

Doqm. 1236^e (3)

Sum I
11
113

JO: LAURENTII
BERTI
FLORENTINI

FRATRIS EREMITÆ AUGUSTINIANI

O P U S

DE THEOLOGICIS DISCIPLINIS

*Nunc primum novem voluminibus comprehensum, & præter uberrimum,
generalemque rerum indicem in calcem oppositum, nec non
Melchioris Cani volumen unum De Locis Theologicis,*

INTEGRA ETIAM ADVERSARIORUM IN AUCTOREM OPUSCULA,
QUÆ HACTENUS PRODIERUNT:

Tum Apologeticas omnes ejusdem Dissertationes complectens.

EDITIO NOVISSIMA

Ab Auctore ipso aucta, & ad usum quoque Scholæ Ægidianæ accomodata, cui
accedit etiam ejusdem Auctoris DISSERTATIO in Defensionem Encyclicæ
BENEDICTI XIV. adversus quatuor dubiorum consarcinatorem.

TOMUS TERTIUS,

In quo de PRIMO HOMINE, ejusque statu: de PECCATO
ORIGINALI: atque DE HÆRESIBUS adversus
liberum arbitrium, & Gratiam disputatur.

NEAPOLI MDCCLXXVI.

SUMTIBUS CAJETANI MIGLIACCIO

EX TYPOGRAPHIA RAYMUNDIANA

SUPERIORUM PERMISSU.

Ta 70/510

DE THEOLOGICIS DISCIPLINIS

LIBER DUODECIMUS.

*Qui pertractat de universorum hominum Protoparentibus
Adamo, & Eva.*

COGITANTI mihi saepenumero quanta gratiarum beneficia hominibus in prima mundi constitutione Auctor universorum contulerit, atque memoria repetenti quam exiguo temporis intervallo steterit felix parentum nostrorum conditio; congruum videtur de hac non perfunctorie, sed prolixiori disputatione differere. Cum enim amplissima sint dona divino munere corpori, animoque nostro tributa, ac sit praestantior animantibus ceteris humana natura: hujus autem labes scelere voluntario contracta, mortis, & multarum, quibus prosterminur, miseriarum fons & origo; postulat maximi beneficii recordatio, ut gratias persolvamus liberalissimo Largitori, & superinductae paterna culpa calamitatis memoria facit, ne divinae unquam justitiae, & incorruptae aequitatis obliviscamur. Recte itaque de Protoparentibus Adamo, & Eva

instituo disputationem, ex qua percipientes quomodo plasmati sumus, cur a Paradiso voluptatis exulamus, quare ignorantiae, & cupiditati subjicimur, & quare, ut inquit Venusinus Poeta,

Pallida mors aequo pulsat pede pauperum tabernas, Regumque turres,
neque ingrati animi vitio, neque spiritus arrogantia, ne mens nostra particeps fiat nitidissimi divinarum scientiarum splendoris, ei tenebras obducamus.

CAPUT I.

Exploditur fabula Praadamitarum.

ISAAC Peyrerius, dum adhuc Calviniano detineretur errore, quem Alexandro VII. Pontifice Maximo ejuravit, indulgens fallaci mortalium hominum ingenio, nec non Sectariorum consuetudini, Patrum, & Or-

thodoxorum Conciliorum auctoritatem contemnendum, male feriatam Anteadamitarum fabulam in orbem invexit. Videbatur enim ei, qua ratione Calvinus detrectaverat traditiones Sanctorum, licere sibi has, & Calvinianas simul parvipendere: atque ita scrutatus in Gentilium Historiis fabulosam antiquitatem studuit novitatum adoratoribus venditare, ante Adamum extitisse homines plurimos, hunc vero Hebraici dumtaxat generis fuisse satorem. Quæ ut in vulgus sparsa sunt, proscripsit Peyrerii librum primus omnium Namuracensis Episcopus anno 1655. in festo celeberrimo Natalium Domini, deinde illum Scriptores omnes confutarunt, tam Catholici, quam Sectarii. Sed cum Calviniani ipsi non alio argumentorum genere, quam traditione veterum oppugnarent Peyrerium, animadvertit nefas esse adversus traditam a Majoribus doctrinam sentire, atque ita occasionem nactus a suis Calvini sectam valere iussit, Romanam Fidem amplexus. Damnavit etiam in sua ad Alexandrum Pontificem deprecatione Præadamitarum hypothesein ab omnibus, ut ibidem fatetur, ejectam & eliminatam: sed cum illam nonnulli postea recoquere ausi fuerint, scripturi de primo homine eam & nos breviter impugnabimus.

PROPOSITIO. Adam fuit universorum hominum primus, a quo omnes gentes sunt per Orbem terræ propagatæ.

Validissimis argumentis probatur: & primo communibus e Sacra Scriptura petitis. In 1. Genesis enarratur *In principio*, videlicet in exordio temporis, sive antequam creatura aliqua corporalis esset producta, Deum condidisse cælum & terram, & sex diebus cuncta rerum genera perfecisse; sexto autem fecisse Adamum ad imaginem & similitudinem suam. Quinam fuerunt ergo isti Præadamitæ, si nullus antea Deo auctore prodierat? In qua orbis plaga habitarunt, si anteactis sæculis neque cælum erat, neque terra, neque locus alius corporeus? Neque enim creatio Adam secundo capite repetita est productio hominis diversi ab eo, quem Deus condidit die sexta; cum perfectis prioribus illis sex dierum generationibus Deus requieverit ab omni opere, videlicet, nullam novam molitus fuerit creaturam. Deinde ad sex dierum opera etiam Adamum Hebraici populi Atavum pertinuisse constat

ex vicesimo capite Exodi v. 11. *Sex diebus fecit Dominus cælum & terram, & omnia, quæ in eis sunt*: Num Adamus in spatiis imaginariis plasmatus fuit? At Scriptura affirmat fuisse formatum de limo terræ, & positum in Paradiso voluptatis. Quare autem Scriptura hominis creationem iterum memoret, dictum est lib. præced. cap. 2. nec multus ero eadem repetendo. Neque enim hæc loca suppetunt sola, sed innumera occurrunt coacervatim. Adæ uxor Gen. 3. 20. vocata est Eva, *Eo quod mater esset cunctorum viventium*. Itaque fictitii sunt Præadamitæ, quorum genitrix non est Eva. Cap. x. v. ult. asseritur a Noachidarum posteritate, quæ profecto Adæ propago erat, divisas esse gentes in terra. Igitur & Ægyptii, & Chaldæi, & Americani, & nationes reliquæ sunt Adamo posteriores, omnes, ut legimus Act. xvii. 26. ex uno stipite, & sanguine procreatæ: ἐξ ἐνὸς ἀίματος πάντες ἔθνεις, ut unius hominis creatio unius Dei Majestatem præferret, omnesque posteros vinculo naturalis cognationis, invicem copularet. Apostolus denique ad Rom. v. 17. unius Adæ peccato mortem regnavisse testatur, per unius hominis delictum atque inobedientiam omnes peccatores constitui, atque uti per unum hominem mors & damnatio ad omnes pertransiit, ita per Christum superabundare gratiam, justitiam, & vitæ perennitatem. Quamobrem si fabulosi illi Anteadamitæ mortui sunt, ex Adami contaminato femore habuerunt originem. Atque argumentatio ista non convellitur, nisi negando mortem poenam esse originalis peccati cum Pelagianis postea refutandis. Hæc argumenta adversus fabulam Præadamiticam sunt pervulgata. De his Samuel Maresius, Joannes Hilpertus, Philippus Prior, qui data opera Peyrerium oppugnarunt, Natalis quoque Alexander Tom. 1. Hist. vet. testam. dissert. 3. & nonnulli horum expilatores.

Necesse non est asserre Patrum auctoritates. Ipse enim Peyrerius laudata deprecatione, *Fateor*, inquit, *me non latuisse hypothesein, quæ mihi venit in mentem de primis hominibus ante Adamum conditis, diversam penitus abesse ab opinione SS. Patrum, nec non aberravisse toto Orthodoxorum Conciliorum Canone; totamque doctrinam Christianam fabricam de homine lapso, & redempto fundatam fuisse a PP. & Conciliis super*

hypothesi de Adamo primo omnium formato. Hujus audaciæ hanc proferit excusationem, quod vera esse possint etiam quæ a falsa hypothese consequuntur, facta comparatione systematicæ Copernici, & Ptolomæi, quæ pugnantia invicem probant tenorem eundem corporum omnium cœlestium. Verum nequeunt Catholicorum dogmata confirmari Astronomicis, humanisque figmentis. Fabula ergo Feyreriana etiam traditione plenissima eliminatur.

Addam vero in ejus confirmationem nonnulla. Principio negari non potest diluvium Noeticum fuisse universale. Nam Genesis vii. legimus aquas nimis prævaluisse super terram, & opertos omnes excelsos sub universo cœlo: consumptam omnem carnem, quæ movebatur super terram, bestias, reptilia, homines, & cuncta, in quibus est spiraculum vitæ: remansisse in terra solum Nec cum iis, qui cum eo erant in arca. Atque semper capite eodem Scriptura usurpat Hebraicum *וְכָל* *Cal*, rerum universitatem exprimente. Præterea pervenisse hujus diluvii famam ad omnes orbis nationes probat ex Beroso Josephus lib. i. Antiquit. cap. 4. & adversus Julianum i. ex Abydeno & Alexandro Polyhistore S. Cyrillus: multaque legi poterunt apud Georgium Schubartum tom. x. Antiq. Græcarum. Hinc etiam sparsa fama est diluvii Deucalionis, & Ogygis. De quibus fateor nec Græcam, nec Latinam Historiam tradere esse illud maximum, in quo nulli homines evaserunt, sed unum in Thessalia, alterum in Attica terra contigisse, & plurium annorum intervallo unum ab altero separari. At Græci, Ægyptii, alique priscorum temporum monumenta ad Deorum suorum fabulas accommodare studuerunt, ideoque nil mirum, si scripta sunt in Gentilitatis historia quæ de catachysmo Deucalionis, & Ogygis referunt Africanus Eusebius, & S. Pater Augustinus lib. xv. iii. de Civit. Dei cap. viii.

diluvium tamen Deucalionis non differre a Noetico hæc momenta demonstrant. Apollodorus sub initium Bibliothecæ ait: *Ubi prelem æneam tollendam Jupiter censuit, Deucalion fabrefacta e lignis arca, rebus necessariis impositis in eam ingressus est.* Quis vero prolem æneam non videt esse Gigantes, de quibus Genes. vi. 4., & Arcam Deucalionis arcam Noeticam? Deucalion Lucianus

de Dea Sytia tres filios tribuit: quot natos ex Noe legimus Gen. x. i. Scribit Plutarchus Deucalioni *Columbam ex arca missam fluctuum detulisse certum indicium*: quod habetur in Genes. viii. capite v. ii. Egressum de Arca Deucalionem posuisse altaria tradidit Lucianus: quod & fecit Noe citato cap. v. 20. In vertice montis confedissee arcam Deucalionis liquet ex notissimo Ovidiano carmine,

*Hic ubi Deucalion, nam cetera texerat æquor,
Cum consorte tori parva rate vectus adhæsit:*
atque arcam Noeticam requievisse super montes Armeniæ ibidem legimus v. 4. Igitur recte Philo in libro de præmiis: *Hunc Deucalionem Græci, Noe vero Chaldei appellant.* Periisse denique homines universos diluvio Deucalionis scribunt Herodotus in Euterpe, Lucianus in Timone, alique apud Schubartum. Ergo diluvium Noe, & diluvium Deucalionis unum est, & illud universale: Ethnici vero, ut rerum ceterarum, hujus Cataclysmi e sacris literis habuerunt notitiam.

Idem judicium ferendum est de Ogyge, cujus diluvium referunt ad annum ante primam Olympiadem millesimum ac vicesimum Julius Africanus, & Eusebius, ideoque contigit juxta Chronologiam Usserii anno 2208. ante mortem Ismaelis anno unico, (non, ut Sallianus numerat, anno 2258.), atque post diluvium universale, quomodo scribit Augustinus, *annos amplius quam trecentos.* Verum hæc ex Atticorum historia, sive fabula orta ex diluvio Noetico. Enim vero Ogygem alii faciunt filium Neptuni, ut Joannes Meursius demonstrat in Apere, quod inscribitur Regnum Atticum, alii Bœoti. Neptuni filium & Arnæ appellant Isaacius Tzerzes, Nicocrates, & Euphorio apud Stephanum Byzantinum in libro de Urbibus. Quadrat & nomen ab aquis derivatum, unde Oceanus etiam dicitur quasi Agen, vel Agenus. Bœotum tradunt filium esse Deucalionis. Neptunus ergo, & Deucalio idem est Ogygis, sive Bœoti genitor. At Neptunum quidam maris aquam existimarunt, quod terram nubat, operiatque. Quidam Japetum filium Noe, cui obtigerunt insulæ Mediterranei, & continens Europæa; ubi ad transmittendum mare, & iter terrestre conficiendum, necessarium duxit nauticam instituere, & domitos equos adhibere. Ei nam-

que imperium maris, artemque equestrem omnes adscribunt. Ogyges ergo fuit vel Japeti filius, vel alter Noachida a naufragio superstes. Igitur & diluvium Noeticum universale fuit, & omnibus notum, & ex eo Deucalionis etiam & Ogygis magna probabilitate rumor exortus. Perierunt ergo tempore Noachi homines universi: & nationes, quas advocant in testimonium fabulæ Præadamiticæ, minime ætatem Noachi anteverunt.

Quaslibet præterea Gentes esse a Noetica posteritate deducitur ex priscis singularum historiis, ad quas nos compellat apologi confarcinator. Ejus rei gratia nos Theologicis addidimus præmissa, & consequentia monumenta. Etruriæ populi ceteris Occidentalibus antiquiores, (si vera sunt Vulterrana Fragmenta) exorti sunt a Vandimone, qui a Latinis Janus, a Syriis Noa vocatur, & post aquas relictis in Armenia, & Syria Semete, & Camefe apud Nilum, cum Japete in hanc regionem advenit: ita legitur in Scarith xx. xxv. & xx. Et quamquam Curtium Inghiramum Critici quidam æquiparant Annio Viterbiensi: testantur viri honestatem qui legerunt servatas Volaterris de inventione Scarithim causas judiciales. A Jano autem Italos derivasse consentiunt Scriptores reliqui. Latini vetustissimum Italiæ Deum habuisse Saturnum recte tradidit Herodianus lib. Historiarum x. cap. 16. In Saturno necesse est, aut Adami, aut Noachi personam agnoscamus. Si cum Schubarto Saturnum dixeris Adam a Paradiso voluptatis dejectum, optime huic convenient quæ de Saturno narrat Virgilius viii. Ænead.

*Primus ab ætherio venit Saturnus Olympo
Arma Jovis fugiens, & regnis exul adeptis.*

Atque ita Latini nullum noverunt vetustiorē Adamo. Si cum Bocharto, & Vossio putas Saturnum esse Noachum, cui veteres Rabbini tradiderunt Chametem exsecuisse pudenda, ne liberos procrearet, unde nata est tota Saturni fabula; nullum Noacho antiquiorem pariter inveniēmus. Ita Præadamitas damnat tota Etruscorum, Latinorumque vetustas. Vanitatem Ægyptiorum libro superiori refutavimus, & cap. ultimo de Angelis prop. v. Liqueat autem ex Genes. x. 6. Melraim, a quo Hebræi Ægyptum appellant *Misraim* מִצְרַיִם, fuisse filium Cham. Assyriorum genti initium, & nomen dedit *Assur* filius Semi: ceteris nationibus alii

Noachidæ, de quibus citatum caput x.

Idipsum deprehenditur in Gentium, locorumque vocabulis. Magna enim pars ubique terrarum hebraico nomine in Geographicis libris invenitur descripta. Apud Etruscos Vulterrā *Cethim* olim dictam legimus apud Inghiramum a כֶּתִים, unde & Phœnices Cithiæ, & Rhodii Citii, Cyprii Citien-ses appellantur Hæresi 30. ab Epiphanio. Aretium derivare ab אֶרֶץ scripsit Dempsterus ob insignem argillam; vel antonomastice, ut arbitratur Salvinus. Cariariam esse a קָרִית, & הֶרֶרָה, quod sita sit ad montes parvis lapidibus claros, observat Grotius ad cap. xxi. Geneseos. Constat Ascaniam Homero memoratam esse ab אִשְׁכָּנִי, Aeoles ab אֵלִישָׁה, Riphataeos, quorum meminit Mela lib. i. ab רִיפָתָה; *Xvā*, *Chna*, quam commemorat Philo Byblius, est nomen contractum כְּנַעַן. Ita de reliquis urbibus, locisque vetustis: ut demonstrat in Annot. 62. ad i. de Veritate Religionis Christianæ Hugo Grotius. Ex quibus consequitur non esse gentem aliquam antiquiorem Hebræa, quam propagatam ex Adamo fatetur Peyrerius. Quæ omnia confirmari possunt ex vetustate Hebræicæ linguæ; nam hanc primigeniam esse demonstrant Eruditi plurimis argumentationibus, quas in Prolegomenis ad Polyglotta Anglicā collegit Brianus Waltonus. At non est necessarium has contra refutatam fabulam producere ipsis quoque fabulis adversantem.

Narrant Poetæ primum hominem, qui ex luto ceteros finxit, fuisse Prometheum, qui auxilio Minervæ ausus est in cælum conscendere: ob quam causam irati Dii immiserunt terris febres, ac morbos. Ex illo natum tradunt Deucalionem. Igitur in Prometheo latet Adamus plasmatus de limo terræ, divinæ sapientiæ cupidus, mortalium genitor, omniumque auctor malorum. Ejus uxorem Pandoram esse Evam demonstrant Origenes in iv. contra Celsum, & in iii. adversus Julianum Cyrillus. Appellatur enim Pandora a Pausania *Γυνή πρώτη*, mulier prima: & de ipsa inquit Hesiodus in Theogonia, *ἥ ἦς γὰρ γένος ἐστὶ γυναικῶν*, Ex qua genus est mulierum; Plutarchus autem, *Disseminavit omne malum in terras, & in maria*. Nullus ergo mortalium extitit ante Adamum, quemadmodum ex sacris literis, ex Patribus, ex historia diluvii, ex Gentium

am Origine, ex vetustissima appellatione locorum, atque insuper ex ipsis fabulis Poetarum a nobis probatum est.

AD EA, QUÆ PRO SYSTEMATE
PRÆADAMITICO SOLENT
AFFERRI.

Peyrerius systema suum sacris literis conformari autumabat, maxime ob historiam Caini, & Apostoli ad Romanos Epistolam. De Caino legimus Gen. iv. fuisse agricolam, Abelem autem Pastorem ovium, atque a Deo illum reprehensum his verbis: *Nonne si bene egeris, recipies: sin autem male, statim in foribus peccatum erit?* Fuerunt ergo & artes, & iudices etiam ante Caini flagitium. Dein vero accepit uxorem: ædificavit urbem Henoch: & traditur etiam cum latronum manu prædæ causa grassatorem egisse. At quam foeminam tunc generaverat Adam? quibus habitatoribus civitas referta est? Quam peregrinorum catervam iniquus prædo expoliavit? Igitur alios in Orientali plaga homines adinvenit femine diverso progenitos, unde sibi uxorem, concives, & prædonum turbam adscivit. Apostolus autem ad Rom. v. 13. & 14. ait: *Usque ad legem enim peccatum erat in mundo: peccatum autem non imputabatur, cum lex non esset, sed regnavit mors ab Adam usque ad Moysen etiam in eos, qui non peccaverunt in similitudinem prævaricationis Adæ, qui est forma futuri.* Duo hinc argumenta promuntur. Primum, quod mors dominata est usque ad legem etiam in eos, qui non peccaverunt in Adam: igitur præter Adæ posteros alii sunt homines mortales ex alio geniti Protoparente. Alterum: quoniam Paulus ait ante legem fuisse peccatum in mundo, tamen si minime imputabatur: At imputatum est Caino, Lamech, Sodomæ civibus, aliisque hominibus, qui ante legem Moysis deliquerunt; Non ergo hanc legem Paulus designat, sed legem Adamo indictam de fructu arboris non comedendo: ideoque antequam prævaricatus sit Adam, alii fuerunt sceleribus inquinati, & mortales.

Ad ea, quæ de Caino dicta sunt, facilis est responsio. Exercuit enim agrorum cultum, quemadmodum & Abel pastoritiam artem, ut in prima institutione orta ex hu-

manæ miseriæ necessitate fieri potuit, abique aratro, ligone, vomere, ceterisque rusticis instrumentis. Nam & fabrilem artem, & rationem pascendi pecoris commorando in tentoriis adinvenimus Jabel, & Tubalcain. Sententia Domini, *Statim in foribus peccatum aderit*, significat ad culpam consequi poenam, & neminem abire patrato crimine impunem, torquente animum synderesi, & Deo puniente criminum auctores: unde Targum habet: *Ad ostium cordis quiescit peccatum*. Afferunt Theologi exempla Marc. xiii. 29. Jacob. v. 9. &c. Sed locus satis apertus est ex Hebraico textu: in quo cum nomine feminini generis פֶּחַח peccatum conjungitur participium עָבָר excubans generis masculini; quod signum est enallages poenam commonstrantis. Uxorem Caini fuisse sororem suam recte scribit Augustinus lib. xv. de Civit. Dei cap. 16. principio enim mundi *Viri sorores suas conjuges acceperunt: quod profecto quanto est antiquius compellente necessitate, tanto postea factum est damnabilius religione prohibente*. Neque vero credibile est Adamum solos mares genuisse, neque illos tantum, quos Scriptura commemorat: sed, ut Josephus ait in 1. Anriq. cap. 3. de Adamo & Eva: *γένοντα δὲ αὐτοῖς, καὶ θυγατέρας: Nati sunt eis etiam filiae*. De constructa urbe Henoch vide præcedentis libri cap. 1. Fratricidam timuisse a fratribus, vel nepotibus suis multi respondent; nec repugnat, cum homicidium patraverit anno mundi 128. Sed animadverto istud etiam, quod hæc verba *Omnis qui invenerit me, occidet me*, sunt hominis timentis fore sibi omnem creaturam adversam, & possunt intelligi tam de homine, quam de bestiis terræ; maxime si conferantur cum hebraicis אֲשֶׁר-לִי, *Quidquid inveniet me*.

Testimonium Apostoli primo Peyrerium ipsum perstringit. Nam Paulus eo loco ait v. 12. *Per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit, & per peccatum mors, & ita in omnes homines mors pertransiit, in quo omnes peccaverunt*. Itaque ex unius Adæ inobedientia cæpit mors dominari, & omnes moriuntur re ipsa, quoniam ex contaminato Adami semine procreantur. Nullus ergo mortalium fuit ante Adæ lapsum. Deinde sequentis versus 14. sensus exponitur *Regnavit mors* (ait Apostolus) *ab Adam usque*

que ad Moysen etiam in eos, qui non peccaverunt in similitudinem pravaricationis Adæ: idest etiam in pueros, qui non peccaverunt in similitudinem Adæ, qui in semetipsis, cum jam nati essent, nec ratione adhuc uterentur, qua ille utebatur, quando peccavit, nec præceptum acceperant, quod ille transgressus est, sed solo originali vitio tenerentur obstricti. C. ait S. P. Augustinus Epist. 89. nunc 157. nu. 19. Regnavit pari jure mors in adultos legis naturæ, tametsi non peccaverint in similitudinem Adæ, videlicet capitaliter, & post latæ sibi legis præceptum: id vero non ob aliam causam, nisi quia mors in omnes homines pertransiit per ipsum Adam, in quo omnes peccaverunt. Quapropter non ob actualia peccata, quæ nec pueri noverunt, nec ante legem arguebantur in adultis, mors dominata est, sed propter originale, quod contrahunt homines, dum propagantur ex Adam. Multi præterea Codices habent: Regnavit mors ab Adam usque ad Moysen in eos, qui peccaverunt in similitudinem pravaricationis Adæ; ut observavit S. Pater citata Epist. & lib. 1. de Peccatorum meritis, & remiss. c. 10. Ita legit Auctor Commentariorum, quæ tribuuntur Ambrosio, aliique complures. Hæc lectio tamen eodem sensu accipienda est, ut pueri dicantur prævaricati in similitudinem Adæ, quoniam ei similes creantur, Sicut ex homine homines, ita ex peccatore peccatores, ait Augustinus. Atque juxta hanc lectionem nulla est argumentatio Peyrerii.

* Liqueat ex dictis sensus alterius sententiæ, Peccatum non imputabatur cum lex non esset. Videlicet, ante legem Moysi non erat lex, qua arguente peccatum demonstraretur, sive lex rationis in parvulo, sive lex literæ in populo, inquit S. Pater eadem Epist. num. 18. Dictum est ergo, Non imputabatur, pro non redarguebatur. Etenim ficti illi Præadamitæ fuissent homines: si homines, & rationales: si rationales, naturali saltem lege teneri debuissent; ideoque si peccassent, peccatum illis fuisset imputatum. Debet ergo & Peyrerius imputationem accipere pro legis latæ animadversione. Quod vero mors dicitur regnavisse usque ad legem, ita accipiendum est, ut nec lex Mosaica potuerit auferre peccatum, nobisque impertiri resurrectionem. Vide Augustinum lib. 6. contra Jul. cap. 4. num. 9. Adverbia donec, & us-

que frequentissime sequens tempus includunt, ut Ps. cx. 1. Matth. xxviii. 20. ad Tim. iv. 12. &c. Igitur idem est usque ad legem, ac lege Moysi vigente.

Itaque verba Apostoli ad Romanos demonstrant peccatum Adæ fuisse unicam causam, cur singuli homines moriantur: neque in homines regnare mortem propter peccata actualia, quoniam moriuntur & infantes ante rationis usum, & mortui sunt omnes ante legis promulgationem, etiam illi qui nullum præceptum legis acceperant, & fortassis nec noverant quid homo primus patriverit. Apertissima est versio Æthiopica, petitque jugulum tam Præadamitis, quam Pelagianis; est autem: Et propterea quemadmodum per iniquitatem unius hominis peccatum in mundum introiit, & per illud peccatum advenit mors super omnes homines, eo quod omnibus hominibus imputatur illud peccatum, etiam non cognoscentibus quid illud peccatum sit. Usque dum venit lex, mansit peccatum in mundo, non cognitum quid fuit, cum peccatum non reputabatur, eo quod non venerat eo tempore mandatum legis. Verumtamen dominata est mors propterea ab Adamo usque ad Moysen tam in iis, qui peccaverunt, quam in iis, qui non peccaverunt per illud peccatum Adami, eo quod unusquisque in similitudinem Adami creatus est. Extant hæc verba cum Æthiopice, tum Latine in Polyglottis Anglicis tom. v. pag. 649.

Opponunt præterea fabulæ Præadamiticæ assertores antiquitatem gentium plurimarum, ut Ægyptiorum, Chaldæorum, & Sinen- sium. Verum de Ægyptiis satis dictum est supra, necnon lib. xi. cap. 1. & vii. Chaldæos originem ducere a Saturno Babylonico, quem alibi ostendimus esse Nembrod filium Chus, & illorum tempora supputari dumtaxat ab anno cxxi., a salute ab aquis, scribit Berofus apud Wolfangum Latium lib. 1. de Migratione Gentium pag. 14. Est autem annus cxxx. post diluvium, mundi 1788. quo quidem tempore vivere debebat Nembrodus. Sinenfes non esse antiquiores anno post diluvium ducentesimo demonstrat Philippus Cupletus Jesuita cap. v. Procem. in lib. Confucii. Observat Vallemontius Summaquam Annalium Sinenfium scriptorem clarissimum serius, quam alii fecerint, originem Sinenfium statuere annis saltem 250. Huetius in Demonstr. Evang. prop. 1v. cap. 6. pro-

6. probat priscam Sinensium, & Japonensium Religionem ex Mosaicis libris fluxisse. His enim consentiunt quæ narrant de mundi creatione, de Paradiso, de primo homine, de serpente arbori circumplicato, de interitu Sodomæ, & Gomorrhæ, de silice a Mose percusso; quamquam hæc omnia fabulis contextunt, & ad Majorum suorum facinora referunt.

Ultimum argumentum produci potest ex Cosmographia. Videtur enim humanam fidem superare, quod filii Adam in oppositam terræ partem vel ante, vel post diluvium transmigraverint. Certo ante Americum Vesputium Florentinum, a quo America dicta est, scilicet ante annum 1497. vel ante Christophorum Ligurem, notissimumque argonautam, idest, ante annum 1492. nulli hominum innotuit ea pars terrarum, quam novum orbem appellitant. Nam si aliquod Americanorum extitisset vestigium, nemo Antipodas negavisset, quos & Augustinus lib. xvi. de Civ. Dei cap. 9. & Zacharias Papa Epist. x. ad Bonifacium absurdum putant excogitare. Neque alia ratione Norisius ab errore vindicat S. Patrem, nisi quod ante Columbum viris omnibus doctissimis videbatur res prorsus incredibilis potuisse homines ab uno Adamo propagatos in Americam pervenire, Oceani immensitate trajecta. Fuit ergo hæc Mundi pars nota postremis tantum sæculis. At si eo filii Noachi, & Adæ posterii transmeassent, uti contigit post Columbum, & Americum, cognita fuisset antiquitus, & de ea apud Plinium, Ptolomæum, aliosque Cosmographos mentio haberetur. Americani itaque, & Sinenses non sunt homines Adamitæ.

Huic argumento satisfit respondendo Americam a Columbo detectam, vel indicio Alphonsi Sanctii, qui dum Canarias versus solveret, vento abrepta navi ad ignota litora appulit, unde explorata magno labore reditus via Maderam pervenit, ibique moriens Liguri navigationis suæ Ephemerides prodidit, ut refert Franciscus Lopez, vel potius ipsius Columbi ingenio, atque animi fortitudine. Ubi enim naves ex Europæ, & Africæ oris nimium Austrum versus procedunt, perveniuntque intra Tropicos, vento perpetuo flante ab ortu in occasum, & mare eadem cursus ratione concitato, feruntur expedita navigatione in Americam. Ex A-

merica autem regredi nequeunt, nisi venti petantur circa septimum ac vicesimum gradum ab Æquinoctiali, magna etiam instantia extra Tropicos flantes. Itaque primi homines in Americam delati sunt ventorum vi, cum Tropicos transgredi tentassent: reditum vero attentare non potuerunt, sed opus fuit, ut illuc casu abriperetur Navarchus, qui maris pericula, & ventorum conversiones calleret: ac præterea magna afficeretur redeundi cupiditate. Qui autem illuc principio appulerunt, sive Phœnices fuerint, ut videtur Huetio, sive Europæi, vel Africani alii, partim terrarum ubertate allekti, partim memorata contrarietate ventorum deteriti reditum non attentarunt; aut si forte periclitati sunt, perierunt naufragio: atque ita Americana Regio latuit usque ad annum Christianæ Æræ 1492. Aliqui tamen viri docti arbitrati sunt Americam esse Insulam Atlantidem, de qua Plato scribit sitam fuisse ultra columnas Herculis, sed ab hominum aspectu postmodum evanuisse. Proferatur etiam testimonium antiqui Ægyptiarum Historiarum Scriptoris, quem Marcellum appellant. Phœnices olim tempestate in regionem fertilissimam ultra Oceanum asportatos tradidit quoque libro v. Diodorus Siculus. Vel ex antiquorum lectione, vel naturalis rationis lumine novum orbem habitari, & aliquo tempore detegendum præsensit Seneca, ut liquet ex fine Actus 2. Medææ.

Venient annis

Sæcula seris, quibus Oceanus

Vincula rerum laxet, & ingens

Pateat tellus, Tiphysque novos

Detegat orbes, nec sit terris

Ultima Thule.

Valde itaque probabile est Americam veteribus non fuisse prorsus ignotam; & nihilominus Patres de Antipodis merito dubitasse, cum probari non posset eorum existentia per certam Historicorum fidem, vel antiquissimam traditionem. At de Præadamitis dictum satis.

CAPUT II.

De corporeo primi hominis plasmate, & formatione mulieris.

LIBRO superiori, II. capite explicatum est quomodo in Augustiniana Doctrina de simultanea rerum universalium productione duplex hominis sit distinguenda creatio, secundum causalem rationem sive in primordiis seminariis, & in singulari propriaque corporis sui plasmatione, atque inspiratione animæ spiritualis. Id vero quoniam ad solvenda Cajetani argumenta expeditum & percommodum est, ne sæpe eadem repetantur, sufficiat modo unicum Augustini testimonium proferre, qui de creatione Adam differens lib. de Gen. ad lit. vi. c. 15. *De limo (inquit) formari oportebat secundum causalem rationem, in qua primitus factus erat. Nam si aliter factus est, non illum Deus in illorum sex dierum operibus fecerat; in quibus cum dicitur factus, ipsam causam utique fecerat Deus, qua erat suo tempore homo futurus, & secundum quam fuerat ab illo faciendus, qui simul & consummaverat inchoata propter perfectionem causalem rationum, & inchoaverat consummandam propter ordinem temporum.* Itaque per Augustinum formatio corporis Adæ de limo terræ descripta II. Geneseos v. 7. ad opera sex dierum non pertinet; nam Adam simul & Eva secundum causalem rationem jam creati erant una cum ceteris rebus cap. I. v. 27. Atque de peculiari ista formatione ex limo terræ enarrata secundo capite Genesis quæstionis totius cardo vertitur.

De corpore quidem Adæ legimus: *Formavit Deus hominem de limo terræ: limumque appellant alii liquorem opimum, alii terram aqua permixtam; non enim plasmavit Deus Adam de fumo, aut vapore aquæ, unde est æther, sed de humore crassiori, ut novit etiam Ovidius in I. Metamorph. atque in Theogonia Hesiodus. Hanc terram fuisse fulvi, rubidique coloris scribit in I. Antiquit. Josephus, commonstratque hebraicum ipsius limi vocabulum אָדָם Adama, unde primus homo dictus est אָדָם Adam, quasi, Rubicundus & rufus. At de his apud Interpretes plura. Nostra tantum refert disspungere oppositas quorundam opinioniones,*

asserentibus perpaucis Adamum infantilibus membris fuisse creatum, nonnullis etiam in statura Gigantum. Quam postremam sententiam amplectitur in lib. I. de Emendat. temporum cap. 4. Joannes Lucidus. Occurrunt quædam & de Eva prima omnium muliere: quæ principio appellata est *Virago* אִשָּׁה Iſcîd, a viro אִישׁ Iſc, postmodum proprio nomine dicta est *Eva* ab אֵבָה Ava esse, & vivere, quod ipsa omnium viventium sit parens. De hujus formatione Rhabbini quidam, nec non Eugubinus in Cosmopœja effutiant fabulosum errorem, idest, mulierem productam simul cum homine membris omnibus perfectam, & latere lateri media unica ex costis conjuncto. Cajetanus narrationem de mulieris ædificatione ex una costarum viri putavit esse allegoricam, nempe non veram historiam, sed parabolam. Omnia hoc loco sunt a nobis definienda.

PROPOSITIO I. Adami corpus neque infantili ætate, neque statura Gigantis productum est.

Demonstratur propositionis prima pars; quoniam frustra creditur Deum initio temporis ita naturæ ordinem servasse, ut hominem procrearet qualis nunc nascitur. Nunc enim infanti adhæret genitrix illum excipiens, bajulans, nutriens, & infirmæ ætatis curam gerens: matrem autem præter limum non habuit homo ille primus. Fuit præterea Adæ formatio opus solius Dei, qui ad manifestandam omnipotentiam virtutis suæ nullo morarum temporalium intervallo usus est. *Quis nesciat aquam concretam (inquit S. P. Augustinus lib. VI. de Gen. ad lit. cap. 13.) cum ad radices vitis venerit duci in saginam ligni illius, atque in eo sumere qualitatem, qua in uvam procedat paulatim erumpentem, atque in ea grandescere vinum fiat, maturumque dulcescat? Num ideo Dominus lignum quasivit, aut terram, aut has temporum moras cum aquam miro compendio convertit in vinum, & tale vinum, quod etiam ebrius conviva laudaret? Hoc, aliisque exemplis probat S. P. Opificem omnium statim formasse hominem adultum, & juvenili robore præditum.*

Altera pars comprobatur primo, quod cap. VI. Gen. v. 4. legitur Gigantes originem ducere a connubiis filiorum Dei cum filiabus hominum: de quibus dixi de Angelis cap.

III. & xx. Ergo ab exordio mundi non erant proceri illi homines, virique famosi super terram. Congruum deinde erat, ut ceterorum hominum protoparens nec pygmæus esset, nec Gigas: haberetque tam eximium Dei opus aptam extensionem membrorum. Adversa insuper opinio nititur verbis Josue cap. xiv. 15. *Nomen Hebron ante vocabatur Cariath Arbe: Adam maximus ibi inter Enacim situs est.* Certum est enim ex Num. xiii. v. ultimo, עֲנָכִי esse posteros Enac proceræ staturæ, & generis gigantei. At nihil inde evincitur. Ut enim concedamus primum hominem in Hebron fuisse sepultum, ut est vetus traditio Hebræorum, (a qua non recedit S. Hieronymus) existimantium Urbem Hebron dictam primitus יְרֵכָה יְרֵכָה, Cariath Arbe, quasi Civitas quatuor, quod ibidem humata sint quatuor Capita, videlicet Adam, Abraham, Isaac, & Jacob, cum uxoribus suis Eva, Sara, Rebecca, & Lia: ut, inquam, id concedamus, negari potest Adamum dici maximum propter membrorum structuram, cum æque maximus posset appellari ob solam originem, & primi parentis auctoritatem.

Præterea, hæc Hebræorum traditio de primo homine sepulto in Hebron nullam habet ex allato textu confirmationem. Primum quia nomen Adam non proprium hic est, sed appellativum, & singulis hominibus commune: Deinde quia non est verisimile Hebræos nomen pristinum Civitatis commutasse, quod Patrum suorum sepulcrum, nomenque servaret. Atque Adam hoc loco appellativum esse evincitur 1. quod scriptum sit in Hebræo אָדָם cum præfixo א, quod nomini proprio Adæ non additur: ceteris autem nominibus propriis perraro & irregulariter, quorum exempla profert Buxtorfius in Thes. Gram. lib. 2. cap. 5. At nomen Adam, quod sui notitiam per se exhibet, caret ubique signo notificativo א, ut scribit in Michlol R. Kimchi. Ad hæc: Arbe non esse nomen numerale, sed proprium viri constat ex cap. sequenti Josue xv. 13. *Cariath Arbe Patris Enac, ipsa est Hebron.* Ergo Arbe est Pater Gigantum, & maximus ille homo sepultus in Hebron. Idem liquet ex versionibus ceteris. Lxx. habent nomen proprium, πόλις Ἀργὸβ: Chaldaica latine reddita, Kiriath Arbag, homo magnus in fortibus ipse: Arabica, Civitas Rabee, ho-

minis scilicet ingentis staturæ. Ergo neque Adam est ille maximus inter Enacimos, neque hinc eruitur Hebron esse Tetrapolim, ibique tumulto conditum primum hominem.

PROPOSITIO II. Corpus primorum Parentum non fuit Androgynum, idest viri simul & foeminæ ad latus hærentium.

Demonstratur adversus Eugubinum. I. Quoniam in ejus sententia narrationibus Luciani connumeranda necesse est ut Adam simul & Eva fuerint de limo terræ formati: Sed hoc somnium est: & improba vanitas. Ergo & Eugubini assertio dignum est Poeta mendacium. Minor probatur; quoniam ex 11. capite Genes. v. 28. constat fuisse jam hominem, cum non inveniebatur adjutor similis ejus. Et Apost. in 1. ad Timoth. 11. 13. ait: *Adam enim primus formatus est, deinde Eva.* II. In Eugubini sententia uterque homo tam Adam, quam uxor de terra fuerunt plasmati. Et istud etiam scripturis repugnat, ut constat ex eodem cap. Gen. ubi Adam dicitur formatus de limo terræ, Eva ædificata ex una de costis ejus. In Ecclesiastico cap. xvii. v. 5. pariter legimus: *Creavit ex ipso adjutorium simile sibi.* Ergo mulier de osse Adami, non de limo immediate producta est. III. Homo est caput mulieris, ut inquit Apost. in 1. ad Corinth. cap. 11. 3. atque ideo caput est, quia non vir ex muliere, sed mulier est ex viro, ait ibidem Apost. v. 8. Igitur Eva ex Adamo vere fuit ædificata, alioqui neque homo caput uxoris, nec mulier gloria, & imago viri ob productionem appellaretur; sed æque dici posset Adam imago Evæ, & Eva caput Adami.

Apponit Eugubinus. Nisi Eva simul cum Adamo fuisset producta, nec verum esset quod scribitur 1. Gen. 22. *Masculum & foeminam creavit eos:* nec statim ei Dominus benedixisset dicens: *Crescite & multiplicamini;* nec mulier diceretur creata ad imaginem Dei. Simul ergo Deus hominem, & mulierem condidit. Cur enim in 1. Genes. hæc omnia narrantur, si nondum mulier tunc erat?

Resp. nos jam declinasse istiusmodi argutationes, dum præmonuimus in Augustiniana sententia creationem descriptam in primo Genesis comprehendere Adamum, & Evam, quatenus facti sunt secundum rationem causalem, in qua uterque continebatur, dies

enim Geneseos referendos esse ad perceptiones Angelorum directas ad res omnes unico momento creatas vel in propria specie, vel in rationibus seminariis, Augustini sententia est alibi confirmata. Instituitur nunc quæstio de formatione hominis de limo terræ, quæ cap. 2. narratur, nec pertinet ad opificium sex illorum dierum. Hæc autem non est illa, qua Deus fecit hominem ad imaginem suam, & masculum, & foeminam creavit eos: sed qua formavit hominem de limo terræ, Evam autem ædificavit de costis ejus. Quæ si difficilia videntur, ad caput secundum præcedentis libri redito. Nec qui negant simultaneam creationem, jaculis Eugubini concutiuntur. Respondent sexta die creatum Adamum, ac positum in Paradiso, immissum deinde soporem in Adam, subtractam unam ex costis, ædificatam mulierem, illis tandem Dominum benedixisse; atque secundo capite Genesis ampliori narratione referri, quæ contracta, brevique fuerant præmissa. De imagine autem Dei respondent in anima, non in corpore sitam esse, & argumento illo probari ita primam mulierem fuisse Dei imaginem, ut sunt homines ex utero ipsius propagati. Verum de hac imagine proximo capite VII.

PROPOSITIO III. Quæ de productione Evæ II. capite Geneseos narratur, accipienda sunt literaliter & historice, non παραβολικῶς, ac translate.

Non illud Cajetano negamus in Evæ de latere Adami productione, tamquam in typo latuisse Ecclesiæ mysterium, dicente Apostolo ad Ephes. v. 23. præcessisse in primorum parentum conjugio Christi, & Ecclesiæ Sacramentum; quod S. Pater de Civit. Dei lib. XXI. cap. 17. explicans ait: *Ut in exordio generis humani de latere viri dormientis costa detracta foemina fieret, Christum & Ecclesiam tali facto jam tunc prophetari oportebat. Sopor quippe ille viri mors erat Christi, cujus examinis in cruce pendentis latus lancea perforatum est, atque inde sanguis & aqua profluxit: quæ sacramenta esse novimus, quibus ædificatur Ecclesia.* Itaque negamus duntaxat mulierem vere non esse de viri latere detractam, & cap. II. Geneseos parabolam quamdam narrari, & non rei gestæ veram historiam. Id vero primum, quoniam non recte Adam expergefactus oblata sibi a Domino uxore dixisset:

Hoc nunc os ex ossibus meis, & caro de carne mea. Præterea nec verum esset mulierem appellari ab ו'אן Viro ו'אן viraginem, quoniam de viro sumpta est, nisi revera Deus costam Adæ in mulierem ædificasset. Rursus nec verum esset, Adam formatum de limo, ac postea Evam de Adamo, ut supra contra Steuchum dissertabamus. Ulterius non esset in sensu Cajetani vir caput mulieris, & in hujus productione non fuisset præfiguratum Sacramentum Ecclesiæ. Insuper conveniunt Theologi a proprio literæ sensu recedendum non esse sine magna ratione, & auctoritate: utraque autem deest Cajetano. Ad hæc: tenenda est regula Augustini lib. III. De Doctr. Christ. cap. x. discernentis propriam locutionem a tropica, ubicumque in sermone divino traditur quidquid ad fidei veritatem, & ad dilectionem, honestatemque refertur. At productio Evæ ex una costarum Adami magnopere confert, ut vir adhæreat uxori suæ, quomodo legitur II. Genes. v. 24., atque ut mulier viro subdita sit, quemadmodum præcipit Apost. ad Ephesios v. 21. Igitur locutio memorati capitis II. Geneseos est propria, & historica in eo, quod attinet ad ipsius foeminae constructionem. Postremo Hieronymus in Epist. ad Philemonem, & S. P. Augustinus lib. IX. de Genesi ad lit. cap. 13. videntur infidelitatis illum arguere, qui non crederet *Adamum ex Deo plasmatum*, (inquit Hieronymus) *Evam ex costa illius, & latere fabricatam.*

Objicit Cajetanus. Nisi productionis Evæ parabolicam narrationem asseramus, plura consequuntur absurda. Sequitur primo Adamum aut fuisse monstrum priusquam formata esset Eva, aut postea sublata costa, imperfectum & mancum. Alterum absurdum est, quod si literaliter accipiaturs versus 20. *Adæ vero non inveniebatur adjutor similis ejus*; videtur quæsitum inter femellas animalium, an esset aliqua in uxorem ei danda: quod futile est admodum, ac Dei sapientiam, & rectam Adami rationem summe dedecet. Consequitur tertio duplicem esse productionem mulieris, unam, qua simul cum viro facta est, alteram, qua fuit de latere illius fabricata. Hoc etiam inverisimile confectarium emergit, quod dixerit Deus protoparentibus: *Crescite & multiplicamini*, quando nondum erat foemina. Erit pariter mendacium, quod scribitur v. 37. I. cap. Gen.

Gen. *Masculum, & foeminam fecit eos.* Denique si mulier viro dormiente formata est eodem loco, atque ex latere ipsius, quomodo Opifex adduxit eam ad Adam? Parabolica est ergo narratio Geneleos, nec humano more accipienda, ut hom. xv. monuit Chrysostomus.

Resp. nego ant. nullum quippe ex oppositis consecretariis ex praecedente theoremate infertur. Nam ad 1. respondetur costam, quam Deus in mulierem edificavit, non fuisse superfluum, ac redundantem, cum potius impares nunc inveniantur in homine a vertebrae spinæ pertingentes ad sternum, & inferius ad xiphoidem terminatæ, quarum unam pro muliere formanda Deus ex Adam subtraxit: atque ne mancus remaneret, replevit carnem pro ea. Ad 2. Respondeo idem significare non inveniebatur, ac nondum fuerat productum: siquidem femellæ animalium irrationalium non sunt a Deo factæ ex masculis, quoniam necesse non erat tantum in bestiis reperiri vinculum necessitudinis, quantum est uxorem inter ac virum. Animadvertunt quoque Hæbraicæ linguæ periti, ea verba *וְלֹא־מֵצָא עֹצֶרֶת* Et *Adam non inveniebatur adiutorium*, usitata phrasi significare, quod Adam non inveniebat ipse sibi. Quare Josephus lib. 1. Antiqu. cap. 1. Adamum appellat *ἑνιζόμενον*, idest, obstupefcentem, quod ei condita non esset ad societatem foemina. Inquisitio itaque & admiratio cadit in solum Adam, non in Deum. Ad ea, quæ consequuntur, responsio obvia est ex duplici creatione, quam Schola Augustini defendit, & si illam nondum quisquam percepit, redeat ad Scripturam, inveniet sexto die hominem factum ad imaginem Dei, factos autem masculum, & foeminam. Item quærat quando facta sit foemina, inveniet extra illos sex dies. Tunc enim facta est, quando Deus de terra finxit adhuc bestias agri, & volatilia cœli; non quando volatilia produxerunt aqua, & animam vivam, in qua & bestiae sunt, produxit terra. Tunc autem factus est homo, & masculus, & foemina: ergo & tunc, & postea. Quæret ex me quomodo. Respondebo postea visibiliter, sicut species humana constitutionis nota nobis est; non tamen parentibus generantibus, sed ille de limbo, illa de costa ejus. Quæret tunc quomodo? Respondebo invisibiliter, potentialiter, causaliter, quomodo fiant futura non facta.

Ita Augustinus lib. vi. de Gen. ad lit. cap. 6. numero 10. In aliorum sententia responderetur unicam esse mulieris productionem, ut supra dixi ad argumenta Eugubini.

Ingenue fateor perdifficile esse in sententia de simultanea creatione, quomodo sexta die fuerit foemina, si tantum homo conditus est causaliter; & quomodo ipse homo factus sit ad imaginem Dei, nondum constitutus in visibili specie, & informatus anima, in qua ratio divinæ imaginis sita est. Sed observandum est in ea sententia, Angelos producente Deo creaturas participatione sempiternæ lucis percepisse quid in involucris illis primordialibus lateret, idest, foret successivo tempore in propria specie formandum. Viderunt ergo limum terræ, & perficiendum ex illo corpus Adæ, cui Deus inspiraturus erat animam rationalem, in qua divina imago principaliter sita est. Atque hæc etiam in seipsis extra causales rationes conspexerunt, posteaquam prima illa creatio præterit. In qua multa commemorata sunt, quæ ut fierent visibiliter, erant temporales moræ expectandæ. Hujusmodi est distinctio sexuum, creatio animæ rationalis, & quæ secundo capite repetuntur: & hæc ad creationem simultaneam non pertinere alibi præmonuimus.

S. Joannes Chrysostomus hom. xv. in Genesim commonet sapientissime, ne adeo verbis addicti simus, ut minime de Deo, ut par non est, sentiamus. Quandoquidem dum dicitur, *Accepit, & omnia talia*, propter nostram infirmitatem ita dicta sunt. Prohibet ergo ne secundum literam sic accipiamus Deum insufflasse, tulisse costam, edificasse mulierem, adduxisse ad Adam, quasi & os labiis circumseptum, & manus ad cretam tractandam, & pedes habeat corporeos. In fabricanda autem Eva de costa viri summa virtus artificis, rectitudo providentiæ, futurorum sacramentorum præscientia, & lex dilectionis magnopere commendatur. Quod & nos supra indicavimus, & exprimit eadem Homilia flumine illo aureo singularis, gravissimæque Orationis Chrysostomus.

CAPUT III.

De substantia, & origine Anima.

ET corporis quidem originem hucusque vidimus: ejus etiam naturam philosophan-

phando comprehendimus, sive in dimensione constituitur & extensione partium, sive in huius aptitudine. Augustinus in Epistola xxviii. ad Hieronymum corpus describit his verbis: *Corpus est, quod per loci spatium aliqua longitudine, latitudine, altitudine ita sistitur vel movetur, ut maiore sui parte maiorem locum occupet, & breviori brevior, minusque sit in parte, quam in toto.* Ubi etiam animadvertit rationalem animam corpus esse, si nomine corporis intelligatur sola substantia vel essentia; aut si solam naturam, quæ summe incommutabilis, & ubique tota est, placeat appellare incorpoream. Quod ad intelligendas veterum quorundam sententias plurimum confert; etsi modo sermonis consuetudine corpus dicimus, quod nuper definivimus. Corporeæ naturæ animam esse Athei soli, & homines de grege Epicuri iniquissime autumant. Ex adverso aliqui tam sublimem excogitarunt, ut crederent cum Manichæis esse quamdam divinæ substantiæ portionem. Atque hi duo circa substantiam animæ errores sunt procul eliminandi. De origine autem animæ, quæ est huius questionis pars altera, disquirendum primo, an creata sit ante corpus, & in ipsum ob crimina perpatrata ex altissimo domicilio depressa, ut inquit in Catone M. Tullius, atque disseminavit inter Ecclesiæ limites hydra omnium hæreseon Origenes. Videndum posthac, an sit propagata ex semine, an saltem fiat per traducem; ut plures ex antiquis Patribus dubitarunt. Disquirendum denique an simul cum corpore moriatur, & si perpetuo vivit, quod profitetur fides christiana, & etiam infideles permulti consentiunt, transmigret de uno corpore in aliud.

PROPOSITIO I. Animus hominum incorporeus est, atque spiritualis naturæ.

Demonstratur 1. ex Scripturis, in quibus nomen quidem Spiritus non semel pro flatu, ventoque accipitur, sed interdum usurpatur pro re subsistente, maxime si præponatur articulus, ut demonstratum est ex libro vii. cap. 14. Itaque Paulus ad Corinthios i. cap. 2. vers. 11. ait: *Quis enim hominum scit, quæ sunt hominis, nisi spiritus hominis, qui in ipso est? Ita quæ Dei sunt, nemo cognovit, nisi spiritus Dei.* Atqui Apostolus per spiritum hominis significat rem subsistentem, sive naturam a corpore distinctam; ergo est in homine talis subsistens, & incorporealis na-

tura, quam animum, vel animam appellamus. Prob. minor; nam in Græco tam *spiritus Dei*, quam *spiritus hominis* cum articulo reperitur; idest *τὸ πνεῦμα*: Spiritus Dei est res subsistens: Ergo & spiritus hominis. Sunt etiam in Scripturis loca innumera, quibus demonstratur Animam a corpore separatam persistere, ut infra de animæ immortalitate: At quod separatur a corpore, & perpetuo vivit, corporeum esse non potest. Præterea Lateranense Concilium IV. cap. *Firmiter* hanc propositionem apertissime definivit. Patres etiam illam tradunt concordissime. *Incorpoream esse animam fateor mihi persuasum esse*, inquit S. Pater laudata Epist. ad Hieronym., & in Psalmum 145. *Res spiritualis est, res incorporea est, vicina substantia Dei.* Habent reliqui omnes Patres consimilia.

Accedunt physicæ demonstrationes. Primæ est Augustini in libro de quantitate animæ cap. 12. Si mens humana esset materialis, non posset tantas rerum imagines complecti, nec percipere undequaque diffusa corpora, aut saltem cernere cogitatione sua lineam latitudinis expertem, punctum, quod oculo non conspicitur, veritatem, sapientiam, unitatem, aliaque Dei attributa, quæ absque sensuum subsidio possunt apprehendi: sensus enim sola sensibilia attingit, & virtus corporalis corpora tantum. Sed mens humana ingentes capit imagines, & interiori lumine videt quidquid oculorum aciem, & vim ceterorum sensuum excedit, minimum punctum lineæ, huius a longitudine distinctionem, apprehenditque etiam invisibilia, & divina: Igitur mens humana materialis non est. *Si corporea*, inquit S. Pater, *corporeis oculis mira quadam rerum cognatione cernuntur, oportet animum, quo videmus illa incorporalia, corporeum, corpusque non esse.* Altera demonstratio præcedenti affinis est: Mentem humanam esse substantiam cogitantem quisquam in semetipso experitur: Sed in idea substantiæ cogitantis nulla occurrit extensionis, & materiæ perceptio: Ergo in idea mentis humanæ non extensio, non materia, non corporis natura relucet. Ideæ autem rerum nobis veritatem exhibent, ut libro primo diximus, & demonstrant Philosophi.

Opp. 1. In idea divinæ iustitiæ non concipitur misericordia, & tamen sunt una res indistincta. Ergo licet in idea mentis huma-

na non percipiatur corporalis extensio, non sequitur mentem esse a materia extensa diversam.

Resp. Nego conseq. Idea enim iustitiæ non repræsentat rem ut in se est, sed prout connotat extrinsecum objectum; ac proinde sat est, si objectum iustitiæ diversum sit ab objecto misericordiæ, ut utriusque idea & conceptus distinguatur. At notione *Mentis* percipio substantiam quæ cogitat, quæ vult, quæ dubitat; quemadmodum per ideam *Corporis* concipio substantiam materialem, extensam, & figuratam: ideoque diversa corporis, ac mentis perceptio infert discrimen inter mentem cogitantem, & corpus extensum, idest non inter objecta dumtaxat, sed inter unam, aliamque substantiam.

Opp. 2. quod adolescit ac minuitur est corporale & extensum: Mens humana adolescit & minuitur; Est ergo extensa & corporalis. Liquet minor: nam juvenes cognitionem acquirunt, quæ carent pueri, & mentis acies, quæ in illis viget, in his hebescit, atque in senibus item obtunditur.

Resp. dist. minorem: Humana mens viget, & flaccescit in officio sensuum, quorum tendines ætate aut durescunt aut laxantur, ita, ut anima coniuncta corpori facile, vel difficulter pro organorum dispositione, & motuum vicissitudine agat per oculos, aures, & instrumenta reliqua corporis, concedo: Viget ac decrescit per semetipsam, suamque naturam, nego. Vide libro 1. cap. 3. hæc idoneo aptoque exemplo explicata.

PROPOSITIO II. Rationalis anima non est portio aliqua divinæ substantiæ.

Inviçtissimo argumento Augustini probatur. I. Divina substantia incommutabilis est: Anima non est incommutabilis: Ergo anima non est divina substantia. Nos enim credimus (inquit S. Pater lib. vii. de Gen. ad lit. cap. 2.) *Dei naturam, atque substantiam omnino esse incommutabilem. Porro autem animæ naturam, vel in deterius, vel in melius commutari posse quis ambigit? Ac per hoc sacrilega opinio est, eam & Deum unius esse substantia. Et Epist. xxviii. Deum nefas est, nisi vere summeque incommutabile credere. Non est igitur anima pars Dei.* II. Omnis substantia vel Deum habet auctorem, vel ipsum auctorem non habet. Si non habet Deum auctorem, Deus est. Si habet Deum auctorem vel facta est, vel facta non est. Porro quæ fa-

cta non est, & tamen ex ipso est, aut genita est ab illo, aut procedit ex illo. Quæ genita est, filius est unicus, quæ procedit Spiritus Sanctus, & hæc Trinitas unius est, ejusdemque naturæ. Ita S. Pater libro 11. de Anima & ejus origine cap. 3. Atqui anima non est Filius, aut Spiritus Sanctus: Ergo est substantia quæ habet Deum auctorem, & facta est. Substantia vero, quæ facta est, creatura nuncupatur: & *Creatura ita esse dicitur ex Deo, ut non ex ejus natura facta sit.* Plura eo loco Augustinus.

Opp. 1. Act. xvii. 28. & 29. dicimur *Genus*, idest, progenies Dei: Itaque ex ipsa Dei substantia propagati sumus.

Resp. nego consequentiam. Etenim explicat eodem loco Apostolus, quomodo Genus simus Dei, scilicet, quoniam *longe non est ab unoquoque nostrum: in ipso enim vivimus, & movemur, & sumus.* Quorum verborum sensus est: posse rationales homines Deum quærere, & mente ad illum accedere per contemplationem sui ipsius, & caritate, & amore filios Dei nuncupari, maxime quod nobis per Christi gratiam supernum lumen, & dilectio sancta inspiretur. Revocat præterea Apostolus per hæc verba ab idololatria præclaro argumento. Nos, inquit, sumus genus Dei, & ab ipso cum vitam, tum motum nanciscimur. *Non debemus æstimare auro, & argento, aut lapidi, sculptura artis, & cogitationis hominum Divinum esse simile.* In quibus hæc ratiocinii vis inest. Omne opus est ignobilius opifice: Simulacra sunt sculpta ex auro, aut ex lapide, industria & artificio hominum: Sunt ergo homine ignobiliora. Si autem homine; profecto viliora sunt ipso Deo, qui & vitam, & facultatem omnem impertitur hominibus. Nefas est ergo simulacra tamquam divinum quidpiam habere, atque his æquiparare Creatorem omnium, qui habitat in templis non manufactis. Accommodat etiam Apostolus se Poeticæ locutioni recitans *hemi-stichium* ex Phænomenis Arati illustris poetæ Cilicis, qui floruit tempore Ptolomæi Philadelphii circa Olympiadem 105. Arati verba sunt: *αὐτὸς γὰρ καὶ γένος ἰσμεῖν*: Ipsius enim & genus sumus. Producit versus, unde transumpta sunt, Clemens Alexandrinus in v. Stromatum. Sensem autem Arati sic reddit in sua Paraphrasi Festus Avienus.

Flos & flamma anima, qui discurrente meatu Mentis primigenæ penetralia dia resolvens
Im

Implevit largo venas operatus amore.

Ita vero Deo aptat Paulus, quæ de Jove dicta fuerunt ab Arato.

Opp. 2. Deus animam creavit inspirando in faciem Adæ spiraculum vitæ; ideoque spiritus hominis est halitus, & afflatus Dei. Dei autem halitus est ex Dei substantia: Igitur ex Dei substantia rationalis animus productus est. Deinde non consequitur substantiam Dei diminui ac discerpi ex quo inde sit anima, integer enim manet ignis lucernæ, cum de illa altera accenditur; neque dum a nobis uter inflatur, aliqua portio nostræ naturæ in illum infunditur. Ratione ergo consimili Deus absque substantiæ suæ diminutione creavit animam de seipso. Etiam Elisæus flando mortuum puerum suscitavit, neque portio substantiæ ipsius discerpta est, atque abscissa.

Resp. dist. majorem: Spiritus hominis est halitus Dei, idest, spiritus hominis halitus Dei productus est ex nihilo, concedo: idest, spiritus hominis est halitus, qui est halitus naturæ Dei, nego: *Quid est quod dicis* (ait S. P. Augustinus lib. 111. de Orig. Animæ ad Vincentium Victorem cap. 3.) *eam particulam esse quamdam halitus naturæ Dei? Numquidnam ipsum halitum naturæ Dei, cujus halitus est ipsa particula, negas ejusdem, cujus Deus est, esse naturæ? Si negas, ergo de nihilo & istum halitum fecit Deus, cujus halitus animam vis esse particulam. Aut si non de nihilo, dic unde illum fecerat Deus. Si de se ipso, ergo ipse est, quod absit, materies operis sui.* Distinguo etiam minorem: Spiritus Dei est ex Dei substantia, spiritus creatus a Deo, nego: Spiritus datus a Deo, nempe Spiritus Sanctus, est ex Dei substantia, videlicet, procedens a Patre & a Filio, qui sunt eadem substantia, concedo. At quid inde? Spiritus Sanctus est ipse Deus, eademque cum Patre, & Filio substantia, & natura. Quare & ipsa Anima Deus foret, si esset spiritus non de nihilo, sed de ipsa substantia Dei. Vincentii exempla adversus auctorem retunduntur. Ignis enim integer manet dum lucerna altera accenditur, sed alterius naturæ est, non *specificæ*, ut inquiunt, sed *numerica*: animam vero, ac Deum esse individua ejusdem *speciei*, nisi maximam Deorum turbam invexeris, non poteris ullo modo percipere. Inflando utrem, non de natura nostra, sed de isto aere circumfuso

flatum facimus. Ita Deus non de natura sua creavit in homine spiraculum vitæ, sed ex nihilo: nam cum sit omnipotens, nec aerem attrahit ad spirandum, neque indiget aere, ut faciat flatum viventem ac sentientem. Ad Prophetæ exemplum: *Ita ne* (ait S. Pater eodem libro cap. 5.) *flatum Elisæi fuisse putas animam pueri? Non usque adeo te a vero exorbitare crediderim.* Verum plura eo loco Augustinus.

C A P U T IV.

Altera pars præcedentis dissertationis, quæ est de Animarum origine.

SIT modo adversus Origenianos, Priscillianistas, ceterosque, qui de animorum origine turpissime desipuerunt,

PROPOSITIO I. Spirituales animæ non sunt creatæ extra corpora, atque in terrenum carcerem ob perpetratum crimen detrusæ.

Exploditur contrarius error his momentis. Principio juxta dogmata Origenis causa mundi faciendi non fuit ut conderentur bona, sed ut cohiberentur mala, quippe corpora creata sunt ut essent vincula animarum, quæ peccando a Conditor recesserant. At nullam causam faciendi mundi Scriptura commemorat, nisi ut bona fierent a bono Deo, *Vidit enim Deus cuncta quæ fecerat, & erant valde bona*, legimus 1. Genes. v. ult. Non fuissent autem valde bona, si corporibus singulis fuisset alligata anima nefario scelere turpis. Igitur adversatur Origenianum dogma Scripturis. Deprompta est hæc prior argumentatio ex Augustino lib. xi. de Civit. Dei cap. 23. atque iisdem pene verbis contexta. Præterea definitum est Canone vi. Concilii Bracharensis, necnon a Viennense sub Clem. V. animam esse suapte natura *formam corporis*. Non ergo propter demerita quasi mancipium corporis ergastulo subicitur. Rursus immundi dæmones gravius peccaverunt, quam animæ, & dæmonibus aerium corpus, Animabus vero terrenum ac limosum, si his credimus, pro carcere constructum est. Graviori ergo culpæ, quod repugnat summi Numinis inviolatæ æquitati, levior poena rependitur; cum solidiora & crassiora hominum corpora sint comparatione ætheris carceres magis tenebricosi ac teterrimi. Atque hanc ratiocinationem pariter ex Augustino deprom-

promptissimè memorato libro de Civ. Dei, & adversus Priscillianistas ad Orosium cap. 8. Ulterius, ut eodem loco magnus Doctor animadvertit, si Deus peccatis rationalium ad fabricandum mundum esset adductus, hoc sequeretur absurdum, quod duos soles, vel tres, vel quatuor, vel centum, dummodo centum animæ æqualiter peccassent, debuisset producere: & consequenter præsens mundi harmonia non est ab Opificis provisione mirabili, sed contigit tanta unius animæ peccantis progressionem, ut sola corpus tale, id est, solem promereretur. Denique ad Rom. v. 12. habemus, quod *per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit*; non ergo extra Adam animæ peccaverunt, nec in Adam, hoc est, in carnem, quæ ex Adam propagata est, tamquam in carcerem fuerunt intrusæ. Quod etiam argumentum exscripsimus ex Augustino Epist. xxviii. ad Hieronymum prope finem.

Opp. 1. Sap. viii. 19. & 20. legitur: *Puer autem eram ingeniosus, & sortitus sum animam bonam: & cum essem magis bonus, veni ad corpus incoinquinatum*. Pro conditione ergo meritorum præcedentium corpora aut inquinata, aut munda animabus deputantur.

Resp. nego consequentiam: enimvero planissimus sensus est, Salomonem adhuc puerum optimæ indolis & temperei fuisse, ejusque animam absque notabili vitio naturali; cumque esset magis bonus divinæ gratiæ auxilio, diu continentiam, ac munditiem carnis servasse, atque eo pervenisse, ut in mortali corpore caste viveret, ex totis præcordiis Deum precatus, ne terrena inhabitatio deprimeret sensum multa cogitantem. Nec patitur textus ille interpretationem Origenistarum: nam si anima hujus pueri erat bona, nec animus terrenum in corpus truditur nisi propterea quod in superiori vita improbus evasit, quo jure anima illa venit ad corpus? Quod certo quantumvis optimæ temperiei, malorum animorum est, non bonorum custodia. Si vero Origenianus reponat animas, quas Deus mittit in corpora, pares natura fuisse, nec discrepante mala liberi arbitrii voluntate, non erat ergo bona anima hujus pueri, nec melior ceteris differentia morum. Sed nec melior erat corporali temperamento, quoniam puer erat magis bonus antequam veniret ad corpus incoinquinatum. Unde

igitur? Vide Augustinum libro x. de Gen. ad literam cap. xvii. & sequenti; in quo etiam hunc locum egregie interpretatur de Christo Domino. Ipsius vero ante Incarnationem præexistentiam & firmissima fide tenemus, & alibi contra Socinianos propugnāvimus. Atque hinc eruitur responsio altera, quod verba Salomonis accipienda sunt de Filio Dei, cujus ille typum gerebat.

Opp. 2. S. P. Augustinus lib. vii. de Gen. ad lit. cap. 24. ut suam de simultanea rerum omnium productione tutetur sententiam, ait: *Credatur ergo, si nulla scripturarum auctoritas, seu veritatis ratio contradicit, hominem ita factum sexto die, ut corporis quidem humani ratio causalis in elementis mundi, anima vero jam ipsa crearetur, sicut primitus conditus est dies, & creata lateret in operibus Dei, donec eam suo tempore sufflando, id est, inspirando, formato ex limo corpori infereret*. Ergo Augustinus in errorem prolabitur, quem ipse in Origenistis reprehendit.

Resp. 1. Nego consequentiam, non enim Augustinus opinatur animam Adæ tamquam captivam ob culpæ demeritum venisse invitam ad corpus: sed eo fine conditam, ut corpus statim formandum sponte subiret. Secundo respondeo, quidquid Vellofillus scribat Advert. in tom. ix. q. 17. falsum esse, quod S. P. hanc de anima Adæ tenuerit opinionem. Disputat quidem citato libro vii. an simul cum aliis creaturis anima producta sit, & cap. 22. demonstrat non fuisse conditam secundum causalem rationem, quoniam hæc ratio causalis in creatura corporea latere non potuit, cum anima spiritualis sit, & ex pers. materiæ. Proximo capite demonstrat nec latuisse animæ primordiale rationem in natura Angelorum, cum anima filia Angeli non dicatur. Capite sequenti vicesimo quarto ait, *Quod humanæ opinioni tolerabilius videtur, si potius affirmetur, animam creatam quidem ab initio, sed latuisse in operibus Dei, donec formato Adæ corpori infereretur*. Quam opinionem esse præcedenti tolerabiliorem nemo non videt. Hanc postremam de anima latente in operibus Dei, fateor Augustinum arbitrio lectorum relinquere, hæc tamen prudentissima cautione, *si nulla Scripturarum auctoritas, seu veritatis ratio contradicit*. Imo cap. 25. & 26. totus est in refellendo illorum errore, qui putant animam venisse coactam ad corporis habitaculum. Hæc sane non

non dogmatizantis cum Origene, sed accurati scriptoris secernentis probabilia ab erroneis clarissima indicia sunt. Et tolerabiliorem illam opinionem amplectitur ne Augustinus? Minime. Capite 27. ita disputationem absolvit: *Nunc tamen de anima, quam Deus inspiravit homini sufflando in ejus faciem, nihil confirmo, nisi quia ex Deo sic est, ut non sit substantia Dei, & sit incorporea, idest, non sit corpus, sed spiritus.* Libro itaque de Genes. septimo nihil S. Pater definiuit. Quid postea? De Civit. Dei XII. cap. 23. potius in eam sententiam flectitur, ut animam creatam asserat homine jam formato. *Et cum virum (inquit) terreno formasset ex pulvere, eique animam qualem dixi, sive quam jam fecerat, sufflando indidisset, sive potius sufflando fecisset, eumque flatum, quem sufflando fecit, nam quid est aliud sufflare, quam flatum facere, animam hominis esse voluisset, &c.* Atque hic Augustinianæ sententiæ subscribo. Nec tamen retracto quæ de simultanea creatione dicta sunt alibi: sed dico in illis sex diebus omnia fuisse condita causaliter, quæ in rationibus causalibus latere poterant, a quorum genere segregandæ sunt universorum hominum animæ: necnon assero in primo capite Genesis plura narrari, quorum duplex distingui debet productio, videlicet, in causa, & in propria specie. Quare homo pertinet ad creationem simultaneam, & temporariam, ut explicavi præcedenti libro cap. 2. Inspiratio autem, qua homo factus est in animam viventem, spectat ad productionem hominis alteram, videlicet in specie sua. Responderi etiam potest cum S. Thoma q. xc. art. iv. *quod anima humana præcessit in operibus sex dierum secundum quamdam similitudinem generis, prout convenit cum Angelis in intellectuali natura.*

Opp. 3. Videtur hæc opinio de animorum præexistentia omnium sensu firmari. De Ethnicis liquet quod penes ipsos hæc invaluerit opinio ex panegyrico dicto Theodosio Imperatori, ubi legimus, quod *divinus animus venturus in corpus dignum prius metatur hospitium.* Judæos eadem tenuisse *περὶ τῆς προϋπαρξέως τῶν ψυχῶν*, ut Græci Philosophi loquuntur, de præexistentia, ac volutione animarum opinionem, constat ex interrogatione eorum apud Joannem ix. 2. *Quis peccavit, hic, aut parentes ejus, ut cecus nasceretur?* Inter clarissimos Ecclesiæ Patres eam-

dem sententiam recitat, nec redarguit S. Hieronymus Comment. in Epistolam ad Ephesios, & ad Philemonem. Augustinus ipse dubitavit an sol, & sidera sint animata: quod videtur Priscillianistarum errori valde proximum. Ergo, quod probandum erat, Origeni omnes plane gentes quodammodo assentiuntur.

Resp. nullam nobis aut Platoniorum, aut Pythagoreorum hac in parte habendam esse rationem; nam intelligibilia, quæ horum philosophorum aliqui contendunt rebus corporalibus antecessisse, simul cum his fuisse producta nobis demonstrant argumenta validiora. Nec enim sapientissimus artifex indigens erat exemplaris, & archetypi, ut mundum construeret, cujus sapientia sempiternas rationes continet rerum faciendarum: atque congruum erat, ut opera, quam principio motus est, tanto digna esset opifice, & repleta rerum universarum generibus. Apud Judæos lex etiam corporales morbos transgressoribus minabatur; atque in traditione habebant cæcitatem, aliaque vitia corporis poenam esse peccati. Interrogabant itaque cujusnam peccati poena esset illa a nativitate cæcitas, videbatur enim illis imperceptibile potuisse hominem ante nativitatem peccare. Difficultatem ergo suam memorata interrogatione proposuere. Nec repugno Judæorum aliquos post exortas Philosophorum sectas etiam de animorum in corpora transmigratione cogitasse: quod apparet ex Philone claro gentis hujus scriptore. Sed hæc interrogantibus respondit Jesus: *Neque hic peccavit, nec parentes ejus*, actuali quidem peccato, quale suspicabantur causam fuisse cæcitatis. Ergo illius hominis anima non fuit ob actuale aliquod crimen damnata ad ergastulum corporis oculorum acie privati. Hieronymus in prima contra Rufinum Apologia a se omnem erroris accusationem propulsat, dicendo se, cum officio Commentatoris fungeretur, Origenem Christianæ verecundiæ studio non reprehendisse: & in fine primi capitis Comment. Epist. ad Ephesios satis ostendisse ab ea sententia, quam sub alterius persona retulerat, suam omnino esse discordem. Augustini de anima cœlestium corporum dubitatio nihil cum errore Origenis habet affinitatis, cum in illius mentem venerit rationales spiritus in cœli luminaria fuisse detrusos. Dubitavit tantum an hæc habeant rectores spiritus,

ritus, & si habent, num ab his vitaliter inspirantur? quod & retractavit in posteriori libro Retr. cap. vii. Quantum vero ætate Augustini rationalis, ac prudens fuerit ejusmodi dubitatio, & an explosa sit in literis Justiniani approbatis auctoritate Vigilii Papæ, differit in Vindiciis cap. iv. §.2. Cardinalis Norisius.

Opp. ultimo: Anima, dum moritur corpus, non moritur, sed remanet immortalis: ergo dum producitur corpus, non creatur: sed erat.

Resp. nego consequentiam: quippe in interitu corporis anima rationalis non deletur; quoniam ipsa corporalis non est, nec partes habet, quæ dissolvantur. Producitur tamen una cum corpore, quod sit ejusdem corporis forma: sed neque eodem modo gignitur decisione materiæ, & corporali propagatione, cum fiat ex nihilo dum unicuique singillatim inseritur. Accedit, quod separatio animæ a corpore est pœna, & cum primum anima creata est, pœna esse non debuit. Ergo nec debuit anima produci a corpore separata.

PROPOSITIO II. An Anima creetur ex nihilo quæstio perdifficilis est, nec sine causa Magnus Augustinus de hac re dubitavit: certissimum tamen est, atque catholicum Dogma, cui nefas est refragari, quod non propagatur ex semine, & traduce corporali.

Illud enim perdifficile dogma est, quod nullo certo argumentorum genere potest resolvi. Istiusmodi est quæstio de animarum origine: Ergo hæc quæstio perdifficilis est, & Augustinus jure merito de hac re suam sententiam suspendit. Prob. minor. Quidam Theologi probant animam fieri ex nihilo ex Scripturis, unde quatuor loca producant: Primum ex Psalmo xxxii. 17. *Qui finxit singillatim corda eorum.* Secundum Is. xlii. & Zacch. xii. ubi legimus Dominum *finger* spiritum hominis in eo. Tertium cap. xii. Ecclesiastæ 7. *Antequam revertatur pulvis in terram suam, & spiritus redeat ad Deum qui fecit illum.* Quartum ex Joan. v. 17. *Pater meus usque modo operatur, & ego operor.* Hæc sunt, unde Theologi quidam probant animam ex nihilo fieri, ut Bellarminus lib. iv. de Amiss. Grat. cap. xi. Gabriel Biel in 2. sent. dist. 17. q. 1. concl. 3. Estius dist. eadem §. xi. qui etiam addit verba Apostoli ad Hebræos xii. 9. *Patres quidem carnis nostræ eruditores habuimus, &*

Berti Theol. Tom. III.

reverebamur eos: non multo magis obtemperabimus patri spirituum, & vivemus? Sed hæc non videntur definire quod singulorum animæ fiant ex nihilo. Quod primo constat ex ipsomet Bellarmino, qui post argumenta nonnulla ex his scripturis petita, ait: *Quare ut Sanctus Augustinus disputat in Epist. 28. ad Hieronymum, nullus fortasse scriptura locus invenietur, in quo perspicue doceatur animus non fieri ex propagine, sed creari.* Præterea S. Pater quid hujuscemodi testimonia efficiant demonstrat in Epist. 28. nuper laudata, & in 1. libro de Origine Animæ contra Vincentium Victorem. Nam ad 1. & 2. respondet cap. hujus lib. 14. *Adiecit, qui fingit spiritum hominis in ipso: quasi hoc negetur. Sed unde eum fingat, hoc queritur. Nam & corporalem hominis oculum, quis nisi Deus fingit?* Animadvertit & in Esaie 42. probabiliter Spiritum Sanctum esse significatum: quem aut creari, aut gigni nullus Catholicorum audet asserere. Estius vim ines se putat in adverbio *singillatim*, quo nobis innuitur aliquod peculiare de productione animarum. Verum si illud accipiatur, ut vertit Hieronymus, & valet Hebraicum *וַיִּפְּחֵם*, pro *pariter*, inanis est hæc argumentatio: si vero idem est, ac *peculiariter*, nihil demonstrat quam specialem animorum productionem, non utique ex aqua, vel terra; Animam quippe Adæ creando Deus inspiravit in faciem ejus spiraculum vitæ. Ad tertium respondet magnus Doctor: *Sed omne etiam corpus ipse facit. Quod autem ex propagine corpus humanum faciat, nullus ambigit. Ac per hoc de anima, cum eam constet ab illo fieri, unde eam faciat, utrum ex propagine sicut corpus, an insufflando sicut primam fecit, adhuc utique requirendum est.* Quod sequitur, liquet ex ipso Evangelio, hoc tantum commonstrare quod Patris, & Filii opera sint indistincta, & non de animorum creatione illic agi, sed universim de institutione naturæ conservatione, specialiter vero de Christi miraculis, & ejus divinitate. Eam ob rem S. Pater recitato hoc testimonio a Hieronymo modeste respondet: *Ecce volo, ut illa sententia (quod singulas animas singulis nascentibus etiam modo Deus inspiret) mea sit, sed nondum esse confirmo.* Ad Hebræos xii. dicitur Deus Pater spirituum, quoniam ipse solus dat spiritus dona: alioqui si Patrem spirituum dictum putas, quod sit creator ani-

C

ani-

animorum, non erit forte satis apta verborum antithesis inter patrem carnis, & patrem spirituum: nam Deus tam carnis, quam animorum est opifex.

Addunt quidam quod formata muliere ait Adam: *Hoc nunc os ex ossibus meis, & caro de carne mea*. Corpus quidem, inquiunt, Evæ ex corpore Adam his verbis insinuat eductum, sed non unius anima ex anima alterius: corpus ergo propagatur, non anima. Sed illi qui propaginem afferunt Animarum, hic se putant invictius suam munire sententiam, quia cum scriptum sit, detraxisse Deum costam de latere viri sui, eamque edificasse in mulierem, non est additum quod in ejus faciem sufflaverit flatum vitæ, ideo inquiunt, quia jam de viro fuerit animata. Ad illud vero quod ait Adam, *hoc nunc os ex ossibus meis, & caro de carne mea*; nec ait spiritus de spiritu meo, vel anima de anima mea: sic ab eis responderi potest, ut a parte totum intelligatur hoc dictum, *os & caro mea*, sed quæ animata fuerint detracta, non mortua. Hæc S. P. Augustinus citato libro cap. 18. Quantum ergo ad Scripturarum loca pertinet, repetam cum magno Doctore; an anima sit ex propagine sui generis, *Ego nec defendo, nec refello: sed si defendendum est, vel refellendum, perspicuis, non ambiguis testimoniis id agendum esse commoneo*.

Secundo pro creatione Animorum plura Patrum testimonia solent proferri. At ex adverso possumus recitare permulta, quibus constat originem animæ non fuisse antiquis omnino exploratam. Apertissima sunt verba Eucherii Episcopi Lugdunensis lib. 1. super Genesim cap. 3. Patrum Africanorum in Epistola Synodica cap. x. Fulgentii lib. 3. de Veritate Prædestinat. & Grat. cap. 20. Gregorii Magni Epist. ad Secundinum, Prudentii in libro de Prædest. cap. 16. Hugonis a S. Victore lib. 1. de Sacramentis P. 7. cap. 30. Qui omnes scribunt quæstionem esse insolubilem, dubiam, multum discussam, sed absque certa definitione relictam. Legatur Alipius Reylof Gandavensis lib. vi. de Anima cap. 2., & Norisius in Vindiciis cap. 4. §. 111. Doctissimus Bellarminus ait Augustinum in Epist. ad Optatum 157. sententiam de traduce animarum apertissime refellisse, & sententiam Tertulliani summæ perversitatis damnare. Sed Norisius recte ob-

servat in eadem Epistola adhuc Augustinum dubitare: reprehendere tantum inconsideratam temeritatem eorum, qui rem obscurissimam humanis conjecturis definire præsumunt; Tertulliani vero doctrinam perversam esse propterea, quod cum crederet animam esse corpoream, gigni patebat ex semine corporali. Addit Bellarminus S. Leonem Magnum Ep. ad Turibium, cap. 10. hæc scribere: *Catholica fides constanter prædicat atque veraciter, quod animæ hominum priusquam suis inspirarentur corporibus non fuere, nec ab uno incorporentur, nisi ab opifice Deo, qui ipsarum est Creator, & corporum*. Sed demonstrat Norisius ibidem contra Origenis, & Eutychetis perversa Dogmata institui sermonem. Atque hæc de Antiquorum Patrum sententia summam attigi, ut quisque Norisium, & Reylofium adire non prætermittat.

Tertio loco proferunt Scholastici argumenta desumpta ex animi in corporali natura; verum non desunt qui materiam spiritualem defendant: in quorum sententia sunt argumentationes illæ facillimæ solutionis. Deinde si rationi sistendum est, undique angustiis, & difficultatibus nos premi sentimus; posita enim sententia de animarum creatione difficilius est explicare quomodo originale peccatum pertranseat ex uno homine in posteros. Quamquam & huic difficultati quid sit respondendum posita animarum creatione ipse Augustinus præmonuit. Scio Bellarminum affirmare Theologos omnes, qui a quingentis annis floruerant, unanimi consensione tradere, quod singulorum animæ creentur ex nihilo. At non video quomodo hæc cohærant cum iis, quæ scribit ad calcem præcedentis cap. x. *Non desunt hoc tempore, qui in ea S. Augustini dubitatione hærendum esse censuerunt*. Multos præterea Theologos propugnasse traducem animarum demonstrat Norisius citato loco, & Vossius lib. 2. Hist. Pelag. P. 3. Thesi 1. Scribit ipse Bellarminus S. Thomam q. 118. art. 2. opinionem de animarum propagine disertis verbis appellare hæresim. Verum cum Angelicus Doctor assertum suum probet ex eo quod virtus activa, quæ est in corpore, extendi nequeat ad productionem immaterialis substantiæ; manifestum est damnare ut hæreticam sententiam eorum, qui putant animam propagari per semen corporale: quod & nos hæreticum esse affirmamus.

Probatut modo prima propositionis pars : Quod non est expressum in Scripturis , neque per exploratam traditionem comprobatum , & si ad solam humanam rationem exigitur , non tollit dubietatem quæstionis ; id difficilimum est , & prudenter ab Augustino non definitum : Assertum de animarum origine apertis Scripturis non solvitur , Ecclesiastica traditione nequaquam finitum est , neque illud nostra mediocritas nosse potest , absque ulla saltem ambiguitate : Itaque Augustinus suum de origine animæ iudicium suspendens sese demonstrat providentissimum , cautum , & magni consilii virum .

Antequam alteram partem demonstrare aggrediar , ne quis me coarguat , quod de propagine animarum videar hæsitare : principio illud in ore vulgi positum repeto : *Non est discipulus supra Magistrum*. Compello deinde doctum piique lectorem Magistri verbis , quibus interpellavit Hieronymum , *Doce ergo quod doceam : nam ut doceam multi a me flagitant , eisque me sicut alia multa , & hoc ignorare confiteor* . Addo quæ S. Doctor scripsit de hac quæstione ad Optatum : *Non erubescendum est homini confiteri se nescire quod nescit , ne dum se scire mentitur , nunquam scire mereatur* . Cum eodem Augustino libro 11. Retract. cap. 45. admoneo , ut cui libet animam singulis nascentibus dari , eam solutionem huius quæstionis admittat , quæ contraria non sit apertissimis rebus , quas de originali peccato fides catholica novit in parvulis , nisi regenerentur in Christo sine dubitatione damnandis . Profiteor hac ætate omnes ferme Theologos consentire , quod singulæ animæ creantur de novo : nec defendendam esse opinionem de animarum propagine nullis certis argumentis stabilitam adversus doctissimorum virorum censensum : quod foret proculdubio inconsideratæ temeritatis . Sciscitanti vero utrum hæc communior assertio spectet ad fidem , respondeo , Bellarminum lib. 1v. de Amist. grat. cap. xi. asserere sententiam de propagatione animarum exploratum errorem esse , nec tutum videri hoc tempore de singulorum creatione hæsitare . Ex adverso Estius dist. xvii. libri 2. §. 14. demonstrat non pertinere ad fidem hoc maxime argumento , quod nunquam Augustinus , Gregorius , & alii PP. supra memorati elegissent dubitare de hac quæstione , si putassent esse de Dogmate ad fidem pertinente :

insuper quod non possit nec evidentibus scripturis ostendi , nec certa traditione probari , neque ullo Ecclesiæ decreto fuerit hætenus definita . Allegat in huius asserti confirmationem Victorinum lib. 1. de Sacr. parte 7. cap. 30. Alphonsum a Castro libro de hæresibus tit. Anima , & S. Thomam in 2. sent. dist. xviii. q. 2. art. 2. Cardinalis Norisius prope finem §. 111. supra citati ait : *Suspenderet igitur etiam nunc assensum Augustinus , & tunc ratias tantum ageret , cum certum modum proponerent , quo data creatione animarum peccati originalis propagatio adeo evidenti ratione constaret , ut modus ille a nemine rejici posset* . Nos utique subscribendum ducimus tantorum virorum iudicio .

Postremo neque illud negandum est , videri etiam imbecillitati mentis meæ probabilior sententiam de creatione animarum non solum ob Scholasticorum auctoritatem , qui , ut dictum est , illam majori numero & consensione propugnant ; verum etiam quoniam objectio de transfusione originalis peccati etiam non admissa animarum propagine ex doctrina Augustiana diluitur . Neque enim Catholica fides humanis dumtaxat conjecturis est vindicanda . Quapropter Pelagianis ipsorum hostis acerrimus , & debellator invictissimus , & nominatim verutissimo hæreticorum illorum patrono , Juliano nempe , in hæc verba respondet quinti libri cap. 3. *Quid fugis ad obscurissimam de anima quæstionem in paradiso ? Ab animo quidem caput elatis , & ad præceptum transgrediendum inde consensio , propter quod dictum est a serpente , eritis sicut Dii , &c. Ut ergo & anima , & caro pariter utrumque puniatur , nisi quod nascitur renascendo emendetur , profecto aut utrumque vitiatum ex homine trahitur , aut alterum in altero tamquam in vitiato vase corrumpitur , ubi occulta iustitia divinæ legis includitur* . Accedit quod non valet exigua vis ingenio mei traducem , propaginemque percipere spiritualis substantiæ . Nam quod propagatur seminis decisione , non potest esse nisi corporeum ; si ergo datur animæ semen decisum in prolis generatione , necesse est ut sit extensum , atque partibile : in causa autem , & seminali ratione corporea animam latere non posse demonstrat S. Pater lib. vii. de Gen. ad lit. cap. 22. Quod si animæ semen spirituale est , non videt tarditas mentis meæ quomodo ex generantium femore

re valeat defluere. Spiritualis enim res partibus caret, neque aliam habemus ideam spiritus, nisi substantiæ inextensæ. Semen ergo animæ, cuius decisione ipsa propagetur, acies intelligentiæ, qua polleo, intueri non valet. Ipse Augustinus laudato libro septimo cap. 7. affirmat spiritualement materiam non satis intelligi. *Quid ipsa est, inquit, quod nomen, quam speciem, quem usum in rebus conditis tenet? Vivit, an non vivit? Si vivit, quid agit? Quid confert universitatis effectibus? Beatam ne vitam gerit, an miseram, an neutram? Vivificat aliquid, an ab hoc etiam opere vacat, & in quodam secreto universitatis otiosa requiescit, sine vigili sensu motuque vitali? Si enim nulla prorsus adhuc vita erat, quomodo esset vita futura quædam incorporea, nec viva materies?* &c. Sed de priori propositionis parte jam satis.

Probatur secunda pars, videlicet quod anima non propagetur semine corporali. Ac primo: Anima spiritualis est, ut vidimus propos. 1. capitis præcedentis: Quod spirituale est, nequit decisione seminis propagari: ergo anima semine deciso, & corporeo minime propagatur. Secundo: Augustinus, tamen de Animorum propagine dubitavit, constantissime docuit non fieri rationalem animam huiusmodi semine. *De ceterarum animarum adventu* (ait lib. x. de Gen. ad lit. cap. 21.) *utrum ex parentibus, an desuper sit, vincant qui potuerunt. Ego autem adhuc inter utrosque ambigo, aliquando sic, aliquando autem sic: salvo eo dumtaxat, ut vel corpus esse animam, vel aliquam corpoream qualitatem, seu coaptationem non credam, nec quolibet ista garriente me crediturum esse confidam.* Quod & profitetur Epistola 28. nunc 166. & Epist. 137. modo 190. necnon in 2. Retract. cap. 56. Insuper: Spiritualis substantia non potest contineri in creatura corporea tamquam in ratione causali: Si anima fieret semine, lateret in creatura corporea tamquam in ratione causali: Ergo non producit anima semine. Major demonstratur ab Augustino lib. vii. super Genes. cap. 21. *Si enim qui hoc sentiunt, hoc dicunt corpus quod & nos, idest naturam quamlibet longitudine, latitudine, altitudine spatium loci occupantem, neque hoc est anima, neque inde facta credenda est. Quidquid enim tale est, ut multa non dicam, in quacumque sui parte lineis dividi, vel circumscribi potest: quod anima*

si pateretur, nullo modo nosse posset tales lineas, quæ per locum secari non queunt, quales in corpore non posse inveniri nihilo minus novit. Vide caput 111. præced. propos. 1. Consimilis est argumentatio S. Thomæ 1. p. q. cxviii. art. 2. quod impossibile sit virtutem cuiusque corporalis materiæ productivam esse intelligentis substantiæ. Plura alia argumenta, sed omnia petita ex animæ immateriali natura, vide apud S. Thomam q. 3. de Potent. art. 9. & 11. contra Gentes cap. 86. Victorinum de Sacramentis loco citato, Estium §. xv. dist. 17. & Scholasticos reliquos. Cum vero firmissime tenendum sit rationalem animam esse incorpoream, quisquis eam traduci assereret semine materiali ac partibili, aut de hoc hæsitaret, non solum cum Estio maximæ temeritatis nota a nobis esset infimulandus, verum etiam damnandus tamquam hæreticus cum S. Thoma memorato loco de potentia, & q. 118. Et quoniam enunciando hoc vocabulum *semen* communi sensu percipimus *materiam ferendi*, nomine autem *materiei* substantiam corporum generationi subiectam: etiam *semen* animarum nolumus in posterum nominari.

ADVERSÆ OPINIONIS ARGUMENTA SOLVUNTUR.

Rationalem animam semine propagari quidam evincere student pluribus argumentationibus, quas omnes collegit in libro de Immortalitate animæ Antonius Roccus: qui mentem humanam & corpoream, & materiali semine propagatam esse iniquo ac pertinaci stylo contendit; irrepsitque in animum philosophorum suis imaginationibus, non fidei obsequentium tam perniciose contentio. Horum argumenta præcipua hæc sunt. Primum: Ad creationem requiritur quod sit productio rei ex nihilo, quod sit ab agente supernaturali, & quod terminet ad verum esse reale. Anima non fit ex nihilo. Non ergo creatur. Probatur minor: si anima fieret ex nihilo, nullam haberet a materia dependentiam; dependet autem hæc anima ab huius corporis temperie, alias quælibet anima in quodlibet corpus ingredi posset. Insuper si anima esset a corpore independens, nec ex passionibus corporis doleret, nec pereunte ac dissoluto corpore invita recederet. Diruta enim domo vel navi, nauta & hospes

spes recedunt, quoniam corporei corporibus indigent, vel ad commodum, vel ad fulcimentum. Res autem spirituales non sic se habent. Itaque anima si spiritualis esset, nullo pacto a corpore dependeret.

Resp. concessa majori, nego minorem. Ad prob. dico animam non dependere a corpore ut sit, neque ut res spirituales percipiat, sed tantum ut exerceat munus *formæ* corpus vivificantis ac moventis, atque ut in corpore sensus dirigat, constituatque creaturam mediam inter Angelos, & mortua elementa, idest hominem præditum corpore & spiritu. Atque ideo liberum non est animæ ingredi quodcunque corpus, quoniam huic regendo ac vivificando a Deo conditore destinatur, neque omnium indiscriminatim, sed hujus est *forma*, cum naturæ auctor rectissime statuerit, ut singula humani generis individua formam habeant peculiarem. Ulterius anima non producit extra corpus, ut ad illud sponte suoque arbitrato devolvatur, sed illi inseritur eodem, quo creatur, momento. Quis ergo nisi insipiens cogitare potest, ut spiritus hominis sit indifferens ad unum corpus, vel alterum, modo sit incorporeus? Esset, nisi produceretur hac lege, ut una cum hoc corpore constitueret hominem individuum, neque huic corpori foret alligatus, ut illud regeret, sibi que melioris vitæ meritum compararet. Quod autem resoluta corpore anima recedat invita, poena est originalis peccati. Exemplum nautæ, vel hospitis, ipsius animæ a corpore independentiam commonstrat. Nauta homo est ad regendam navim aut sponte, aut principis jussu destinatus. Quatenus homo, non opus habet navigio, quo est ipse longe nobilior, nam & vitam interdum agit in continenti. Ut nauta, cujus refert maria navigatione transmittere, indiget navi. Hac dissoluta & dissipata, cogitur aut in litore miserrimam vitam ducere, aut felicior in portu. Resecta autem navi cursu & remis ad patriam tandem revertitur. Anima pariter est spiritualis substantia, sed corporis forma, & quasi nauticularia: nam illud regit, movet, & explore ad portum tentat appellere. Ut spiritualis substantia, præstantior est corpore, neque aliquid commodi ab illo captat: ut *forma* corporis, ab eo dependet, non quidem ut sit, sed ut mare perambulet, vitam nempe mortalem. Morte corpus, ut navis tempestate,

dissolvitur: atque anima pro meritis vitam agit sive miseram, sive tranquillam. Resurget mortale corpus ad vitam perennem: & est resurrectio quasi dirutæ navis instauratio. Itaque hoc eodem nautæ exemplo apte explicatur quomodo rationalis anima a corpore sit pendens, & independens. Quod de corporalibus passionibus addit Roccus, primo in eum retorquetur; nam sæpe numero mens dolore afficitur etiam sublata causa, quæ excitat motionem corpoream. Dolet enim ac tristatur homo non solum in mutilatione membrorum, sed etiam dum se mutilum considerat, atque ad peragenda vitæ corporalis officia magis ineptum. Neque solis passionibus corporum afficimur, sed perturbationibus quoque animorum. Deinde ea est lex inter animam & corpus, ut illa hoc veluti instrumento in vitæ functionibus utatur: per vitia autem instrumentorum etiam artifices opera majori difficultate perficiunt; idoneoque calamo scriptitamus, labefacto autem non ita: nec tamen sumus nos naturæ ejusdem cum plumis anserum.

Arguit 2. Si anima natura sua sit *forma* corporis, & cum eo simul constituat unum per se, educitur de potentia materiæ: Quod de potentia materiæ educitur propagatur per semen. Ergo, &c. Præterea anima est talis *forma*, quæ ab agente naturali inducitur mediis subjectæ materiæ dispositionibus. Igitur rationalis anima non creatur.

Resp. nego majorem. Non enim quælibet forma educitur de potentia materiæ, sed quæ corporea est, & extensa, atque e materia necessario dependet ut fiat, & conservetur. Petit ergo hæc argumentatio principium; & a calce ad carceres revocatur. Ut enim fateamur animam educi de potentia materie, demonstranda prius est ipsius animæ extensio, quæ sane non evincitur ex eo, quod inseratur corpori jam disposito. Nam primi hominis anima non a generante, sed a Creatore producta est, formato prius corpore de limo terræ: & tamen animam primi hominis creatam esse fatetur Roccus; quandoquidem a supernaturali auctore nihil ad extra producit per veram generationem, cum ipse materia in operum suorum molitione non indigeat; & si aliqua sunt ex materia præexistente, hanc non requirit facultas Conditoris, sed operis constitutio. Dispositiones autem corporum necessariæ non sunt, ut anima rationalis sub-

subsistat, sed ut sentiat, & peragat vitæ corporalis officia. Ergo se juncta a corpore sentire non poterit? Non utique, si sensationem dixeris passionem sui corporis, sive impressionem, agitationemque partium corporearum, quæ animum non latet. At si sensatio accipiat pro mentis humanæ perceptione, etiam excitata per occasionem & præsentiam corporis peregrini, ex. gr. ignium infernalium, aut supernorum cœlorum, non video cur anima a corpore divulsa sentire non possit. Quamquam, ne illam existimemus corpoream, sufficit, si possit vel seipsam, vel Angelos, vel Deum intelligere: quod utique facere poterit etiam a terreno corpore separata.

Præterea arguit Roccus. Si anima rationalis crearetur, non contraheret ex semine Adæ originale peccatum: atqui contrahit: non ergo creatur. Majorem probat 1. Auctoritate Augustini, qui in libro de Origine Animæ, sive Epist. ad Hieronymum 28. ait parvulos originali peccato non obstringi, si animæ singillatim a Deo singulis nascentibus inserantur. Addit & rationem: Qui affirmant animam creari, & tamen originale contrahere peccatum, docent illam ex infecto corpore, cui inest, inquinari. Sed aliud est verba profundere, aliud sapere. Demonstrent, inquit, quomodo anima trahat ex semine Adæ peccatum, si anima nullam ex semine Adæ ducit originem. Nullum accidens absque subiecto potest existere, sive positivum illud sit, sive privativum: Peccati originalis subiectum est anima: Ergo si anima ex Adæ semine non propagatur, neque peccatum propagatione diffunditur. Hæc Roccus.

Resp. Nego majorem; & quoniam Adversarius abutitur etiam auctoritate Augustini, ei respondendum est, ut diximus, S. Patrem responsum dedisse Juliano: *Quid fugis ad obscurissimam questionem?* Nam salvatur ex æquo peccatum originale, sive anima vitata traducatur ex Adam, sive inseratur corrupto ac sordido corpori. Quod Roccus opponat verba Augustini, facit ejus maxima & inconsiderata temeritas. Primum quoniam S. Pater nunquam dubitavit de propagatione animæ per semen corporeum, ut Philosophus iste contendit. Deinde quia S. Pater nec de propagine spiritali loquitur assertive, sed ambigit ubique: & difficultates scite prudenterque proponit. Immo in memorato libro prope finem

affirmat se illam opinionem quod ex una sunt omnes animæ, nolle discutere. Ad rationem productam respondendum est: Animam, licet non propagetur per semen, infici ex consortio corporis, cum quo unum hominem constituit, sicut aqua vitato in vase corrumpitur. Id vero quo pacto fiat, erit proximo libro inquirendum. Originalis maculæ subiectum esse animam concedimus: atque etiam ex hoc capite infertur animam esse incorpoream; peccatum enim, aut justitia non sunt affectiones corporum, sed spirituum. Falsum quoque est accidentia absque subiecto nunquam traduci. Transeunt de uno in alterum (inquit Estius in 2. dist. 17. §. 16. ad 10.) subiecto non transfuso hæreses, errores, vitia, lepra, pestis, aliaque morum, & morborum contagia.

Insistit. Si est animus a Deo insertus corpori, non ex propagine ac semine, recte Pelagiani objiciebant Catholicis, quod Deum faciant injustum. Quæ est enim justitia spiritum incontaminatum nihil habentem commune cum carne huic alligare, peccati maculæ, poenisque subijciendum?

Resp. Nego malam, injustamque consecutionem. Non enim peccatum ex divina institutione, & spectata vi creationis traducitur, sed humano reatu, & primi parentis malitia: cujus causa corporeo vase polluto, quod Deus terrenum sane, sed defæcatum & absque sorde formavit, non debet instituendæ naturæ ordinem immutare. Quod apposite docet ad quartam objectionem Vincentianam Beatus Prosper in hæc plane verba: *Prævaricatio hominum disposita a seculis creationis ordinem turbare non potuit, & merito creatura peccatrix poenalem dominationem illius patitur, qui relicto vero Domino, sponte se vendidit. Hæc quippe servitus non institutio est Dei, sed judicium, &c.*

Argumentatur rursus memoratus Peripateticus. Humanum semen habet fecunditatem, quæ attingit terminum formalem generationis: Terminus generationis est anima: Ergo anima gignitur seminis fecunditate. Minor probatur primo, quoniam semen canis animam canis producit: Igitur semen hominis animam hominis. Ulterius Brutorum animæ excedunt perfectione brutorum semen, & nihilo secius per illud propagantur: gigni ergo & propagari potest rationalis anima per semen hominis, quamvis eodem semine sit per-

perfectior. Amplius: Si anima vegetativa aut sensitivaeducta de potentia materiæ, nollet Deus creare animam rationalem, quidnam ex illo homine nasceretur, brutum animal, an homo? Insuper naturalissimum est omnium viventium non *orbatorum* generare sibi simile: Itaque vel simile sibi generat homo, vel erit *orbatus*, & putrigenitus. Generat ergo simile. At similitudo non consistit in materia, sed in specie, natura, & forma: Igitur etiam *forma*, quæ est anima, ab homine generatur.

Resp. nego minorem. Etenim homo generat hominem, non quod fecunditas seminis attingat productionem animæ; sed quoniam inducens dispositionem materiæ, cui Deus ex instituta naturæ lege inserit animam spirituales, est efficiens causa unitiois partium, quibus constituitur rationale animal, homo. Et quoniam Philosophus, cum quo disputo, catholicus videri vult, & Sanctorum Conciliorum recipit auctoritatem, respondeat an Virgo Maria sit Dei Mater, si neque divinam naturam, neque Verbi personam potuit alia ratione generare, quam subministrando materiam, cui substantialiter unitus est filius Dei? Aut ergo desinant Roccus, Pomponatius, & reliqui huius furfuris se jactare Catholicos, aut fateantur necessarium non esse ad veram generationem, quod fecunditas seminis cuiusque termini productionem attingat. Quoniam vero nos provocant ad solam physiologiam; nego hominem deterioris esse conditionis, quam sint bruta animalia, propterea quod nequeat animam generare. Imo ex quo præditus sit anima spirituali præstat viventibus ceteris, quantum rei corporeæ substantia spiritualis; & etiam hominis generatio generationibus irrationalium, quantum dispositio materiæ, & partium unitio est in hominibus, quam sit in reliquis, mirabilior. Quod sequitur de perfectione animæ brutorum, falsum est in eorum sententia, qui nullam animam agnoscunt, præter mentem humanam, a corporisfiguratione distinctam. Figuratio enim, & dispositio partium est quidem rerum corporalium perfectio, sed quæ sita est in modificatione materiæ, non in productione novæ substantiæ. Atque materiam explicare & disponere possunt singula, quæ moventur. Rationalis autem substantia non est quædam corporalis materiæ dispositio; nam quantumvis materia

elaboretur, nequit esse principium percipiendi invisibilia, & divina. Atque hæc philosophandi ratio videtur in hac quæstione satis idonea ad solvenda Adversariorum Sophismata. In sententia autem Peripatetica recurrendum est ad educationem formarum ex præexistente materia. Anima quippe sensitiva neque existere potest, neque munus aliquod exercere nisi dependenter a corpore, & idcirco de potentia materiæ potest educi. Sed rationalis, cum non dependeat a materia in omni prorsus operatione, nequit produci ex præexistente subjecto. Disposito corpore tenetur Deus Animam ei conjungere, non absolute, sed hoc providentiæ ordine præsupposito: unde tertia argumentatio futilis est, & inepta. Si Deus alium naturæ ordinem institueret, & animam non crearet, nasceretur homo irrationalis, non huius institutionis. Ad ultimum vero constat ex dictis, hominem generare simile quatenus ita materiam disponit, ut ei Deus inferat animam, quæ species, & natura humana perficitur. Nam inserta anima corpori filius gerit imaginem, & similitudinem Patris, tametsi anima non sit ex ejus femine propagata.

Insuper objicit: Anima rationalis, sensitiva, & vegetativa est in homine una eademque: Homo generat animam vegetativam & sensitivam: Igitur generat & animam rationalem.

Resp. Falsam esse in sententia plurium Philosophorum majorem: nam in animalibus nullam aliam animam sensitivam agnoscunt præter quamdam musculorum, spirituum, artuum, fibrarumque dispositionem, & præter subtiliores partes sanguinis, quibus corpora apte disposita moveantur. Hæc vero, nisi anima rationalis insit, omni sensu destituntur. Est enim sensus, inquit, mentis perceptio excitata fibrarum nervorumque concussionibus. In quorum principiis distinguenda erit minor. Homo generat animam vegetativam, & sensitivam, idest corporea membra quæ dilatantur & crescunt, atque ad illorum concitationem præsens Anima, quam Deus creat, percipit sensibilia, concedo: Generat animam vegetativam, & sensitivam, idest quamdam substantiam a materia corporali, ejusque modificatione sejunctam, nego. In Peripatetica autem Schola responderetur animam vegetativam, & sensitivam perfectam jam foetu, & adveniente anima rationali interi-

terire, quoniam hæc illarum virtutem præcontinet, & sola movere potest, & vitam tribuere corporalibus membris: aut, si magis placet, tres simul animas consistere in eodem corpore, & vegetativam, ac sensitivam traduci, rationalem creari.

Adhuc argumentatur. De ratione cujusque animæ est informare materiam, & ei adæquate aptari. Rationalis anima informat materiam: Ergo ei aptatur adæquate. Aptari autem quid est, nisi partes materiæ partibus formæ respondere? Partibus itaque constat anima, & gignitur corporali propagine. Tandem qui animam docent creari a Deo, asserunt illam totam esse in qualibet parte corporis. Hinc vero sequitur manifestissima contradictio: nam abscisso brachio ubi tota erat anima, jam remota est a toto corpore reliquo, & remanet tota in eodem corpore. Tota ergo divulsa erit, & tota remanet. Hactenus Antonius Roccus.

Resp. Et hæc in sententia modernorum Philosophorum nihil urgere. Distinguunt hi in homine duplicem formam, materialem, quæ est ipsa humani corporis figuratio, & spiritualementem, scilicet mentem in unaquaque parte corporis alicujus sensus fungentem munere, modo organa sint apte disposita. Idem videtur sentire Augustinus, qui de fide & Symbolo cap. 3. inquit: *Homo excepta forma membrorum, quæ diversis generibus animantium diversa tributa est, non differt a pecore, nisi rationali spiritu, qui mens etiam nominatur.* Itaque respondemus formam illam, quæ partibus materiæ divisibilitate sua coaptatur, esse illam formam, quæ consistit in figura, & dispositione membrorum, per quam homo nihil differt a pecore, non mentem ac formam spiritualementem, per quam hominis species constituitur nobilior reliquis animantibus. At Peripateticus reponet, animam singulis membris aptari, quoniam licet inextensa, virtualiter divisibilis est, idest habet virtutem, quæ singulis partibus corporis applicatur. Diluent pariter utrique Philosophi argumentationem postremam. Illi enim respondebunt animam in ea parte cerebri considerare, ad quam nervorum omnium pertinent filamenta, quibus corporalia membra tuetur, atque sentit quidquid accidit exterius, fibrasque aut comprimit, aut divellit. Quare scisso brachio non anima dividitur, sed venæ, arteriæ, aliaque filamenta, per quæ

ab anima residente in cerebro movebatur. Similia reponent qui statuunt animæ sedem in corde. Nec tamen si totam etiam illi brachio inesse arbitraris, infertur animam fuisse conscissam, sed tantum a scisso membro discessisse. Imo neque anima sensitiva, quæ tamen corporea est, dividitur juxta Peripateticos, dum brachium abscinditur: sed secantur duntaxat animæ imperfectorum, quorum corpora sunt paribus segmentis conglutinata, ut lacertæ, & lumbrici.

Oppones ultimo. Quod anima fiat ex propagine, & de femore parentum egrediatur, videtur sacris literis magis conforme: ergo anima propagatione feminis generatur. Probatur antecedens I. Genes. 11. 23. dicitur mulier sumpta a viro; neque in ejus formatione legitur Deum inspirasse in faciem ejus spiraculum vitæ. Ergo anima Evæ ex anima Adæ facta est, neque Deus aliam, quam primi hominis animam produxit ex nihilo. II. Eiusdem libri cap. xii. 5. legimus, quod Abraham profecturus de Haran tulit Sarai uxorem suam, *Et animas, quas fecerant in Haran.* Et cap. xvi. 26. habetur; *Cunctæ animæ, quæ ingressæ sunt cum Jacob in Ægyptum, & egressæ sunt de femore illius, &c.* Fiunt ergo animæ a generantibus, atque illorum ex femore egrediuntur. III. Apostolus ad Hebræos cap. vii. 9. demonstrat Sacerdotium Christi esse nobilior Levitico, quoniam illud præfiguratum est in Melchisedech, cui decimas omnium divisit Abraham; ideoque, *Et per Abraham Levi decimatus est: adhuc enim in lumbis Patris erat, quando obviavit ei Melchisedech.* At Levi non erat in lumbis Abraham ratione solius carnis, sed etiam animæ; alias etiam Christus decimatus fuisset, cum natus sit ex semine Abraham secundum carnem. Igitur universorum hominum, excepto Christo, tam caro, quam anima propagatur ex femore, lumbisque parentum.

Resp. nego ant. Ad priorem probationem dico, in Genesi nec legi animam Evæ fuisse traductam, sed tantum quod corpus illius fuerit extractum de corpore Adæ: unde hoc argumento non probatur nec creatio, nec propagatio animorum. Dicitur autem mulier *Virago*; quoniam est os de osse viri, & caro de carne, ut habetur eodem versu: non quod sit anima, & spiritus de spiritu. Vide Augustinum Epist. 28. ad Hieron. Ad alteram respondet S. Pater in Epist. ad Optatum num.

19. filios Abraham, & Jacobi appellari Animas modo quodam locutionis, quo significatur per id quod continetur illud quod continet, sicut Virgilius ait septimo Æneid. *Vina coronant*, cum coronentur vasa vinaria. Animadvertit etiam Gen. 46. haberi pronomen relativum masculini generis, *Qui egressi sunt de femoribus ejus*, quo manifeste significatur exiisse de femore patris homines, non animas. Id vero secundam versionem lxx. in qua legitur: *ἐξ ὧν δύντες ἐκ τῶν μηρῶν αὐτοῦ*; nam Vulgata habet ut supra recitatum est. Ad ultimum respondet lib. x. de Gen. ad lit. cap. 20. Christum non fuisse cum Levi decimarum in femore Abraham, quoniam non venit in uterum matris per viri concubitum, sed a virgine conceptus est absque semine. Pergamus itaque ad reliquas controversias, nam de origine Animæ videmur satis superque dixisse.

CAPUT V.

Sequitur questionis pars tertia, quæ est de immortalitate Animorum.

ITAQUE cum spiritus nihil habeat commune cum corpore non potest simul cum ipso interire. Quod nunc breviter demonstratur sum adversus rudiores, qui sibi hanc apertissimam veritatem nequeunt persuadere. In quorum numero inique nonnullos Catholicos recensent Lucas Osiander Cent. xvi. lib. 1. cap. 17. & Daniel Classenius lib. 1. Theolog. Gentilis cap. xiv. viris doctrinæ spectabilis, ac summæ dignitatis nequaquam parcentes. Sed prodidit sese stylus ipse mendacii. Nam de his unum referunt dixisse, se animæ immortalitatem firmiter non credidisse, cum jam mortuus esset: cui autem hæc mortuus significaverit, ipsi nesciunt. Videatur Classenius septimo Thesauri Græcarum Antiquitatum volumine pag. 76. Immortalitatem Animæ negant, qui nullam substantiam admittunt præter corporalem, divisibilem ac solubilem, & omnem animam constituunt in quadam dispositione materiæ, sive congerie atomorum. Sunt aliqui tamen, qui materiales putant animam, & nihilominus immortalem; id vero non ratione, sed fide tenere se profitentur. Hi sunt, qui existimant animam generari corporeo semine: quos refutavimus capite præcedenti.

PROPOSITIO: Anima rationalis non mor-

Berti Theol. Tom. III.

ritur simul cum suo corpore, sed perpeti vita fruitur.

Nam primo id eloquia divina testantur. Sap. 111. 1. legitur: *Justorum animæ in manu Dei sunt, & non tanget illos tormentum mortis. Visi sunt oculis insipientium mori.... illi autem sunt in pace.* 11. Machab. xii. 44. : *Nisi eos qui ceciderant resurrecturos speraret, &c.* Joan. xii. 25. *Qui odit animam suam in hoc mundo, in vitam æternam custodit eam.* Matthæi xxv. 46. *Ibunt hi in supplicium æternum: justi autem in vitam æternam.* 2. ad Corinth. v. 1. *Scimus enim quoniam si terrestris domus nostra hujus habitationis dissolvatur, quod ædificationem ex Deo habemus, domum non manufactam, æternam in cælis.* Sunt alia generis hujus innumera.

Consentiunt Ecclesiæ PP. quorum verba necessarium non videtur producere. Legatur Coccius in Thesaurio, & in lib. 2. de Operibus sex dierum Franciscus Suarez. Nedum Patres, verum etiam multi tam Græci, quam Barbari persuasum habent, quod vivat anima humana post discessum a corpore, ait in vii. contra Celsum Origenes. Et recte quidem. Nam ut mittam Pythagoram, & Platonem in Phædone, & xii. de Rep., Diodorum Siculum lib. xviii. Macrobius in Somn. Scipionis, Salustium in Catilin. aliosque nominis celebritate præclaros; immortalitatem animorum tenuisse Thraces scribit lib. 11. cap. 11. Pomponius Mela. Idem tradit de Chaldæis, & Indis Pausanias in lib. quarto. Certissimum est ergo probari immortalitatem animarum Scripturis, traditione, atque plurium etiam Gentilium consensu.

Tertio probatur demonstrationibus: quarum prima est. Anima humana incorporea est, & caret partibus; ergo est suapte natura immortalis. Antecedens demonstratum est supra cap. 3. prop. 1. Consequentia pariter probata est in libro de Angelis cap. 3. prop. 2. *Quomodo enim dissolvi potest quod non est compositum?* inquit Greg. Nyl. Orat. Catech. c. 8. Huc reduci possunt argumenta Philosophorum, quod principium intellectus sit per se subsistens, atque, ut Peripatetici loquuntur, *per se forma*: de quo plura S. Thomas in 11. contra Gentes cap. 55. 57. & 1. p. q. 75. art. 6. Vide & Melchiorem Canum lib. x. 1. cap. 14. In his tamen argumentationibus nos ab horum Philosophorum principiis aliqua ex parte distamus; non enim species omnes intelligibiles a phantasmate dependere arbitramur:

D

mur:

mur : atque ita deridere possumus ratiocinationes eorum , qui probant mentem humanam, ex quo a corpore per sensus species debeat emendicare, aut cum corporibus interire, aut solutam a corpore in modum glirium somno, otioque torpere . Atque hinc est quod Peripatetici multi , præditi etiam magno ingenio, & magna philosophiæ Aristotelis eruditione, pronuntiarunt immortalitatem animorum fide credi, sed nullo certo physico argumento patescere . Quos cum disertissime Canus infectetur, & perpolito dicendi genere hanc propositionem confirmet ; tamen prope finem disputationis hæc scribit de argumentis, quibus Peripatetici demonstrant animæ immortalitatem : *Quod si hujusmodi argumenta tibi evidentia non sunt, memento nec ceteros ex tuo ingenio æstimandos esse, neque hic evidentiam mathematicam requirendam* . Nos ergo ex Augustinianis principiis probamus rationalem substantiam esse omni corpore nobiliorem, quoniam illius naturam perspicue intelligibilem novimus absque omni extensione, & ideas rerum defendimus superinditas, non a corporibus emendicatas .

Nisi omnem perceptionem oriri dixeris a sensu, & phantasmate juxta Peripateticam doctrinam, assequeris optime argumenta Augustini in libro de Immortalitate Animæ : de quo tamen commoneo, ut legatur libri i. Retract. caput xv. Probat enim S. Pater Animum esse immortalem ex quo sit subiectum scientiæ ac disciplinæ immutabilis, atque ei insit ratio perfectior quocunque corpore, necnon lex & ordo invariabilis numerorum, & veritas ; qua nihil potest esse præstantius . De quo argumentorum genere arbitror eum, qui præcedentes lucubrationes attente legerit, plane fuisse informatum .

Firmissimæ sunt argumentationes ex Dei providentia petitiæ . Deum esse & ratio demonstrat, & probat hominum universorum conscientia . Atque Deum justissimum esse remuneratorem bonorum operum, & malorum vindicem liquet ex idea summi & incommutabilis boni : non enim bonum rectumque Dominum judicat quisquis illum absque præmiorum, poenarumque lege constituit . Atqui nisi sit perennis animorum vita post mortem, boni plures mercede, & improbi supplicio debito privabuntur ; quod est Deum facere improvidum, rerumque humanarum inscium, & negligentem . Est ergo post interitum corpo-

ris, Animi perpetua, & interminabilis vita . Hoc argumentum primo nobis exhibuerunt sacre literæ . Job. xxi. a versu 7. *Quare ergo impii vivunt, sublevati sunt, confortatique divitiis ?* Psalm. lxxii. a versu 3. ad postremum . Habacuc l. & ii. capite . Idem urget Chrysostomus hom. 4. de Providentia : nec latuit Ciceronem in libro de Senect. & in primo Tusculan. Qq. Hinc est, quod impii ut suis indulgerent cupiditatibus Dei providentiam sustulerunt, ut legimus Psalm. xlii. 1. & Sap. ii. 1. 2. & 3. S. P. Augustinus in libro Confessionum suarum vi. cap. ultimo, *Disputabam, inquit, cum amicis meis Alipio & Nebridio de finibus bonorum & malorum, Epicurum accepturum fuisse palmam in animo meo, nisi ego credidissem post mortem restare animæ vitam, & tractus meritorum, quod Epicurus credere noluit* .

Accedit inditus amor beatitudinis, & omnium hominum solitudo, & cura eorum, quæ post mortem futura sunt . Hujusmodi anxietas aliud non est, quam certa & constans prænotio, sive instinctus naturæ omnia ab bonum congruens recta trahentis . Instinctus autem, & inclinatio naturæ fallax esse non potest, alioqui melior foret conditio pecudum, quam hominum, cum illæ ab auctore naturæ ad finem sibi debitum dirigantur . Oportet ergo, ut sit revera immortalis vita, quam appetit creatura quælibet rationalis . Quam argumentationem non solum urgent Theologi ac Patres, verum & Tullius memorato loco, ubi antiquorum Philosophorum sententias exponit, & in Epist. 117. Seneca .

Objicies . Animam simul interire cum corpore scribit Ecclesiastes cap. 3. v. 19. Apostolus in i. ad Timotheum c. vi. v. 16. atque evincitur ex Levitici xvii. v. 14. Ecclesiastes enim ait : *Idcirco unus interitus est hominis & jumentorum, & æqua utriusque conditio : sicut moritur homo, sic & illa moriuntur : similiter spirant omnia, & nihil habet homo jumento amplius : cuncta subjacent vanitati, & omnia pergunt ad unum locum : de terra facta sunt, & in terram pariter revertuntur . Quis novit si spiritus filiorum Adam ascendat sursum, & si spiritus jumentorum descendat deorsum ?* Paulus vero expresse affirmat, quod *Deus solus habet immortalitatem* . In Levitico sunt hæc verba : *Anima omnis carnis in sanguine est* . Non animam dixit divinus Auctor pecudum tantum, vel jumentorum

torum, sed *omnis carnis*. Et *carnis* nomine etiam homines designari constat ex cap. vi. Gen. 12. & Joannis 111. 6. Ad summum animorum immortalitas, si ulla est, erit gratia mortem coercens, ut definit vi. Synodus Aët. xi. Erit ergo suapte natura omnis homo, quantum ad animam, corruptibilis & mortalis.

Resp. ad locum Ecclesiastæ, unum esse interitum & jumentorum, & hominum quantum attinet ad vitam corpoream communem omnibus animantibus: nam & homini, cui dederat Deus posse non mori, posteaquam sese avertit a Creatore suo, & perdidit originalem justitiam, dictum est Gen. 111. 19. *Pulvis es, & in pulverem reverteris*. Ita nihil habet homo jumento amplius ratione corporis, & vitæ animalis in carne prætereuntis; & cuncta ad eandem terræ conditionem redeunt, unde facta sunt, quoniam humani corporis molem Deus de limo formavit. Mens ergo in terram non revertitur, cum de terra non sit producta. Reliqua verba sunt admirantis, & reprehendentis improbos, quorum animus adeo terrenis cupiditatibus illaqueatur, ut nonnisi terrena sapiat, & solum corporis interitum, ut jumentorum mos est, perhorrescat. Conferenda sunt cum his verba Sap. 11. *Dixerunt enim cogitantes apud se non re- fle: Exiguum, & cum radio est tempus vi- tæ nostræ, & non est refrigerium in fine ho- minis, &c.* Etiam citato capite Eccl. v. 17. habetur: *Et dixi in corde meo: Justum & impium judicabit Deus, &c.* Quibus como- net nos alteram manere vitam, in qua non videtur, quomodo sub sole contingit in loco judicii impietas, sed merces æqua rependitur. De testimonio Apostoli, & auctoritate & sensu vi. Synodi vide lib. 1. cap. 3. Legatur & Augustinus libro septimo de Genesi ad li- teram sub finem, ubi ait quod anima sit *immortalis secundum quendam vitæ modum, quem nullo modo potest amittere: secundum quamdam vero mutabilitatem, qua potest vel deterior vel melior fieri, non immerito etiam mortalis possit intelligi, quoniam veram im- mortalitatem solus ille habet, de quo proprie dictum est, Qui solus habet immortalitatem*. Consimilia tradit in Epistola ad Hieronymum de Origine animæ cap. 2. num. 3.

Ad Levitici verba reponent non vulgares Philosophi animam quidem omnis carnis aut immolandæ super altare Domini, aut ad mensam comedendæ, cujus profecto generis

non est homo, nihil esse quam subtiliores partes sanguinis; nec in brutis reperiri ani- mam sensitivam, quæ sit substantia aliqua distincta a materia, qualem propugnant Pe- ripatetici. Sed de brutorum anima viderint alii. Longe hac præstantiorem, & ab interitu liberum animum esse humanum, persuasum habent qui defunctorum spiritui etiam fune- rum cæremoniis sacros honores impendunt. Vix enim invenies aliquem, qui animum suum tanto dedecore afficiat, ut corpus illius sedem tumultandum credat asini sepultura. Respondendum itaque cum Augustino quæst. 57. in Leviticum, animam omnis carnis esse in sanguine, quatenus in hac vita vivitur dum sanguis per corporis membra omnibus in ve- nis diffunditur; vel animam hoc loco signi- ficare duntaxat vitam temporalem, quomodo Apostolus, ut se ostenderet paratum ad san- guinem pro Evangelio fundendum, inquit, *Non enim facio animam meam pretiosioram quam me*. Reliqua argumenta soluta sunt cap. 111. Prop. 1. & cap. iv. Prop. 2.

CAPUT VI.

Absolvitur disputatio de Anima hominis, re- sellendo errorem de ejus transmigratione, & revolutione Platonica.

MΕΤΕΜΕΤΕΩΧΩΣΙΝ, ut Græci appellant, si- ve animorum de uno in aliud corpus transitum, vel, ut loquitur Tertullianus, *re- cidivatum* dicitur primus omnium tradidisse Pythagoras. Verum arbitror derivasse ab Æ- gyptiorum idololatria: hanc enim gentem principio Regum suorum memoriam astrorum symbolis, rerumque corporalium imaginibus coluisse, deinde tamquam numina sempiter- na sydera ipsa, & alia Majorum symbola habere cœpisse, commonstrant quæ a nobis scripta sunt de Origine Polytheismi. In ea opinione magis confirmamur, quod Photius in Bibliotheca p. 1004. affirmat errorem il- lum ad Pythagoram ex Ægyptiis manasse. Eodem laborasse Stoicos omnes auctor est in libro 111. cap. 18. Lactantius. Idem de an- tiquis Germanis scribit Appianus in Celtico, & de Indis lib. 3. Physiologiæ Stoicorum dis- fert. xii. Justus Lipsius. Quanto insuper ho- nore Brachmanni Boves, Elephantes, & ani- malia cetera prosequantur, scribit in Itinere ad Orientales Indias Vincentius Maria Car- melita

melita Excalc. lib. 111. cap. 22. & 26. Etiam Plato animas hominum volvi post mortem credidit ad corpora bestiarum, auctore Augustino in x. de Civit. Dei cap. 30. Sic in Phædro scribit, sic in Timæo, sic in extremo de Republica. At non fuit Plato primus hujus erroris assertor, ut visum Irenæo lib. 22. cap. 58. nunc 33. sed idololatæ Ægyptii, aut saltem Pythagoras, a quo nefarium Dogma accepit Empedocles, cujus extant apud Tertullianum de Anima cap. 15. & Diogenem Laertium in vita Philosoph. ea verba: *Thamnus & piscis fui*. Etiam Manichæi eodem errore imbuti sunt, apud Augustinum Hæresi 46. & in libro contra Adimantum cap. xii. Platonici quidam non solum *Transanimationem* defendunt, sed ulterius animarum reditum ad astra, unde sumptæ fuerunt; quamquam non conveniunt an exacto anno magno ibi in æternum debeant permanere, an infinitis revolutionibus cogantur iterum ad corpora terrena descendere. De hac animarum perpetua revolutione Virgilius in vi. Æn.

Has omnes, ubi mille totam volvere per annos,

Lethæum ad fluvium Deus evocat agmine magno,

Scilicet immemores supera ut convexa revolvant,

Rursus & incipiant in corpora velle reverti.

Exprimit autem Poeta per aquam Lethæi fluvii oblivionem; nemo quippe mortalium vitæ in alio corpore antea actæ juxta Platonem reminiscitur, propterea quod animæ in aliud corpus migraturæ exhibet Dæmon medicamentum, quo in gravem incidit aporiam. Refellendus modo est tam supinus, & pervulgatus error quam brevissime possumus, ut ad munus pensumque persequendi lucubrationem de primo homine revocemur.

PROPOSITIO I. Non datur animorum de uno in aliud corpus migratio.

Manifestissima hæc veritas sacrorum librorum auctoritate firmatur. Ecclesiastæ xii. 7. habetur: *Revertatur pulvis in terram suam unde erat, & spiritus redeat ad Deum, qui dedit illum*. At non rediret ad Deum, si in aliud corpus migraret. Apostolus ingemiscebat, dicens: *Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus?* Cupiebat corporis resolutionem, ut esset cum Christo:

& dissoluta hujus habitationis domo alteram non manufactam firmissime sperandam esse monebat. Si autem daretur transanimatio, esset de domo terrestri in terrestrem, & de corpore mortis in corpus mortis transeundum.

Refutatur etiam opinio Pythagoræorum ratiocinationibus naturalibus. Prima est Irenæi lib. 11. cap. 33. & potest hac brevi forma proponi. Nemo reminiscitur eorum, quæ in alio corpore perpetravit: ergo qui putat se in alio corpore vitam egisse, id nulla ratione affirmat, nec probabili ducitur conjectura. Reponent Platonici, quod animæ priusquam in corpora intrent, potantur oblivione. Verum Beatus Irenæus ita Platonem perstringit: *Si oblivionis poculum potest, posteaquam ebibitum est, omnium factorum obliterare memoriam: hoc ipsum unde scis, o Plato, cum sis nunc in corpore anima tua, quoniam priusquam in corpus introeat, a Dæmone potata est oblivionis medicamentum?* Deinde si posset corporum admixtio omnium præteritorum delere memoriam; dum quis a somno evigilat, non reminisceretur eorum, quæ soporatus & quiescente corpore vidit in somniis. Id vero experientiæ quotidianæ adversatur, cum anima recordetur, quæ apud se vidit, & in phantasmate egit, eaque post plurimum temporis nuntiet proximis. Insuper aggravat quidem corpus anima, quæ illo utitur tamquam organo & instrumento, & si corporea moles dirumpitur, mens humana nequit operari per sensus, quemadmodum artifex extremum opus sine instrumentis non perficit: sed quæcumque corporis permixtio, & effectio non potest efficere, ut anima, quæ est suapte natura substantia cogitans, omnem prorsus internam cogitationem, & reminiscentiam deperdat: quemadmodum nec defectus instrumentorum potest impedire, atque omnino delere ideam, ac perceptionem artificis. Sed legendus est memorato loco Irenæus.

Altera argumentatio potest depromi ex Tertulliano lib. de Anima cap. 33. Si animabus, dum in alia corpora migrant, ea deputantur, quæ ipsorum meritis videntur congruere, ex. gr. porcorum immundis, luporum falsariis, glirum otiosis, asinorumque socordibus & ignavis; congruum est, ut etiam scelerum suorum reminiscantur, quibus talia corpora promeruerunt, maxime cum hoc fine ad ea voluntur, ut adimpleant quod negligenter prætermiserunt, & poenam luant commissorum: Atqui nemo præ-

præteritorum factorum conscientia torquetur, nisi illorum tantum, quæ in hoc humano corpore perpetravit: Ergo ad hoc venit, ut superioris vitæ corrigat vitia, poenasque persolvat. Si demutantur (inquit Tertullianus) non ipsa dispungentur, quæ merebuntur: & evacuabitur ratio iudicii, si meritorum deerit sensus. Deerit autem sensus meritorum, si status verterit animarum.

Tertio loco nonnulla argumenta producam ex magno Ecclesiæ Doctore Augustino. Sit primum: Deus hominem condidit ad imaginem & similitudinem suam: atque hæc divina imago in animo potissimum sita est. Si daretur animorum transmigratio, corpora quoque brutorum fierent habitaculum spiritualis animæ. Igitur etiam belluæ essent procreatæ ad imaginem & similitudinem Dei. *Anima humana facta est ad imaginem, & similitudinem Dei. Non dabit imaginem suam cani, & porco*, inquit S. Pater in Psalmum 146. v. 9. Alterum sit: Jumenta, quæ hominum usui deserviunt, absque ullo crudelitatis scelere vapulant, freno reguntur, neque ulla est inter illa, hominesque consuetudo. Nemo quippe non miratur extremam quorundam Indorum stultitiam, qui bestias ingenti pretio redimunt, excipiunt hospitio, & ab earum carne abstinent, stercore etiam religiose servato, maxime boum, atque elephantum. At si daretur animorum transmigratio, jumentis esset peculiaris honor habendus, & Indorum superstitionem docti quique probarent; quum in belluina corpora essent detrusæ animæ parentum, & amicorum. Non ergo, nisi prorsus desipiat, hanc animorum revolutionem quipiam audebit asserere: *Quid ergo faciet de tanto scelere* (ait S. Pater contra Adimantum discipulum Manichæi cap. 12.) *si quando tardum jumentum plagis, aut concitatum freno fatigavit, in quo forte patris ejus anima fuerit? Ut non dicam quod etiam occidere parentes suos inter pediculos, & pulices potuerit, a quorum isti interfectione non temperant.* Tertio: Cum olim Manichæi, tum memorati Brachmanni fatentur animas hominum in corpora quidem jumentorum, pecudum, boumque revolvi, at non in minutissima cimicum, pulicum, aliaque hujusmodi: At si hominum spiritus migraret in bestias, etiam in tenuissimas revolveretur: Ergo non transmigrat: *Cur in vul-*

peculam (inquit eodem loco Augustinus) *revolvi anima humana possit, & non possit in mustelam, cum catulus vulpeculæ fortasse etiam minor sit, quam magna mustela? Deinde si in mustelam potest, cur in murem non potest? Et si in istum potest, cur in stellionem non potest, deinde in apem, dein in muscam, deinde in cimicem, atque inde usque in pulicem, & si quid est aliud multo minutius, pervenire?*

PROPOSITIO II. Non datur circulus Animorum, seu revolutio Platonica, qua anima Deum secuta sine ulla poena ad alterum circum pervadat, confectoquo omnium siderum cursu ad primam conditionem evolutis perpetuo sæculis revertatur.

Ad præcedentia argumenta, quibus animarum volutatio fuit generaliter impugnata, accedit ratiocinatio Augustini in x. de Civit. Dei cap. 30. & xii. cap. 20. Ea sic proponitur: Anima purgata, Deum secuta, & beatitudinem adepta juxta Platoniorum placita revolutis sæculis ad secundam vitam redit, optione unicuique proposita, ut corpus eligat, quod velit, ex. gr. Anima Orphei corpus cygni, Ajacis leonis, Thamyrae philomela, Agamemnonis aquila; ut in Phædro ait Plato. Hoc autem est omnino incredibile. Ergo commentitius est circumitus, & circus animorum. Minor probatur; quoniam stultum est credere ex illa vita, quæ beata esse non potest, nisi certa sit anima de sua futura æternitate, *desiderari corporum corruptibilium labem, & inde ad ista remeare, tamquam hoc agat summa purgatio, ut inquinatio requiratur.* Confirmatur: nam animæ juxta Platonis doctrinam nunquam beatitudinem consequuntur, quam instinctu appetunt naturali, cum post temporum volumina sciant se iterum ad miseriam, terrenamque calamitatem redituras: aut si id ignorant, non sint veram felicitatem consecutæ. Recte ergo Tullius in vi. de Republica dicit ex sententia Platonis vitam ubique jugi malorum fonte circumseptam esse; & præceptoris doctrina jure displicuit Porphyrio, quem puduit illud credere, *ne mater fortasse filium in mulam revoluta vectaret.* Legendus in locis, quæ innuimus, S. Pater, & Alipius Reylof Gandavensis lib. vi. de Anima cap. 3.

Oppones: Transmigratio animorum non videtur repugnare Scripturis. Nam in Joannem

nem Baptistam revolutum spiritum Eliæ constat ex apertissimo Christi testimonio Matth. xi. 14. *Ipse est Elias*. Transmigrant ergo animi de corpore hominis unius in corpus alterius. Revolvi etiam ad bestias, & volucres colligitur ex Psalmo 146. 9. ubi legimus Deum præbere escam *pullis corvorum invocantibus eum*. At non invocarent corvi Dominum, nisi anima spirituali præditi essent. Venit itaque interdum spiritus hominis ad corpora ferarum & volatilium.

Resp. ad 1. Si animus Eliæ vere in Joannem migraverat, eccur interrogantibus Levitis Jo: i. v. 21. num esset Elias, respondit, *non sum*? Itaque, ut Augustinus scribit Tractatu in Joannem quarto, *si figuram Præcursoris advertas, Joannes ipse est Elias; quod enim ille ad primum adventum, hoc iste ad secundum erit. Si proprietatem personæ interroges, Joannes Joannes, Elias Elias. Dominus ergo ad præfigurationem recte, ipse est Elias; Joannes autem recte ad proprietatem, non sum Elias*. Idem scribit Tertullianus de Anima cap. 17. Hieronymus Epistola ad Algasiam 151. qu. 1. & Gregorius hom. vii. in Evangelia. Pulli autem corvorum dicuntur Deum invocare metaphorice, quatenus clamitant crocitan-do: unde vertit Hieronymus *Filiis corvi clamantibus*. Atque Psalmista nobis providentissimam Dei curam hoc exemplo commendat. Pulli enim corvorum antequam plumescant, non pascuntur a parentibus, ut mos est volucrum ceterorum, & postea enutriti pelluntur e nido, & tamen quærunt a Deo escam sibi. Videatur Isidorus in xii. Etymolog. cap. 7. & Elianus lib. 2. Hist. Anim. cap. 49. Corvorum pullos magnus Augustinus interpretatur Gentiles. *Qui simulacra colere videbantur parentum suorum, & conversi sunt ad Deum*.

C A P U T VII.

Reditur ad primum Hominem, & inquiritur, quomodo conditus fuerit ad Imaginem Dei, & cum originali justitia.

PPRIMUM hominem creatum esse ad imaginem & similitudinem Dei aperte divina Scriptura testatur. Ad rationem

imaginis requiritur, ut rem, cujus imago est, peculiariter repræsentet. Epiphanius ait Hæresi 70. incertum esse, an hæc imago in anima, vel corpore sita sit: sed errasse scribunt cum Gregorio de Valentia disp. viii. quæst. 3. p. 1. Theologi alij. Quoniam vero Magister sententiarum in ii. dist. xvi. demonstrat auctoritate Augustini similitudinem non solum consistere in essentia, quæ immortalis & incorruptibilis est, verum etiam in amore virtutis, atque innocentia & justitia; etiam de originali integritate est disquirendum.

PROPOSITIO I. Homo factus est ad imaginem Dei secundum Animam; & hæc imago in facultate intelligendi & volendi, atque in arbitrii libertate consistit.

Etenim Genes. 1. 26. hominem creatum legimus ad imaginem Dei, ut præesset *pisces maris, & volatilibus cæli, & bestiis, universæque terræ*. Atqui homo ceteris animantibus præest non proceritate, aut robore corporis, sed facultatibus animi: Ergo non in corpore, sed in animo Imago Dei sita est. Deinde conveniunt in hoc Ecclesiæ Patres, & Theologi; quorum princeps Augustinus lib. 24. contra Faustum cap. 2. inquit: *Eum ad imaginem suam non fecit, nisi secundum id quod interius est, non solum incorporeum, verum etiam rationale, quod pecoribus non inest*. Insuper lib. vii. ex libris Augustini de Trinitate, Patris, Filii, & Spiritus Sancti imaginem in mente, ejusque notitia & amore peculiariter expressam ostendimus. Præterea, ut idem Augustinus docet in lib. 83. Qq. q. 51. inter creaturas omnes, *quæ sapiunt, Deo similitudine proximæ sunt*. Et ratio est, quoniam creatura intellectualis, & sapientiæ capax & est, & vivit, & cognoscit, cum creaturæ aliæ aut non cognoscant, ut bruta, aut non vivant, ut lapides: ideoque substantia intelligens est id, quo nihil melius in creatura invenitur. Oportet ergo, ut imago Dei existat in Anima, per quam homo divinitatis substantiam, idest, plenitudinem essendi peculiari modo repræsentat. Ex quibus sequitur primo etiam Angelum, cum sit spiritualis substantia, & præditus vi intelligendi, ad imaginem Dei fuisse creatum, & quidem peculiari quadam ratione, cum majori intelligentiæ polleat acumine. Sequitur ulterius etiam mulierem in

in se imaginem divinam referre, ut colligitur ex primo Geneseos 27. *Ad imaginem Dei creavit illum, masculum, & feminam creavit eos*. Quamquam mulier rectissime appellatur ab Apostolo in priori ad Corinthios xi. 7. *gloria viri*, quatenus ex viro producta est, eique subicitur. Consequitur tertio hominem peccando imaginem Dei penitus non amittere, quoniam in eo non extinguatur lumen rationis, neque omnino perit liberi arbitrii facultas: tametsi dum actu peccat, erratque extra rationis semitas, comparandus sit jumentis insipientibus, & fiat similis vanitati. Sequitur præterea hominem & Dei imaginem appellari, & ad imaginem Dei procreatum, ut distinguatur a Verbo, quod est divinæ substantiæ perfectissima imago, a sapientia Patris non creata, sed nata: nec diceretur recte ad imaginem Patris, quæ verba demonstrant imparem quamdam similitudinem. Legendus Augustinus xv. de Trinit. cap. 2. & 3. Magister sent. in ii. dist. xvi. §. ultimo. Postremo sequitur divinam imaginem etiam in corpore quodammodo relucere, ut idem Aug. docet in vi. de Gen. ad lit. cap. 12. & in i. de Genesi contra Manichæos cap. 17. *Omnia enim animalium corpora, sive quæ in aquis, sive quæ in terra vivunt, sive quæ in aere volitant, inclinata sunt ad terram, & non sunt erecta, sicut hominis corpus. Quo significatur etiam animum nostrum in superna, idest in aeterna spiritualia erectum esse debere. Ita intelligitur per animum maxime, attestante etiam erecta corporis forma, homo factus ad imaginem, & similitudinem Dei*. Atque poterunt hoc pacto conciliari Patres, qui etiam in corpore humano divinam imaginem agnoverunt, ut in Dracontii Hexameron:

Sed dominatorum dominator summus & auctor

Limavit per membra virum de pulvere factum:

Limus adhuc deformis erat; membratur in artus

Corporea species hominis cœlestis Imago.

PROPOSITIO II. Similitudo Dei præter substantiæ intelligentis naturam, etiam dona virtutum, divinarumque gratiarum mu-

nera videtur complecti.

Id innuunt primum sacrae literæ. Nam Apost. ad Ephes. iv. 24. & ad Coloss. i. 10. hortatur nos ad caritatem, & exercitia virtutum, ut spiritu renovemur *secundum imaginem Dei*, ad quam creatus est primus Adam. Igitur præter rationalem naturam, quæ Dei imago est naturalis, impertitus est universorum Creator homini gratiarum dona, in quibus splendescit imago quædam supernaturalis, cujus causa nuncupamur Dei filii, eique speciali titulo similes. Ait etiam Joannes Epist. i. cap. 11. 2. quod in Patria *Similes ei erimus, quoniam videbimus eum sicuti est*. Divina ergo similitudo non qualemcunque cognitionem, sed supernaturalem, & sanctæ dilectioni conjunctam monstrare videtur. Nec tamen hic sequitur primum hominem ab initio vidisse Deum facie ad faciem, ut quidam commenti sunt; non enim habuit plenitudinem beatitudinis, & caritatem adeo fervidam, ut non posset ad commutabilia bona converti, quomodo ipse probavit eventus. Similitudo ergo Patriæ in hoc est perfectior, quod iusti per liberum arbitrium excidere a caritate non possunt, orta ex manifesta visione Dei sanctæ dilectionis necessitate, quæ cum flexibili hominum viatorum arbitrio nequit connecti.

Etiam Patres similitudinem Dei in amore virtutis constituerunt. Irenæus lib. 5. adversus hæres. cap. 6. docet *imaginem haberi in plasmate, similitudinem vero assumi per spiritum*: hac autem improbos & carnalibus cupiditatibus deditos propria culpa carere. S. Hieronymus in Comment. ad cap. 28. Ezech. ait Dei similitudinem compleri *in baptismo*. S. P. Augustinus adversus Adimantum discipulum Manichæi cap. 5. eandem similitudinem apparere scribit *in dilectione inimicorum*: quod conforme est testimonio Evangelico Matth. v. vers. 45. Plura Patrum testimonia affert Bellarm. de Gratia primi hominis cap. 2. quibus cogimur (inquit) *admittere non esse omnino idem Imaginem & similitudinem, sed imaginem ad naturam, similitudinem ad virtutes pertinere*. Quod & Magister docet memorata distinct. xvi. §. 4. & S. Thomas q. 93. art. 9. Suffragatur & ratio; nam similitudo addit ad rationem imaginis rectitudinem ac perfectionem, quæ proculdubio

in creatura rationali est virtus, & ordo dilectionis. Ex quibus inferitur hominem peccando, similitudinem Dei, non imaginem perdidisse: unde Augustinus, qui in vi. de Gen. ad lit. cap. 27. & 28. scripserat *Adam imaginem Dei perdidisse peccato*, in ii. Re-tract. cap. 24. ita accipiendum esse animadvertit, *non tamquam in eo nulla remanserit, sed quod tam deformis, ut reformatione opus haberet.* Quam reformationem Apostolus in iustitia, & sanctitate consistere non uno in loco declarat.

PROPOSITIO III. Adam cum gratia gratum faciente productus est: non tamen id ab Ecclesia definitum videtur.

Demonstrata est a nobis hæc thesis libro decimo cap. vii. prop. secunda. Nunc de homine breviter confirmatur; cum producta ibidem argumenta sint homini, Angelisque communia. Primo Apostolus ad Ephes. 4. 23. ait: *Renovamini spiritu mentis vestre, & induite novum hominem, qui secundum Deum creatus est in iustitia, & sanctitate veritatis.* Qui renovatur, ad priorem conditionem regreditur: Prior ergo conditio hominis fuit in iustitia & sanctitate. Insuper Concilium Tridentinum sess. v. can. v. definit: *Primum hominem Adam, cum mandatum Dei in Paradiso fuisset transgressus, statim sanctitatem & iustitiam, in qua constitutus fuerat, amisisse.* Præterea hæc est sententia Augustini, aliorumque Patrum rationi etiam consentanea, ut demonstratum est loco nuper citato de Angelis.

Secunda pars probatur. Jansenius de Grat. primi hominis cap. i. contendit spectare ad fidem ob allatam Tridentini definitionem. Sed hæc conjectura est valde infirma. Nam Estius in 2. dist. 25. respondet: *Aliud est creatum esse in sanctitate & iustitia, aliud in ea constitutum.* Constitui enim in ea potuit post creationem. Nam & in Paradiso constitutus, idest, positus fuit primus homo Gen. 2. non tamen in eo creatus. Unde satis liquet Patres Concilii Tridentini, dum ita circumspice locuti sunt, ut constitutum dicerent, non creatum aut conditum, studio voluisse abstinere a definienda questione inter Catholicos disputata, an homo fuerit creatus in gratia. Addit Juenin Tom. 3. Inst. dissert. 3. q. 1. Sacra Synodi iussu deletam fuisse vocem *Conditum*, quam illius Canonis editores primum inferuerant. Contendunt alii Concilium per *iustitiam & sanctitatem veritatis*, non habi-

tualem gratiam intellexisse, sed rectitudinem originalem, quam sitam putant in recto ordine ac dominio rationis, nullo reluctante motu concupiscentiæ, necnon in libero arbitrio actuali gratia suffulto; quam utique rectitudinem merito primi peccati perdidimus; nam etiam si nobis gratia uberior per Christum subministraretur, remanet tamen concupiscentia ad agonem, quæ ex peccato est, & ad peccatum inclinat, ut eadem Tridentina Synodus docet proximo Canone quinto. Denique Cardinalis Pallavicinus lib. vii. Hist. Conc. Trid. cap. x. testatur, *Patrum consilium fuisse se prorsus abstinere a supervacaneis articulis, ab illis nimirum qui Catholicas inter scholas in dubitatione versantur... nec enim Synodus collecta fuerat ad decidendas opiniones, sed ad errores recidendos.* Quanti autem scholastici scripserint primum hominem absque gratia habituali fuisse conditum, neminem puto ignorare.

Neque probatur hujus de Adamo condito in gratia sanctificante assertionis definitio ex Canone 19. Concilii 2. Arausiacani, quem urget Bellarminus capite de Gratia primi hominis tertio, & Cl. Auctor Operis, quod inscribitur *Mens Augustini* lib. i. cap. 4. Sunt autem Concilii verba ex Augustini Epistola sexta ac centesima: *Natura humana, etiam si in illa integritate, in qua condita est, permaneret, nullo modo seipsam Creatore suo non adjuvante servaret.* Unde cum sine gratia Dei salutem non possit custodire, quam accepit, quomodo sine gratia poterit reparare quod perdidit? Quibus in verbis demonstratur tantum adversus Pelagianos necessitas gratiæ actualis ad consequendam salutem, & reparandas vires ad servanda, ut oportet, divina præcepta ob Adæ culpam deperditas argumentatione, quam appellitant Scholæ a fortiori Neque irrefragabile monumentum subministrant verba Augustini lib. i. de lib. arb. cap. ii. dicentis firmissima fide temendum esse, *hominem tam perfecte conditum a Deo, & in beata vita constitutum, ut ad ærumnas mortalis vitæ ipse inde propria voluntate delapsus sit:* Aut quod in synopsis fidei Monachi Scythæ, vel quod Fulgentius de Fide ad Petrum cap. 25. absque dubitatione credendum esse profitentur, *Primos homines, idest, Adam & mulierem ejus, bonos, & rectos, & sine peccato creatos esse.* Respondere etenim poterunt antiquorum Scholasticorum defensores ad

ad perfectionem & rectitudinem originalem hoc tantum requiri, ut humana natura esset instituta absque ullo vitio & peccato, atque cum bona voluntate, & gratiæ sufficientis adiutorio, ut posset sibi habituales caritatem comparare, & ad plenitudinem beatitudinis pervenire. Quamobrem nulla censura veteres Scholasticos perstringendos arbitramur: etsi rectitudinis ac sanctitatis nomine planiori sensu fatemur significari justificationem & gratiam, in qua permanentes jure quodam hæreditario consequimur beatitudinem. Hanc vero assertionem nostram commemorato lib. I. cap. VII. satis præmunivimus.

Profecto justitia Originalis præter gratiam habituales alia dona complura importabat: idque ex eo constat, quod nemo filiorum Adæ in peccato conceptus dum baptismo abluitur, & gratia ac sanctitate exornatur, in hac vita assequitur primigeniæ institutionis uberissimam, plenissimamque felicitatem. Assequeretur autem, si rectitudo originalis nihil fuisset præter gratiam gratum facientem. Itaque primus homo ita constitutus est bonus & rectus, ut in anima superni luminis illustrationem, & beatitudinem participaret; imperfecte tamen, & quomodo explanavi libro X. cap. VIII. In qua beatitudine nulla rixa a se ipso adversus seipsum turbatus atque tentatus sua secum pace fruebatur. Quamvis vero esset futuri casus ignarus, propterea quod plenitudo scientiæ, & major abundantia caritatis futura erat merces arbitrii, si in accepta justitia stetisset; nulla tamen animiangebatur sollicitudine, cum non miserum fieri, & a tanta bonorum affluentia non cadere in sua potestate esse sentiret. In corpore pariter tranquillitate, securitate, & immortalitate fruebatur; nullo enim concupiscentiæ motu rationi contrario, nullaque rixa carnis integer animus gravabatur; atque licet mortalis factus conditione corporis animalis, erat immortalis beneficio Conditoris. Præerat etiam omnibus animantibus terræ, piscibus maris, & volatilibus cæli, ampliori etiam dominatu, quam modo exercent non solum pecora & jumenta suis vrbis subdita regendo, sed feris etiam imperando potentia non corporis, sed rationis. Atque hæc omnia manifesta reddentur capite libri hujus penultimo, ubi ostendam ignorantiam, concupiscentiam, & mortem, non esse conditionem humanæ naturæ, sed poenam peccati. Di-

Berti Theol. Tom. III.

luenda nunc erunt eorum objecta, quibus arridet veterum quorundam Scholasticorum opinio de homine in justitia quidem originali, sed non in gratia sanctificante creato.

Ob. I. Apostolus in I. ad Corinth. cap. XV. 46. ait: *Factus est primus homo in animam viventem, novissimus Adam in spiritum vivificantem*. Adam ergo sine gratia, Christus in sanctitate & justitia creatus est. Confirmatur ex eo, quod S. P. Apostolico testimonio utitur ad probandum tunc spirituales Adam fuisse effectum, cum in Paradiso, hoc est in beata vita constitutus præceptum etiam perfectionis accepit, ut verbo Dei consummaretur. Quod manifestius affirmat in libro Quæst. novi ac veteris testamenti q. 123. ubi eos refellit, qui putant primum hominem Spiritum Sanctum in sua conditione accepisse.

Resp. Apostolum disertis verbis loqui de resurrectione mortuorum; in qua corpus, quod seminatur in corruptione, surget in gloria, & quod seminatur animale, surget spirituale: nos vero qui portamus imaginem hominis terreni portaturos imaginem cælestis, dum resurgent mortui incorrupti, & corruptibile hoc induerit incorruptionem, & mortale hoc immortalitatem. Est enim Apostolus eodem loco verborum suorum interpretes. In eo ergo quod scriptum est, *Factus est primus homo in animam viventem*, voluit Apostolus intelligi corpus hominis animale. Spirituale autem quodammodo intelligendum esse ostendit, addendo, *novissimus autem Adam in spiritum vivificantem*; proculdubio Christum significans, qui jam ex mortuis ita resurrexit, ut more omnino deinceps non possit. Ita Augustinus XII. de Civit. Dei cap. 23. Itaque distinguendum est antec. Factus est per Apostolum primus homo in animam viventem, id est, in corpus animale, vita præditum, sed natura mortale, quamvis non moriturum nisi peccasset, concedo: Factus est in animam viventem, videlicet, absque divinæ gratiæ muneribus, & rectus perfectione naturæ, non sanctificationis ornatu, nego.

Ad verba Augustini deprompta ex libro 2. de Genesi contra Manichæos solent nostri respondere cum eximio Auctore librorum, quorum titulus est, *Mens Augustini*, S. Patrem tradidisse simultaneam rerum creationem nullis temporum intervallis distentam, ideoque ordinem narrationis designasse, non autem rerum gestarum, sive discrimen posuisse

E

inter

inter id quod facit hominem animale, & quod illum spiritalem reddit, non inter tempus creationis, & justificationis. Non est tamen vera hæc responsio. Ea quippe creatio, qua homo in propria specie productus est, & positus in Paradiso, per Augustinum temporis intervallis fuit peracta, & ad simultaneam sex dierum operationem pertinet sola creatio hominis secundum causalem rationem. *Verumtamen* (inquit S. Pater lib. vi. de Genesi ad lit. cap. 15. n. 26.) *sic factus est homo, quemadmodum illæ primæ causæ habebant ut fieret primus homo ... secundum causalem rationem, in qua primitus factus est. Nam si aliter factus est, non illum Deus ita illorum sex dierum operibus fecerat: in quibus cum dicitur factus, ipsam causam utique fecerat Deus, qua erat suo tempore homo futurus.* Et cap. 3. num. 5. scripserat: *Huc accedit, quod etiam ipsa verba, quibus narratur quomodo Deus paradysum plantaverat, in eoque hominem quem fecerat collocavit, &c. satis nos admonent hæc non ad illam operationem pertinere, unde requievit in die septimo, sed ad istam potius, qua per temporum versus etiam nunc operatur.* In ea ergo hominis productione commemorata secundo capite Genesis, & qua homo formatus est de limo terræ & positus in Paradiso, non solum reperitur rerum gestarum distinctio, sed etiam morarum temporalium: adeoque si Adam spiritalis effectus est, cum primo præceptum accepit in Paradiso, fuit aliquando animalis, & nondum sanctificatione exornatus. Respondetur ergo, Augustinum, quod scripserat l. 2. de Genesi. contra Manich. retractasse l. 1. Retract. cap. x. his verbis: *Nec illud Apostoli, ubi adhibet testimonium de Genesi, dicens: Factus est primus homo Adam in animam viventem, sicut ille voluit, intellexi. Apostolus enim ad hoc adhibuit illud testimonium, ut probaret esse corpus animale: ego autem hinc putavi hoc esse monstrandum animale factum prius hominem, non corpus hominis solum.* Hinc est, quod in vi. de Gen. ad lit. cap. 21. 22. 23. opinionem de homine creato prius animali, postea spiritali, luculenter impugnat, eodemque modo Apostolica verba exponit, quem nos paullo supra tradidimus.

Librum Quæst. novi ac veteris Testamenti non esse Augustini tenent viri omnes eruditi, Bellarminus, Macedo, Alexander, PP,

S. Mauri, Caveus etiam, & Oudinns. Enim vero q. 2. scribitur mundum a Deo fuisse creatum ob Diaboli præsumptionem, q. 21. sceminam non esse ad imaginem Dei, q. 109. Melchisedech esse Spiritum Sanctum, aliaque plura digna notis, severisque castigationibus. Respondet tamen S. Thomas q. 95. art. 1. legi in eodem libro fuisse aliquo modo in Adam Spiritum Sanctum sicut in aliis iustis; non tamen quomodo nunc est in fidelibus, qui statim post mortem æternæ vitæ percipiunt hæreditatem.

Opponit celebris Commentator Aegidii Fredericus Gavardi Com. 3. quæst. viii. art. 2. Si Adam in gratia sanctificante creatus fuisset, quantum ad spem attinet futuri boni fuisset magis beatus, quam iustus in statu naturæ lapsæ. Hoc autem falsum est. Non ergo fuit Adam conditus in gratia. Ad hæc: adversatur superiori asserto Augustinianæ doctrinæ. Primo quoniam S. Pater de corrept. & grat. cap. x. scribit: *Erat adhuc quod eorum adderetur beatitudini, si per liberum arbitrium in veritate stetissent, ut magna per Spiritum Sanctum data abundantia caritatis cadere ulterius omnino non possent.* Sed gratia habitualis est inhabitatio Spiritus Sancti. Ergo gratiam habitualement Angeli, & primus homo accepturi erant, si per liberum arbitrium in veritate stetissent. Deinde cap. xi. ait S. Pater: *Prima gratia est, qua fit, ut habeat homo iustitiam si velit: Poterat ergo Adam habere iustitiam, sed non habuit.* Ulterius docet eodem loco Augustinus Deum primo homini fuisse largitum *Adjutorium sine quo non.* Hoc adjutorium non est gratia sanctificans, sed actualis sufficiens. Solam ergo sufficientem gratiam in prima conditione habuit Adam. Insuper lib. xii. de Civit. Dei cap. 9. docet, non ad solos sanctos homines pertinere, verum etiam de Sanctis Angelis dici posse: *quod caritas Dei diffusa sit in eis per Spiritum Sanctum.* Itaque caritas habitualis non omnibus Angelis principio collata fuit. Denique homo in eo peccavit, quod appetiit Dei naturam, ac sapientiam: non ergo divinæ naturæ particeps erat per gratiam.

Resp. ad primum: Adam in statu innocentie maiorem beatitudinis spem habuisse, quatenus ignarus erat futuræ miseriæ: & non mori, & non miserum fieri erat in sua potestate, atque si per liberum arbitrium in accepta

cepta iustitia perseverasset, plenitudinem beatitudinis consecutus fuisset sine ullo mortis & infelicitatis experimento. Quatenus vero iustis confertur gratia per Jesum Christum, qua non solum donatur perseverantiæ potestas, sed etiam felicitas perseverantiæ, est in homine lapsa vividior spes, dum interim non lætiore, sed potentiore gratia fulcitur. Augustinus hæc expressis verbis docet de Corrupt. & Grat. cap. x. & xi. Neque ait Angelos per liberum arbitrium promeruisse Spiritum Sanctum, sed maiorem abundantiam caritatis, scilicet caritatem consummatam, sive plenitudinem beatitudinis, ut cadere non possent ulterius, & hoc certissime scirent. Quare non gratia, sed gloria fuit Angelis, & futura erat homini, dummodo in veritate stetisset, merces arbitrii. Dum ait Magnus Doctor primam gratiam fuisse, ut homo haberet iustitiam si vellet, demonstrat discrimen inter gratiam actualem Conditoris, & Redemptoris, quarum una dat posse, altera dat etiam velle, & carnis voluntatem contraria concupiscentem voluntate spiritus vincit. Quod paullo post explicans inquit: *Tunc ergo dederat homini bonam voluntatem, in illa quippe eum fecerat qui fecerat rectum. Dederat & adiutorium, sine quo in ea non posset permanere si vellet.* Idem est ergo posse habere iustitiam, ac posse per adiutorium actualis gratiæ acceptam rectitudinem perseveranter tenere. Atque his excutitur altera Gavardi argutatio: non enim Augustinus ait collatum Adæ solum adiutorium sufficiens, sed ulterius bonam voluntatem, & statum rectum ac sine vitio, in quo si permanere voluisset, recepisset debitam cum Angelis sanctis mercedem, plenissimam scilicet beatitudinem. Status autem ille rectus & sine vitio, in quo permanendo pervenitur ad gloriam, est conditio sanctificationis & gratiæ: quam ad Sanctos Angelos pertinere cum debita laude Creatoris confitemur, ut cap. ix. libri de Civit. Dei xli. declarat Augustinus; nam sine bona voluntate, hoc est Dei amore, nunquam illos fuisse credendum est. A qua bona voluntate cum mali sponte defece- rint, non habent caritatem, per quam Deo adhæreant; habuerunt tamen, quia simul ac facti sunt, ei a quo facti sunt, amore cum quo facti sunt, adhæserunt. Atque hæc omnia sunt ex iisdem locis, quæ ex Augustino opponuntur, deprompta. In solutione vero ul-

timi argumenti lectorem non moror; nam gratia sanctificans, & participatio divinæ naturæ non efficit quin possit homini irrepere amor propriæ potestatis, & superba præsumptio, nisi summum bonum, cui amore adhærendum est, perspicua cognitione videatur in gloria.

CAPUT VIII.

Primo homini etiam gratiam actualem fuisse collatam, sed ei necessariam non fuisse ad perseverandum ab intrinseco efficacem, & prædeterminantem.

GREGORIUS Ariminensis in 2. Sent. dist. xxi. q. i. concl. 3. in eo potestatem supernaturaliter operandi, quam habuit Adam, a præsentis statu corruptæ per peccatum naturæ distinguit, quod innocens homo cum adiutorio habitualis gratiæ per liberum arbitrium, ejusque nativam ac naturalem potentiam poterat perseverare ac mereri, absque speciali actualis gratiæ adjumento: quod infirmis, & perduelli cupiditate laceffit hominibus est maxime necessarium. Hanc authentici Doctoris sententiam ita nostrates solent interpretari, ut quamcumque actualis gratiæ largitatem a prima innocentis creaturæ conditione Gregorius excluserit: cum tamen possit intelligi de gratia, sive auxilio efficaciter excitante, ac faciente ut homo reipsa uteretur habitu iustitiæ, & generalis influentiæ, & præmotionis: quo speciali auxilio Adam non eguisse etiam Bellarminus defendit in libro de gratia primi hominis cap. 4. citato cum aliis insignioribus Scholasticis ipso Gregorio. Nos, quoniam non sumus de verborum sensu nimis solliciti, ad res animum convertentes illud inquirimus, num Adam, præter gratiam sanctificantem, etiam actuali donatus fuerit; & an ad actum perseverandum indiguerit adiutorio prædeterminante, pro quo inter Scholasticos plures, doctique viri decertant. Quæ duo alibi a nobis discussa quidem sunt: sed cum libro iv. polliciti simus facturos hoc loco quasi post messem spicilegium, hæc subijcimus.

PROPOSITIO I. Adamo præter gratiam sanctificantem etiam actualem Deus imperitus est.

Facili negotio demonstratur ex Augustino, qui in Ench. cap. 106. de primo homine scri-

bit: *Etsi peccatum in solo libero arbitrio erat constitutum, non tamen justitiæ retinendæ sufficiebat liberum arbitrium, nisi participatione immutabilis boni divinum adjutorium preberetur.* Et in Ep. 106. ad Paulin. *Natura humana (inquit) si in illa integritate, in qua condita est, permaneret, nullo modo seipsam Creatore suo non adjuvante servaret.* Ergo præter justitiam, & integritatem originalem Deus primo homini etiam adjutorium largitus est, ut posset in bona voluntate, & sanctitate perseverare. Quod & confirmat S. Pater de Corrept. & Grat. cap. xi. his verbis: *Tunc ergo dederat homini Deus bonam voluntatem: in illa quippe eum fecerat, qui fecerat rectum. Dederat & adjutorium, sine quo in ea non posset permanere, si vellet.* Ubi aperte bona voluntas, & originalis rectitudo ab auxilio sine quo non, sive possibilitatis, aut sufficientis gratiæ distinguitur. Adde Augustiniana testimonia a nobis producta lib. x. cap. vii. Proposit. i.

Probatur etiam ratione. Primo quoniam oculus quantumvis sanus indiget candore lucis, ut possit videre; ergo anima licet recta & sancta eget superna gratiæ actualis illustratione, ut possit virtutum supernaturalium officia exercere. Quod argumentum est Augustini in lib. de Nat. & Grat. cap. 26. ubi ait: *Sicut enim oculus corporis etiam plenissime sanus, nisi candore lucis adjutus non potest cernere; sic homo etiam perfectissime justificatus, nisi aterna luce justitiæ divinitus adjuvetur, recte non potest vivere.* Præterea habitus, ut suos exerant actus, sunt excitandi, & movendi. Indigebat ergo primus homo gratiæ præmotione, & excitatione aliqua, ut caritatis habitus in actum sanctæ dilectionis exiret. Nec sat erat illius habitus conservatio, & simultaneus causæ primæ concursus: quoniam iste, ut Theologi docent, non causam movet ad operandum, sed comitatur, & adjuvat operantem.

Hanc gratiam actualem necessariam Adamo innocenti docti quidam viri in sola illustratione mentis constituunt, ita ut gratia Christi præter certam scientiam, & illuminationem mentis moveat etiam voluntatem per sanctæ dilectionis inspirationem. Luculenter Augustinum adversus Pelagianos pugnasse pro necessitate hujus gratiæ, quæ sita est in illuminatione intellectus, & voluntatis impulsu, demonstrant Dionysius Petavius in lib. de Hæ-

resi Pelagiana cap. 8. & 9. Stephanus De-champs lib. iiii. de hæ. Jansen. cap. 15. Vossius etiam lib. iiii. p. 2. art. 6. quibus subscribit Tournely de Grat. Christi q. 2. art. i. pag. 25. Hi omnes videntur gratiam innocentis naturæ in sola mentis illustratione statuere. Illud autem certissimum est, S. Patrem adversus Pelagianos ita gratiam Christi prædicare, ut ei tribuenda sit bona voluntas, sancta delectatio, & talis inspiratio dilectionis, ut cognita sancto amore faciamus. Controvertitur inter Catholicos, an gratia Christi hanc dilectionem inspiret præmotione quadam indifferenti, an congrua, an ab intrinseco efficaci & victrici. Hanc nos propugnamus, & defendimus, ita tamen, ut in hoc statu etiam gratiam sufficientem, quæ dat pugnandi, vincendique virtutem, sed a duris corde respuitur, contra recentiores hæreticos asseramus. Itaque Theologi, qui gratiam victricem, & efficaciter præmoventem nolunt admittere, aut admittunt duntaxat specie tenuis, non possunt invenire discrimen inter gratiam Conditoris, & Redemptoris, neque hanc ubi iorem demonstrare, nisi asserant illam mentem collustrasse, hanc vero etiam corda inflammare suavi, blandaque delectatione. Nos ergo in hoc latissimam discrepantiam invenimus; quod in hoc statu gratia præmover ad hoc, vel illud bonum particulare, inspiratque determinatam delectationem, ex. gr. sanctam voluntatem amandi Deum, diligendi inimicum, orandi, poenitendi, &c. Atque hæc delectatio nunc effectum consequitur, & super carnalem concupiscentiam exercet gloriosa certamina, & est gratia efficax; nunc ipsa a prava cupiditate vincitur & oppugnatur, & est adjutorium sufficiens. Legatur libri quarti caput xi. Auxilium ergo actualis gratiæ collatum Adæ erat illuminatio mentis, & quædam inclinatio voluntatis ad bonum in communi, qua poterat liberum arbitrium hoc vel illud bonum specialiter eligere, & in bona voluntate permanere, si vellet: illuminatio autem & inclinatio ad bonum supernaturale, ut donum gratiæ distinguatur a proprietate naturæ.

Opp. S. P. Augustinus in lib. de Natura & Gratia cap. 51 ait: *Si enim iste, qui hunc librum scripsit (Pelagius) de illa hominis natura loqueretur, quæ primo inculpta & salva condita est, utcumque acceptaretur hoc dictum.* At Pelagius dixerat possibili-

tatem non peccandi esse in arbitrii potestate, nec aliam gratiam requiri præter legem & doctrinam, atque revelationem Spiritus Sancti. Ergo homini innocenti hæc sola revelatio, non adjutorium actualis gratiæ fuit necessarium. Utitur hoc argumento Cl. Tournely pag. 26.

Resp. non illum esse verborum Augustini sensum, ut significet Pelagianam doctrinam locum habere in statu innocentiae; maxime quod Tournely eodem loco, & Petavius citato cap. VIII. docent Pelagium tandem agnovisse non solum gratiam doctrinæ, & legis extrinsecus sonantis, sed internam quoque revelationem, licet non absolute & simpliciter necessariam. De qua re opinionem nostram in libro de Hæresi Pelagiana explicabimus. Quamobrem si in statu innocentiae requirebatur adjutorium supernæ intrinsecæ illustrationis, quod Pelagius non agnovit nisi ad facilius operandum: quomodo dicta a Pelagio de integra hominis natura acceptarentur? Dogma ergo Pelagianum de non peccandi possibilitate loquendo de prima hominis conditione utcumque est tolerabile; quoniam infirmitas & concupiscentia, ad quam superandam necessaria est gratia victricis delectationis, unde fit suave quod antea non delectabat, non erant in priori hominis institutione; ideoque erat in libero arbitrio possibilitas non peccandi magis, quam nunc sit, expedita, & validior.

PROPOSITIO II. Adam ad perseverandum non opus habebat adjutorio gratiæ prædeterminantis & victricis.

Hæc est Augustini sententia, ut probatum est lib. 4. cap. VIII. & nunc breviter confirmatur. Sanctus enim Augustinus de Corrupt. & Grat. cap. XI. de primo homine ait: *Ille non opus habebat eo adjutorio, quod implorant isti cum dicunt, Video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ, & captivantem me in lege peccati.* Atqui auxilium quod isti, nempe Adæ posterii, implorant, est auxilium gratiæ prædeterminantis: Non ergo auxilio istiusmodi indiguit Adam. Et quoniam responderi solet primum hominem non opus quidem habuisse auxilio actualis perseverantiæ, ut vinceretur concupiscentia, & liberi arbitrii sanaretur infirmitas, sed ut perseveraret actu, & dependeret a prima causa tam bene operandi potestas, quam ipsamet operatio; pluribus excutitur hujus re-

sponsionis infirmitas. Nam I. S. Pater gratiæ medicinalis hunc expressum characterem describit, quod potentior sit, & faciat, ut homo velit; cum e contra adjutorium Adæ esset tale, quod defereret cum vellet, & in quo permaneret si vellet, non quo fieret, ut vellet. Fatentur autem Adversarii Adamum non indiguisset adjutorio, quod efficeret, ut vellet. Deinde S. P. hanc gratiam, quæ dat non solum posse, sed etiam velle, & ipsam efficit perseverantiam, necessariam tantummodo tradidit ob infirmitatem naturæ lapsæ, & carnem contraria concupiscentem; ita ut, nisi foret hæc naturæ infirmitas, cupiditasque vitiosa, nullatenus homini necessaria esset alia gratia præter illam, quæ dat posse perseverare. Atqui in statu innocentiae nullum erat naturæ vulnus, nec adversus rationem pugnans cupiditas: Ergo in hoc innocentiae statu necessaria non erat gratia, quæ efficit prædeterminante & indeclinabili impulsu ipsam perseverantiam. Major liquet ex verbis Augustini cap. 12. ejusdem operis: *Tantum quippe Spiritu Sancto accenditur voluntas eorum, ut ideo possint quia sic volunt, ideo sic velint, quia Deus operatur ut velint; nam si in tanta infirmitate vite hujus, in qua tamen infirmitate propter elationem reprimendam perfici virtutem oportebat, ipsis relinqueretur voluntas sua, ut in adjutorio Dei, sine quo perseverare non possent, manerent si vellet, nec Deus in eis operaretur ut vellet; inter tot & tantas tentationes infirmitate sua voluntas ipsa succumberet, & ideo perseverare non possent, quia deficientes infirmitate nec vellet: aut non ita vellet infirmitate voluntatis ut possent.* Sed legenda sunt etiam præcedentia & subsequencia verba contentione animi ad discendum assidua.

Præterea eodem libro S. P. Augustinus docet Angelos Sanctos stetisse per liberum arbitrium, & beatitudinem fuisse in illis mercedem meriti; cum post Adæ lapsum ipsa perseverantia donetur electis, & gloria in his, qui liberantur, sit donum gratiæ. Atqui per Augustinum stare per liberum arbitrium est perseverare in bona voluntate & iustitia cum solo adjutorio sine quo non poterat permanere: Ergo hoc solum adjutorium erat homini ante culpam, transgressionemque Adæ necessarium. Major est Augustini scribentis citato cap. XI. *Possent ergo permanere, si vellet, quia dederat adjutorium per quod possent, & si*

Et sine quo non posset perseveranter bonum tenere quod vellet. Sed quia noluit permanere, profecto ejus culpa est, cujus meritum fuisset, si permanere voluisset: sicut fecerunt Angeli sancti, qui cadentibus aliis per liberum arbitrium, per idem liberum arbitrium steterunt ipsi, Et hujus mansionis debitam mercedem recipere meruerunt, tantam scilicet beatitudinis plenitudinem, qua eis certissimum sit, semper se in illa esse mansuros. Et infra, quæ futura erat Et homini, sicut facta est Et angelis sanctis, merces meriti. Minor etiam propositio est Augustini. Stare enim per liberum arbitrium, non est perseverare sine gratia; nam, si hoc adjutorium vel angelo, vel homini, cum primum facti sunt, desuisset, quoniam non talis natura facta erat, ut sine divino adjutorio posset manere si vellet, non utique sua culpa cecidissent: Adjutorium quippe desuisset, sine quo manere non possent. Ergo stare per liberum arbitrium est permanere in sanctitate cum solo adjutorio sine quo, videlicet cum gratia, quæ dat posse habere justitiam, si homo velit, non qua fit etiam ut velit.

Respondet cum Thomistis eruditus Theologus Ant. Boucat dissert. iv. de Hominis creatione art. 2. concl. 2. primum, hoc argumentum nimis probare, nam etiam sub gratia præmovente efficaciter, quisquis in justitia perseverat, stat per liberum arbitrium; non enim Christi gratia insert, ut Janseniani dogmatizant, necessitatem. Insuper ex eodem cap. de Corrept. & Gratia xi. demonstrat etiam Adamo gratiam singularem, magnamque fuisse collatam; quomodo insinuant ea verba: *Quid ergo Adam non habuit Dei gratiam? Imo vero habuit magnam, sed disparem, & cetera, quæ subsequuntur. Addit liberum arbitrium etiam a Deo motum, & excitatum posse dissentire si velit, ut definit sacrosancta Tridentina Synodus sess. vi. can. 4. & 6.*

Hæc adversus Jansenianos pervicaciter in hoc statu negantes libertatis indifferentiam bene sapienterque dicta sunt: sed quatenus posita ad elidendam superioris argumentationis vim, Augustini discipulis nihil negotii facessunt. Ad primum enim respondent, liberum arbitrium Adæ indignisse quidem adjutorio, *sine quo non*, sed in hoc a præsentis arbitrio differre, quod modo præmoveretur gratia Christi, quæ carnis voluntatem contraria

concupiscentem voluntate spiritus vincit. Demonstrata est ergo in primo homine potestas liberi arbitrii; quoniam sic adjuvabatur (notentur verba Augustini) *ut sine hoc adjutorio in bono non maneret, sed hoc adjutorium si vellet defereret.* Non itaque argumentum illud nimis probat; quia licet consistat sub utraque gratia libertas, gratia primi hominis erat adjutorium, *sine quo* perseverare non poterat; nunc autem parum est non posse sine gratia permanere, nisi etiam ab ea efficiatur, *ut homo velit.* Et quoniam primus homo accepit *posse si vellet*, sed non habuit *velle quod posset*, & tunc ita liberum erat, ut bene posset velle, vel male; ideo perseverare in bono dicitur ab Augustino, *stare per liberum arbitrium.* Nunc vero, cum per gratiam Christi detur nobis in bono recipiendo, & perseveranter tenendo *non solum posse quod volumus, verum etiam velle quod possumus*; propterea perseverantia dicitur peculiari titulo donum gratiæ. Quæ cum Augustinus prædicto in loco iterum iterumque declarat, & a nobis iisdem verbis repetantur; miror quomodo viri docti in nos insurgant, quasi a libertate Adæ gratiam, a gratia Christi libertatem divellere studeamus. Ad secundam responsio est manifestissima; nam Augustinus, posteaquam scripsit Adam habuisse gratiam, eamque magnam, sed disparem; ipsemet hanc disparitatem demonstrat. *Hæc est prima gratia (inquit) quæ data est primo Adam, sed hæc potentior est in secundo Adam. Prima est enim qua fit, ut homo habeat justitiam si velit: secunda ergo plus potest, qua etiam fit, ut velit, Et tantum velit, tantoque ardore diligit, ut carnis voluntatem contraria concupiscentem voluntate spiritus vincat.* Teneamus ergo hanc manifestissimam disparitatem. Canones Tridentinos suscipimus, probamus, defendimus: stat enim cum gratia excitante indifferentia judicii, ideoque vera libertas, & potestas dissentendi: viget adhuc arbitrium, nec est inanime quoddam mere passive se habens: manere tamen concupiscentiam vel fomitem Sancta Synodus fatetur & sentit: & ideo necessariam dicimus in hoc statu gratiam victricem, ut non consentientibus, sed viriliter repugnantibus nocere non valeat. Ergo nisi talis concupiscentia maneret, necessaria esset gratia, sed non illa, quam nunc imploramus, dum *caro concupiscit adversus spiritum.*

Opp. 1. Hæc de gratia Adæ necessaria opinio negans in statu Innocentiæ necessitatem auxilii specialiter præmoventis, & efficaciter excitantis, nova est, Janseniana est, & hoc solo titulo redditur suspecta, quod probetur uno tantum, vel altero textu libri de Corrupt. & Grat. nullo in aliis plurimis ab Augustino editis adversus Pelagianos hujus doctrinæ apparente vestigio.

Resp. Hanc sententiam non esse novam, sed ab antiquis Scholasticis traditam, & ab his omnibus, qui docent Adamum non egisse auxilio excitante, & motione, qua fieret ut homo bene uteretur concursu Dei indifferenti: quod asseri unanimiter a Scholasticis innuit Bellarminus, & fatentur recentiores omnes, qui non sunt physicæ prædeterminationi Thomistarum prorsus addicti. Quorum aliqui in eo tantum a nobis discrepant, quod auxilium actuale primi hominis in sola mentis illustratione constituunt, gratiam vero Christi in sanctæ caritatis inspiratione; ut aliquo discrimine inter utramque gratiam posito, facilius ab hoc statu gratiam suapte natura victricem removeant. At nos pro tali genere gratiæ tamquam pro causa meliore pugnamus; quod nemo verterit vitio, studioque novitatis. Ea propter in utroque statu, integræ scilicet, corruptæque naturæ auxilio Dei tribuendam putamus sanctam delectationem, sed disparem, tunc præmoventem, ut posset homo in bona voluntate persistere, nunc autem ut velit, & tantum velit, ut adversantem cupiditatem viriliter superet. Nam primi hominis voluntas, ut Augustinus scribit lib. xxiii. de Civit. Dei cap. 13. *Illustrabatur ut videret, & accendebatur ut amaret.* Neque Janseniana Dogmata possunt nobis objectari; non enim arbitramur victricem delectationem trahere liberum arbitrium inevitabili necessitate, neque gratiam Christi semper tali impulsu voluntatem impellere, ut nunquam homo dissentiat: sed tum gratiam sufficientem, cum libertatis indifferentiam in statu naturæ lapsæ defendimus, ac propugnamus. Quod si affirmasset Jansenius, seque intra hos limites continuisset, ut hoc unum contenderet, Adamum eguisse solo auxilio gratiæ sufficientis, nihil foret, quantum ad præsens institutum, in eo reprehendendum, inquit Honoratus Tournely in Prælect. de Gratia pag. 20. observat. 3. In libro quidem de corrupt. & Gr. S. P. Augustinus absque ulla ambiguitate tradidit utriusque sta-

tus discrimen, ut Monachorum Adrumetino- rum controversias compesceret: sed in omni Opere adversus Pelagianos demonstrat necessarium esse, ut gratia Christi non ostendat tantummodo veritatem, verum etiam imper- tiat caritatem: non solum operetur veras re- velationes, sed etiam bonas voluntates: non tantum certam scientiam, sed etiam victri- cem delectationem. Videatur lib. de Gratia Christi cap. 6. 13. 24. 28. de peccatorum meritis & remissione cap. 19. de spiritu & lit. cap. 3. & 12. &c. Pelagii vero senten- tiam solam gratiam legis & doctrinæ, sive revelationem admittentis, in lib. de nat. & grat. cap. 51. de hominis natura loquendo, quæ primo inculpata, & sana condita est, censet *utcumque* tolerabilem; non tolerabilem *omnino*; quoniam & illa natura ab immuta- bili bono illustrabatur, ut videret, & accen- debatur ut amaret: sed tolerabilem *utcumque*, quia: *De homine sanis pedibus tolerabiliter dici potest, velit, nolit, habet ambulandi possibilitatem: confectis vero, etsi velit, non habet.* Delecta- tionem ergo victricem exigit Augustinus dun- taxat in natura vitiata: ubicunque enim di- sputat contra Pelagium, *non de illa gratia questio est, qua est homo conditus, sed de illa, qua fit salvus per Jesum Christum Do- minum nostrum.* Legendum est caput ejus- dem libri de nat. & grat. quinquagesimum tertium. Atque hoc Augustini monitu con- stat perperam afferri adversus ea, quæ dixi- mus de gratia primi hominis, quidquid Augustinus ipse profert de Gratia Salva- toris.

Opp. 2. S. Augustinus de Corrupt. & Grat. cap. xii. docet ad omnem hominem pertinere quod scriptum est, *Ut non gloriatur omnis caro coram ipso*; & ad omnes justos illud, *Qui gloriatur, in Domino gloriatur.* At si Adam potuisset perseverare absque prædeterminante adjutorio, potuisset gloriari, quod viribus li- beri arbitrii haberet perseverantiam, quam a Deo non accepit. Ergo perseverare absque gratia prædeterminante non potuit.

Resp. Proculdubio quod ab Apostolo in priori Epist. ad Corinth. scriptum est, ne- minem posse gloriari nisi in Domino, ad omnem prorsus hominem pertinere, sed di- spari quadam ratione. Pertinet ad hominem innocentem, quia habuit adjutorium, *sine quo perseverare non poterat*, ideoque si stetit, gloriandum ei fuerat in Domino, a quo ac- cepit *posse perseverare.* Pertinet ad hominem

in peccatis & iniquitate conceptum, quoniam habet interdum a gratia Christi, ut perseverare possit, & velit, adeoque gloriari debet in Domino, qui in hoc statu donat etiam perseverantiam. Nego itaque minorem: nego consequentiam: & retorqueo argumentum. Ut enim homo gloriari non possit se in hoc statu habere robustum libertatis arbitrium, in quo conditus est primus homo, virtus in infirmitate perficitur, eique perseveranti possibilitas, & voluntas divinæ gratiæ largitate donatur. In hoc loco miseriarum (ait eodem loco Augustinus) ubi tentatio est vita humana super terram, virtus in infirmitate perficitur: quæ virtus, nisi ut qui gloriatur in Domino gloriatur? Ergo dictum illud Apostoli in hoc infirmitatis statu peculiarem vim habet, propterea quod gratia Christi non solum dat adjutorium, quale primo homini dedit, sine quo non possumus perseverare, sed etiam operatur & velle, & in infirmitate propter elationem reprimendam virtus perficitur: & ideo non spectat eadem ratione ad statum innocentiae, neque in illo donanda erat gratiæ largitate tam perseverandi possibilitas, quam voluntas,

Quærenti autem, an ex isto Apostoli testimonio demonstraretur pro utroque statu necessitas divinæ gratiæ, respondemus comprobari necessitatem in statu innocentiae adjutorii sine quo non, quia sine hoc adjutorio primus homo non poterat permanere: & si non poterat permanere absque divino adjutorio, non poterat gloriari nisi in Domino de possibilitate perseverandi. In hoc vero statu ex ipsomet testimonio probatur necessitas adjutorii quo, quoniam virtus in infirmitate perficitur, nec solum per Jesum Christum adest adjutorium, sine quo permanere non possumus etiam si velimus, verum etiam tantum ac tale, ut velimus; & consequenter non possumus gloriari nisi in Domino neque de potestate, neque de voluntate perseverandi. Quod si in hoc infirmitatis statu tale adjutorium, quo fit ut velimus, necessarium non foret, sed illud tantummodo sine quo non possumus perseverare; posset infirmus gloriari se habere virtutem, quam perdidit Adam; quod non esset gloriari in Domino Christi gratiam confitendo, sed gloriari in seipso virtutem propriam laudando. Libenter gloriabimur in infirmitatibus nostris, ut in nobis virtus Christi permaneat, ut monet Apostolus.

Opp. 3. Angeli Sancti habuerunt præ ceteris majorem abundantiam caritatis: Major abundantia caritatis est donum perseverantiæ: Ergo hoc donum perseverantiæ Angelis Sanctis collatum est; ideoque etiam primo homini necessarium erat, ut actu perseveraret.

Resp. Nego minorem: quippe major illa abundantia caritatis non est donum perseverantiæ Angelorum Sanctorum, sed præmium, scribente Augustino cap. x. de corrept. & gratia: Diabolus vero, & Angeli ejus, etsi beati erant antequam caderent, & se in miseriam casuros esse nesciebant, erat tamen adhuc quod eorum adderetur beatitudini, si per liberum arbitrium in veritate stetissent, donec istam summæ beatitudinis plenitudinem, tamquam præmium ipsius permanstonis acciperent, idest, ut magna per Spiritum Sanctum data abundantia caritatis Dei, cadere ulterius omnino non possent, & hoc de se certissime nossent. Hanc plenitudinem beatitudinis, & uberrimam caritatem Sanctos Angelos accepisse merito permanstonis paullo post Augustinus declarat.

Opp. 4. Cum Ant. Boucat. Contraria est præcedens assertio divinarum literarum auctoritati, testimoniis Augustini, & multiplici rationi ex Sancto Thoma depromptæ. Non ergo propugnanda est, maxime cum Theologis plurimis, nec infimi subsellii displiceat. Probatur antecedens; enim vero Jerem. xxx. 21. legimus: Applicabo eum, & accedet ad me: quis enim ille est, ut applicet cor suum, & appropinquet mihi, ait Dominus? Ezech. xxxvi. 27. Faciam ut in præceptis meis ambuletis, & judicia mea custodiat, & operemini. Ad Philipp. ii. 13. Deus est enim, qui operatur in nobis velle, & perficere pro bona voluntate. Et ad Corinthios i. xii. 3. Nemo potest dicere, Dominus Jesus, nisi in Spiritu Sancto. Atqui applicare aliquem, ut appropinquet ad Dominum, facere ut ambulet in præceptis, & custodiat judicia, operari velle & perficere est illum efficaciter præmovere: Ergo nemo nisi a Deo efficaciter præmoveatur, potest in accepta justitia perseverare.

Resp. Hæc literarum sanctarum verba, si de homine primitus condito accipiantur, tantummodo evincere Deum applicasse illum ad bonum, quatenus eum condidit in bona voluntate, & in Angelis Sanctis ab ipso Deo custodiam legis, & meriti perfectionem fuisse

se derivatam, in quantum ab eo acceperunt gratiam, sine qua mereri per liberum arbitrium non poterant. Verum de homine lapso prolata sunt, qui cum sese ignorantiae & cupiditati sponte subjecerit, & sanam robustamque libertatem amiserit, eget potentiori auxilio, quo certa scientia, & victrix delectatio inspiretur. Nam Jeremias eodem loco ait: *Obducam enim cicatricem tibi, & a vulneribus tuis sanabo te, dicit Dominus.* Et Ezechiel: *Dabo vobis cor novum, & spiritum novum ponam in medio vestri, & auferam cor lapideum de carne vestra, & dabo vobis cor carneum.* Quæ sane de hominibus impiis, inquinatisque sunt dicta. Apostolus etiam ad Philipp. ea verba profert, ut quisque salutem suam operetur *cum metu & tremore.* At in statu innocentiae non erat metus, qui aut hominem, aut Angelos miseros esse compelleret. In 1. vero ad Corinth. cap. xii. demonstrat Sanctorum de Christo prophetias esse dona Spiritus Sancti, quomodo oracula simulacrorum opera Dæmonum, quod nemo loquens in spiritu Dei dicit anathema Jesu, & nemo prophetans in spiritu Satanæ confitetur Dominum Jesum: ideoque necesse est, ut qui prophetarunt de Christo fuerint Divino Spiritu afflati. Quod si ita accipiendum putas, ut nemo possit Christum invocare, nisi præveniat gratia Spiritus Sancti, non ego repugno, qui gratiæ prævenientis necessitatem profiteor, non eo tamen sensu, ut creatura innocens indigeret gratia præveniente, ac præmovere efficaciter. Addit Boucat testimonium Apostoli ad Ephesios 11. 10. *Creati in Christo Jesu in operibus bonis.* Sed Jesum prædestinatum fuisse prævis jam Adæ lapsu, ac perseverantia Angelorum; & consequenter hanc non fuisse effectum gratiæ Redemptoris, sed Conditoris, fateri debent, qui Incarnationem definitam credunt in humani generis redemptionem. Quamobrem hæc Apostoli verba nequeunt ad primam hominis, vel Angelorum conditionem detorqueri.

Probat antecedens idem Auctor etiam Augustinianis testimoniis. Ex quo nempe S. P. Augustinus lib. 111. de Trinit. cap. 4. num. 10. doceat omnia, quæ fiunt per corporales motus, operari a Deo, qui movet primitus invisibilia. Et in xxi. de Civit. Dei cap. 9. voluntatem, qua Angeli meliores facti sunt,

Berti Theol. Tom. III.

eosdem non habuisse, nisi operante adjutorio Creatoris, quod repetit S. Pater Epist. 106. nunc 186. cap. xi. & S. Thomas 1. 2. q. 109. art. 1. 2. & 9. Sed hæc nostram sententiam non impetunt. Gratiam enim præmoverentem etiam in statu innocentis naturæ admittimus, & sine ea fatemur non fuisse bonam voluntatem Angelorum: sed negamus in hac bona voluntate perseverasse gratia efficaciter prædeterminante excitatos. Non enim quælibet gratia præmovens est victrix; alioqui non daretur auxilium sufficiens ab efficaci distinctum, quod hæreticum est affirmare. Hinc S. Thomas seq. art. x. in Respons. ad tertium affirmat, quod etiamsi homo in primo statu accepit donum per quod perseverare posset, non autem accepit ut perseveraret; nunc autem per gratiam Christi multi accipiunt & donum gratiæ quo perseverare possunt, & ulterius eis datur ut perseverent; tamen facilius homo per gratiæ donum perseverare poterat in statu innocentiae, in quo nulla erat rebellio carnis ad spiritum, quam nunc possumus. His autem verbis quid luculentius possit pro nostra assertione proferri, me latet.

Insuper probatur idem antec. ratione. Ac primo quoniam motio moventis ratione & causa præcedere debet motum mobilis, ut tradit Angelicus Doctor in 111. contra Gentes cap. 149. Deinde quia Deus non solum est prima causa, sed etiam universalis; non esset autem universalis, nisi operaretur & velle. Rursus S. Thomas in 111. libro nuper citato cap. 98. demonstrat Deum esse causam non tantum voluntatis, sed etiam volendi. Ulterius, quia non salvantur jura primæ causæ per solum concursum simultaneum, cum iste non in causam influat, sed in effectum. Quibus addenda sunt quæ eruditus Theologus assert. Conclus. præced., ut probet ex S. Thoma omnem causarum secundarum operationem esse in Deum, tamquam in primum principium, referendam.

Respondeo hæc pariter nihil nos detertere, qui tamen magni Thomæ Aquinatis præceptiones pluri, quam aliqui faciant, æstimamus. Arbitrantur enim viri docti, quibus subscribimus, his limitibus Doctoris hujus præclarissimi contineri doctrinam. Principio docet Angelicus Deum prævia quadam motione creatam voluntatem flectere & inclina-

F

re

re ad bonum universaliter, tali etiam impulsu, ut extra ordinem boni nequeat discurrere: *Deus* (inquit 1. 2. q. 1x. art. 6. ad 3.) *movet, voluntatem hominis, sicut universalis motor ad universale objectum voluntatis, quod est bonum in communi; & sine hac universalis motione homo non potest aliquid velle.* Deinde voluntas creata vi hujus pramotionis determinat seipsam per rationem, sive judicium practicum, ad volendum hoc vel illud bonum in particulari, quod est bonum aut verum, aut apparens; ut docet eodem loco S. Thomas, necnon q. 3. de malo art. 3. ad 4. & lib. 3. contra Gentes cap. x. Habetur ergo determinatio hujus individuae voluntatis non a prima causa, sed per consilium rationis, quemadmodum sensitivus appetitus determinatur ab hoc vel illo sensibili, aut motu universalis coelestium corporum ab inferioribus. Quae duo exempla adducit ipse beatissimus Thomas lect. 3. cap. 9. Epist. ad Romanos, & q. 2. de Verit. art. 4. Quoniam vero etiam consilium rationis aliquam causam praevenientem habere debet, non enim humana ratio est prima causa, & repugnat processus in infinitum; pramotio omnium prima, per quam secundae causae operantur modo, qui propriae formae conveniat, est in causis liberis impulsus supremi motoris, quo inclinatur voluntas ad bonum universaliter. Atque haec in operibus naturalibus locum habent. Nam in supernaturalibus indiget liberum arbitrium *speciali motione*, ut ait S. Thomas: quae pramotio est auxilium gratiae, quae homini integro dabat posse perseverare, nunc vero interdum dat lapsis ut perseverent. De his legenda sunt, quae scripsimus fusiori calamo in libro iv. cap. vi. prop. 2. & seqq. Legendus & J. B. Du-Hamel in dissert. de Deo primo Motore. Itaque Deus est primum movens, quoniam praevenit omnem motum causarum secundarum, nec impertitur solam, ut inquirunt, formam, sive naturam, & operandi facultatem, sed etiam adjuvat ut possint operari. Est etiam causa universalis, & id in operibus quoque liberi arbitrii, quia praevenit ad universale objectum voluntatis, quod est bonum in communi. Item est primum prae-determinans, eo quod in serie & connexione causarum prior determinatio est ad bonum universaliter; vi autem hujusce motionis voluntas sese per rationem determinat ad

hoc, vel illud bonum particulare, ut ipsa ratio ex cognitione praemissarum determinatur ad assentiendum propositionibus inde illatis. Est etiam in operibus supernaturalibus motor specialis, quoniam collustratio mentis & delectatio ab auxilio gratiae inspirata sublimioris sunt ordinis ac perfectionis, quam proprietates naturae. Denique & est praedeterminator particularium effectuum, si causae necessariae sunt, nec possunt se per rationem, qua carent, determinare; aut, si ratione & libertate pollent, est in eis reprimenda voluntas carnis, & adversus rationem pugnans concupiscentia.

Haec sane displicere nequeunt, nisi iis, qui victricem gratiam Salvatoris nolunt juxta sensa Augustini praedicare. Quibus lectitanda erit Epistola Hilarii inter Augustinianas 226. ubi de Semipelagianis etiam haec offendunt: *Molesto ferunt, ita dividi gratiam, quae vel tunc primo homini data est, vel nunc omnibus datur, ut ille acceperit perseverantiam, non qua fieret ut perseveraret, sed sine qua per liberum arbitrium perseverare non posset: nunc vero sanctis in regnum per gratiam praedestinati non tale adjutorium perseverantiae datur, sed tale, ut eis perseverantia ipsa donetur, &c.*

Opponit ultimo memoratus Theologus. Habuit Adam gratiam habitualement, omnium donorum, ac scientiarum largitionem, exercuit actus moralium virtutum, nec defuit in eo summus amor, qui consequitur ad cognitionem, & eo ferventior evadit, quo est perspicacior ipsa cognitio, & rationalis creatura summo bono proximior. Quisnam igitur aequus aestimator rerum negaverit primum hominem innocentem habuisse praevenientem gratiam, eamque efficacissimam?

Resp. Ex hoc eodem capite quod Adam fuerit tot tantisque gratiarum muneribus cumulatus infertur, non eguisse ad perseverandum adjutorio efficaciter praeveniente. Conditio enim homine recto, cum bona voluntate, sine ullo vitio, & cum originali iustitia, Deus rerum omnium auctor ac Dominus fortissimo dimisit atque permisit facere quod vellet. Neque nos negamus bonam illam voluntatem, castum amorem, aliaque gratiarum munera primitus fuisse a Deo rationali creaturae concessa, & actus virtutum principio inspiratos ab eo, qui cum sit optimus, omnia valde bona creavit. Quæritur hoc

hoc unum, an indiguerit creatura innocens adiutorio quo, ut in acceptis bonis perseveranter maneret. Iſtam gratiam (de Corrept. & Grat. cap. xi.) non habuit homo primus, qua nunquam vellet eſſe malus: ſed ſane habuit in qua ſi permanere vellet, nunquam malus eſſet, & ſine qua etiam cum libero arbitrio bonus eſſe non poſſet, ſed eam tamen per liberum arbitrium deſerere poſſet... Tale quippe erat adiutorium, quod deſereret cum vellet, & in quo permaneret ſi vellet, non quo fieret ut vellet, Hec eſt prima gratia, qua data eſt primo Adam.

S C H O L I O N.

HACTENUS propugnata præcedenti proſitione ſententia eſt inter Auguſtinianos, poſterioris ſaltem ætatis, Theologos valde communis, Ægidianis tamen, atque Thomiſtis, ut ſæpenumero advertimus, acerrime repugnantibus; quibus ut morem geramus, operamque noſtram, qualiſcunque demum ſit, lubenter, fideliterque impendamus, ea quæ ſubjiciuntur proferre, & expendere deliberavi. Ac primum negari nequit diſcrimen verſari maximum inter gratiam, qua ad perseverandum indigebat primus homo, & inter eam, quam modo imploramus in hoc lapſi hominis ſtatu, legem in membris noſtris experientes, legi, quæ in mente ſita eſt, repugnantem, ideſt voluntatem carnis contraria concupiſcentem, & oppoſitam ſpiritus voluntati. Id enim & Auguſtinus docet, & evidens quoque ratio commonſtrat. Nam S. P. de Corrept. & grat. cap. ii. de Adam inquit: Ille non opus habebat eo adiutorio, quod implorant iſti cum dicunt, video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ, & captivantem me in lege peccati, quæ eſt in membris meis. Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? Gratia Dei per Jeſum Chriſtum Dominum noſtrum: quoniam in eis caro concupiſcit adverſus ſpiritus, & ſpiritus adverſus carnem; atque in tali certamine laborantes, ac periclitantes dari ſibi pugnandi, vicendique virtutem per Chriſti gratiam poſcunt. Ille vero nulla tali rixa a ſeipſo adverſus ſe-

ipſum tentatus atque turbatus, in illo beatitudinis loco ſua ſecum pace fruebatur. Proinde etſi non interim latiore nuno, verumtamen potentiore gratia indigent iſti &c. Quod, ut dixi, aperta etiam ratio ſuadet. Neque enim in illo felicitatis ſtatu erat perduellis & lacertosa cupiditas, quam certum eſt prævaricatione primi parentis eſſe nobis inſeminatam, atque ſoluto etiam per baptiſmum originalis peccati reatu, in nobis permanere ad agonem; ideoque neceſſaria non erat, ſi integræ naturæ, atque primævæ juſtitie perseveraſſet conditio, quæ modo requiritur, huius concupiſcentiæ victrix, Gratia potentior. Deinde certum eſt, Angelos & protoparentes noſtros, qui ceciderunt, non habuiſſe gratiam, ſive adiutorium quo, nimirum, auxilium efficax, quo Deus Perſeverantiâ ipſam largitur, nec tantum dat poſſe, ſed etiam velle & operari. Enimvero in eodem libro S. Pater cap. 10. inquit, Deum, Dominumque rerum omnium ſic ordinari angelorum, & hominum vitam, Ut in ea prius oſtenderet quid poſſet eorum liberum arbitrium, deinde quid poſſet ſux gratia beneficium, juſtitieque judicium. Addit cap. 11. de primo homine: Tunc ergo dederat homini Deus bonam voluntatem; in illa quippe eum fecerat, qui fecerat rectum. Dederat adiutorium, ſine quo in ea non poſſet permanere ſi vellet; ut autem vellet, in ejus libero reliquit arbitrio. Poſſet ergo permanere ſi vellet quia dederat adiutorium per quod poſſet, & ſine quo non poſſet perseveranter bonum tenere quod vellet. Sed quia noluit permanere, proſecto ejus culpa eſt; cujus meritum fuiſſet, ſi permanere voluiſſet; ſicut fecerunt angeli ſancti, qui cadentibus aliis per liberum arbitrium, per idem liberum arbitrium ſteterunt ipſi, &c. Duo itaque, quæ dixi, certiffima ſunt; unum, non habuiſſe primum hominem, & angelos, qui ceciderunt, adiutorium Quo perseverantia in juſtitia & rectitudine datur; & quod non ſolum tribuit poſſe, ſed etiam velle, & actu perseverare; quoniam cum tali adiutorio nonniſi perseverantes fuiſſent. Alterum vero inter gratiam utriusque ſtatus diſcrimen maximum intercedere, ſive in utraque gratia efficax neceſſaria adſtruatur ad actu perseverandum: ſive gratia iſtuſ-

„ modi necessaria tantum dicatur in hoc sta-
 „ tu corruptæ per peccatum naturæ, in quo
 „ caro concupiscit adversus Spiritum, & in
 „ quo virtus in infirmitate perficitur. At-
 „ que discrimen illud summopere displicuisse
 „ Semipelagianis, in epistola ad Augustinum
 „ affirmat S. Hilarius.

„ Hæc cum ita sint, in eam sententiam
 „ Augustiniani Theologi abierunt, quæ te-
 „ net ad perseverandum non indignisse homi-
 „ nem primum adjutorio gratiæ efficacis, ne-
 „ que illo Angelos sanctos, qui persevera-
 „ runt, fuisse adjutos. Cujus utique senten-
 „ tiæ cum superius momenta produxerim,
 „ non opus est, ut illa cum lectoris fastidio
 „ iterum repetamus. At docti Thomistæ,
 „ servato status integræ, & lapsæ naturæ su-
 „ pra explicato discrimine, docent Angelos,
 „ qui steterunt, ampliori gratia, scilicet ef-
 „ ficaciter præmovente fuisse adjutos, eam-
 „ que ad actu perseverandum in quolibet
 „ creaturæ rationalis statu requiri. Sunt ve-
 „ ro istorum præcipua, neque contemnenda
 „ argumenta, quæ ex ratione primæ causæ,
 „ & causarum secundarum dependentia, &
 „ & subordinatione petuntur: tum quæ sup-
 „ peditant verba Apostoli in prima ad Co-
 „ rinthios cap. 4. scribentis, *quis enim te di-*
 „ *scernit? quid autem habes, quod non acce-*
 „ *pisti?* Quæ itidem de sanctis Angelis, eo-
 „ rumque bona voluntate, & divino eis col-
 „ lato adjutorio, docent S. P. Augustinus lib.
 „ 12. de Civit. Dei cap. 9. & S. Fulgentius in
 „ libro de fide ad Petrum cap. 3. de Trinit.
 „ cap. 119. aliisque in locis; quibus an ido-
 „ neam aptamque adhibuerimus responsio-
 „ nem, nostra non interest dijudicare. Ægi-
 „ diani cum Friderico Gavardi quæst. 5. de
 „ volunt. Dei art. 3. media quadam via in-
 „ cedentes, docent adjutorium *sine quo non*
 „ collocatum in prima conditione Adæ, &
 „ Angelis, satis utique fuisse, ut permane-
 „ rent in accepta justitia; sed accedente gra-
 „ vi tentatione indignisse, ut ampliori, &
 „ quidem efficaci gratia roborarentur. At de
 „ hac sententia opportuniori agendum est lo-
 „ co. Fas autem sit cuique illam, quæ ma-
 „ gis arrideat, tenere.

C A P U T IX.

*Immortalitatem Adæ fuisse donum superna-
 turale, non proprietatem ei naturaliter
 debitam.*

PRIMA hominis immortalitas erat posse
 non mori, non autem non posse mori;
 quod nobis repromissum est ob merita Chri-
 sti, eritque implendum quando corruptibile
 hoc induerit incorruptionem, cunctis e tumu-
 lo resurgentibus. Illud vero *posse non mori*
 naturale fuisse Adamo, prout naturale idem
 est, ac id, quod simul cum natura ab initio
 collatum est, aut naturam ipsam perficit &
 exornat, nemo, ut arbitror, negat. Num au-
 tem naturale fuerit, prout naturale est illud,
 quod ex intrinseca virtute tamquam proprie-
 tas diffluit, neque ad sui conservationem ali-
 quo indiget supernaturali beneficio, solet a
 Theologis disputari.

PROPOSITIO UNICA. Immortalitas
 primi hominis non fuit naturæ proprietas,
 sed gratiæ beneficium.

Spestat hæc propositio ad fidem, est enim
 ab Apostolicæ Sedis divina auctoritate pro-
 scriptum contrarium assertum Michaelis Bajæ:
*Immortalitas primi hominis non erat gratiæ
 beneficium, sed naturalis conditio.* Et pro-
 batur apertissimis Augustinianis testimoniis.
Illud quippe (inquit S. P. de Corpore Adæ
 lib. vi. de Gen. ad lit. cap. 20.) *& mortale
 secundum aliam, & immortale secundum
 aliam causam dici poterat: idest mortale quia
 poterat mori, immortale quia poterat non mo-
 ri. Aliud est enim non posse mori, sicut quas-
 dam creaturas immortales creavit Deus: aliud
 est posse non mori, secundum quem modum
 primus creatus est homo immortalis; quod ei
 præstabatur de ligno vitæ, non de constitutio-
 ne naturæ: a quo ligno separatus est cum pec-
 casset, ut posset mori, qui nisi peccasset, pos-
 set non mori. Mortalis ergo erat conditio
 corporis animalis, immortalis autem beneficio
 Conditoris. Vide & librum adversus Julia-
 num IV. capite 14. necnon de Civ. Dei lib.
 xiii. cap. 20.*

Probatur etiam ratione. Corpus enim hu-
 manum elementis compactum est, quæ pro-
 pter qualitates contrarias tendunt ad mixti
 dissolutionem. Itaque ne dissolveretur, nec
 homo rediret in terram suam, conservandum
 erat

erat absque pugna istiusmodi elementorum temperamentum; quod est quidem supra naturalem humani corporis conditionem. Unde Augustinus post verba superius relata ait: *Si enim corpus animale, utique mortale, quia & mori poterat.* Et lib. 1. de peccatorum meritis & remis. cap. 3. explicat primorum parentum immortalitatem exemplo vestimentorum, & calceamentorum Israelitarum, quæ in deserto per tot annos non sunt obtrita: necnon Eliæ & Henoch, quorum corpora, etsi in spiritualem qualitatem nondum sunt commutata, non tamen per tam longam ætatem senectute marcuerunt. Atque ita primus homo habebat quantum existimo & de lignorum fructibus refectiorem contra defectionem, & de ligno vitæ stabilitatem contra vetustatem.

Quæri solet an hæc virtus ligni vitæ esset naturalis. Naturalem fuisse existimant Cornelius a Lapide, Tostatus Episcopus Abulensis, Pererius, Calmet, alique sacrarum Scripturarum Interpretes, hac ducti ratione, quod Dominus ejiciendo Adam de Paradiso Gen. 3. ait: *Ne forte mittat manum suam, &umat etiam de ligno vitæ & comedat, & vivat in æternum.* Satis enim erat, inquiunt, ut moreretur, lignum vitæ indita supernaturali virtute expoliare: nec necesse erat hominem de horto voluptatis expellere. Contrarium tamen censent antiquiores Scholastici, Magister Sent., D. Bonaventura, & Ægidius in 11. dist. 19. Quorum sententiæ prælusit Augustinus lib. viii. de Gen. ad lit. cap. 3. dicens: *Illud quoque addo, quamquam corporalem cibum, talem tamen illam arborem præstitisse, quo corpus hominis sanitate stabili firmaretur, non sicut ex alio cibo, sed inspiratione salubritatis occulta.* Et de Civit. Dei cap. 20. libri xiii. *Qui status ei de ligno vitæ, quod in medio Paradisi cum arbore vetita simul erat, mirabili Dei gratia præstabatur.*

Hæc autem sententia, licet nonnulli sunt qui Augustini verba de gratia improprie dicta interpretantur, quatenus & gratia fuit Paradisus voluptatis, & quidquid primo homini liberalitate Conditoris collatum est, magis mihi placet, quam alia. Primo enim, quod sola naturali virtute servatur, non est donum supernaturale; si ergo immortalitas primi hominis donum supernaturale est, non poterat sola naturali vi alicujus cibi perenniter conservari. Deinde Augustinus occultam illam salubritatem ex ligno vitæ repetit, non

sicut ex alio cibo, qui aderat ne homo esuriret, & corpus animale naturali virtute alimenti reficiebat. Præterea Anastasius Sinaita, alique perpauci cibos Adami non fuisse corporales hoc argumento demonstrant, quoniam etiam bestię, aliquæ saltem, quæ arborum fructibus vescuntur, potuissent de ligno vitæ comedere, atque ita non fuisset primi hominis immortalitas singulare aliquod beneficium. Anastasio autem in hac sententia facile occurritur, respondendo lignum vitæ Dei gratia ejusmodi vim habuisse, quæ ad solos homines pertineret, dum ipsi, inquit Petavius lib. 2. de op. sex dierum cap. vii. num. 6. in officio manerent. Denique ratio quam afferunt recentiores nulla est, cum Deo tam facile fuerit ligno vitæ occultam vim salubritatis subtrahere, quam arborem maledictione sterilem reddere, ne ulterius pro homine prævaricatore poma proferret: nisi dicere velimus ea verba, *Ne vivat in æternum*, fuisse ejusdem generis cum præcedentibus, *Ecce Adam quasi unus ex nobis factus est*, ironicam scilicet objurgationem.

Illud vero, quod diximus, cibos Paradisi fuisse corporeos, cum auctoritate Augustini, tum ratione probatur. Nam S. Pater lib. iv. contra Julianum cap. 14. n. 69. ait: *Sed ego cum eis sentio, qui sicut illud quod dictum est, Masculum & fœminam fecit eos, & benedixit illos Deus dicens, Crescite & multiplicamini, & replete terram, secundum sexum corporalem, atque conspicuum intelligunt dictum; ita etiam quod paullo post sequitur, Ecce dedi vobis omnem fœnum sativum seminans semen, quod est super omnem terram, & omne lignum quod habet in se fructum seminis sativi vobis erit in escam...* non aliter accipiunt, nisi quia ille uterque sexus his alimentis, quibus & animalia cetera, corporaliter utebatur, & habebat ex hoc victu sustentaculum congruum, licet modo quodam immortali, tamen animali corpori necessarium, ne indigentia lederetur, de ligno autem vitæ, ne senectute perduceretur ad mortem. Ex quibus Augustini verbis etiam theologica ratio depromitur: verba enim versus 27. prioris Capitis Geneseos, *Crescite & multiplicamini, & replete terram*, sunt proprie & literaliter accipienda: Ergo & quæ proximo versu sequuntur, *Ecce dedi vobis omnem herbam afferentem semen super terram, & universa ligna, quæ habent in semetipsis sementem*

generis sui, ut sint vobis in escam.

Inquirunt etiam Interpretes, an Adam perennem vitam consecutus esset, si de ligno vitæ semel comedisset. Et aliqui cum Abulensi Episcopo respondent affirmative: sed Theologi cum D. Thoma q. 97. art. 4. tenent virtutem ligni vitæ fuisse finitam, ideoque præservasse a corruptione usque ad determinatum tempus, quo transacto vel homo translatus esset in vitam spiritalem, vel iterum de ligno vitæ comedere debuisset. Ex qua D. Thomæ sententia infert Estius virtutem hujus arboris fuisse naturalem, quoniam, inquit, omnis virtus corporalis finita est, nec virtus supernaturalis in corpore naturali absque necessitate est ponenda. Sed hujus consequentiæ necessitatem non satis percipio. Etenim virtus supernaturalis finita esse potest, maxime comparate ad præceptum factum Adæ exercendi obedientiam tam abstinendo ab arbore vetita scientiæ boni & mali, quam vitam alendo ac servando esca arborum ceterarum. Nam etiam virtus Sacramentorum illorum usu quodammodo instauratur, & si despectui sint, arbitrii culpa deperditur; hanc tamen virtutem nemo dixerit naturalem. *Sic ergo immortalis & incorruptibilis condita est caro hominis, ut suam immortalitatem & incorruptionem per observantiam mandatorum Dei custodiret. In quibus mandatis hoc continebatur, ut de illis lignis concessis manducaret, & ab interdicto abstineret, & per horum edulium immortalitatis dona conservaret:* ait Mag. Sent. dist. XIX. §. 4. Ut ad Abulensem redeat oratio; si comedere semel de ligno vitæ perennem præstitisset immortalitatem, profecto Adam mortuus non esset, cum in Paradiso degens aliquando ejusdem arboris fructus gustaverit: *Quid enim absurdius, quam ut credatur ex illo, quod & similiter permisum fuerat,* ait S. Pater lib. 2. de Peccatorum meritis & remis. cap. XXI. n. 35. Profecto Adamum, si divini præcepti observantia custodisset originalem justitiam, consecuturum fuisse illam immortalitatem, qua etiam non posset mori, non utique expoliandum corpore, sed supervestendum incorruptione, ut absorberetur mortale a vita, & ab animali in spiritale transiret, expresse docet idem Augustinus in Opere mox laudato lib. I. cap. 2. de Corrept. & grat. cap. 10. & XIII. de Civit. Dei cap. 19.

Unum est, quod contra superiorem propo-

sitionem opponi potest, Animam rationalem esse suapte natura formam corporis, formam vero naturaliter exigere materie propriæ unionem. Cum ergo Anima sit immortalis exigit etiam corpus indissolubile: alioqui posset naturaliter a corpore divelli, & absque culpa miseram fieri. Cum enim a corpore separata consisteret, ejusque societatem summo opere appeteret, nec naturaliter habere posset, desiderio compartis suæ plurimum torqueretur. At quod a rerum naturali constitutione exigitur, nequit supernaturale beneficium existimari. Igitur supernaturalis non est primi hominis immortalitas.

Qui puræ naturæ possibilitatem propugnant, huic argumento respondent spirituales animam modo perpetuam corporis unionem etiam a corpore sejunctam appetere, quoniam homo conditus est immortalis, & separatio animæ a corpore poena est violati præcepti, non conditio naturæ. At si homo in puris naturalibus productus esset, nec perpetuam corporis societatem, nec ejus post mortem resurrectionem naturali instinctu exoptaret, cum optime nosceret utramque constitutioni corporis sui non deberi. Qui vero statum puræ naturæ possibilem negant, respondent appetere quidem rationalem animam perpetuam cum corpore vitam; hanc tamen esse hominis conditionem, & quidem perfectiorem, quam sit natura quælibet irrationalis, ut omne, quod appetit, naturali facultate consequi minime possit, sed opus habeat supernaturalibus auxiliis, maxime ut perenni vita fruatur, & finem, ad quem fertur, assequi valeat. Utramque sententiam ad trutinam revocabo in dissertatione ad finem libri hujus apponenda.

C A P U T X.

De libero arbitrio primi hominis, & in quo essentialis ratio libertatis consistat.

N I H I L liberi arbitrii prolato nomine soleo mentis animadversione percipere, quam voluntatem ipsam rationalis substantiæ, quæ pro suo arbitrato quod ei a ratione proponitur eligere potest, vel rejicere. Constituitur ergo libertas voluntate & ratione: non tamen ex æquo: sed voluntas est ipsa potestas, quæ potest in utramlibet partem inclinari: ratio autem vjs intelligendi, qua volun-

luntati objectum proponitur, & sine qua non potest in bonum libera deliberatione propendere. Etenim, ut Augustinus ait in viii. de Trin. cap. 4. *Nemo amare potest incognitum*. Et quidem ea propensio, qua natura quælibet fertur in bonum absque ductu rationis, non potest opus voluntatis appellari, alioqui prædita forent arbitrio etiam animalia bruta, & creaturæ reliquæ, in quibus philosophi plures appetitum quemdam constituunt sensitivum aut naturalem: quamquam sunt Philosophi non vulgares, qui in rebus inanimatis nullam inclinationem agnoscunt præterquam divinæ ordinationis legem, & superiorum causarum impulsus, cui necessitate infallibili obsecundent, & veluti jaculum emissum a perito sagittario dirigantur ad scopum, quem illæ nullo modo deprehendunt. Profecto in ratione liberum arbitrium consistere nequit *formaliter*, cum non sit in nostra potestate objecta percipere & cogitare; alias peccaret quisque ante consensum voluntatis, dum mentem subit cognitio aliqua falsa & perversa: nec ulla daretur ignorantia, quæ a peccato excusaret, quandoquidem esset in potestate hominis & libera ipsamet ignorantia. Quapropter S. P. Augustinus in lib. de Sp. & lit. cap. 34. ait: *Nemo habet in potestate quid ei veniat in mentem; sed consentire vel dissentire propriæ voluntatis est*. Ex quibus satis revincitur error Durandi statuentis in ii. dist. 24. naturam libertatis tam in voluntate, quam in ratione.

Cum itaque ratio motum voluntatis præcedat, in illius iudicio *radicem*, ut inquit Scholæ, liberi arbitrii statuunt jure merito docti, celebresque Theologi. Et quoniam ad bonum in communi, & ad Deum in se visum dari nequit indifferentia iudicii, cum nulla in his apprehendi possit species mali, etsi voluntas in hujusmodi objecta sponte ac lubenter protendat, non habet veram libertatem, quæ est potestas ad utrumlibet, nulla necessitate impellente. Necessario enim amatur quod adeo bonum apprehenditur, ut alio animus a vero, aut apparenti bono rapi non possit. Quæ satis lib. iv. cap. ultimo, & lib. x. cap. xiii. sunt explicata.

Ut modo libertas hominis in unoquoque statu facile possit dignosci, advertendum est voluntatem appellari liberam *a necessitate*, *a peccato*, *a miseria*. Dicitur libera a necessitate suapte natura, & essentiali constitutio-

ne: unde quidquid ex necessitate agitur, nequit opus liberi arbitrii appellari: *Non enim est nobis liberum, quod in potestate non habemus*, ait Augustinus lib. iiii. de lib. arb. cap. 3. Quapropter errant turpissime Calvinii, & Jansenii Gregales, qui libertatem putant cum indeclinabili necessitate consistere. Observandum hoc loco, indifferentiam, in qua libertas sita est, non esse ad bonum & malum, quam appellant Theologi indifferentiam *contrarietatis, non servato, sed prætermisso ordine finis*; cum objectum voluntatis sit bonum, neque in malum tendat, nisi propter aliquem defectum, ut recte S. Thomas in ii. Sent. dist. 25. qu. i. art. 2. Hinc est, quod Augustinus Julianum constituentem liberum arbitrium in facultate æquilibrata, & sese ad bonum, vel ad malum pro suo arbitratu inclinante, merito his verbis exprobrat lib. i. Op. Imperf. *Siccine Deum laudas, ut ei auferas libertatem?* Sita est itaque libertatis essentia in potestate eligendi pro lubitu hæc vel illa media, etiam ad invicem contraria, quæ valeant ad debitum finem conducere: unde S. Thomas libertatem definit i. p. q. 61. art. 8. *Libertas est vis electiva mediorum servato, & non prætermisso ordine finis*. Quod ergo possit voluntas ad malum flecti, id non habet ex intrinseca ratione libertatis, sed conditione creaturæ defectibilis: cujus liberum arbitrium definitur ab Augustino: *Media vis, quæ vel intendi ad fidem, vel inclinari ad infidelitatem potest*: Atque a Magistro Sent. in ii. dist. 24. §. 3. *Facultas rationis & voluntatis, quæ bonum eligitur gratia assistente, vel malum eadem desistente*. Hanc liberam a necessitate voluntatem habuit primus homo, qui potuit non peccare, potuit non mori, potuit bonum non deferere, inquit lib. de Corrept. & Grat. cap. xi. S. Pater.

Eadem a necessitate libertas etiam in hoc infirmitatis statu certissime perseverat. Etenim Deus, ut idem Augustinus ait in viii. de Gen. ad lit. cap. 23. *Nunquam ita punit voluntatem malam, ut naturæ perimat dignitatem*. Est tamen inter libertatem Adæ, & libertatem quæ post Adæ transgressionem permansit, discrimen serio advertendum; nempe, quod in prima hominis conditione arbitrium erat liberum *a necessitate, & a peccato*; homo enim creatus est rectus, sine vitio, cum bona voluntate, & cum adiutorio per-

perseverandi, si veller. Nunc vero est quidem homo liber a necessitate, sed servus peccati, nisi gratia Redemptoris liberetur, idest, habet adhuc liberam voluntatis potestatem, sed cupiditate, quæ est poena peccati, tamquam visco glutinoque taliter implicata, ut bonum, sicut oportet, non agat, nisi caritate, quæ inspiratur in cordibus nostris per Spiritum Sanctum contraria concupiscentia vincatur. Nam *ubi Spiritus Domini, ibi libertas*, Auctore Apost. in 2. ad Corinth. 111. 17. Cum itaque Pelagiani originale peccatum, & gratiæ Salvatoris necessitatem negarent eo quod libero arbitrio inesset ad utrumlibet æqua potestas, rectissime Augustinus adversus hæreticos illos disputans ait *amissam peccati merito libertatem*, in Ench. ad Laurent. cap. 30. in Epist. ad Vitalem, & lib. xiv. de Civit. Dei cap. xi. Quod sane intelligendum est de voluntatis potestate libera a lege peccati, & explicata a glutino concupiscentiæ, non de potestate libera a necessitate, quæ etiam post Adæ prævaricationem in hominibus perseverat. Nam in libro 1. ad Bonifacium cap. 2. non libertatem periisse scribit, sed illam magnam, *quæ fuit in Paradiso*: quod repetit de Corrept. & gratia cap. 12. de Spiritu & lit. cap. 31. de lib. arb. cap. 18. & aliis in locis compluribus. Eo enim Augustini disputationes colligant, ut adversus Pelagianos respuentes gratiæ Christi adiutorium, nimiamque arbitrii possibilitatem extollentes, originalem culpam, & gratiam Salvatoris propugnet. Ea propter scribit lib. 1. Operis imperf. *Non satis esse ad operandum bonum liberum arbitrium, nisi Dei gratia liberatum*: & lib. de nat. & grat. cap. 67. *De gratia quippe Dei agitur, quæ nobis per Mediatorem medicina opitulatur, non de impossibilitate iustitiæ. Potest peccatum caveri, sed opitulante illo, qui non potest falli.* Solvit vero nodum omnem de Gratia & lib. arbitrio cap. 15. scribens: *Semper est autem in nobis voluntas libera, sed non semper est bona. Aut enim a iustitia libera est, quando servit peccato, & tunc est mala: aut a peccato libera est, quando servit iustitiæ, & tunc est bona. Gratia vero Dei semper est bona, & per hanc fit, ut sit homo bonæ voluntatis, qui prius fuit voluntatis malæ.* Quamobrem Augustinus in hoc statu miseriarum non negat libertatem *indifferentiæ*, sed libertatem *a peccato*, neque de illa lis

unquam fuit inter ipsum, atque Pelagium, sed de libertate expedita a servitute pravæ cupiditatis: quam libertatem hostis gratiæ Christi in filiis Adæ æque ac in homine primo assererat. Ex quibus colligitur perperam gloriari de patrocínio Augustini, qui negant veram in hoc statu libertatem, & irrito molimine Phereponum, sive Clericum, conari Animadv. in c. 30. Enchirid. pag. 560. Append. August. ut Augustinum apertum liberi arbitrii hostem demonstret.

Liberamur itaque *a peccato* per gratiam. *Ex quo enim primus homo libero arbitrio venumdatus est sub peccato, ideo mala cæpit esse libertas hominis, quia ipsa libero arbitrio ablata est bonitas voluntatis*: inquit in Respons. ad 1. Inq. Ferrandi S. Fulgentius. Nondum tamen in hoc statu liberi sumus *a miseria*, cum etiam in iustis remaneat concupiscentia ad luctam, & mors stipendium peccati. Etenim libera voluntas dicenda non est, quando subditur vincentibus cupiditatibus: a quibus erit penitus libera, cum a summo bono viso facie ad faciem ad illud perenniter rapietur, non solum restituta libertate prima, qua Adam poterat non deferere bonum, & quæ nobis per Christi gratiam redditur cumulatus, sed etiam libertate, qua fruens indeficienter æternorum gaudiorum jucunditate non poterit amplius servire peccato. *Prima ergo libertas voluntatis erat posse non peccare: novissima erit multo major non posse peccare. Prima immortalitas erat posse non mori: novissima erit multo major non posse mori*: ait S. P. de Corrept. & Grat. cap. 12. de Nat. & Grat. c. 35. & in Ench. ad Laurent. cap. 105. Ex quibus etiam obiter animadvertit S. Patrem asserentem in patria perfectissimam libertatem non loqui de *libertate indifferentiæ*, quæ ad meritum & demeritum in hoc statu necessaria est, sed de *libertate a miseria*. Hæc omnia traduntur a Magistro sent. lib. 11. dist. xxv. his verbis: *Est namque libertas triplex, scilicet a necessitate, a peccato, a miseria.* Ubi etiam docet Adam peccando libertatem arbitrii perdidisse, non quidem omnem, sed libertatem *a miseria, & a peccato*: libertatem *a necessitate* reperiri tam in bonis, quam in malis, nec sine illa meritum dari: libertatem a peccato illis solis inesse, quos Christi gratia liberat & reparat, non ita, quod in hac mor-

mortali carne penitus sint sine peccato, sed ut in eis peccatum non dominetur, nec regnet: libertatem denique a miseria illam esse, de qua Apostolus ait, *Et ipsa creatura liberabitur a servitute corruptionis in libertatem gloria filiorum Dei*; quam libertatem habebat Adam ante peccatum, sed plenius habent Sancti in beatitudine. Hæc Magister. Divus quoque Bernardus de Gratia & libero arbitrio, *Triplex est (inquit) nobis proposita libertas, a peccato, a miseria, a necessitate. Hanc ultimo loco positam contulit nobis in conditione naturæ: in pristinam restauramur a gratia: media nobis reservatur in patria. Dicitur ergo prima libertas naturæ, secunda gratiæ, tertia vitæ vel gloriæ.*

De arbitrio indito primo homini, ac permanente sub captivitate peccati, idest libero a necessitate aliquid modo dicturus exponam quid sit, & unde proficiscatur: nam utrum revera persistat sub dominatu concupiscentiæ, ut indubitanter supponimus, non videtur spectare ad institutam de primo homine disputationem, sed ad statum ærumnosæ mortalitatis, & ad gratiam Christi medicinalem. Istud itaque arbitrium quidam in quodam habitu a ratione & voluntate diverso male, ut arbitror, constituerunt. Habitus enim, quem admodum a Scholasticis accipiuntur, sunt affectiones animorum ad unum specie actum inclinantes, ex gr. ad caritatem, ad humilitatem, ad temperantiam: & per liberum arbitrium potest voluntas nedum ad istiusmodi actus flecti, verum etiam ad oppositos, idest, malevolentiam, superbiam, atque immoderationem. Quod si habitum dixeris facultatem, potestatemque rationalis substantiæ; liberum arbitrium habitum esse fatebor, maxime cum a D. Bernardo definiatur *habitus animi liber sui*. Pariter non satis apte liberum arbitrium appellarunt nonnulli actum, cum maneat voluntas libera tamen si nihil agat: quamvis & actum dicere non detrecto, quatenus actus nominat etiam proprietates, ac formas, vulgaris sermonis consuetudo. Definiri ergo liberum arbitrium potest: *Facultas rationalis creaturæ agendi & non agendi, prout lubet, positis omnibus ad actionem requisitis.*

Sane cum ejusdem potentiæ sit velle & eligere, liberum arbitrium ab ipsa voluntate nequaquam distinguitur: unde opus est, ut liberæ cujusque operationis sit rationalis vo-

luntas principium efficiens. Quod commonstrat argumentationibus pluribus, selectisque authenticus Doctor Ariminensis in 11. sent. distinctione quinta ac vicesima. Et revera Magnus Augustinus in 111. de lib. arbitrio cap. 11. motum culpabilem esse in voluntate, & a voluntate demonstrat. In voluntate, quoniam eo motu animus movetur a voluntate, quo movetur libere, non necessario. Profert eo loco S. P. exemplum lapidis, cui similis est prævaricator animus in eo, quod ut ille pondere gravitatis in ima fertur, ita iste premente cupiditate inclinatur ad commutabile bonum; in hoc tamen dissimilis, quod lapis ita movetur, ut non habeat potestatem activam, qua possit impressam sibi motionem cohibere, animus vero potestatem istiusmodi habeat. Ex quibus vellem diligenter notari, Jansenianos ac Novatores reliquos liberum arbitrium non melius saxo putasse, dum ausi sunt dogmatizare voluptatem ita animum dejicere, ut necessario moveatur, nec potis sit contraniti. Sed præstat audire Augustinum. *Restat (inquit) ut ejus sit proprius iste motus, quo fruendi voluntatem ad creaturam a Creatore convertit: qui motus si culpæ deputatur, non est utique naturalis, sed voluntarius: in eoque similis est illi motui, quo deorsum versus lapis fertur, quia sicut iste proprius est lapidis, sic ille animi. Veruntamen in eo dissimilis, quod in potestate non habet lapis cohibere motum, quo fertur inferius; animus vero, dum non vult, non ita movetur, ut superioribus desertis inferiora diligat: & ideo lapidi naturalis est ille motus, animo vero iste voluntarius.* Et infra, *Motus quo huc atque illuc voluntas convertitur, nisi esset voluntarius atque in nostra potius potestate, neque laudandus cum ad superiora, neque culpandus homo esset cum ad inferiora detorquet quasi quemdam cardinem voluntatis.* Motus ergo liber erit tantummodo, ubi sit in voluntate potestas illum cohibendi. Satis enim constat Augustinum voluntarium pro libero usurpavisse; cum potestas illa animi motum cohibendi ad voluntarii rationem minime requiratur. Quamobrem ad Novatorum vitanda sophismata distinguendum accuratius est inter voluntarium, & liberum, sive, ut recentiores quidam loquuntur, inter libertatem voluntatis, & libertatem arbitrii. Libertas enim voluntatis opponitur coactioni, libertas arbitrii adversatur necessitati.

tati. Enimvero voluntas, auctore Augustino in libro de duabus Animabus, Est animi motus, cogente nullo, ad aliquid non admit- tendum, vel adipiscendum: voluntas autem tunc libera est, quando actus volendi est in nostra potestate, ut ipse Augustinus docet in 1. Retract. cap. 22.

Quoniam, ut diximus, voluntas non fer- tur ad incognita, etiam ratio & iudicium ad actum voluntarium ac liberum prærequiritur, unde libero arbitrio carent res inanimes, & bruta Animalia. Etiam quando amamus scire incognita, amor iste cognitionem sup- ponit; non enim hoc idem est cum dicitur, *amat incognita, & amat scire incognita*: quo- niam qui scire amat incognita, non ipsa in- cognita, sed ipsum scire amat. Videatur Au- gustinus in x. de Trinit. cap. 1. Quomodo autem ad ipsam cognitionem actus liber con- sequatur, meminit me non semel differuisse. Addam nunc Angelici Doctoris declaratio- nem tanto dignam Magistro ex 1. p. q. 82. art. 2. *Intellectus*, inquit, *naturaliter ex ne- cessitate inheret primis principiis, & volun- tas ultimo fini. Sunt autem quedam intelli- gibilia, quæ non habent necessariam connexio- nem ad prima principia: sicut contingentes propositiones, ad quarum remotionem non se- quitur remotio principiorum. Et talibus non ex necessitate assentit intellectus. Quedam au- tem propositiones sunt necessariae, quæ habent connexionem necessariam cum primis principiis: sicut conclusiones demonstrabiles, ad quarum remotionem sequitur remotio primorum princi- piorum. Et his intellectus ex necessitate assen- tit, cognita connexionem necessaria conclusionum ad principia per demonstrationis deductionem. Non autem ex necessitate assentit, antequam huiusmodi necessitatem conclusionis per demon- strationem cognoscat. Similiter etiam ex par- te voluntatis. Sunt enim quedam particula- ria bona, quæ non habent necessariam connexio- nem ad beatitudinem, quia sine his potest aliquis esse beatus, & huiusmodi voluntas non de necessitate inheret. Sunt autem quæ- dam particularia bona, quæ non habent ne- cessariam connexionem ad beatitudinem, quia sine his potest aliquis esse beatus, & huius- modi voluntas non de necessitate inheret. Sunt autem quedam habentia necessariam connexio- nem ad beatitudinem, quibus scilicet homo Deo inheret, in quo solo vera beatitudo con- sistit. Sed tamen antequam per certitudinem*

divine visionis necessitas huiusmodi connexio- nis demonstratur, voluntas non ex necessitate Deo inheret, nec his quæ Dei sunt. Sed vo- luntas videntis Deum per essentiam de neces- sitate inheret Deo, sicut nunc ex necessitate volumus esse beati. His autem ea, quæ ali- bi de libertate arbitrii disputavimus, sunt plenissime comprobata.

Illud tantum moneo, nos, dum liberum arbitrium ex duplici facultate conflatum præ- dicamus, idest, ex ratione & voluntate, mi- nime unum ab alia discerpere, sed eandem humanam mentem esse intellectum, & vo- luntatem, quatenus diversimode percipitur, ut apprehendit, aut vult. Quod non soli re- centiores Philosophi tenent, sed etiam No- minalium princeps Gregorius Ariminensis in 2. dist. xvi. & xvii. q. iii. art. 2. Et nihi- lominus intellectum quasi faciem voluntatis concipimus, & illum necessariam aliquam fa- cultatem, istam indifferentem ac liberam re- ctissime nuncupamus. Idque diversa conno- tatione terminorum, & consignificatione re- rum facillimum est explicare. Mens enim prout rerum ideis formatur, & recipit rerum imagines, atque ad eas contemplatione con- vertitur, Ratio & intellectio appellatur; prout eligit, & quod, menti observatur, amplecti- tur, aut fugit, dicitur voluntas. Atque ita de imaginatione, sensibusque philosophi be- ne multi ratiocinantur, nec ea distinguunt, nisi obectorum ratione, ita, ut nihil sint aliud, quam anima ad corporeum objectum, sive ad ejus imaginem se convertens. Hinc arbitrantur plures animam, dum intelligit, pati: dum vult, agere; quoniam intelligen- do recipit ideas, volendo se libere aut spon- taneæ determinat. Verum placet nobis etiam in intellectu actum aliquem constituere, mentis scilicet conversionem, & adverten- tiam. Ut enim oculus non cernit colores ni- si animus ad imaginem pictam in oculis se convertat; ita mens non deprehendet verita- tem, si non ad ideam vel speciem adverterit.

Nullus quidem in lectione Augustini ali- quantisper versatus arbitrabitur, me doctrinam ejus repellere. In x. de Trinit. cap. 11. do- cet, hæc tria, *memoriam, intelligentiam, & voluntatem non esse tres vitas, sed unam vi- tam, nec tres mentes, sed unam mentem, nec tres essentias, sed unam essentiam*. Et lib. xii. cap. 4. Cum differimus (inquit) de na- tura mentis humane, de una quadam redi- scri-

*serimus ; nec eam in hac duo, quæ commemo-
rari, nisi per officia geminamus. Quidquid
autem potest ex aduerso objici per ordinem
ad connotata facillime diluetur. Ita rationem
dicimus esse id, quod excellit in anima, &
præstantiorem illam fatemur quocunque sen-
su; quoniam primum animi officium est per-
ceptio veri, & longe sublimior est contem-
platio rerum spiritualium, quam corporearum
atque mutabilium. Brevi dicam: Anima est
plurium operationum causa effectrix, & ab
his plura etiam sortitur vocabula. Potest in-
telligere, potest velle, potest sentire. Intel-
ligitur verum: eligitur bonum: sentitur cor-
pus certis quibusdam extensionis aut qualita-
tis modis, quos *accidentia* appellant, affe-
ctum. Ergo vocabulum istud *Intellectus* si-
gnificat animam, & cognoscere verum: Al-
terum *voluntas* demonstrat eandem animam,
& connotat illius virtutem, aut actum eli-
gendi bonum: Tertium *sensus* denotat ipsam
substantiam animæ, & commonstrat ipsius
ordinem ad *sensibilia*. Quapropter ipsamet
Anima, quatenus percipit verum, & eligit
bonum, est illa creaturæ rationalis eximia,
ac singularis proprietas, de qua dissertatiun-
cula nostra ad hunc modum se habet, vide-
licet, Liberum Arbitrium.*

CAPUT XI.

*An generatio hominum in Paradiso fuisset
per carnalem complexum, si nemo
peccasset.*

CARNALEM hominum propagationem
minime in statu Innocentiæ futuram
nonnulli Patres tradiderunt, quibus placuit
nullum usum fore nuptiarum, si Adam ste-
tisset. Quod traditum a Damasceno lib. 11.
de Fide Orthodoxa cap. 30. & libro 14. cap.
25. a Gregorio Nysseno in libro de Opifi-
cio Mundi cap. 17., scribit Petavius lib. 2. de
Op. sex dierum cap. viii. & Velliosillus Adv.
in Tom. 1. Chrysostomi q. 3. Estius etiam
in 2. dist. xx. §. 1. Addunt eundem Chryso-
stomum Hom. xviii. in Genesim, & Pro-
copium in caput ejusdem libri 14. Idem E-
stius affirmat aliquando ita sensisse Augu-
stinum, ut constat (inquit) ex lib. 1. de Gen.
contra Manichæos cap. 19. & de vera Re-
lig. cap. 46. incertum quodammodo fuisse lib.
de bono conjugali cap. 2. sed priorem repu-

diasse sententiam. Prioris vero dubitationis
suæ meminisse lib. xiv. de Civ. Dei cap. xxi.

Revera S. Pater citato libro super Gene-
sim cap. 19. inquit, num verba Geneseos
1. 28. *Crescite, & multiplicamini*, sint car-
naliter, an spiritualiter accipienda, & respon-
det: *Licet nobis eam etiam spiritualiter acci-
pere, ut in carnalem fecunditatem post pecca-
tum conversa esse credatur.* Ubi etiam si car-
nalem generationem commode possumus acci-
pere, quæ est humanæ naturæ propagatio per
turbidam libidinem, declarat tamen plenissi-
me filiis sæculi tantum quadrare verba Chri-
sti apud Lucam xx. 34 *nubunt, & traduntur
ad nuptias*, quod negat ante peccatum Adæ
futurum. Atque de vera Religione cap. 46.
& lib. 1. de verbis Apostoli cap. 15. scribit
carnales necessitudines ex peccato oriri, nec
futaras si natura humana in istam corruptio-
nem non fuisset relegata. Sed hæc duo loca
retractat lib. 1. Retract. cap. 13. n. 8. scri-
bens: *Nondum enim videram fieri potuisse,
ut non morituri de non morituris nascerentur,
si peccato illo magno non mutaretur in dete-
rius humana natura: ac per hoc si & in pa-
rentibus & in filiis fecunditas felicitasque
mansisset, usque ad certum Sanctorum nu-
merum, quem predestinavit Deus, nasceren-
tur homines non parentibus successuri morien-
tibus, sed cum viventibus regnaturi.* Essent
ergo & istæ cognationes & affinitates, si nul-
lus delinqueret, nullusque moreretur. Repu-
diavit ergo Augustinus priorem illam opina-
tionem.

PROPOSITIO: Fuisset etiam in statu
innocentiæ per copulam conjugalem, filio-
rum propagatio.

Ex Scripturis, & Augustinianis testimoniis
breviter demonstratur. I. Deus cum homi-
nem condidit, masculum & foeminam fecit
eos, & benedixit eis dicens, *Crescite & mul-
tiplicamini*: Est ergo fecunditas generationis
benedictio priori hominum institutioni con-
veniens, non occasione peccati superinducta:
alias ad multiplicationem humani generis, &
memoratae benedictionis effectum necessarium
fuisset peccatum, quod valde absurdum est
cogitare. *Quisquis autem dicit non fuisse coi-
turos, nec generaturos nisi peccassent, quid
dicit, nisi propter numerositatem Sanctorum
necessarium hominis fuisse peccatum?* ait S. P.
Aug. lib. xiv. de Civit. Dei cap. 23. 11. Mu-
lier Gen. 11. 18. appellatur viri adiutorium:

Si autem queritur, ad quam rem fieri oportuerit hoc adiutorium, nihil aliud probabiliter occurrit, quam propter filios procreandos, sicut adiutorium semini terra est, ut virgultum ex utroque nascatur: ait ipsemet Aug. lib. ix. de Genes. ad lit. cap. 3. num. 5. 111. Adam adhuc innocens, & proximæ calamitatis ignarus inquit Gen. 2. Quamobrem relinquet homo patrem suum & matrem, & adharebit uxori suæ: & erunt duo in carne una. Quæ verba affert Christus Matth. xiv. 4. ut probet matrimonium esse ex sua institutione indissolubile, nec licitum esse quacunque ex causa libellum repudii. Vigissent igitur in prima quoque conditione connubia. Ita ratiocinatur ipse Augustinus laudato libro iv. de Civit. Dei cap. 22. In eodem cap. Genes. v. 18. legitur: Non est bonum esse hominem solum. At mulier, quæ viro causa fuit perditionis, non bona extitisset, nisi ei futura esset gignendæ prolis adiutrix: Deus ergo hac de causa mulierem producendam esse probavit. Mulierem viro (Ambrosius) non nisi generandi causa perhibet institutam. Hæc enim sunt verba ejus in lib. de Paradiso: Si igitur viro culpæ auctor est mulier, quemadmodum pro bono videtur adjecta? Verum si consideres quia Deo universitatis est cura, invenies plus placere Domino debuisse ad, in quo esset causa universitatis quam condemnandum fuisse illud, in quo esset causa peccati. Ideo quia ex viro solo non poterat humani esse generis propagatio, pronuntiavit Dominus, non esse bonum hominem solum esse. Verba sunt Augustini libro ii. contra Julianum cap. vii. n. 29. Satis ex his liquet sceminæ, virique conjugium ad societatem, & propagationem proles fuisse primitus institutum, atque ad naturæ conditionem, non ad peccati statum secunditatem pertinere. Quæ omnia rationi etiam consentanea sunt; non enim homini ubertas secunditasque videbatur deneganda, quæ animantibus ceteris fuit ab hujus universitatis Auctore concessa.

REFUTATUR OBJECTIO.

Oppones: Homines in statu innocentie minime propagandos saltem conjunctione gignentium, cum ipsorum conditio, tum generandæ proles constitutio, ejusdemque generationis natura commonstrant. Et generantium

quidem conditio: enim vero, si masculus & femina adulti, ac virili ætate fuerunt producti, & institutæ naturæ conveniens erat consimilis proles, & posteritatis generatio, quare ante prævaricationem procreandis liberis operam non dederunt? Proles vero quonam statu fuisset ex materno utero in lucem edita? Si corpore exiguo, membrisque infantilibus, obnoxii fuissent pueri innumeris calamitatibus, & deteriores bestiis, quibus nutrices in os inserunt mansa quæque minima & emolita. Quod si robusta virtute, & corpore valenti & confecto; non essent pueri ab hominibus progeniti hujusce naturæ. Generatio denique & libidine perficitur, & corporalis seminis abscissione, quarum una rationem antevertit, & est poena peccati; altera est mortalitatis & corruptionis indicium: unde Lucæ xx. 34. solis, ut diximus, filiis sæculi degentibus sub necessitate mortis, & contagione peccati res uxoria dicitur convenire. Pugnat ergo præcedens assertio cum parentum, natorum, & generationis conditione, & natura.

Respond. Adam, & Evam, licet adultos aptosque ad maritalem complexum non minus, ac modo sint desponsati ætate progressa, statim se ad faciendam generis sui progeniem non applicavisse: Quia mox creata muliere facta est illa transgressio, cujus merito in mortem destinati etiam de loco illius felicitatis exierunt. Posset etiam dici, quia nondum Deus jusserat ut coirent. Cur enim non ad hanc rem divina expectaretur auctoritas, ubi nulla concupiscentia tanquam stimulus inobedientis carnis urgebat? Ideo autem non jusserat Deus, quia secundum suam præscientiam disponebat omnia, in qua & eorum casum proculdubio præsciebat, unde jam mortale genus propagandum esset humanum. Hæc S. Pater lib. ix. de Genes. ad lit. cap. 3. In quibus verbis non ait Augustinus expectandum fuisse universale mandatum, quod jam acceperant, sed peculiare, ut jure nobiliori, quam bellux, suo obtemperarent Auctori.

Quod ad prolem attinet, diluitur a S. P. August. in lib. i. de Peccatorum meritis cap. 37. & 38. Propter uteri capacitatem (inquit) fortasse necesse fuerit parvulos nasci, quamvis cum exigua sit pars corporis costa, non tamen propter hoc Deus parvulam viro conjugem fecit, quam edificavit in mulierem, unde

unde & ejus filios poterat omnipotentia Creatoris mox editos grandes protinus facere. Sed, ut hoc omittam, poterat certo quod multis etiam pecoribus praeiit: quorum pulli, quamvis sint parvuli, neque accedentibus corporis incrementis etiam mente proficiant, quoniam rationalem animam non habent, tamen etiam minutissimi & currunt, & matres agnoscunt, nec sugendis uberibus cura & ope admoventur aliena, sed ea ipsi in maternis corporibus loco abdito posita mirabili facilitate noverunt. Contra homini nato, nec ad incessum pedes idonei, nec manus saltem ad scalpendum habiles, & nisi opere nutrientis admotis labris papilla uberis ingerantur, nec ubi sint sentiunt, & juxta se jacentibus mammis magis possint esurientes flere, quam sugere. Proinde infirmitati mentis congruit haec omnino infirmitas corporis. Vide & quae scripsimus lib. 1. cap. 3. cap. 2.

De aestu libidinis, & corruptione naturae haec sit ejusdem Augustini responsio in libro adversus Julianum iv. cap. 5. num. 35. Cur autem non creditis, hominibus in paradiso constitutis ante peccatum divinitus potuisse concedi, ut tranquilla motione, vel commixtione membrorum sine ulla libidine filios procrearent, aut in eis saltem libido talis esset, cujus motus nec precederet nec excederet voluntatem? Et lib. xiv. de Civ. Dei cap. 24. Seminaret igitur prolem vir, susciperet semina genitalibus membris, quando id opus esset, voluntate motis, non libidine concitatis. Proximo cap. 26. solvit etiam quod de violata virginitate opponebatur, his verbis. Ita tunc potuisse utero conjugis salva integritate feminei genitalis virile semen immitti; sicut nunc potest eadem integritate salva ex utero virginis fluxus menstrui cruoris emitti. Eadem quippe via posset illud injici, qua hoc potest ejici. Ut enim ad pariendum non doloris gemitus, sed maturitatis impulsus feminea viscera relaxaret: sic ad foetandum & concipiendum non libidinis appetitus, sed voluntarius usus naturam utramque conjungeret. Ad haec autem oratio nostra deducta cohibere se debet, ne ulterius progrediatur; nam posthac sapientissimus Augustinus, De rebus loquimur (inquit) nunc pudendis, & ideo quamvis antequam earum puderet, quales esse potuissent, conjiciamus ut possumus; tamen necesse est ut nostra disputatio magis frenetur ea, quae nos revocat, verecundia, quam eloquentia,

quae nobis parum suppetit, adjuvetur.

CAPUT XII.

Quomodo Protoplasti suasionem Serpentis praecipuum Domini transgressi sunt.

SED jam ad ærurnas, quæ propter malitiam, & carnis necessitudinem nos premunt, ventum est. Præceperat Dominus Adæ, & uxori, ne de ligno scientiæ boni & mali comederent, facta copia arborum ceterarum. Serpens mulierem decepit, hæc virum; is nos miseram ejus progeniem in cumulum miseriarum dejecit. Hæc omnia brevi complectar, de mandato Dei, de tentatione serpentis, de lapsu protoparentum hac sectione dicturus.

PROPOSITIO I. Æquissima fuit lex principio homini lata, ut certæ arboris, cujus speciem ignoramus, fructum non tangeret.

Ratio enim æquitatis postulat, ut creatura suo Auctori subjiciatur, eique præstet obedientiam. At Deus brevissimo illo, levissimoque mandato, De ligno autem scientiæ boni & mali ne comedas, ut Augustinus ait in libro de Civitate Dei quartodecimo, cap. 15., se esse Dominum commonebat: postulabat itaque ius æquitatis, ut rationalis homo latam sibi legem inviolabiliter custodiret. Deinde, quoniam magnum est obedientiæ meritum, rectissime autem Angelorum, hominumque Creator statuerat, ut plenitudo beatitudinis esset merces arbitrii divinæ gratiæ adjutorio suffulti, quomodo idem Augustinus docet de Corrept. & Grat. cap. x. xi., sapientissime institutum est, ut aliquo præcepto servando suam exerceret obedientiam. Utramque causam complexus est S. Pater in 11. de Peccatorum meritis cap. 21. scribens: Absit enim, ut bonorum Creator, qui fecit omnia bona valde, mali aliquid in illius etiam corporalis Paradisi fertilitate plantaret. Sed ut ostenderet homini, cui esset sub tali Domino utilissima servitus, quantum esset solius obedientiæ bonum, quam solam de famulo exegerat, cui obedire non propter ipsius dominatum, sed propter servientis utilitatem potius expediret, ab eo ligno sunt prohibiti, quo si uterentur non prohibiti, nihil mali omnino paterentur, ut quod illo post prohibitionem utentes possi sunt, satis ostenderetur quod hoc eis non intulerit arbor cibo noxio

noxio pernicioſa , ſed tantum obedientia violata .

Illius arboris ſpeciem incompertam eſſe non male diximus præced. libro prop. 3. cap. 4. Nam quod traditur in Alkorano fuiſſe triticum ſeptem ſpicarum , refutatur ex Ge- neſ. ubi legimus non de genere ſegetum, her- barumque , ſed de lignorum fuiſſe . *Quod er- go lignum eſſet , non eſt dubitandum* , ait Au- guſtinus lib. viii. de Gen. ad lit. cap. 6. Opinio Theodoretī, & Moſis Barcepha, quam non improbant Iſidorus Peluſiota , Gennadius & Procopius , fundamento nititur nimium la- bili . Ajunt enim fuiſſe ficum, propterea quod Gen. iii. 7. legimus , *Conſuerunt folia fi- cus , & fecerunt ſibi perizomata* : putant enim ex eadem planta fructum , ac folia Protopa- rentes legiſſe . Sed noſtri Interpretes inquiunt inveriſimile eſſe, quod iterum auſi fuerint ar- borem illam contingere , unde accidiſſe ſibi maximam calamitatem ſentiebant . Addit David Ziegra cum Remonſtrantibus aliis, vi- deri probabilius , quod Adam prope arborem non ſteterit , eo quod non ipſe propria ma- nu carpiſſet fructum , ſed hunc ei detulit mu- lier . Fecerint ergo ſubligacula ficus , quod ad regendam nuditatem habeat hoc arborum genus lata folia ; ſed , ut S. Pater admonet in viii. de Gen. ad lit. cap. 5. *Melius eſt dubitare de occultis , quam litigare de in- certis* .

Objicies : Videtur lex nimium rigida tam minimæ tranſgreſſioni poenam innumerabilium calamitatum addicere .

Reſp. non minimam ac levem , ſed gra- viſſimam fuiſſe priorum hominum culpam . Primo quoniam facillimum fuit in tanta in- tegritate naturæ, & magna ciborum copia ab unica arbore in Dei honorem abſtinere, nec potuit melius & diligentius commendari quan- tum malum ſit ſola inobedientia , ut Augu- ſtinus demonſtrat lib. viii. memorati Ope- ris de Gen. ad lit. cap. xiii. & ii. de Pec- cator. meritis cap. 21. Deinde quia ubi ma- gna eſt inobedientiæ poena propoſita , & res a Creatore facilis imperata, nequit ſatis ex- plicari quantum malum ſit non obedire tan- tæ poteſtatis imperio , & tanto terrenti ſup- plicio , inquit Doct̃or maximus xiv. de Civ. Dei cap. 15. Inſuper quia in hac primordiali Dei lege , quam in arboris fructu Deus ob- ſervari mandaverat , omnia præcepta legis poſterioris continebantur , ut luculenter de-

monſtrat Tertullianus in libro adverſus Ju- dæos cap. 2. Sed videamus quis fuerit tam pernicioſæ inobedientiæ primis Parentibus Au- ct̃or .

PROPOSITIO II. Suaſor primi peccatī fuit Diabolus, ut mulierem alloquere- tur , vero ac naturali ſerpente , tamquam or- gano & instrumento .

Ita cum ceteris Fidei luminibus S. Pater xi. de Geſi ad literam cap. 2. & xiv. de Civit. Dei cap. xi. paucis Catholicis repu- gnantibus . Origenes tamen, & Philo ſerpen- tis nomine designari putant aut appetitum ſenſitivum interius percellentem , aut Diabo- li ſuggeſtionem nullo viſibili corpore aſſum- pto peractam . Ab his non diſſentit Thomas de Vio, Cardinalis Cajetanus . Nonnulli apud Fagium Comment. in Geſi. ſerpentis no- mine ſignificari tradunt linguam animalis a ſerpente diverſi . Rabbi Aben Eſra ait Dia- bolum , nullatenus Evam aggreſſum , ſed co- lubrum naturali facultate loquentem . Ophi- tæ, quibus Marcionis, & Manichæi aſſectæ aſſentiuntur , inquiunt ſerpentem illum fuiſ- ſe ſpiritum Deo meliorem : cui gratias agunt, quod per ipſum hominibus cibus , per cibum viſus , per viſum mulieris cognitio , per hanc nuptiæ , per iſtas vero mundo bona innume- ra acceſſerint . Hos omnes parum negotii eſt refutare .

Ac primo verum ac naturalem ſerpentem aſſumptum a Dæmone demonſtratur, quoniam Geſis iii. 1. ubi legimus : *Sed & ſerpens erat callidior cunctis animantibus terræ* , ha- betur hebraicum vocabulum נחש Nachaſc, quod genus quoddam reptilium ſignificat, ut conſtat ex lib. Exodi iv. 3. Deuter. viii. 15. & Jeremiæ viii. 17. Præterea huic vo- cabulo præfigitur litera pedagogica נ, He , quæ juxta regulas Grammaticorum nota eſt aut pronominis, aut articuli & regiminis , aut interrogationis , aut ſignificationis pro- priæ , ut demonſtrant Joannes Paſchius , & Salomon Glaſſius . At hoc loco neque arti- culi , neque pronominis, neque interroga- tionis nota eſt : Ergo ſignificationis propriæ, & literalis . Rurſus comparatur eodem verſu *Serpens* cum ceteris animantibus terræ . Igi- tur eſt etiam ipſe terrenum animal . Aſſert non ſolum Guilelmus Eſtius in 2. diſt. 21. §. 1. & alii Scholaſtici, ſed etiam memora- tus Paſchius , & Jo: Friſchmuth A catholici maledictionem in ſerpentem prolatam ; ſed non

non desunt qui hanc ad solum Diabolum pertinere arbitrentur, ut idem Estius scribit sequenti §. quartodecimo: unde ex hac maledictione natura serpentis nequit certo deprehendi: etsi, ut mox dicam, defendi possit serpentem quoque naturalem fuisse a Deo maledictum.

Delituisse in colubro Diabolum & scriptura, & ratio suadent. Nam legimus lib. Sap. cap. 11. 24. *Invidia autem Diaboli mors introivit in orbem terrarum.* Et Jo: viii. 44. *Ille homicida erat ab initio.* Apocalyps. etiam xii. 9. appellatur Diabolus *Serpens antiquus.* Neque poterat animal ratione carens mulierem alloqui, cum ea differere, ac tanta varietate illam ad exitium impellere. Non itaque serpens verborum sonos intelligebat, qui ex illo fiebant ad mulierem. Neque enim conversa credenda est anima ejus in naturam rationalem; quandoquidem nec ipsi homines, quorum rationalis natura est, cum dæmon in eis loquitur ea passione cui Exorcista requiritur, sciunt quid loquantur, ait S. Pater xi. de Gen. ad lit. cap. xviii. Et paucis interjectis naturam humanam primitus seductam dæmonis in serpente colloquio conjicit etiam ex eo, quod nullum aliud genus animantium soleat moveri incantationibus, ut serpentium, quasi ad primæ tentationis memoriam commendandam quædam sit illi, idest dæmoni, cum hoc genere familiaritas.

Ophitarum vero deliramenta recitasse, ac refutasse idem est. Nuptiæ enim sunt ante suggestionem serpentis institutæ, atque etiam in statu innocentiae fuisset humani generis propagatio. Neque credendum est, spiritum bonum fuisse auctorem mortis, & inobedientiæ præconem. Aperti sunt autem post culpam oculi prævaricatorum ad intuendum quod novum in eorum corpore acciderat patentibus eorum oculis nudo. Audiatur Augustinus, qui Marcionitas, Ophitasque aperte refellit in libro 1. de Nuptiis ad Valerium Comitem cap. 5. *Quomodo a se adductis animalibus terrestribus & volatilibus omnibus, Adam clausis oculis nemina posset imponere, quod nisi discernendo non fecerat, discernere autem nisi videndo non posset? Quomodo ipsa mulier ei demonstrata est, quando ait: Hoc nunc os ex ossibus meis, & Caro de carne mea? Postremo si usque adeo quisquam fuerit contentiosus, ut hac eum dicat non cernendo, sed palpan- do potuisse cognoscere, quid dicturus est, quod*

ibi legitur mulier lignum, de quo fuerat cibum sumptura, prohibitum vidisse, quod esset speciosum oculis ad videndum? Erant itaque nudi, & non confundebantur, non quia non videbant, sed quia nihil unde confunderentur in membris senserant, quæ videbant. De specie serpentis hoc unum dicam, ab Augustino credi fuisse basiliscum, a Pererio Scytalem ornatam præfulgida tergi varietate, ab aliis viperam: sed incerta res est, nec multum Theologi refert in eam inquirere.

Arguit Aben-Esra a naturali serpente Evam fuisse tentatam. Nam Satanæ super ventre non graditur, nec vescitur pulvere. At serpenti ait Dominus Gen. iii. 14. *Super pedus tuum gradieris, & terram comedes cunctis diebus vite tue.* Non ergo serpens ille erat Satanæ. Contra hoc eodem argumento quidam probant serpentem illum nonnisi Satanam fuisse. Enimvero, inquiunt, serpenti progredi humi rependo est inditum a natura, non pœna: Atqui serpenti Evæ deceptoris in pœnam datum est, ut gradiatur sine pedibus ventre: Ergo serpens tentator mulieris verus serpens non fuit. Et quidem verum non fuisse serpentem pluribus argumentis evincitur. Primo quod in tertio Genesis dicitur *callidus*, in versione lxx. *φρονιμώτατος*, plurimum prudens, a Hieronymo nequam, & versipellis, in multis Latinis Codicibus, teste Augustino xi. super Genesim cap. 2. *sapientissimus*: quæ non possunt stupido, & irrationali serpenti convenire. Deinde inverisimile est Deum cum reptili rationis experte eodem modo, ac hominibus fuisse locutum, eique peccandi nescio tanta indignatione probra ac maledicta dixisse. Præterea ecurr Satanæ corpus serpentis ingressus est, non vero animantis alterius membrorum forma venustioris? Quomodo etiam fieri potuit, ut mulier colubrum non horreret, aut saltem eo loquente non detegeret latentis spiritus fraudem? His suaderi potest non aliud fuisse Serpentis nomine significatum, quam aut sensitivum hominis appetitum, aut dæmonem.

Resp. ad argumentationem Aben-Esra præfatam maledictionem ad serpentem antiquum, idest, Diabolum certissime pertinere: quippe non minus cum serpente, quam cum ceteris venenatis, & feris animantibus nobis inimiciæ sunt, & verisimile non est ea, quæ de serpente dicuntur, pœnam esse reptilium terrestrium, non insitas a natura proprietates.

Et si senim Interpretes recentiores inquirunt, facile esse hanc maledictionem etiam de vero serpente exponere, nam labefactato per culpam dominio hominis super bestias serpens homini noxius & abominabilis factus est, & quod erat conditio naturæ, transiit in poenam, quemadmodum nuditas, & partus mulierum, aliaque permulta; hæc tamen me plane non convincunt, cum serpens nec pudoris, nec poenitudinis sit capax, nec fortassis ullius doloris, ac sensus: & quod nuper dicebam, non foret singulariter serpens maledictis illis vexatus, ceteris quoque nocivis belluis, & reptantibus plurimis, & talo hominis insidiantibus. Atque hæc adeo vera sunt, ut Didymus, Basilus, Ephrem Syrus, & Chrysostomus, qui maledictionem de vero serpente accepere, senserint olim pedes habuisse, hisque postmodum vi maledictionis divinæ deperditis repere. Proinde Augustinus cap. 36. libri super Genesim xi. *Tota (inquit) ista sententia figurata est, nec aliud debet ei Scriptoris fides, narrationisque veritas, nisi ne illam dictam fuisse dubitemus.* Haud me fugit viros doctos reponere historicam narrationem esse: poenam inflictam non propter serpentem, sed propter hominem; & Diabolum ipsum ante aggressionem feminæ damnatum & exosum fuisse. Verum hæc parum urgent: nam & nos literaliter omnia explicabimus, ita tamen, ut conditiones serpentis, ad quas sit allusio, sint velut cortex parabolæ, & maledictio cadat in diabolum, qui sub anguis exuviis seducta Eva, poena etiam in naturalibus serpentium proprietatibus expressa mulctandus erat. Neque tanta ei fuerat tentandi homines potestas, clanculum præsertim, & veluti calcaneum mordendo, per sensuum illusiones, atque vicissim tanta in eum humani generis abominatio, & pugnandi etiam, & conterendi caput ejus facultas, quanta miserandum Adæ lapsum fuit consecuta. Ita ergo literalem sensum recipiendum arbitror, ut quatenus sententia maledictionis prolata est, sit figurata, & appellet Diabolum puniendum spiritualiter supplicio significato in proprietatibus vere ac proprie inditis naturæ serpentis: quemadmodum colloquium fallax, & fraudulenta tentatio fuerat solius spiritus nequam reapse tamen per lubricum animal tortuosis anfractibus mobile; ut Augustinus ait in xiv. de Civit. Dei c. xi. Quod si adhuc contem-

das maledictionem illam ad utrumque serpentem pertinere, nullatenus repugnabo: nam & pro hac sententia sunt modo a me momenta quædam inserta, & plura suppeditabunt Estius in 2. dist. xx. §. 14. Sylvius opusculo viii. in c. 3. Geneseos, Spondanus An. Mundi i. n. v., qui tamen fatentur in ea maledictione sensum mysticum primario & Deo intentum, referendum atque ad Diabolum, qui maleficii, & casus miserabilis auctor extitit. Graditur autem Diabolus super pectus, & terram comedit, quoniam invidentia, dolis, & superbia homines circumvenit, serpitque, & fluctuatione cupiditatum agit, terrenosque & voluptatibus deditos quasi devorat, & depascitur. Sed vide hæc apud Augustinum citato loco, & lib. 2. de Genesi contra Manichæos cap. 17. exposita & enucleata. Ac de maledictione serpentis hæcenus.

Nunc ex ordine ad argumenta, quæ probare videntur Diabolum non assumpsisse verum serpentem, est respondendum. Atque ad primum dico serpentem prudentiæ & astutiæ laude commendari, quod sit animal præ aliis dexteritatem habens ad malum vitandum, caudam in via medio corpori inferens ne a viatoribus detruncetur, & caput erigens ut videat, an quisquam veniat ei nocumentum allaturus. Dormiens etiam sese torquens corpus totum plectit, ut caput communiat, & senium sentiens in rimam petrae se insinuat, ac pronus per foramen nititur, exiitque vetustatem. Hinc prudens dicitur, callidus, sapiens; ut columba laudatur ob simplicitatem, & formica ob sagacem industriam. Potest etiam iste serpens, *non irrationali anima, sed alieno spiritu, idest, Diabolico, sapientissimus dici omnium bestiarum*, ait Sanctus Pater xi. de Gen. ad lit. cap. 2. Joannes Frischmuth cum Drusio reprehendit Hieronymum, quod in lib. de Tradit. Hebræis interpretatus sit חָיָה *Harum*, callidum, *nequam & versipellem*, cum omnia, inquit, essent valde bona: sed inconsiderata, aut audaci animadversione; primo quoniam ita reddiderunt etiam Aquila, & Theodotion: deinde, quia sermo est de serpente, & malo spiritu illum exagitante: rursus quia Fagius ejusdem cum Frischmutho religionis Comment. in 3. Gen. scribit: חָיָה *Hebræis equivocum est ad nuditatem, astutiam, versutiam, & calliditatem.* Revera cap. 2. versu ultimo Adam, & Eva eodem vocabulo

lo appellati sunt חַמִּימִי *Harumim*, nudi.

Quod sequitur nullius est momenti; cum Deus etiam rebus sensu carentibus nutu & voce imperet in summæ auctoritatis, & omnipotentiae testimonium. Erat insuper Domini reprehensio principaliter ad seductorem spiritum directæ; unde serpens cur hoc fecerit non est interrogatus: *Quia non ipse in sua natura & voluntate fecerat, sed diabolus de illo, & per illum, & in illo fuerat operatus*, inquit S. Pater xi. de Gen. ad lit. cap. 36. num. 49. Assumpsit vero Satanæ corpus serpentis, non bestiae alterius, quia illud assumere permissus est, & non aliud, ut per naturam serpentis significaretur generi hominum omnis diabolice tentationis similitudo, ait eodem libro Augustinus cap. 28. n. 35. Est autem hæc similitudo, quod per infirmiores potentias spiritualiter serpendo, & suavi persuasionis sibilo permulcendo, venenum sensum instillat. Addit Spondanus, libentissime diabolus elegisse serpentem, ut hominem per vilissimum animal prosterneret ac superaret.

Ad illud vero, quod postremo loco sequitur, hoc habeto responsum. Mulier colubrum non timuit, non quod animalia tunc loquendi facultatem haberent, ut in 1. Antiquitatum libro cap. 2. Joseph commentus est; sed quoniam nulla erat causa timoris, ubi cuncta ad nutum hominis serviebant, quomodo Chrysostomus ait homilia in Genesim sextadecima. Cur vero non sit admirata, non unam causam apud Scriptores invenimus. Existimat S. Thomas q. xciv. art. 4. mulierem putavisse, quod serpens loquendi officium accepisset supernaturali aliqua operatione. Docent alii ignorasse, num naturaliter sermonem habere posset etiam animal, quod noverat a Deo creatum: sed nihil prohibet quin ultro concedamus fuisse Evam demiratam, & rei tam novæ eventum expectavisse, ut Jansenius scribit in tertium Gen. v. 1. Notatione tertia.

PROPOSITIO III. In transgressione primorum parentum plurimum peccatorum reperitur complexio, sed est primum, & radix ceterorum superbia.

Non uno peccato Evam deliquisse satis constat; fuit enim *superba* Dei scientiam affectans, *inobediens* divinum mandatum transgressa, *curiosa* fructum vetitum contemplando, *impænitens* malitiam propriam excusans, *Berti Theol. Tom. III.*

& viro suo *scandalosa* eundem trahens in perditionem. Sed tribus præsertim modis Satanæ illam tentavit: infidelitate, ne crederet se morituram; immoderata cibi aviditate, ut de ligno scientiæ comederet; & inani gloria, & promissione deitatis, cum dixit, *Eritis sicut Dii*. His omnibus sceleribus sese Adam coinquinavit, qui etiam peccavit amore in mulierem inordinato, eo iniquior, quo in dignoscendis diaboli fallaciis sapientior, & fortior ad has repellendas.

Horum peccatorum primum fuisse superbiam, demonstrant divinæ scripturæ, & ratio ex Augustino deprompta. Etenim Prov. xvi. 18. legimus, *Contritionem præcedit superbia; & ante ruinam exaltatur spiritus*. Et Eccl. x. 14. 15. *Initium superbiæ hominis, apostatare a Deo; quoniam ab eo, qui fecit illum, recessit cor ejus, quoniam initium omnis peccati est superbia*. Augustiniana ratio hæc est in lib. xiv. de Civit. Dei cap. xiii. *In occulto autem mali esse cœperunt, ut in apertam inobedientiam laberentur. Non enim ad malum opus perveniretur, nisi præcessisset mala voluntas; porro malæ voluntatis initium quid potuit esse, nisi superbia? Initium enim omnis peccati superbia est. Quid est autem superbia, nisi perversæ celsitudinis appetitus?* Ita ergo casus miserandus accidit. Præcessit serpentis interrogatio, deinde timoris expulsio, posthac suggestio, & divinitatis, ac summæ scientiæ promissio. Tum mulier Dei similitudinem transgressione præcepti appetere, mentis elatione superbire, averti a bono incommutabili, in poenam præsumptionis decipi, fidem præbere tuadenti, fructum comedere, exhibere marito. Quod callidus serpens ad extremum pollicitus est, primo muliebrem animum contaminavit, traxitque ad arborem, a qua fuerat exordium sermonis. Hinc facile est conciliare sententias Patrum, quorum alii primum peccatum infidelitatem, alii inobedientiam, alii inanem gloriam appellaverunt. Nam infidelitas, & mendacium principio apparet in suaforis sermone: inobedientia & vetiti fructus degustatio primum peccatum est operis; elatio autem & præsumptio est malæ voluntatis initium. Legite lib. xi. de Gen. ad lit. cap. 30. & memoratum caput xiii. de Civit. Dei.

Adam vero postquam ab Eva certior factus est suggestionis diabolice, appetens & ipse præter ordinem rectum divinitatem, ac

sapientiam, quamvis forte amplis Satanæ promissis non fideret, noluit uxorem contristare, & fructum, quem porrigebat, comedit magis deceptus benevolentia mulieris, quam fraude serpentis. Nec tamen primum Adæ peccatum fuit in uxorem studium, & amor: *Quoniam si voluntas in amore superioris immutabilis boni, a quo illustrabatur ut videret, & accendebatur ut amaret, stabilis permaneret: non inde ad sibi placendum averteretur, & ex hoc tenebresceret, & frigesceret, ut vel illa verum crederet dixisse serpentem, vel ille Dei mandato uxoris præponeret voluntatem, putaretque se venialiter transgressorem esse præcepti, si vitæ suæ sociam non desereret etiam in societate peccati.* Hactenus loco nuperrime laudato Augustinus.

CAPUT XIII.

De pœnis, quæ iusta retributione Adæ inobedientiam consecuta sunt.

ADAMI transgressionem innumeræ prope modum calamitates subsequuntur. Primo desertor factus æternæ vitæ, etiam æterna, nisi gratia liberasset, morte damnatus esset. Tum, cum posset antea quicquid vellet, nunc, sicut in ejus stirpe cognoscimus, cupiditatibus noxiis abripitur. Harum vero motus obscenos, atque ad turpes voluptates incitamenta non solum comitantur pudor & verecundia, quæ in probis honestisque juvat moderandæ libidini, sed etiam interitus libertatis, non quidem a necessitate, ut contendunt hæretici, sed a concupiscentia & lege peccati, quæ ad malum inclinat. Posteaquam enim facta est præcepti transgressio, confestim gratia divina deferente de corporis nuditate confusus est, sensitque motum inobedientis carnis suæ tamquam reciprocæ pœnam inobedientiæ suæ. Cœpit deinde lucem formidare divinam, refugit in tenebras atque in devia, umbras appetens. Corpus quoque miseriis, quas modo experimur, affectum est, fame, siti, exilio, agrorum sterilitate, alienatione & similitudine ferarum, & necessitate moriendi. Videndus Augustinus de Civit. Dei lib. xii. cap. 15. de Peccatorum meritibus & remissionibus lib. i. cap. 3. & sequentibus, de Gen. contra Manich. ii. cap. 19. & de Gen. ad literam lib. vi. cap. 25. & lib. xi. cap. 39. De quatuor præsertim pœnis hoc

loco disputare proposui, de morte corporis, de ignorantia, de concupiscentia, & de pudore nuditatis.

DE MORTE.

Et de morte quidem disquirendum est non tantum propter hæresim Pelagianorum negantium hanc pœnam esse peccati, verum etiam propter Socinianos, quorum columen acutus & callidus Faustus cum Francisco Puccio Florentino anno 1577. congressum habuit contentiosum. In quo tergiversator ille ita hominem naturam mortalem fuisse contendit, ut suapte natura morti fuerit subiectus, nec in ipsa creatione donatus tali gratia, qua potuisset a morte perpetuo immunis servari. Hujus autem assertionis prima pars vera esse potest, & poterat eam Puccius salvo catholico dogmate declinare; non enim immortalitas primi hominis erat conditio naturæ, sed gratiæ Dei beneficium: & quod Faustus tanta ingenii alacritate, & ambiguitate verborum frequentissime inculcat, primi hominis corpus fuisse animale, dissolubile, & mortalitate affectum inspecta natura sua, poterat ultro concedi. Sed ita fuisse mortale, ut etiam fuerit morti subiectus, antequam Adam laberetur, atque, ut Socinus ait pag. 258. & 276. tom. 2. Bibliot. Fratrum Poloniæ, in sua creatione divina gratia fuisse destitutum, nec conservationi ejus vitæ fuisse prospectum, sapit aperte antiquiorem hæresim Pelagianam.

Ut audaciam, qua Sociniani divina testimonia solent contortis interpretationibus eludere, refellere quisque valeat, observandum est, quod cap. 9. præmonui cum Augustino lib. vi. de Gen. ad literam cap. 20. aliud esse non posse mori, aliud posse non mori; aliam immortalitatem, quæ est conditio naturæ solis incorporalibus substantiis conveniens: aliam immortalitatem, quæ est beneficium Conditoris, & potest etiam rei corporeæ concedi, si quotidianæ corruptionis reparatur supernaturali virtute defectus. Animadvertendum quoque discrimen esse inter *mortale*, *mortuum*, & *moriturum*. Mortale est enim quod potest mori; moriturum quod mori debet; mortuum quod jam vita caret. Potest autem corpus esse mortale, quamvis non moriturum, sicut hoc nostrum potest, ut ita dicam, esse agrotabile, quamvis non agrotaturum,

rum, inquit Augustinus in 1. de Peccatorum meritis cap. 5. Male ergo distinguit Socinus inter immortale, & mortale, quod istud sit morti subiectum, illud nequaquam; quod enim morti subiectum est, non est mortale tantum, sed moriturum; quemadmodum quod est vulnerabile, potest quidem vulneribus perfodi, sed necesse non est, ut vulneretur reapse. Recte tamen quod morte subicitur, appellatur mortale, ut infra.

PROPOSITIO: Mors est poena peccati; idest, poterat homo sibi mortem consciscere, ut fecit, sed non erat moriturus nisi peccasset.

Definita est hæc veritas a Synodo Palæstina, ut S. Pater refert de Gestis Pelagii cap. 3. a Carthagenensi V. & Tridentina sess. v. can. 1. At Adversarii, cum quibus congregamur, nullam Sanctorum Conciliorum, ac Patrum rationem habent. Eos itaque ex sacris literis refellere institimus. Genes. enim 11. 17. ita Dominus Adamum allocutus est: *De ligno autem scientiæ boni & mali ne comedas: In quacunque die comederis ex eo, morte morieris.* Legunt Hebræi מוֹת מוֹת moriendo morieris, idest, erit tibi mors inevitabilis, & eris obnoxius morti certo superventuræ: quam significationem inesse istiusmodi reduplicationi constat ex Gen. xxxvii. 33. Exodi 19. 12. 3. Regum 11. 37. Vertit hunc locum Targum, *Eris reus mortis:* Symmachus, & Hieronymus, *Mortalis eris:* Vatablus, *Morti eris obnoxius:* Robertus Stephanus, Pagninus, Arias Montanus, Antiquior Itala, *moriendo morieris:* Fagius, *tunc incipies esse mortalis:* Græci, *συντός εἶναι*, *eris mortalis:* Omnium ergo consensione Hebræorum, Latinorum, Græcorum, Syrorum cum primum Adam peccavit, sese obstrinxit moriendi necessitate, & antea poterat non mori. Mors ista, cui homo prævaricator se subiecit, non solum certitudinem, sed etiam vehementiam quamdam habere ex memorata hebraici sermonis phrasi certo certius colligitur, & pro utraque morte animæ, & corporis verba Geneleos apposite explicantur ab Augustino lib. xiiii. de Civit. Dei cap. 12. Esse quoque accipienda de morte corporis, imo ad ista principaliter, ex ipsa scriptura, & ex ratione manifestissime evincitur. Enim vero Deus hominem puniens dixit, *Terra es, & in terram ibis*, quod nisi de morte corporis, quomodo intelligi possit, ignoro, inquit

idem Augustinus in primo de Peccatorum meritis cap. 3. Ratio autem satis aperta hæc est, quoniam in citato Genesis textu Deus poenam comminatur, & mors animæ est ipsa culpa, per quam convertens se ad commutabile bonum libere a Deo recedit. Non ergo de morte animæ sola accipiendus est locus Genesis, alias sola culpa, non poena esset a Deo prænunciata: & verborum illorum, *Quocunque die comederis, morte morieris*, sensus foret non satis aptus, *Cum peccabis, peccabis.* Atque hæc etiam communi sensu probantur, Hebræorum quoque, ut constat ex Sixto Senensi lib. v. Bibl. Sanctæ annot. 43. & 52. nec non Buxtorfio in Append. ad dissert. 2. Hujus argumentationis summa est: Ex versu 17. secundi capitis Genesis liquet Adam mortalem factum esse, idest morti subiectum, atque interitu lata lege superventuro rediturum in pulverem, quoniam mandatum de non comedendo ligni vetiti fructu transgressus est. Non esset ergo morti obnoxius, nec moriturus, si præcepto Domini obtemperasset.

Excipit hæc Socinus respondens Deum, postquam homo lapsus fuit, perspicue declarasse quid per mortem Gen. 11. v. 17. intellexisset. Ait enim: *Quia audisti vocem uxoris tue, & comedisti de ligno, ex quo præceperam tibi, ne comederes, maledicta terra in opere tuo: in laboribus comedes ex ea cunctis diebus vitæ tue. Spinas & tribulos germinabit tibi, & comedes herbam terræ. In sudore vultus tui vesceris panem tuum, donec revertaris in terram de qua sumptus es, & in pulverem reverteris.* Gen. 11. 17. 18. 19. Vides mortis, non tamquam poenæ mentionem fieri, sed tamquam termini, ad quem ipsa poena duratura sit, nec infligi mortem a Deo, nec tamquam aliquid pristinae hominis naturæ contrarium, vel dissimile commemorari; sed solum declarari hominem subiectum morti, tamquam rei, quæ ipsius hominis naturæ, & materiæ ex qua constabat, propria esset, eique valde consentanea. Addit Socinus: Cum moriturum aliquem pronunciamus, cum ut mortem caveat monemus, cum mortis reum esse affirmamus, cum mortem alicui minitamur, & similia innumera quotidie dicimus, nunquam de morte ipsa naturali loquimur, sed vel de violenta, aut quæ nobis immatura videtur, vel de infelici vita verba facimus; atque hoc sensu verba

Genesis esse explicanda.

Sed hæc nullius sunt momenti ; excurrit enim Socinus de secundo ad tertium caput Geneseos . In cap. 11. versu 17. Deum mortem minitari , aperte probatum est . Socinus ipse pag. 160. fatetur ex hebraici sermonis proprietate illa verba , *morte morieris* , significare , *certissime morieris* , sive incurres in necessitatem moriendi , ut annotatum in Bibliis Roberti Stephani ; & hominem ante lapsum , quamvis natura mortalis esset , non tamen obnoxium morti penitus , & necessario . Ergo necessitas moriendi poena est . Etiam sterilitatem terræ & reliqua cap. 3. commemorata poenam esse , imo mortis præludia , aut etiam mortem defluentem , & sensim dissolventem corpora , donec in pulverem revertatur , puto neminem diffiteri . Abit etiam homo in cineres , & materiæ , ex qua constat , consentanea est dissolutio ; non enim erat homo immortalis natura , sed gratia ; ideoque nullus negat redire hominem in pulverem , quia de pulvere sumptus est . Sed contra naturæ defectum plantavit Dominus in medio Paradisi lignum vitæ tribuens *stabilitatem contra vetustatem* , ut Augustinus ait , & ostendimus cap. 1x. Quod ergo tam salubri ac mirabili cibo homo privatus sit , debetur merito transgressionis ; & ideo naturalis conditio appellari non potest . Nam ut ipsius Socini exemplo utar , violentam mortem , & illatam sublato alimento , nemo unus dixerit naturalem . Illud vero quod ait , hanc solam mortem , quam immaturam & violentam appellamus , infligi propter peccatum , non mortem absolute , quæcunque ea demum sit , ipsis Scripturæ verbis apertissime refutatur . Non enim Adamo dictum est , quacunque die comederis , morieris aut veneno , aut laqueo , aut ferro , sed *morte morieris* , idest , certissime morieris , nec illius genere mortis , violentæ scilicet , legimus Adamum fuisse interemptum . Violentum quippe dicere consuevimus , quod ab exteriori causa vim patitur . Si autem violentum appellas quidquid est contra inclinationem naturæ ; do utramque manum ; & mortem violentam esse profiteor . Verum quis , nisi omnino desipiat , affirmabit esse naturale quod naturæ inclinationi adversatur ? Nunc sane cum mortem prænuunciamus , & lamentamur , loquimur sæpenumero de morte violenta , vel immatura ; sed posteaquam incurrit homo in

necessitatem moriendi : qua posita sit poena actualis peccati mortis acceleratio vel turpitudine , quemadmodum facta est poena originalis culpæ ipsa necessitas moriendi .

Secundum pro Catholico Dogmate argumentum sit : Sap. 1. 13. legitur : *Deus mortem non fecit* : & cap. 23. *Quoniam creavit Deus hominem inextermabilem , & ad imaginem similitudinis suæ fecit illum . Invidia autem Diaboli mors introivit in orbem terrarum* . At si homo conditione naturæ morti esset obnoxius , non regnaret mors propter dæmonis invidentiam , nec Deus hominem creasset *inextermabilem* . Igitur homo non est morti naturaliter subjectus .

Reponit Adversarius primo , Sapientiae librum ad confirmanda nostræ Religionis decreta nullam vim , & auctoritatem habere . Deinde ait , mortis nomine , non illam significari quæ est naturalis , & omnibus communis conditio , sed immaturam , miseram , & violentam . In primo enim cap. v. 12. auctor hominem hortatur ad evitandam mortem ; & mors quæ omnibus dominatur vitari non potest . Manifeste , inquit , idem ostendunt verba postremi versus : *Impii autem manibus & verbis accersierunt illam* . Sequenti autem capite ait duntaxat , impiorum Diabolum imitantium proprium esse alicui perditionem & mortem machinari , quemadmodum ille homicida fuit ab initio . Ac de impiis mortem alteri inferri conantibus scriptorem loqui manifestum est ex verbis sequentibus : *Imitantur autem illum , qui sunt ex parte illius* .

Verum & hæc levissima sunt . Sacrorum librorum Canonem non privatorum hominum iudicium , sed universalis Ecclesia debet definire . Sapientiae liber in divinorum voluminum serie tertii Carthaginensis Concilii , Romanorum Pontificum Innocentii & Gelasii , Tridentinæ Synodi notissimis decretis , & Patrum testimonio censetur ; eumque laudant etiam temporibus proximi Apostolorum egregii Tractatores , ait S. Augustinus de Prædest. SS. cap. 14. Videant nunc Sociniani , qui nollent calliditatis insimulari , quanta vafritie Faustus apertissima divinorum librorum verba contorqueat . Concedo Auctorem loqui de morte violenta , & adversus impios , qui illam próximo machinantur . Peto autem , quo sensu creavit Deus hominem *inextermabilem* ? Quoniam creavit illum in-

tegrum & incorruptum, ac propterea sui similem, inquit pag. 161. *in animi incorruptione*, quam significat vocabulum græcum ἀφθαρσία, ait pag. 328. Veruntamen si auctor scribit adversus eos, qui morte turpissima corporis inimicos afficiunt, & Diabolum imitantur, per quem mors violenta introivit in mundum, occiditque hominem creatum a Deo integrum & incorruptum; quis non videt hominem etiam in corpore a Deo *inexterminabilem* conditum esse? Græcum autem vocabulum non solum animi integritatem, sed immortalitatem quoque absolute significat. Αφθαρσία non minus pro integritate, quam pro immortalitate usurpatur, ait, ægre licet, ipse Socinus. Immortalitate ergo, non minus, ac integritate animi Deus hominem exornaverat. Cap. 1. v. 12. ubi legitur, *Nolite zelare mortem*, monemur, ne illam quasi summo studio arcessamus, putavino, veneri, & vitiis reliquis indulgentes. Sunt enim ζήλωται vehementer studiosi. Et recte; quæ enim invidia Diaboli, ac inobedientia primi hominis introivit in mundum, peccati stimulo celerat & accersitur. Versu sequentis cap. ultimo habent Græci pro, *imitantur illum*, περιζῶσι αὐτόν, irritant illam, idest, mortem, quæ invidia Diaboli seducto Adam communis est, impii advocant & attrahunt. Itaque Socinus sequitur semper *incipitem sensum, statum questionis turbare nititur, & frustra laborat in invenienda alia morte, cujus auctor fuerit Deus, ante eam, quæ intravit per peccatum, cujus perhibetur auctor Diabolus*: inquit non male in defensione argumentorum suorum Franc. Puccius.

Præterea ad Rom. viii. 10. scribit Apostolus: *Corpus quidem mortuum est propter peccatum*. Recte de his Augustinus lib. 1. de Peccatorum meritis cap. 4. *Puto quod non expositorum, sed tantum lectorem sopus habet tam clara, & aperta sententia. Corpus, inquit, mortuum est, non propter fragilitatem terrenam, quia de terræ pulvere factum est, sed propter peccatum: quid amplius querimus? Nec est cur aliquis objiciat Augustinum ibidem asserere corpus Adæ fuisse ante peccatum mortale; ut enim superius diximus, mortale appellat quatenus mori poterat, non mortale, quasi obnoxium morti; & mortale distinguit a morituro: Sed & illud corpus (inquit) jam erat mortale, quam mortalitatem fuerat absumptura mutatio in*

æternam incorruptionem, si in homine iustitia, idest, obedientia permaneret: sed ipsum mortale non est factum mortuum, nisi propter peccatum. Sive mortale erat quia poterat mori, immortale, quia poterat non mori; ut non uno in loco explicavimus.

Idem Apostolus ad Rom. v. 12. *Per unum hominem (inquit) peccatum in hunc mundum, intravit, & per peccatum mors*. Hæc verba quatenus originale peccatum diserte probant ab interpretamentis Pelagianorum, & a cavillis Erasmi, & Joannis Perephoni libro proximo vindicabimus. Sufficit nunc animadvertere, quod sola lectione satis patet, mortem peccati stipendium esse. In Epistola pariter ad Corinth. 1. cap. xv. 21. scribit Paulus: *Per hominem mors, & per hominem resurrectio mortuorum. Et sicut in Adam omnes moriuntur, ita & in Christo omnes vivificabuntur*. Non potest explicari Apostolus de sola morte animæ, cum & peccatum a morte distinguat tamquam effectum a causa, & sermonem instituat de corporis resurrectione. Hanc illi mortem non corporis, sed animæ intelligi volunt, quasi aliud dictum sit ad Corinthios, *Per hominem mors, ubi omnino animæ mortem accipere non sinuntur, quia de resurrectione corporis agebatur, quæ morti corporis est contraria*: ait Augustinus lib. 1. de Peccator. meritis cap. viii. Itaque mors corporis per Adæ culpam in mundum ingressa est.

Occurrit Socinus, Apostolum non esse de morte naturali ullatenus accipiendum. Primo quia Apostolus eodem loco appellat corpus Adami animale, dicens: *Seminatur corpus animale, surget corpus spiritale*. Atque ut demonstret corpus animale esse, versu 45. affert verba Genes. 1. 7. *Factus est primus homo in animam viventem*: quæ proculdubio de corpore Adæ innocentis dicta sunt. Animale autem corpus quale sit, jam Paulus explicaverat, nempe vile, corruptibile, infirmum. Ergo antequam peccaret, corpus vile, corruptibile, infirmum habuit primus homo. Deinde subjicit Apostolus corpus hoc nostrum destruendum esse, quod terreni sumus, ut immortalitate donemur, quemadmodum semen non vivificatur, nisi prius moriatur. Atqui erat *primus homo de terra terrenus*, teste ipso met Apostolo ibidem v. 47. Destruendum itaque erat illius corpus, etiamsi non peccasset. Ulterius Apostolus opponit corpori animali, quod generatur ex Adam, corpus spi-

ritale, quod vivificatur per Christum. Istud erit immortale & incorruptibile: Erat ergo illud natura sua morti, & corruptioni subiectum.

Hæc ejusdem cum præcedentibus farinæ sunt. *Animale est hoc corpus sicut primi hominis fuit; sed hoc jam in ipso animalis genere est multo deterius, habet enim necessitatem moriendi, quam illud non habuit*, inquit Augustinus lib. vi. de Gen. ad lit. cap. 26: itaque corpus Adami erat *animale*, quia poterat mori, & etiam ante lapsum utebatur escis ad reparationem calidi, & humidi, unde animalis vita pendet. *Sed ligno vitæ a mortis necessitate prohibebatur, atque in juventutis flore detinebatur: & ideo non spiritale, sed animale fuisse non dubium est; nequaquam tamen moriturum, nisi in Dei prædicentis, minantisque sententiam delinquendo corruisset*, ait idem Augustinus lib. xii. de Civit. Dei cap. 23. Destruendum est hoc corpus corruptibile, ut resurgat in gloria, propterea quod induimus imaginem terreni hominis propagatione, & prævaricatione mortis, quam nobis intulit generatio: & corpus, ut idem Apostolus ait, *mortuum est propter peccatum*; ideoque instar seminis emori debet, ut reviviscat. Quoniam vero resurget, ut mori omnino deinceps non possit, erit *spiritale* etiam per oppositionem ad Corpus Adami, quod mori poterat. Hæc adversus Socinum, qui ut aliorum hæreticorum, etiam Pelagii malitiam callide arguteque superavit.

Restat, ut veteratoris hujus, idest Pelagii, argumenta refutentur, quæ ex Scripturis æque, & ex ratione petuntur. Ex illis objici potest, quod eadem die, qua Adam comedit de ligno scientiæ, quantum ad corpus attinet, non est mortuus, sed annos vixit triginta & nongentos. Itaque ea verba, *Quacunque die comederis, morieris*, animæ non corporis interitum minitabantur. Apostolus quoque dum ait: *Sicut enim in Adam omnes moriuntur, ita & in Christo omnes vivificabuntur*, haud recte de morte corporis exponitur; quandoquidem non omnes per Christum vivificantur, ideoque nec omnes in Adam moriuntur. At morti corporis unusquisque subjicitur: *Ego* de hac morte Paulus non loquitur. Hanc mortem naturalem esse etiam ratio commonstrat, primo quoniam pugnantibus elementis humanum corpus constructum fuit: & quod talibus constat, tendit natura-

liter in corruptionem: posthac poterat obrui Adam molis alicujus subversione, percuti fulmine, mergi aquis, aut alio inopinato eventu interire. Sunt hæc pervulgatæ Pelagianorum captiunculæ.

Ad primum respondeo Gen. ii. 17. in comminatione & prohibitione Domini proprie utramque mortem intelligi, eam nempe, quæ naturalis vitæ privatio est ob animæ divulsionem a corpore, & hanc maxime & principaliter, & eam quæ est spiritualis vitæ privatio ob animæ a Deo per peccatum separationem; & hanc utique Adæ ipso transgressionis die contigisse. Legendus Gregorius Papa Epistola prima ac tricesima libri sexti. Attamen etiam mors corporis coepit eodem momento in hominem debacchari: primo ob necessitatem moriendi: deinde ob frigus, æstum, lassitudinem, & quotidianæ corruptionis defectum, *qui nihil est aliud, quam quædam prolixitas mortis*, ut idem Gregorius scribit Hom. 47. in Evangelia, necnon Augustinus de peccatorum meritis cap. 16. Priori sensu etiam in humanis judiciis, postquam in reum pronunciata sententia est, & is in carcerem adducitur, *jam in mortuis extinctisque degit*, inquit hom. 17. in Gen. Jo. Chrysostomus, & Apostolus ad Rom. 5. 12. *in omnes homines mors pertransiit*. Posteriori autem sensu metonymice idem est mors, ac id, quod trahit ad mortem: quo sensu Exodi x. 17. ait Pharaon, *auferat a me mortem istam*. Sunt denique, qui ea verba, *In quacunque die referenda putant ad comederis, non ad morieris*: & qui diem pro mille annis interpretantur, quorum annorum summam primus homo non attigit.

Secundum argumentum nullius est roboris. Verborum enim Apostoli, ut Augustinus ait lib. xiii. de Civ. Dei cap. 23. sensus est, quod *sicut nemo corpore animali, nisi in Adam moritur, ita nemo corpore spiritali, nisi in Christo vivificatur*. Præterea quemadmodum S. Pater observat tum hoc loco, tum in i. de Peccatorum meritis cap. 8. non agebatur ab Apostolo *de justitia, quæ contrariatur peccato, sed de corporis resurrectione, quæ contraria est corporis morti*: idque extra controversiam omnem evincunt proxima verba: *Per hominem mors, & per hominem resurrectio mortuorum*. Atqui licet plurimi sint destituti vita justitiæ, omnes tamen mortui corporaliter resurgent, ut eodem loco Apo-

solus contestatur. Sunt ergo omnes per Adam, in quo singuli peccaverunt, morti corporis ob illius prævaricationem addicti. Ad priorem ratiocinationem responsum dedimus cap. ix., allato exemplo vestimentorum, calceamentorumque, quæ in deserto plurium annorum spatio non sunt obtrita, atque Henochi, & Eliæ, quorum corpora nondum senectute contabuerunt. Ita metuendum non erat, ut Adam habens de ligno vitæ stabilitatem senectute gravaretur, & paulatim veterascendo perveniret ad mortem. Pari iure de impendentibus periculis est discurrendum. Ut enim per interiorē gratiam, nullis agitabatur perturbationibus animi, ita per gratiam externæ protectionis nullis corporum ladebatur incommodis. Legendus Augustinus lib. xiv. de Civ. Dei cap. 10. Sed de corporis morte satis.

DE IGNORANTIA.

Plenitudinem scientiæ, & clarissimam summi veri revelationem, quæ futura eret merces perseverantiæ, utique homo in prima conditione non habuit. Illuminatus tamen fuit, ut bene ac sapienter vivere posset, & Deo per liberum arbitrium adhærere, ea prorsus ratione, qua de Angelorum mente dictum est lib. x. cap. 19. Quare non poterat homo decipi, & errare invitus, nec *Diabolus eum cepisset, nisi jam ille sibi placere cepisset*, inquit Augustinus xiv. de Civ. Dei cap. 13. Nunc plura a nobis ignorari etiam eorum, quæ ad nos spectant, experientia compertum est. Hanc ignorationem naturalem esse, non pœnam peccati, audebant asserere Pelagiani, apud S. Patrem lib. de Dono Persev. cap. xi. & in i. de Peccatorum meritis cap. 36.

PROPOSITIO. Ignorantia & difficultas, quam patitur omnis homo ab exordio natiuitatis suæ, & qua approbat falsa pro veris, ut erret invitus, non est natura instituti hominis, sed pœna damnati.

Ita Augustinus citato loco, & in i. de lib. arbitrio cap. 18. in i. Retractat. cap. 9. in vi. adversus Julianum cap. 16. & in Enchiridio cap. 24. Cujus argumenta sunt: quia ignorare est malum, per quod a nescientibus innumera perpetrantur mala, & cuius causa animalis homo non percipit ea, quæ sunt spiritus Dei. At malum nequit esse naturalis conditio, sed est pœna peccati. Itaque

ignorantia, & difficultas, sine quibus nullus hominum nascitur, supplicia sunt, non primordia naturæ. Rursus quia sanat Gratia Christi vulnera propter peccatum inflicta, & ignorantia minuitur veritate magis magisque lucente, concupiscentia vero animi caritate magis magisque fervente: & ideo Pelagiani gratiæ Christi necessitatem negabant, propterea quod fateri volebant utramque, ignorantiam, & concupiscentiam, pœnam esse peccati: At gratiæ Christi deputanda est tam superna mentis illuminatio, quam inspiratio sanctæ dilectionis: Igitur ignoratio, quæ per hanc illuminationem dispellitur, vulnus nunc est, priorisque damnationis effectus. *Ignorantia* (inquit S. Pater lib. ii. de Dono Persev. cap. 17.) *Ignorantia igitur, & infirmitas vitia sunt, quæ impediunt voluntatem, ne moveatur ad faciendum opus bonum, vel ab opere malo abstinendum. Ut autem innotescat quod latebat, & suave fiat quod non delectabat, gratiæ Dei est, quæ hominum adjuvat voluntates.* Vide Christianum Lupum cap. i. de Opin. Probab. & Card. Norisium in Respons. ad Append. scrup. Anonymi. Accedit depromptum a ratione argumentum: quippe Adam conditus est cum tali potestate, qua bestiis terræ, & ceteris animantibus dominaretur; atque his nomen dedit, eoque, ut ex Hebræorum lingua colligitur,prehenditur natura singulorum. Illam itaque perfecte noverat. At nunc qualem hominem adinvenies, qui, nisi longo studio sese maceraverit, possit vel domesticorum animalium proprietates dignoscere, easque simplici vocabulo designare? *Sunt ergo revera animæ duo istæ pœnalium, ignorantia, & difficultas.* Lib. i. de lib. arb. cap. 18.

Oppones: Adam, & Eva a serpente seducti sunt: Ergo priusquam laberentur, ignorarunt dolos in seductoris interrogatione latentes.

Respondetur, Evam a supplantatore fuisse in fraudem deductam, posteaquam divinitatem singulari animi insolentia affectavit: eam enim aucupaturus hostis versutus, & artificio eruditus, illicere ad sapientiæ fastigium curavit; atque ita jam arrogantem & inflatam elusit. *Quando his verbis crederet mulier a bona, atque utili re divinitus se fuisse prohibitos, nisi jam inesset menti amor propria potestatis, & quadam de se superba præsumptio, quæ per illam tentationem fuerat con-*

convincenda & humilianda? Hæc Augustinus libro xi. de Gen. ad literam cap. 30. num. 39. Et xiv. de Civ. Dei cap. 13. *Illud itaque malum, quo cum sibi homo placet tamquam & ipse sit lumen, avertitur ab eo lumine, quod ei si placet, & ipse sit lumen; illud, inquam, malum praeceperat in abdito, ut sequeretur hoc malum, quod perpetratum est in aperto. Verum est enim quod scriptum est, Ante ruinam exaltatur cor, & ante gloriam humiliatur.* Prov. xvi. 18.

Potest idem affirmari de Adam, nisi MAVIS asserere, hunc non fuisse deceptum, sed peccasse sociali quadam necessitudine, ut Augustinus explicat memorato libro cap. xi. exemplo Aaron, & Salomonis. Quorum alter populo, ut Idolum aureum conflaret, non consentit inductus, sed cessit obstrictus: alter vero, quamquam non crederet Deorum simulacra esse colenda, fuit tamen blanditiis femineis ad sacrilegia compulsus. Atque in hanc rem profert S. Pater testimonium Apostoli scribentis in i. ad Tim. cap. ii. v. 14. *Et Adam non est seductus, mulier autem seducta in praevaricatione fuit.* Hoc tamen Apostolicum testimonium ita quidam interpretantur, quod Adam non fuerit deceptus a serpente. Hortatur enim Paulus mulieres, ut in silentio discant cum omni subiectione, ac jubet, ne docere permittantur: cuius monitionis ac præcepti duplicem causam affert, dignitatis viri, qui primus formatus est; & imbecillitatis mulieris, quam serpens, ut infirmior, circumvenit. Quamquam vero Augustinus Adamum a serpente negat supplantatum; nihilominus laqueo erroris implicatum asserit, & eum fefellit quomodo fuerat judicandum, forte quod veniale crederet ab uxore commissum, inquit S. Doctor in eodem illo loco. Hujus erroris fontem in exitu præcedentis capitis demonstravimus.

DE CONCUPISCENTIA.

Concupiscere, si vim attendas grammaticalem, idem est, ac *velle*, *appetere*, *cupere*; & definiri potest concupiscentia bonarum æque & malarum rerum appetitus. Hinc in utramque partem, non solum Latini scriptores vocem hanc usurparunt, inter quos Cicero usitata phrasi ait, cum perniciosum aliquid, tum res magnas & maxime expetendas *concupisci*; verum etiam Auctores sacri,

inter quos Psalmista bono utique sensu ait: *Concupiscit anima mea in atria Domini*; Jacobus contra, *Concupiscentia*, cum conceperit, parit peccatum. Atque tam de rerum spiritualium, quam sensibilibus desideratione vocabulum istud *concupiscentia* adinvenitur prolatum. Sed nunc de ea agimus *concupiscentia*, qua caro concupiscit adversus spiritum, inquit Augustinus lib. vi. contra Julianum cap. 18. & quæ est generale vocabulum omnis cupiditatis: *Est enim libido ulciscendi, quæ ira dicitur: est libido quomocunque vincendi, quæ pervicacia: est libido gloriandi, quæ jactantia nuncupatur*, auctore eodem Augustino xiv. de Civit. Dei cap. 15. Proximo tamen capite docet concupiscentiam peculiari ratione appellari, non quamcunque libidinem, sed illam, qua obscæne partes corporis excitantur.

Nequit ulla concupiscentia reperiri sine anima; nam *concupiscere viventis, & sentientis animæ est*. Non est tamen concupiscentia ipse animæ sensus, sed illud, quod nos habere sentimus; sicut in passionibus corporis non sensus est morbus, sed ille sensus est, quo nos morbum habere sentimus. Verba Augustini sunt lib. vi. contra Julianum cap. 14. & 18. In unoquoque autem animi sensu distinguenda est sentiendi vivacitas, necessitas, & libido. *Vivacitas sentiendi est, quæ magis aliis, aliis minus in ipsis corporalibus rebus, pro earum modo, atque natura, quod verum est percipit, atque id a falso magis, minusve discernit. Utilitas sentiendi est, per quam corpori, vitæque, quam gerimus, ad aliquid approbandum, vel improbandum, sumendum, vel rejiciendum, appetendum, vitandumque consulimus. Necessitas sentiendi est, quando sensibus nostris etiam quæ nolumus ingeruntur. Libido autem sentiendi est, quæ nos ad sentiendum sive consentientes mente, sive repugnantes, appetitu carnalis voluptatis impellit.* Hæc est concupiscentia, de qua agimus. Julianus ista quatuor invicem confundebat, sed distinguenda esse demonstrat S. Pater lib. iv. cap. 14. allatis sensuum omnium experimentis. Inter quæ ingeniose observat etiam Virgilium nulla imbutum fide, divinaque scientia inter famem unde origitur edendi necessitas, & libidinem sive intemperantem appetitum epularum posuisse discrimen; dum enarrans frugalem Æneæ, ac lociorum refectionem post nau-

manfragli pericula, in VIII. Æn. libro ait:

*Postquam exempta fames epulis, mensæ
que remota.*

De regio autem, splendidoque convivio, quo ab Evandro postmodum fuerunt excepti, inquit Poeta:

*Postquam exempta fames, & amor com-
pressus edendi.*

Ex quibus constat concupiscentiam non esse appetitum sensitivum aut rationalem dumtaxat, sed appetitum ipsum inordinatum, & reluctansem, five impetum animi, aut sensus ad turpia & immoderata trahentem. Motibus igitur suis anima, quos habet secundum spiritum, adversatur aliis motibus suis, quos habet secundum carnem: & rursus motibus suis, quos habet secundum carnem, adversatur aliis motibus suis, quos habet secundum spiritum; & ideo dicitur: Caro concupiscit adversus spiritum, & spiritus adversus carnem, ait Augustinus lib. VI. adversus Julianum cap. 14. num. 41.

Ipse tamen motus non est concupiscentia, sed actus ejus; quemadmodum exponit S. P. eodem lib. cap. 19. Quare concupiscentia est prava illa affectio, unde istiusmodi inordinatus motus exoritur. Hinc e Schola nonnulli, quibus consentiunt ex nostris Thomas de Argentina, & Gregorius Ariminensis in distinctionem libri II. tricesimam, appellarunt concupiscentiam sensu non malo morbidam qualitatem. Est autem morbidum, quod tabe confectum est, & vim habet morbi inferendi, ut morbidæ pecus, morbidus aer: quod nomen morbidæ qualitatis eatenus approbamus, quatenus significatur qualitatis nomine, animi, aut corporis habitudo, quæ talis esse potest, etiam carentia prioris temperamenti, uti malam qualitatem dicimus languorem infirmitatis. Nam S. P. Augustinus lib. I. de Nuptiis cap. 25. de concupiscentia scribit, affectio est quedam male qualitatis, sicut languor. Atque manifestius XI. de Gen. ad lit. cap. 32. appellat concupiscentiam eodem vocabulo, morbidam, & mortiferam qualitatem. Certum est autem, hanc non esse malam substantiam a principio malo productam in homine, ut S. Pater adversus Manichæos non uno in loco demonstrat; quoniam malum nihil est aliud, quam sola a bono deficientia. Importat vero concupiscentia aliquid positivum, videlicet, esse impetum, motumque animi, aut sensus; &

Berti Theol. Tom. III.

aliquid privativum, nempe esse motum non rectum & moderatum. Atque ita facile percipitur quomodo, etsi non est substantia, aut qualitas positiva; inficit, titillat, & inclinat ad malum: quia ut moveat & afficiat, habet a vivacitate & natura sensus vel animi; ut afficiat moveatque inhoneste, id nascitur a vitio, & privatione ordinis inter carnem & spiritum; quemadmodum ut claudus currat, officium est animalis: sed ne recte incedat, fit læsione atque imbecillitate membrorum. Quamobrem nisi homo infirmus esset, sed inferior pars obtemperaret rationi, nullus impetus animi, aut sensuum foret idem ille, quem libidinem, & concupiscentiam promiscue appellamus: habuisset enim homo obedientiam inferiorum membrorum, quam sua inobedientia perdidit. Legendus Augustinus lib. XIV. de Civit. Dei cap. 24.

PROPOSITIO: Concupiscentia vitium est inseminatum persuasionem Diaboli, naturæ vulnus, & poena peccati.

Ita definit Tridentinum Concilium sess. V. can. 5. & probatur I. Joannes cap. 2. v. 16. ad Parthos hæc scribit: *Omne quod est in mundo concupiscentia carnis est, & concupiscentia oculorum, & superbia vitæ, quæ non est ex patre, sed ex mundo est. Et mundus transit, & concupiscentia ejus.* Apostolus autem ad Romanos cap. VII. v. 23. *Video, inquit, aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ, & captivantem me in lege peccati, quæ est in membris meis.* Et ad Galatas v. 17. *Caro enim concupiscit adversus spiritum, & spiritus adversus carnem: hæc enim sibi invicem adversantur, ut non quæcunque vultis, illa faciat:* Jacobus etiam cap. I. v. 14. scribit: *Unusquisque vero tentatur a concupiscentia sua abstractus & illectus. Deinde concupiscentia cum conceperit, parit peccatum.* Ex quibus S. Pater hæc argumenta adversus Pelagianos vibrat. Primo concupiscentia, quam Joannes affirmat a Patre non esse, & cui nos admonet, ut resistamus, non est natura instituti hominis, sed poena damnati; munera quippe Dei debemus custodire ac diligere, nec naturam, quæ bona est, execrari possumus & odisse: *Quomodo autem Joanni Apostolo obtemperamus, si concupiscentiam carnis diligimus? Respondebis, Non est ipsa, quam laudo. Et quæ illa est, quam Joannes dixit a Patre non esse? Luxuria, in-*
I quies.

quies. Sed luxuriosi non erimus, nisi istam, quam laudas, concupiscentiam diligamus. Ac per hoc, nolite diligere carnis concupiscentiam cum dicebat, luxuriosos nos esse nolebat. Ab hac igitur abs te laudata concupiscentia diligenda prohibemur, quando a luxuria prohibemur: hac autem, quam diligere prohibemur, non est a Patre. Hec igitur concupiscentia, quam laudas, non est a Patre: Aug. lib. xvii. contra Julianum cap. 13. num. 64. Deinde liquet ex Apostolo concupiscentiam cum castitate pugnare: & unum bonum cum altero minime pugnat. At castitatem bonam esse demonstrant sacræ literæ, quæ nos ad eam conservandam hortantur. Oportet ergo, ut carnis concupiscentia sit mala, & homini adhærens ob vitium, non ob naturalem conditionem. Duo enim bona, quæ a Patre sunt, inter se pugnare non possunt; pugnat autem inter se continentia, & concupiscentia: quid horum a Patre magis esse velis? responde: sequitur e vestigio Augustinus. Præterea ex præmissis Scripturarum Divinarum testimoniis constat, concupiscentiam ad peccatum nos inclinare, eaque, nisi Christi gratia succurrat, arbitrium hominis lege peccati quasi mancipium Diaboli captivari. Sed quod ad peccatum allicit & prolecat, est natura sua malum & poena; malum itaque, & peccati poena est concupiscentia, seu pugnax & laceratosa libido. Quis autem ita sit imprudens atque impudens, ita prociac, pertinax, perniciac, ita postremo insanus & demens, qui cum peccata mala esse fateatur, neget esse malum concupiscentiam peccatorum, etiamsi adversus eam concupiscente spiritu peccata concipere ac parere non sinatur? Lib. vi. ejusdem adversus Julianum argumenta S. Pater jaculat, quæ operose constringunt eruditi Ordinis Theologi, Norisius in Vindiciis cap. 3. §. 2. Fulgentius Bellelli lib. 3. cap. 14. 15. & 16. Aurelius Pierre de Peccato Originali quæst. 6. aliique complures.

Etsi permulta a Pelagianis objectabantur, possunt tamen omnia ad hæc revocari. Principio, concupiscentiam ad proles generationem inditam esse ex eo colligitur, quod illa etiam pecudes illiciuntur, in quibus nulla culpa esse potest. Deinde stante etiam integritate naturæ fuisset filiorum propagatio: igitur & concupiscentia. Tum: Si hæc mala sit, damnandæ erunt nuptiæ, quarum officium nonnisi indulgendo libidini exercetur.

Præterea nihil est aliud concupiscentia, quam naturalis appetitus, in quo, ut in cibo vel potu usuvenit, solus est culpandus excessus. Insuper etiam peccati poena aliquod bonum est, non enim est malum peccatorem punire: bona erit ergo concupiscentia, quam contendimus poenam esse peccati. Postremo concupivit Eva ligni veriti fructum, de quo comedens prævaricatrix evasit: fuit itaque ante mulieris prævaricationem ipsa libido.

Respondet Augustinus ad primum lib. iv. contra Jul. cap. 5. n. 39. ideo hanc libidinem in belluis malam non esse, Quoniam non repugnat rationi, qua carent. Addit de Orig. Peccato cap. 40. tantam excellentiam esse homini comparatione pecoris, ut natura istius in homine vitium sit. Subdit lib. iv. Operis imperfecti num. 56. habere animam asininam, qui, cum libido sit natura pecoris, negat in homine poenam esse. Ait bruta non inhiare in prægnantes, atque in actus obsceniores; ideoque in homine libidinem longe esse turpiorem, quam sit in belluis. Narrat lib. vi. contra Julianum cap. 14. num. 41. exemplo Calligoni, etiam Eunuchos meretriciis amplexibus inquinari, quam turpitudinem in exsecris bestiis non offendimus. Quod sequitur de propagatione proles in statu innocentiae, solvitur lib. vi. adversus Julianum cap. xi. lib. ii. de Nuptiis & concupisc. cap. 13. & lib. xiv. de Civit. Dei cap. 23. & 24. dicendo, tunc libidinem aut nullam futuram, aut ita subditam voluntati, ut nunquam posset sollicitare nolentem, ita, ut absque noxia cupiditate homo uteretur genitalibus membris, ut modo movet pro lubitu manus, aut pedes. Tertium argumentum in ipsum Julianum retorquetur lib. iiii. cap. 15. nam cum nuptiæ sint concupiscentiæ remedium, ut fatebatur Julianus, consequitur illam esse languorem quemdam & morbum; nemine providente remedium sanitati. In i. autem de nuptiis cap. 14. demonstrat culpabilem non esse generandi intentione concubitum, qui proprie nuptiis est imputandus; has vero illud, quod non pertinet ad se, carnalem videlicet voluptatem, venia dignum reddere propter se. Addit lib. vi. contra Julianum cap. 18. hoc libidinis malo bene uti pudica conjugia, cum eo utuntur generandi causa, atque illud certa lege refrænant, ne ad alienas mulieres laxatis extra pudorem habenis discurrat. Ad quantum ne-

nego concupiscentiam esse naturalem appetitum; nam velle etiam saluum esse, & velle suscipere filios, eosque nutrire & educare naturalis est appetitus, idemque rationis, non libidinis, ut S. Doctor ait lib. 11. de Nuptiis cap. 5. quare concupiscentia ad appetitum addit inordinationem, qua rationem antevertit, eique repugnat, ideoque, nisi cum Pelagianis sensuum vivacitatem, libidinemque permixte accipiamus, semper in hac aliquis excessus deprehenditur. Proxima argumentatio exploditur exemplo mortis, & cæcitatis, quæ licet bonæ sint comparate ad Deum iuste eas infligentem, quod præstat beneficia indebita subtrahens: nihilominus peccatori, cui decernuntur, poena sunt. Ultima etiam eliditur, respondendo præcessisse in Eva malam voluntatem, qua serpenti subdolo crederet, & consecutam malam concupiscentiam, qua cibo inhiaret illicito, ut scribit Sanctus Doctor lib. 1v. Operis imperf. cap. 56. & nos supra diximus prop. 3. cap. 12. De Concupiscentia, quam in statu naturæ puræ propugnant quamplures Theologi, paullo infra: nunc enim de ea, quam modo experimur, tantummodo verba fecimus.

DE PUDORE NUDITATIS.

Hujus concupiscentiæ etiam pudor nuditatis est invictissimum argumentum: quod cum negare ausus sit post veteres Pelagianos immoderatus Augustinianorum librorum Censor Joannes Phereponus, breviter demonstratur. Etenim Genesis 11. 25. de Adam, & Eva antequam laberentur, scriptum est: *Erat autem uterque nudus, & non erubescabant*: post transgressionem vero, ut habetur cap. 111. 7. *Aperti sunt oculi amborum; cumque cognovissent se esse nudos, consuerunt folia ficus, & fecerunt sibi perizomata*. Atqui non sunt aperti primorum hominum oculi, quasi ante lapsum cæci fuerint, ut supra adversus Ophitas demonstratum est; nec ut viderent interiorem peccati maculam solummodo: quippe ad hanc contegendam nihil conferre poterant perizomata ficus: Itaque aperti sunt, ut erubescerent, turpisque nuditatis afficerentur pudore. Merito hujus libidinis maxime pudet, merito & ipsa membra, quæ suo quodam, ut ita dixerim, jure, non omnimodo ad arbitrium nostrum movent, aut non moventur, pudenda dicuntur, quod ante pecca-

tum hominis non fecerunt. Nam sicut scriptum est, *Nudi erant, & non confundebantur*; non quod eis sua nuditas esset incognita, sed turpis nuditas nondum erat, quia nondum libido membra illa præter arbitrium commovebat, nondum ad hominis inobedientiam redarguendam sua inobedientia corpore quodammodo testimonium perhibebat, &c. Legito Augustinum lib. xiv. de Civit. Dei cap. xvii. Hinc est quod merito Sanctus Pater ex pudore nuditatis, atque ex eo, quod concubitus seminei, ceterique actus voluptuosi nunquam palam perficiantur, & ingenuus quilibet homo ne turpia verba profundat continetur a verecundia, evincit libidinem malum esse tam hoc ipso loco, quam in altero libro de Nuptiis cap. 5. & contra Julianum lib. 1v. cap. 16. & lib. v. cap. 2. Quo in loco etiam hæreticum redarguit, quod ut argumentum ex allatis verbis Geneseos petatum callide eluderet, perizomata idem significare affirmabat, ac vestimenta. Verum putide prorsus, ac pertinaciter. Enim vero Græcum vocabulum *περιζωματα*, & Hebraicum *תכריכין* Hagorod, Chaldaicumque *זכרין* Zerazin idem esse, ac subcinctoria, subligacula, & lumbaria, ipsum etymon demonstrat, atque consensus Interpretum universorum.

Objicit Phereponus Animadv. in cap. 13. libri xiiii. de Civit. Dei, & in cap. 17. libri xiv. motum aut nullum fuisse in Eva, aut certe minime conspicuum, & qui in eam ruborem posset inferre. De nuditate primorum parentum videndos cum alios Interpretes, tum præsertim Joannem Clericum in Genesim: gentes in Africa & America plane nudas incedere, nec olim magis vestitas fuisse, quidquid scribat in suo Apollonio Philostratus: nuditatis pudorem hinc potissimum natum, quod cum Adam, & Eva liberos habuerint, tecti esse debuerunt, ne hi genitalia membra contrectarent, suisque citius æquo abuterentur: mulieres a pubertate tectas esse oportere, ne singulis mensibus oculos scædum quidpiam offendant: conjugatos quoque nuditati consulere, ne per oculos concitata libidine, optimæ conjugiorum leges violentur. Belle his verbis censorium calamum retrahit: *Sed de his pluribus non agemus, ne in pudorem & ipsi peccemus*.

Respondeat idem Augustinus, ut quisquis videt tam exulcerato animo Phereponum Sancti Doctoris libros legisse, ut tela Juliani

jamdiu ab illo protrita non nisi in sui perniciem tractare præsumat. Itaque S. Pater lib. iv. contra Julianum cap. 13. num. 62. hæc habet: *Quid autem de motu feminae, cujus & ipsam puduit, inaniter argumentandum putasti? Non utique femina motum visibilem texit: sed cum in eisdem membris tale aliquid sentiret occultius, quale vir senserat, ambo texerunt, quod alterutrum videndo in alterutrum commoti ambo senserunt, & vel unusquisque sibi, vel alter alteri erubuerunt.* Næ peracuta est prior illa Phereponi argutatio nova, ac peremptoria! Deinde nos Phereponus hortatur, ut adeamus Interpretes, præsertim vero Joannem Clericum, idest seipsum, pro recta intelligentia versus 7. capituli 111. Geneseos, quem de nuditate animi, idest, privatione gratiæ, ac peccato intelligendum esse contendit. Sed audiat Augustinus lib. v. adversus Julianum cap. 2. num. 7. hæc differens: *Ubi manifesta res est, scripturæ divinæ sensui nostrum sensum addere non debemus: non enim hoc fit humana ignorantia, sed præsumptione perversa. Adam, & mulier ejus, qui nudi erant ante peccatum, & non confundebantur, mox ut peccaverunt quas partes corporis amicerunt, perizoniatum nomine satis evidenter expressum est. Videmus quid texerint: nimia insipientia est adhuc querere, nimia impudentia adhuc negare, quid senserint.* De nuditate itaque corporis, non solius animi, sunt verba Genesis accipienda, & de velamine pudendorum membrorum, quorum motu sentitur turbida ac perversa libido. Atque hæc est omnium fere Interpretum expositio; cui nec repugnat interpretatio eorum, qui docent Adam, & Evam aperuisse oculos mentis ad discernendum inter bonum & malum; nam & his assentitur S. Pater xi. de Genes. ad lit. cap. 32. & xiv. de Civit. Dei cap. 17. scribens, se primos parentes cognovisse nudatos illa gratia, qua prius vestiebantur. Quod sane novaverunt, quia, hac gratia remota, extitit in motu corporis quadam impudens novitas, unde esset indecens nuditas, & fecit attentos, reddiditque confusos. Joannem autem Clericum, inquit eruditus Auctor librorum de Ingeniorum moderatione lib. 111. cap. 3. virum & eruditione & ingenio critico revera celebrem, sed licentia quoque opinandi famotum, adeoque in Sanctos Patres animatum, cum audis, alterum, imo ipsum Pherepo-

num audire te putes. Unde apparet hominis arrogantia, qui non solum Phereponum, idest, *laboris patientem* seipsum nominat, verum etiam præ ceteris sese divinarum scripturarum Interpretem nobis lectitandum proponit. Quod rursus opponitur de causa pudoris, eadem facilitate ab Augustino retunditur in 11. de Nuptiis cap. 5. num. 14. his verbis: *Quare illud opus conjugatorum subtrahitur & absconditur etiam oculis filiorum, nisi quia non possunt esse in laudanda commixtione sine pudenda libidine?* Idem dicendum est de adolescentibus, & puellis egressis ex ephebis, ceterisque nuda membra regentibus: quare, nisi forte ob turpitudinem libidinis, nuditatem suam erubescunt? Sed accedit ad refellendum Phereponum, quod primi parentes consueverunt subcinctoria, ac tegumenta verendorum, cum nec filii essent, qui contrectarent pudenda, nec alienæ mulieres, quibus Adam commisceretur, neque causæ aliæ, quas imprudens Criticus prætexit. Nec minus est portentosum in gentibus Americanis, quod nudæ prorsus incedant, quam quod sint anthropophagæ, & natos, parentesque immaniter cadant: quæ facinorosa si laudanda sunt, etiam laudanda erit libido: sin minus, neque hæc erit cum moribus summe vituperandis perpaucoorum hominum celebranda. Denique & quod vereatur Criticus ne peccet in pudorem, ita ab Augustino capitur lib. iv. contra Julianum cap. 13. num. 61. *Sed loquens vna petis, ut ignoscant verecunda aures, & congemiscant potius, quam indignentur necessitati tuæ. Quare petis, ut ignoscatur tibi? Nonne abs te venia postulatio etiam ipsa est libidinis accusatio.* Et lib. 11. de Nuptiis cap. 9. num. 22. *Quid enim potuit Deus facere, quod ejus prædicatorem pudeat dicere?* Ita Augustinus fregit in Pelagianis Phereponi audacissimam temeritatem. Hæc de pudore nuditatis primorum hominum, quorum oculi, ad discernendum inter bonum quod amiserant, & malum in quod ceciderant, aperti sunt;

*Quosque aluit misero fallax insania poma,
Vestivit folio: sava quos arbore nudos
Reddidit, hos gravius tenui de cortice textit.*
Alcimus Avitus lib. 3.

DE TUNICIS PELLICEIS.

Ad tegendam femorum nuditatem perizo-

mata ficus sibi primos homines consuisse, Deumque eis addidisse tunicas pelliceas divina narrat Historia. Has tunicas Origenes esse putat ipsum mortale corpus ob prævaricationem præteritam interitu conficiendum. Hunc allegoricum sensum etiam Augustinus comprobat in II. de Genesi contra Manichæos cap. 21. dicens: *Ipsi enim fecerunt præcinctoria de foliis fici, & Deus illis fecit tunicas pelliceas; idest ipsi appetiverunt mentiendi lividinem relicta facie veritatis, & Deus corpora eorum in istam mortalitatem carnis mutavit, ubi latent corda mendacia.* Pro qua Origeniana sententia stare videtur evidens ratio: non enim decebat Deum lanium fieri, mactare animalia, & pellium esse sutorem. Cum etiam bina cujusque speciei animalia produxerit, & nihil novi condiderit die sexta transacta; inverisimile est aliqua deglubisse, uno bestiarum genere perduto.

Verumtamen affirmandum est, vere Adamo, & Evæ Tunicas e pellibus consutas Deum fecisse: non enim alium sensum patiuntur hebraica nomina כְּתֹנִת עֹר Catnod-hor, quæ significant vestimenta ex pelle bestiis detracta: nec sine causa in historiis a literali sensu est ullatenus recedendum. Cui sane non adversatur Augustinus, qui XI. de Gen. ad lit. cap. 39. n. 52. scribit: *Hoc significationis gratia factum est, sed tamen factum.*

Ad rationem prædictam, quæ videtur confirmare Origenianum errorem, responderunt veteres Rabbini fuisse pelles, quas statotempore serpentes abjiciunt; sive animalia adhuc viventia sponte, Dei jussu, se pellibus expoliassent; aut forte pellium nomine significari pilos, vel lanam. At hæc partim fictitia sunt, partim aspera & contorta, partim quoque temporis angustia, & necessitati convenire non possunt. Procopius Gazæus Comment. in Genesim putat hujusmodi pelles vel productas ex nihilo, vel per conversionem præexistentis materiæ, ipsa die sexta post Adæ lapsum, & die ad vesperam inclinante. Torriellus tom. 1. Annal. p. 100. scribit tunicas ab ipso Adamo, Deo inspirante, fabrefactas nec Deum, sed hominem animalia occidisse. Factum id ministerio Angelorum, scribunt Abulensis, a Lapide, Salianus, alii. Ego non video, cur teneamur asserere, Deum ex animalibus singulis bina tantum creasse, cum hæc inter non sit, quomodo in hominibus, dominium ac regimen, cui dependentia ab

uno necessaria est: aut si bina fuerunt producta, non potuerint, antequam mactarentur, ad speciei conservationem feminas gravidare. Ut ut sit, falsum est, quod de primis hominibus scribit in quinto Lucretius:

Necdum res igni scibant tractare, nec uti Pellibus, & spoliis corpus vestire ferarum.

CAPUT XIV.

De Adami resipiscentia, ac salute.

TATIANUS Syrus auctor Orationis ad Græcos editæ circa annum vulgaris Æræ 172. Marci Aurelii Imp. XII. primus omnium Adami saluti contradixit, ut Irenæus scribit lib. 1. cap. 38. olim 30. & verbis Irenæi Eusebius H. E. lib. IV. cap. 29. Et doctissimus quidem Valesius Irenæi verba reddidit, *Nova præterea argumenta ad subvertendam Adami salutem excogitans*, quibus videtur Tatianum non fuisse hujus erroris auctorem, sed in Græcis habetur, τῇ δὲ τῆς Ἀδὰμ σωτηρίᾳ παρ' ἐαυτοῦ τὴν ἀντιλογίαν ποιησάμενος, idest, *Adami autem saluti ex seipso, ingenioque suo contradictionem faciens.* Post Tatianum damnationem Adæ asseruerunt Encratitæ, sic nuncupati ἀπὸ τῆς ἐγκρατείας, a continentia, quod nuptiis adversarentur; unde diversi non fuerunt a Marcionitis, ut recte eo loco Eusebius. Hi & Severiani dicti sunt a Severo quodam Tatiani discipulo, de quo Nicephorus lib. IV. H. E. cap. 4. & lib. 1. Hæretic. fabul. cap. 21. Theodorëtus.

Revocavit in dubium salutem Adæ, non tamen inter damnatos illum connumeravit Rupertus Abbas Tuitiensis, qui floruit sub initium sæculi XII. Istum aliqui benigne excusant, quasi aliorum sententiam, non propriam exposuerit. Verum etsi Rupertus temeritatis notam inurit iis, qui temere questionem hanc, subscribentes Encratitis, finirent, nihilo tamen minus posteaquam dubitationis suæ causas attulit, nulla pro Adamo producta, pergit rotundis quadratisque verbis: *Salvatio ejus, & a multis libere negatur, & a nullo satis firmiter defenditur.* Excusandus potius Rupertus, quod non satis ei constaret de auctoritate libri Sapientiæ, de qua olim dubitarunt nonnulli: nullo enim alio divinæ Scripturæ testimonio salus Adæ apertissime comprobatur. Id tamen Tatiano, asse-

aflectisque minime suffragatur; quoniam hi non in ancipiti dubitatione prudenter versati sunt, sed temere in protoparentem damnationis sententiam pronunciaverunt. Nunc autem ob memorati libri certam divinamque auctoritatem, atque ventilatam traditionem Majorum, neque fas est iudicium suspendere.

PROPOSITIO: Adam patrati criminis poenituit, & salutem æternam est consecutus.

Demonstratur primo ex cap. x. Sapient. v. 1. & 2. *Hæc illum, qui primus formatus est a Deo pater orbis terrarum, cum solus esset creatus custodivit, & eduxit illum a delicto suo, & dedit illi virtutem continendi omnia.* Deinde probatur Traditione PP. Irenæus in 111. adversus Hæres. cap. 34. plura contra Tatianum argumenta producit, de quibus infra. Fuit autem Irenæus huic hæretico synchronus, atque strenuissimus Adversarius. Sæculo 3. damnarunt hunc errorem Tertullianus lib. 11. contra Marcionem cap. 25. & Origenes hom. 35. in Matthæum. Proximo sæculo Eusebius loco citato, Athanasius libro de Passione, & Cruce Domini, Hilarius in Matthæum Canone VIII. Gregorius Nazianzenus Oratione XVIII. de laudibus Cypriani. Postremo Patres ac Theologi universi, quorum ductor, & column Augustinus Epistola ad Evodium 99. nunc 164. cap. 3. ait: *Et de illo quidem primo homine patre generis humani, quod eum ibidem solverit, Ecclesia fere tota consentit: quod eam non inaniter credidisse credendum est, undecunque hoc traditum sit; etiamsi Canoniarum scripturarum hinc expressa non proferatur auctoritas. Quamquam illud quod in libro Sapientiae scriptum est: Hæc illum, qui primus factus est, patrem orbis terrarum, cum solus esset creatus, custodivit, & eduxit illum a delicto suo, & dedit ei virtutem continendi omnia: magis pro hac sententia, quam pro ullo alio intellectu facere videatur.* Collegerunt testimonia Patrum Bellarminus lib. 111. de Amis. gratiæ cap. 12. Tornielus ad an. m. 390. num. 9. Pererius lib. 7. comment. in Genes. Nat. Alex. dissert. XVII. sæc. 2. Sam. Andreas, & alii; itaut nullus plane tam ex Catholicis, quam ex Protestantibus neget, de salute Adæ universos, Tatianis exceptis, convenire. Unum addo quod alii prætermiserunt, in Litaniis, quibus utitur Clerus S. Mariæ Majoris Romæ, legi: *Sancte Adam, ora pro nobis.*

His ergo pro definiendo dogmate conten-

tus ero: nam ubi constat de auctoritate litterarum Sanctarum, & de consensu antiquorum, necesse non est ad humanam rationem confugere. Irenæus tamen hoc etiam telo petiit Tatianum, & salutem Adami demonstrat primo, quia sententia Tatiani nova est, ab eo conficta, & in parentes impia & injuriosa. Insuper, quia Deus non maledixit Adam, & Evæ sicut serpenti; imo illos ad resipiscentiam invitavit, & eis veniæ salutisque spem dedit, facta promissione Christi Redemptoris: per quem mulier Ecclesiæ, ac Deiparæ typus debeat serpentis caput conterere. Deinde quia in signum poenitentiae se asperis perizomatis induerunt. Ulterius quoniam Pastor non invenisset ovem perditam centesimam. Postremo, quia Diabolus gloriari posset, se a Christo non fuisse devictum, si primi parentes non fuissent ab ejus captivitate liberati. Pareus adversus Bellarminum, qui memorato loco hæc argumenta ex Irenæo produxit, tertium de perizomatis, & alterum de ove centesima parum firmum judicat, cum responderi posset, perizomata illa propter nuditatem fuisse consuta, hanc vero ovem significare quemvis peccatorum resipiscentem: cetera esse probabilia fatetur. Verum Irenæo assentitur etiam Ambrosius lib. de Parad. cap. 13. nec opus est, ut sint omnia prorsus invicta & palmaria. His accedunt conjecturæ aliæ, quod Adam & Eva Christi, & Ecclesiæ typum gesserint, quod ab illis Abel sacrificiorum rationem, Deique cultum fuerit edoctus, & quod una cum Christo a mortuis surrexerint, ut Patres nonnulli tradiderunt.

Valde probabilem de salute Adæ fidem facit traditio de sepultura ejusdem Adæ eo ipso loco, in quo crucifixus est Dominus. Cujus traditionis, ut mittam quæ citari solent ex libro 11. Carminum contra Marcionem, & ex Augustini sermone 71. de Temp. nunc 6. Append. quæ, etsi spuria habentur a Criticis, comprobant tamen antiquorum temporum opinionem; locupletissimos testes laudare possumus Cyprianum Tract. de Resurrect. Christi, Origenem hom. in Matthæum 35. Epiphanium lib. 1. adversus hæreses, Jo. Chrysostomum hom. 84. in Joannem, & alios plures laudatos a Bellarmino, & a Hyacintho Serry Exercit. 56. n. 5. & in Prologo Galeato operum Melchioris Cani cap. 5. & a Toletio Annot. 12. in cap. 19. Joan-

Joannis, &c. qui omnes tradunt Christum mortuum super Adæ sepulcrum, ut is salvaretur divini sanguinis asperione.

Erit qui reponat, S. Hieronymum Comment. in cap. 27. Matthæi hanc traditionem rejicere, quod in Jesu filii Nave volumine legatur Adam sepultum juxta Hebron, & Arbee: & Calvariæ locum dictum sic a capite decollatorum, uti asserunt & Beda, & Paschasius, & Doctor Angelicus 3. p. q. 47. art. 10. Magnus enim Hieronymus de hac traditione scribit: *Favorabilis interpretatio, & mulcens aurem populi, nec tamen vera.* Et ad 5. caput Epist. ad Ephesios: *Hæc utrum vera sint, nec ne, lectoris arbitrio derelinquamus.* Remanet tamen satis firma, aut saltem non refutata, illa de busto Adæ sententia; propterea quod Hebræorum opinio de Adamo sepulto in Hebron, nequit ex libro Josue confirmari, ut aperte me demonstrasse confido in prima secundicapitis propositione. Immo vera esse potest utraque simul sententia, nuncupatum Golgotha a cranio Adæ, & a cervibus decollatorum. Cum debita ergo Hieronymo reverentia, ad partes aliorum accedimus; maxime quod ipsemet in Epistola, quam ad Marcellam dedit nomine Paulæ, & Eustochii, quæ est inter familiares lib. 2. ordine septima, est pervetustæ traditionis adstipulator. In ea siquidem Epistola hæc de Hierosolyma habet: *In hac urbe, imo in hoc tunc loco, & habitasse dicitur, & mortuus esse Adam: unde & locus, in quo crucifixus est Dominus noster, Calvaria appellatur, scilicet quod ibi sit antiqui hominis Calvaria condita: ut secundi Adam, idest, Christi sanguis de cruce stillans, primi Adam, & jacentis protoplasti peccata dilueret, & tunc sermo ille Apostoli compleretur: Excitare qui dormis, & exurge a mortuis, & illuminabit te Christus.* Itaque Scripturæ divinæ testimonio, consensione Patrum, & conjecturis plurimis, quarum aliæ probabiles sunt, aliæ prope certæ, tollitur omnis hæsitatio circa resipiscentiam Adami, circa quam pauci fuerunt ancipiti cogitatione distracti.

CONTRARIA OBJECTIO DILUITUR.

Sed ita argumentaberis. Salutem Adæ nec scriptura, nec traditio, nec aliqua ratio potest comprobare. Non scriptura: nam, ut

Rupertus ait: liber Sapientiæ de Canone non est, & majori libertate parvipenditur, quam suscipitur, quia quando, vel ubi Adam peccatum suum agnoverit, non ostendit. Amplius autem quod dictum est, *Et dedit illi virtutem continendi omnia*, nullum certum sensum præsentat, quia præter unicum Dominum Jesum Christum nullus est homo tali virtute præditus. Adde legi in pluribus codicibus: *Et eduxit illum de limo terre, non, a delicto suo.* Præterea Apostolus in 1. ad Corinth. xv. 22. novum Adam opponit veteri; ut ergo in illo omnis salus, ita in vetere Adamo est omnis punitio, & damnatio. Rursus idem Apostolus ad Hebræos xi. 4. Ecclesiam fidelium non ab Adam, sed a filio ejus Abel exortam ostendit. Ex Scripturis igitur salus Adæ nequit evinci. Sed nec ex traditione. Etenim Rupertus, ut dictum est, circa eam pendet animo: Bernardus in libro de modo beate vivendi scribit: *Adam in infernum cecidit, quia inobediens fuit.* Et Gelasius Papa librum, qui inscribitur, *Pœnitentia Adæ*, inter apocryphos amandavit. Ratio autem æquitatis postulat, ut ex quo Deus non pepercit angelis peccantibus, nec veniam daret homini, quem conditione inferiorem paribus beneficiis ornaverat. Scripturis itaque, auctoritate, & ratione Adæ salus oppugnatur.

Resp. falli Rupertum, qui a Canone divinarum scripturarum expungit librum Sapientiæ: in quo retinendam esse Vulgatæ lectionem, constat ex Græcis, Romanisque Codicibus, & ex Patribus, qui legerunt, *a delicto suo*, ut supra vidimus in Augustiniana ad Evodium Epistola. Ea autem verba: *Et dedit ei virtutem continendi omnia*, non plenissimam potentiam, sed dominium ac regimen demonstrant rerum terrenarum; cum sit in græco *κρατῆσαι πάντων*, omnibus dominari. Cœpisse Adæ pœnitentiam ex quo dominicæ sententiæ cervicem inflexit, & rudibus brutorum pellibus contextus vitam miserrimam egit, pie, & probabiliter credimus. Apostolum in Epist. ad Corinth. agere de morte, & resurrectione corporum, diximus capite præcedenti; quamquam & in hoc novus Adam opponitur veteri, quod unus gratiæ, alter peccati sit auctor; sed tamen ad Rom. v. 14. appellatur primus Adam *τύπος τοῦ μέλλοντος forma futuri*. In Epistola autem ad Hebræos fideles præcipue lau-

dantur, qui fidei causa aut mortem perpeffi sunt, aut futurorum promissionem singulari mysterio acceperunt; quorum utique primus est Abel. De Ruperto non opus est plura edisserere. Liber de modo bene vivendi non est genuinum opus Bernardi, ut demonstrat Bellarminus de Script. Eccles. an. 1130. e stylo, & inscriptione ad Sororem virginem; & præterea possunt verba, quæ inde obijciuntur, ad solum reatum, & meritum damnationis referri. Gelasius certum librum, non pœnitentiam Adami reprobatur; ut dum declarat apocryphos, qui inscribuntur, *De Infantia, & de Nativitate Salvatoris*, de-

rogat librorum auctoritati, non autem substantiæ rerum gestarum. Adamo denique, non Angelis Deus pepercit; sive quod ille fuerit imbecillioris naturæ, ut Gregorius docet lib. iv. *Moralium* cap. 9. & Damascenus lib. ii. cap. 3. sive quia Dominus beneficiorum suorum Angelos iusto iudicio, hominem misericordiæ decreverat reservare. Pro quo maximo benefacto, aliisque innumeris, quibus nunquam non afficimur, inter quæ & illud connumerandum est, quod finem attingerim hujusce libri, Deo patri misericordiarum gratias refero.

PRÆCEDENTIS LIBRI XII.

ADDITAMENTUM,

In quo de statu naturæ, quam puram vocant, disquiritur.

ON sine causa, ubi dissertando de variis Theologicæ doctrinæ capitibus incidit disputatio mea in dubia quædam, quæ circa statum hominis in nulla supernaturali gratia, atque in nullo peccato constituti versantur, abstinui a sententia dicenda, ne magnam hinc Doctorum multitudinem irritarem, inde vero Sodalitii nostri scriptores mihi facerem adversarios. Noveram enim tamquam Baji, & Jansenii gregales illos passim traduci, qui statum naturæ, quam *puram* vocitant, repugnare arbitrantur; & ex adverso haberi a plurimis Augustini desertores, qui possibilem adstruunt. Proferre autem sententiam, quasi temere aleam jacere nolui, ratus me lectori operam haud inutilem locaturum, si dubia ipsa juxta utramque opinionem dissolverem. Jam vero ne surda aure utriusque argumentationes præteream, in hac quæstione me continebo aliquantulum, illamque rationem

suspendendi iudicium, cur hætenus servaverim, demonstrabo, ita tamen, ut a nostratibus dispellam errorum damnatorum nubeculas, & modeste aperiam quid possit a nobis majori probabilitate defendi. Illud tantum præmittendum est, eam appellari a Theologis *naturam puram*, in qua præter naturales proprietates nihil ei superadditum esset, nullum videlicet supernaturalis gratiæ beneficium, nullumque vitium; haberet tamen illa naturales defectus, qui ex animæ, aut corporis constitutione profiscuntur, & esset obnoxia fami, siti, morti, & languoribus ex pugna elementorum exorituris.

CAPUT I.

Doctorum, qui statum pure nature censent esse possibilem, argumentationes præcipuæ.

ITAQUE status *pure nature* possibilitatem Theologi hisce argumentis stabilire ni-

nituntur. Romani Pontifices Pius V. an. 1567. & Gregorius XIII. anno 1579. damnarunt constitutionibus suis sequentes Michaelis Baji Decani Academiae Lovaniensis propositiones: *Integritas primæ creationis non fuit indebita humana naturæ exaltatio, sed naturalis ejus conditio. Deus non potuisset ab initio talem creare hominem, qualis nunc nascitur. Immortalitas primi hominis non erat gratiæ beneficium, sed naturalis conditio. Falsa est Doctorum sententia, primum hominem potuisse a Deo creari, & institui sine justitia originali*: quæ sunt inter alias ab Apostolica Sede proscriptas ordine vicesima sexta, quinquagesima quinta, septuagesima octava, & nona. In quibus apertissime eorum sententia reprobat, qui naturæ puræ impossibilitatem defendunt. Nequit ergo salva fide, ac religione opinio hæc sustineri.

Huic argumento respondent contrariæ sententiæ patroni, Baji propositiones non esse omnes absolute hæreticas, sed alias propter acre in aliorum opiniones judicium, & nimiam in vellicandis Doctorum sententiis arrogantiam, alias vero respectivæ, & in sensu ab assertoribus intento fuisse damnatas. Quod Gabriel Vasquez in 1. 2. disp. 109. cap. 18. probat ex verbis, quæ recensitis propositionibus Baji in Bulla Romani Pontificis subjunguntur: *Quas sententias stricto coram nobis examine ponderatas, quamquam nonnullæ aliquo modo sustineri possent, in rigore tamen, & proprio verborum sensu ab assertoribus intento hæreticas, erroneas, suspectas, temerarias, scandalosas, & in pias aures offensionem immittentes, respectivæ & quæcunque super iis verbo, scriptoque emissa præsentium auctoritate damnamus*. Ex qua damnatione, addit Vasquesius, non satis apparet, qualis unicuique propositioni censura sigillatim conveniat; nec prædictis propositionibus omnibus illas notas & censuras simul, sed singulatim convenire, hoc est singulas singulis tribuendas esse, ex prædictis verbis aperte constat. Nec poterat Vasquesius rem ignorare, qui de articulis Bajanis sermonem frequenter habuerat cum Francisco Cardinali Toletio, qui in hac causa Lovanium fuerat delegatus. Hæc non solum Theologi nostri confirmant, Cardinalis Norisius in Vindiciis cap. 3. §. 2. Fulgentius Bellelli lib. 3. cap. 27. Lafosse tom. 3. q. 1.

Berti Theol. Tom. III.

§. 11. & alii, verum etiam Vincentius Contensonas Thomista doctissimus tom. 1. lib. VIII. dissert. 1. cap. 1. §. 1. celeberrimus Estius in 2. dist. 25. §. 6., qui laudat etiam declarationem Facultatis Theologicæ Lovaniensis, Natalis Alex. in Historia Eccl. tom. VI. cap. 2. art. 14. aliique prope modum innumeri.

Quibus præmissis respondent propositionem illam vicesimam sextam merito esse damnatam, quoniam integritas primi hominis complectitur gratiam, quæ hominem rectum & justum constituit; quam certissimum est non esse naturalem conditionem, sed Dei beneficium. Id vero manifestum est, inquit Estius, ex articulo vicesimo primo præcedenti, atque ex doctrina Auctoris in eo capite, unde propositio transcripta est. Et Gonet alteram propositionem ita recitat; *Deus non potuisset creare hominem, qualis nunc nascitur, idest destitutum justitia originali, & gratia sanctificante*. Itaque comparate ad hunc capitalem errorem Baji, memorati articuli damnati sunt. Falsi sunt etiam, propterea quod Bajus naturæ rationalis integritatem, justitiam, & partis inferioris subjectionem, naturæ proprietatem, non gratiæ beneficium commentus est, & naturam puram non impossibilem esse, sed actu a Deo conditam autumavit. Nostri autem Theologi ea omnia gratiæ deputanda esse fatentur; quamquam spectata decentia oportuerit rationalem creaturam hujusmodi gratia fulciri. Sunt etiam articuli illi scandalosi, & hæretici relate ad propositionem 74. in qua Bajus in errorem Lutheranorum condemnatum a Tridentina Synodo miserrime prolapsus est, asserens concupiscentiam esse peccatum. Quare Norisius: *Longo intervallo, inquit, a damnato sensu distamus, non enim dicimus, Deum non potuisse condere hominem, cum concupiscentia rebeli, quod illa sit formaliter peccatum, sed quia licet ipsa peccatum non sit, est tamen ad peccatum inclinans, & quidem vehementius, quam quilibet alius habitus vitiosus ab homine contractus*. Addit Scriptor clarissimus juxta amplam propositionum illarum expressionem, consequi posse Deum hominem condere cum originali peccato, cum quo modo nascimur, quod sane absque impietate affirmare non possumus.

Cardinalis Aguirre Tom. 3. Theologiæ S.

K. fel.

selmi Tract. v. disp. 106. sect. 4. ait respon-
sionem Norisii asserentis propositionem Baji
lv. damnatam respectu prop. lrv. nullum fun-
damentum habere: subdit quam facillime ex-
plodi, cum certum sit Bajum, sicut & olim
Pelagium nunquam putasse Deum non po-
tuisse creare hominem cum concupiscentia re-
belli, quæ sit *formaliter* peccatum, sicut ex-
ploratum ipsi erat non potuisse condere ho-
minem in statu peccati. Solum ergo (in-
quit) negavit Bajus hominem potuisse con-
di a Deo cum concupiscentia rebeli, in qua
modo nascimur, & quæ ad peccatum alli-
ciat. Idem Aguirre scripserat supra sect. 2.
cap. 16. quod Norisius ait articulum illum
damnatum ob censuram, quam Bajus jacu-
latur adversus Theologos sentientes opposi-
tum: & quod caput est, Norisium tueri
propositionem Bajanam, ut jacet, scribit
Bruno Neusser in prodromo Velitari p. 1. cap. 5.

Verum hæc retunderet Norisius noster,
eaque repeteret, quæ scripserat olim ad Ger-
manitatem v. sub nomine Annibalis Ricci.
Ubi adversus Parallelistam demonstrat se in
Vindiciis diserte affirmavisse Propositionem
Baji quinquagesimam quintam merito damna-
tam esse, non quod offendiculo pateret,
quemadmodum lib. 111. cap. 23. inquit Jan-
senius, neque ob illatam Pelagianæ hæreseos
ceteris Theologis notam, tametsi hæc non-
nullis articulis Baji convenire bene sapienter-
que Norisius animadvertit; sed damnatam iu-
re meritoque relate ad vicesimam septimam,
in qua gratia sanctificans, humanæ naturæ
exaltatio, & integritas prima appellatur a
Bajo naturalis conditio, non beneficium di-
vina superadditum largitate. Unde vides &
quo fundamento Norisius nitatur, & adver-
sarios suos, saltem Brunonis Neusser,
malam fidem. Quod vero addit Aguirre da-
mnatum Bajum propterea quod negaret possi-
bilem statum, in quo inesset homini concu-
piscencia rebeli; non soli Norisio Bajani er-
roris calumniam impingit, sed iis omnibus,
qui licet statum puræ naturæ arbitrentur pos-
sibilem, concupiscentiam tamen rebellem ab
illo statu removendam apertissime docent,
propterea quod sit intrinsece mala: ut defen-
dunt Petrus Aureolus, Gregorius de Arimi-
no, Martinus de Esparza laudati in Vindi-
ciis Norisianis, atque cordati Theologi plu-
res, inter quos Nicolaus l' Herminier Tom.
4. pag. 56. præmittens ad hujus quæstionis so-

lutionem, nullam fore in statu naturæ puræ
rebellionem carnis adversus spiritum, sed ex-
citandos duntaxat motus partis sensitivæ, non
quales nos post Adæ lapsum titillant, sed qui
præcise ad naturam hominis pertinerent. At
de Concupiscentia hac rebeli posthac iterum.

Ad evincendam præterea possibilitatem na-
turæ puræ producant Theologi celebre Augu-
stinianum testimonium ex lib. 1. Retract. cap.
9. *Quamvis ignorantia & difficultas, etiamsi
essent homini primordia naturalia, nec sic cul-
pandus, sed laudandus esset Deus, sicut in
eodem tertio libro (idest de libero arbitrio
cap. 20. & 21.) disputavimus.* Quæ verba
repetit S. Pater de Dono Perseverantiæ cap.
xi. Itaque Augustinus possibilem illum sta-
tum aperte declarat, in quo difficultas, &
concupiscentia, atque ignorantia essent natu-
ræ primordia, non vitia, suppliciumque peccati.

Occurrunt adversæ partis Theologi, Augu-
stinum revincere Manichæos ex illorum hypo-
thesi; nam adversus Manichæos illam dispu-
tationem tertii de libero arbitrio libri se ha-
buisse testatur eodem loco Retractionum,
nec non de dono Perseverantiæ. Erat autem
supinus Manichæorum error, dari causam su-
premam cujusque mali effectricem: quod sua-
dere conabantur ex rebeli concupiscentia, &
ignorantia inditis rationali naturæ. Utramque
malam esse, & vitium ad turpia propellens,
Augustinus, & Manichæi simul fatebantur,
cum hoc tamen discrimine, quod hi asse-
bant malam esse substantiam, & Augustinus
scædam discordiam ex prævaricatione pri-
mi hominis derivatam. Hæc ex lib. v. Ope-
ris Imperf. contra Julianum cap. 30. satis
manifesta sunt. Cum ergo Augustinus ubique
concupiscentiam malam esse profiteatur: quo-
modo disputandum illi erat cum adversus Pe-
lagianos, qui ei objiciebant Manichæorum
errores, quasi cum iis assereret carnis concu-
piscenciam esse substantiam diabolicam, tum
contra Manichæos ipsos, quibuscum circa hu-
jus vitii turpitudinem quodammodo sentiebat?
Et Pelagianos quidem retundit, demonstrans
locupletissimis Scripturarum testimoniis pertran-
sisse in omnes homines maculam originalem,
cujus poenæ sunt cæcitas mentis, carnisque
lacertosa libido, quas non esse Dei opera,
sed vitia peccato contracta argumentis supra
productis evincit. Adversus autem Manichæos,
qui & veteris Testamenti auctoritatem reji-
ciunt, novumque pro suo quodam privilegio,
imo

imo sacrilegio depravant, ac mutilant, quid consilii erat illorum debellatori Augustino ineundum? Eos undequaque vellicat, & exagitat. Necesse est, inquit, unam ex his hypothesebus admittamus, vel animam venire ex parentum propagine, vel singulis nascentibus novam dari, vel divinitus in corpora mitti alicubi jam existentem, aut in ea suapte sponte dilabi. Porro in nulla harum hypotheseon Deus foret auctor peccati. Et in prima quidem, tertia, atque ultima satis liquet: tunc enim ignorantia excæcans, turpisque libido, aut vitiata propagini, aut corpori, quod de pœna peccati, hoc est, de mortalitate primi hominis nascitur, aut liberæ voluntati, qua animus sese in hanc miseriam devolveret, esset attribuenda. Quod si infundatur corpori, cui naturalis esset utraque pœna, ignorantia & libido, & hæc talis esset proprietas naturæ, ut sine ea creari non posset homo constans animo, & corpore, quomodo visum est Manichæis; esset tamen laudandus Creator, & non culpandus, quoniam hæc naturalia primordia, sine quibus in hypothese Manichæorum non potest homo produci, non ei pro crimine objicerentur, neque homini deesset gratiæ facultas, per quam posset hanc ignorantiam, & difficultatem studiose reprimere, atque inde ad veritatem proficere. Hæc Augustinus in III. de libero arbitrio cap. 20. 21. & 22. Ex quibus facile inferitur, hypothese, quam disputandi causa contra Manichæos S. Pater admittit, non esse hypothese *pura naturæ*, sed alteram, in qua cum ignorantia, & concupiscentia inhærente homini naturaliter, adesset & adiutotium eas reprimendi. Atque hæc est responsio nostrorum: nam quod regerunt Janseniani, in hac hypothese Augustinum supponere originale peccatum, vel animam venire ex propagine, aut quæ scripserat de libero arbitrio postmodum retractasse, sunt inanes elusiones, & manifesta præmissarum hypotheseon confusio.

Insistit Franciscus Macedo Collatione in III. partem IV. sect. 3. & Tournelius de Grat. Christi pag. 38. Augustinum hypothese *status naturæ puræ* evidenter probare. Scribit enim in III. de lib. arbitrio cap. 20. num. 56. *Si ergo anima altera esse capiat non solum ante peccatum, sed etiam ante omnem vitam suam, qualis alia post vitam culpabilem facta est, non parvum bonum habet, unde creatori suo gratias agat: quia ipse ortus*

ejus, & introductio quovis perfecto corpore est melior. Non enim mediocria bona sunt, non solum quod anima est, qua natura jam omne corpus præcedit, sed etiam, quod facultatem habet, ut adjuvante creatore seipsam excolat, & pio studio possit omnes acquirere, & capere virtutes, per quas & a difficultate cruciante, & ab ignorantia cæcante liberetur. Datur ergo (inquit Macedo) concupiscentia, quæ non sit pœnalis, nec ad peccatum inclinet. Cui similia ait Tournely citato loco.

At falsa est huiusmodi consecutio. Hoc enim testimonio, quod invictissimum putant, constat Augustinum loqui de libidine cruciante, de ignorantia excæcante; de illa eadem ignorantia & libidine, qua altera anima afficeretur post vitam culpabilem. Has vero si quis autumat non esse suapte naturæ vitiosas, legat paullo supra cap. 18. n. 52. ea verba Augustini: *Nam sunt revera omni peccanti animæ duo ista pœnalia, ignorantia, & difficultas. Ex ignorantia debonestat error, ex difficultate cruciatus affligit. Sed approbare falsa pro veris, ut erret invitatus, & resistente, atque torquente dolore carnalis vinculi, non posse a libidinosis operibus temperare, non est natura instituti hominis, sed pœna damnati. In hypothese autem, quod pœna non essent, sed naturalia primordia, adhuc laudandus esset Deus, quoniam homo facultatem haberet, ut adjuvante Creatore omnes virtutes acquireret, & ex ipsa naturali ignorantia, & difficultate auxilio gratiæ proficeret.*

Reponunt Adversarii, Augustinum per ea verba *adjuvante Creatore* nullam gratiam ordinis supernaturalis intellexisse, cum statim addat: *Non enim parvum est accepisse naturale iudicium, quo sapientiam præponat errori, & quietem difficultati, ut ad hæc non nascendo, sed studendo perveniat. Ceterum quis dixerit S. Patrem, qui passim adversus Pelagianos disputans repetit ex hac ignorantia cæcante, & difficultate cruciante necessitatem gratiæ effectricis, existimasse, posse absque ulla gratia supernaturali, solo naturali lumine has separari? Gratiæ itaque supernaturalis non meminit, quod non de Gratia contra Pelagianos, sed de natura mali contra Manichæos disceptaret. Quare hoc idem Augustino Pelagianis objicientibus, quod in libris de libero arbitrio concupiscentiam, & ignorantiam naturæ inditas propugnasset, respondet de dono Persev. cap. XI. XII. se illam*

Jam disputationem habuisse contra Manichæos, qui non accipiunt Scripturas sanctas veteris Testamenti, in quibus peccatum originale narratur; ceterum revera ignorantiam, & difficultatem pertinere ad miseriam justæ damnationis, nec ab isto malo quemquam liberari, nisi Dei gratia. In eo ergo statu, in quo hæc eadem difficultas, hæc eadem ignorantia esset non supplicium peccati, sed conditio naturæ; quo pacto per solum rationis lumen possit homo proficere, & hoc lumen ad hanc ignorantiam & difficultatem evincendam, & ad coronam gloriæ valeret, quomodo Augustinus ab his Theologis explicatur, dum certa est, constans, & manifesta S. Patris doctrina, nec primum hominem nulla adversus se carnis pugna tentatum potuisse sine gratia in accepta justitia perseverare? Frustra itaque mihi de illius libri mei vetustate præscribitur, ne agam caussam, sicut debea agere, parvulorum, & inde gratiam Dei non secundum merita hominum dari perspicua veritatis luce convincam, &c. inquit S. Pater de Dono Persev. cap. xii. n. 30.

Et quidem non posse absque Dei gratia inferiorem partem rationi rebellem contineri, videtur esse manifesta doctrina etiam S. Thomæ, qui in Compendio Theologiæ cap. 186. hæc habet: *Non erat ex natura animæ, quod vires etiam sensibiles absque repugnantia rationi subicerentur: cum vires sensibiles naturaliter moveantur in ea, quæ sunt delectabilia secundum sensum, quæ multoties recte rationi repugnant. Erat igitur hoc ex ratione superiori, scilicet Deo, qui suam animam rationalem corpori conjunxit, omnem proportionem corporis, & corporearum virtutum, ejusmodi sunt vires sensibiles, transcendentem, ita dedit animæ rationali virtutem, ut supra conditionem corporis ipsum continere posset & vires sensibiles, secundum quod rationali animæ competeat. Ut igitur ratio inferiora sub se firmiter contineret; oportebat, quod ipsa firmiter sub Deo contineretur, a quo virtutem prædictam habebat supra conditionem naturæ. Fuit ergo homo sic institutus, ut nisi ratio ejus subduceretur a Deo, neque corpus ejus subduci poterat a natura animæ, neque vires sensibiles a rectitudine rationis. Quæ a Sancto Thoma sunt utique de institutione Adami pronuntiata, sed tenent adhuc pro statu naturæ puræ, in quo appetitus sensitivus naturaliter moveretur in delectabilia*

secundum sensum. Quapropter nisi regeretur homo supernaturali auxilio, continere inferiorem partem non posset, & in peccata indeclinabiliter prolaberetur. Atque hoc etiam argumento negant viri docti potuisse Deum condere hominem absque perfecta subjectione partium inferiorum, ut Estius, & alii.

Plura alia ex Augustino depromi solent pro statu naturæ puræ, & in primis quod habet in iii. de libero arbitrio cap. 23. n. 66. *Non enim metuendum est, ne vita esse potuerit media inter recte factum, atque peccatum, & sententia Judicis media esse non possit inter præmium, atque supplicium.* Item quæ leguntur in Psalm. 70. num. 1. *Quis enim diceret, quid fecisti, si damnaret Justum.* Similiter loca permulta, ubi docet immortalitatem, & cetera dona Adamo collata magnam fuisse gratiam, ideoque sine iis potuisse hominem condi; ut docet xii. de Civit. Dei cap. ix. lib. xiiii. Confess. cap. 3. de Corrept. & grat. cap. ii. de Genesi ad litteram lib. vi. cap. 20. contra Julianum lib. iv. cap. 16. & alibi quamfrequenter.

His vero qui contra sentiunt nullatenus percelluntur. Enim vero testimonium primum pro statu puræ naturæ nullam vim habet; in quo creatura rationalis vel Deum Auctorem naturæ diligeret, vel odio haberet, ac se dignam redderet supplicio, vel præmio, ut Doctores illi contendunt; Ideoque non esset in eo statu, quem opinantur possibilem, media illa vita: de qua Augustinum hypothetice differuisse, dicemus & nos libro proximo de parvulorum poenis questionem instituturi. Alterum vero petatum ex i. Enarrat. in Psalmum 70. liquet ex Mss. optimæ notæ esse corruptum, ut Patres Benedictini adnotarunt, & ibidem non *justum*, sed *injustum* esse legendum: quod iis confirmatur, quæ nos agentes de reprobatione ex Augustino protulimus. Ac præterea lectione priori recepta, posset quis respondere etiam *justum* aliquo sensu damnari, in quantum propter originale peccatum ei preparatum non est magnum donum finalis perseverantiæ, ut de Reprobatione, quam Scholæ appellant *negativam*, late disserui. Sed responsio prior corroboratur consimili sententia num. 15. ubi pro *injustum* invenitur scriptum *iniquos*. Ubi cumque autem S. Pater Adæ integritatem fuisse donum gratiæ definit, non adversatur illis Theologis, qui gratiam rationali creaturæ

turæ debitam esse propugnant, non spectata ejusdem creaturæ substantia, aut absoluta Dei potestate, sed inspecta duntaxat decentia quadam, sive, ut nonnullis placet, rectissima erga hominem factum ad imaginem Dei providentia.

Denique pugnant pro statu puræ naturæ ratiocinationibus Theologicis. Quarum prima est, quod omne donum ordinis supernaturalis nequit debitum esse naturæ, alioquin gratuito, & pro liberalitate, ac beneplacito Conditoris minime foret collatum. At naturæ rationalis integritas, sublimatio in consortium divinitatis, inferiorum partium subiectio, & elevatio ad finem sublimiorem, cujusmodi est visio Dei, supernaturalia dona sunt, nemine Catholicorum contradicente; conferuntur ergo creaturæ rationali, non exigente iustitia, sed beneficentissima Dei liberalitate donante. Sequitur altera huic affinis: nam creatura origine sua serva Dei est, nec potest ad hæreditatem Domini sui jus habere, nisi adoptetur in filiam, quod præstat ipsius Domini munificentia; & consequenter tam Adam, quam Angeli potuerunt, cum primum facti sunt, non adoptari in filios, & jure ad hæreditatem privari. Denique si naturalis finis creaturæ sit visio Dei per essentiam, posset ad hanc naturalibus mediis pervenire; nam inter finem & media necesse est, ut quadam inveniatur proportio. Quod possit creatura rationalis naturali conatu, propriisque viribus usque ad Dei visionem pertingere, nemo prorsus affirmat. Ergo non est visio Dei rationalis creaturæ finis, ad quem naturaliter ipsa protendat: atque si ita est, absque tendentia in hunc finem creari potuit.

Habent & quæ his reponant alterius partis Doctores. Docent gratiam Adamo, & lapsis hominibus collatam in hoc convenire, quod utraque est donum supernaturale, & non proprietas naturæ, neque comparata est meritis præcedentibus; differre tamen, quod si illa homini, vel Angelo defuisset, non utique sua culpa cecidissent, quoniam non est talis creaturæ constitutio, ut possit sine gratiæ adjutorio vitare peccatum: nunc vero quibus hæc gratia deest, pœna est originalis peccati; unde cui denegatur, iusto iudicio denegatur; cui autem confertur, misericordia est Dei liberantis. Atque his lubenter assentior, agnosco enim Augustini Doctrinam in libro de Corrept. & Gratia cap. xi. & in

Epistola ad Sixtum nunc 194. apertissimis verbis expressam. Ex his videntur sibi posse tuto asserere, gratiam utique Redemptoris nullo prorsus titulo debitam esse, imo indignis divina misericordia donari; sed gratiam illam priorem, quam Conditoris appellant, etsi naturæ perfectiones supergredientem, nec meritis comparatam, aliquo tamen titulo debitam esse, ne creatura fatali necessitate averteretur a Deo, & inferiore parte rebelante, quam frænare pro sua virili non posset, in scelera ac damnationem sempiternam abriperetur. Quod ex hypothese Adversariorum confirmant, qui urgente præcepto singulis sufficientem gratiam adesse mordicus tenent, sine quo putant non imputandam fore transgressionem in crimen. Id tamen non esse inquiunt plane certum, cum ex peccato Adæ omne jus ad gratiam homo perdiderit, & merito Redemptoris auxilium illud sufficiens, & aliud etiam validius sit restitutum; quo etiam si Adam fuisset spoliatus, ad legem tamen servandam fuisset obstrictus, quia sponte sua fecisset divinæ gratiæ jacturam. Atque his argumentationem illam priorem arbitrantur elidi. Jure eodem alteram expungunt, asserentes in Adæ posteris, qui adoptantur in Dei filiationem, restitui meritis Redemptoris jus proximum ad hæreditatem cœlestem per gratiam sanctificantem, qua in consortium divinæ naturæ justus assumitur, & jus remotum, quo pollet rationalis creatura eo ipso quod sit Dei imago, & nullo coinquinata peccato. Utrumque enim jus propter prævaricationem Adæ perdidimus. Ergo, inquiunt, gratiæ effectus est jus proximum ad hæreditatem Dei, ad quam pertinent soli filii promissionis: sed jus remotum fundatur in ipsa substantia animæ, quæ cum sit imago Dei, nequit in creato aliquo bono quiescere. Nec responsionem hanc labefactare possunt exempla humanitatis Christi, aut servorum, qui a Dominis temporalibus adoptantur, cum & illa potuisset suæ felicitatis potiri etiam a Verbo non assumpta, nec naturali instinctu appetere hypostaticam unionem: & servi tam uni, quam alteri Domino possint ex æquo servitutem præstare; creatura autem sit uni Deo subiecta, atque sine illius hæreditate miserrima. Negant denique fieri non posse, ut naturalis instinctus feratur in bonum, quod comparari non valeat nisi supernaturali auxilio;

lio; cum infirmus expetat quandoque sanitatem, quæ nequit haberi etiam adhibitis medicamentis, imo illam per se, hæc autem agere tantum, & causa sanitatis exquirat: & anima affectet uniri corpori, cui non potest nisi divinitus iterum alligari. Non ergo semper est inter media & finem proportio: imo est hominis singularis perfectio, ut naturaliter tendat ad finem, quem assequi non potest nisi supernaturali adiutorio. Hæc vero omnia perspicua fient, postquam Theologorum istorum fundamenta explicavero.

C A P U T II.

Eorum, qui statum puræ naturæ impossibilem esse contendunt, proponuntur momenta.

AUDIENDI sunt modo Theologi, qui statum puræ naturæ putant esse impossibilem. Hi ita ratiocinantur. Creatura rationalis condita est ad Imaginem Dei, non solum ob gratiarum munera, quibus in sui conditione fuit exornata, sed suapte natura, cum sit rationis capax, ut possit illum percipere, a quo facta est. Quare naturaliter Deum intueri desiderat, quem esse unicum & incommutabile bonum facile ex ipsis creaturis potest conijcere. Esse in creatura rationali huiusmodi desiderium naturaliter inditum, fatentur Scoti discipuli. Eadem est, quidquid nonnulli in contrarium sentiant, S. Thomæ doctrina. Qui in III. contra Gentes c. 50. pluribus argumentis demonstrat, naturale desiderium animæ tendere ad cognitionem Dei, prout est in se; quod & affirmat in I. 2. q. 3. art. 8. & I. p. q. 12. art. 1. in corpore. Neque loquitur S. Thomas supposita elevatione ad finem supernaturalem, sed urget ubique tritam ac pervulgatam rationem, quia *inest in homine naturale desiderium cognoscendi causam, cum intuetur effectum*. Cum itaque mens creata naturali acumine percipiat supremæ causæ existentiam, inflammatur naturali desiderio videndi essentiam ipsius causæ, in qua visione sita est perfecta beatitudo. Unde Augustinus in I. 1. Confess. c. 7. *Inquietum est (inquit) cor nostrum, donec requiescat in te*. Cum ergo, si creatura defraudetur desiderio suo, poena conficiatur, nec sub iusto Deo poena sine culpa possit infligi; atque in illo statu, de quo disputavimus, non posset anima pertin-

gere ad Dei visionem, nec Auctoris, cuius imago est, essentiam videre, angeretur maximo, gravissimoque dolore. Huc spectant omnia argumenta, quibus Pelagianis asserentibus parvulos nasci in eo statu, in quo Adam fuit ante lapsum, & sine ulla gratia, sine ullo vitio, & tamen sine baptismo a regno cælorum excludi, objectat Augustinus sæpenumero, quod Deum facerent impium atque injustum, qui innocentem imaginem suam a regno cælorum expelleret: *Quæro qua causa innocens imago Dei vitæ privatione punietur, si nullum peccatum ex humana propagatione contrahitur?* Ait S. Pater lib. I. contra Julianum c. 5. n. 19. At si status naturæ puræ daretur, homo creatus ad imaginem Dei nulla labe originali contracta excluderetur a regno; atque tot Augustini contra Pelagianos argumenta nihil prorsus efficerent. Neque enim satisfacere videtur eorum responsio, qui ajunt S. Patrem hac ratione Pelagianos impetere supposita elevatione hominis ad finem supernaturalem, ejusque constitutione in gratia. Primo enim argumentatione illa utitur magnus Doctor, non memorato loco dumtaxat, sed etiam præcedenti cap. 4. num. 13. atque lib. V. cap. XI. num. 56. Operis Imperf. lib. II. n. 30. & lib. III. num. 9. nec non in I. de Peccatorum meritis c. xxx. n. 58. aliisque in locis compluribus, nec ullibi hujus suppositionis minimum extat vestigium. Deinde si Pelagiani parvulos & sine gratia, & sine culpa nasci affirmabant; quomodo Doctor eximius, maxime disputans cum Juliano peracuto, ac versutissimo Dialectico, poterat supponere quod erat cardo & caput institutæ disputationis? Et denique si Augustiniana argumentatio petitur ex ipsa natura imaginis, quæ proculdubio inesset creaturæ rationali quacunque hypothese facta, consequens est illam numquam sine culpa posse a regno cælorum excludi. Istud ergo est præcipuum hujus sententiæ fundamentum. Impossibilis est ille status, in quo innocens imago Dei nullo prohibente impedimento peccati non posset ad regnum Dei pervenire, *quod sine magno malo fieri qui dicit, nec amorem habet, nec timorem Dei*, ait lib. V. contra Julianum cap. 15. S. Pater. In statu puræ naturæ Imago Dei, tametsi innocens, regno Dei privaretur. Ergo status puræ naturæ impossibilis est.

Diximus sub finem præcedentis capitis, & libro III. cap. I. quomodo in horum sententia possit naturaliter clara visio Dei appeti, etsi ad illam sine gratiæ adjumentis nullus perveniat: unde facile sese hi Theologi purgabant, si a contentioso aliquo Baji, aut Quesnellii damnatorum errorum insimulentur. In promptu eis erit exemplum animæ, quæ cum sit suapte natura *forma* corporis, ab hoc divulsa appetit resurrectionem, naturaliter non possibilem. Atque hanc certum est esse sententiam Scoti Quæst. I. Prolegom. num. 20. Quam Maltrius disput. 6. de Vis. Dei q. 2. explicat verbis Augustini scribentis de Prædest. SS. cap. v. *Posse habere fidem, sicut posse habere caritatem, naturæ est hominum: habere autem fidem, quemadmodum habere caritatem, gratiæ est fidelium.* Ita ergo, inquiunt Scotistæ, naturalis inclinatio est posse habere beatitudinem, habere autem donum est gratiæ. Hoc autem exemplum nescio an sit ad rem, nam aliud est posse habere beatitudinem, aliud appetere; sicut aliud est posse habere, aliud appetere fidem; nec ex Augustinianis verbis puto aliquem illaturum, quod possit aliquis fidem appetere naturaliter; atque ita nec infertur quod possit naturaliter appeti visio Dei. At Claudius Frassen in Scoto Academico Tract. I. disp. 4. art. 7. hanc naturalem inclinationem docet *passivam* esse, non autem *activam*, in qua sententia Augustini verba possunt in Scoti opinionem quadrare: sed appetitum istiusmodi, qui nihil sit aliud, quam inclinatio *passiva*, & capacitas beatitudinis comparandæ per gratiam, nisi animus me fallit, nullus negat: & inquitur tantum de appetitu, qui est quidam impetus & motus animi, & certe in sola potentia passiva nequit consistere. Hæc obiter de Sententia Scoti, quæ a suis absque ulla erroris nota defenditur.

Videamus modo quid præmissæ argumentationi soleat reponi. Vulgaris est Thomistarum opinio, appetitum innatum esse propensionem in bonum connaturale: inde inferunt hominem fide & gratia destitutum, qualis esset in *pura natura*, non appetere intuitivam visionem Dei, sed beatitudinem in communi, cum visio Dei non sit bonum homini connaturaliter debitum. Hunc appetitum præcedere ajunt cognitionem, nam qui ex cognitione procedit, elicitus appellatur. Est autem appetitus elicitus aut efficax, aut

inefficax: efficax, cum haberi possunt media, quibus finis acquiritur, & hæc media applicantur; inefficax, cum hujusmodi media vel in nostra potestate non sunt, vel iis uti nolumus. Atque hujusmodi appetitus inefficax tendit aliquando etiam in rem impossibilem, ut dum appetimus semper vivere, aut maximam acquirere copiam thesaurorum. Legite Gonetum disp. I. de Visione Dei art. 5. & Salmanticenses tract. 2. disput. I. dub. 5. Respondebunt itaque in statu *naturæ puræ* creaturæ rationali, etsi foret imago Dei, & Dei existentiam naturaliter apprehenderet, non tamen magnam poenam futuram, si divinam essentiam non conspiceret, quia eam non appeteret appetitu innato & connaturali, neque appetitu elicitu efficaci: sed inefficaci tantummodo, qui fertur etiam in bonum quandoque indebitum, & impossibile. Sed hæret, ut dici solet, paulisper aqua. Enim vero qui statum *puræ naturæ* negant esse impossibilem, ad exordium redeunt argumenti. Instant, hominem esse Dei imaginem natura sua, ideoque propensionem in Deum esse illi connaturalem: addunt appetitum elicitum inefficacem boni impossibilis, creati tamen & imperfecti, ut sunt semper vitam agere corporalem, amplissimaque opulentia locupletari, non admodum torquere animum, quoniam non sunt ista hominis finis ultimus, sed media, quæ possunt ex æquo diligere, & odio haberi, nec explere possunt immortalis substantiæ cupiditatem; negant quoque nonnulli, inclinationem illam innatam, quæ omnem cognitionem præcedat, affirmantque omne pondus animi esse amorem, hunc vero partum esse intellectus; nam de beatitudine, cujus desiderium singulis hominibus insitum est, scribit Augustinus lib. XIII. de Trinit. cap. 4. *Quomodo ergo amant eam, si nemo potest amare quod nescit?* Et lib. VIII. c. 4. *Quis diligit quod ignorat?*

Ego tamen prædictam Thomistarum doctrinam non refellam, imo & animadversionibus meis collustrabo. Docet S. P. Augustinus citato libro de Trinitate cap. 3. omnes homines naturali instinctu appetere beatitudinem: *Si dixisset, inquit, Ennius Poeta, omnes beati esse vultis, dixisset aliquid quod nullus in sua non agnosceret voluntate.* Inquit sequenti cap. 4. unde existat de ipsa beatitudine tanta diversitas voluntatum, cum *capessendæ atque retinendæ beatitudinis volun-*

tas una sit omnium, idest, cur aliquos maxime delectet voluptas ut Epicurum, alios virtus ut Zenonem, alios aliquid aliud, quod vel turpi vel honesta delectatione vellet adipisci? Respondet proximo cap. 6. id esse ob pravitatem generis humani, *qua interdum eligitur unde magis a beata vita receditur*. Infert ex his cap. 7. necessariam esse fidem, quæ nobis veram beatitudinem proponat; *non enim*, inquit, *quæcunque bona, maximeque illa quibus quisque fit bonus, & illa quibus fiet beatus, unde nisi a Deo in hominem veniant inveniri potest*. Vide & librum iv. contra Julianum cap. 3. num. 19. Itaque præcisa fide, quæ nobis visionem Dei pollicetur, non potest in hanc ferri hominis appetitus, qui naturali instinctu trahitur ad beatitudinem in communi, peculiariter vero inclinatur in hoc, vel illud bonum, quod voluntati a pravo, aut recto iudicio proponitur. Cum ergo Pelagiani faterentur nobis vitam æternam promitti, recte Augustinus ab exclusionem Imaginis Dei a vita æterna probat in parvulis originale peccatum, supposita lege, & promissione beatitudinis, quam Pelagiani minime denegabant. Fertur ergo amor creaturæ rationalis in Dei visionem, hujus revelatione supposita: & Augustinus c. 1. Confessionum fidem aperte commemorat, & manifestius lib. xiiii. c. ix. ubi ait, quod desiderio accendimur, & sursum ferimur, inardescimus, & imus, *quoniam jucundati sumus in his, quæ dicta sunt nobis, In domum Domini ibimus*. Hæc ad perdifficile argumentum. In quo nondum contrariæ opinionis Theologi penitus a causa cadunt, quippe S. Pater citato cap. vii. de Trinitate, loquitur de statu naturæ lapsæ, & de vita mortali erroribus, *arumnisque plenissima*, & in natura pura non esset vitiosa cupiditas, quæ sine gratia hominem ad amorem boni commutabilis traheret, & contentione acerrima a Deo averteret, sed esset Dei naturalis cognitio, & in Deum naturalis propensio.

Ex iisdem principiis eruitur aliud fundamentum ad hypothesein *naturæ puræ* oppugnandam. Nam creatura in hac ipsa hypothesei ad diligendum Deum teneretur; cum primum, maximumque præceptum legis naturæ sit, *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & in tota anima tua, & in tota anima tua, & in tota mente tua*, Matth.

xxii. 57. At si Deum diligeret, vitam æternam promereretur, quia & Deus diligit diligentes se, & diligentibus se mercedem hanc repromisit, & ipse qui amatur propter se præmium est ei, qui gratis & pro viribus amat. Debetur ergo creaturæ Deum diligenti æterna vita, ad quam comparandam vires naturales non suppetunt. Cui argumento solvendo incumbit animus Theologorum: qui respondent in hypothesei *naturæ puræ* posse quidem diligi Deum auctorem conditoremque naturæ, non ut largitorem supernaturalium bonorum, atque hujus dilectionis tantum fructum esse beatitudinis retributionem.

Facile hæc dicuntur, sed nolunt Adversarii pedem referre. Contendunt non solam creaturam rebelli concupiscentia turbatam, sed nec integram posse sine gratia amare Deum ut auctorem naturæ. Nam Arausicanum Concilium Canone 25. hoc definit: *Provisus Donum Dei est diligere Deum*. Et Tridentinum sess. 6. can. 3. *Si quis dixerit sine præveniente Spiritus Sancti inspiratione, atque ejus adjutorio hominem credere, sperare, & diligere, ut oportet, anathema sit*. Augustinus vero prope finem c. 3. libri quarti contra Julianum, *Amor, inquit, Dei, quo pervenitur ad Deum, non est nisi a Deo Patre per Jesum Christum Dominum nostrum*. Quibus in locis agi de gratia supernaturali perspicuum est. Si dixeris exponenda hæc esse de Deo auctore supernaturali; ubinam, inquit, apud Augustinum, & memoratas Synodos, distinctio istiusmodi? Ubinam legimus posse hominem naturali facultate, & gratia non opitulante Deum diligere, tamquam summum bonum, summum verum, universarum rerum supremum Dominum ac rectorem? Potius invenies apud Augustinum de Grat. & lib. arbitrio cap. 18., *præcepta dilectionis nullo modo bene, nisi ex Deo adimpleri: legem sine gratia non posse conducere ad Dei amorem: gratiam nos facere dilectores*: ubi, cum adversus Pelagianos disputet, non possumus gratiam ordinis naturalis fingere, ut quidam venditant ex ludo & officina recentiorum Scholasticorum. Quod si opponas condemnationem tricesimæ quartæ, ac sextæ propositionis Michaelis Bajæ: poterunt respondere fuisse damnatam utramque ob censuræ acrimoniam, & quod Bajus amorem Dei naturalem negaverit etiam respectu ob-

jecti : nam ut Auctorem naturæ Deum diligere non posse nisi per gratiam, docent & Vasquesius, & Bellarminus, & alii Theologi probatissimi. Nec te moveat particula illa, *ut oportet*; quippe in hypothese *pura naturæ* diligere Deum recte, atque *ut oportet*, dummodo creatura illum amaret propter se, & tanquam ultimum finem, & omnia in suum Auctorem referret: quod in Augustiniana Schola est amare, *ut oportet*; sicut non recte amatur, quod amatur aliqua intentione carnali, & cupiditate perversa.

Huic argumento respondet Estius dist. xxvi. §. 38. homini in *puris naturalibus* non fore præscribendum operandi modum, qui naturæ facultatem excederet; nunc vero ad diligendum Deum ut Auctorem naturæ necessariam esse gratiam, quia per peccatum primi hominis adeo liberum arbitrium attenuatum est, ut nequeat sine gratiæ auxilio illum amare *ut oportet*, quemadmodum definitur canone ultimo Arausicano: & consequenter prædicta argumenta de homine in *puris naturalibus* constituto nihil concludere. Sis lector æquus æstimator.

Postrema argumentatio promittitur ex rebelli concupiscentia, quam esse per se malam præcedenti cap. 13. demonstratum est ex pugna, qua moribus carnis, tamquam quibusdam pugiunculis rationem aggreditur, ex immoderato excessu libidinis, atque ex ipso pudore, quo ejus causa suffundimur. Hujus concupiscentiæ Deus Auctor non est: qui si condito homini tantum indidisset languorem, nec valde bona opera moliretur, nec vincerentur aperte Manichæi invehentes ejusdem concupiscentiæ præsidio sempiternum mali principium. Nec prior est ratio, cur Deus producere nequeat hominem cum pravo vitiatorum habitu, ut cordati omnes fatentur; possit autem cum libidine omnium turpissimorum scelerum seminario. In natura pura affloret, inquiunt, hæc perduellis concupiscentia, quod fatentur plures, & ratio ipsa suadet, quia inferior pars nequit ab animo contineri, nisi ipse superiori virtute regatur. Quis ergo, nisi forte velit Manichæis arma suppeditare, asserat Deum posse hominem in *puris naturalibus* constituere?

Tria huic argumento reponunt: primum, quod concupiscentia malum est *per accidens*, non autem natura sua; ut enim a Deo est, importat solam propensionem in bonum sen-

Berti Theol. Tom. III.

sibile; & inclinatur ad peccatum tantummodo ex hominis infirmitate, ob quam potest a bonis spiritualibus averti, quemadmodum potest deficere a gratia, nec tamen id vitium est, sed naturalis conditio. Alterum, quod concupiscentia malum est physicum, non morale, nisi enim ratio motibus ejus obsecundet, non ei deputatur in culpam. Tertium, quod hæc concupiscentia remanet in baptizatis, ut Synodus Tridentina definit, in quibus tamen nihil remanet damnationis; ideoque etiam in *puris naturalibus* posset adinveniri.

Responsio prima oppugnatur, quod non distinguat inter appetitum sensitivum, & hujus appetitus languorem, in quo sita est ratio concupiscentiæ: atque hæc erat oscitantia Juliani, ut liquet ex lib. iv. cap. 14. n. 65. & lib. iv. Supplem. num. 29., utrumque callide permiscens. Appetitus quidem sensitivus non est per se malus, sed naturalis proprietas. Verum hujusmodi appetitus aut subjiceretur rationi, aut anteverteret. Si anteverteret, en inferioris partis rebellio, en pugna, en vitium: *Malum est enim, ut inferiora superioribus reluctentur, id enim contra aequitatem, & rectam rationem est*, inquit Bellarm. lib. vi. de Amiff. Grat. cap. 24. Si vero subjiceretur rationi, non esset id, quod appellatur *concupiscentia*. Præterea ut inferior pars subjiatur rationi requiritur gratia; quia ut non regitur interior pars nisi ab anima, quæ est supra virtutem corporis: ita ratio non continet corporeos motus nisi virtute aliqua, quæ sit supra naturam animæ. Vide quæ diximus cap. præcedenti ad argumentationem secundam.

Altera responsio facilius evertitur, quandoquidem cum Julianus similia reponeret, S. Pater lib. v2. contra ipsum Julianum cap. 19. num. 62. ait: *Neque enim nulla est iniquitas, cum in uno homine vel superiora inferioribus turpiter serviunt, vel inferiora superioribus contumaciter reluctantur, etiam si vincere non sinantur*. Ergo concupiscentia malum vitium est, & quidem morale cum ad voluptatem alliciat, luctamque iniquam audeat cedere, etiam si ejus desideria non perficiat voluntas auxilio Dei confortata. Quapropter Apostolus in septimo ad Romanos v. 15. sentiens motum concupiscentiæ, cui non consentiebat, imò sentire volebat, *non enim* (inquit) *quod volo bonum, hoc ago: sed quod odi*

odi malum, illud facio. Imo videtur Augustinus malam appellare non solum concupiscentiam inclinantem ad malum, verum etiam indifferentem illam ad omnem sive licitam, sive illicitam voluptatem, quam passim recentiores deprædicant. Scribit enim citato lib. vi. cap. 16. num. 50. *Hac ergo concupiscentia carnis nunquam concupiscitur hominis ullum bonum, si voluptas carnis non est hominis bonum. Si autem ut aliquo loco significasti, placet tibi secta Dinomachi honestatem voluptatemque conjungens, quod Philosophi quoque hujus mundi, qui honestiores videbantur, Scyllæum bonum esse dixerunt, ex humana scilicet natura, belluinaque compactum; si hoc ergo monstrum tua opinione sectaris, satis est nobis quod confitearis aliam esse illicitam, aliam licitam voluptatem. Ac per hoc mala est concupiscentia, quæ indifferenter utrumque appetit, nisi ab illicita voluptate licita voluptate frenetur.*

Tertia responsio cito, nulloque labore confutatur. Quod enim Augustinus scribit eodem libro cap. 19. num. 60. solvi in renatis concupiscentiæ reatum, malum tamen remanere, & pœnam peccati, hoc ipsum declarat Synodus Tridentina sess. v. in decreto de peccato Originali. Et ideo in baptizatis nihil remanet damnationi, quoniam propter concupiscentiam nemo damnatur, nisi præbeat moribus ejus assensum; imo & meretur, si condelectetur secundum interiorem hominem legi Dei, & malum, quod singulis adjacet, auxilio gratiæ refrenet. Tantummodo Tridentini Patres damnaverunt hæreticos, qui asserunt concupiscentiam natura sua esse vere & proprie peccatum, non languorem peccato contractum; ut constat ex Ruaro Tapero, qui Concilio interfuit, in dissert. de baptizatorum concupiscentia Tom. 1. pag. 107. Bellarmino de Amis. grat. lib. 5. cap. 13. & Card. Pallavicino lib. septimo Hist. Concilii Trident. cap. 9. ubi refert Cardinalis Seripandi olim Generalis Ordinis nostri, & Præfecti ejusdem Concilii eruditam, gravissimamque disputationem. Itaque concupiscentia etiam in renatis in se, & absolute mala est, non tamen proprie peccatum, Quod postremum cum affirmasset Bajus Propos. 71. illius quoque doctrina merito damnata est. Atque his Theologi, qui negant potuisse Deum condere hominem cum carnis concupiscentia, a se injustas omnes vexationes pro-

pulsant, ut fecit Norisius in Vindiciis cap. 3. & in Resp. ad 111. Germanitatem.

Melior est ergo responsio Guillelmi Estii, qui fatetur in puris naturalibus nullam futuram esse concupiscentiam nisi forte ad nutum rationis, & quæ voluntatem mentis nec præcederet, nec excederet, ut de Adam scribit Augustinus lib. iv. contra Julianum cap. 11. num. 57. non autem vehementem & infrunitam, qualem nunc experimur, & quæ originalis peccati pœna est, firmissimumque argumentum. Ita nimirum opinantur haud vulgares Theologi Bancel tract. de nat. pura q. 1. art. 4. & L' Herminier in hac eadem quæstione ad objectionem ultimam. Poterunt hæc ab unoquoque suo Marte aut defendi, aut oppugnari: quod cave facias Constitutionibus Pontificum, & Augustiniana doctrina munitus.

C A P U T III.

Quale tenendum sit in hac dissertatione temperamentum.

IN tam perplexa quæstione servandum arbitror perutile, divinumque monitum Deuteron. v. 32. *Non declinabis neque ad dexteram, neque ad sinistram.* Itaque ab eorum placito, qui *puræ naturæ* statum putant esse impossibilem, non erit penitus recedendum. Pugnant enim pro hac sententia Theologi in Augustinum studiosissimi Norisius, Gavardi, Bellelli, Lafosse, Clenaerts, Pauwens, Rolliers, & Lovanienses Augustiniani reliqui omnes. Consentunt nostratibus nonnulli Thomistæ doctissimi, inter quos Vincentius Contensonus tom. v. disp. 1. cap. 1. ubi plura argumenta producit iis, quæ superiori capite explanata sunt, parum dissimilia. Etiam Dominicus Soto, quem in S. Thomæ Schola clarissimum extitisse, neminem fugit, in iv. dist. 49. art. 1. quæst. 2. demonstrat esse Angelici Doctoris sententiam manifestissimam, inesse creaturæ rationali *appetitum innatum* ad visionem Dei sicuti est. Quod probat locis locupletissimis paullo supra citatis; in quorum explicatione ait Cajetanum *mentem D. Thomæ plane detorquere.* Et revera S. Thomas de appetitu naturali, & de perfecta beatitudine, cum 1. p. q. 52. art. 1. tum 1. 2. q. 3. art. 8. quæstionem instituit; nec opus est Commentatore ullo, aut

aut Interprete. Ex appetito autem innato videtur sequi assertionem nostrorum necessaria quadam illatione; cum nulla creatura expoliari debeat iis mediis, quibus naturalem finem assequatur. Idem sentire Magistrum Zumei 1. 2. q. 109. art. 2. disp. 2. testatur Eminentissimus Aguirre. Ex alia parte cavendum est, ne gratiam aut debitam naturæ humanæ secundum se, aut naturalem conditionem, aut proprietatem esse, cum Michaele Bajo impie ac temere sentiamus: quod sane hæreticum foret, sacrilegum, & nefarissimum.

Primum itaque asserimus, quod nullo titulo homini in prima conditione teneretur Deus impartiri caritatem habitualement, sive gratiam sanctificantem, & supernaturalium virtutum habitus: & consequenter integritatem, & originalem iustitiam hæc omnia complectentem primo homini debitam nequaquam fuisse, atque Deum posse creaturam rationalem condere absque talibus ornamentis. Quod manifestum puto ex damnatione articulorum Baji, de quibus supra capite primo huius supplementi: & ex communi Doctorum Scholasticorum sensu: inter quos opinantur plures, quod habitualis gratia nec Adæ fuerit a principio collata; omnes vero liberalissimum Dei beneficium illam esse fatentur. De gratia autem actuali dico & hanc non fuisse Adæ debitam, quatenus neque promereri illam potuit operatione aliqua præcedenti, neque exigebat eam primus homo, ut in se absolute, & in genere *speciei suæ* præditus esset naturali qualibet perfectione, quoniam per solam nativam facultatem intelligendi & volendi perfecta redditur rationalis creaturæ substantia. Nihilo tamen minus considerata ut est imago Dei, & comparate ad ultimum finem, a quo divulsa incidit in summam miseriam, oportebat ut supernaturali divinorum auxiliorum fulcimento ornaretur. Atque primam huius assertionis partem demonstrant argumenta capitis primi, alteram confirmant ea, quæ secundo capite prosequerbar.

Tres in huius Thesisi patrocinium advocabo summos, clarissimosque Doctores. Sit omnium primus S. P. Augustinus, qui lib. iv. contra Julianum cap. 3. num. 15. ait: *Bonam dicis hominum naturam, quæ talis gratiæ opitulationem meretur: quod gratanter audirem, si hoc propterea, quia rationalis*

creatura est, diceret: neque enim gratia Dei per Jesum Christum Dominum nostrum lapidibus, aut lignis, pecoribusque præstatur, sed quia Imago Dei est, meretur hanc gratiam: non tamen, ut ejus bona voluntas possit procedere præter gratiam, ne vel ipsam prior det, ut retribuat illi, ac sic gratia jam non sit gratia, dum non datur gratuita, sed redditur debita. Quis non videt creaturam rationalem, quoniam imago Dei est, mereri aliquo pacto gratiam, etsi hæc nullis præcedentibus meritis retribui valeat? Scripserat supra lib. i. cap. 11. num. 23. *In natura hominis ante peccatum pacem decebat esse, non bellum.*

Alter sit Doctor Angelicus, qui præter hæc dicta de naturali appetitu beatitudinis, in 2. dist. 3. q. 1. art. 1. Oportuit, inquit, naturam hominis taliter institui, ut non solum haberet illud, quod sibi ex principiis naturalibus debebatur, sed etiam aliquid ultra, per quod facile in finem perveniret: & quia ultimo fini amore inhaerere non poterat, nec ad ipsum tenendum pervenire nisi per supernam partem suam, quæ est mens & intellectus, seu ratio, in qua Imago Dei insignita est, ideo ut illa pars in Deum tenderet, subjecta sunt sibi vires inferiores. Hæc sane verba Apolline divinatore non indigent. Si legeris Sanctum Doctorem in iv. contra Gentes cap. 52., videbis quam aperte, quam solide ex morte & rebellionem sensuum demonstret originale peccatum, quoniam etsi videantur naturales defectus consequentes ex necessitate materiæ; tamen considerando divinam providentiam, & dignitatem superioris partis humanæ naturæ, satis probabiliter probari potest, huiusmodi defectus esse pœnales, & sic colligi potest humanum genus peccato aliquo esse infectum. Supposita ergo divina providentia, & superiore hominis parte, in qua divina relucet imago magna saltem probabilitate concluditur, non potuisse creaturam rationalem sine culpa subijci morti, ceterisque animi, corporisque miseriis. Eodem libro cap. 79. totus est in demonstranda futura corporum resurrectione, ex quo anima spiritualis quidem sit, sed natura sua forma corporis; ideoque ab eo separata sit in quodam statu violento, qui perpetuus esse non debet. Atque ex his Sancti Thomæ principiis colligitur sensus verborum, quæ pro contraria sententia communiter proferuntur ex qu. 4. de malo art. 1.

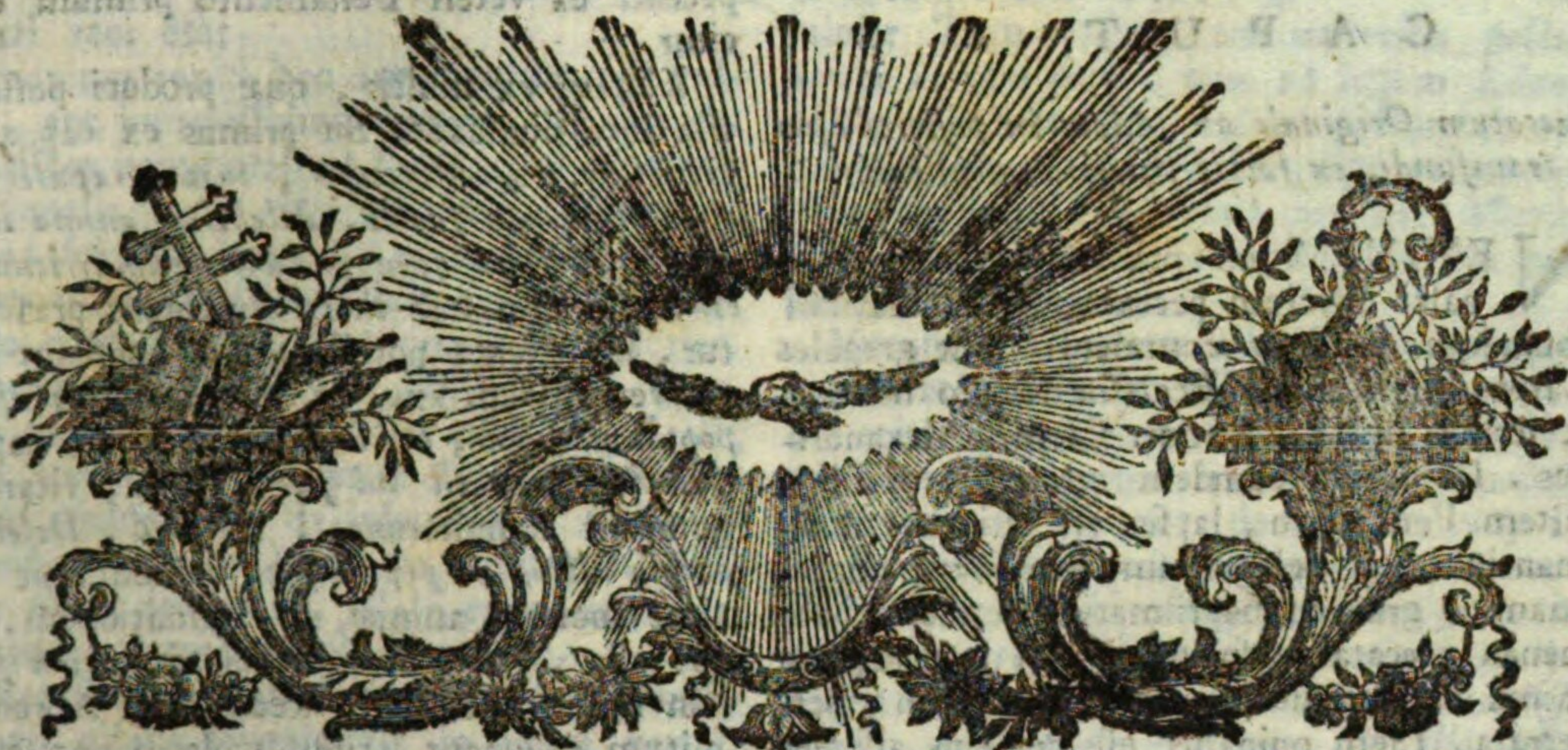
ad 14. ubi ait, *carentiam divinæ visionis dupliciter competere alicui: uno modo sic, quod non habeat in se, unde possit ad beatam visionem pervenire: & sic carentia divinæ visionis competere ei, qui in solis naturalibus esset etiam sine peccato. Sic enim carentia divinæ visionis non est pœna, sed defectus consequens omnem naturam creatam, quia nulla creatura ex suis naturalibus potest pervenire ad visionem divinam &c.* In his enim Doctor Angelicus considerat rationalem creaturam absolute, & secundum se, non comparate ad dignitatem partis superioris, atque ad providentiam, quæ singulis perfectionibus congrua perfectibilia coaptavit, & superiorem naturam inferiori conjunxit, ut ei dominaretur. Nam ex accurata hujusmodi

consideratione & mortem, & concupiscentiam, & reliqua effecta peccati, probat in magno contra Gentiles Opere, rationem habere supplicii.

Erit tertius Ægidius Romanus, qui in 2. dist. xxx. qu. 1. art. 1. Cogimur dicere (inquit) fuisse quamdam opportunitatem, & quamdam necessitatem, & quoddam debitum, quod natura humana in sui institutione fuerit cum quodam dono supernaturali & gratuito: sed hujusmodi necessitas non potest esse absolute & simpliciter, quia tunc gratia non esset gratia. Quod hi tres docent poterit quisque sartum tectumque tenere, vel hac nostra lucubratiuncula ancillante, vel suppetentibus aliorum libris de hoc argumento egregie splendideque conscriptis.

M O N I T U M.

SISSERUI de statu, quem vocant, *PURÆ NATURÆ*, in utramque partem, tum per motus quæstionis difficultate, tum etiam Theologorum circa statum illud dissidiis. At in *VINDICIIS* Augustiniani Systematis tom. v. dissertatione 2. accuratius Augustini mentem iuvestigare atque exponere studui, & quomodo S. Patris doctrina non cohæreat cum damnatis articulis Michaelis Baji, quidquid adversarii nostri obganniant, evidenter ostendi. Ex prolixa illa dissertatione unusquisque deprehendet sententiam negantium illius naturæ puræ possibilitatem perantiquam esse, atque propugnata etiam in Schola Ægidii. Quod unum foret, quamquam alia deessent, argumentum invictum, frustra adversus illam opponi notam novitatis, & Bajistarum, sive Jansenianorum proscripti dogmatis.

DE THEOLOGICIS DISCIPLINIS

LIBER DECIMUS TERTIUS.

In quo Originalis peccati ex primo Homine in posteros demonstratur transfusio.

ADAMI culpa, de qua postremo libro disserui, non solum imitatione ac exemplo, verum etiam propagatione peccati universum genus humanum infecit; nam præter paterni sceleris documentum, cui tanta vis inest, ut ad illud soleant prognati vitam, moresque componere, ob perturbatum dominium rationis, atque inseminatam labem concupiscentiæ, ipsa filiorum generatio originali sorde polluitur. Imo, quum gignendis liberis operam non dederint Protoparentes ante lapsum, nec fuerint aliqui homines eorum inobedientiæ spectatores, imago autem, & recordatio antiquæ felicitatis, quam in tot, ac tantas calamitates commutavit Adæ transgressio, in nobis tristitiam potius, & ægritudinem pariat, quam peccandi libidinem; non esset veteris delicti ad mentem revocatio tam deploranda, nisi ad

nos nequitiae turpitudinem, ac meritum poenæ vitiata origo transmitteret. Quoniam itaque in iniquitate concepti sumus, atque in nobis etiam per lavacrum regenerationis expiatis remanet ad agonem languor animi, & lacertosa cupiditas; opus est, ut de Originalis peccati transfusione, & qualitate instituamus Theologicam concertationem. Consueverunt quidem Scholastici hoc facere, ubi de peccatis, & de virtutibus disputatur: sed nos huic disceptationi hunc locum deputamus, propterea quod pertractaturi sumus dehinceps de iis virtutum, aut vitiorum officiis, quæ usu tantum libertatis propriæ exercentur; ac præterea præsens de Transfusione peccati disceptatio magnam habet cum præcedenti connexionem, necnon ad intelligentiam eorum, quæ posthac dicturi sumus de Gratia, & de libero arbitrio, apprime est necessaria.

CAPUT I.

Peccatum Originale ab Adam in posteros ejus transfundi, ex sacris litteris demonstratur.

NEMINEM ob prævaricationem Adæ nasci infectum peccato, & damnationi obnoxium primum commenti sunt gregales Carpocratis secundo Ecclesiæ sæculo ineunte, ut scribit in III. Strom. Clem. Alexandrinus. Deinde in eundem errorem, in libris saltem Periarchon, lapsus est Origenes Adamantius, qui Pelagianismi ova fovit; quamquam is gratiam baptismatis fateretur ad abluenda peccata in superiori vita, priusquam anima dilaberetur in carnis ergastulum, perpetrata. Idem opinatus est Pelagius asserens Adamum posteris obfuisse non transfusione, sed exemplo delicti, adeo versipellis, ut suffuratus sit in Synodo Diospolitana a quatuordecim Episcopis absolutionem. Legendus S. Pater de Peccato Origin. cap. 13. & 15. & lib. 1. contra Julianum cap. 5. Manifestius hanc evomuerunt blasphemiam Cælestius, & Julianus: qui quinam fuerint, & quantum pro hæresi Pelagiana pertinacissimi operis contulerint videbimus libro proximo. Patrocinator est iis Theodorus Mopsuestenus, ut referunt Marius Mercator in Commonitorio, & Norisius de Hæresi Pelagiana lib. 1. cap. 19. Armenii, Albenes, Beguini in eodem luto pedibus constiterunt. Erasmus quoque male apud plurimos audit, quod Catholicis studuerit eripere apertissimum Pauli testimonium in Epist. ad Rom. cap. v. 12. Ipse tamen post interpretationem suam, de qua infra, Ego, inquit, demonstrans hunc locum ad revincendos Pelagianos non esse satis efficacem rel-go disputantem ad alia loca hoc certiora. Hoc non est eripere telum Ecclesiæ, sed indicare tela certiora pro parum certo: nec est aperire ruinam hostibus, sed admonere, ne hic urgeamus hostem ubi possit elabi. Belle quidem, & præclare nimium: ast certiora illa tela non profert. Attamen hominem ceteris vehementer suspectum neque absolvo, neque condemno. Falsam Erasmi expositionem secutus est Joannes Clericus Animadv. ad Epist. Augustini 157. olim 89. Mitto Socinianos, qui ad aliorum hæresum colluvionem etiam Pelagianam adsciscunt.

PROPOSITIO I. Transfusio Originalis

peccati ex veteri Testamento primum evincitur.

Eligam ex multis, quæ produci possent, tria loca duntaxat. Sit primus ex cap. xvii. Genes. v. 14. *Masculus, cujus præputii caro circumcisa non fuit, delebitur anima illius de populo suo: quia pactum meum irritum fecit.* Ubi non sola mors temporalis præscribitur, sed æterna potissimum; quoniam sicut ea verba Gen. xxv. 17. *Et appositus est ad populum suum, & 1. Machabæorum cap. 2. 69. Appositus est ad patres suos,* vitam significant sempiternam; ita hæc, *Delebitur anima illius de populo suo* demonstrant maxime mortem animæ, & damnationem. Atque alia, *Quia pactum meum irritum fecit,* non solum pactum & scædus cum Abrahamo initum designant, cujus violatio non est tenello puero imputanda, sed illud de ligni prohibitionem, quando per unum hominem peccatum introivit in mundum. Quapropter Augustinus de Peccato Originali cap. xxx. num. 35. *Quid enim mali, quæso, (inquit) parvulus propria voluntate commisit, ut alio negligente, & eum non circumcidente ipse damnetur damnatione tam severa, ut pereat anima illa de populo suo? Neque enim temporalis mortis terror incussus est, cum de justis, quando moriebantur, tunc potius diceretur, Et appositus est ad populum suum, vel, Appositus est ad Patres suos, quoniam dehinceps homini nulla tentatio formidatur, quæ illum separet a populo suo, si populus ejus ipse est populus Dei, &c.* Et in III. contra Julianum cap. xviii. num. 34. *Isaac (inquit) quantum ad propria peccata quid meruerat, etiamsi ex adulteris nasceretur, innocens natus, quid meruerat ut anima ejus de populo suo periret, nisi circumcisio subveniret? Noli evagari per multa obscura, perplexa, superflua; ad hoc unum apertum, simplex, necessariumque responde.* Legatur & de Peccatorum meritis libro 2. cap. xi. num. 24. nec non xvi. de Civit. Dei cap. 27. Ex quibus ita argumentamur; Puer, qui nondum instituto baptismo non circumcidebatur, erat exclusus a cœtu Sanctorum, atque a sempiterna beatitudine, propterea quod divinum mandatum irritum fecerat. At puer ille cœto dierum non dissipavit testamentum Domini de imperata circumcissione, neque capax erat actualis peccati. Ergo irritum fecerat mandatum de ligni prohibitionem, & originalis pec-

peccati reus erat.

Quoniam multi hoc argumentum aut nullum, aut infirmissimum putant, in eo aliquantisper commorabor. Sunt qui dicunt verba Genesis xvii. non pertinere ad pueros, sed ad solos adultos, qui circumcisionem negligerent; & male additum *die octava*, quomodo citat per sepe Augustinus. Ita Grotius. Gerardus Vossius lib. ii. Hist. Pelag. p. i. thesi 2. observat in Hebræo esse *זכר* *Zachar*, quod *virum* notat; quare locus accipiendus est de adultis, non de infantibus. Adde *70 die octava* tam in Hebraico, quam in Vulgatæ textu desiderari. Male ergo, inquit, hæc verba detorquentur ad pueros.

Hæc facili negotio eliduntur. Nam verba illa *die octava* inveniuntur in textu græco, in quo legitur *τῇ ἡμέρᾳ τῇ ὀγδοῇ*; eandemque cum Augustino lectionem sequuntur Ambrosius Epist. 77. Origenes lib. 2. in Epist. ad Romanos circa finem cap. 3., alique veteres. Nec refert quod in Hebræo, & Vulgatæ nostræ textu minime reperiantur; cum subintelligi constet ex versu 12. præcedenti, *Infans octo dierum circumcidetur in vobis, omne masculinum in generationibus vestris: tam vernaculus, quam emptitius circumcidetur, & quicumque non fuerit de stirpe vestra*. Itaque proximo cap. 14. etsi non habeantur ea verba *octava die*, illic subintelliguntur, maxime quod legimus indefinite, *Masculus, &c.* Quare Græca lectio falsa non est, sed addit commodam verborum interpretationem. Observatum a me in Polyglottis Anglis tom. i. pag. 65. in vetustissimo textu Samaritano haberi: *Præputium autem masculini, cuius non circumcisa fuerit caro præputii sui in die octavo, istius exterminabitur anima de populis suis: fœdus meum fregit*. Hujus etiam lectionis adminiculo verus sensus eruitur, refutatur Grotius, & argumento Augustini novum robur accedit. Falsissimum quoque est *זכר* *Zachar* significare tantummodo marem grandævum; invenimus quippe ipsum vocabulum in Codice Hebræo Exodi xiiii. 12. Levit. xii. 2. Esaiæ lxvi. 7. & Jerem. xx. 15. de puero nuperrime nato: qui cum ad Patris memoriam servandam nascatur, non minus, ac adultus, appellatur *זכר*. Textum Geneleos de puero infante etiam Hebræi interpretantur, præsertim Aben Esra apud Cartwrightum.

Respondent alii, inter quos etiam L' Her-

minier Tom. 6. pag. 29. ea verba *pactum meum irritum fecit*, non ad legem Adamo datam esse referenda, sed ad pactum circumcisionis, ob cuius neglectum signaculum Angelus in diversorio voluit occidere Moysen Exodi iv. 24. unde Sephora illico filii præputium circumcidit.

Verum hoc etiam admissio Augustiniana argumentatio in suo robore perseverat. Vidit enim subterfugium istud perspicax S. Patris ingenium: atque ita ex adverso ratiocinium instituit lib. xvi. de Civ. Dei cap. 27. *Si enim dixisset, quia hoc testamentum meum dissipavit, nonnisi de ista circumcisione intelligi cogeret. Nunc vero quoniam non expressit cujusmodi testamentum parvulus dissipavit, liberum est intelligere de illo testamento dictum, cuius dissipatio pertinere possit ad parvulum. Si autem quisquam hoc nonnisi de ista circumcisione dictum esse contendit, quod in ea testamentum Dei, qui non est circumcissus dissipaverit parvulus, quarat locutionis aliquem modum, quo non absurde possit intelligi, ideo dissipasse testamentum, quia licet non ab illo, tamen in illo est dissipatum. Verum sic quoque animadvertendum est nulla in se negligentia sua juste interire incircumcisi animam parvuli, nisi originalis obligatione peccati.*

Tertio inquit illa verba, *Delebitur anima illius de populo suo*, vel corporalem mortem designare, vel temporalem hæreditatem, vel sortem filiorum Israel. Sed neque hæc vim Augustinianæ argumentationis eludunt. Primo quoniam *apponi ad populum suum* hebraica phrasi demonstrat hæreditatem Sanctorum. Igitur hæc antithesi *delebitur de populo suo* significatur hujus hæreditatis privatio. Deinde quia in Hebraico, Chaldaeo, & Samaritano textu habetur plurali numero *de populis suis*, quibus verbis haud obscure ostenditur, ut animadvertit etiam Drusus, puerum incircumcissum a cœtu Sanctorum esse excludendum. Insuper sive de æterna morte, aut alia pœna, quæcumque ea demum sit, verba illa sumantur, urget semper Augustinianum argumentum, *Quid meruerat, ut anima ejus de populo suo periret, nisi circumcisio subveniret?* Postremo S. P. lib. ii. contra Julianum cap. 6. num. 18. etiam auctoritate Joannis Chrysostomi, & Beatissimi Martyris Cypriani demonstrat, circumcisionem in signum præceptam esse baptis-

baptismatis, & in remedium Originalis peccati. Quod & affirmat S. Basilii Orat. xii. r. quæ est hortatio ad Baptismum, & Ambrosius lib. 2. de Abraham cap. xi. Innoc. etiam IV. in cap. *Majores*. Quamobrem ut non baptizati nunc delentur de libro viventium, ita olim non circumcisi. At de Institutione Circumcisionis alibi. Sufficiat modo demonstrasse argumentum Augustini non adversari universæ Patrum traditioni in eo, quod ad Circumcisionis mandatum attinet, ut scribit Nicolaus L' Herminier.

Alter textus est Jobi xiv. 4. *Quis potest facere mundum de immundo conceptum semine? Nonne tu, qui solus es?* Hæc verba explicat Olympiodorus pag. 274. Catenæ Græcorum Patrum: *Quorsum plura de homine dicenda sunt, quandoquidem ipsa hominis generatio sine illuvie, & peccato non existat? Unde fit, ut infantes ad eluendam sordem, quam ex Adami transgressione contraxerunt, baptizentur.* Notanda est etiam Versio lxx. quæ habet: *τίς γὰρ νάδατος ἐστὶν ἀπὸ φύματος καὶ μὴ ἀπὸ ὕδατος, ἐὰν ἡνίκα ὁ βίος αὐτοῦ ἐπὶ τῆς γῆς ᾖ;* videlicet, *Quis enim mundus erit a sorde? Nec unus, si & una dies vita ejus in terra.* Hanc sequitur Augustinus lib. xx. de C. D. cap. 26. Omnes ergo de immundo semine concipiuntur, nec est homo immunis a sorde, etiam si nunc vivere inceperit. Futilis est interpretatio Fratrum Polonorum, qui Jobi textum accipiunt de sordibus, & immunditiis pannorum: has enim in thermis eluunt mulierculæ cinere, aut smegmate, neque sordes istæ contrahuntur immundo semine dum proles concipitur. Loquitur autem Job, ut liquet, de sorde, quam omnes contrahunt, & quæ a nemine, nisi a Deo, potest abluī.

Tertius locus erit Psalm. i. v. 7. ubi Regius vates inquit: *Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis concepit me mater mea.* Quæ verba intelligi nequeunt de illicito parentum Davidis complexu; siquidem ut Augustinus scribit in hunc Psalmum n. 10. *Numquid David de adulterio natus erat de Jesse vero justo, & coniuge ipsius? Quid est quod se dicit in iniquitate conceptum, nisi quia trahitur iniquitas ex Adam?* Multo minus cum Socinianis id acceperis de peccatis a Davide propria voluntate, postquam regnum obtinuit, patris: nam Uriæ interfectio, & alieni tori viola-

tio nullam habent connexionem cum Davidis conceptione, nisi quatenus materno ex utero traxit fomitem peccati; quod pariter est vitiatae originis argumentum. Respondebant Pelagiani plurali illo numero in iniquitatibus, & in peccatis, aperte actualia peccata monstrari, cum Originale unicum asseratur. At Augustinus cap. 46. Enchirid. num. 13. ita cavillationem istam exsufflat: *Neque hic dixit in iniquitate vel peccato, cum & hoc recte dici possit: sed iniquitates & peccata dicere maluit; quia & in illo uno, quod & in omnes homines pertransiit, atque tam magnum est, ut eo mutaretur & converteretur in necessitatem mortis humana natura, reperiuntur, sicut supra differui, plura peccata.* Hæc plura peccata sunt ab Augustino explicata præcedenti cap. 45. sunt autem superbia, sacrilegium, homicidium, fornicatio, & avaritia. Vide lib. præcedentis cap. xi. prop. i. Ad refellendam novorum Pelagianorum audaciam addo in Hebraico textu legis: *הִנְכֵּנוּן חֹלְלֵתִי וּבְחַטָּא יִחְמַתִּי אֲנִי*. *Ecce in iniquitate formatus sum, & in peccato calefecit me mater mea.* Ubi iniquitas & peccatum singulari numero effertur, quemadmodum in Versione Chaldaica, Syriaca, & Arabica.

OBJECTIO REFELLITUR.

Unum est, quod ex veteri testamento Pelagianorum defensor Julianus opposuit. Ezechielis xviii. v. 20. habetur: *Anima, quæ peccaverit, ipsa morietur: filius non portabit iniquitatem patris, & pater non portabit iniquitatem filii: justitia justi super eum erit, & impietas impii erit super eum.* At si esset peccatum aliquod originale, filius portaret iniquitatem patris, & impietas impii esset etiam super posteros. Nullum est ergo peccatum illud originale.

Resp. i. Nego minorem. Propheta enim promittit gratiam novi testamenti, in quo regenerati majorum suorum peccatis non afficiuntur, ut olim in lege veteri, quando Deus visitabat iniquitatem patrum in filios usque in tertiam, & quartam generationem, sicut legitur Exodi xx. 5. & Jerem. xxxii. 18. unde in Israel invaluit proverbium illud: *Patres comederunt uvam acerbam, & dentes filiorum obstupefuerunt*, eodem cap. Ezech. v. 2. Deus itaque promittit hanc parabolam alte-

ulterius non futuram in proverbium in Israel, quoniam regenerati debita parentibus poena minime constringuntur, sed personalium malefactorum supplicio mulctantur. *Hæc per Ezechielem Prophetam promissio est novi testamenti, quam non intelligis, ubi Deus regeneratos a generatis, si jam in majoribus sunt, secundum propria facta discernit:* ait S. Pater lib. 11. Operis Imperf. contra Jul. cap. 38. Et quidem proverbium illud nulla ratione de Originali peccato, sed de solis actualibus apud Israelitas vigeat, cum hi tamen Originale peccatum concordissime agnoscerent, & illud appellarent, auctore Aben-Esra, *Figmentum malum, cordisque præputium*. Primo enim Adæ peccatum non solum visitat vindex Dei iustitia usque in quartam generationem, sed in generationes mille; nec solius Sethi vel Enos, sed nostrum quoque dentes obstupuerunt ob protoparentis comestionem. Deinde liquet ex præcedenti versu 18. loqui Ezechielem de parentum peccatis personalibus, quæ ad quædam genera simul cum virtutibus oppositis reducit in suis Commentariis Hieronymus; ut sunt idololatria, hæresis, adulterium, aliaque a Propheta ibidem enumerata.

Secundo respondetur dist. eandem minorem: Filius portaret iniquitatem Patris, nisi ei fuisset remissum originale peccatum, aut actualia patraret, concedo: Si peccatum illi remissum foret, & iustitiam operaretur, & custodiret omnia præcepta Domini, nego. Versu proximo 59. declarat Propheta, quod Filius non portabit iniquitatem Patris, si legem impleverit, aut si impius est, egerit poenitentiam; & loquitur de Israelitis, quibus per circumcisionem peccatum originale deletum erat. Quo ergo jure hoc testimonio abuti possumus adversus originalis peccati transfusionem, dum sermo instituitur de actuali, & ad filios Israel a priori illo peccato solutos?

PROPOSITIO II. Eadem Catholica veritas confirmatur novi Testamenti locupletissima auctoritate.

Tria pariter ex novo Testamento producimus præ ceteris argumenta. Quorum esto primum. Apostolus ad Rom. v. 11. scribit: *Sicut per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit, & per peccatum mors, & ita in omnes homines mors pertransiit, in quo omnes peccaverunt.* Et in 1. ad Cor.

rinth. cap. xv. 21. *Per hominem mors, & per hominem resurrectio mortuorum. Et sicut in Adam omnes moriuntur, ita & in Christo omnes vivificabuntur.* Vindicavi a falsis hæreticorum interpretamentis utrumque locum præcedenti libro cap. 1. & cap. xiii. Ad dam modo, perperam a Pelagianis ita explicari, quasi omnes moriantur anima, propterea quod imitentur prævaricatorem Adamum. Primo quoniam ostendi agi utrobique de morte corporis, cum Apostolus peccatum a morte distinguat, & priori loco v. 14. affirmet ob Adæ delictum mortem regnasse etiam in parvulos, qui Adam imitari non possunt; in altero autem de resurrectione corporum verba faciat. Deinde non per hominem, sed per Angelum primo, posthac per Evam peccatum pervasit, si de imitatione tantummodo disceptetur. Præterea instituit Apostolus comparisonem inter Adam, & Christum: & illum peccati auctorem declarat, istum gratiæ; illum mortis, istum resurrectionis. At Christus gratiæ, & resurrectionis causa est non per imitationem dumtaxat, sed per veram propriamque participationem virtutis suæ in his qui iustificantur, & in omnibus qui resurrecturi sunt: Adam ergo erit vere propriæque causa mortis & peccati in singulis qui moriuntur. Legendus omnino Augustinus Ep. 157. olim 89. lib. 1. de Peccat. meritis c. 10. 11. de Nuptiis c. 27. lib. 11. Operis Imperf. contra Julianum n. 16. &c.

Joannes Phereponus Animadv. ad Epist. Augustinianam 157. §. 1. & ad Epist. 176. §. 2. ausus est scribere, Augustinum locum Pauli ad Rom. v. confidentius explicavisse, & sese demonstrasse Apostoli proletarium Interpretem. Proletarium dicit Plautina phrasi, idest plebejum, ac pauperrimum. Etenim, inquit, hunc locum Pauli pertinere ad adultos tantum, qui peccatum Adam imitantur, ostenderunt dudum viri doctissimi. Sed & hujus censoriæ notæ causam profert ex Græco textu, in quo habetur ἐφ' ὃ πάντες ἥμαρτον, nimirum, eo quod omnes peccaverunt. Etenim ἐφ' ὃ est quia vel eo quod; non in quo, ut 2. ad Corinth. v. 4. & ad Philippenses 111. 12. Hæc ex Erasmo, qui Comment. in hunc locum scribit ἐπὶ jungi paterno casui, quoties idem est ac super, ut ἐπὶ τῆς γῆς, super terram, ἐπὶ πάντων, super omnia: idem cum tempus indicat

dicat, aut dictionem, ut ἐπὶ Καίσαρος Οκταβίου, Imperante Cesare Octavio. Jungi autem dativo cum potestate significat, ut ἐπὶ τῇ βασιλείᾳ, auctoritate, vel nomine Regis: aut cum indicat causam vel eminentiam, ut ἐπὶ θανάτῳ, spe mortis; denique cum supra, ut ἐπὶ σύλῃ, super columnam. At cum dativo ad significandum In nusquam reperitur. Ex Erasmo tam Phereponus in Augustinum excanduit. De loco altero ex 1. ad Corinth. xv. 22. ait nihil ad rem facere. Vult enim Paulus, quod sicut unus Adamus mortem induxit in mundum, omnibus, qui eum imitantur, morientibus; ita quoque Christus beatam resurrectionem allaturus sit omnibus, qui ei parebunt. Nullus hic sermo de peccato infantium, qui conditione naturæ, quia ex hominibus mortalibus nati sunt, non quasi supplicio de iis sumpto moriuntur. Hæc Phereponus.

Novi hæreticorum, præsertim Joannis Clerici ingenium, omnes, vel saltem plurimos, atque inter hos Augustinum, circa sacrarum literarum expositionem Interpretes Catholicos vellicantium, quod tantam operam non dederint literis hebraicis, græcisque, quantam Novatores impendunt. Jure ergo vindicabo Augustinum adversus Phereponum testimonio & auctoritate eorum, qui hoc etiam literarum studio floruerunt, maxime Protestantium: nam Catholici uno ore probant S. P. Augustini doctrinam, eique pollice utroque subscribunt. Ergo Gerardus Vossius de Hæresi Pelag. lib. 2. p. 1. thesi 2. observat in testimonio Pauli considerandam particulam *Per*, quæ causam efficientem significat. Tum voculas Εἰς ὃ, in quo, quæ posteros in Adam peccasse docent: vel si eas quia, sive propter quod transferre mavis, adæquatam mortis causam, quæque in infantibus quoque locum habet, ostendunt. Ita hunc locum explicare ait memoratus Vossius præter Augustinum, Scriptorem Homiliæ de Adamo & Eva, quæ tribuitur Chrysostomo, Theodoretum in Psalm. 1., Prosperum de Vita contemplativa lib. 111. cap. 11. Sedulium in cap. 1x. ad Rom. Faustum quoque de lib. arbitrio lib. 1. c. 11. Carthaginense Concilium, & Arausicanum II. utrumque Canone 11. Grotius in Epistolam ad Rom. Εἰς ὃ, inquit, in quo, hic est per quem: quomodo ἐπὶ cum dativo sumitur Luc. v. 5. Act. 111. 16. 1. Corinth. viii. 11. Heb.

ix. 17. Chrysostomus hoc loco: illo labente, & ii, qui de ligno non comederunt, per eum omnes mortales facti sunt. In quo vertunt, & effectricem peccati causam his voculis significari demonstrant Clarius, Zegerus, & Jacobus Cappellus, quorum Comment. habentur volumine Sacrorum Criticorum septimo. Idem præstat Brianus Waltonus in Polyglottis: in quibus observanda est versio Arabica, Mors pervasit in omnes homines, cum omnes jam peccaverint. Tum Æthiopica, de qua præcedenti libro cap. 1. Utraque enim commonstrat mortem in singulos pervasisse, etiam in infantes, ob primum & antiquum Adæ peccatum. Smidius Bibliorum suorum pag. 1000. ita exponit verba Pauli: In quo omnes homines peccaverunt, nempe in uno illo homine Adamo. Et observat ἐπὶ usurpari pro ἐν Matth. 18. 5. ad Rom. 1v. 18. ad Philipp. 1. 3. Affert & Scriptorum Græcorum exempla, Pindari præsertim, & Hesiodi, cujus est pervulgatum adagium, Μέτρον δ' ἐπὶ πάντων ἀριστον, Modus in omnibus rebus optimus est. Postremo Theodorus Beza (arbitror enim istos sufficere) in notis ad novum Testamentum pagina editionis Cantabrig. 405. hæc ad rem nostram: In quo homine, εἰς ὃ, idest, ἐν ὃ, videlicet uno illo homine, ut humani generis stirpe. Fuit enim omnino afferenda ratio, cur ab uno homine peccatum & mors in omnes homines pervaserit: nec alia afferri potest ratio: quod tamen perspicuitatis causa exprimere non dubitavi. Novum autem non est, ut ἐπὶ pro ἐν accipiatur, quamvis repugnante Erasmo, ut Marc. 2. 4. ad Hebræos ix. 17. & passim apud idoneos etiam auctores. Et cum ὁμαρτία Græcis sit fœminini generis, non potest stare eorum sententia, qui relativum quo volunt referri ad peccatum. Erasmus quatenus, vel per hoc quod, ut mordicus teneat errorem, quem semel ex Origene arripuit, hæc nimirum ad incitationis peccata pertinere: nempe, ut simili quoque ratione (quod recte prorsus damnavit Augustinus adversus Pelagianos) in altera collationis parte statuatur, nos per Christum sola quoque imitatione, non autem per ipsius spiritum ἀναγγελλοῦν incipere bene velle, & bene facere. Sic enim statuendum esset, ut sibi constaret antithesis. En quid sit a scopo aberrare, & errorem pertinacius tueri. Hactenus Theodorus Beza.

Infertur ex dictis primo, quam temere & impudenter Phereponus appellat Augustinum *proletarium* interpretem, dum Augustinianam expositionem probant plenis calculis Concilia, Patres, & Theologi etiam Reformati linguarum peritia doctissimi. Secundo colligitur celeberrimos Theologos, quos contra Augustinum stare autumat, esse solum Erasmus, & perpaucos Pelagii, Arminii, & Socini gregarios. Sequitur tertio Erasmus aperte revinci sacris, profanisque testimoniis apertissimis, in quibus particula *ἐπὶ* cum dativo usurpatur pro *in*, & effectricem causam significat. Imo ejusdem significationis est in duobus locis, quæ opponit Phereponus, idest in 2. ad Corinth. v. 4. & ad Philipp. 111. 12. nam ea verba *ἐφ' ᾧ*, *eo quod*, in primo loco causam indicant ob quam in corpore ingemiscimus: in altero voculæ ipsæ *ἐφ' ᾧ*, *in quo*, demonstrant in Christo Jesu electionis nostræ causam esse. Rursus consequitur nihil efficere aut Erasmus, aut Phereponum, etsi gratis concedatur particulam *ἐπὶ* ad Romanos v. idem esse ac, *eo quod*, vel *quatenus*. Indicat enim in hac significatione omnes homines mori, *eo quod* peccaverunt. At complures ex morientibus, ut sunt infantes, non peccaverunt actualiter: Ergo originaliter. De verbis Apostoli in 1. ad Corinth. cap. xv. vide quæ diximus præcedenti libro cap. xi 11.

Alterum argumentum sumitur ex iis locis, in quibus ostenditur Christum Dominum universos Adæ posteros redemisse, & pro omnibus mortuum esse: quod affirmat Apostolus ipsomet quinto ad Romanos capite vers. 14. *Caritas enim Christi urget nos: estimantes hoc, quoniam si unus pro omnibus mortuus est, ergo omnes mortui sunt.* In qua universalis sententia etiam parvulos comprehendi nemo non videt. *Nega* (ita Augustinus Julianum premit lib. vi. cap. 4. num. 8. & cap. ix. n. 24.) *nega Christum etiam pro parvulis mortuum, ut eximas eos de numero mortuorum, hoc est de contagio peccatorum. Si autem & pro ipsis mortuus est: Ergo & ipsi mortui sunt. Et infra: Si nullum trahunt peccatum parvuli, non sunt mortui. Si non sunt mortui, non est mortuus pro eis, qui non est mortuus nisi pro mortuis. Tu autem jam in primo tuo libro contra nos clamans dixisti, Christum etiam pro parvulis mortuum. Nullo modo igitur negare permittaris eos trahere originale peccatum. Nam mortui unde, si non inde: aut propter*

quam mortem parvulorum mortuus est, qui non est mortuus nisi pro mortuis? Enimvero perspicuum est Apostolum mortuorum nomine nequaquam intelligere illos, qui de corpore exierunt, sed qui in delictis mortui sunt, ut Augustinus demonstrat memorato cap. 4. num. 8. ex contextu ad Col. 2. 13. *Et vos cum mortui essetis in delictis, convivificavit cum illo, donans vobis omnia delicta: delens quod adversum nos erat Chirographum decreti, quod erat contrarium nobis, & ipsum tulit de medio, affigens illud cruci: atque citato cap. 9. num. 27. ex Epist. ad Hebræos cap. 2. 14. ubi Christus dicitur mortuus, ut per mortem destrueret eum, qui habebat mortis imperium, idest diabolum. Vide & Operis Imperf. lib. 11. num. 175. & lib. 111. n. 138.*

Erit tertium argumentum depromptum ex necessitate baptismatis: de quo Joan 111. 3. legitur: *Nisi quis renatus fuerit denuo, non potest videre regnum Dei.* Baptizantur itaque parvuli, ut possint ad regnum Dei pertinere. At nemo baptizatur nisi in remissionem peccatorum. Habent ergo & parvuli peccatum aliquod per Sacramentum regenerationis delendum. Atque majorem propositionem admittunt Pelagiani tam aperto Evangelii testimonio coacti, distinguentes inter regnum cœlorum, & vitam æternam, ut mox dicam, dolosa ac pertinaci vafritie. Neminem vero tingi baptismo, nisi ut moriatur peccato, Augustinus hac manifestissima argumentatione demonstrat. Scribit Apostolus ad Rom. vi. 3. *Quicumque baptizati sumus in Christo Jesu, in morte ipsius baptizati sumus.* Dicendo, *Quicumque* non utique parvulos facit exceptos. Ergo & parvuli baptizantur in Christi morte. Baptizari autem in Christi morte nihil est aliud, quam mori peccato, ut proximo versu 11. Paulus affirmat: *Si ergo* (attende Augustini illationem lib. vi. contra Julianum cap. 3. num. 7. & cap. 4. num. 10.) *Si ergo peccato non moriuntur parvuli, proculdubio in Christi morte non baptizantur. Quicumque enim baptizati sumus in Christo Jesu, in morte ipsius baptizati sumus. In Christo autem baptizantur, peccato ergo moriuntur. Cui peccato, quæso te, nisi quod originale traxerunt?*

Male autem a Pelagianis distingui Regnum Cœlorum a vita æterna S. Pater pluribus argumentis demonstrat, quorum præcipua hæc sunt. Principio Marc. xvi. 16. apertissima est

Salvatoris sententia : *Qui crediderit , & baptizatus fuerit salvus erit , qui vero non crediderit , condemnabitur* : At qui condemnatur non est particeps æternæ vitæ : Ergo nequit æternam vitam consequi quisquis baptizatus non est. Insuper Matth. xxv. 34. Christus dicturus est electis : *Possidete paratum vobis regnum* : proximo autem versu 46. legitur , *Ibunt iusti ad vitam æternam* : Regnum itaque , & vita æterna idem omnino est . Præterea quis vitam æternam , nisi prorsus desipiat , cogitare potest extra societatem Christi , qui est vita animæ , ac incommutabilis veritas ? Pertractat Augustinus hæc tria argumenta lib. 111. de Peccatorum meritis cap. 3. n. 6. & 7. Quartum addit lib. 111. de Origine Animæ cap. xi. num. 17. Joannes enim memorato loco expresse ait non baptizatos excludi a regno Dei . At regnum Dei non illud accipiendum est , in quo Deus potestatem exercet , hoc enim modo regnum Dei etiam ad inferos extenditur : Est itaque regnum Dei prorsus idem , ac vita æterna . Rursus lib. vi. contra Jul. cap. 19. num. 59. ostendit ideo secundam nativitatem esse institutam , quia nativitas prima est damnata ; & consequenter pueros non renatos in priori damnatione manere . Postremo lib. 111. ejusdem Operis cap. 3. n. 8. quænam absurda ex fictitia illa distinctione profluant , hisce verbis declarat : *Non eos dicitis non debere baptizari , sed pro magnitudine sapientie vestra res mirabiles dicitis . In Sacramento Salvatoris baptizantur , sed non salvantur : redimuntur , sed non liberantur ; lavantur , sed non abluuntur ; exorcizantur & exsufflantur , sed a potestate diaboli non eruuntur . Hæc sunt sententiarum portenta vestrarum , hæc inopinata mysteria dogmatum novorum , hæc paradoxa Pelagianorum hæreticorum mirabiliora quam Stoicorum Philosophorum . Ut enim enim hæc dicatis , timetis audire , Si salvantur , quid in eis agrotabat ? Si liberantur , quid in eis servitutis vinculo tenebatur ? Si abluuntur , quid in eis latebat immundum ? Si eruuntur , quo merito erat sub diaboli potestate , qui propria iniquitate non erant rei , nisi quia trahunt , quod negatis , originale peccatum ?* Huc etiam spectant argumenta , quibus probat magnum supplicium esse excludere a regno cælorum innocentem Dei imaginem , de quibus plura in Supplemento superioris libri cap. 2.

Ob. 1. Ex eadem epistola Pauli ad Rom., unde prior argumentatio petita est , cap. v. vers. 15. constat gratiam Christi in plures abundare , quam Adami delictum : *Multo magis gratia Dei* (inquit Apostolus) *& donum in gratia unius hominis Jesu Christi in plures abundavit*. Gratia , & donum in gratia , præcipuum saltem , quod est vivificatio per Christum , non pertransit in omnes : Ergo multo minus in omnes pervasit Adæ delictum . Præterea eodem versu legitur : *Unius delicto multi mortui sunt* : & vers. 19. *Sicut enim per inobedientiam unius hominis peccatores constituti sunt multi : ita & per unius obeditionem iusti constituuntur multi* : Si multi : non ergo omnes . Item eodem capite versu 18. habetur ; *Sicut per unius delictum in omnes homines in condemnationem : sic & per unius justitiam in omnes homines in justificationem vitæ* ; & in 1. ad Corinth. xv. 22. *Sicut in Adam omnes moriuntur , ita & in Christo omnes vivificabuntur* . Atqui non omnes in Christo vivificantur , non omnes justificationem vitæ participant : Igitur neque omnes in Adam moriuntur , neque ob ejus prævaricationem obnoxii sunt damnationi .

Resp. ad primum Gratiam Dei multo magis abundare , quam delictum , propterea quod peccatum Adæ nobis temporalem mortem promeruit , & gratia non solum corporis resurrectionem , sed etiam vitam perennem ac felicissimam confert ; nec solum originale peccatum diluit , verum etiam actualia , & quæ homo propria voluntate perpetrat : insuper non solum sufficientis gratiæ adjutorium nobis propter Christi merita datur , sed etiam efficax , & eo , quod perdidit primus homo , longe præstantius , ac tale , quod prædestinatos reddit perseverantes . En ergo gratia superabundans delicto . Hæc est responsio Augustini scribentis lib. 11. Op. Imperf. num. 85. *Quid est multo magis abundavit ? nisi quia omnes , qui per Christum liberantur , temporaliter propter Adam moriuntur , propter ipsum autem Christum sine fine victuri sunt ?* Et post pauca . *Multo magis abundavit , dixit , non in magis multos , idest , non in plures . Quis enim non videt plures esse in genere humano , in quos non abundavit ? Ut ex pluribus ostenderetur quid universæ Massæ iusto iudicio deberetur , nisi ubi vellet spiritus spiraret ,*

ret, & Deus quos dignaretur vocaret, & quem vellet religiosum faceret. Legito & librum 11. de nuptiis cap. 27. num. 46. Atque hæc responsio liquet ex proximo vers. 16. in quo Apostolus explicans maiorem gratiæ efficaciam, *Nam iudicium*, inquit, *ex uno in condemnationem: gratia autem ex multis delictis in justificationem*. Quare ea verba, *multo magis gratia Dei abundavit in plures*, ad copiam ubertatemque donorum, non ad numerum filiorum Adæ, quorum plurimis gratia confertur, sunt referenda: quod & versio Arabica exprimit apertissime: est enim, *Abundavit vehementer per gratiam, quæ unius hominis est Jesu Christi, uberrimam in quam plurimos*. Et quidem τὸ in plures non demonstrare comparisonem personarum etiam ostenditur collatione versionum; habet enim Græca εἰς τὰς πολλὰς, in multos: atque ita etiam Syriaca, & Æthiopica.

Ad secundum respondendum est, multos qui moriuntur ob Adæ delictum esse omnes; nam præcedenti versu 12. iam Apostolus scripserat, *In omnes homines mors pertransiit, in quo omnes peccaverunt*. Sunt ergo illi multi isti omnes. Etenim etsi aliquando multorum nomine non omnes intelliguntur; tamen ubi dicuntur omnes, vereque sunt omnes, recte dicuntur & multi, lib. 11. Op. Imperf. n. 145. & lib. vi. num. 8. Non enim filii Adæ, in quos mors pervasit, omnes simul tam exigui sunt numeri, ut multi dici non possint, quomodo quinque digiti unius manus sunt omnes, nec tamen multi, & quatuor Evangelia omnia sane, at non multa sunt: capilli autem omnes promiscue omnes, multi-que dicuntur. Quæ exempla profert ipsemet Augustinus. Eadem ratione Gen. xvi. 5. dicitur Abraham *Pater multarum gentium*, quæ cap. xxii. 18. appellantur *omnes gentes terræ*. Usurpatur etiam vocabulum primum pro altero Luc. vii. 47. Matth. xx. 28. aliisque in locis compluribus. Multos ergo scribit Apostolus, ne quis crederet Adæ peccatum per paucis obfuisse.

Tertium facile ex dictis diluitur; vers. enim 18. in particula *sicut*, & in altera per causam damnationis in Adam, & causam vivificationis in Christo significatur; fitque comparatio inter primum hominem, qui fuit *typus* secundi Adami, & ipsum humani generis Redemptorem, non inter mortuos & vivos, inter damnatos ac prædestinatos, inter

quos nulla reperitur æqualitas. Sensus est ergo, quem S. Pater tradidit lib. 2. de Nuptiis & Conc. cap. 27. his verbis: *Omnes autem dixit ad condemnationem per Adam, & omnes ad justificationem per Christum; cum utique non omnes eos qui moriuntur in Adam transferat Christus ad vitam: sed omnes dixit atque omnes, quia sicut sine Adam nullus ad mortem, ita sine Christo nullus ad vitam. Sicut dicimus de literarum Magistro, si in civitate solus est, Omnes iste hic literas docet, non quia omnes discunt, sed quia nemo nisi ab ipso*. Vide etiam quæ diximus cap. xiiii. præcedentis libri disputantes de morte, & resurrectione corporum adversus Socinum.

Rursus objiciunt Pelagiani: Carnalis generatio est simul ab Adamo, & Eva. Si ergo per carnalem generationem contraheretur peccatum, & per istud in omnes homines mors pervaderet, non diceret Apostolus: *Per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit, & per peccatum mors: sed potius per hominem simul ac mulierem*. Igitur peccatum generatione non contrahitur, sed magis imitatione.

Hujus argumentationis falsa est minor. Ideo enim dictum est, *per unum hominem*, non per duos, quia non a fœmina concipiente, & pariente, sed a viro seminante est generationis exordium: aut quia jam non sunt duo, quando per coitum una fit caro. Ita S. P. lib. 2. Op. Imperf. num. 83. In cuius responsionis confirmationem proferri potest alterum testimonium Apostoli ad Hebr. xi. 12. ubi de posteris Abraham ait, *Ab uno orti sunt*, quamquam & Sara traherent originem. Enimvero peccatum & mortem a muliere in nos derivari alibi divinæ literæ contestantur, dicente David Psalm. L. 7. *In peccatis concepit me mater mea; & Eccl. xxv. 33. A muliere initium factum est peccati, & per illum omnes morimur*.

Objiciunt ulterius. At idem Apostolus ad Rom. iv. 15. inquit: *Ubi enim non est lex, nec prævaricatio; & in 2. ad Corinth. v. 10. Omnes enim nos manifestari oportet ante Tribunal Christi, ut referat unusquisque propria corporis, prout gessit, sive bonum, sive malum*. Ergo in parvulis non est prævaricatio, cum nulla sit lex; nec erit supplicium aliquod, cum in proprio corpore nihil gesserint.

Respondet S. Pater Epistola ad Hilarium 157. num. 15. in parvulis esse prævaricationem

nem legis, quæ in paradiso data est: eadem enim lege prævaricata nascitur homo ex Adam cum lege peccati, & mortis. Ad postremum ex 2. ad Corinth. idem Augustinus lib. vi. contra Jul. cap. 10. n. 29. tria respondet. Primo sic adversus Pelagianos argumentationem contorquet: *Utrum & ipsi ante tribunal Christi manifestabuntur, aut non? Si non manifestabuntur, quid te adjuvat ista sententia, quando ad eos non pertinet, quorum nunc agitur causa? Si autem manifestabuntur, quomodo reportat eorum quisque quod gessit, qui nihil gessit, nisi quia pertinet ad eos, quod per corda & ora gestantium, sive credunt, sive non credunt?* Deinde ait hunc locum accipiendum esse principaliter de adultis: *Propria enim corporis sui dixit, quod ad unumquemque in seipso jam viventem pertinet.* Inquit demum posse parvulum ante tribunal Christi non baptizatum reportare malum, idest damnari, licet nihil actualis culpæ patriverit; quomodo fatentibus Pelagianis baptizatus, etsi nihil boni operis gesserit, maximum bonum, scilicet, regnum cælorum a Domino consequitur. *Vide ergo, ait S. Pater, quam importune nolis parvulum de alieno peccato reportare malum, & velis eum de alieno recte facto reportare bonum, non qualecunque, sed Dei regnum. Alienum quippe opus est cum credit per alterum, sicut alienum opus fuit cum peccavit in altero.*

C A P U T II.

Patrum quoque traditione, & Sacrorum Conciliorum auctoritate monstrari originale peccatum.

CONFLICTAM ab Augustino, atque priscorum ætate inauditam originalis reatus transfusionem obiciebant Pelagiani, qui his verbis S. Patrem audebant laceßere: *Confitearis ergo necesse est originale, quod finxeras, interiisse peccatum.* Quibus in 2. de Nuptiis cap. xii. Augustinus respondet: *Non ego finxi originale peccatum, quod catholica fides credidit antiquitus, sed tu, qui hoc negas, sine dubio es novus hæreticus.* De ista ergo antiquorum fide modo videntum est.

PROPOSITIO I. Ex scriptis priorum Patrum depromi possunt pro originali peccato luculentissima testimonia.

In primis S. Ignatius in Epist. ad Trallianos hoc peccatum appellat *παλαιὰν δυσέβειαν*, impietatem ac prævaricationem antiquam. Sequitur Dionysius Areopagita, qui expresse exitialem mortem esse ab Adæ peccato scribit cap. iiii. Eccl. Hierarchiæ; sed qui hujusmodi opus Areopagitæ abjudicant, etiam negant illius Auctorem esse antiquiorem Augustino. Proximus est Justinus Martyr, qui in Dialogo cum Tryphone scribit humanum genus per Adam in mortem, seductionemque serpentis concidisse, atque inter primum, & secundum Adam hanc constituit antithesim, ut sicut unius inobedientia causa est damnationis omnibus, qui corporaliter ab eo descendunt; ita Christi obedientia confert vitam iis, qui per ipsum spiritualiter regenerantur. Accedit Tatianus, qui in Orat. contra Gentes ait, *Nos propter priscorum hominum inobedientiam, spiritum Dei, perfectam justitiam, sanctitatemque amisisse.* Irenæi Lugdunensis Episcopi illustria verba produxit Augustinus in 1. contra Julianum libro, cap. iiii. num. 5. Ille ait: *Non aliter salvari homines ab antiqua serpentis plaga, nisi credant in eum, qui secundum similitudinem carnis peccati in ligno martyrii exaltatus a terra omnia traxit ad se, & vivificavit mortuos.* Sunt hæc verba lib. iv. adv. hæreses cap. 5. Addit S. Pater alia non minus illustria ex libro v. cap. 19.; longe plura depromi possunt ex lib. iiii. cap. 20. lib. v. cap. 14. 17. & 21. quæ in libris de Hæresi Pelagiana collegit Gerardus Vossius, & in suo Thesauro Jodocus Coccius. De Origene, etsi permulta possunt afferri, ut fecerunt laudatus Coccius, L'Herminier, Boucat, aliique, nulla nos angimur cura, utpote quem prælusisse Pelagianis persuasum habeamus: imo quæ citantur ex Origenis Commentariis in Epistolam ad Romanos, ubi de Originali peccato edisserit enucleatius, aliaque loca plurima adscribenda censemus paraphrastæ ejus Rufino. Atque Homiliæ in Leviticum, unde plura promuntur, num Origenianæ sint, controversitur. Nos tamen contra Coccium, & Hottingerum Origenianas fatemur, aut saltem incerti Scriptoris, nam stylus demonstrat non esse S. Cyrilli, ut hi, aliique Remonstrantes, opinantur. Gregorii Nazianzeni perspicuas apertissimasque sententias affert S. Pater Augustinus eodem libro cap. v. num. 5. Quibus addo quæ Nazianzenus scribit Orat.

Orat. II. in Pascha, *Nos ab initio per peccatum lapsi sumus: atque Oratione ad Arianos xxv. Omnes, qui Adamo participavimus, atque a serpente in fraudem inducti sumus per peccatum mortui, ac per caelestem Adamum salutis restituti, atque a ligno vitae, unde excideramus, per ignominiam lignum reducti sumus.* Basilii ex prima Homilia de Jejuniis insignem locum vide ibidem apud Augustinum num. 18. Sunt alia aequae illustria cap. 4. Const. Monastic. Hom. in xl. Martyres, & in sermone de Paradiso, ubi haec eleganter: *Florida quidem est rosa, sed mihi tristitiam infligit. Nam quotiescumque florem hunc video, peccati mei admoneor, per quod terra, ut spinas ac tribulos proferret, condemnata est.* Athanasii Orat. 2. contra Arianos haec sunt verba: *Lapso Adamo in omnes homines peccatum dimanavit.*

Agendum paullo accuratius de S. Jo. Chrysostomo, quem Julianus adversus Augustinum produxit, aliique nonnulli temere erroris Pelagianorum insinularunt. Qua in re abstinere a recitandis fragmentis ex Homilia de Adamo & Eva, ad quam nos advocant eruditi Theologi plures, Zumel praesertim & Alvarez: cum sint, qui existimant illam centonem esse ex Latinorum Scriptorum posterioris aetatis sententiis confutum. Ergo S. Pater Augustinus libro 1. contra Jul. cap. 6. num. 24. & seq. citat haec Chrysostomi ad Olimpiam: *Quando enim Adam peccavit illud grave peccatum, & omne genus humanum in commune damnavit: de mœrore poenas luebat, &c.* Item haec ex hom. x. ad Rom. *Cum dixerit tibi Judeus, quomodo unius virtute mundus salvatus est? Possis & dicere, quomodo & uno inobediente Adam mundus damnatus est?* Profert & alia plura ex Hom. de Resurrect. Lazari, ex Hom. 9. in Gen., ex Hom. ad Neoph. &c.

Quoniam vero Erasmus, Stapulensis, Dalaus, aliique contendunt velle quidem Chrysostomum peccato Adæ corpora nostra redita esse mortalia; sed animam nihil inde detrimenti sensisse, nisi in iis, qui primi hominis inobedientiam voluntate, ac libertate propria imitantur; hunc errorem allatis Sancti Doctoris sententiis praestat refellere. Docet Chrysostomus Hom. xi. in cap. 6. ad Rom. non solam mortem in nos ob Adæ praevagationem pervadere, sed etiam pravorum affectuum illuviem, ad quam comprimendam, dum Christus advenit, majora

nobis auxilia collata sunt. Μετά, inquit, τὸν θάνατον καὶ πολὺς παθῶν εἰσῆλθεν ἑσμός. Διόπερ ἡδὲ σφόδρα καὶ φρονίην πρὸς τὸν ὑπὲρ τῆς ἀρετῆς δρόμον, ἅτε γὰρ πνεῦμα παρὴν τὸ βοηθῶν, ἅτε βάπτισμα τὸ νεκρῶσαι δυνάμενον. Una cum morte magnum etiam affectuum velati exaneni introierat. Itaque corpus non valde agile erat ad eum cursum, qui ad virtutem fertur: neque enim spiritus aderat, qui opem deferret; neque baptismus, quod mortificare posset. Addit corpore facto mortali etiam animam ob ingressum illud passionum examen, nisi opitulante Christi auxilio, ruere in præceps, ὥσπερ τις ἵππος δυσήνεος, ac esset equus indomitus. Repetit eadem hom. xii. & xiii. ubi scribit: Una cum morte & affectuum turba introiit. Cum enim corpus mortale effectum est, tum denique necessario admisit & concupiscentiam, & iracundiam, & dolorem, & cetera omnia, quae magne admodum constantiae, ac sapientiae indigebant, ne inundantis aestus vis ac tempestas rationem in nobis obrueret, in peccati voraginem demersam: Μετὰ γὰρ τῆς θανάτου, φροσί, καὶ ὁ τοῦ παθῶν ἐπισῆλθεν ὄχλος ὅτε γὰρ θνητὸν ἐγένετο τὸ σῶμα, ἐδέξατο καὶ ἐπιθυμίαν ἀναγκάως λοιπὸν, &c. Manifestum est ergo peccatum Adæ non solum corpori, sed etiam animæ juxta Chrysostomum obfuisse, neque Erasmus Sancti Doctoris mentem satis fuisse affectum. Atque de Græcis Patribus satis.

Ad Scriptores Latinos accedendum est, quorum ducit agmen Tertullianus. Is in libro de Anima cap. xl. *Omnis anima (inquit) usque in Adam censetur, donec in Christo recenseatur: tandiu immunda, quamdiu recenseatur. Peccatrix autem, quia immunda, recipiens ignominiam suam ex carnis societate.* Et in 1. adversus Marcionem: *Homo damnatur in mortem ob unius arbusculæ delibationem, & exinde prosiliunt delicta cum poenis, & pereunt jam omnes, qui paradisi nullum cespitem noverunt.* Et de testimonio animæ cap. 3. *Per quem (Satanam) homo a primordio circumventus ut præceptum Dei excederet, & propterea in mortem datus, exinde totum genus de suo semine infectum, suæ etiam damnationis traducem fecit.* Cypriani ex Epistola ad Fidum illustre testimonium adfert S. Pater in lib. 1. contra Julianum, in iv. ad Bonifacium contra 2. Epist. Pelag. cap. 8. & Hieronym. lib. 111. adversus Pelagianos: *Infans, qui*

recens est natus, nihil peccavit, nisi quod secundum Adam carnaliter natus contagium mortis antiquæ prima natiuitate contraxit. Qui ad remissionem peccatorum accipiendam hoc ipso facilius accedit, quod illi remittuntur non propria, sed aliena peccata. Reticii Augustodunensis Episcopi, qui floruit sub Constantino Magno, Olympii Hispani, qui vixit tempore Arcadii & Honorii, necnon Hilarii Pictaviensis collegit apertissima testimonia S. P. Augustinus eodem libro contra Julianum. Multa congeffit & Ambrosii, veluti quod habet lib. 1. de Pœnit. cap. 2. *Omnes homines sub peccato nascimur, quorum ipse ortus in vitio est, sicut habes lectum, dicente David, Ecce in iniquitatibus conceptus sum, & in delictis peperit me mater mea.* Optatus Milevitanus lib. 1v. contra Parmenianum, *Neminem fugit, quod omnis homo qui nascitur, quamvis de Christianis parentibus nascatur, sine spiritu immundo esse non posse, quem necesse sit ante salutare lavacrum ab homine excludi ac separari.* Hieronymus denique in cap. 2. Micheæ: *Unusquisque nostrum, inquit, cum Adam de Paradiso cecidit, & in huius mundi captivitate versatur: atque in cap. 3. Jonæ; Major ætas incipit, & usque ad minorem pervenit; Nullus enim obsque peccato, nec si unius quidem diei fuerit vita ejus, & innumerabiles anni vitæ illius. Si enim stella munda non sunt in conspectu Dei, quanto magis, & putredo, & ii, qui peccato offendentis Adam tenentur obnoxii? Affert hæc verba cum debita Hieronymi laude S. P. Augustinus lib. 111. de Peccatorum meritis, & remiss. cap. 6. Igitur non Augustinus finxit originale peccatum, sed istud ad ipsa fidei pertinet fundamenta, plenissimaque traditione firmatur: quod perspexit Aurelius Prudentius in Apotheosi:*

Hæc prima est natura animæ, sic condita simplex,

Decidit in vitium per sordida fœdera carnis.

Exin tincta malo peccamine principis Adæ,

Infecit genus omne hominum, quod pululat inde.

Eorum autem, qui Augustini tempora subsequuti sunt, necesse non est sententias congerere; quum nemo de illorum consensione hæsitare possit, neque soleant hæretici istorum nobis auctoritatem opponere.

PROPOSITIO II. Eiusdem Originalis peccati transfusio demonstratur Ecclesiasticis definitionibus.

Accedunt traditioni PP. decreta summorum Pontificum, necnon Sanctorum Conciliorum. Extant Innocentii adversus Pelagianos literæ, quas Cælestiani incassum tentarunt eludere. Zosimi, qui Bonifacio successit, Rescriptum ad Africanum Concilium commemorant Cælestinus in Epist. ad Gallos, Augustinus ad Optatum, & cap. x. adv. Collatorem Beatus Prosper. Bonifacium Augustini contra Pelagianos responsa probasse, auctor est idem Prosper capite laudati Operis primo & quadragesimo. Cælestius originis vitium, & naturam culpa obstrictam agnoscit in Epist. ad Nestorium, in altera ad Clerum Constantinopolitanum, & in ea, quam scripsit ad Gallos: de qua Vincentius Lirinensis cap. Commonitorii ultimo, Prosper 42. & 43. adversus Collatorem, & Photius in Biblioth. cap. 43. Xysti III. successoris Cælestini hæc sunt verba lapidi octangulæ in Basilica ad Baptisterium inscripta:

Mergere peccator sacro purgande fluente:

Quem veterem accipiet, profert unda novum,

Insens esse volens, isto mundare lavacro,

Seu patrio premeris crimine, seu proprio.

Vide Baron. Tom. 1. pag. 440. Leonis Magni apertissima sententia est, nasci unumquemque hominem originali vulnere sauciatum, & nisi baptizetur, reum in peccato Adæ teneri, Epist. 86. ad Nicetam, serm. 11. & vi. in Nativitatem Domini cap. 1v. Eadem est definitio Gelasii in Epistola ad Picensi Episcopos, & Magni Gregorii lib. 1v. Moral. cap. 2. nec non Epist. xiv. lib. v. ad Narsem Comitem, & 1111. lib. vii. ad Secundinum.

Damnavit negantes Originale peccatum Diospolitana, seu Palæstina Synodus quatuordecim Episcoporum, quorum nomina habes apud Augustinum in 1. contra Julianum: quanquam Hieronymus Epist. lxxix. vocat hanc Synodum *miserabilem*, quoniam etsi non erravit in doctrina, erravit in homine, & Pelagium hæresiarcham absolvit. Videatur Augustinus de Peccator. mer. lib. 11. cap. vii. & ix. Habita est hæc Synodus anno 415. Posthac Concilium Carthagenense habitum opera Orosii, Theodosio vii. & Palladio Coll., idest anno 416. Tum Con-

cilium Milevitanum eodem anno, ad quod convenerunt Episcopi lx. Meminit hujus Concilii Augustinus Epist. 94. ad Hilarium, nunc 418. Coss. Honorio xii. & Theodosio viii. dictum anathema iis, qui dicunt parvulos *nihil ex Adam trahere Originalis peccati*, quod lavacro regenerationis expiatur, Can. 2. Plura de hoc Africano Concilio Cardinalis Norisius Hist. Pelag. lib. 1. cap. 13. ex libris Augustini, aliisque vetustissimis monumentis. Etiam Ephesinum Œcumenicum coactum contra Nestorium anno 431. can. iv. doctrinam Cælestii proscripsit. Idem præstitit Synodus Arausicana Canone 2. quam celebratam tradunt Decio, juniore Consule, idest anno 12viii. Quare Cæsarius Arelatenfis, qui ei præfuit, non vivebat, ut putavit Trithemius, anno 12clx. neque, ut visum Bellarmino, pervenit tantum ad ann. ccccix., sed floruit post 12. Consecravit catholicam contra Pelagianos veritatem Sacrosancta Tridentina Synodus sessione v. Comprobatur ergo, quod demonstrandum erat peccatum originale Ecclesiasticis quoque definitionibus.

AD EA QUÆ OPPONUNTUR RESPONSIO.

Oppones ù. Justinus Martyr Quæst. ad Orthodoxos lxxxviii. docet petitam e Jobo sententiam, *Nemo mundus a sorde, nec infans, cujus est unius diei vita super terram*, ad parvulos non pertinere. Ita enim hunc locum interpretatur, ut non de vita naturali sermo sit, sed de morali, quæ peragitur *ἐκ προαιρέσιος*, operibus liberis, & cum deliberatione factis. Sunt ergo parvuli ante usum rationis, & priusquam hoc genus vitæ agere incipiant, expertes cujusque sordis.

Resp. 1. Harum Quæstionum Scriptorem, cum meminerit Irenæi, Origenis, & Manichæorum, qui annis 130. post Justinum exortii sunt, proferatque interdum vocabula *τριάδος*, *πρωτότης*, *ὑποστάσιος*, aliaque ad refellendos Antitrinitarios hæreticos usu Ecclesiastico inducta, fuisse sanctissimo, præclarissimoque Martyre posteriorem. Deinde respondendum est, Auctorem hunc, quemadmodum vitam intelligit statum liberæ operationis, ita sordes appellare, quæ contrahuntur *ἐκ προαιρέσιος*, καὶ ἐλευθερίας, ex proposito & libertate. Peccatum enim Originale aperte

Berti Theol. Tom. III.

agnoscit quæstione cxi. ubi inter Adam, & Christum eandem statuit *ἀντιθεσιν*, quam tradit Beatissimus Justinus in Dialogo cum Tryphone.

Secundo obijciunt perdifficilem Clementis Alex. locum. Is enim Encratitas conjugia damnantes hac ipsa de causa, quod nefas sit dare operam generationi, qua sordida, ac polluta natura traducitur, originarium cujus vitium ex allato Jobi testimonio, ex quinquagesimi Psalmi versu septimo satis comprobari sentiebant: Clemens eos, ac ejusdem fursuris hominem Julium Cassianum exagitant, negat primo in tertio Stromatum libro parvulos Adæ prævaricatione inquinari, dicens: *Ubi fornicatus est infans natus, vel quomodo sub Adæ cecidit execrationem, qui nihil est operatus?* Deinde verba Davidis, *In peccatis concepit me mater mea*, ad solam Evam spectare his verbis declarat: *Et quando dixit David: In peccatis conceptus sum, dicit propheticè quidem matrem suam, sed Eva mater fuit viventium: & si in peccatis fuit conceptus, sed non ipse in peccato, neque vero ipse peccatum.* Ut ergo Clemens scædo Encratarum errori obviam eat, non solum peccatum negat quod contrahitur generatione, verum etiam conterit, elevatque auctoritatem scripturarum, quibus potissimum demonstratur.

Non illam ego adhibeo responsionem, qua lib. 4. de Amis. Grat. cap. 9. utitur Bellarminus, Clementem scilicet ex sententia Encratarum ista proferre. Quisquis enim oculis non conturbatis Clementem viderit, facile dignoscet, non esse hæc Julii Cassiani objectamina, sed hæc impugnantis responsio, quomodo ejusdem hæretici sunt consequentia verba: *Generationem esse malam, non illam corporis modo, sed etiam illam animæ propter quam est & corpus.* Neque respondebo cum Edmundo Simonnet, si hæc verba Clementis sunt, vix, ac ne vix quidem cum aliquali verisimilitudine dici posse, hoc loco peccati originalis non impugnari existentiam. Etenim quo argumento ducti dubitare possumus hæc non scripsisse Clementem Alexandrinum, cum nullus vetustissimus codex, nullaque perantiqui Scriptoris auctoritas, nulla demum ratio hæsitacionem istam confirmet? Sed nec respondemus Clementem hoc tantum velle, quod infantes non cadant sub execrationem Adæ ex vi generationis, quæ ma-

N

la

la sit suapte natura ; cum labes generationi insit per accidens, & ex eo quod natura per generationem propagata jam sit ob primorum parentum prævaricationem vitiata. Quamquam hæc responsio satis illustretur a Nicolao L' Herminier, & secundo præsertim testimonio possit aptari. Quid ergo? Dicemus cum Gerardo Vossio Clementem Alexandrinum non satis percepisse originale peccatum? Id vero nunquam. Tatianus, a quo Encratitæ, post obitum Justini, cujus fuerat auditor, in hæresim Valentini, Saturnini & Marcionis prolapsus est, Auctore S. Irenæo libro 1. capite, & distinctione Massueti, xxxviii. Itaque non solum assererat matrimonium esse corruptionem & stuprum; sed istud quoque, unde tam nefarium dogma tamquam ex impuro fonte manabat, connubia a principio malo fuisse instituta, nec aliud esse, quam seminarium ac fomentum turpissimarum libidinum, quarum usu anima in uno corpore fornicata, ac divisa a spiritu vitæ transfunderetur in aliud corpus continuis sordibus inquinanda. Hæc enim & Saturnini, & Marcionis, & Valentini, & Gnosticorum ceterorum esse dogmata Irenæus, Epiphanius, Tertullianus, ac Veteres plerique consentiunt. Nego itaque Julium Cassianum, ac Tatianos reliquos a nuptiis abhorruisse ob originale peccatum, quale nos propugnamus, quod scilicet inhæret animæ creatæ de novo a Deo, atque ex consortio carnis pollutæ contrahitur. Quare priorum verborum sensus est: *Ubi fornicatus est infans?* Hujus nempe parvuli anima, priusquam in hoc intruderetur ergastulum, quoniam in corpore sese obscœna libidine commaculaverat? Incidit quidem in execrationem Adæ: ast, num ob antea acta flagitia? Minime: non enim aliquid, antequam huc devolveretur, boni, malive perfecit, quomodo ab Gnosticorum physiologia fuistis edocti. Non est corporis generatio, nec creatio animæ mala, quod sit instituta a diabolo, redeantque mortui ad carnis contubernium, ut repetitis sordibus obsolescant. Hanc insaniam Tatianus vester ex Marcionitarum gurgite ebibit. Ait quidem David, se a matre in peccatis conceptum: sed hæc ad Evam referenda sunt, a cujus utero labes primigenia diffunditur, non ad damnatas nuptias proximæ matris suæ, non ad superioris vitæ scelestissimam consuetudinem. Conceptus est

quidem in peccato; sed ante conceptionem ipse in peccato non fuit. Hæc mea de verborum Clementis sententia est; nec obscura, si dogmata Tatianorum inspiciantur. Ceterum Clemens 1. lib. Pædagogi cap. 6. & sub finem iv. Strom. diserte agnoscit animarum regenerationem *ex matrice aquæ*, sive lavacro baptismatis, ideoque & originale peccatum.

Præterea opponunt verba S. Joannis Chrysostomi, qui hom. ad Neophytos, *Hæc de causa* (inquit) *& infantes baptizamus, quamvis non sint inquinati peccato, nempe ut eis addatur sanctitas, justitia, adoptio, hereditas, & fraternitas Christi.* Idem Hom. x. in Epistolam ad Rom. cap. 5. ait: *Videtur questionem non parvam habere quod dictum est, (ob unius inobedientiam peccatores multos esse constitutos) sed etsi quis accurate attenderit, & hoc quoque perspicue solvetur. Quam igitur questio fuerit? Illo enim peccante ac mortali affecto, & qui ex eo orti sint, eos tales esse nihil absurdum. At ex illius inobedientia alterum peccatorem extitisse, id vero quam obsecro, congruentiam, & consequentiam habet? ... Quid igitur hoc loco verbum hoc peccatores significat? Mihi videtur tantandem significare, quantum illud supplicii obnoxii, ac mortis rei, quod Adam mortuo omnes sunt mortales effecti. Videtur ergo non male Erasmus interpretatus Chrysostomum, quod is putaverit solam mortem, non culpam in nos hæreditario jure transire? Quid? Hom. 17. in 1. ad Corinth. scribit, nos minime ob Adæ delictum perire: Hom. xxxix. in eandem Epistolam addit, non omnes in Adam morte peccati mortuos esse. Et Hom. xxiv. in Epist. ad Ephes. nobis ob Adæ peccatum esse corruptibile corpus: at animam labefactari & suo modo corrumpi peccato, quod post lavacrum regenerationis committitur.*

Responder ad 1. S. P. Augustinus in 1. contra Jul. cap. vi. n. 22. loqui Chrysostomum de peccatis actualibus: habetur enim in græco *διὰ τὸ τοῦ ἁγίου καὶ πατρὸς βαπτίζουσαν, καὶ τοὺς ἀμαρτήματα ἡμῶν ἔχοντα*: Ideo & infantes baptizamus, quamvis peccata non habentes. Vides certe, ait S. Pater, non ab eo dictum esse parvulos non coinquinatos esse peccato, sive peccatis: sed non habere peccata: intellige propria, & nulla erit contentio. At inquires, cur non ipse addidit propria? Cur putamus, nisi quia disputans in Catholica Ec-

Ecclesia non se aliter intelligi arbitrabatur, tali questione nullius pulsabatur, vobis nondum litigantibus securius loquebatur? Quæ postrema verba aliorum Patrum, qui nondum grassante Pelagiana peste floruerunt, debent sententiis minus expressis aptari. Habent præterea versiones aliquæ, Basileensis an. 1530. & Parisiensis an. 1556. pag. 614. Hac de causa & jam infantulos baptizamus, ut non sint coinquinati peccato. Atque hæc videtur mihi valde probabilis. Cum enim quidam unicum agnoscerent effectum baptismi, videlicet peccatorum remissionem, S. Joannes Chrysostomus decem connumerat, ac statim singulos in puerulis sacro baptismi lavacro regeneratis locum habere demonstrat. Sunt autem hæc effecta baptismatis liberari a peccato, donari sanctitate, justum reddi, adoptari in Dei filium, jus ad hæreditatem nancisci; constitui Christi fratrem, cohæredem, membrum, templum, & organum Spiritus Sancti. Vides, inquit, quot sunt baptismi largitates? Multis quidem videtur cælestem gratiam in peccatorum tantum remissione consistere. Nos autem honores computavimus decem. Hac de causa & jam infantulos baptizamus (en quomodo iterum enumeratos omnes effectus recenset) ut non sint coinquinati peccato, ut eis addatur sanctitas, justitia, adoptio, hæreditas, fraternitas Christi, ut ejus membra sint omnes, ut spiritus habitatio fiant. Ut ergo baptismus in parvulis omnes memoratos effectus producat, debet in iis primario efficere remissionem peccatorum, ideoque legendum est, ut non sint coinquinati peccato. Dixi autem probabiliter: nam Augustinus ad Græcos codices tunc temporis, ut arbitror, non depravatos confugit, exscripsitque verba Chrysostomi, ut supra producta sunt.

Illud vero, quod sequitur, etsi perdifficile videtur, hoc tantum innuit, neminem peccatorem constitui per actualem Adæ inobedientiam, quasi peccatum originale sit ipsamet primi parentis transgressio: non enim parvuli actualiter & proprie, sed originaliter peccatores nascuntur, ut Augustinus ait xvi. de C. D. cap. 27. Sed minime Chrysostomus negat originalem maculam propter eandem inobedientiam in omnes pervadere: quin hoc ipso loco singulos Adami posteros supplicio obnoxios, & mortis reos esse declarat. Neque miseros, ac morituros dumtaxat:

sed supplicio plectendos, mortisque reos; ut quisque etiam in ipsis culpam & poenæ causam dignoscat. Quis enim reus mortis, supplicioque obnoxius dici potest, si nullum omnino reatum habeat? Atque hæc eo magis sunt manifesta, quod sequenti Hom. xi. declarat Chrysostomus simpl. cum morte corporis in animam pugnas inter carnem & spiritum, & pravorum affectuum examen introisse, ut contra Erasmus, Fabrum, & Dallæum demonstravimus.

At cetera facillima sunt. Nam præterquamquod de baptizatis proferuntur, in Hom. xviii. super Epist. ad Corinth. ait nos ab ipso peccati Adæ supplicio non damnum accepisse, sed lucrum, quandoquidem mortalitas, quæ etiam post baptismum remanet, non est causa peccati, imo possumus peccata solvere, *Cum corpus sit humile, demissum, & dissolvatur.* Quamobrem, ut non accusamus frenum, sed aurigam; ita non corpus debemus reprehendere, dum in præcipitia dilabimur, sed perverfam & lubricam voluntatem. Abel enim, etsi corpore mortalis, salvus factus est; & Diabolus contra, quamquam incorporeus, in gehennam detrusus. Eo itaque tendit oratio, ut indomiti equi habenas, carnis scilicet, regere studeamus non causando infirmitatem, quam traximus ex Adam, corruptibilis corporis, sed illud tanquam injecto freno, admotisque calcaribus gubernando. Quæ satis commode dicta sunt, maxime ab Oratore populum alloquente, qualem Chrysostomum consideremus oportet. Homilia xxxix. negat omnes mori in Adam ea morte, quam evitarunt Abraham, Job, alique just, morte nimirum perpetua: profert enim horum Sanctorum exemplum. Ad ultimum solet responderi loqui Chrysostomum de baptizatis, in quibus est anima incorrupta, dummodo actualis peccati macula non contrahatur. Verum habetur in Græco φθαρτὸν ἡμῖν τὸ σῶμα ἐστὶν αἷμα ἁρμαρτος ἢ ψυχὴ. μὴ δὲ καὶ αὐτὴν φθεῖρωμεν. τὸ αἷμα αἰμαρτία εἰργάσατο ἢ πράξεις. ἢ δὲ μετὰ τὸ λυτρὸν καὶ τὴν ψυχὴν φθεῖραι δύναται. *Corruptibile nobis est corpus: sed incorruptibilis anima. Ne itaque & ipsam corrumparamus. Hoc primum peccatum fecit. Quod est autem post lavacrum potest pariter animam corrumpere.* Hoc ergo testimonio probatur, non evertitur originale peccatum: ut optime adnotatum est in editione Parisiensi

fiensi an. 1556. pag. 1006. Confer & Com-
melinianam pag. 1197.

Objicies quarto aliorum Græcorum Patrum testimonia, Gregorii Nysseni, qui infantes matura morte abreptos omnis malitiæ expertes esse declarat, nec definire audet, num in judicio universali ante tribunal Judicis debeant comparere. Item magni Basilii docentis non esse malam perversamque naturam, quæ seminali propagatione generatur. Theodoretum demum, qui lib. v. hæret. fab. cap. 18. docet parvulos baptizari, etiamsi peccatum nondum gustaverint.

Ad 1. respondetur agere Nyssenum de infantibus baptizatis, de quibus anceps est, num debeant in extrema die judicari; quoniam si Evangelica historia nude legatur, videtur proprie judicium pertinere ad adultos, qui actualia opera exercuerunt. Quorum tamen sortem parvulos baptizatos possessuros diserte affirmat, licet impari quadam cum adultis retributione, cum non sint illi ob personalia merita coronandi. Nam in peccatum humanam naturam lapsam ob Adæ prævaricationem, idque certissima traditione tenendum, scribit Nyssenus in libro de vita Moysis. At Basilii, de quo supra, scribit adversus Manicheos putantes, atque affirmantes de gente tenebrarum, quam malam naturam dicunt Deo coeternam, habere originem corpora, & esse etiam ipsa immutabilia mala; ut Augustinus ait in 1. contra Jul. cap. v. num. 17. Theodoretus vero scribit adversus Messalianos, qui dicebant per baptismum deleri actualia peccata, originale autem solummodo per orationem. Quare jure merito negat parvulos ablui baptismo in remissionem peccatorum, id est, actualium: nam hæc satis insinuantur ipsis Theodoretum verbis peccatum nondum gustaverunt. Agnoscit autem originale peccatum expressissimis verbis in Exposit. cap. v. Epist. ad Rom., & in Epitome divinorum decretorum cap. xi.

Postremo adversus Catholicum dogma pugnant Latinorum auctoritate. Inter quos antiquissimus omnium, post Victorem & Apollonium, qui deperierunt, Tertullianus in libro de Baptismo, *Quid festinat*, inquit, *innocens atas ad remissionem peccatorum?* Atque de resurrect. carnis cap. 47. in Adæ prævaricationem refert quidem mortem corporis, at non animarum reatum. Hilarius etiam Comment. in Epist. Pauli, qui

tribuuntur Ambrosio; scribit: *Est & alia mors secunda in gehenna; quam non peccata Adæ patimur: quo loco non dari peccatum originale probare conatus est Michael Servetus, ut notat Sixtus Senensis lib. vi. Bibl. sanctæ annot. 236. Et denique Optatus Milevitanus lib. vii. n. 1. ait, non pertinuisse ad Seth filium Adæ patris admissum.*

His ex ordine responsuri primum ad ea, quæ supra ex Tertulliano producta sunt, adversarios provocamus. Deinde dicimus infantulos innocentes appellari, quod nihil boni vel mali actualiter perpetraverint, quemadmodum de Jacob & Esau scribit Apostolus ad Rom. ix. 11. De Resurrect. autem carnis iccirco Tertullianus solam corporis mortem commemorat, quia disputat adversus Marcionem, qui mortuos resurrecturos esse negabat. Quem refellit ex eo, quod sicut omnes, ut Apostolus scribit, moriuntur ob culpam Adæ, ita omnes resurgent per Christum, *quoniam per hominem mors, & per hominem resurrectio mortuorum &c.* in 1. ad Corinth. xv, 21. Hilarii plura Augustinus contra Julianum recitat lib. i. cap. 3. n. 9., ut quod habet in Exposit. Psalmi centesimi duodevigesimi, ad illa fere extrema verba, *Vivet anima mea, & laudabit te*, ubi ait: *Vivere se in hac vita non reputat, quippe qui dixerat, Ecce in iniquitatibus conceptus sum, & in delictis concepit me mater mea. Scit sub peccati origine, & sub peccati lege esse se natum.* Quibus recitatis, *Sentis ne* (inquit S. P.) *quid audias? quæris ne quid dicas? Hunc virum tanta in Episcopis Catholicis laude præclarum, de peccato originali aude, si quid tibi frontis est, criminari.* Hilarius auctor Comment. in Epist. Pauli non est Pictaviensis, nec Arelatensis, cum ipse ad Timot. prim. iii. asserat scribere sub Damaso. Fuit autem Pictaviensis antiquior, & Arelatensis Damaso junior. Quare erit iste, ut dudum Lovanienses Theologi observant, Hilarius Diaconus, qui schismati Luciferi Calaritani adhæsit, dictus a Hieronymo, circa finem Dialogi adversus Luciferianos, *Deucalion orbis.* Atque hujus extat pro originali peccato illustre testimonium in Augustini quarto ad Bonifacium libro, cap. iv. *Manifestum in Adam omnes peccasse, quasi in massa. Ipse enim per peccatum corruptus, omnes, quos genuit, nati sunt sub peccato.* Hæc

Hæc Hilarius, quem opponit Servetus. Verbis autem in contrarium allatis tantummodo sentire videtur originale peccatum non puniri ignis æterni cruciatibus: quod & plures Catholicorum defendunt.

Optati Milevitani non esse septimum librum olim dubitatum est; quod non sit in editione Germanica Cochlei, & Hieronymus asserat nonnisi sex libros ab eo scriptos; imo ipse Optatus lib. 1. sex tantum librorum argumenta proponat. Stylus tamen, & plura Mss. illius genuinum opus demonstrant, unde ab eodem Auctore creditur sex prioribus superadditus. Non tamen probamus iudicium Vossii, & Casauboni; quorum alter scribit Optato non satis originale peccatum perspectum fuisse: iste vero ait vereri se, ne imprudenti & incauto hæc exciderint, quæ severioris examinis acrimoniam ægre sustineant. Nam constat Optatum de actuali peccato verba fecisse, utpote qui sermonem instituit de Traditoribus. Atque in libro quarto præclare de Originali peccato scripserat, quod propter illud *omnis homo qui nascitur, quamvis de Christianis parentibus nascatur, sine spiritu immundo esse non possit*. Est ergo Patrum cum Græcorum, tum Latinorum concordissima traditio, quod primus homo, ut Prosper inquit in Carm. de Ingratis cap. xxvii.

Corruit, & cuncti simul in genitore cadente Corruimus.

CAPUT III.

Ex hujus quoque vitæ miseriis Originale demonstrari peccatum.

FAMILIARE fuit Augustino ex morte, aliisque cruciatibus, quibus infantes plectuntur, originale peccatum adstruere: quod argumenti genus ne omnibus quidem Catholicis probatur, cum plures putent potuisse Deum pro absoluto dominii sui jure hominem innocentem morti, ceterisque calamitatibus adjudicare. Vim tamen habere illas Augustinianas rationes fide supposita & facta hypothefi, quod Deus hominem rectum ac sanctum condiderit, vix aliquis denegat. Videamus ergo quale pondus in se vere habeant, & num possint a Pelagianis eludi.

PROPOSITIO: Sive supposita fide, sive absolute loquendo ex miseriis, quas modo

patimur, probari potest originale peccatum.

Demonstrata est prima pars superiori libro cap. xiii. ubi ostendimus mortem, ignorantiam, & concupiscentiam non esse conditionem naturæ, sed pœnam peccati. Confirmatur nunc 2. Canone Arausicano, *Injustitiam Deo dare convincitur, qui mortem, quæ est pœna peccati, sine peccato, quod est meritum mortis, ad nos transisse dicit*. Idem docent PP. Africani in Sardiniam exules in lib. de Incarnat. & Grat. cap. 14. Gelasius in Epist. ad Episcopos Piceni, Prosper contra Collatorem cap. 20. Scriptor Hypognoticon initio 2. libri, Anselmus lib. 2. de Incarnat. cap. 2. & de Concept. Virg. & Peccato Origin. cap. 13. & alii apud Norisium in Vind. cap. lxxi. §. 3.

Probatur secunda pars. Vel enim nos statum *pura naturæ*, non quidem absolute, & considerata potentia Dei, sed ex pura puta decentia, & spectata Dei providentia, atque animæ spiritualis natura credimus esse impossibilem; aut consentire volumus iis, qui possibilem esse propugnant. Si arrideat sententia prior, liquet defectus tam corporales, quam spirituales, etsi ex necessitate materiæ consequi videantur, *considerata divina providentia, & dignitate superioris partis humane naturæ*, pœnam esse peccati, ut alibi dictum est cum Angelico Doctore Thoma in iv. contra Gentiles cap. 53. Atque huc spectant verba Augustini ita Julianum refellentis in Opere postremo n. 81. libri. *Propter quid ergo affliguntur parvuli, si nullum habent omnino peccatum? An omnipotens & justus Deus injustas pœnas a tot innocentibus prohibere non potuit?* Et n. 135. *Judicium hoc utique in parvulis injustum esset, si peccatum originale non esset*. Vide & lib. iv. contra duas Epist. Pelagianorum cap. 4. lib. iv. contra Jul. cap. 16. lib. 11. Op. Imperf. cap. 119. lib. vi. cap. 9. 27. & 36.

Si vero magis placeat illorum sententia, qui statuunt *naturæ puræ* possibilitatem; sunt adhuc Augustini argumenta ducta ex hujus vitæ miseriis firmissima ac validissima, & perperam quisquam niteretur illa elevare. Dato enim quod nullo supernaturali beneficio rationalem creaturam Deus exornasset, num credendum est illam condidisse tot prementibus calamitatibus ac miseriis obnoxiam? Id quidem est mea sententia falsissimum. Principio in eo statu aut non adesset concupi-

piscentia antevertens rationem, aut certe non adeo pugnax & lacertosa, quam nunc Adæ posteri experiuntur captivantem in lege peccati, & turpissima quæque ioniantem. Tantam enim libidinem neque pecora sentiunt, neque asini. Errat autem qui putat potuisse Deum, cujus erga hominem singularis est providentia, hunc creare deterioris, quam bruta sint, conditionis. Optime ergo ex concupiscentia hac acerrima & bellicosa, locis nuper laudatis, evincit magnus Augustinus nasci homines sub lege peccati; & sunt Augustiniana argumenta etiam non supposita elevatione hominis ad finem supernaturalem, quantum ad præsentis calamitates attinet, invictissima. Idem de ignorantia dicendum est, cum enim creaturæ omnes in finem suum providentissime dirigantur; in eo sane statu, in quo nulla adesset macula originalis, saltem homo perciperet quid sibi foret agendum, & non esset ratio talibus tenebris obvoluta, quibus modo obcæcata plura ignorat ad se pertinentia, & sæpenumero errat invita. Ex hac itaque tam spissa ac tenebricosa ignorantia infectam esse humanam naturam satis evidenter concluditur. Quid vero de vexatione dæmonum, a quibus interdum ab ortu suo abripiuntur infantes, & multimodis excruciantur? Annon recte Augustinus in ultimo Opere lib. 1. cap. 88. scribit adversus Julianum? *Quando parvulum spiritus vexat immundus, animamque ejus & corpus affligit, sensus sanitatemque pervertit, nonne universa ejus, quam Deus instituit, natura turbatur? nec invenitis omnino tanti hujus mali meritum negantes originale peccatum.*

Demus præterea potuisse mortem, ceterasque corporales misérias absque culpa a supremo Domino immitti, quod nimis ægre fateor, si ad immortalis animæ naturam, hominisque præstantiam animum mentemque convertito: est nihilofecius homini mors tam horribilis, & quam frequenter immatura, sæva, teterrima, ut poenam esse peccati natura ipsa proclamet. Inter animalium fœtus est ne ullus, qui ululatibus, flettibusque vix in lucem editus conqueratur, quemadmodum muliebris partus? *Dispendia ergo, quæ nascentes flendo testantur,* (ait de parvulis Augustinus eodem libro n. 113.) *dicito, quo merito sub justissimo, & omnipotentissimo iudice eis, si nullum peccatum atrabant, ir-*

rogentur. Hæc etiam Gentiles philosophi naturali mentis acumine perceperunt. Nascentes quippe homines contemplati, videntes ex una parte nobilissimum omnium animal tot miseriis & ærumnis premi, ex alia autem sacris literis destituti, aut ipsam naturam tamquam novercam damnarunt, quod sit in homines magis, quam in bestias, iniquior; aut opinati sunt ob peccata superioris vitæ rationalem animam his calamitatibus subjici. Atque horum quoque Philosophorum placita demonstrant, optime ipsa naturali ratione probari impositum jugum grave super filios Adam a die exitus de ventre matris; quemadmodum S. Pater acute demonstrat sub finem libri quarti contra Julianum. Itaque ex præsentibus animæ, corporisque cruciatibus constat omnes homines peccati vinculo adstringi, quoniam vel non potuit servata lege providentiæ, ac justitiæ Deus hominem condere miserum ac moriturum: aut, si potuit, nunquam creasset subiectum morti adeo nobis adversæ atque infestæ, neque tam gravi & ærumnoso iugo prostratum.

REFELLUNTUR OPPOSITIONES.

Contra hanc propositionem facit primo quod legimus de cæco nato cap. ix. Joannis 2. *Neque hic peccavit, nec parentes ejus:* quemadmodum ergo cæcitas, ita calamitates reliquæ absque ullo peccato immitti possunt hominibus. Deinde nonne Christus, qui peccatum non fecit, neque maculam virginali ex utero traxit, ignominiosæ mortis supplicio affectus est? Immaculata item Virgo, quam sine labe originali conceptam totus fere Orbis veneratur, communi morte decessisse creditur, variosque cruciatus pertulisse. Non est ergo mors corruptæ peccato originis argumentum.

Levissima hæc sunt. Ac ad primum quidem de cæco nato responsum dedimus præcedenti libro cap. 4. Prop. 1. ad 3. Potest & retorqueri argumentum verbis Augustini in 111. contra Jul. cap. 6. *Neque enim de innumerabilibus parvulis, qui & in animo & in corpore cum tanta vitiorum varietate nascuntur, hoc dici potest, quod Dominus ait de illo, qui cæcus est natus, non propter peccatum ipsius, vel parentum id esse factum, sed ut manifestarentur opera Dei in illo. Multi quippe nec sanantur omnino, sed cum eis-*
dem

dem vitiis, sive in qualibet etate, sive in ipsa moriuntur infantia, &c. Ad alterum idem Augustinus resp. de Peccat. meritis lib. 1. cap. 37. Dicit aliquis si hac natura pura non est, sed vitiosa primordia, quia talis non est creatus Adam: cur Christus longe excellentior, & certe sine ullo peccato natus ex Virgine, in hac tamen infirmitate atque etate procreatus apparuit? Huic propositioni respondemus: Adam propterea non talem creatum, quia nullius parentis precedente peccato est creatus in carne peccati. Nos ideo tales, quia illius precedente peccato nati sumus in carne peccati. Christus ideo talis, quia ut de peccato condemnaret peccatum, natus est in similitudine carnis peccati. Neque enim pœnæ rationem habet, quod Salvator, ut chirographum nostrum affigeret cruci, nulla necessitate, sed electione voluntatis suæ propter nimiam caritatem, qua dilexit nos, pati dignatus est. De Virgine matre Romanorum Pontificum decretis inhærens, & repetens de originali labe, quod Augustinus lib. de nat. & Gratia cap. 36. scripsit de Actualibus noxis, Propter honorem Domini nostri nullam prorsus cum de peccatis agitur habere volo quæstionem; dico, licet pie credatur a peccato originis præservata, genitam tamen esse ex carne vitiata & corrupta, ex qua mors corporalis consequitur; quamquam anima ex hujus carnis consortio non fuerit singulari privilegio inquinata.

Sunt autem bene multa, quæ adversus peccati originalis transfusionem ex ratione humana objiciuntur. Primum est quod Diabolus foret conditor hominum: Neque enim a Deo bono potest produci contaminata natura. Sapit ergo cum Manichæis quisquis nascentium originem putat esse vitiatam. Nec satisfacit hujusmodi argumentationi dicendo Deum utique bonam rectamque naturam instituisse, sed corrupta primi prævaricatione parentis, peccatum carnis propagine contrahi. Anima enim rationalis non propagatur, sed a Creatore corpori tabifico infectoque inseritur. Erit ergo ipsemet Deus hujus causæ peccati. Referenda sunt enim in ipsam causam efficientem quæ alicui rei ab origine primæque institutione conveniunt. Præterquamquod ecurr Deus rationalem animam corpori unit, si scit inde illam diaboli ancillam captivamque evasuram, & lege pec-

cati adstringendam? At huic argumento cap. iv. superioris libri satisfactum est. Verissima est responsio, originale peccatum non esse institutione Creatoris, sed ex prævaricatione primi parentis; laudandam esse adversus Manichæos hominis creationem, sed commendandam etiam adversus Pelagianos Salvatoris gratiam ac redemptionem. Melius quippe Dei causa agitur, cum & Creator & Salvator agnoscitur, quam cum defensa velut sana, viribusque integra creatura, opitulatio Salvatoris inanitur: Inquit Augustinus de Nat. & Grat. cap. 42. Vide & lib. iv. ad Bonifac. cap. 3. Diximus etiam necessarium non esse, ut ad perdifficilem de animarum origine quæstionem confugiamus. Etsi creentur singulæ a Deo, trahunt originalem maculam ex carne, sicut aqua in vitiato vase corrumpitur. Eapropter non est Deus causa peccati, quoniam non ex creatione Dei est vitium, quod voluntario motu natura collegit: sed etiam de vitiata per semetipsam natura Deus institutionem suam quidem suæ creationis exequitur; inquit Epist. vii. Sanctus Gelasius. Disposito autem corpore non debet Deus animorum creationem suspendere, quoniam, ut scribit Prosper ad iv. ob. Vincentii, Prævaricatio hominum dispositæ a sæculis creationis ordinem turbare non potuit.

Deinde objiciebat Julianus lib. 1. ultimi contra Augustinum Operis n. 59. & lib. 11. n. 24. damnari in sententia Catholicorum nuptias, neque a Deo institutas fuisse; si aliquid unde damnabiles generantur secum habeant, & illarum usu corrupta propagetur natura. Addebat lib. v. n. 2. parabolam Evangelicam Matth. vii. 17. a fructu arborum bonam aut malam dignosci; & consequenter malam esse suapte natura generationem, concubitumque virilem, ex quo fructus carpitur adeo noxius.

Et huic argumento cap. xiii. proximi libri obviam itum est. Nego itaque nuptias esse damnandas, cum non ad libidinem & peccatum fuerint institutæ, sed ad generationem, qua humana propagetur natura, inquinata sane & corrupta, sed non causa nuptiarum, cum labe originaria in prævaricationem primi hominis sit referenda. Nuptiæ (inquit S. P. lib. 2. de Nupt. cap. 26. num. 42.) institutæ sunt causa generandi non peccandi: propter quod illa est a Domi-

no benedictio nuptiarum : Crescite , & multiplicamini , & replete terram . Peccatum autem , quod inde a nascentibus trahitur , non ad nuptias pertinet , sed ad malum , quod accidit hominibus , quorum conjunctione sunt nuptiae . Et Fulgentius in 1. de Verit. Præd. Deus humanæ naturæ fecunditatis donum contulit : libidinis vero malum non est creatura Dei , sed pœna peccati . Proinde de immunditia nuptiarum mundus homo non nascitur , quia interveniente libidine seminatur : Quam libidinem nuptialis honestas utique non amat , sed in nuptiis mortalis propagationis necessitas tolerat . Non sunt ergo damnandæ nuptiæ , quarum finis bonus est , humanæ videlicet naturæ conservatio , & propagatio . Imo magnum afferunt ac laudabile bonum , bonum scilicet usum concupiscentiæ malæ , qua abutuntur adulteri , & curam ordinate filios procreandi . Quare laudandæ ac celebrandæ sunt , ut S. Pater demonstrat memorato loco , & lib. 6. contra Jul. cap. 18. necnon libri 1. Op. Imperf. n. 65. & lib. v. cap. 23. Cumque causa originalis peccati sit Adæ transgressio , nuptiarum vero fructus procreatio filiorum ; erit mala Adami voluntas , non bona connubiorum institutio , malæ arbori comparanda . Nihil proinde valet ad istam questionem similitudo illa Evangelica : quia non sunt nuptiæ causa peccati , quod trahitur a nascente , & expiatur in renascente ; sed voluntarium peccatum hominis primi originalis est causa peccati ; inquit magnus Augustinus laudato cap. 26. de Nuptiis lib. 2. n. 43.

Uterius argumentantur Pelagiani . Parentes baptizati peccatum originale non habent : Non ergo istud traducunt in posteros . Quo enim pacto fieri potest , ut illud probentur tradere parentes , quo carere creduntur ? Ita Julianus cap. 7. n. 18.

Resp. In baptizatis soluto reatu concupiscentiæ , quæ victos detinebat , ipsam ad agonem remanere ; & per baptismum evacuari carnem peccati , non ut in ipsa vivente carne concupiscentia conspersa & innata repente absumatur , & non sit : sed ne obsit mortuo , quæ inerat nato : Ita Augustinus de Peccat. meritis lib. 1. cap. ult. & lib. 11. cap. 4. Porro hæc concupiscentia ex peccato nata , & ad peccatum inclinans , est originalis peccati quasi rheda , atque vehiculum . Igitur nego consequentiam . Quamvis enim gratia re-

generatis carnalis concupiscentia repugnans legi mentis remissa sit , & in peccatum non reputetur , neque noceat aliquid , nisi ejus motibus ad illicita consentiatur : attamen Proles eorum , quia non per spiritalem , sed per carnalem concupiscentiam seminatur , velut ex illa oliva quidam nostri generis oleaster , sic inde reatum nascendo trahit , ut nisi renascendo liberari ab illa peste non possit ; inquit ipsemet Augustinus lib. 11. de Nupt. cap. 34. Ad exemplum oleastri , qui exoritur e bacca & semine oleæ , addit in vi. contra Julianum cap. 7. num. 18. alterum ex filiis circumcisorum , qui præputiari gignuntur , trahuntque ex patris semine , quod non reperitur in patre ; ac supra cap. 6. n. 16. aliud attulerat ex Filiis Fundani Rhetoris Carthaginensis , qui cum accidenti vitio luscus esset , luscum filium procreavit ; quo exemplo evertitur (inquit) illa tua sententia , qua dicis naturalia per accidens non converti : accidens quippe fuit in patre , quod factum est in filio naturale . Naturale autem possumus hoc modo originale peccatum , quatenus insitum est propagationi naturæ , quamquam naturale non est , ipsius naturæ substantia , atque institutione spectata . Fundano autem alter filius duobus oculis de lusco natus est , quod & passim evenire conspiciamus : idque evertit alteram Pelagianorum sententiam , qua dicunt , Parentes in filios ea , quæ non habent , non posse transfundere .

Insuper arguunt apud Augustinum lib. 111. de Peccator. meritis cap. 2. Si Adæ peccatum etiam non peccantibus nocuit , ergo & Christi justitia etiam non credentibus prodest . Hoc falsum est . Itaque & illud .

Resp. cum Augustino ibidem , quod sicut eorum , per quos parvuli renascuntur , justitiæ spiritus trajicit in eos fidem , quam voluntate propria nondum habere potuerunt ; sic eorum , per quos nascuntur , caro peccati trajicit in eos noxam , quam nondum vita propria contraxerunt . Et sicut eos vita spiritus in Christo regenerat fideles , sic eos corpus mortis in Adam genuerat peccatores . Illa enim carnalis generatio est , hæc spiritualis &c. Quamobrem nego minorem , & argumentationem in Pelagianos retorqueo . In spiritali enim generatione necessaria non est propria actualis fides in parvulis , ut per lavacrum baptismatis constituentur sancti , ac re-

regni cœlorum hæredes. Pari ergo jure non requiritur actualis ac propriæ voluntatis transgressio, ut in carnali generatione per originem ex Adam filii iræ, mortisque nascantur.

Adhuc obijciunt. Non est peccatum nisi voluntarium: Peccatum originale infantulis voluntarium non est: Igitur nullum est in parvulis peccatum originis.

Respondetur, eodem modo quodlibet peccatum voluntarium esse, quo peccatum est. Actuale peccatum est voluntarium propria voluntate: Originale voluntarium est *originaliter*, videlicet comparate ad primum hominem, a quo sumus per carnis propagationem progeniti. *Potest autem* (inquit Augustinus lib. 2. Operis imperf. cap. cxl.) *& hoc recte dici de eodem genere esse, si ad originem referatur, quia ipsum ex primi hominis voluntate manavit, quando illius peccatum intravit in mundum, & per omnes homines pertransiit.* Et lib. iv. cap. 90. *Ad hoc peccati genus ex libera voluntate perventum est, non ejus propria qui nascitur; sed ejus, in quo omnes originaliter fuerunt, quando communem naturam mala voluntate vitavit.* Distinguo itaque minorem: Peccatum originale non est voluntarium parvulis *actualiter*, & voluntate propria, concedo: *originaliter*, & voluntate Adæ, qui communem naturam infecit, nego.

Persistunt hæretici: Si peccatum originale ex libera protoparentis voluntate contrahitur, apud quem impollutam innocentiam scelus gravavit externum? Quomodo Deus, qui adeo est misericors, ut propria unicuique consentienti peccata dimittat, est tam crudelis, ut innocenti impingat aliena? At respondet Augustinus lib. 1. Oper. Imperf. cap. lv. Pelagianos potius Deum facere iniquum atque injustum; nam cum videant gravi jugo miseriæ parvulos premi, contententes nullum eos habere peccatum, accusant Deum si affliguntur immeriti, & redarguunt Ecclesiam, si exsufflantur a jure diabolicæ potestatis alieni. Et cap. 46. negat peccatum originale non esse singulis proprium, ita Julianum urgens: *Peccatis, inquis, alienis non utique perire debuerunt. Aliena sunt, sed paternæ sunt, ac per hoc jure seminationis, atque germinationis & nostra sunt.* Sunt ergo etiam parvuli proprio obnoxii peccato, non secundum vitæ suæ proprietatem, sed secundum

Berti Theol. Tom. III.

dum communem generis humani originem, inquit idem Augustinus lib. xvi. de Civit. Dei cap. 27. Quisquis hæc non satis percipit, arcana enim sunt obscurissima, audiat Apostolum de Adamo dicentem: *In quo omnes peccaverunt.*

At, inquires iterum, cum omne peccatum sit aliquo modo voluntarium; voluntarium autem ab intrinseco principio efficiatur: quomodo Adæ voluntas parvulis externa, tantoque diffita intervallo, causa est ob quam prævaricatores singuli reputentur? Rursus: Si vera est definitio peccati, quæ vulgo circumfertur, *Est dictum, factum, aut concupitum adversus legem Dei*, dic quæso, cur peccatum est in parvulis nondum ad agenda, vel appetenda illicita idoneis? Item: Si nemo damnatur ob invincibilem ignorantiam, quam habet in se, eo quod non sit ei voluntaria, & nemo ob aliorum malefacta apud rectissimum judicem plectitur; quare ob Adæ inobedientiam erit misera posteritas punienda?

Tenenda est superior regula, quod eodem modo voluntarium peccatum est, quo est peccatum. *Ad culpam personæ requiritur voluntas personæ: ad culpam vero naturæ, non requiritur nisi voluntas in natura illa,* inquit S. Thomas in 2. dist. 30. quæst. 2. art. 2. Ea ergo, quæ prædicta sunt, in solis actualibus peccatis actum personæ voluntarium demonstrant. Dum quæstio de originali instituitur, sat est, quod fuerit voluntarium *originaliter*. Hoc pacto non est externum, ut diximus, nec malefactum alienum, sed hominum universorum. Est etiam factum, & concupitum, quatenus ex primi hominis voluntate manavit.

Obijcies adhuc: Per quid hoc peccatum invenitur in parvulo? Certe non peccat iste qui nascitur, non peccat ille qui genuit, non peccat ille qui condidit: per quas ergo rimas peccatum istud ingreditur? Equidem dicendum est, aut illum peccasse qui genuit, aut illum qui condidit, aut istum qui natus est: ex quibus unum insanum est, aliud Manichæum, aliud supra Manichæos. Ita Julianus libro 11. posterioris Respons. cap. 24. & 28.

Respondet S. Pater ibidem, & lib. 111. prioris Operis cap. 24. num. 56. *Rimam quæris inter tot innocentie præsidia, qua poterit introire peccatum; cum tibi ostendat Apostolus Paulus non rimam, sed apertissimam januam dicens: Per unum hominem*

peccatum intravit in mundum, & per peccatum mors. Introivit itaque peccatum per Adam, qui communem naturam vitiauit: quod non est insanum, non enim damnantur nuptiæ, ut frontem perfricans obgannit Julianus; nec Manichæum, cum non sit origo vitiaata ex institutione Creatoris, aut humana natura per se, & substantialiter mala.

Ultimo arguebat Julianus, doctrinam Catholicorum de Corruptione naturæ ad perfectionis desperationem inducere, cum incredibile sit, quod ingenerata vitia possint consumi. Sed respondetur, quod ideo Salvatoris gratia creditur necessaria, ut vitium inolitum auferatur per ejus virtutem, *qui ex origine vitiatam mutare potest, & sanare naturam*, ait S. P. Augustinus initio 2. libri contra Julianum.

C A P U T IV.

Originale peccatum contrahi etiam a filiis Baptizatorum.

EST ergo Catholica fides etiam in Sanctorum filios originale peccatum transire, ut supra adversus Pelagianos disputatum est. Non enim fideles generant in quantum sunt filii Dei: sed quemadmodum ex olea gignitur oleaster, atque ex tritico mundo frumentum cum paleis, ita generantur a sanctificatis conjugibus filii iræ. Incidunt tamen in Pelagianam hæresim Novatores; quorum tenent aliqui, filios regeneratorum ad hæreditatem novi fœderis pertinere, & solum tingi baptismatis lavacro, ut tamquam membrum in unum Ecclesiæ corpus coaptentur. Ita sentire videtur Calvinus lib. iv. Institut. cap. 16. n. 24. & in Antid. Conc. Trid. Zuinglius in lib. de baptismo, & Bucerus in cap. 3. Matth. Eadem est sententia Theodori Beza, qui Comm. in cap. 7. Epist. 1. ad Corinth. traducem sanctificationis & gratiæ ex Parentibus in filios propugnat. De hac hæresi, quoniam præcedentibus momentis omnibus profligatur, dicam perbrevis.

PROPOSITIO. Etiam ad filios Fidelium peccatum originale pertransit.

Etenim Scripturarum testimonia producta cap. 1., & secundo universalis sunt, omnesque Adæ posteros stata, ordinataque lege comprehendunt. Dixi autem *ordinata lege*,

ne quis me existimet erga purissimam Dei Matrem iniquum, quasi piam, vulgatamque de singulari ejus præsertione sententiam velim adversus scita Pontificum controvertere. Deinde: Erat David fidelibus & circumcisis parentibus procreatus, & nihilominus *in iniquitatibus*, inquit, *conceptus sum*; usus plurali numero, non Hebræorum consuetudine, ut visum P. Simonnet Tract. v. disp. v. art. 4. cum in Hebræo potius singulare nomen occurrat; sed quoniam in uno Adæ delicto plurima continentur. Ad hæc Apostolus ex Hebræorum genere, & ex tribu Benjamin, scribit de seipso ad Ephesios cap. 11. 3. *Eramus natura filii iræ, sicut & ceteri.* Præterea ex Hæreticorum confessione filii Sanctorum baptizandi sunt. At quicumque baptizatur, in Christi mortem, & in remissionem peccatorum baptizari superius probatum est. Rursus ob manifestam Christi assertionem Joan. 111. 3. *Nisi quis renatus fuerit &c.* fatebantur Pelagiani infantes non regeneratos baptismate a regno cœlorum excludi. Sunt ergo Novatores Pelagianis deteriores, ac magis, magisque improbi, si aliquos non baptizatos ad novi fœderis hæreditatem adsciscunt. Item Ecclesiastica consuetudine etiam pueri fidelium ante regenerationis lavacrum exorcizantur: igitur & isti dæmonis mancipia nascuntur. Amplius: Ex opinione Calvinii baptizantur Christianorum filii, ut fiant Ecclesiæ membra. Nisi ergo baptizentur, non pertinent ad corpus Christi, nec in cœlis cum capite regnare poterunt. Postremo tradunt Patres, singulis necessarium esse baptismum *propter contagium mortis antiquæ*, ut in Epistola ad Fidum loquitur Cyprianus. Vide Bellarminum de Baptismo cap. 4. & de Amiff. Gratiæ lib. 4. cap. 14. Definita est hæc propositio a Tridentina Synodo sessione v. can. 4., ac præscripta primum ab Augustino lib. 111. de Peccator. meritis c. xii. n. 21. ubi hæc habet: *Nec parvuli de quibuslibet sanctis, justisque procreati originalis peccati reatu absolvuntur, nisi in Christo fuerint baptizati.* Et de peccato originali cap. xl. n. 45. *Regeneratus quippe non regenerat filios carnis, sed generat: ac per hoc in eos non quod regeneratus, sed quod generatus est, trajicit. Sic igitur sive reus infidelis, sive absolutus fidelis non regenerat absolutos uterque, sed reos, quomodo non solum oleastri, sed etiam oleæ semina, non oleas*

oleas generant, sed oleastros. Ita docet etiam lib. 1. de serm. Domini in monte cap. 16. lib. vii. contra Jul. cap. 3. aliisque in locis compluribus.

Opp. 1. Apost. ad Hebr. vii. 9. scribit Levi, dum in lumbis Abraham erat, decimatum quidem esse, at postea natum decimas accepisse. Ita ergo filii promissionis, qui in semore protoparentis pravaricatores reputati sunt, a genitore fidei actu procreati censendi erunt ab antiquo reatu soluti.

Resp. nego conseq. *Non enim propterea Levi postea non fuit decimatus, quia jam fuerat decimatus in lumbis Abrahæ, sed quia sic ordinatus est honore Sacerdotii, ut acciperet decimas, non praberet, alioquin nec ceteri fratres ejus decimarentur, quia & ipsi in lumbis Abrahæ a Melchisedech jam fuerant decimati.* Ita Augustinus lib. 11. de Peccator. meritis cap. 25. num. 39. Et quidem Apostolum de Sacerdotii dignitate eo loco sermonem instituisse, ut comparatione Levitici ostenderet quantum præcellat Sacerdotium Christi secundum ordinem Melchisedech eo quod is decimas accepit a Levi, res est per se manifesta.

Opp. 2. At idem Apostolus ad Rom. xi. 16. ait: *Quod si delibatio sancta est, & massa: & si radix sancta, & rami.*

Resp. alloqui Apostolum Christifideles vocatos e Gentibus, ne se a Judæis ad Christum conversis segregarent. Aspernabantur enim illi ex circumcisione fideles, quod hi olim legis ritibus addicti fuerint; & reprobatis Israelitis, quasi ramis fractis, Christo Gentes insitæ fuerint. Hos ergo ad fraternitatem revocans utitur Paulus duplici comparatione. Prior est ex oblatione primitiarum, de qua Deuteron. xviii. 4. & xxvi. 3. oblatiis enim primitiis, cunctis frugibus vesci licebat: atque ita regeneratione per baptismum facta, debent Judæi simul, & Gentiles mutua consuetudine uti. Altera similitudo est ramorum, qui debent eidem trunco hære, nec insitione jam facta, ex arbore materna defringi. Erant Judæi ad Christum conversi rami arboris, cujus radix sancta erat, idest, ex Mosaica lege: atque hæc arbor per Christi mortem a vetustate fuerat purgata. Ceteri Judæorum, quasi rami fracti, sunt ab arbore excisi; Gentiles, cum oleastri essent, cum prioribus socii radicis facti sunt, & in olivam inserti. Hi ergo, idest Gentiles, glo-

riari non debent adversus ramos: sed si ad eandem radicem spectant, hoc est, religionem ac fidem, una pinguedinis olivæ, nimirum caritatis, fieri participes: si autem fracti sunt, idest, propter incredulitatem a Christo alieni, non debent altum sapere, sed stare in fide ac timere, ne Deus ex Gentilitate vocatos abiciat, dum nec naturalibus ramis, nempe Judæis ipsis pepercit. Radix ergo, & delibatio sancta Christianam Religionem significat, rami ac massa fideles omnes baptismo regeneratos.

Ob. 3. idem Apostolus in 1. ad Corinth. cap. vii. 14. ait: *Sanctificatus est enim vir infidelis per mulierem fidelem, & sanctificata est mulier infidelis per virum fidelem: alioquin filii vestri immundi essent, nunc autem sancti sunt.*

Resp. in Corinthiaca Ecclesia fuisse eo tempore scēminas, quæ infidelium virorum congressum vitarent, & viros similiter, qui uxores infideles, quasi scorta adversarentur: ex quo duo maxima incommoda consequabantur; unum, quod facto conjugatorum divortio nonnulli filii legitimi habebantur tamquam spurii, & adulterini; aliud, quod pueri baptizati apud alterum ex parentibus infidelem commorantes, illius exemplo ad idolatriam declinabant. Monet ergo Paulus, ne ab altero consentiente conjux fidelis discedat; ut simul cohabitando unius sanctitas & cohortatio alium reducat ad frugem, & a fidei marito, aut uxore nati, in Christi religione contineantur. *Iam enim erant parvuli Christiani, qui sive auctore uno ex parentibus, sive utroque consentiente sanctificati erant: quod non fieret, si uno credente dissociaretur conjugium, & non toleraretur infidelitas conjugis usque ad opportunitatem credendi.* Ita Augustinus lib. 1. de serm. Dom. cap. xvi. num. 45. In secundo autem de Peccatorum merit. cap. 26. num. 42. animadvertit, quod Apostolus eodem loco dicit conjuges infideles in conjugibus fidelibus sanctificari, (est enim in græco *ἐν τῇ γυναικὶ* & *ἐν τῷ ἀνδρὶ*): Atqui uxor infidelis non sanctificatur per maritum fidelem, nisi baptizetur: ergo & filii, nisi baptismo regenerentur, sancti non erunt. Nos opinor (inquit S. P.) *quisquam tam infideliter intelligit, ut ob hoc existimet etiam maritum non Christianum, quia christiana fuerit uxor ejus, neque jam baptizari oportere, & ad peccatorum*

remissionem pervenisse, & in regnum cælorum esse intraturum, quia sanctificatus dictus est in uxore. Vide & lib. 111. cap. xii. num. 21. Uno verbo nego ab Apostolo dici Sanctos Christianorum filios nondum regeneratos.

Opp. 4. Christiani deputantur in semen Abraham: At Genes. xvi. 7. Deus pollicitus est futurum se Deum tam Abraham, quam seminis ejus: & quidem sempiterno scedere, omnium, qui ex Christiani parentis semine procreantur.

Resp. dist. maj. Deputantur in semen Abraham secundum carnem, & ob generationem, nego: secundum fidem, & propter baptismum conc. *Qui filii sunt promissionis, estimantur in semine*, inquit Apost. ad Rom. x. 8. & ad Galat. iii. 7. *Qui ex fide sunt, ii sunt filii Abraham*: Falsa est etiam minor universaliter accepta; nam filii Abraham non circumcisi ex eodem c. Gen. v. 14. ad sempiternum Dei scodus non pertinebant; itaque nec filii Christianorum non baptizati. Censentur enim in Adam donec sint per baptismum regenerati.

Et licet hoc totum Christus persolverit in se, Contraxit quantum percussa in stirpe propago: Attamen Auctoris vitio, qui debita lethi Instituit, morbosque suis ac funera misit, Vivit peccati moribunda in carne cicatrix. Alc. Avitus lib. 1. de initio Mundi cap. 1.

C A P U T V.

In quo consistat Originalis peccati natura.

QUÆSTIONEM satis obscuram aggredimur ob diversas Catholicorum, atque Hæreticorum opiniones. Matthias enim Illyricus Centuriarum Magdeburgensium præcipuus compilator, ac Lutheranorum, qui rigidiores dicuntur, antesignanus, peccatum originale asseruit malam esse substantiam. Novatores reliqui communiter illud in ipsa concupiscentia constituent, itaut in renatis, in quibus remanet fomes concupiscentiæ, originalis reatus nequeat deleri, sed tegatur tantummodo, nec imputetur. Ex Catholicis vero quidam affirmarunt nihil esse aliud, quam ipsum peccatum Adæ, a quo prævaricatores posterius omnes denominentur: quæ est singularis Alberti Pighii, & Catharini sententia. Recentiores affirmant nihil esse præter privationem originalis justitiæ, post Anselmum in lib. de Conceptu Virgi-

nis cap. 2. Noster Ariminenfis, cui subscribunt Gabriel, & Henricus de Gandavo, in dist. 30. q. 1. art. 2. ait originale peccatum esse ipsam concupiscentiam cum reatu, sive vitium ex *morbida* qualitate contractum. Thomistæ, præsertim Gonet disp. 7. de Peccat. Origin. art. 5. Contens. dissert. 2. de Peccat. cap. 2. spec. 3. Salmanticenses Tract. xiii. disp. xvi. dub. 4. Card. Gotti Tom. 6. q. viii. aliique passim tenent peccatum originale materialiter esse concupiscentiam, formaliter vero privationem originalis justitiæ. Hæc sententia, quidquid Recentiores scripserint, eadem est cum ea, quam defendit Gregorius noster de Arimino constituens peccatum originale in concupiscentia cum reatu, tametsi ille nomen etiam *morbida* qualitatis adhibuit sensu non malo. Nec alia est ceterorum discipulorum Augustini doctrina, maxime Petri Manso Tom. 2. de Orig. peccato pag. 72. Nicolai Girken in summa Theologica P. 2. Tract. 3. q. 2. dub. 2. Leonardi Vanroy De Peccatis cap. ultimo, Aurelii Piette 11. Parte cap. 2. quæst. 7. aliorumque fere omnium. Ac nostris consentiunt Gaspar Juenin P. vii. dist. 7. quæst. 2. Estius in 2. dist. xxx. paragrapho 9., aliique plurimi. Quæ sententia nullo modo rejici debet tamquam memoratæ hæresi affinis; nam docent Nostrates concupiscentiam in renatis separari a reatu, illam remanere, hunc vero prorsus per baptismum deleri, itaut in baptizatis, in quibus adhuc illa ad agonem luctamque perseverat, nihil sit amplius damnationis antiquæ.

PROPOSITIO I. Originale peccatum non est mala ac perversa substantia, ut affirmavit Illyricus.

Vidimus enim in primæ Partis lib. 1. cap. viii. malum non esse substantiam, ut Manichæi excogitarunt, ideoque sententia Illyrici ad horum, qui principium sempiternum cujusque mali temere statuerunt, insaniam proxime accedit. *Iniquitas quippe ipsa non est substantia; non enim iniquitas est natura, quam formavit Deus, sed iniquitas est perversitas, quam fecit homo.* Inquit S. P. Augustinus Conc. 1. in Psal. 68. Atqui peccatum originale est malum & iniquitas: Ergo peccatum originale non est substantia. Ulterius: Substantia spiritualis, cum sit physice incorruptibilis, nullam aliam mutationem patitur, quam accidentalem, affectuum sci-

scilicet, aut operationum suarum. Diabolus ergo, aut Adæ prævaricatio novam rationalem substantiam non potuit efficere. Rursus evertitur error Illyrici ex ejusdem principiis; docet enim posse hominem considerari physice ac theologice: hominis autem substantiam physice post Adæ lapsum eandem perseverare, atque Theologice fuisse mutatam. Profert ipsius testimonia L' Herminier tom. 6. pag. 177. At mutatio Theologica non est substantialis, ut liquet: Ergo per originalem reatum minime nova quædam natura producta est. Deinde per baptismum deletur peccatum; at substantiam quis sanæ mentis dixerit auferri? Rursus quod idem est, homo cum originali peccato, ac regeneratus eadem persona est, unumque individuum. Remanet ergo in eo semper eadem species, eademque substantia.

Opp. 1. Homo creatus est ad imaginem, & similitudinem Dei: atque hæc imago sita est in facultate intelligendi, & volendi, ideoque in ipsa animæ rationalis substantia. Adam peccando divinam imaginem, ac similitudinem perdidit: Igitur perdidit priorem substantiam.

Resp. dist. minorem: Adam peccando amisit divinam imaginem quantum ad characteres, & ornamenta gratiarum, conc. quantum ad ipsam intellectricem naturam, nego. *Simul enim*, inquit Cyrillus in cap. 1. Evang. Joan., *vitam creaturæ spiritus indidit, & suos characteres divinitus impressit. Adulterata est illa similitudo Dei incursum peccati, nec jam characteres erant amplius clari & splendidi, sed subobscuri, ac tenebris obvoluti.* Vide quæ de imagine Dei, ad quam factus est Adam, scripsimus præcedenti libro cap. vii. 1. & 2. propositione.

Ob. 2. Sacræ literæ exprimunt originale peccatum nonnullis notis, quæ significant propriam veramque substantiam. Etenim Gen. viii. v. 21. appellatur in Hebr. Cod. *Figmentum cordis malum.* Ad Rom. vi. 6. *Vetus homo.* Matth. xv. 19. principium efficiens malarum cogitationum, aliorumque vitiorum: & alibi *Semen serpentis, caro, Adam terrenus, &c.*

Resp. hæc omnia dici metonymice, & propter vitiatæ originis effecta. Ita Gen. viii. *figmentum cordis* accipitur pro cupiditatibus, ac desideriis; unde recte Vulgata habet: *Sensus enim, & cogitatio hominis in malum prona sunt.*

Nec desunt innumera exempla. Quid est enim scrutari renes, cor effundere, conglutinari animam, & cetera hujusmodi, nisi metonymiæ, in quibus causa ponitur pro effectu? Item *novus homo*, de quo Paulus ad Rom. xii. 2. & 2. ad Corinth. v. 17. significare novitatem sensus, gratiam, justitiam, renovationem Spiritus Sancti, ex ipsa lectione manifestum est. Itaque nihil aliud ex adverso connotat *homo vetus*, quam desideria carnis, concupiscentiam, nequitiam, & sanctitatis & gratiæ privationem. Principium vero, a quo sunt inordinatæ cogitationes, est ipsa voluntas perversis affecta cupiditatibus, in Evangelio Matthæi *cor* eadem ratione appellata: nam operis mali causa nulla alia est, quam substantia bona mutabilis, ac deficiens. Ob pravam denique affectionem homo lapsus caro, terraque nuncupatur, quod opera carnis perficiat, non spiritus: in terram enim, concretionemque corpoream animum abiisse, nequit, si habet animum, Illyricus opinari.

Opp. 3. Propter originalem noxam quilibet homo nascitur filius diaboli. Gignitur ergo a diabolo maligna substantia.

Resp. dist. ant. Quilibet homo nascitur filius diaboli, scilicet, cum peccato, quo diaboli mancipium redditur, conc. cum substantia, quæ a diabolo generatur, nego. Cum Adimantus Manichæus consimili argumentatione aliquam substantiam malam conaretur evincere ex verbis Christi Joan. viii. 44. *Vox ex Patre diabolo estis;* S. P. Augustinus in libro adversus hunc Manichæi discipulum cap. 5. ait, *Tribus modis in Scripturis sanctis filiorum nomen accipitur; uno secundum naturam, quomodo Isaac dicitur filius Abrahæ: alio secundum doctrinam, sicut filios suos appellat Apostolus qui ab illo didicerunt Evangelium: tertio secundum imitationem, sicut filios Abrahæ nos vocat Apostolus, qui ejus fidem imitatur.* Qui ergo propria voluntate peccant, duobus postremis modis filii Diaboli nuncupantur, atque de his loquitur memorato loco Joannes. Quantum vero spectat ad parvulos, & ad originale peccatum, hæc responsio plane non satisfacit; nam peccatum istud non contrahitur imitatione: & tamen Gaspar Juenin, & alii quidam hac ratione argumentum dissolvunt. At ego dico homines nasci filios Diaboli non secundum naturam, non secundum doctrinam, non secundum

dum imitationem, sed secundum legem peccati, cui natura ob primi hominis transgressionem adstringitur, quemadmodum in baptismo regenerantur in filios Dei, quoniam soluto originali reatu liberi a potestate demonis in Dei similitudinem renovantur. Erit ergo triplex illa filiorum acceptio a magno Augustino non satis exposita? Ita sane. *Quod dixi, Tribus modis in Scripturis Sanctis filiorum nomen accipitur, minus considerate dictum est; & alios enim quosdam modos sine dubio pratermisimus, sicut dicitur filius gehennæ, vel filius adoptivus. Quæ utique nec secundum naturam, nec secundum doctrinam, nec secundum imitationem dicuntur.* Idem Augustinus in 1. Retract. cap. XXI I.

Opp. ultimo. Tametsi Diabolus non sit conditor rationalium creaturarum, potest tamen harum substantiam in deteriore commutare, non minus ac vinum in acetum, lac in caseum, & laterem in lutum convertimus: ac reapse commutavisse ex eo constat, quod modo humana natura legi Dei est difformis, & a priori, quam Deus instituit, longe diversa.

Resp. Substantiam spiritualement non posse superinductis accidentibus corrumpi, & consequenter extra orbitam Flaccum divertere ad casearias, & latericias tabernas; non enim fingitur animus ad instar coctilis lateris, neque ex lacte coagulatur. Sed & accurati Philosophi negant in allatis exemplis produci novam substantiam a materiei dispositione diversam. Vitiata autem per peccatum natura primitus institutæ contraria est, ut infirmus sano, ut pauper diviti, ut deformis venusto, idest, non quod alia substantia sit, sed quod infirmitati, miseriis, & peccati inquinamento nascatur obnoxia. Hanc appellant Scholæ oppositionem privativam; nec alia ratione dicimur difformes legi, nisi quia deest rectitudo justitiæ & æquitatis in membris nostris, legi, quæ in mente est, adversantibus ob inditum languorem, & pestem concupiscentiæ,

Quam generi humano tristis origo dedit, ut scribit libro IX. ad Childericum Fortunatus.

PROPOSITIO II. Peccatum originale non est ipsum Adami personale delictum.

Demonstratur I. quoniam hæc doctrina repugnare videtur Sacrosanctæ Synodo Tridentinæ, quæ sess. V. can. 3. definit, pec-

catum, quod origine unum est, & propagatione, non imitatione transfusum, omnibus inesse unicuique proprium: In sententia autem Catharini, & Pighii hoc peccatum extitisset in Adam re ipsa, atque in posteris per solam imputationem, ideoque non esset cuiusque hominis proprium: Ergo hæc sententia Sacrosanctæ Synodi decretis repugnat. II. Deleri hoc peccatum, ut eadem Synodus decernit proximo Canone V. non est dumtaxat ipsum non imputari. Igitur contrahi hoc peccatum non est tantummodo idem Adæ posteris imputari. III. Ut Apostolus scribit ad Rom. V. 12. & definit altera Synodus Arausicana Can. 2. per Adæ prævaricationem in omne genus hominum peccatum pertransiit: At non pertransiit ipsummet actuale delictum Adæ, quod fuit actus immanens, & propria ejusdem transgressio: Non est ergo originaria culpa Adami actualis prævaricatio. IV. Aliquod est inter causam, ejusque effectum discrimen: Peccatum Adæ, quomodo ex eodem Apostolo, & cit. Canone Arausicano colligitur, originariæ culpæ causa est; Igitur Adæ peccatum a culpa originaria discrepat. Postremo: Justitia, quæ nobis per Christum tribuitur, non est quædam extrinseca denominatio, sed nobis revera inhæret. Ergo & inhæret vere, propriæque peccatum, quod per Adam in omnes pertransiit; nam Apostolus memorato loco versu 18. & 19. de peccato, atque de justitia eodem prorsus modo verba facit.

Objices. At versu 12. ait Apostolus: *In quo omnes peccaverunt; eodemque V. 19. Per unius inobedientiam peccatores constituti sunt multi.* Augustinus etiam lib. II. de peccat. meritis cap. 6. inquit: *Peccato offendentis Adam teneatur obnoxii.*

Resp. hæc de causa efficiente ac prima, ob quam maculam originariam contrahimus, accipienda esse. Fuit autem hæc effectrix causa proculdubio perversa Adami voluntas. Et de sensu Apostoli satis nunc, & in superioribus dictum est. De Augustino pariter liquet ex dictis præcedenti cap. 3. ad quintam, & sextam oppositionem: nemo quippe negat originariam maculam ex primi hominis voluntate manasse. Quamobrem, si ita Pighium, & Catharinum benigne possumus explicare, ut in originali peccato, quod liberum & voluntarium est, sola sit extrinseca denominatio, inhæreat tamen singulis non-

dum regeneratis peccati macula, erit eorum sententia catholica & vera: sed nimis crude, & confidenter peccatum originarium in sola imputatione constituerunt; quod præbuit Suarezio, aliisque Theologicis occasionem refellendi illorum assertum tamquam hæreticum, aut erroneum saltem, & periculosum in fide.

PROPOSITIO III. Peccatum originale nihil est aliud, quam concupiscentia cum reatu, sive vitium ex *morbida* qualitate contractum ab anima, cui inest reatus culpæ, seu privatio originalis Justitiæ, adeo, ut concupiscentia sit originariæ culpæ quasi materies, reatus vero sit illud, quod appellant Theologi *formale* peccati.

Antequam sententiam nostram adversus Recentiores Scholasticos confirmare aggrediamur, animadvertendum est, concupiscentiam non esse sensitivum appetitum, ejusque vivacitatem, sed inordinationem potentiarum animæ, unde consurgunt motus repugnantes rationi: ut superiori libro cap. XIII. fuit explicatum. Notandum etiam, quod in unoquoque peccato invenitur sua quasi materies, sive substratum, & *forma*, sive malitia, in qua primario sita est ratio peccati; ut in actuali peccato est actio, & defectus debitæ rectitudinis, illa quasi *materia*, hæc quasi *forma* ejusdem peccati. Observandum quoque, originale peccatum esse natura sua habituale. Est autem discrimen inter actuale, & habituale peccatum, quod in illo transit materia, ipsa videlicet operatio, & remanet culpæ reatus, ut dum præterit actus sacrificii idolis oblatis, remanet in anima idololatriæ crimen, & macula. In peccato autem habituali etiam ablato reatu, remanet materia, videlicet prava quædam affectio, & inordinatio, quæ inclinat ad iniquos praveque actus: ut constat in habitu & consuetudine vinolentiæ. Hæc est Augustiniana doctrina in VI. contra Julianum libro cap. XVIII. num. 55. & sola actus, habitusque perceptione deprehenditur. Quam doctrinam approbat, notisque collustrat eruditus Jesuita Edmundus Simonnet tom. I. Instit. tract. V. disp. 5. art. X., tamen his paucis ex Augustino depromptis contentus ero.

Nunc propositio demonstratur. Ac primo: Tantum abest, ut hæc sententia Tridentino Concilio adversetur, quemadmodum contendunt moderni quidam Theologi, quin hac

præsertim hujus Synodi canones explicantur, muniantur, & hæreticorum error sententia eadem exploditur. Immerito ergo refellitur. Prob. antecedens. Inviolabile Tridentinæ Synodi decretum est sess. V. *Tolli per baptismum totum id, quod veram & propriam peccati rationem habet. Item manere in baptizatis concupiscentiam, & fomitem.* Rursus hanc concupiscentiam peccatum appellari ab Apostolo. *non quod vere, & proprie in renatis peccatum sit, sed quia ex peccato est, & ad peccatum inclinat.* Atque hæc est expressa sententia Augustini lib. I. de Nuptiis, & Concup. cap. 26. lib. I. de peccator. meritis cap. 29. lib. II. cap. 4. & 34. &c. Atqui hæc omnia propositione nostra asseruntur, & confirmantur; dicimus enim per baptismum deleri concupiscentiæ reatum, atque illud quod ratione sua peccatum est, justitiæ scilicet *nuditatem*, per quam nascimur filii iræ; remanere autem ipsam concupiscentiam, animique languorem: quæ sane concupiscentia in renatis peccatum proprie non est, quoniam illud, quod habet in peccato habituali rationem materiæ, soluto reatu, & adveniente gratia sanctificante, remanet, ut constat ex prava qualibet consuetudine: at, quamquam remanet, non imputatur in culpam, sed ad malum adhuc inclinatur, & si ei voluntas gratia adjuvante resistat, non peccat, sed potius meretur. Itaque sententia nostra cum decretis Œcumenicæ Synodi adamussim congruit.

Confirmatur: nam in Congregatione habita die 21. Maji anno 1546. in qua Patres Tridentini de natura peccati originalis disputarunt, solus Trevirensis Antistes Pelargus asseruit originale peccatum situm esse in privatione originalis justitiæ, quod statim impugnatum fuit ab Antonio Episcopo Canariensi. Duæ autem aliæ sententiæ ab Angelo Paschali, & Balthassarre Eredia Prædicatoribus doctissimis propugnatae sunt: quarum prior erat, perturbationem, inordinationemque facultatum, quæ subjiciuntur arbitrio, esse originariæ culpæ *materiam*, perturbationem vero ipsius arbitrii relate ad Deum esse *formam*, qua hujus culpæ constituitur natura: & altera sententia ab hac tantummodo discrepabat, quod contenderet originalis peccati naturam conflare ex memorata debiti ordinis destitutione, seu facultates animi hujusmodi ordine carentes, ac præ-

ser-

sertim concupiscendi vim, hoc est, propensionem animi ad fluxa bona esse id, quod peccato originali subternitur. *His* (inquit Cardin. Pallav. lib. vii. cap. 8.) *communiter assentiebantur.* At hoc idem nos affirmamus, imo has omnes simul sententias defendimus. Ergo Tridentinorum Patrum sententia cum nostris plane conveniunt.

Præterea probatur propositio auctoritate Augustini: qui lib. ii. de peccat. merit. cap. 4. *Concupiscentia* (inquit) *tamquam lex peccati manens in membris corporis mortis hujus cum parvulis nascitur, in parvulis baptizatis a reatu solvitur, ad agonem relinquitur, ante agonem mortuos nulla damnatione persequitur. Parvulos non baptizatos reos innectit, & tamquam iræ filios etiam si parvuli moriantur, ad condemnationem trahit.* Innumeris autem in locis docet per baptismum solvi hujus concupiscentiæ reatum. Ita loco nuper laudato: *Soluta reatu, quo vinctos detinebat, ad agonem manet.* Tum lib. i. de Nuptiis cap. 23. *Hæc concupiscentia, quæ solo sacramento regenerationis expiatur, profecto peccati vinculum generatione trajicit in posteros, nisi ab illo & ipsi regeneratione solvantur.* Libro etiam vi. adversus Jul. cap. 18. non semel repetit, *concupiscentiam manere actu, & præterire reatu.* In libro pariter i. Retract. cap. 15. ait: *Concupiscentiæ reatus in baptismo solvitur, sed infirmitas manet.* Hæc & alia plura nequeunt explicari, quod Augustinus tantum velit concupiscentiam comitari originarium peccatum, non ad hujus naturam, tamquam substratum, sive materiam spectare. Enimvero apertissima sententia Augustini est, concupiscentiam solvi a reatu: ergo reatus concupiscentiæ inest ante baptismum. Augustinus ait, concupiscentiam non baptizatos reos innectere, & si decedant non regenerati, ad condemnationem trahere: hæret itaque ei turpis macula, & culpa, a qua in baptismo sejungitur. Repetit concupiscentiam a reatu solutam manere ad agonem: inerat ergo ei vulnus mortis, & fit post remedium stimulus, & occasio certaminis.

Accedit non solum auctoritas, verum ratio D. Thomæ, cujus verba, ut Salmanticenses scribunt memorato loco §. 4. nullam congruam explicationem in contrarium admittunt. Nam 1.2. q. 82. art. 3. ait: *Privatio originalis justitiæ, per quam voluntas*

subdebatur Deo, est formale in peccato originali: omnis autem alia inordinatio virium animæ se habet in peccato originali, sicut quiddam materiale. Inordinatio autem virium animæ in hoc præcipue attenditur, quod inordinate convertuntur ad bonum commutabile, quæ quidem inordinatio communi nomine appellatur concupiscentia. Et ita peccatum originale materialiter quidem est concupiscentia, formaliter vero est defectus originalis justitiæ. Quod repetit in 2. sent. dist. 30. q. 1. art. 3. & q. 4. de malo art. 2. Falluntur autem qui cum Ludovico Habert tract. de Peccatis cap. 7. paragrapho iv. ob illa Angelici Doctoris verba, *sicut quiddam materiale*, arbitrantur satis demonstrari, quod concupiscentia conjungitur quidem cum originali peccato, sed ad illius constitutionem non pertinet. Principio enim laudata q. 82. assertum suum ex eo probat, quod ita spectat ordinatio-facultatum animæ ad originariam justitiam, sicut illarum perturbatio ad originale peccatum. Ordinationem autem virium animæ per se ad originalem justitiam pertinuisse, satis arbitrator exploratum, & traditur ab ipso Habert cap. iv. de Creatione q. 4. Deinde in distinctionem xxx. 2. libri docet S. Thomas, ita peccatum originale consistere in deordinatione naturæ, quomodo peccatum actuale situm est in deordinatione actus. At deordinationem actus non esse substratum actualis culpæ, cui inest peccati macula, quis homo non asserit? Sanctus ergo Thomas ideo concupiscentiam non materiam absolute, sed quasi materiale compellat, non quod minime spectet ad originarii peccati naturam, sed quoniam nec corpus, nec sensus, nec substantia, nec materia propria est, ut alio in loco monstravi. Ideo recte Salmanticenses ajunt non posse testimonia Divi Thomæ extorqueri: & L' Herminier tom. vi. pag. 200. ingenue scripsit: *Hanc fuisse S. Thomæ sententiam negare non possumus.*

Demonstratur quoque ratione petita a D. Bonaventura 2. sent. dist. xxx. art. 2. Etenim originarium peccatum, ut supra dictum est, habituale est dicendum. Peccatum autem habituale non tantum complectitur privationem gratiæ sanctificantis, sed etiam immoderatam quamdam affectionem, quæ intrinsece illud constituit, licet hæc possit a reatu separari, & separaretur reapse, si anima per gratiam sanctificantem habitualiter convertatur in Deum,

& a dominatu, quo premebatur, divinitus liberetur. Petenti enim quid sit peccatum habituale fornicationis, aut ebrietatis, optime respondetur esse immoderatum appetitum potus, seu veneris, vitio per ejus *materiam* descripto: quemadmodum dicitur recte esse privationem castitatis ac temperantiæ, demonstrata ratione horum habituum *formali*. Ita ergo, inquit Seraphicus Doctor, dum *queritur quid sit originale peccatum, recte respondetur quod sit concupiscentia immoderata: recte etiam respondetur quod sit debita justitiæ carentia: & in una istarum responsionum clauditur alia, licet una notificet ipsum habituale peccatum ratione ejus, quod est in ipso habens modum conversionis; altera vero rationem privationis. Concedendum est igitur, sicut rationes ostendunt, & Magister dicit in *litera*, quod originale peccatum est concupiscentia; & hæc non quæcunque, sed concupiscentia prout claudit in se debita justitiæ carentiam. Hæc Bonaventura.*

Nec male appellatur a nobis hæc Originarii peccati materia vitium ex *morbida qualitate* contractum. Ut enim scripsi superioris libri cap. 13. describitur concupiscentia a D. Parente Augustino, *Affectio quadam male qualitatis sicut languor*, Atque in libro xi. de Gen. ad literam cap. 32. n. 42. de protoparentibus ait: *Corpus eorum duxit morbidam & pestiferam qualitatem*: A qua infici animam apertissime docet Augustinus lib. v. contra Julianum cap. 9. num. xiv. aliisque in locis. His autem accedit, quod eidem Juliano objicienti non posse qualitatem de subiecto in subiectum migrare; expositisque qualitatis generibus, ut traduntur in categoriis Aristotelicis, ad nullum illorum concupiscentiam reduci; Sanctus Pater libro vi. cap. xviii. demonstrat ex principiis ejusdem Juliani spectare ad tertiam qualitatis speciem, quæ est affectio & affectionalis qualitas. Hanc enim cum definiisset hæreticus, *affectionalis qualitas ex majoribus orta causis ita inherescit, ut aut magnis molitionibus, aut nullis omnino separetur*: infert Augustinus concupiscentiam esse qualitatem affectionalem, quoniam miser homo clamat *adversus talem qualitatem: Velle adjacet mihi, perficere autem bonum non invenio*. Argumento autem Juliani occurrit dicendo, qualitatem affectionalem non emigrare de substantia in substantiam, sed transire aliam ejusdem generis quo-

Beri Theol. Tom. III.

dam operante contagio, sicut de parentibus morbidis morbida soboles procreatur. Quod lib. v. cap. xiv. num. 51. pluribus exemplis confirmat. In Augustiniana ergo Schola negari non potest concupiscentiam, quæ originalis peccati materia est, rectissime ab Ariminensi in 2. dist. xxx. art. 2. concl. 2. appellari vitium derivatum ex morbida qualitate. Illud tamen non probo, quod is prope finem articuli supponens juxta placita Peripatetica omnem quantitatem esse entitatem aliquam, ait hujusmodi vitium ac pestem fuisse immissum flatu ac sibilo venenosi serpentis. Et nihilominus in hoc etiam errore studium Ariminensis commendo; cum similia tradat Auctor librorum Hypognosticon lib. iv. qui Augustino olim tribuebantur. At a stylo Augustiniano, & solidæ argumentationis forma illos abhorreere viderunt Critici posteriores. Est ergo concupiscentia per Augustinum, quasi languor & infirmitas: videlicet non positiva entitas, ut probare contendit Petrus Manso quæst. iv. de Originali peccato §. 4. sed prava quædam affectio, siue vires ipsæ animi recto ordine destitutæ, quemadmodum languor & infirmitas valetudinis est mala corporis habitudo, perturbatio humorum, sanguinisque motus irregularis.

Per solam autem concupiscentiam non constitui originariæ culpæ naturam; sed hujus *formam*, atque id, cujus causa reos innectit, trahitque ad condemnationem, esse illius reatum, ac privationem sanctitatis, & originalis justitiæ, jam comprobatum est D. Thomæ, & Doctoris Seraphici auctoritate. Hinc Beatus Anselmus lib. de Conceptu Virg. cap. 26. ait: *Hoc peccatum, quod originale dicitur, aliud intelligere nequeo in ipsis infantibus, nisi ipsam, quam supra posui, factam per inobedientiam Adæ justitiæ debite nuditatem, per quam omnes filii sunt ire*. Accedit & Theologica ratio. Primo quoniam originale peccatum est macula, est injustitia, est mors animæ, quibus etiam characteribus exprimitur a Tridentino; mors vero est carentia vitæ, & injustitia & macula est privatio sanctitatis ac pulchritudinis. Præter hæc in baptismo exornatur anima habituali caritate, per quam tollitur quidquid est vere ac proprie peccatum: non tollitur autem concupiscentia, sed remanet ad agonem; ideoque hæc non est ipsa ratio *formalis*, ex qua reatus culpæ conflatur. Est de-

P

nique

nique peccatum originis habituale, in quo præter animi languorem necesse est admittere privationem iustitiæ; istam ergo *formaliter* constituere originarium peccatum, majori numero Theologorum nos pariter assentimur.

REFELLUNTUR OBJECTIONES.

Opp. 1. Per baptismum tollitur quidquid est vere & proprie peccatum: At concupiscentia remanet in renatis: Itaque concupiscentia vere & proprie peccatum non est. Insuper; Si concupiscentia originalis peccati essentiam constituit, consequitur in renatis remanere originarium peccatum quantum ad essentiam, quod Gregorius de Arimino fateri coactus est, scribens laudata distinct. xxx. art. 4. *Originale peccatum tollitur quantum ad reatum, non tollitur quantum ad essentiam*. Quod aperte est contra Tridentinum definiens in regeneratis nihil damnationis manere. Rursus sequitur concupiscentiam esse peccatum per seipsam & suapte natura, ut commentum sunt hæretici abutentes Apostolicis verbis ad Rom. vii. *Jam non ego operor, sed quod habitat in me peccatum*: cum tamen ex eodem Tridentino concupiscentia renatorum hoc tantum sensu appelletur peccatum, quia ex peccato est, & ad peccatum inclinatur.

Ad argumentum resp. concessa maj. distinct. Concupiscentia remanet in renatis, actu, conc. reatu, nego. Ita Augustinus supra. Solvitur autem in baptismo a reatu, quoniam per gratiam sanctificantem tollitur ab anima aversio habitualis a Deo, in qua aversione macula, & formalis ratio peccati sita est, & per caritatem, quæ in corde baptizatorum diffunditur, anima Deo conjungitur, atque ita a captivitate dæmonis liberatur. Remanet tamen actu, quoniam manet adhuc mala affectio, ac perturbatio facultatum animæ, quæ licet non sit mors spiritualis, est tamen quasi animi languor, & mala animi valetudo. *Ipsa soluta reatus vinculo, duo illam Diabolus animam detinebat, & interclusione destructa, quæ hominem a suo Creatore separabat, manet in certamine, &c.* ait Aug. lib. i. de peccat. mer. cap. ultimo. Distinguenda eadem ratione consequens propositio: Non est igitur concupiscentia vere, proprieque peccatum in re-

natis, in quibus evacuatur per baptismum caro peccati, ut Augustinus ibidem loquitur, & Tridentinum decernit, conc. Non est peccatum in nondum regeneratis, quos reos innectit, & nondum interclusione destructa, ob quam homo separatur a Creatore, reatu, macula, & habituali aversione a bono incommutabili dehonestat, nego. Ita ad priorem confirmationem nego sequelam; non enim remanet essentia peccati in concupiscentia quando ab ea separatur reatus, & macula, quæ est peccati formalis ratio, etsi concupiscentia tamquam *materiale* quoddam idem peccatum constituat: quemadmodum ablata figura, & elaborata dispositione partium non manet statua remanente ligno vel lapide, & separata anima omnino mortuum est animal, etiamsi maneat adhuc cadaver.

Hæc est opinio Gregorii Ariminensis, qui post ea verba: *Originale peccatum tollitur quantum ad reatum, non tollitur quantum ad essentiam*, sese Augustini verbis aperte explicat, quod post baptismum remanet vitium illud, sive qualitas, quæ dicitur concupiscibilitas, & quæ ante baptismum erat originale peccatum, in renatis, qui remissionem omnium peccatorum accipiunt, peccatum non est, ita ut recte S. P. de concupiscentia scribat libro 2. de Grat. Ch. cap. 38. post remissionem peccatorum non nocere, nisi quis ea male utatur, & mox, *Obeset*, inquit Augustinus, *ista carnis concupiscentia etiam tantummodo quod inesset, nisi peccatorum remissio sic prodesset, ut quæ in eis est, & nato, & renato, nato quidem & inesse, & obeset, renato autem inesse quidem, sed non obeset possit*. Quo testimonio recitato Ariminensis ait: *Est igitur in baptizato originalis concupiscentia, sed ipsa non est in eo peccatum; ac per hoc proprie loquendo de peccato, scilicet culpa, nec ipse baptizatus habet originale peccatum*. Gregorius ergo scribens remanere peccatum originale quantum ad essentiam, non de culpa, neque de ratione *formali* peccati locutus est, sed de parte *materiali*, ut hominem appellamus cadaver exanime. Immerito itaque Nicolaus L' Herminier Tom. vi. de Peccatis pag. 198. scribit, Gregorium nostrum tenere opinionem, quæ proxime accedit ad Hæreticorum doctrinam, cum is nec latum

unguem ab Augustino discedat. Nos tamen castigatius loquentes, ne in hæc sinistra iudicia incidamus, negavimus remanere in baptizatis essentiam peccati, quoniam nullum peccatum est, ubi solvitur reatus, & macula abstergitur.

Ex his liquet toto cœlo Augustinianam doctrinam distare ab hæresi Lutheranorum, & Calvinistarum. Hi enim opinantur concupiscentiam esse *formaliter* peccatum originale, ideoque istud remanere in renatis. Augustinus contra distinguit concupiscentiam in regeneratis ab ea, quæ in ceteris invenitur. In regeneratis, inquit, concupiscentia *vocatur* peccatum, non utique quia peccatum est, sed quia peccato facta est: sic vocatur, sicut scriptura manus cujusque dicitur, quod manus eam fecerit. Ita lib. 1. contra duas Epist. Pelag. cap. 13. Et in 1. de Nuptiis cap. 23. Nam ipsa quidem concupiscentia jam non est peccatum in regeneratis, quando illi ad illicita opera non consentitur, sed modo quodam loquendi peccatum vocatur, quod peccato facta est, & peccatum, si vicerit, facit, &c. En Augustini cum Tridentino perfectissima verborum, ac sententiarum consonantia. Quo ergo jure Vasquesius p. 2. disp. 132. c. 1. scribere ausus est de Augustini sententia: Favere videtur errori eorundem, qui asserunt originale regi, & non tolli, radi, sed non eradicari? Sed indulgendum est viri hujus ingenio, maxime quod postea honorificentius de ipsomet Augustiniano dogmate loquitur. At de concupiscentia ante baptismum aliter est discurrendum. Nondum enim remissione peccatorum accepta reatui, & culpæ subternitur, non præcise quia concupiscentia est, sed quia connectitur habituali aversioni a Deo, a qua per gratiam regenerationis secernitur. Quare etiam hoc titulo in renatis appellatur peccatum, quod jam peccatum quasi materia constitueret, ut cadaver dicitur homo, quoniam antea, cum anima aderat, homo erat.

Dices: Si concupiscentia peccato facta est, quo jure ipsa peccatum constituit? Rursus fieri quidem potest, ut prætereunte actu maneat reatus; nam post immolationem factam idolis hæret animæ sceleris reatus, & macula: sed non est eadem contrariorum ratio; etenim fieri non potest, ut deleatur idololatriæ reatus, & manet actus sacrilegæ immolationis.

Resp. ad primum concupiscentiam esse simul poenam peccati, peccatum, & causam: poenam peccati comparate ad prævaricationem Adami; peccatum quando nondum soluta est a reatu, & mentem habituali aversione, si-ve, ut Augustinus loquitur, *interclusione* a Deo separat; Peccati vero causam, dum consentientem trahit ad illicita. Ita habituale peccatum, quod nihil est aliud, quam affectionalis qualitas ad malum illiciens cum privatione justitiæ, est poena actualis peccati: est peccatum, & quidem proprium, dum reatu, & carentia caritatis habitualis animam dividit a Creatore: est poena peccati, quatenus etiam post absolutionem, ac remissionem ad inhonestæ pellicit, & inclinatur. Supra exemplum vinolentiæ, & scortationis allatum est. Atque ex his eliditur altera oppositio, quæ est Juliani lib. vi. cap. viii. n. 19. nam oblatio facta idolis est actuale peccatum, cujus materialis pars est actus, qui præterit: peccatum vero originarium est habituale, cujus materia est actus habitudine, & prava affectione permanens. Hoc de sacrificio idolis oblato (inquit ibidem Augustinus) verissime dicis: actus est enim, qui opere ipso peragitur, & non erit, & si iterum fit, alterum fit. Impietas vero ipsa, qua hæc fiunt, tamdiu manet, donec idolis renunciatur & credatur in Deum. Idolis itaque sacrificatum factum est transiens, non vitium manens. Nullo modo igitur simile est quod pro simili ponendum putasti. Nullo modo, inquam, simile est sacrificium transiens manenti concupiscentiæ. Ita Augustinus solvit argumentationem Juliani, & dicta confirmat.

Opp. 2. Originale peccatum in omnibus idem est: concupiscentia vero in uno, quam sit in alio, vehementior. Rursus in anima ante baptismum a corpore separata universa, quæ ad originariam culpam attinent, perseverant: at concupiscentia locum non habet. E contra in pura natura affloret absque ulla labe peccati ipsa concupiscentia. Ex hac itaque originalis culpa nequaquam conflatur.

Resp. hæc minima esse. Etenim concupiscentia non est æqualis in omnibus, si accipiatur pro motu, qui rationi adversatur, sed hic motus, ut ostendimus superiori libro ex Augustino, non est concupiscentia, sed actus ejus. Verum concupiscentia, quæ est

perturbatio virium animæ soluto vinculo originalis iustitiæ, etsi pro affectione subjecti non eodem pacto motus excitet, ut inquit S. Thomas 1. 2. q. 82. art. 4. *in omnibus est equalis*. Vel respondetur originale peccatum idem esse in omnibus quantum spectat ad maculam, & privationem sanctitatis, non quantum attinet ad illud, quod huic privationi subternitur. In anima vero separata, licet non sit libido carnis, quam *concupiscentiam* dicimus titulo quodam peculiari, esse potest inordinatio facultatum rationalium, nempe voluntatis ac intellectus, atque pugna utriusque. Atque in hac inordinatione, quæ animum carni alligatum deprimit, & ad illicita trahit, nos concupiscentiam statuimus. Hæc in statu naturæ, quam *puram* vocant, aut non esset, aut subiceretur rationi, aut saltem non esset ex voluntaria prævaricatione primi hominis. Nunc vero & est, & pugna est, & mala est.

Opp. ultimo. Si reatus concupiscentiæ, in quo macula originarii peccati a nobis constituta est, foret ipsa privatio originalis iustitiæ, duo gravissima sequerentur absurda. Primum, quod per baptismum non tolleretur peccatum, quoniam nulli restituitur originalis integritas: alterum, quod per peccatum actuale baptizati iterum originarium contraherent, quia iterum sanctitatis & iustitiæ iacturam faciunt.

Resp. neutrum ex nostra sententia deduci. Non primum; nam iustitia originalis plura quidem dona complectebatur, sed quod hominem reddebat iustum, Deoque gratum erat caritas habitualis, & gratia sanctificans. Huius doni privatio hominem a Deo avertit, & peccatorem constituit. Tollitur ergo per baptismum peccatum originale, quoniam conspectis in Christo evacuatur caro peccati, infunditur caritas habitualis, anima in Deum convertitur, & redditur iustitia prior, non quantum ad reliquas dotes, sed quantum ad primam ac maximam, gratiam videlicet sanctificantem. Est enim macula originalis peccati privatio iustitiæ originalis, non adæquate acceptæ, sed ratione effectus primarii, nimirum ut importat unionem animæ cum Deo, & habitualement voluntatis in eum conversionem. Nec sequitur iterum per actuale peccatum baptizatos in originarium dilabi: siquidem privatio iustitiæ in actuale peccato contrahitur propria personæ peccantis voluntate, ideoque illam innectit reatu peccati a-

ctualis. At in peccato originali istiusmodi sanctitatis privatio contrahitur ob prævaricationem Adami, neque nobis voluntaria est, nisi dumtaxat *originaliter*. Est ergo privatio sanctificantis gratiæ peccatum originarium, quatenus contrahitur origine; & peccatum actuale, quatenus contrahitur actualem hominis, ratione propria utentis, voluntate.

C A P U T VI.

Quomodo peccatum originale sit ex Adam derivatum in posteros.

NODUS, quem solvendum suscipimus, implexus est, atque expeditu difficilis. Comparat invictissimus Fidei Athleta Augustinus Adæ posteros noxa obstrictos originaria, atque in communem miserrimamque abyssum dejectos, Epistola ad Magnum Hieronymum 29. nunc 167. cuidam, qui cum ruisset in puteum, & jam aquarum gurgite mergeretur, percunctanti quid factum esset, ut in fundum delaberetur, *Obsecro*, respondit, *cogita quomodo hinc meliores; non quomodo huc ceciderim quæras*. Obijcienti autem Juliano quomodo pueri, in quibus nullus propriæ voluntatis usus est, possint reatum culpæ contrahere, occurrit S. P. v. libro cap. 3. *Aut utrumque*, (anima scilicet & caro) *vitiatum ex homine trahitur, aut alterum in altero tamquam in vitio vase corrumpitur, ubi occulta iustitia divina legis includitur. Quid autem horum sit verum, libentius disco, quam dico, ne audeam dicere, quod nescio*. Cum ergo prior ratio innixa animorum propagini nequeat absque inconsiderata temeritate præferri, ut monui capite quarto præcedentis libri, illamque Theologi ferme omnes exuerint, reliquum est, ut rationem aliam a Sancto Parente traditam complectamur. Ex carne ergo seminatrice concupiscentia propagata anima inficitur; & ideo originaria labes in omnes pervadit, quod hæc jam polluta, & vitiata caro seminaliter in lumbis Adæ præexistit, atque his voluntaria prævaricatione communem naturam corrumpit. Atque ita originaria macula singulorum hominum propria est, singulisque *originaliter* voluntaria. Quamquam vero hæc est Augustini absque ulla ambiguitate doctrina, visum est scholasticis plurimis novam rationem inire, quam & Augustino probatam permul-

ri, frustra tamen, ac fallaciter arbitrantur. Nam inquit: Adamo, qui universorum hominum erat morale caput, ceterorum voluntates fuisse alligatas a Deo, pactione quadam, & conventu, ut posterius iustitiam, si flaret, culpam vero, si caderet, participarent jure quodam hæreditario. Hoc nempe modo dum Patres, ac Magistratum Rectores sese voto aliquo obstringunt, eodem vinculo cives omnes tenentur, etiam in posterum nascituri. Ea causa qui semel disceptationem instituimus, & bene & naviter oportet esse litigiosos.

PROPOSITIO: Contrahitur originalis noxa propagatione naturæ, eo quod concupiscentia, & libidine seminetur corpus, cui lege providentiæ anima a Deo inseritur, unde hæc carnis consortio vitiatur: & quoniam corpus præcontinebatur in lumbis Adæ, is communem naturam infecit, ita, ut originarium peccatum sit ob hanc præcontinenciam singulis proprium, & originaliter voluntarium, non quod voluntates nostræ moraliter continerentur in Adam, aut cum eo Deus conditionem aliquam, vel pactum inierit.

Dicimus primo noxam originariam contrahi propagatione naturæ. Quod probatur primo definitione Tridentini sess. 6. cap. 3. *Revera homines, nisi ex semine Adæ propagati nascerentur, non nascerentur iniusti; cum ea propagatione per ipsum dum concipiuntur propriam injustitiam contrahant, &c.* Deinde auctoritate Augustini, qui in lib. 111. de peccatorum meritis cap. 8. ait peccatum originale omnibus proprium esse carnali generatione, & lib. vi. contra Julian. cap. 12. *contagione propagationis.* Idem docet S. Thomas 1. 2. q. 81. art. 1. *Peccatum originale non est peccatum hujus persone, nisi quatenus hæc persona recipit naturam a primo parente, unde & vocatur peccatum natura, secundum illud Ephes. 2. Erasmus natura filii ira.*

Præterea dicimus, idcirco transfundi per generationem hoc peccatum, quod hæc generatio peragatur seminatrice concupiscentia. Id vero demonstratur primum ex verbis Jobi xiv. 4. *Quis potest facere mundum de immundo conceptum semine?* Quæ ita explicat Innoc. III. in Psalmum 1. v. 7. *Ex seminibus sœdatis, & corruptis concipitur corpus corruptum pariter & sœdatum, cui anima*

tandem infusa corrumpitur & sœdatur, non ab integritate & munditia quam habuit, sed ab ea quam haberet, si non uniretur sœdato corpori & corrupto, quoniam & creando infunditur, & infundendo creatur. Deinde probatur ex Augustino, qui lib. 1. de Nupt. & concupisc. cap. 23. ait: *Hæc concupiscentia, quæ sola Sacramento regenerationis expiatur, profecto peccati vinculum generatione trajicit in posteros.* Item lib. 11. de peccat. meritis cap. 27. & 28. docet etiam filios procreatos a parentibus baptizatis nasci obnoxios peccato, quia gignuntur, *ex illa manente concupiscentiæ vetustate.* Atque eodem libro cap. 25., nec non lib. v. contra Jul. cap. 15. postremi Operis lib. iv. cap. 103., & serm. 128. de temp. cap. 1. docet, ideo Christum nullo obnoxium fuisse peccato, quoniam, cum virili non sit conceptus ex semine, *liber fuit a nexu seminatricis concupiscentiæ.* Satis autem constat, Augustinum non solum asserere concupiscentiam esse signum naturæ corruptæ, ut Habert, alique recentiores perperam repouunt: sed expresse scribit per illam trajici peccati vinculum, illam nondum regeneratos innectere culpæ reatu, propter illam, qui per illam nascuntur, peccatores constitui; ut liquet ex locis nuper, & præcedenti capite allatis, ex cap. 1. prioris libri de Nuptiis, atque ex libris aliis, maxime adversus Julianum. Accedit S. Thomas, qui 1. 2. q. lxxxii. art. 4. ad 3. *Libido, inquit, transmittit peccatum originale in prolem.* Vide & Magistrum dist. xxxi. n. 8.

Asserimus tertio animam contrahere peccati maculam ex unitione, & consortio carnis vitiato semine procreatæ. Quod principio probatur ex verbis Jobi, & expositione Innoc. III. de quibus supra. Eam ob rem mulieris menstrua Levit. xv. pro summa immunditia haberi, cum semen tritici, aliarumque rerum nusquam vocetur immundum, animadvertit Estius 2. libro Sent. in dist. 31. §. 1. Augustini autem hanc ipsam apertissimam sententiam esse ostenditur primo, quoniam in v. libro contra Julianum, & in Epistolis ad Hieronymum, & Optatum laudatis cap. 4. præcedentis libri, non alia ratione quæstionem hanc expedit, nisi affirmando, vel animam ex anima propagari, vel in corpore tamquam in vitiato vase corrumpi. Atqui ratio prima communi consensione rejicitur, & de ea S. Pater tantummodo anceps

exitit: altera ergo retinenda est, & probanda. Deinde hæc assertio præcedentis corollarium est; nam generatione carnali, qua propter manentem concupiscentiam qui nascitur contrahit peccatum, sola caro traducitur. Si ergo per Augustinum transfunditur originaria labes carnali generatione, necessum est, ut in animam transeat per carnem. Præter hæc cum nihil difficultatis præferat, quomodo peccatum, cujus subiectum est anima, per corporis generationem trahatur, ut ex qualitate corporali pertranseat in spiritum, idque pugnaci contentione objectaret Julianus: S. Pater libro v. cap. 9. num. xiv. respondet, quod qualitates, licet subiecto inhæreant, & sine illo esse nequeant, attamen *afficiendo transeunt, non emigrando, quemadmodum Æthiopes, qui nigri sunt, nigros gignunt, non tamen in filios parentes colorem suum velut tunicam transferunt, sed sui corporis qualitate corpus, quod de illis propagatur, afficiunt*. Demonstrat posthac, ob arctissimam inter animam & corpus necessitudinem, etiam rerum corporalium qualitates in res incorporeales transire, ut formas corporum, quas videmus, haurimus quodammodo, & in memoria recondimus. Cujus rei etiam aptissimam causam profert, nimirum quod *non ita Deus naturas creat, ut leges auferat, quas dedit motibus uniuscujusque nature*. Manifestum est ergo sentire Augustinum, quod carnis vitium contagio quodam ex parente transit in prolem, & ex carne, ubi occulta justitia divinæ legis includitur, maculam contrahit anima originariam.

In hujus asserti confirmationem nonnulla alia argumenta producam. Ac primum sit: quod peccatum dicitur in sacris literis manere in carne, non ob aliam rationem, nisi quia *eius consortio anima maculatur peccato*, inquit memorata dist. xxxi. n. 4., allatis etiam Sanctorum testimoniis, Magister. Alterum depromitur ex lege, nexuque carnis, & spiritus, quæ talis est, ut ex mala corporis affectione animus doleat, & ex variis illius motibus diversas induat inclinationes; ideoque potest eodem pacto dum corpori infunditur, virium ac facultatum suarum habitualement perturbationem subire. Atque hac ratione utuntur eruditi, doctique viri Estius laudato loco, & Vanroy cap. ultimo de Peccatis q. 5. Postremum argumentum est, quod animi vitium, qualecumque illud sit, unam

ex his causis debet habere, aut ipsius animi originem, aut actus ejus, aut corporis conjunctionem animæ, quoniam singulæ creantur a Deo: neque ob actus & operationes ipsarum, quia nondum cum libertate operantur. Restat ergo, ut vitium duntaxat contrahant ex carne. Atque ita ratiocinatur lib. 2. dist. xxx. q. 1. art. 2. noster Ariminensis.

Dictum ulterius est, originale peccatum esse singulis proprium & voluntarium, quatenus omnes *seminaliter* fuerunt in Adam, qui propria voluntate communem naturam vitiauit. Quarta hæc asserti pars sequitur ex præmissis. Etenim originale peccatum non est proprium hujus personæ, nisi quatenus recipit naturam a primo parente: Atqui unusquisque recipit naturam a primo parente, quia præcessit *seminaliter* in lumbis ejus; Ergo, &c. Nihilo tamen minus demonstratur. Primo quidem Scripturis. Etenim ex Apostolo ad Hæbræos *lvii. 9. & 10.* ideo Levi decimatus est, quia *adhuc in lumbis patris erat, quando obviavit ei Melchisedech*. Igitur omnes peccaverunt in Adam, quia omnes in lumbis Adæ continebantur, quando ipse peccando communem naturam vitiauit. Deinde ex Tridentino superius laudato nascimur injusti, quia sumus ex Adæ semine propagati. Sumus autem propagati ex Adam, quia ex femore ejus egressi.

Hanc vero esse Augustini mentem colligitur ex ejus verbis allatis cap. 3. ad sextam oppositionem. Addimus quæ habet in 1. de peccatorum meritis cap. 10. *Alia esse propria cuique peccata, in quibus hi tantum peccant, quorum peccata sunt, aliud hoc unum, in quo omnes ille unus homo fuerunt*. Rursus capite 26. Enchirid. *Stirpem quoque suam peccando in se tamquam in radice vitiauerat*. Et in postremo contra Julianum Opere libro iv. num. 75. omnes in Adam peccavisse declarat, *Quia in lumbis Adam fuit genus humanum, quando perpetravit illud grande peccatum*. Atque ne singula perenseam, eodem libro num. 103. recitatis verbis Ambrosii ex libro 7. in Lucam cap. 15. *Fuit Adam, & in illo fuimus omnes: perit Adam, & omnes in illo perierunt*, hæc Augustinus: *Sed poterat Ambrosius hoc intelligere, quod tu non potes, non hoc dici propter arbitrium singulorum, sed propter originem seminis, unde omnes futuri erant, secundum quam originem omnes in illo uno erant*. Secundum hanc ori-

originem seminalem etiam Levi in Lumbis patris sui Abraham fuisse dicitur, quando a Melchisedech decimatus est Abraham: unde & ipse Levi tunc decimatus ostenditur, non in seipso, sed in illo, in cuius fuit lumbis: nec voluit, nec noluit decimari, quoniam nulla ejus voluntas erat; & tamen secundum rationem seminis, non mendaciter, nec inaniter dictum est, quod ibi fuit, & decimatus est. Sane non poterat Augustinus melius edisserere, omnes peccasse in Adamo, quatenus omnes in ipso fuerunt secundum originem seminalem.

Demonstratur insuper testimonio & ratione beati Thomæ. Qui 1. 2. q. lxxxix. art. 1. docet posse quidem animam propter corporis indispositionem defectus contrahere, sicut interdum ex fatuis fatui generantur; sed id non sufficere, ut culpa parentum revera transeat in prolem. Hoc itaque aliunde repetendum est, ex eo scilicet, quod universi homines ex Adam derivati, sint tamquam multa membra ejusdem corporis, non propterea quod fuerit ille morale caput posterorum voluntates præcontinens, istud enim Thomas non asserit; sed quoniam Adam est primus auctor, qui movet motione generationis omnes, qui ex ejus origine derivantur: & in quantum unusquisque recipit naturam a primo parente. Quod profecto non est, esse humani generis morale caput tantummodo, sed physicum & naturale. Profert Sanctus Doctor exemplum petatum ex peccato actuali per corporalia membra perpetrato: quod voluntarium non est voluntate membrorum, puta manus occidentis, orisve blasphemantis, sed voluntate arbitrii, a quo hujusmodi membra ad illicitos actus moventur: ita originale peccatum universæ posteritatis Adami proprium est, quod is propria voluntate naturam communem vitiaverit, & motu generationis, quæ habet ab ipso originem primam, hæc natura in singulos homines traducatur. Hæc ratio Divi Thomæ in Tridentino congressu producta a Paschali Antistite Motulanensi ab omnibus summo plausu excepta est: cum e contra opinionem de capite morali, quam Joannes Fonseca Episcopus Stabienfis collustrare conatus est exemplo Regis oppidum concedentis alicui hac lege, ut illud ipse, ejusque posterii hæreditario beneficio possideant, dummodo a fide principis non desciscat, & ubi illi desciverit,

oppidi possessione spoliatur universa progenies: istam, inquam, opinionem (auctore Pallavic. lib. vii. Hist. Conc. Trid. cap. 8.) nonnullis visum est haud plane satisfacere, quippe quæ nullatenus declaret transmitti posse culpam genitoris in posteros, sed solum pœnam. Compendio dicam: ut peccatum actuale est voluntarium voluntate arbitrii illud perpetrantis, ita originale voluntarium est singulis originaliter, nempe voluntate protoparentis, qui legem transgressus stirpem quoque suam in se tamquam in radice vitiavit.

Tandem dictum est non transfundi originale peccatum in posteros Adæ ob arbitrium illud pactum, pro quo decertatur in Scholis. Id vero primum ex præmissis thesibus evincitur. Si enim hoc peccatum sit proprium posteritatis Adæ non propter arbitrium singulorum, sed propter originem seminis, frustra ad pactum illam confugimus. Atqui peccatum istud singulorum proprium est secundum solam originem seminalem. Commentitium est ergo pactum illud a Deo initum cum Adamo. Deinde nullum aut in sacris literis, aut penes Augustinum hujus conventionis reperitur vestigium; sed undequaque, ut hætenus vidimus, eliminatur. Insuper: Quod pœnaliter præcessit in peccantibus hominibus primis, etiam naturaliter sequitur in nascentibus ceteris, ut Augustinus inquit xlii. de Civ. D. cap. 3. atque, ut ait S. Thomas, ideo originale peccatum appellatur peccatum naturæ, quoniam contrahitur ex quo singuli homines naturam a parente primo recipiant. Si naturaliter sequitur, si ob generationem ex semine Adæ, quomodo vi conventionis, aut pacti? Item inter Diabolum, & Deum nulla certe conditio intercessit, & tamen si Diabolus filios gigneret, ob originem seminalem, per quam esset caput posterorum suorum, ut Augustinus scribit in 1. contra Julianum cap. 20. gigneret filius paterno peccato obnoxios. Ita de Adam asserendum est.

Neque vero si ad conventionem hanc recurramus, facilius, ut creditur, expeditur nodus, sed magis, magisque implicatur. Ad pactum enim requiritur libertas ex utraque parte, & necessarium est, ut quisque paciscitur, sponte alicui conditioni sese obliget. At præceptum datum Adæ, cujus transgressione peccatum in omnes pervasit, absolutum

tum est, atque, ut tale esset, decebat supremum dominum Dei. Fabula est ergo pactio illa: *Nam quid Deus opus habebat Adæ consensu?* inquit Dominicus Soto lib. 1. de natura & gratia, cap. 10. Ad hæc. Quomodo voluntas posterorum potuit in Adami voluntate præexistere? Physice? Nequaquam; neque enim illorum voluntas erat, *quando nec ipsi secundum substantiam suam adhibuerant.* Moraliter? At mea voluntas in alio moraliter est, si in illum propria mea electione transferatur, puta monendo, præcipiendo, consentiendo, ut ille operetur. Filii autem Adæ non potuerunt voluntatem propriam suamet electione in voluntatem Adami transferre. Ergo nec moraliter Adamus habuit in arbitrio suo posterorum suorum voluntates. Deinde qui est caput morale sola potestate ac dignitate, potest quidem aut legem condere, aut votum vovere, aut cum alio pacisci, & subditorum, filiorumque voluntatem obligare, adeo ut si legem frangant, aut votum non reddant, dum jam arbitrii potestate fruuntur, graviter peccent. At hoc minime satis est, ut nati, subiectique teneantur illorum transgressionis reatu. Quare in Tridentino conventu, de quo supra, visum est illam de capite morali sententiam poenæ alicujus transmissionem salvare, non culpæ. Demum per solam conventionem Patris cum Christo, hujusque constitutionem in caput morale universæ Ecclesiæ minime justificamur, sed oportet, ut illius sanctitatis per regenerationem spiritus, atque interiorem gratiam reddamur participes. Igitur per solam pactiōem Dei cum Adamo peccatores non constituimur, sed ideo in eo delinquimus, quia per seminalem originem, transfusamque libidinem ab illo habemus carnem peccati, & corruptam naturam; ideoque peccatum transfundi ob arbitrariam aliquam conventionem, falsum est: nec solvit hæc opinio dubitationem majori, quam Augustiniana sententia præstat, facilitate, ut Theologi plures scripserunt.

ARGUMENTA OPPOSITA REFUTANTUR.

Primum adversus dicta argumentaberis. Etiam Christus ex semine Adæ secundum carnem genitus est, dicente Apostolo ad Rom. 12. *Factus est ex semine David secundum carnem.* Si ergo per seminalem originem trahitur peccatum, *Caro Christi, quia de Maria natus est, cujus Virginis caro, sicut ceterorum omnium, ex Adam fuerat propagata, nihil distat a carne peccati.* Ita Julianus apud Augustinum libro v. cap. 15.

Respondet, hoc argumenti genere magis sententiam nostram firmari. Ideo enim Christus carnem peccati non habuit, sed carnis peccati similitudinem, quia de purissima Virgine sine virili semine, & sine carnali concupiscentia homo processit. *Et hinc apparet illam concupiscentiam, per quam Christus concipi noluit, fecisse in genere humano propaginem mali, quia Maria corpus, quamvis inde venerit, tamen eam non trajecit in corpus, quod non inde concepit.* Vide Augustinum eodem loco: & in 11. de peccatorum meritis cap. 25. nec non in libro supplementi quarto, cap. 103. ubi ait: *Qui licet sit etiam ipse secundum carnem semen Abrahæ, eo quod Virgo Maria, de qua carnem sumpsit, ex ipso semine propagata est: non tamen est obnoxius eidem semini, qui virili non est conceptus ex semine, liber a nexu seminatricis concupiscentiæ.*

Dices: Ergo Virgo Mater, cum virili semine concepta sit, eademque concupiscentia, sine qua nec sanctissimi conjuges generant, originalem maculam sine dubio contraxit. Resp. immaculatam Deiparæ conceptionem, quam pium ac religiosum est tenere, nefas vero & vetitum scripto, aut verbo impugnare, non esse conceptionem carnis propagatæ per semen, sed instans illud, in quo anima creata est, & corpori conjuncta, sive eam foetus formationem, per quam humana substantia carne, animoque conflata incepit vivere, & esse. Pia enim Fidelium opinio, de qua decernatum est diu, tenet *Virginis animam in primo instanti creationis & infusionis in corpus fuisse speciali Dei gratia, intuitu meritorum Christi a macula peccati originalis præservatam, atque in hoc sensu ejus Conceptionis festivitatem solemni ritu celebrari, uti declaravit Alexander VII. Constitutione sua edita an. 1662.* Mea itaque sententia est, primam conceptionem, quæ est carnis propagatio per semen, talem fuisse, ut inde consecuta esset originaria macula, nisi Deus animam Virginis, ne pollueretur unitione corporis, speciali gratia servasset. Quare nec Virgo purissima a de-

bito contrahendi communem labem a me censetur immunis. Quod de ipsa peccati macula nunquam ausim asserere propter honorem Domini, propter Ecclesiae statuta, propter singularem Virginis dignitatem, propter piam, fovendamque Christiani populi devotionem. Neque id summo Deiparae honori quidquam derogat: quin potius cum permulti etiam Sanctorum, ut Anselmus 2. libro *Cur Deus homo* cap. 16. & S. Thomas 3. p. q. 27. art. 2. videantur in oppositam sententiam propendere; atque, ut scribit Baptista Mantuanus Theologus ac Poeta clarissimus, lib. 1. Parthen.

Ista hominum communis erat sententia; verum

Jam senio exangui erigens sua robora sensim

Perdit, & amissa jam majestate recedit:

hac nostra assertione facilius Virginis privilegio consulitur, dicendo veteres de conceptione seminis, & carnis propagatione fuisse locutos, ob quam Virgo Christi redemptione opus habuit: non qua animi peccati vinculo solveretur, sed qua per corpus nullam traheret foeditatem.

Argues 2. Nec per semen, nec vi concupiscentiae originale peccatum potest traduci. Non per semen, quoniam in eo nullum peccatum est: non vi concupiscentiae; etenim si duo conjuges absque ardore libidinis concuberent, gignerent filios originali peccato inquinatos. Contra in statu innocentiae fuisset absque transfusione peccati procreatio filiorum, quae non peragitur absque sensu concupiscentiae.

Resp. haec jam satis fuisse contrita. Diximus enim supra per semen trahi maculam originalem, quatenus per illud propagatur caro peccati, cujus unionem anima coinquinatur. In semine ergo peccatum est, non *formaliter*, sed *causaliter*. De concupiscentia, quae est tradux peccati, dictum non semel, eam non esse motum vel actum, sed perturbationem virium, affectionemque perversam, quae in singulis eadem est. Vide sup. capitis oppositionem secundam. Hujusmodi non futuram in statu innocentiae, nisi ad imperium nutumque rationis Augustinus non semel tradidit, ut perspicuum est ex capite libri praecedentis undecimo.

Tertio oppones argumenta, quae demonstrant ad transfusionem peccati necessarium fuisse aliquod pactum, vi cujus voluntates posterorum fuerint voluntati Adae moraliter

Berti Theol. Tom. III.

conjunctae. Primum est: Hoc pactum explosum est a Jansenio lib. 1. de statu nat. lapsae cap. 6., ubi appellatur Commentum a Theologis excogitatum. Quam doctrinam Jansenius mutuatus est a Lutero in Psalmum 51. & a Calvino libro 1. Institutionum cap. 1. Haec praemittit Edmundus Simonnet Tract. v. disp. v. art. v. nam cetera, quae profert, sunt pervulgata & communia. Alterum est: Potuit Deus supremus universorum Dominus decernere, ut si Adam stetit, omnes cum originali iustitia procrearentur, si cecidisset autem, omnes culpam contraherent, ac in primo homine, tamquam morali capite nostri generis, nostras quoque voluntates censere. Temporales enim principes includunt in voluntate tutoris voluntatem pupillorum, & debita ac vota parentum, in quos filiorum arbitrium translatum est, in istos pertranseunt. Cur non potuit Altissimus Dominator in Adam voluntates includere posterorum? Tertium argumentum est: Genes. xvii. 14. de puero non circumciso legitur, *Pactum meum irritum fecit*; quod de peccato originali S. Augustinus exponit, ut diximus capite 1. Et Osee vi. 7. dicitur: *Ipsi autem sicut Adam transgressi sunt pactum*. Pactum ergo a multis Theologorum assertum commentitium non est, sed traditum in Scripturis, & Augustino probatum.

Ad primum respondetur frustra in nos odioso Jansenii & haereticorum nomine conflari apud imperitos calumniam. Traduci originale peccatum per seminalem originem, & concupiscentiae vehiculo, quod negat Simonnetus, scribit Augustinus, scribit Magister, scribit Sanctus Thomas, scribunt Theologi probatissimi: & pactum, ad quam permulti confugiunt, rejiciunt Tridentini Theologi, Soto, Paschalis, & quotquot huic disserenti de hac quaestione assenserunt. Mitto Nostrates fere omnes, & aliorum Scholasticorum catervam. Sat enim nos a damnatis erroribus distare praecedenti capite evicimus; atque in isto positionis nostrae fontes uberri- mos monstravimus. Nec Scholasticos reliquos nobis adversantes irridemus sed utimur utrimque monumentis, illi suis, nos nostris, juncto adversus Refractarios agmine, & comitatu virtutis.

Nunc ad alterum. Tametsi modo inquirimus quid factum sit, non quid supremus

Q

Do-

Dominus possit: concedimus decrevisse Deum hac lege hominem condere, ut eo peccante, peccarent omnes; eo stante, starent: fate-mur constitutum Adam suæ posteritatis mo-rale caput: annuimus latam ei, vel ab eo legem obstringere posteros, nemo nostrum est, ut id neget, tam bardus ac stupidus. At Deum potuisse includere voluntatem meam, quæ nisi mihi intrinseca sit, mea non est, in voluntate primi hominis, & hujus volun-tatis causa alienum peccatum vere, intrin-sece, ac proprie meum esse, id vero non as-sequor. Repugnantia enim est rerum, non defectus potestatis supremæ. Allata exempla nihil prorsus efficiunt. Non potest a Magi-stratu pupillorum [voluntas transferri in vo-luntatem tutoris in ordine ad peccandum, ut peccante tutore peccet pupillus: sed in ordi-ne tantum ad permutationem, & alienatio-nem bonorum, atque alia istiusmodi, quæ sunt penes Magistratum jurisdictionem. Ita peccante patre, exilio mulctatur filius, quo-niam natus est a parente, quem a sua di-tione princeps expulit; & exilium est filio conditio nativitatis, non proprii poena pec-cati. Princeps enim potest damnare morti homicidam, punire seditiosum; at nunquam efficere, ut filius habeat in se homicidii, ac seditionis reatum, hoc solo, quod genitus sit a patre talium scelerum auctore. Visum proinde est Tridentinis Patribus, exempla quæ nobis obijciuntur demonstrare in posteris Adæ transfusionem poenæ, non culpæ.

Dices: Si filii ob parentum scelera exilio, aliisque poenis plectuntur, & nihilominus non contrahunt illorum scelerum maculam: eccur ex miseris, quibus parvuli afficiuntur, in-fertur hos trahere originalem nequitiam?

Resp. oppositionem istam ad quæstionem, quam nectimus non spectare. Illam solvit Augustinus in Epistola ad Auxilium 75. nunc ordine 250. Corporali poena inficiuntur in-terdam in etiam, qui ejusdem impietatis non fuerunt participes *ad terrorem viventium*, quoniam corpora quandoque moritura sunt ob Adæ delictum: spiritualis autem poena non potest sine proprio crimine infligi, cum in Ezechielis 18 scriptum sit: *Anima quæ pec-caverit, ipsa morietur*. Infantium ergo cor-pora perimuntur, quoniam propter Adæ pec-catum morti miserisque subiecta sunt, nec soluto etiam originariæ culpæ reatu jus ha-bent, ut in terris vivant, neque calamitates

experiantur. Nam etiam baptizatis inest an-tiqui peccati substratum, ac moriendi, & in-gemiscendi necessitas. Ergo visitantur quan-doque a Deo peccata parentum in filiis, ut legimus 20. Exodi, temporalibus suppliciis, quia traxerunt ab Adam carnem peccati: non possunt autem puniri poena spirituali, nisi etiam peccatum trahant aut imitatione, aut origine. Quare ab exclusionem a regno celo-rum, ab ignorantia, a libidine aliisque ani-morum suppliciis monstratur peccato proprio esse obstrictos, nisi fuerit regeneratione ex-piatum. A morte autem, morbis, ceteris-que miseriis corporum infertur, granditate primi peccati jus ad corporalem vitam per-didisse. Itaque filius, qui homicidium una cum patre non perpetravit, mulctatur exi-lio, quia jus non habet, ne de muliere na-tus repleatur miseriis, & potest indebito be-neficio expoliari.

Ad argumentum tertium hæc sit responsio. Omne Dei præceptum, maxime commina-tione, aut promissione latum, appellatur *pa-ctum* in sacris literis. Deus enim præcipien-do quasi de mercede, & de supplicio paci-scitur. Ita præcepta legis *paetum* appellantur Levitici xxvi. 15. Adam ergo prævaricatus est pactum, quoniam transgressus est legem. Quod ex ipsis verbis Osee satis liquet; ait namque de idololatriis: *Ipsi sicut Adam transgressi sunt pactum*: atqui pactum, quod transgrediuntur idololatræ, est Dei lex: ergo Dei lex est pactum illud, quod prævarica-tus est Adam. Eadem est sententia Augu-stini lib. xvi. de Civ. Dei cap. 27. ubi hæc habet: *Testamentum autem primum, quod factum est ad hominem primum, profecto il-lud est: Qua die ederitis mortem moriemini. Testamentum enim est a seculo morte mori eos, qui transgrediuntur præcepta Dei*. Vi-deas, quæso, an hoc loco arbitrariam illam conventionem agnoverit, & compendiose ex-presserit Augustinus, ut scribit Simonnet di-sput. v. de Peccatis art. 3. an potius explo-serit, nullam aliam, præter Dei mandatum, pactionem commemorans.

Præterea objicies: Absque hujusmodi pa-cto vix, ac nec vix quidem potest intelligi quomodo primum Adæ peccatum sit proprium posterorum: quippe horum voluntates non sunt ex Adamo per seminalem originem, cum anima, cujus voluntas proprietas est, per semen non traducatur.

Resp.

Resp. nec intelligi quomodo aliena voluntas, me nolente, sit mea. Proprium est peccatum meæ voluntatis, animique mei, quia voluntas & animus meus per unionem corporis contrahunt habitualement a Deo aversionem, non voluntate Dei creantis animam, sed voluntate primi hominis, a quo est primus motus generationis, quod supra auctoritate, & exemplis satis est explicatum.

Objicies adhuc: Si per seminalem propagationem traheretur originale peccatum, non solum in nos transiret prima Adæ transgressio, sed quodcumque peccatum proximorum parentum.

Resp. neque ipsam transgressionem Adæ in nos pertransire: quandoquidem originale peccatum non est ipsum peccatum Adæ nobis imputatum, sed singulis proprium illud est. Prima illa transgressio fuit originariæ maculæ causa, neque ad hanc ullatenus pertinent alia peccata, vel Adæ, vel proximorum parentum. Quare? Ob primum peccatum communis natura vitata est, & soluto vinculo originalis justitiæ inducta omnimoda perturbatio, anima sese a Deo avertente, voluntate a ratione, sensuum officii a voluntate. Hanc naturam tanta perveritate vitatam seminali propagatione recipimus: atque ita peccatum in omnes pertransiit per unum hominem, quatenus prima prævaricatione communem naturam vitavit. Peccata reliqua sive Adami, sive proximorum parentum non induxerunt in naturam humanam tale vitium, sed invenerunt. Per hæc jam manenti concupiscentiæ voluntas obtemperans non inficit naturam, sed ad istum, vel illum actum illicitum declinat, & cum prona sit ob vitatam originem ad omne malum, reddit ad unum, aut alterum proclivorem. Hæc etiam proclivitas interdum de parentibus in prolem trajicitur, quando ex ebriosis ebriosi, ex idololatriis idololatræ generantur. Ita parentes in filiis originale peccatum quodammodo aggravant; ut scribit sententia 306 Sanctus Prosper: & concupiscentia est in uno, quam in alio, vehementior, actualis scilicet, non habitualis; cui reatus originarius subternitur. Porro hujusmodi actualium peccatorum macula, & privatio justitiæ nequit in posteros pertransire simul cum hac peculiari concupiscentiæ pronitate, quia concupiscentiæ motibus non inest ratio *formalis* peccati, nisi

illis voluntas assentiatur. Inest tamen concupiscentiæ habituali, non cuicunque, sed ei tantum, quæ etiam animam a Deo avertit, ac separat; & hanc per seminalem originem hæreditario jure contrahimus. Quapropter ubi anima per gratiam baptismatis *habitualiter* Deo conjungitur, tollitur peccatum, & remanet concupiscentia. Animadvertite, quod Augustinus, qui cap. 46. & 47. Ench. videtur dubitare, an parvuli obligentur non solum noxa originali, sed etiam peccatis parentum suorum, lib. 1. de Peccatorum meritis & rem. cap. 15. omnem dubitationem deponit, & in vi. Operis Imperf. contra Julianum n. 21. docet solum Adæ, & Evæ peccatum mutando in deterius naturam communi reatu hæreditarii debiti obligare Chiographum, & habere suam vim, & meritum singulare. Observa ibidem objectionem hanc esse Juliani, nec dilui ab Augustino recurrendo ad aliquod pactum, sed ad qualitatem, & effectum primi peccati.

Oppones ultimo cum pio, eruditoque Scriptore Joanne Nicolao Chiesa Congregationis S. Joannis ad Carbonariam Antistite, qui fere unus est ex Ordinis nostri viventibus Theologis, qui pactum propugnat. Trahitur peccatum ex Adam non naturaliter, sed quia ille personam gessit posterorum; præter enim argumentum nuper productum, quod magnam vim habet, quia per primum peccatum non est totaliter infecta persona, ideoque nec totaliter est infecta natura: & si peccatum contrahitur ob concupiscentiam, quæ est effectus transgressionis Adæ, trahi etiam deberet ob concupiscentiam, quæ est causa aliorum peccatorum: præter hoc argumentum, duo sunt, quæ hætenus dicta prorsus elidunt. Unum, quia decimatio Levi non fuit ex natura rei: ergo nec peccatum humani generis in Adam fuit ex natura rei. Deinde Augustinus lib. 1. de peccat. meritis cap. 19. & lib. 3. cap. 2. docet parvulos dici fideles, ac poenitentes propter fidem, & poenitentiam gestantium, quemadmodum propter Adæ prævaricationem sunt obnoxii peccato. Atqui fides, & poenitentia gestantium non est ex natura sua fides, & poenitentia parvulorum: Ergo peccatum Adæ non est ex natura sua peccatum posterorum.

Resp. hujus Theologi positionem esse contrariam Augustino scribenti xiiii. de Civ. Dei cap. 3. *Quod poenaliter præcessit in pec-*

cantibus hominibus primis etiam naturaliter sequitur in nascentibus ceteris. Est etiam obiectio Juliani loco nuper laudato negantis peccatum quod Adam commisit, potuisse fieri naturale. Originaria ergo culpa naturalis est, non quidem institutione naturæ, quod foret blasphemia Manichæorum, sed transfusa vi propagationis naturæ vitiata per Adam, non vi alicujus conventionis, & pacti. Instantiæ autem ad præcedentem argumentationem sunt nullæ, eo quod concupiscentia prior est universarum animi facultatum perturbatio; concupiscentia alia est actualis pronitas voluntatis, aut sensuum; & primæ tantum inest averfio habitualis animi a Deo: unde hæc sola naturam inficit, & animam labe originali commaculat. Quæ dicuntur de Levi decimatione, sententiam nostram corroborant. Enim vero Levi decimatus est non ratione pacti, sed per seminalem originem, ut ostendimus supra ex Augustino lib. iv. Operis Imperfecti cap. 103. Itaque & nos per originem seminalem fuimus in lumbis Adæ, & hac ratione peccavimus *originaliter*. In his, quæ scribit Augustinus de peccatorum meritis, est aliqua dissimilitudo, & aliqua æquiparantia. Dissimilitudo est, quod in baptismo est generatio spiritualis, vi Sacramenti, quod gratiam confert ex Christi institutione: in procreatione hominis trahitur peccatum per vitium carnis, quæ traducitur generatione naturali. Paritas in eo est, quod sicut gratia confertur per Sacramentum institutum a Christo etiam parvulis nondum credentibus propria voluntate; ita originalis noxa per vitium carnis contrahitur a parvulis nondum propria voluntate peccantibus. Audias Augustinum lib. 3. de peccat. meritis cap. 2. *Sicut eos vita spiritus in Christo regenerat fideles, sic eos corpus mortis in Adam generavit peccatores; illa enim carnalis generatio est, hæc spiritualis &c.* & loco altero, qui objicitur, *Totum hoc, inquit de regeneratione spiritus, in spe fit vi Sacramenti, & divinæ gratiæ, quam donum donavit Ecclesiæ.* Inepta autem est consecutio. Naturale non est, quod parvulis confertur per gratiam: Ergo naturale non est quod contrahunt per carnalem generationem. Ac de quæstione perdifficili dictum sit.

COROLLARIUM.

Ex nostra sententia sequitur absque ulla ambiguitate, quod perseverante Adam, si Cain Dei legem prævaricatus esset, is communem naturam peccati inquinamento foedasset, atque in posteros per seminalem originem, & carnalem concupiscentiam transfudisset originalem reatum. Sed stante Adamo exornasset Deus probabilius majori gratiarum cumulo universam cum genitore progeniem, ne ullus homo ulterius ab incommutabili bono descisceret.

Sequitur etiam, quod si Deus absque virili semine hominem conderet; quoniam is non esset ex Adam per seminalem originem, non inficeretur peccato originali. Quamquam enim tota massa corrupta est, & homo ille ex hac eadem massa plasmaretur; tamen caro non inficit animam, nisi in quantum est principium generationis, ut docet Sanctus Thomas 1. 2. q. 81. art. 4. ad 3. tum quia non fit proprium posteris peccatum Adæ, nisi ab eo sit motus generationis, sicut actus corporalium membrorum non pertinent ad peccatum, nisi in quantum moventur a voluntate: tum etiam, quia nullibi, ut in semine, fervescit libido, nec casualiter continetur tota substantia, quæ omnium virium & sensuum, in quorum inordinatione stat originalis culpæ substratum, sit subsidium, atque instrumentum.

Postremo consequitur, quod, etiam si sola Eva peccasset, vel solus Adam, posterius nascerentur obnoxii peccato. Me non latet magnum numerum Theologorum sentire oppositum, quod, inquiunt, est homo primus generationis auctor, & principium efficiens: quod Magistro Beato Thoma citata quæstione, art. 5. potest validissime propugnari. Sed opinor principium generationis non esse maritum sine uxore, neque semen virile absque semine mulieris, quocunque modo illud concurrat; quod apud Philosophos controversatur. Quoniam ergo coeuntium fit una caro: in ea seminum permixtione, si alterum pollutum sit, oportet ut vitietur utrumque, & modicum fermentum totam massam corrumpat. Atque id fiet, etiam si muliebria permisceantur ad solam fermentationem. *A muliere initium factum est peccati, & per illam omnes morimur.* Sive autem a mulie-

re, sive ab Adam dicatur, utrumque ad primum hominem pertinet, quoniam sicut novimus, mulier ex viro est, & utriusque caro una est. Unde & illud quod scriptum est, & erunt duo in carne una: igitur non jam duo, inquit Dominus, sed una caro. Ita Augustinus in 1. de Peccatorum meritis cap. 16. Etsi ergo Pater præcipuus gignendorum filiorum sit auctor, eique generationes tribuantur, ut præclare idem Augustinus animadvertit lib. 3. Op. Imperfect. num. 90. nihilo tamen minus non exierit motum ad generationem idoneum, nisi complexione mulieris, ac seminum permixtione. Puto autem nihil referre, num aqua effluat impura ab ipso fonte, num lutulenta efficiatur in vase. Sed quoniam vereor ne hæc sententia, vel potius opinatio mea minus nostris arideat, quamvis illam cum Estio Dist. 22. §. 8. valeam pluribus communire, non eam nimium loquax obtrudam.

CAPUT VII.

De singulari quadam opinione asserente peccatum Judæorum Crucifixionis Domini auctorum esse genere suo originale.

STATUIMUS supra præter originale peccatum nullum aliud ad posteros hæreditario jure transire. Solus Bajus prop. 52. asseruit, omne scelus ejus esse conditionis, ut suum auctorem & posteros eo modo inficere posset, quo infecit prima transgressio: sive quod Bajus existimaverit omnem pravum motum concupiscentiæ esse formaliter peccatum, sive quod nullum reatum agnoverit præter obligationem ad poenam; quæ duo affirmavit propositione 75. & 56. Nam & pravam inclinationem a proximis parentibus trahimus, & visitat quandoque Deus peccata parentum in filios corporalibus saltem suppliciis. A qua Baji doctrina, ut a media nocte meridies, absunt sententiæ Augustini. Is enim, ut ex præcedentibus liquet, in Adæ primo peccato ad mutandam in deterius naturam agnoscit meritum singulare, libro vi. contra Julianum cap. 21. & in reatu concupiscentiæ demonstrat aversionem a Deo, sive, ut loquitur lib. 1. de peccat. meritis cap. 1. interclusionem, quæ hominem a suo Creatore separat, ideoque etiam reatum culpe. Nunc excitata est nova quaestio scriptis

Magistri Mansi plurimum collustrata, an saltem scelus Judæorum qui Matth. xxviii. 25. clamarunt, Sanguis ejus super nos, & super filios nostros, illorum progeniem inficiat. Ferunt namque Judæi illius sceleris poenas, easque gravissimas, non solum captivitatem ac dispersionem, sed etiam intestinum in Dei filium odium, maximamque cordis obdurationem. Et hanc si dicatur comitari intima macula, quæ dici possit vitium naturæ, habeatque singulare meritum, ut prima Adæ transgressio, naturam ipsam inficiendi; nihil hæc assertio habebit cum erroribus Baji commune. Versetur itaque in hac dissertatione nuper nata, ac lepidula, ad punctum temporis.

PROPOSITIO. Scelus Judæorum, quibus auctoribus Christus cruci suffixus est, nequit appellari peccatum naturæ pervadens in posteros.

Demonstratur 1. Ex verbis Apostoli ad Rom. v. 16. *Judicium quidem ex uno in condemnationem: gratia autem ex multis delictis in justificationem.* Ubi inter Adam, & Christum, & inter illius inobedientiam, istiusque ad mortem usque singularem humiliationem hæc statuitur antithesis, quod quisquis carnali generatione propagatur per Adam contrahit maculam originalem, & quisquis regeneratur per Christum justitiæ gratia exornatur; sed non sicut delictum, ita & donum, cum generatione carnali non contrahatur nisi unum delictum, gratia autem Christi, quæ nos justificat, non solum originarium illud dispungit, sed etiam actualia, quæ voluntate propria patrantur. Unum est ergo peccatum quod trahitur per originem, & causa est condemnationis posterorum: Atqui non unum esset, si etiam scelus Judæorum pertransiret in posteros: Non ergo pertransit.

Respondet Manso Tom. 2. Theol. Scholasticæ p. 514. utique peccatum originale, quo singuli nascuntur obnoxii, unum esse; sed quid inde ad determinata peccata hujus, vel alterius determinatæ familiæ? Sed persistit adhuc præcedens argumentatio. Comparatio enim facta ab Apostolo inter Adam & Christum est, quod sicut Christus est unus in quo omnes justificantur, quia non sola ejus imitatio justos facit, sed per spiritum regenerans gratia: ita & Adam unus est, in quo omnes peccaverunt, quia non sola ejus imi-

imitatio peccatores facit, sed per carnem generans pœna. Quod & satis manifestum est, & hisce iisdem verbis asseritur ab Augustino in primo de peccatorum meritis cap. 15. Atqui determinata scelera capitis huius, aut alterius familiæ non habent pœnam, quæ generet per carnem; non enim Judæorum pervicacitas, & ferverescens in Christum invidia excitat motus, quibus propagatur natura, & carnalis generatio peragitur, sed ii efficiuntur duntaxat carnis concupiscentia, quæ est memorata *per carnem generans pœna.* Ergo determinata huius, aut alterius familiæ scelera nequeunt esse naturæ, & genere suo originalia. Similiter ideo per Apostolum *non sicut delictum, ita & donum,* Quia *generante carne illud tantummodo trahitur, quod est originale peccatum: regenerante autem spiritu, non solum originalis, sed etiam voluntariorum fit remissio peccatorum.* Ita eodem loco Augustinus. Atqui si Judæorum scelus pertransiret in filios, generante carne non traheretur tantummodo illud, quod est originale peccatum. Igitur scelus Judæorum in filios nequaquam culpæ reatu pertransit.

Accedit argumentum ex postremo Augustini contra Julianum Opere lib. vi. Num. 21. petitum. Ubi Hæretico objicienti, quod si primum Adæ peccatum fieret naturale, tale etiam evaderent quæ voluntas criminosa quotidie committit: respondet illud solum *habere suam vim, & suum meritum singulare,* propterea quod potuit *omnium ex viro & muliere nascentium in deterius mutare naturam.* Hoc vero potuit, quoniam ante illud peccatum, *natura illa talis fuit, ut nec mori posset, si peccare nolisset: natura illa talis fuit, ut in se discordiam carnis, & spiritus non haberet: natura illa talis fuit, ut contra vitia sua nulla certaret.* Atqui ante peccatum Judæorum in Christi cadem conspirantium talis in eis natura humana non erat, sed morti subjecta, discordiis lacerata, affecta vitiis: Ergo illud Judæorum scelus non habuit vim ac meritum singulare, (non quidem in se inspectum, sed quoniam jam naturam vitiatam invenit) ut deberet omnes inde nascentes inficere. Vide quæ diximus præcedenti capite ad objectionem penultimam.

Eodem loco Augustinus ostendit quænam culpa sit originalis, quænam vero actualis ex pœnis, quæ inde consequuntur. Ut enim culpa originalis sit, & contrahatur propaga-

tione naturæ, necesse est, ut quisquis illam naturam habet, iisdem pœnis afficiatur. Nam si pœna non pertranseat ad omnes, est peccatum actuale, quod pœnis temporalibus etiam in posteris quandoque punitur ad terrorem malorum, pœna autem æterna non punitur nisi in iis, qui illud imitantur. Ex quo probat primum Adæ peccatum originariam labem in nos transfundere, quod pœnis, quas Deus primis hominibus fuit comminatus, singuli afficiuntur. Etenim *nullum hominem videmus a pœna laboris alienum: nullam parientium a suppliciis scimus immunem, &c.* Si ergo scelus Judæorum evasisset naturale, scilicet cum propagatione naturæ culpam trajiciens in posteros, omnes crucifixorum Christi nepotes easdem spirituales pœnas luerent, quæ juxta Cl. Theologum sunt amissio juris ad promissiones factas Abraham, velamen cordis, & obcæcatio, & culpa ac vindicta effusi sanguinis Jesu. Atqui his pœnis non afficiuntur Judæi omnes, sed ii soli, qui imitantur Majorum suorum flagitia; ut enim legimus Act. xxi. 20. multa millia ex Judæis crediderunt, atque auctore Apostolo ad Rom. xi. 25. *Cæcitas ex parte contigit in Israel.* Ergo scelus Judæorum non est peccatum naturæ, nec reatu pertransit in posteros.

AD QUÆDAM IN CONTRARIUM ARGUMENTA.

Ob. 1. Judæi, ex quo propagati sint ex semine Abraham, peculiare jus ad divinas promissiones habebant. Etenim Gen. xvii. 7. Deus statuit pactum cum Abraham, ut esset Deus *seminis illius*, Christus Matth. 15. 24. testatur se tantum missum fuisse ad oves, *quæ perierunt ex Israel:* atque Lucæ xix. 9. Zachæus salutem consecutus est, eo quod & ipse *filius esset Abraham.* Atqui post Domini Crucifixionem hoc jure privati sunt, ut liquet ex parabola apud Matth. xxi. de dispersis agricolis ob occisionem Filii Domini sui, nec non ex ipsa Apostolorum prædicatione: nam principio Matth. x. 6. præcepit eis Jesus, ne abirent in vias gentium, at post mortem cap. xxvi. 11. 18. jussit, ut omnes gentes docerent. Judæi ergo ob crimen Deicidii nedum se, sed posteros quoque suos jure ad promissiones divinas privaverunt. Atqui peccatum, quod privat bono aliquo non so-

solum personam, sed ejus progeniem ex D. Thoma q. 4. de malo art. 5. est peccatum inficiens naturam; Judæorum ergo scelus peccatum naturæ est.

Resp. dist. maj. Judæi jus habent ad divinas promissiones ex quo sint filii Abraham secundum carnem, nego: secundum spiritum, concedo: ait enim Apostolus ad Rom. 4. 13. *Non enim per legem promissio Abraham, aut semini ejus, ut heres esset mundi, sed per justitiam fidei: & Augustinus in Ps. 148. Quisquis imitatus fuerit Abraham, filius est Abraham: quisquis degeneraverit a fide Abraham, perdidit progeniem Abraham. Judæi denegaverunt; perdidērunt. Ita Chanaanæ non erat filia Abraham, quia nondum credebat, unde ei eodem cap. xv. Mat. v. 28. ob fidem concessum est quod petebat. Zachæus etiam erat filius Abraham imitando fidem, quia non erat in vanitate somniantium, sed in fide evigilantium, ait Augustinus in Ps. 75. Alioqui si Zachæus non propter imitationem fidei Abraham salutem consecutus esset, sed ob carnalem propagationem, salvi facti essent Judæi omnes. Hæc ad majorem propositionem. Minor eadem ratione distinguenda est: Judæi privati sunt jure promissionum divinarum quantum ad terram Chanaan, aliaque bona temporalia, concedo: quantum ad sempiternum regnum Messiae, subdistinguo: Judæi omnes procreati ex semine crucifixorum, nego: Judæi, qui horum crucifixorum imitantur infidelitatem, concedo. Enimvero post mortem quoque Christi Judæis Evangelium prædicatum est, & Apostoli conversi sunt ad gentes, quoniam Judæi ipsi contradicebant blasphemantes, & verbum Dei refutabant. Videantur Acta Apostolorum cap. xlii. 26. & 46. Distinguenda est pariter minor subsumpta: Est peccatum naturæ illud, quod privat aliquo dono naturæ, ut originale quod privat originali justitia, & recta facultatum, ac sensuum ordinatione, atque harmonia, quale donum primitus collatum fuit Adam, trahendum, si stetisset, in omnes posteros, esto. Peccatum est naturæ, quod privat aliquo dono collato fidei, meritoque personæ, quale donum fuit promissio Abraham participanda ab his tantum, qui ejusdem fidei imitatores sunt, nego. Atque hæc etiam est expressa doctrina D. Thomæ 4. q. de malo art. 8. ubi definit peccata proximorum parentum non esse*

originaria, quoniam non auferunt aliquod donum naturæ, idest donum in singulos naturali generatione propagandum.

Ob. 2. Ad Rom. xi. 24. Judæi dicuntur inserti olivæ, idest, Ecclesiæ fidelium secundum naturam. Cap. xv. 8. asseritur Christum fuisse ministrum circumcisionis ad confirmandas promissiones patrum, & cap. ix. 3. 4. Apostolus ait Israelitarum esse adoptionem, gloriam, legislationem, promissa: de iis loquens, qui erant ejus cognati secundum carnem. Itaque naturaliter, & vi propagationis ex semine Abraham spectabant ad promissionem, a cujus jure ob mortem illam Christo exciderunt.

Resp. nego consequentiam. Nam ad Rom. xi. Judæi dicuntur olivæ rami naturales, quia naturali propagatione erant ex radice, sive genere Abraham, in quo per fidem servabatur Ecclesia: quemadmodum Gentes erant rami oleastri, quia inter eas vigeat idololatria. Ut ergo idololatria gentium non est peccatum originale, sed actuale transiens in posteros imitatione, non semine; & ita benedictio Abraham spectat ad omnes, qui imitantur illius fidem, non qui gignuntur ex ejus semine. Et quomodo gentes insertæ sunt in bonam olivam per gratiam fidei, ita rami naturales fracti sunt propter incredulitatem. Ita ibidem Apostolus v. 20. Propter incredulitatem, inquit, non per seminalem originem. Si enim per seminalem originem non contigisset in Israel cecitas ex parte, nec salvus fieret omnis Israel, ut e vestigio addit Paulus, idest, qui & ex Judæis, & ex gentibus secundum propositum vocati sunt: ipsi verius (sive verus) sunt Israel, inquit Augustinus Ep. 59. nunc 149. 19. Nam poena respondens peccato naturæ posterius omnes mulctantur. Ex his patescit sensus aliorum verborum, maxime quod Apostolus appellans Israelitas cognatos secundum carnem, ostendit alium modum cognationis secundum fidem, ut animadvertit Augustinus serm. 63. de diversis cap. 18. De ea autem cognatione ad Rom. ix. 8. scriptum est: Qui filii sunt promissionis æstimantur in semine.

Ob. 3. Judæi crucifixo Domini clamarunt Mat. xxvii. 25. Sanguis ejus super nos, & super filios nostros, idest, culpa & poena, habet Glossa interlinearis: Atqui perseverat usque hodie imprecatio, ut scribit Hieronymus laudatus a Corn. a Lapide Comment.

ment. in hunc locum Matthæi : Ergo pertransit ad posteros Judæorum *culpa, & pœna.*

Resp. dist. majorem : Clamaverunt invidentia excæcati, & nescientes quid imprearentur, conc. quod posset sceleris sui in filios culpa, & pœna transire, subdist. pœna temporalis, qua ad terrorem impiorum interdum puniuntur posteri nullum jus habentes ad terrenam felicitatem, licet sint innocentes, concedo : pœna sempiterna, qua puniantur Judæi, tametsi non imitentur incredulitatem patrum suorum, nego. Atqui perseverat usque hodie imprecatio, scilicet temporalis pœna, & abominatio prædicta a Daniele, ut inquit ibidem a Lapide, conc. pœna sempiterna, si imitentur Judæi incredulitatem Majorum, esto ; nisi illam imitentur, nego.

Ob. ultimo. Scelus Judæorum appellatur a Jeremia cap. xvii. 1. *peccatum scriptum stylo ferreo in ungue adamantino*, & ab Amos ii. 6. scelus, a quo Israel non convertitur. Id vero non solum ob temporalia supplicia, verum etiam ob cæcitatem, ac pervicaciam, quæ in Judæis tanta est, ut perpauci Christi fidem amplectantur : & si quis Christo nomen dederit, continuo ad relapsum vehementi inclinatione excitatur. Ex solo lacte Judææ nutricis infici puerulos experientia compertum est. At ubi pœna est, etiam culpa invenitur, frequenter Augustino Julianum interpellante ; *Fatemini pœnam, culpam dicite* : Itaque in Judæos culpa Majorum trajicitur.

Resp. peccatum Judæorum scriptum esse stylo ferreo ; quoniam ejus causa in perpetuam captivitatem sunt deportati, & quemadmodum idololatæ amuleta Deorum suorum suspendunt ad cor, ita Judæi dispersi, quasi insignia deferunt *καὶ χάραγμα* patrati sceleris. Id vero non est culpam contrahere, sed quasi sanguinis infamiam, & infortunium natalium. Ita posteri Cham secum ferunt maledictionem paternam : ita peccato Salomonis ejus filii diminutione regni puniti sunt : ita furciferorum, ac rebellium nati absque proprii reatus macula infames. Causam reddidi superiori capite ad 3. At, inquit Manso, trahunt Judæi a parentibus etiam prævum habitum, cæcitatem, pervicaciam, & inclinationem ad imitandum crucifixores. Quid inde ? Filii omnes, ut plurimum, prævam affectionem contrahunt parentum ; & eorum artes, vitia, moresque imitantur,

maxime si eadem sit parentum, ac filiorum educatio. At hæc prava affectio non substernitur reatui culpæ, nisi præbeat voluntas assensum. Nemo quippe damnatur propterea quod inclinationem malam ob corporis dispositionem induat semine, aut lacte. Enimvero culpæ reatus vel est privatio originalis justitiæ, vel actualis ; illam privationem induxit peccatum Adæ, quia naturam vitiavit originaria justitia exornatam : hanc privationem effecit actualis voluntas, quia iterum animam exuit superinducta justitia. Judæi ergo, ut generantes reliqui, in filios affectiones malas trajiciunt : quæ, ut in parentibus, ita in posteris nequeunt esse proxima causa damnationis, idest, nocere non possunt nisi volentibus. Qui volunt, ac pe-reunt, non sunt discreti a massa perditionis, neque eis auxilia, quæ nullum durum cor respuit, sunt Dei proposito præparata. Cur sic discreti non fuerint, non est peccatum crucifixorum, sed illud, quod trahimus ex Adam ; & qui discreti sunt, velamen cordis abjiciunt, eisque sive Judæi sint, sive Gentiles, sive mali improbique Christiani, *durum est contra stimulum calcitrare*, Act. 9. 5.

C A P U T VIII.

De pœnis, quæ in altera vita originali peccato respondent.

PUEROS non regeneratos baptismo ante rationis usum concedentes naturæ Pelagiani excludi quidem a regno cœlorum senserunt, sed frui tamen felicitate quadam, ac vita perenni. Hanc Pelagianorum fuisse hæresim nullus ignorat, traditque expresse Augustinus Hær. 88. de peccato origin. cap. 21. term. 14. de verbis Apostoli, lib. 11. de orig. animæ cap. 12. in v. Operis Imperf. contra Julianum num. 200. & aliis in locis compluribus. Eisdem pueros frui naturali beatitudine, & post judicium extremum super terram esse commoratuos censent Catharinus, Pighius, & Cardinalis Sfondratus. Puniri exclusionem regni cœlorum, quod supplicii genus dicitur pœna damni, consentiunt uno ore Catholici. Sunt ex his nec pauci, nec infimi ordinis, qui ex hac pœna nullum animi dolorem illos experiri arbitrantur. Augustiniana tandem sententia est, illos nedum dolore aliquo macerari, sed etiam plecti pœna

na sensibili, licet, comparate ad eos, qui actualia patrarunt, leni admodum, & mitissima.

Antequam hujus doctrinae positiones afferam, dissimulandum non est, Augustinianae sententiae assertores passim appellari a Scholasticorum nonnullis *Tortores puerorum*. Quibus si vicem rependere velimus, nihil est, quod facilius possimus praestare. Nam Florentius Conrius Archiepiscopus Tuamensis, & is quidem non Augustiniani instituti, sed Ordinis Minorum, in libro, quem de hoc argumento conscripsit cap. 26. hos Scholasticos stupendae animositatis redarguit, a penetrandis Augustini principiis remotissimos esse pronunciat, parum Divinas Scripturas penetrare, & Romanam Ecclesiam, dum Augustini placitum labefactare conantur, non levi forte injuria afficere. Sed nos ab his penitus abstinemus, hac una responsione contenti, tortores damnatorum esse daemones; & universorum judicem, ante cujus tribunal etiam pueri sisti debent, esse Deum. Ipse illorum causam aperte novit; nos quae audivimus ab Augustino, referemus, commiserantes Filiorum Adae conditionem: quae nisi talis erit, qualem nos opinamur, gratulabimur maximopere. Nae tortores dicuntur, qui nec percutiunt, nec damnant, & commiserantur damnatis!

Vetustis hisce conviciis, quae late expungit Norisius in Vindiciis cap. 3. §. 5. nunc praetermissis, animadvertendum est, quod Edmundus Simonnet Jesuita doctissimus Disput. v. de peccatis art. 12. ingenue fatetur, Latinos Patres post exortam haeresim Pelagianorum magno consensu nostram tenuisse sententiam; quamquam oppositam post saeculum XII. amplexi fuerint fere omnes Doctores Scholastici. Imo nostram definitam in Concilio Florentino arbitratur Petavius alter celeberrimus Jesuita Tom. 1. Theolog. Dogmatum lib. 1x. cap. 10. prope finem: quod sine ulla haesitatione fatetur Nicolaus L'Herminier Tom. vi. pag. 441. Quod vero de Scholasticis dictum est, nos utique negare non possumus. Cum enim Magister sententiarum scripsisset dist. xxxiii. infantes nullam ignis materialis, vel conscientiae vermis poenam sensuros, qui primum in eum Commentaria ediderunt, fortasse de hac quaestione minus solliciti, nec data opera Fratrum testimoniis expensis Magistro subscriperunt, tria quoque Scholasticorum lumina

Berti Theol. Tom. III.

D. Thomas, Scotus, & S. Bonaventura. Ob quorum auctoritatem, absit, ut huic assertioni vel minimam erroris notam nos audeamus impingere. At vicissim immerito a nonnullis vexamur, si ab istis recedimus. Nam major pro nobis stat numerus, & auctoritas Patrum, si verum est nobiscum cum Augustino Latinos reliquos consentire; quod num verum sit, postea inquiremus. Nec destituimur Scholasticorum suffragiis. Nam parvulos luere poenam ignis, si Thomam de Argentina exceperis, tenent omnes instituti nostri Doctores. Commemorandus primo Gregorius Ariminensis in 1. dist. 33. q. 3. qui tamen quaestionem his verbis absolvit: *Quia hujus quaestionis non vidi partem aliquam expresse determinatam ab Ecclesia, & tremendum mihi videtur negare auctoritates Sanctorum, e contra etiam non est tutum contraire communi opinioni, & consensioni Magistrorum nostrorum; idcirco neutri parti alteram praefereus, diiudicationem earum lectori relinquo.* Atque hanc moderationem nos tenere volumus lectoris judicium expectaturi. Sequuntur Alipius Reylof lib. vii. de Anima cap. 2. Carolus Moreau Tom. 1. Tertul. p. 2. pag. 89. Cardinalis Norisius in Vind. cap. 3. Gavardi de Peccat. Originali q. 2. art. 5. Petrus Manso Tom. 2. q. xv. Nicolaus Girken Tom. 2. tract. 3. dub. 4. q. 2. Leonardus Vanroy de Peccatis quaest. ultima, Aurelius Piette Tom. 2. cap. 2. q. 1x. atque ut omittam Musaeum, Paludanum, aliosque innumeros, Antonius Guerrero Tract. 111. §. 1x. prioris voluminis Operis Moraliū, quod adhuc sub praelo sudat. Ex externis plures laudat citato loco Norisius praesertim ex discipulis Scoti, ut Joannem Pontium, Patrem Macedo, Florentium Conrium, alios. Sylvius 1. 2. q. 86. art. 2. fateatur sententiam nostram esse *tum Scripturis, tum Patribus conformiorem*. Estius §. viii. in dist. 33. secundi libri utriusque argumenta proponit, & affirmat hanc nostram, in quam magnopere inclinat, poni a Fulgentio inter regulas fidei, etsi neutra tamquam fide tenenda sit, nec possit e contra damnari tamquam haeretica. Ex Sorbonicis Doctoribus luculenter pro nobis scripsit L'Herminier tom. 6. pag. 415. Augustini, aliorumque Patrum Africanorum, & Gregorii Magni hanc esse mentem confirmat Ludovicus Habert de Peccatis cap. vii. §. 7. q. 10. Eidem assentitur Juvenin P. 7. dissert. 7. cap. 2. quaest. v. Hos commemorasse sufficiat. Nunc dirimendae

R

con-

controverſiæ bonis , ut inquiunt , avibus tantillum operis commodabo .

PROPOSITIO I. Pueri decedentes priuſquam ſint regenerati baptiſmate , ſupernaturali beatitudine minime potiuntur .

Hæc propositio eſt de fide adverſus Pelagianos definita a variis Conciliis , ut ſcribit S. P. lib. 11. de Orig. animæ cap. 12. iſeſt a Dioſpolitano , Carthagenſi , & Milevitano . Quibus adde Tridentinum ſeſſ. v. can. 4. & Florentinum ſeſſ. ultima . Demonſtratur 1. ex Scripturis ; nam Jo. 111. 3. habetur : *Niſi quis renatus fuerit , &c. non poteſt videre regnum Dei* . Quo teſtimonio percuſſi Pelagiani fatebantur parvulos baptizandos eſſe non propter ſalutem , & propter vitam æternam , ſed propter regnum cœlorum , ut Auguſtinus refert Serm. de verbis Apoſtoli quartodecimo . Atqui non ſolum a regno cœlorum , ſed etiam a ſalute , & vita æterna huiusmodi parvuli excluſi ſunt : Ergo ſupernaturali beatitudine non fruuntur . Minorem probamus primo , quia commentitia eſt illa a Pelagianis excogitata inter regnum Dei , & inter æternam vitam diſtinctio , quemadmodum evici cap. 1. huius libri propoſit. 2. argum. 3. Deinde ex eodem cap. Joannis verſu 16. *Ut omnis qui credit in illum non pereat , ſed habeat vitam æternam* , ſatis apparet eos , qui habituali fide non exornantur , eſſe æterna vita privandos . Quod in eodem Evangelio repetitur cap. v. 24. 40. &c. Demonſtratur 2º. Patrum auctoritate , maxime Auguſtini ſcribentis laudato Serm. de verbis Apoſt. 14. *Nos dicimus aliter ſalutem , & vitam æternam non habituros , niſi baptizentur in Chriſto* . Et in 11. de peccat. meritis cap. 16. *Multum autem fallit & fallitur , qui eos in damnatione prædicat non futuros , dicente Apoſtolo , Judicium ex uno delicto in condemnationem* . Adſtipulantur Patres Concilii Carthagenſis , & Milevitani in Epistoſa ad Innocentium 90. & 92. inter Auguſtinianas : illi enim ſcribunt , *Parvulos etiam propter ſalutem , quæ per Salvatorem Chriſtum datur , baptizandos (Pelagiani) negant , & ſic eos mortifera iſta doctrina in æternum necant : promittentes etiam ſi non baptizentur habituros vitam æternam , nec pertinere ad eos , de quibus Dominus ait : Venit enim filius hominis quærere , & ſalvum facere , quod perierat* . Quam Pelagianam aſſertionem ſubinde anathemate feriunt . Et Milevitani Patres :

Pueros quoque parvulos , ſi nullis innoventur Chriſtiana gratiæ Sacramentis , habituros vitam æternam nequam præſumptione contendunt , evacuantes quod dicit Apoſtolus , Per unum hominem &c. Vide & Innocentii Epistoſam , ejuſque ſententiam apud S. Patrem libro 11. ad Bonifacium cap. 4. Nec non Gelatii ad Pícenos Epíſcopos . Tertio refutatur hæreſis Pelagianorum ratione : nam repromiſſa beatitudo eſt Dei viſio , ut docet Apoſtolus 1ad Corinth. 1. cap. 13. 12. & Joannes 1. cap. 3. 2. Hi pueri non videbunt Deum , ut eſt in ſe ; Ergo privabuntur ſupernaturali beatitudine . Accedit nec Pelagianos potuiſſe percipere , quænam ſit hæc vita ſempiterna extra regnum cœlorum , ut liquet ex Auguſtino cap. 21. de Peccato originali .

Advertendum obiter diſtare ab hæreſi Pelagiana opinionem Gerſonis affirmantis ſerm. de Nativ. Virginis quosdam pueros nondum natos , ſi forte morituri ſint priuſquam ad baptiſmum fluminis pervenire valeant , & præſertim parentes aſſidue orent , & in votis habeant , ut baptizentur , baptiſmo Spiritus Sancti miſericorditer conſecrari . Cujus opinionis ſuffragator eſt Gabriel Biel in 1v. diſt. 9. q. 2. & Cajetanus in 111. partem q. 68. art. 1. 2. & 11. Hi enim parvulis per Chriſti gratiam abſque baptiſmo noxa originali deleta beatitatem , regnumque cœlorum ſtatuminant . Sed paucos habet patronos commentum iſtud , meritoque refellitur . Primo enim diſerte Auguſtinus lib. 11. de Origine Anim. cap. 12. adverſus Vincen-tium Viſtorem affirmat , neminem , qui non renatus fuerit Chriſtianæ fidei lavacro , ſolvi ab originali peccato , niſi myſterium fidei in parvulis perficiatur atque impleatur , & perperam illius peccati abolitionem promitti abſque Chriſti baptiſmate . Legatur & Epistoſa 57. ad Dardanum . Deinde non eſſe de parvulorum ſine baptiſmo decedentium damnatione dubitandum , liquet ex Epistoſa 1. Siricii Papæ cap. 2. & ex Conciliis Africanis nuper laudatis , nec non ex plenariis Florentino , ac Tridentino , quæ definiunt neceſſum eſſe , ut peccatum originale lavacro regenerationis expiatur , ſalias decedentes pueros æternam vitam non conſequi . Legito Petavium lib. 1x. Theologorum Dogmatum cap. xi. Tandem ſi fide , ac voto parentum poſſent pueri interiori baptiſmate conſecrari , quamplures filii fidelium in utero matrum ex-

expiarentur, neque puerulos recens natos necesse foret ob damnationis periculum sacro fonte levare. Quod est nimium plaudere Novatoribus, a quorum dogmate Catholici omnes abhorrent.

PROPOSITIO II. Fictitia est illa naturalis beatitudo, quam benigniores quidam pollicentur infantibus.

Evincitur pluribus argumentis, quorum esto primum. Hæc assertio nullum in Scripturis vel Patribus fundamentum habet, quin, ut visum hætenus, cum ex illis, tum ex his constat omnes ob Adæ delictum damnari, & excludi a regno, nisi lavacro regenerationis mudentur. In quo exilii, ac damnationis statu puerulos beatitudine quadam potitos quasi ludere, & in arundine longa equitare, nos quidem anilem fabulam arbitramur. Alterum est, quod si ad naturalem aliquam beatitudinem huiusmodi parvuli pervenirent, foret hæc medius ille locus inter regnum cælorum, & condemnationem, quem locum commementi sunt Pelagiani, & de quo Augustinus in primo de Origine animæ cap. 9. *Non baptizatis parvulis*, inquit, *nemo promittat inter damnationem, regnumque cælorum, quietis, vel felicitatis cujuslibet, atque ubilibet quasi medium locum, hoc enim eis hæresis Pelagiana promissit*. Ubi non solius supernaturalis felicitatis, sed *cujuslibet* parvuli, qui non renati decedunt, asseruntur expertes. Tertium argumentum illud est, quod hi parvuli non sunt immunes a pœna, & miseria, ut sequenti propositione demonstrabitur. Nequit autem beatitudo aliqua cum oppressione animi, ærumnisque consistere. Proximum est, quod hi parvuli stant sub dæmonis potestate, ut S. Pater affirmat lib. vi. contra Julianum cap. 8, & lib. iii. de Nuptiis cap. 18. quod etiam liquido colligitur ex baptizandorum exsufflationibus. Sub vexatione autem Dæmonum, *nonne universa, quam Deus instituit, natura turbatur?* ait ipsemet Augustinus lib. i. Operis Imperf. cap. 88.

His accedit, quod gravissimorum Theologorum judicio, non aliam beatitudinem, parvulis decedentibus sine baptismo promittebat hæresis Pelagiana, quam naturalem felicitatem. Ita sentit Estius in distinctionem 33. §. 7. ita Petavius lib. ix. de Prædest. cap. xi. n. 2. ita L' Herminier loco citato Concl. 2. & ex Nostratibus Norisius, & quos supra commemoravi. Id vero mihi satis com-

pertum est. Nam Pelagiani duo genera vitæ distinguebant; unum est, *ἀναμάρτησία*, si-ve expers peccati animus, cujus quisque naturæ viribus sibi met esset auctor, ita ut sine peccato vitam degens congruentem felicitatem assequeretur. Posterior vita est adoptio, & dignitas filiorum, ad quos regnum cælorum hæreditario jure devolvitur. Atqui Pelagiani fatebantur pueros non baptizatos tali hæreditate privari: Ergo iis non aliam beatitudinem pollicebantur, quam quæ naturæ viribus posset comparari, & nullum haberet supernaturalis beneficii ornamentum. Præterea Pelagiani fatebantur parvulos non esse vasa in honorem, nec eis deberi vitam æternam paratam credentibus, sed quamdam tantummodo felicitatem, in qua sine cruciatibus vitam agerent. Ita nimirum constat ex Augustino lib. i. de Prædest. Sanctorum cap. 13. lib. i. Operis Imperf. cap. 137. lib. ii. de Nat. & grat. cap. 21. Ergo Pelagiani numquam parvulis absque Christi Sacramento denatis aliam beatitudinem sponderunt, quam naturalem.

PROPOSITIO III. Parvuli cum originali reatu morientes dolore aliquo afficiuntur.

Mihi quidem, nisi omnino perdidici communem sensum, videtur hæc thesis manifestissima. Quæ est enim pœna, quæ damnatio, quodnam supplicium, ubi nullus dolor excruciat? Certe pœnæ ideam percipere non valeo, nisi animadversionem, incommodum, mulctamque, cui reus animo, aut corpore subicitur. Nec pœnam subire, ac luere crediderim, qui nec suscipiunt, nec perferunt. At non ea est ceterorum perceptio. Age ergo, disceptetur de propositione paulisper. Primum ob originale peccatum pueri nascuntur filii iræ, ut Apost. loquitur 2. cap. v. 3. ad Ephes. idest filii vindictæ, filii pœnæ, filii gehennæ, ut lectione i. docet S. Thomas: iram ergo, vindictam, pœnam, gehennam perferunt, ac dependent. Deinde fides docet illos damnari, & arceri a regno cælorum, quod gravissimum supplicium esse tradunt unanimi consensione Patres, maxime Chrysostomus hom. 47. & 57. ad Populum Antiochenum, & Basilus in Psalm. 33. Insuper per Concilium Florent sess. ult. definitum est, *Illorum animas, qui in actuali mortali peccato, vel solo originali decedunt, mox in infernum descendere, pœnis tamen disparibus puniendas*. Quid est autem puniri,

nisi castigari, plecti!, supplicio affici?

Ex Augustino autem hæc delibo. Cap. 112. Enchirid. *Perire, inquit, a regno Dei, alienari a vita Dei, carere tam magna multitudinem dulcedinis Dei... tam grandis est poena, ut ei nulla possint tormenta, quæ novimus comparari, si illa sit æterna.* Bene habet, inquit; sed hac poena parvuli non excruciantur. Verum S. Pater lib. vi. contra Julianum cap. x. ita hanc responsionem expungit: *Si hoc eis non erit malum, non ergo amabunt regnum Dei tot innocentes imagines Dei. Si autem amabunt, & tantum amabunt, quantum innocentes amare debent regnum ejus, a quo ad ipsius imaginem creantur, nihil ne mali de hac separatione patientur?* Et serm. 294. cap. 6. *Parvum malum est in hominis corde, qui societatem non querit Sanctorum, qui non desiderat regnum cælorum? Si non desiderat, poena est de perversitate; si autem desiderat, poena est de fraudata caritate.* Vide etiam lib. 111. contra Jul. cap. 3. & 12. & Operis Imperfecti lib. 111. n. 97. Præterea S. Pater lib. primo contra 2. Epistolas Pelagianorum cap. 22. expressis verbis scribit parvulos *secundæ mortis subire supplicium.* Item lib. 1. Operis Imperfecti n. 5. non solum rejicit medium illum locum Pelagianorum inter regnum Dei, & gehennam, sed etiam negat medium inter regnum bonis, & supplicium malis præparatum: & denique lib. 1. de peccatorum meritis cap. 16. & v. contra Julianum cap. 11. ait parvulos non baptizatos futuros in damnatione mitissima. At damnatio parvulorum dici non potest mitissima considerando in se poenam damni: hoc enim sensu nulla tormenta possunt ei comparari, auctore ipso met Augustino. Mitis est ergo, & minus aspera, ut conficit, premitque puerulos, quorum non est cruciamentum egregie summum, omnique immanitate teterrimum, ut in adultis.

Suppetit ad auctoritatem ratio. Primum quia cruciatur quisquis appetit quod adipisci non potest: Parvulorum animus appetit quod adipisci non potest, nempe Deum, ad cujus imaginem creati sunt: Ergo excruciantur. Deinde quomodo exules a patria, ac sub dæmonis potestate, ferrei scilicet, ac truculentissimi hostis, possunt non ingemiscere, nec indolere? Rursus adversa opinio, ut inquit Clariss. Theologus Estius cit. §. 7. dist. 33.

veritatem peccati originalis evacuat; etenim peccato proprie dicto poena proprie dicta respondet: Parvuli non regenerati rei sunt peccato proprie dicto: Ergo necesse est, ut ei poena aliqua vera, ac propria respondeat. Postremo cur hi pueruli supplicium subire non debent? Num quod sint innocentes? Hæc est verus querimonia Pelagianorum. An quod Deus speciali providentia efficit, ne triste quidquam illis accidat? Somnium istud est; nam in vasa contumeliæ apta in interitum non talis cura exercetur, sed ira. Fortassis cœlestis regni ignorantia laborant? Sed illud amant, ergo norunt: sunt Dei imagines, ergo illius desiderio exardescunt: judicabuntur, ac stabunt ante Christi tribunal, ergo audient esse regnum ante mundi constitutionem præparatum electis. Hæc de tertia propositione; nunc agamus quod instat.

PROPOSITIO IV. Pueri cum Originali peccato decedentes plectuntur aliqua poena sensus, licet in comparatione adultorum, mitissima.

Sit primum pro hac sententia argumentum. Describitur universale judicium Matth. 111. 12. x111. 36. xxv. 32. Apocalyps. xx. 15. aliisque in locis. Priori loco hæc verba occurrunt: *Cujus ventilabrum in manu sua: & permundabit aream suam, & congregabit triticum suum in horreum, paleas autem comburet igni inextinguibili.* Quæ verba repetuntur Lucæ cap. 111. 17. Altero in loco legitur: *Colligite primum zizania, & alligate ea in fasciculos ad comburendum, triticum autem congregate in horreum meum.* In tertio habetur: *Congregabuntur ante eum omnes gentes, & separabit eos ab invicem, sicut pastor segregat oves ab hœdis: & statuet oves quidem a dextris suis, hœdos autem a sinistris: & v. 41. Tunc dicet his, qui a sinistris erunt, discedite maledicti in ignem æternum.* Postremo ita tragœdia absolvitur: *Et qui non inventus est in libro vitæ scriptus, missus est in stagnum ignis.* Parvuli sane non sunt triticum, quod congregetur in horreum: non sunt oves, quæ statuuntur a dextris: non sunt prædestinati, qui scripti inveniuntur in libro vitæ. Sunt ergo paleæ, & zizania alliganda ad comburendum: sunt hœdi locandi a sinistris, & in gehennam trahendi: sunt reprobi detrudendi in stagnum ignis. Notissima sunt Augustini verba hoc argumenti genus mirifice comprobantis: *Ven-*

turus est Dominus (inquit serm. 14. de verbis Apostoli cap. 3.) & judicaturus de vivis & mortuis, sicut Evangelium loquitur, duas partes facturus est, dexteram & sinistram. Sinistris dicturus est: ite in ignem æternum, qui paratus est Diabolo, & Angelis ejus. Dextris dicturus: Venite benedicti Patris mei, percipite regnum quod vobis paratum est ab origine mundi: hanc regnum nominat: hanc cum diabolo damnationem. Nullus relictus est medius locus, ubi ponere queas infantes. Et paucis interjectis: Qui non in dextera, proculdubio in sinistra. Ergo qui non in regnum, proculdubio in ignem æternum.

Contrariæ sententiæ patroni respondent primo parvulos non esse a Christo judicandos. Sed hæc responsio evertitur validissimis momentis. Ac primum iisdem, quæ produximus, literarum sanctarum testimoniis. Nam Matth. xiiii. 36. rogantibus discipulis, ut ediffereret parabolam zizaniorum, respondit Dominus: Ager est mundus: bonum vero semen, hi sunt filii regni: zizania autem filii sunt nequam: Inimicus autem qui seminavit ea, est diabolus. Messis vero consummatio sæculi est. Messores autem angeli sunt. Sicut ergo colliguntur zizania, & igni comburuntur: sic erit in consummatione sæculi. Omnes ergo qui in agro mundi nascuntur, sive triticum sint, sive zizania, in die messis sunt colligendi, atque vel in horreum congregandi, vel igne inextinguibili comburendi. Cap. autem xxv. Congregabuntur, inquit Evangelista, ante eam omnes gentes. Deinde futuros parvulos in sinistra definit Concilium Africanum celebratum an. 418. declarat in Epist. ad Picanos S. Gelasius: connumerat inter regulas fidei Augustinus in Epist. 107. ad Vitalem, ut demonstrat laudato in loco Norisius. Rursus: Pater omne judicium dedit Filio: & potestatem, dedit ei judicium facere, quia filius hominis est, ut habetur Joan. v. 22. 27. nimirum ideo Christus est iudex, quia Redemptor; atque ut explicat Augustinus; totum judicare debet, quia pro toto pretium dedit. Quid ergo? Redemit omnes; omnes judicabit.

Respondent alii, esse quidem parvulos judicandos, sed non ituros in ignem. Verum hos non moror. Nam si judicandi creduntur, aut in dextera statuendi sunt, aut in sinistra: ergo vel in regnum ibunt, vel in ignem

æternum. Ibunt, inquiunt aliqui, sed non cremabuntur. Nil solidius hi crepant. Enim vero paleas comburet igni inextinguibili: Zizania alligabuntur in fasciculos ad comburendum: Ibunt in supplicium æternum; clamat Evangelista. Habet Græcus εἰς κόλασιν αἰώνιον, in punitionem, & cruciatum sempiternum. Deinde: quare hi parvuli mittuntur in ignem? Num ut inter flammæ cum pueris Babylonis Deo benedicant? At inquit Regius Vates Ps. cxlii. 17. Non mortui laudabunt te, Domine, neque omnes qui descendunt in infernum: & ps. vi. 6. in inferno autem quis confitebitur tibi? Rursus: ne igne torqueantur, erunt flammæ singulari beneficio cohibendæ. Sed cur tantus amor in vasa iræ, & vindictæ? Denique si fas est hoc pacto sacras literas detorquere, dicamus & scelestissimos in ignem æternum fore compingendos, non concremandos. His autem obviam it Augustinus in i. de Fide & Operibus cap. 15. Neque illud dici potest, in quo nonnulli se seducunt, ignem æternum dictum non ipsam combustionem æternam: cum & hoc prævidens Dominus sententiam suam concluderet, ita dicens, sic ibunt illi in combustionem æternam, justi autem in vitam æternam. Erit ergo æterna combustio, sicut ignis. Itaque si parvuli ibunt in ignem, ibunt in supplicium, in combustionem, in operationem ignis, in cruciamentum, εἰς κόλασιν αἰώνιον.

Sunt qui reponunt cum Bellarmino, hædos, & agnos esse fideles, quorum unus est pastor, & agrum, in quo germinat triticum cum zizaniis, ac paleis Ecclesiam Catholicam. Quæ facillime convelluntur. Quid enim si dicatur nomine area intelligi etiam posse mundum universum? ait eruditus Jesuita Simonettus in hac quæst. resp. 2. ad opp. 2. Ego, quod ita intelligatur, contendo; quoniam Christus parabolam illam edisserens ait: Ager est mundus; & Evangelista explicans ovium, hædorumque magnum gregem, inquit: Congregabuntur ante eum omnes gentes. Animadvertit gravis, & præclarus Theologus L'Herminier Tom. 6. pag. 419. Bellarminum hoc loco sibi non constare, nam fatetur, quod universali judicio omnes omnino aderunt pusilli cum magnis, fideles cum infidelibus, justi cum peccatoribus. Hi ergo sunt agni & hædi, frumentum & paleæ, triticum & zizania.

Addam ex Scripturis nonnihil. Apocalyp-

seos xx. 6. legitur: *Beatus & Sanctus, qui habet partem in resurrectione prima: in his secunda mors non habet potestatem*. Prima resurrectio est animarum, secunda corporum: prima mors est separatio animæ & corporis; altera, animæ & corporis ab omni felicitate divulsio, & damnatio perpetua. Ita docent Augustinus xx. de C. D. cap. 6. Fulgentius lib. 1. ad Monimum cap. item 6. & colligitur ex eodem loco Apocalypseos v. 14. *Et infernus, & mors missi sunt in stagnum ignis, hæc est mors secunda*. Itaque sic argumentari fas est. Mors secunda habet potestatem in eos, qui non habent partem in resurrectione prima. Parvuli decedentes cum originali peccato non habent partem in resurrectione prima: Ergo in parvulos decedentes cum originali peccato mors secunda habet potestatem. Argumentum istud suppeditat mihi Augustinus scribens serm. de oct. Pasch. 6. sive 162. de Temp. *Mors autem secunda ipsa est corporis, & animæ punitio sempiterna. Per mortem vero secundam anima solius mali hominis in æternum cum corpore suo cruciatur. Utraque ergo mors omnem hominem tenebat obstrictum, quia naturæ transgressio unumquemque peccatis propagat obnoxium*. Quo in loco non solum Augustinus declarat secundam mortem esse illam, qua & anima, & corpus torquetur, quod etiam affirmat in capite nuper commemorato Fulgentius; sed asserit quoque deberi hanc mortem originali peccato.

Insuper probatur thesis Sanctorum auctoritate. Augustini nonnulla recitata sunt: restant, quæ possent in medium afferri, longe plura: curabo manifestissima delibare. Absit, inquit cap. 12. de dono persever., *ut causam parvulorum sic relinquamus, ut esse nobis dicamus incertum, utrum in Christo regenerati si moriantur parvuli transeant in æternam salutem, non regenerati autem transeant in mortem secundam*. Citato sermone de verbis Apost. xiv. explicata Dominica sententia: *Ite in ignem æternum*, inquit: *Ecce exposui tibi, quid sit regnum, & quid ignis æternus, ut quando confiteris parvulum non futurum in regno, fatearis futurum in ignem æternum. Regnum enim cælorum est vita æterna. Nec aliud etiam. Paulus Apostolus cum terreret homines, non parvulos, non baptizatos, sed scelestos, facinorosos, contaminatos, perditos, non eos terruit, quod erunt in*

igne sempiterno, quo sine dubio ibunt, si non corrigantur: sed tantum terruit, quia in regno non erunt; ut cum viderint se perdere spem regni, non viderent esse consequens, nisi pœnam ignis æterni. In Epistola etiam 28. num. 166. ad Hieronymum: *Certus sum, quæcunque anima (inquit) sine gratia Mediatoris & Sacramento ejus, in qualibet corporis ætate de corpore exierit, & in pœna futuram, & in ultimo judicio recepturam corpus ad pœnam*. Libro v. contra Julianum cap. 8. nunc xii. aperte pronuntiat de parvulis non renatis ignibus æternis arsueros. Et denique in tertio Operis Imp. n. 199 ita Julianum alloquitur: *Si non eruitur a potestate tenebrarum, & illic remanet parvulus: quid miraris in igne æterno cum diabolo futurum, qui in Dei regnum intrare non sinitur?*

Quid ad tam aperta loca Adversarii? Quidam respondent, Augustinum rem habere cum Pelagianis, & impugnare dumtaxat fictam illam beatitatem, quam hi parvulis promittebant: asserere, cum ceteris peccatoribus etiam pueros damnari, comparate ad carentiam visionis Dei, & loci infernalis horrorem; abreptum denique æstu disputationis adhibuisse rigidiorē, & Scythicam orationem. Arbitror sola librorum Augustinianorum lectione hæc magnorum virorum dicta refelli. Augustini sententia est parvulos non baptizatos ire in ignem æternum, affici pœna ignis æterni, arsueros ignibus æternis: nec rejicit tantummodo medium locum confictum a Pelagianis, sed qualemcumque inter dexteram & sinistram, inter regnum electorum, malorumque supplicium. Ac opinione nostra nec fallitur, quia Divinarum Scripturarum ducitur auctoritate: nec rigidiorē sententiam amplectitur, quoniam per unum hominem peccatum in omnes pertransiit, & qui generantur ex Adam, sunt natura filii iræ, filii vindictæ. Debita reverentia dictum velim. Etiam Julianus Pelagianorum pestilentissimus lib. 1. Op. Imperf. num. 48. sententiam Augustini immanem, ac funestam appellat, negans Deum æternis ignibus parvulos tradere. Numquid obiectum sibi rigorem Augustinus emollit? Numquid affirmat igne pueros non confici? Annuit, & agnoscendum deprædicat Judicium occultissimum quidem, sed sine ulla dubitatione iustissimum.

Respondent alii, mentem Augustini aliunde ex ejus libris patescere. Nam memorata

ad Hieronymum Epistola, *Sed cum ad pœnas, inquit, ventum est parvulorum, magnis mihi crede coarctor angustiis, nec quid respondeam prorsus invenio.* Quibus videtur nihil S. Patrem finite pronunciavisse. Futuros etiam huiusmodi parvulos in damnatione mitissima scribit libro v. contra Julian. cap. xi. in 1. de peccator. meritis cap. 16. & Ench. cap. 93. Si autem loca Augustini penitus inspiciantur; his quoque assertum nostrum firmatur. In Epistola enim illa, integra Augustiniana periodus est: *Sed cum ad pœnas ventum est parvulorum, magnis mihi crede coarctor angustiis, nec quid respondeam prorsus invenio, non solum eas pœnas dico, quas habet post hanc vitam illa damnatio, quo necesse est trahantur, si de corpore exierint sine Christianæ gratiæ Sacramento, sed eas ipsas, quæ in hac vita dolentibus nobis versantur ante oculos, quas enumerare si velim, prius tempus, quam exempla deficient.* Ergo ut in hac vita, ita in damnatione, ad quam trahuntur, parvulos pœnam dare, Augustinus censet indubitatum. Arduum putat, ac perdifficile demonstrare humana ratione quomodo traducatur peccatum, quod tantorum malorum est causa, unde inquit, quid de animorum origine sentire commodius valeat; aut si pœnis tantis mulctari possunt parvuli sine peccato, rogat, ut id ei velit Hieronymus edisserere.

Hæc pariter de mitissima parvulorum damnatione in v. contra Julianum libro leguntur: *Ego autem non dico, parvulos sine Christi baptismo morientes tanta pœna esse plectendos; ut eis non nasci potius expediret: Cum hoc Dominus non de quibuslibet peccatoribus, sed de scelestissimis, & impiissimis dixerit. Si enim quod de Sodomis ait, & utique non de solis intelligi voluit, aliis alio tolerabilis in die iudicii punietur: quis dubitaverit parvulos non baptizatos, qui solum habent originale peccatum, nec ullis propriis aggravantur, in damnatione omnium levissima futuros?* Itaque mitissima est parvulorum damnatio, quia non tanta pœna plectuntur, ut peccatores nequissimi, qualis est Juda, cuius immane flagitium Salvator Matth. xxvi. 24. his verbis expressit: *Bonum erat ei, si natus non fuisset homo ille.* Etenim in damnatis, ut unus altero iniquior, ita pœna magis, aut minus acerba. Adde quod Augustinus pœnam damni, ut proposit. 3. di-

ctum est, censet esse gravissimam: Erit ergo mitissima parvulorum damnatio, non pœna damni, sed sensus.

Confidentius regerunt alii, Augustinum proprio Marte, & absque opinionum delecta contrariam ceteris Patribus sententiam cudisse. Hos detineam paullulum opus est. Principio meminisse juvat, S. Patrem sermonem 14. de Verbis Apostoli recitavisse Carthagine ad populum, jubente Aurelio Primate totius Africæ anno 413. ex quo recte infert Norisius Augustinianam doctrinam nec novam fuisse, nec singularem. Secundo vetustissimus Auctor Hypognosticon, idest, subnotationum, lib. v. cap. 5. sic placitum, scitumque nostrum confirmat: *Finge Pelagiane locum ex officina perversi dogmatis tui, ubi alieni a Christi gratia vitam requiri, & gloriæ possidere parvuli possint. Dextera est iusti iudicis sedentis, & sinistra: regnum, & gehenna: vita, & mors: iusti, & iniqui. In dextera igitur iusti sunt constituti, in sinistra operarii iniquitatis: in regno requies baptizatorum, in gehenna pœna incredulorum: vita ad letitiam gloriæ, mors ad fletum, & stridorem dentium: iusti in regno Patris cum Christo, iniqui in igne eterno parato diabolo, & angelis ejus.* S. Fulgentius in libro de Fide ad Petrum cap. 27. *Firmissime, inquit, tene, & nullatenus dubita, non solum homines jam ratione utentes, verum etiam parvulos, qui sive in uteris matrum vivere incipiunt, & ibi moriuntur, sive jam de matribus nati, sine Sacramento sancti baptismatis, quod datur in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, de hoc seculo transeunt, ignis æterni sempiterno supplicio puniendos.* Quæ non proprio privato sensu Fulgentius scripsit, sed, ut constat ex priore capite libri, ei subscripserunt Episcopi quindecim: nec ibidem contra Pelagianos disceptat, sed Petro Diacono clarissimo, doctissimoque viro quadraginta capitula ad regulam fidei, ut ait cap. 44. pertinentia proponit. Quare Fulgentii verba sub nomine Augustini a Gratiano in canonem relata sunt de Conf. dist. 3. can. *Firmissime.* Idem confirmat Fulgentius in libro 1. de verit. Prædest. cap. 12. & de Incarnat. & gratia Christi expressissimis verbis. Vide Petavium Tom. 1. pag. 376. & Vossium Tom. 6. pag. 637. & iudex esto, num Fulgentius ita possit exponi, ut parvuli interminabili-

bus ignis æterni pœnis non crucientur. In hæc enim verba statim offendes: *Necesse est cum corpore interminabilia gehennæ substinere supplicia*: tum in hæc: *interminabilibus ignis æterni cruciabitur pœnis*. Quisnam? In originali peccato quisquis vivere ita incipit, ut ante finiat vitam, quam ab ejus obligatione solvatur: Imago Dei, quæ nihil potuit per seipsam delinquere. Hæc Fulgentius. Addas librum de Incarnatione editum nomine omnium Episcoporum in Sardinia ob fidei eausam exulantium.

Jam summation reliqui sunt perstringendi. Hieronymus in fine tertii contra Pelagium Dialogi ait infantulis originaria labe inquinatis *æternæ miseriæ cruciatus præparari*. Magnus Gregorius lib. 9. Mor. cap. 12. scribit: *Propterea tormenta percipiunt*. Prudentius Tricassinus Antistes de Prædest. cap. 16. *Perpetua plexione damnantur*. Isidorus Hispalensis lib. 1. num. 26. diff. sp. *Cum carne commune habebunt peccatum, & pari judicio clamabuntur in ignem æternum*. Aelredus Anglus Synchronus S. Bernardi lib. 1. speculi caritatis cap. 15. *Injustum æstimas, ut lignum inutile & infructuosum ignis depascat? Cogita quæso, totum humanum genus quasi lignum aridum, lignum infructuosum, lignum in ipsa radice vitiatum, utpote veneno antiqui serpentis inficiatum, iustissimis addictum flammis, igni destinatum, ad judicatum damnationi*. Aelredi sententia deprompta videtur ex cap. 111. Matth. vers. 10. Alcimi Aviti in Carmine ad Fusciam Sororem hæc sunt verba,

Quæ flammis tantum genuerunt pignora matres.

Plura ex his collegit primum Ariminensis; selegit illustriora Petavius: permulta Vossius: omnia cumulate & erudite Norisius; hinc posteriores degustarunt.

Allata sunt propositione 3. verba Florentini Concilii. Horum sensus est: *Iisdem inferni pœnis puniendas eorum, qui cum solo originali peccato moriuntur, animas, quibus ceterorum, qui in actuali mortali decedunt. Horum autem pœne sunt combustio ignis, ut Augustinus supra citatus a nobis observat. Ut igitur quævis eorum, qui in lethali culpa pereunt, dissimile sit in eadem concrematione judicium, una est tamen cruciantium pœna flammarum: ita parvuli inæquali quidem flammarum cruciatu torquentur; sed tor-*

quentur tamen. Agnoscis, opinor, verba Petavii. Hactenus dictis satis superque refelluntur, qui verba Augustini aut detorquent, aut elevant.

Sit postrema argumentatio a ratione; quamvis Theologo nulla validior est ratio, quam a Divinis Scripturis, eorumque Patrum auctoritate, qui dirimendæ controversiæ contulerunt quantum ipsorum animo erat roboris, & nervorum. Sæpenumero dictum est parvulos esse sub diaboli potestate: quod probant exsufflationes Ecclesiæ, scribit Augustinus lib. 1. de peccat. meritis cap. 34. lib. 1. de Nuptiis cap. 23. lib. 111. Operis Imperf. cap. 200. & definit Tridentina Synodus sess. v. de Originali peccato. Atqui Diabolus, dum ei occulta justitia permittitur, captivos parvulos in hac vita vexat, animam & corpus affligit, sensus, sanitatemque pervertit, ut experimento compertum est, & idem Augustinus docet in 1. Op. Imperf. cap. 88. Jactabit ergo vehementius, affliget, pessumdabit, cum direptos, inferisque asservatos vindice flamma constringet. Deinde si verum esset, quod Adversarii confidentissime urgent, Originali peccato nullam sensibilem pœnam correspondere, non possent absque injustitia plecti morte corporis: Habet enim asperum sensum, & contra naturam vis ipsa, qua utrumque divellitur, quod fuerat in vivente conjunctum atque confertum, quamdiu moratur, donec omnis adimatur sensus, qui ex ipso inerat animæ, carnisque complexu, lib. xiii. de C. D. cap. 6. Atqui ob peccatum originale pueri morte corporis afficiuntur: Ergo originali peccato pœna quoque sensibilis correspondet. Quidquid enim sit de statu puræ naturæ, in quo plurimum sententia homines nascerentur morti obnoxii, indubitatum nunc est, mortem merito inflictam esse peccati. Postremo (videor enim satis de hac quæstione differuisse) parvuli baptizati de alieno merito reportant bona corporis, quoniam in regeneratione spiritali evacuatur caro peccati, & per baptismum adiscuntur in Ecclesiam Christi, qui sanctificat animam, & glorificat corpora: ergo non baptizati reportant mala corporis, quia generatione corporali trahunt ex Adam carnem peccati, & per noxam originariam numerantur in familiam diaboli, in cujus domo est cruciatus animi, & corpus esca flammarum. Vide quæ diximus cap. 1. hq.

hujus libri ad ultimam objectionem.

CAPUT IX.

Refelluntur opposita sententiae argumenta.

QUI arbitrantur parvulos, si non regenerati e vita excefferint, nullo ignis supplicio in inferis confici, primum adversus nos literarum sanctarum auctoritate belligerant. Apostolus, inquit, in 2. ad Corinth. v. 10. ait: *Omnes enim nos manifestari oportet ante tribunal Christi, ut referat unusquisque propria corporis, prout gessit sive bonum, sive malum.* Apocalypsis 18. 7. habetur: *Quantum glorificavit se, & in deliciis fuit, tantum date illi tormentum, & luctum.* Et ipse iudex ad sinistram positus dicturus est, Mat. xxv. 41. 42. *Ite in ignem aeternum . . . esurivi enim, & non dedistis mihi manducare, &c.* Atqui parvuli nihil mali gesserunt, nunquam in delectamentis, deliciisque fuerunt, neque denegarunt eleemosynam indigentibus: Igitur parvuli referre non debent mala corporis, non sunt plectendi tormentis, nec perpetuis ignibus concremandi.

Resp. primo hoc esse argumentum Juliani apud Augustinum lib. vi. cap. 10. quod a D. Parente adversus callidum, versutumque dialecticum retorquetur. Nam parvuli baptizati de alieno recte facto reportant bona corporis: ergo possunt de alieno peccato reportare malum. Vide object. ultimam 1. capit. Hac ratione alia loca in adversarios retorquentur. Quippe parvuli corporis delicias, & oblectamenta non despexerunt, nec sunt elargiti pauperibus obulum, minimumque teruncium; & referent nihilominus gloriam corporis, regnumque electorum. Præterea respondetur nihil esse magis verum, quam mundi illecebris, obscœnisque voluptatibus deberi sensuum afflictionem, ignisque supplicium, & judicandum fore sine misericordia, qui misericordiam non fecerit. At numquid damnati horum tantum scelerum poenas dabunt? Ergo neque hæresis, neque ambitio, nec desperatio, aliaque hujus generis crimina absque carnali delectamento patrata non erunt flammis ultricibus punienda? Ergo qui pauperem alit, & stipem erogat, volutatur autem in cœno libidinum, regnum Dei possidebit? Ergo ne, quia in iudicio durius a-

Berti Theol. Tom. III.

getur cum fidelibus, qui fuerunt natura asperi, & humanitatis expertes, infideles atque idololatæ absolventur? Unum itaque genus peccatorum pro reliquis positum est, & maleficia magis nefaria pro noxis ceteris. Responsum reddo breviter & absolute: Distinguo majorem; Hæc dicta sunt ad exclusionem aliorum peccatorum, nego: sine tali exclusione, concedo.

Opponunt 2. verba Jobi cap. 3. ubi posteaquam ait diem nativitatis suæ fuisse atrum ac tristem: peroptat periisset in utero matris, vel statim in lucem editus; redditque v. 13. hanc rationem: *Nunc enim dormiens silerem, & somno meo requiescerem.* Itaque parvuli decedentes ante usum rationis nullo sensibili supplicio torquentur.

Resp. dist. ant. Et Job puerorum, qui immatura morte abripiuntur, dormitionem & quietem appellat, quatenus immunes sunt a doloribus, miseriisque hujus sæculi, concedo: Quatenus ex hac vita migrantes in in peccato, requie, ac felicitate potiuntur, nego. De præsentis vitæ afflictione loquitur Jobus, de qua & nos; dum moritur homo infortuniis, miseriisque jactatus, licet impius sit, dicere consuevimus, Poenis & calamitatibus obrui tandem aliquando cessavit: Nimirum ob oculos nostros hujus vitæ conditio versatur, non futuræ. Ita Job, qui proximo vers. 17. suorum verborum sensum exponit: *Ibi impii (scilicet in sepulcro) cessaverunt a tumultu, & ibi requieverunt fessi labore. Et quondam vincti pariter sine molestia non audierunt vocem exactoris. Parvus, & magnus ibi sunt, &c.* Quietem ergo, ac dormitionem appellat mortem, qua omnes sive parvuli, sive adulti ab angustiis sæculi eximuntur. Exhibet ergo nobis miserorum lamenta, velut ille, qui Elegia xiii. agebat in 3. Tristium:

Ecce supervacuus, (quid enim fuit utile nasci?)

Ad sua natalis tempora noster adest?

Præterea Gregorius lib. iv. moral. cap. 3. docet, hæc verba Jobi non esse litteraliter accipienda. Atque premuntur eadem difficultate Theologi omnes, qui ob poenam damni censent parvulos contristari. Vide in hunc locum Hieronymum.

Tertio objiciunt auctoritatem Decreti de Baptismo Tit. 42. cap. 3. *Majores:* Ubi Innocentius IV. (non ut citari solet, III.

S

cum

cum sit Rescriptum an. 1250.) ait: *Pœna originalis peccati est carentia visionis Dei: actualis vero pœna peccati est gehenna perpetuus cruciatus.*

Resp. primo in Decretorum Codice dist. 4. de Consecr. c. 3. *Firmissime* definiri originale peccatum, puniri *ignis æterni sempiterno supplicio*. Hujusmodi ergo decretum adeo perspicuum, expressumque alteri valde anticipi, & ambiguo est præferendum. Deinde non addit Pontifex particulam *Tantum*: ideoque si ob peccatum actuale punitur damnatus & cruciatus gehennæ, & privatione visionis Dei: plecti etiam potest propter originale privatione visionis Dei, & cruciatibus gehennæ. Insuper ibidem declarat Pontifex, pueros ante usum rationis esse baptizandos, quoniam *originale quod sine consensu contrahitur, sine consensu per vim remittitur Sacramenti: actuale vero quod consensu contrahitur, sine consensu minime relaxatur*. Obijcienti autem cur pariter non baptizentur amentes, ac dormientes, & in eis deleatur per baptismum originale peccatum, remanente actuali, respondet Pontifex primo, *quod Dominus, qui totum hominem sanum fecit in Sabbato, opus imperfectionis non novit; & ob hoc peccata non ex parte, sed ex toto dimittit*. Alteram dat responsionem, eo quod *pœna originalis peccati est carentia visionis Dei; actualis vero pœna peccati est gehenna perpetuus cruciatus: unde si dimitteretur alicui primum altero non dimisso, talis non careret visione Dei propter originale dimissum, & cruciaretur in gehenna propter reatum criminis actualis: sed hæc tamquam impossibilia minime patiuntur, imo sibi mutuo adversantur*. Quarum rationum priorem probamus: altera ab imperito Secretario, ut habetur in Glossa, addita est; constat enim, adultum, cui dimissum est peccatum originale, & decedit cum actuali mortali, utraque pœna puniri. Vide Gregorium Ariminensem.

Arguunt 4. auctoritate Augustini: qui in tertio de libero arbitrio cap. 23. ait: *Non enim metuendum est, ne vita esse potuerit media quedam inter recte factum, atque peccatum, & sententia judicis media esse non possit inter premium, atque supplicium*. In eo autem loco sermonem habet de parvulis. Rursus in v. contra Julianum cap. xi. non solum scribit parvulos futuros in damnatione *mitissima*, sed etiam negat tanta pœna esse

plectendos, ut eis non nasci potius expediret. Quod falsum esset, si torquendi forent ambustione perpetuarum flammarum. Rursus serm. 14. de verbis Apostoli cap. 6. ait: *Hæc illis sola pœna est non esse in patria*. Igitur præter pœnam damni nulla alia parvulis irrogatur. Tandem Tract. 19. in Joannem asserit Judicis sententiam, *Ibunt in ambustionem æternam, esse de quibusdam sinistris*. Non ergo ad omnes, qui in sinistra erunt, est referenda.

Respondetur, frustra hæc perpauca, & contorta Augustini amplissimis, ac expressissimis testimoniis opponi. Quæ antequam Adversariis nostris eripiantur, summam illorum erga Augustinum observantiam gratam, acceptamque habeo, qui palam recedere a tanto Magistro erubescunt. Non enim probare me finit ingenium meum acrimoniam styli, quo L' Herminier Tom. vi. p. 453. scribit, *At ego miratus sum persæpe illorum omnium audaciam, qui in opinionis suæ præsidium Divi Augustini auctoritatem super hoc negotio proferunt, &c.* Non est audacia hæc, sed reverentia. Jam vero ex dictis constat, S. Patrem damnationem parvulorum appellare *mitissimam* comparate ad adultos; neque de illis usurpandam Dominicam sententiam, *Melius erat si nati non fuissent*: quæ nec de omnibus peccatoribus, qui æterno igne cremantur, pronunciata est, sed de scelestissimis tantum, ad ostendendam inæqualitatem tum pœnarum, cum peccatorum. Quæ sunt Augustini verba legentibus manifesta. Nam eodem cap. 92. Ench., ubi damnationem puerorum appellat *mitissimam*, ait: *Quicunque vere ab illa perditionis massa, quæ facta est per hominem primum, non liberantur per unum mediatorem Dei, & hominum, resurgent quidem etiam ipsi unusquisque cum sua carne, sed ut cum diabolo, & angelis ejus puniantur*. Atque hoc loco istud addidi, ut videant Augustini mentem, qui docent ignem inferni non posse in parvulorum corpora vim nativam exercere. Quamquam non satis percipio istiusmodi subterfugiorum acumen; siue enim ignis corpora adurat naturali virtute, siue collata divinitus, ad præsentem controversiam nil attinet. Verba ex serm. xiv. de Verbis Apostoli sunt ex concessis a Pelagianis illatio dogmatum Catholicorum. Illi fatebantur parvulos excludi a regno cœlorum, frui tamen aliqua tranquillita-

litate. Sic eos revincit Augustinus: Hoc tantum non esse in patria, maximum supplicium est; quam ergo quietem, ac beatitatem fingitis in iis, qui a Patre perpetuo exulant? Ac subinde probat reprobos omnes ituros in ambustionem æternam, ut præcedenti capite demonstratum est. Tractatu in Joannem 19. n. 18. plectendos supplicio ignis appellat *quosdam sinistros*, relate ad omnes gentes, turbamque judicandorum universam. His ergo excussis, unum restat ex tertio libro de lib. arbitrio, quod jam expediam.

Agit S. Pater in hoc libro adversus Manichæos, qui existere principium malorum omnium nitebantur ostendere argumentatione petita a parvulis. Hi enim cruciatibus corporis affliguntur, cum nullum peccatum patravissent. Cum ergo mali non sint propria voluntate, consequens est, ut tales sint constitutione naturæ. Rursus dicebant, qualis in judicio futuro deputabitur, cui neque inter justos locus est, cum nihil recte fecerit, neque inter malos, quoniam nihil peccavit? Itaque oportet, ut parvulus, qui damnatur, nec ullius reus est iniquitatis, sit malus conditione, ac substantia. Quid ad hæc Augustinus? Cum Manichæi fateri nollent originale peccatum voluntaria Adami prævaricatione transfusum, conterit argutationes istas ex illorum assertionibus. Recipiebant novum Testamentum, sciebantque necatos ab Herode infantes ab Ecclesia cum Martyribus honorari. *Quis ergo novit* (ait de pueris, qui doloribus, ac mortibus flagellantur) *quid ipsis parvulis in secreto judiciorum suorum bonæ compensationis reservet Deus?* Sic explodit unam Manichæorum instantiam, quod si nullum est peccatum in parvulis, temporales afflictiones non erunt poena peccati, sed meritum occultæ retributionis. Diluit eadem ratione quod objectabant Manichæi de parvulorum judicio. Potest, inquit, horum parvulorum vita esse media inter recte factum, & peccatum? Igitur poterit etiam sententia judicis esse media inter præmium, & supplicium; ideoque nec ex temporalibus cruciametis, neque ex futuro parvulorum judicio infertur, illorum malam esse substantiam. Hæc vident omnes non cæci, qui legunt laudatum caput tertium ac vicesimum: Quid ergo juvat Adversarios nostros locus iste? Sequitur ne ex Augustiniana responsione parvulos morte non plecti propter Adæ

peccatum? Minime. Sequitur vitam parvulorum esse mediam inter peccatum, & recte factum? Minime. Sequitur in judicio futurum locum parvulorum inter justos, & malos? Minime. Ergo nec sequitur sententiam judicis posse mediam esse inter præmium, ac supplicium; sed hoc sequeretur dumtaxat, si parvuli nullum peccatum contraherent. Adde ex hoc Augustini testimonio Adversarios nostros contendere S. Patrem hic admittere statum *pure nature* possibilem. Nonne hinc statum illum medium inter justitiam, & peccatum se evincere jactitant? Igitur, velint, nolint, fateri debent sententiam illam *mediam* non spectare ad parvulos obnoxios originali peccato.

Ad hanc responsionem meam accedunt observationes Norisii, Augustinum in Epist. ad Hieronymum 28. nunc 160. cap. 7. diserte contestari, quod in 111. de lib. arbitrio nihil dixerit de damnatione eorum parvulorum, qui sine baptismo emigrant de hac vita; imo cum Pelagiani, ac Massilienses hunc locum S. Patri objectarent, respondet de dono Perseverantiæ cap. 12. se minime de poenis parvulorum dubitasse, & adversus Manichæos instituisse disputationem; ac etiam si cum scripsit de libero arbitrio in hac dubitatione versatus esset, neminem debere esse tam injustum, atque invidum, qui se *proficere prohiberet, atque in ea dubitatione remanendum esse judicaret.* Unde lusit operam Bellarminus scribens Augustinum nunquam quæ scripserat in eo cap. 23. retractasse. Ideo enim non retractavit quod olim docuerat de poenis parvulorum, inquit Norisius, quia de iisdem non dubitaverat. Sunt qui ulterius respondent, quod sicut vita parvulorum dicitur media inter recte factum, atque peccatum, intelligendo peccatum actuale; ita sententia sit *media* inter præmium, & supplicium, accipiendo mercedem & poenam, quæ retribuitur meritis personalibus. Quemadmodum ergo pueri baptizati non habent retributionem adultorum, habent tamen animi, corporisque beatitudinem: ita non baptizati non afficiuntur cum adultis æquali supplicio, sed afficiuntur tamen. Sed vera est responsio prior, quamquam & hæc contrariam argumentationem atterit, & eliminat.

Opponunt 5. aliquorum Patrum auctoritatem, qui videntur ab Augustiniana senten-

tia recedere. Sunt hi Ambrosius, Gregorius Nazianzenus, Bernardus, & cum plurimis Scholasticis D. Thomas, ac S. Bonaventura. Ambrosius libro 2. de Abraham cap. ultimo scribit de parvulis sine baptismo ex hac vita migrantibus: *Habeant tamen illam apertam pœnarum immunitatem, nescio an habeant regni honorem.* Nazianzenus Orat. 40. quæ est in Sanctum Baptisma, eorum, qui non baptizati ex hac vita discedunt, statuit tertium genus, idest parvulorum, qui lavacrum nec contempserunt, nec consequi poterunt: de quibus ait, *Nec cœlesti gloria, nec suppliciis a justo iudice afficiuntur, utpote qui licet signati non fuerint, improbitate tamen careant, atque hanc jacturam passi potius fuerint, quam fecerint.* Habet consimilia Nyssenus scribens Orat. 1. hujusmodi pueros in doloribus, ac tristitia non esse. Bernardus vero in Serm. de resurrect. 3. *Cesset (inquit) voluntas propria, & infernus non erit.* Porro D. Thomæ aperta est sententia 3. p. 2. q. 1. art. 4. & q. 5. de malo art. 2. sicut & D. Bonaventuræ in 2. dist. 33. art. 3. q. 1. hujusmodi pueros supplicium ignis evadere.

Resp. 1. Gregorium Nazianzenum, & Nyssenum, aliosque ante exortam Pelagianam hæresim, non tam fuisse in hac controversia versatos, quantum in ea Augustinus, & Africani Patres sese exercuerunt, unde, quemadmodum in materia de Prædestinatione & Gratia, ita in hac quæstione post illam hæresim ventilata, Latini Græcis præferendi sunt, maxime quod hi tantum duo Adversariis favere videntur, & si rigorose accipiantur, scribunt pueros ante baptismi lavacrum carere improbitate, & peccato, quod falsum est. Pro nobis autem stant Augustinus, Fulgentius, Patres Milevitani, & Carthaginenses, & confessione Petavii, & aliorum, Florentini Concilii decretum. Et nihilominus ob horum duorum, necnon D. Thomæ, ac Bonaventuræ reverentiam, oppositam opinionem Catholice propugnari fateamur, eique nos vel unam censoriam virgulam minime hoc nostro scripto adjicimus. Sed singula expendenda jam sunt.

In Ambrosii cap. ultimo lib. 2. de Abraham opinantur PP. Benedictini Tom. 1. pag. 351. nonnulla ab aliquo hæretico fuisse intrusa. Nec immerito; nam supra num. 79. Ambrosius affirmate dixerat parvulos

non baptizatos excludi a regno. Quomodo ergo posthac scripsit: *Nescio an habeant regni honorem?* Deinde ultima pars postremi capitis cum præcedenti nulla ratione cohæret. Insuper absolute asserere, quod hi parvuli habeant immunitatem pœnarum, videtur sapere Pelagianismum. Optima tamen est responsio nostri Vanroy loqui Ambrosium per figuram concessionis, siquidem ait, *Habeant, non, habent.* Etenim perspicuum est illum tam de adultis, quam de parvulis verba facere, & probare sancti lavacri promiscue necessitatem. Solent proferri & quædam de Ambrosii in Epistolas Pauli Commentariis: sed liquet hæc perperam sub tanto nomine celebrari. Observarunt in iis viri docti semina Pelagianismi: nos autem suspicamur conscripta ab Hilario Diacono, qui vixit sub Damaso, & Luciferianis adhæsit, ut diximus cap. 2. ad object. ultimam. Idem asserendum est de Auctore QQ. ad Antiochum, scribente q. cxiv. de parvulis, qui non baptizati decedunt, *ὅτε εἰς βασιλείαν ἡσυχονται, ἀλλ' ὅτε πάλιν εἰς κόλασιν, ἀμαρτίαν γὰρ ἐκ ἐπαρξάν :* *Neque in regnum ingrediuntur, neque rursus in pœnam: peccatum enim non commiserunt.* Spuriæ sunt enim quæstiones illæ, licet diu Athanasianæ habitæ sint, & alicubi nonnulla præferant ex Athanasio translata. At continent longe plura obscuri, & imperiti Scriptoris; atque cum olim non excederent num. 35. jam extant 136. *Librariis* (inquiunt eruditi Censores Tom. 2. p. 252. edit. PP. S. Mauri) *novas quæstiones semper addentibus.* Laudatum D. Bernardi Sermonem habitum ad adultos liquet legentibus. Testimonium Nysseni premit eos etiam, qui ob pœnam damni parvulos mœrore aliquo affici tenent, quod sentit Adversariorum nostrorum pars major, & si perpauca Thomistas exceperis, omnes propemodum. Dabitur etiam Nyssenus an *qualibet anima ante Judicis tribunal sistetur*, cum postea id fuerit definitum, ut cap. præcedenti dictum est: unde qui negat parvulos judicandos, auctore Beda in Proœmio Canticorum, *contradicit Catholice fidei.* Quare dicendum est cum Norisio Gregorium Nyssenum in ea quæstione, quam appellat *difficilem, atque perplexam*, dubitanter locutum esse: alioqui erit in hac parte ipsius opinatio penitus rejicienda.

Unus restat Gregorius Nazianzenus. Hunc No-

Nostrates satis commode exponunt; quod sicut dum ait parvulos *carere improbitate, & iacturam potius pati, quam facere*, loquitur de neglectu baptismatis: ita dum addit *nec cœlesti gloria, nec supplicio illos affici*, accipiendus est de punitio-
ne respondente huic neglectui, ac despicienti-
tæ; ob quam proculdubio adulti contempto-
res baptismatis supplicio multo acerbiori ple-
ctentur. Atque hanc responsionem magno-
rum virorum consensione probatam refutare
non ausim. Nazianzeni tamen sententia vi-
deri posset aliquibus manifesta; nam paulo
ante scripserat medium quid intercedere
inter gratiam, ac mortem, *γένεσθαι τι με-
σον τῆς χάριτος, καὶ τῆς ἀναλύσεως*. Tum postea,
quæ nobis obijciuntur, scribit non pro-
pterea quemquam aliquo dignum esse suppli-
cio, quia non meretur honorem: *ὅ γὰρ ὅστις
ἐτιμῆς, ἢ δὴ καὶ κολάσεως*: parvulos vero sine
lavacro decedentes neque gloriæ honorem,
nec supplicium subituros *μητε δόξασθῆσθαι,
μητε κολασθῆσθαι*. Insuper Græcus illius
Scholiastes Nicetas ad hanc ipsam Oratio-
nem ita Nazianzeni sententiam explicat:
*Nec cœlestis regni voluptates sentiunt, nec
pœnis ullis torquentur*. In nonnullis etiam
latinis editionibus, ut in Parisiensi an. 1609.
additum est in margine, *Parvuli nulla pœna
sensus mulctantur*. Sed primum animadver-
tendum est Nazianzeni verba etiam eos pre-
mere, qui censent pueros pœnam damni sen-
tire. Deinde hæc scripta esse ante exorta
dogmata Pelagiana; postea vero medium lo-
cum inter gloriam, & supplicium a Patribus,
& Conciliis fuisse explosum, atque exhibita-
tum. Scholia autem, atque interpretationes
non sunt eadem cum textu æstimatione pro-
banda. Quid vero de Divo Thoma Aquina-
te? Is quidem communem Scholasticorum
sui ævi sententiam tutatus est: sed ut
erat Augustini studiosissimus, hujus sparsit u-
bique semina. In 4. sent. dist. 46. q. 2. do-
cet, *Peccato originali non tantum deberi ca-
rentiam visionis pro pœna, sed etiam subje-
cti annihilationem*: ex quo probat Godoy ce-
lebris, & peracutus Thomista disp. 38. de pec-
cat. §. 3. originali peccato obnoxios etiam
pœna sensus fuisse ex rigore mulctandos.
Subiecti enim annihilationis est pœna omnium
gravissima, & ideo pœna sensus est vere pœ-
na, quia ad subiecti annihilationem quodam-
modo tendit. Plura sunt, quæ idem evin-
cunt, ab eodem Auctore ex D. Thoma de-

prompta. Sylvius in 1. 2. q. 86. num. 6.
ait, Beatum Thomam variis quidem in lo-
cis loqui juxta sententiam suo tempore com-
munem. Si tamen suam Summam Theolo-
gicam absolvisset, non deest ratio existiman-
di eum in partem alteram fuisse declinatu-
rum, quia lib. 111. contra Gentes cap. 156.
habet pro absurdo, quod sint aliqui homi-
nes, qui nec beatitudinem consequantur,
nec pœnam a Deo patiantur, quod juxta
Scripturam Matthæi 25. omnibus in divino
judicio existentibus dicitur, *Venite, possidete
paratum vobis regnum*, vel, *discedite in i-
gnem æternum*. Multo magis ad nos acces-
sisset, si postremum contra Julianum opus
datum ei esset perlegere, ubi sententia no-
stra traditur expressissime, lib. 1. num. 48.
lib. 3. num. 200., &c. Dictum supra, quod
in Epistolam ad Ephes. lect. 1. scribit ob
originale peccatum nasci unumquemque pœ-
næ, & gehennæ addictum. Verba Beati
Thomæ sunt: *Hoc est quod dicit, Erasmus
natura, idest per originem naturæ, non qui-
dem naturæ, ut naturæ est, quia sic bona est,
& a Deo; sed naturæ ut vitata est, Filiis
iræ, idest vindictæ, pœnæ, & gehennæ: &
hoc sicut & ceteri, idest Gentiles*. Hæc pau-
ca pro mea erga D. Thomam observantia
satis sit innuisse. De D. Bonaventura, omis-
sa responsione Vanroy Tom. 1. pag. 288.
tantum commemorabo Apostolicam ad Rom.
xiv. 5. hortationem, *Unusquisque in suo
sensu abundet*, quæ nec Ovenum fugit dice-
re solitum:

*His ego censuerim vetus hoc debere reponi,
Illa tibi placeant, dum magis ista
mihi.*

Id vero non assero facta comparatione inter
eximium Ecclesiæ Doctorem, nosque miser-
rimos in summa ignorantia versantes: sed
propositis mihi Augustini, ac Bonaventuræ
doctrinis hac in parte pugnantibus, in utrum-
que obsequentissimus illius placita debito fi-
lii officio complector: hujus sapientiam con-
dignis laudibus prosequor. Atque hoc idem,
ubique Divi alicujus oppositam senten-
tiam non sequor, aut verba absque inter-
pretatione prætermitto, me profiteor sensu,
animoque tenere.

Sexto obijciunt argumenta quædam a ra-
tione petita. Ac primum: Pœna sensibilis
non est originali peccato proportionata; non
ergo hac pœna mulctantur pueri e vita mi-
gran-

grantes absque baptismo. Probant antecedens I. quoniam peccatum originale non contrahitur per actum propriæ voluntatis: ergo nec illi responderet mulcta, ac supplicium proprii sensus. II. Peccatum illud est vitium naturæ, non personæ, igitur ejus causa persona plecti non debet. III. Pœna sensibilis debetur conversioni ad bonum commutabile; quæ non est in puerulis. IV. Ob pravam inclinationem & pronitatem ad malum, quæ ratione concupiscentiæ posset sensui puerorum hæere, nemo damnari potest, nisi illius motibus obsecundet. V. Nec quisquam reprehendi potest in eo, quod nequit vitare. VI. Etiam Augustinus lib. de duabus Animabus cap. 11. affirmat illud impio imputandum esse, *unde illi liberum fuerat abstinere*. VII. Nulla ob originale peccatum injungitur pœnitentia: non ergo ei debetur mulcta, qua animadvertitur in adultos ob actualia.

Hæc omnia placuit simul congerere, quoniam facillimæ sunt solutionis, scitumque Augustinianum quater non valent, magisque corroborant. Itaque nego antecedens. Ac priorem probationem primum in adversarios retorqueo: Parvuli non contrahunt noxam originalem actu propriæ voluntatis, & nihilominus eorum voluntas a summo bono, quod appetit, cum pœna ac tristitia divellitur: Ergo licet non deliquerint proprio sensu, juste poterit illorum sensus flammæ cruciamenta experiri. Deinde nego consequentiam; nam cuicumque peccato mortali, siue origine contrahatur, siue propria voluntate, cum displiceat Deo summo bono, debetur, si Deus velit, omnis pœna, etiam *infinite acerba si dari posset*, inquit S. Thomas in 2. dist. 42. q. 1. art. 5. ad 2. Præterea peccatum quod in Adam fuit actuale, in posteris originale est: ideoque omnis pœna, quæ debetur peccato actuali primi hominis, infligi potest peccato originali ceterorum. Insuper Doctores, qui adversum nos hæc obijciunt, putant originale peccatum esse proprium omnibus, quia omnium voluntates censebantur in Adam. Si id sufficit, ut pueri voluntate propria peccaverint, cur non sufficit, ut in proprio sensu tormenta percipiant? Rursus damnari potest exclusionem regni anima, quæ non continebatur in anima Adæ: ergo plecti potest supplicio ignis corpus, quod præexistebat in Adæ corpore.

Secundum ita diluitur. Primo retorquetur in Adversarios. Quod originale peccatum sit vitium naturæ, non personæ, non evincit, quin hæc persona sit peccatrix, debeatque damnari ad tartara: Ergo nec efficit, ut hæc persona gehennæ cruciamentum non sentiat. Deinde distinguo ant. Originaria culpa naturæ vitium est, non personæ, idest, inducta voluntate protoparentis, qui naturam communem vitiavit, concedo: propagata per voluntatem Adæ, itaut vere ac proprie non sit culpa omnium posterorum, nego antecedens.

Est tertium ejusdem similaginis. Principio in auctores evibratur. Tametsi parvuli non sunt actu voluntatis suæ averfi a bono incommutabili, afficiuntur pœna damni: Ergo etsi conversi non fuerunt ad commutabile bonum, plecti poterunt pœna sensus. Deinde distinguitur ant. In parvulis non est conversio ad bonum mutabile, actualis per determinationem arbitrii sui singularem, concedo: habitualis per concupiscentiam infeminatam origine, nego. Et quoniam in idem recidit quod sequitur quarto loco similiter retorquetur: Ob concupiscentiam, cui inest habitualis aversio a Deo, parvulus non baptizatus plectitur pœna damni: ergo ob pronitatem, cui inest habitualis propensio ad illicita, mulctari poterit pœna sensus. Deinde distinguo propositionem: inclinatio mala non castigatur nisi accedente voluntatis consensu, ad Tribunal Magistratus, qui curat dumtaxat externam civium politiam, concedo: ad Tribunal Dei, qui scrutatur renes & corda, subdistinguo; si pravæ inclinationi adhæreat reatus & macula peccati, ut adhæret concupiscentiæ non baptizatorum, & habituali peccato nondum remisso, nego: si concupiscentia, ablata interclusione, quæ separabat a Deo, soluta sit a reatu, ut est in baptizatis, atque in adultis, quibus peccatum habituale dimissum est, concedo. Vide quæ scripsimus ad propositionem 3. quinti Capitis.

Quod proxime sequitur, recidit in caput adversariorum. Parvuli posita Adæ prævaricatione vitare nequeunt reatum originarium, & nihilominus illius causa condemnabuntur: At qui potest damnari, potest etiam vituperari, ac reprehendi: Ergo parvuli reprehendi possunt ob prævaricationem Adæ, quam evitare non potuerunt. Præterea distinguo antecedens: Non potest quis vituperari ac reprehendi ob originale peccatum, tamquam

malus arbitrii electione, concedo; tamquam malus nativitate, & vitiata naturæ origine, nego. Si enim hoc pacto nequit filius Adæ obiurgari; quomodo est natura filius iræ, filius vindictæ? Cur audient infantes, qui sine regenerationis Sacramento extremam diem obierunt, Judicem sic eos alloquentem: *Ite in ignem æternum*? Etiam si flammarum tormenta vitarent, an non ignominiosum est, Imaginem Dei in exilium propelli, subire tenebras exteriores, ac degere sub dæmonis potestate? Num probrum, ac ignominia non est, furcæ alligari, damnari ad triremes, etiam si cervicem non frangat carnifex, nec remigare opus sit, vitamque arreptitio pæne miserrimam agere? Compellabimur, si hoc verum est, Adversarium nostrum iisdem verbis, quibus Augustinus alloquitur, serm. 14. de verbis Apostoli, hominem Pelagianum, *Videris tibi misericors, quia non auferes ei vitam, damnas tamen quem separas a regno cælorum. Damnas, non eum percutis, sed in exilium mittis*. Quod ex libro Augustini de duabus animabus addebatur, eidem a Juliano fuit objectum: sed respondit S. P. in primo Operis Imperf. n. 48. se ibidem definisse peccatum actuale, non illud quod peccatum est, & simul pœna peccati: idque necessarium est Catholicos profiteri; alioquin originale, quod infantes ante usum libertatis contrahunt, non posset reputari peccatum. Atque istud contendunt Pelagiani hac eadem fallaci argumentatione ducti, quod nemo potest damnari ob id, a quo liberum non est abstinere.

Postremum argumentum potest similiter retorqueri. Enimvero mors, & vitæ hujus calamitates, exilium, & concepta illinc amaritudo, sunt in pœnam originalis peccati. Falsum ergo est, filios Adæ ejusdem peccati pœnitentiam non agere. Ad hæc Cathecumenus priusquam baptismo ablatur, monendus est, se inimicum esse Dei, ac sub dæmonis potestate captivum: quod audiens, inquit Norisius dolore corripitur. Parvuli quoque pœnitentes sunt modo suo, cum per verba gestantium Diabolo, & huic sæculo renunciare monstrantur, ait Augustinus in 1. de peccat. merit. cap. 19.

Oppones 7. Parvuli, cum gratia destituti sint, nequeunt pœnam gehennæ patienter sufferre: ergo in cruciatibus in impatientiam

prorumpent, ac Deum blasphemabunt. Rursus: quis ignorat hoc Augustinianorum placitum feritatem, ac immanitatem olere? Denique, ut ut sit. hujus sententiæ promulgatio plura inter rudiores scandala parere, & piarum matrum animum perturbare, ac frangere potest.

Resp. ad 1. Nego consequentiam: ex quo enim ob originale peccatum gerant parvuli voluntatem a Deo averfam, non sequitur, ut debeant mox in Dei odium, & blasphemias prorumpere, & eandem malitiam habeant cum peccatoribus scelestissimis, ac sint a dominante malitia in omne scelus abrepti; ut commentus est Bajus proposit. 48. & 49. Urgeri etiam potest istud argumentum de pœna damni: quam si ægre ac moleste ferant, blasphemabunt ne? Ad alterum dixi nuper, quod si carent pueri peccato, nec in eos misericordes sunt, qui damnant, eosque in exilium mittunt, etsi non percutiant. Si peccatum contraxere, ut fides docet; exclamandum est, *Quam inscrutabilia judicia Dei!* Vidimus etiam superiori capite, hanc esse, veterem Juliani querimoniam. Ad postremum respondere possumus, fortasse si hæc nostra divulgaretur assertio, nec rusticos tam audacter cæsuros prægnantes uxores, nec tam frequenter compressas puellas curaturas abortus, nec allaturos conjuges interdum vel intemperantia, vel alia causa filiis nascituris interitum. Tunc enim illacrymantes clamarent: Veli in sempiternum ignem infantulus dejectus est! Dignosceretur etiam facilius originariæ culpæ demeritum, atque ex illa, quam acerbum, ferumque sit actualium criminum supplicium. Verum quandoque non expedit omnia dicere, nec in aures omnium, nec coram omnibus.

Opp. 8. Quibus ergo deserviet terra illa nova, quæ futura prædicitur Apocalypseos primo ac vicesimo, *Et vidi cælum novam, & terram novam*? Quibus, inquam, nisi parvulis immatura morte peremptis? Hi enim licet averfi a Deo auctore supernaturali, naturalem ordinem servant, ideoque visione quidem Dei privabuntur, at non communicatione ceterorum bonorum.

Resp. 1. cum S. P. Aug. 20. de Civit. Dei cap. 16. futurum novum cælum, ac novam terram, *ut mundus in melius innovatus apte accommodetur hominibus etiam carne in melius innovatis*. Quapropter non erit nova illa crea-

creaturæ facies pro iis, qui veterem hominem non exuerunt. Cum soleat præterea prophetica locutio propriis verbis metaphoras admiscere, eo sensu dictum est *cælum novum, ac terram novam*, quomodo nova creatura, novum figmentum, novus homo, atque ipsomet loca nova Jerusalem. Illud vero, quod de aversione a Deo dictum est, ex præcedentibus abunde revincitur, cum in obnoxiiis originario peccato sit virium omnium inordinatio, imago Dei subjecta dæmoni, tota, inquit Augustinus, natura turbata. Rursus nec peccatum actuale naturalia profus tollit, cui tamen respondet gehennæ supplicium. Ac tandem, cum naturalia bona sint medium, ipse autem Deus finis ultimus creaturæ rationalis, atque ut D. Thomas docet 1. 2. q. 71. art. 6. ad 3. aversio a fine omnes alias inordinationes secum afferat, fieri non potest, ut qui avertitur a Deo, in recto ordine erga res creatas sese contineat.

Tandem sunt aliqua argumenta pro illis pueris, quos optarent parentes ad baptismum perducere, sed in utero matrum præfocantur, vel statim ac nati sunt moriuntur priusquam sacro lavacro abluantur. Quos diximus Gersonem cum aliis perpaucis cœlestis patriæ civibus accensere. Pro qua opinione hæc posset proferri. Primum, *voluntas*, ut fert commune proloquium, *reputatur pro facto*, & aliud, *Ad impossibile nemo tenetur*. Insuper: In pueris ante usum rationis locum habet baptismus sanguinis, cum inter martyres habeamus omnes infantes, quos Herodes Bethlemi interemit: ita potest illis prodesse baptismus flaminis, scilicet votum, ac desiderium parentum. Item fides Elisabeth promeruit, ut Joannes Baptista sanctificaretur in utero. Præterea liberi Judæorum ante diem octavam sine circumcisione morientes haudquaquam divina lege damnabantur; ideoque privatio sola sacramenti in necessitate non ducit ad perditionem. Tandem effectus sacramenti *impletur invisibiliter, cum mysterium baptismi non contemptus religionis, sed articulus necessitatis excludit*, ait Augustinus lib. 4. de baptismo contra Donatistas cap. 21. Ambros. in Orat. de obitu Valentiniani, Innoc. III. in cap. *Apostolicam*, & Divus Bernardus epistola 77.

Jam diximus supra hanc Gersonis opinionem falsam esse, & fere ab omnibus refutari, quoniam & Evangelium Christi, &

Concilia, & Patres non renatos Baptismo excludunt a regno Dei. Nec votum parentum potest infantibus opitulari, quoniam spiritus ubi vult spirat, nec beneficia liberrimæ Dei voluntatis pendent ab hominum desiderio: sacramentis autem sunt vi solius divinæ institutionis conjuncta. Eam ob rem Augustinus jure negat connumerandos inter filios Dei pueros decedentes sine regenerationis sacramento, etiam si moriantur, paratis ministris, ac parentibus festinantibus, eo quod non sint de numero prædestinatorum, quos secundum propositum elegit Deus ante mundi constitutionem. Sed de his alibi. Nunc ad argumenta, quæ adversus hætenus dicta de parvulorum damnatione militant, ex ordine respondendum est. Ac prima ratio, uti excusat parentes qui vellent filios renasci, ita non prodest pueris, qui voluntatem protem propriam non habent. Neque hi damnantur, quod non accesserint suomet neglectu ad baptismum, quod exequi non potuerunt, sed quoniam traxerunt ex Adam iniquitatem. Altera eliditur, quoniam in martyrio in se recipiunt infantes stigmata Salvatoris, & sanguinem suum ad confirmandam fidem effundunt, ideoque merito ut suos recipit Ecclesia fidelium. Voluntas autem parentum non est voluntas natorum. *Redimens enim terram Salvator per crucem, & latere vulneratus sanguinem, & aquam emisit, ut alii quidem pacis tempore in aqua baptizarentur, alii vero tempore persecutionis propriis sanguinibus baptizentur*, inquit Catechesi 111. Joannes Jerosolymitanus. Retorquetur & illa argutiuuncula hoc pacto: Martyrium parentum nihil prodest natis, qui martyres non occumbunt: Igitur votum parentum non prodest filiis, qui votum illud minime eliciunt. De Joanne Baptista videtur esse opinio Augustini, fuisse quidem repletum Spiritu Sancto in utero, & sanctificatum in maternis visceribus, ut præconem Christi se gereret; sed nondum exornatum ea sanctitate, quæ vinculum solvit successio- nis obnoxie, idest, repletum per Spiritus Sancti gratiam dono prophetiæ, sed noxa originali adhuc obstrictum, priusquam circumcideretur octavo die. Quod Augustinus non solum scripsit Epist. 57. nunc 187. ad Dardanum, sed etiam lib. 4. Operis Imperfecti contra Julianum num. 133. De qua sententia perlegendæ sunt Norisianæ Vindiciæ cap.

cap. 5. §. xi. Responderi tamen potest, quod de Præcursoris exultatione, & prophetandi munere docet in eadem Epistola S. Doctor, privilegia Joannis habenda esse in miraculis divinæ potentie, non trahenda ad humanæ exemplar naturæ, & de illo mirabiliter prædicari, quod in aliis non invenitur.

Memorata ad Dardanum Epistola cap. 10. num. 33. singulare suppeditat argumentum, quo non solum evincitur adversus Gersonem vota prægnantium matrum non præstare salutem pueris mortuis in utero ipsarum, sed etiam adversus recentiores quosdam irritum esse baptismum eis collatum priusquam illinc egrediantur. Quod si quisquam dicit jam esse natum hominem, etiam cum adhuc est in utero matris, testimoniumque adhibet ex Evangelio, quia dictum est ad Joseph de prægnante Virgine Domini Matre, Quod enim in ea natum est de Spiritu Sancto est: numquidnam huic natiuitati accedit secunda natiuitas? Alioquin non erit jam secunda, sed tertia. Dominus autem cum hinc loqueretur, Nisi quis, inquit, renatus fuerit denuo, eam scilicet computans primam natiuitatem, quæ fit matre pariente, non concipiente, atque prægnante, quæ fit ex ea, non quæ fit in ea. Neque enim renatum dicimus hominem, quem mater peperit, tamquam iterum natus sit, qui jam semel natus fuerat in utero: sed illa natiuitate non computata, quæ gravidam facit, natus dicitur homo partu, ut possit renasci ex aqua & spiritu. Hæc vero, cum tam aperta sint, & duplicem quæstionem dirimant, non erant prætermittenda. In veteri lege quemquam sanctificatum sine aliquo sacramento, sive circumcisio fuerit, sive aliud ignotum, negat in eadem Epistola S. Pater. Num itaque pueri ante diem octavum decedentes salutem æternam consequerentur, incertum omnino est: ac nisi eis subventum erat vel parentum sacrificio, vel alio gratiæ instrumento, certissime credimus condemna-

tos. Immo solam in sacris literis Circumcisionem invenimus, ob quam Deus pepercerit infantibus, ut exemplum commonstrat filii Sephoræ, ac Moyfi, cap. iv. Exodi vers. 25. Diximus quippe in primo capite hujus libri, non solum in signum populi Dei, verum etiam in remedium originalis peccati Circumcisionem fuisse institutam. Nihil ergo prohibet, quin pueros omnes non circumcisos, quorum eadem erat cum decedentibus in uteris matrum originalis culpa, & naturæ conditio, asseramus fuisse simili, relictissimoque judicio damnatos. In quarto denique libro de Baptismo cap. 21. docet S. Pater impleri invisibiliter effectum baptismatis, cum exterius sine contemptu prætermittitur, & valet quod ait Apostolus, Corde creditur ad justitiam, ore autem confessio fit ad salutem, videlicet in adultis ob fidei credulitatem, & animi præparationem. Idem docet Innocentius in cap. Apostolicam, de Presbytero non baptizato, qui tamen Ecclesiæ diu humiliter ministraverat, eique se devovisset suscipiens regenerationis lavacrum, ubi accepisset se non renatum. Eadem est in Epistola 77. doctrina Divi Bernardi. Hujusmodi ergo testimoniis nequit comprobari salus illorum, qui gratia fidei, ac animi præparatione sunt destituti. Atque hæc dicta sint de originaria labe, & de anima non renatorum infantium:

Quæ, quia materiam peccati ex fomite carnis

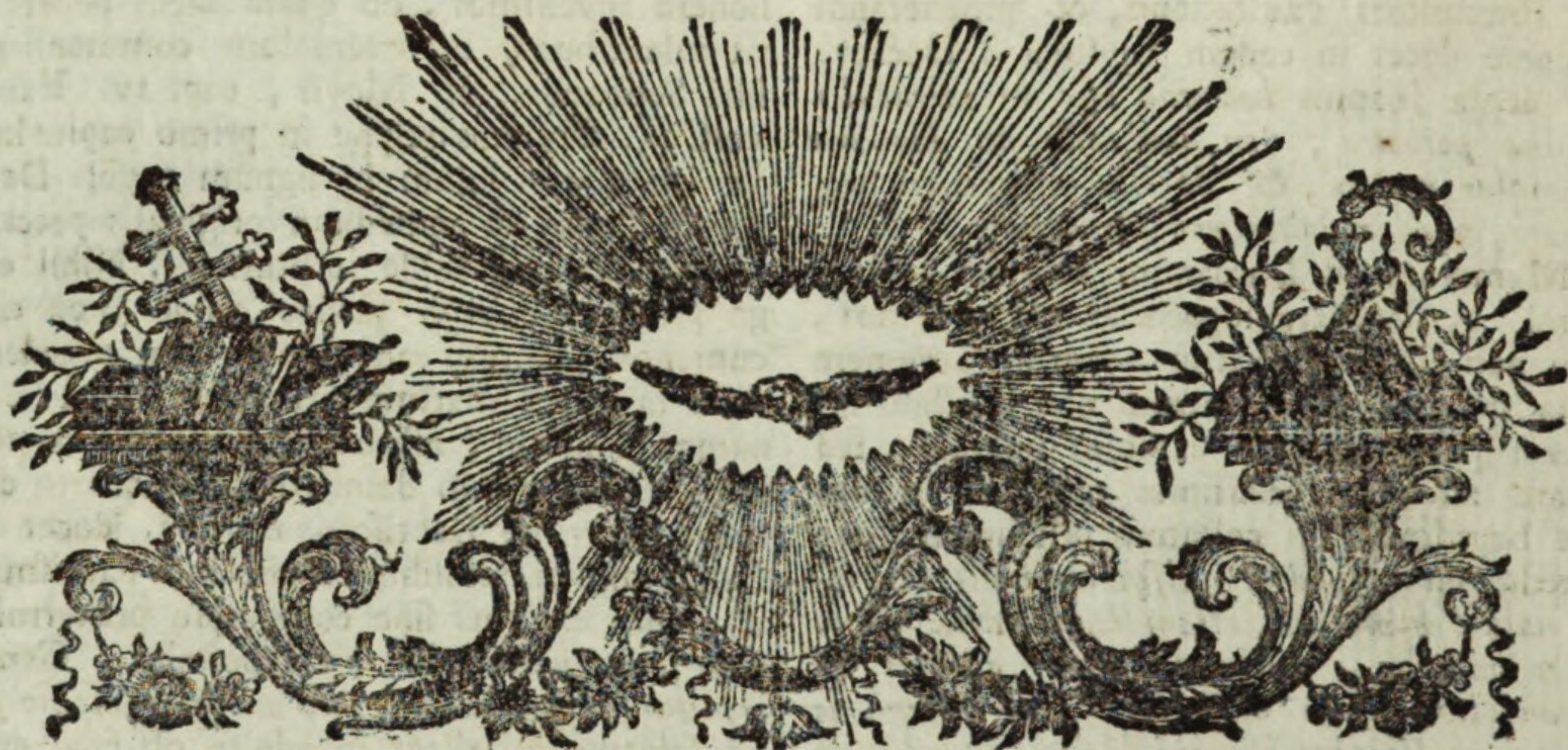
Consociata trahit, necnon simul ipsa sodali

Est incentivum peccaminis; implicat ambas

Vindex pœna reas peccanteis mente sub una,

Peccandique cremat socias cruciatibus æquis.

His itaque verbis ex Prudentii Apotheosi excerptis finem libro tertiodécimo constituimus.

DE THEOLOGICIS DISCIPLINIS

LIBER DECIMUS QUARTUS.

Qui Pelagianam Hæresim vellicat, & refellit.

ORIGINALI peccato humanam obnoxiam esse naturam, atque ignorantiam & difficultatem, quam patimur ab exordio natiuitatis, non conditionem instituti hominis, sed poenam esse damnati, negarunt Gratiae Dei insensissimi hostes, hæretici Pelagiani. Opinantes idcirco peccatum Adæ posteris obfuisse non propagine, sed exemplo, & voluntatem, actionemque nostram tam ad declinandum a malo, & faciendum bonum valere, ut divino non indigeant adiutorio, istud in lege ac doctrina, non in sanctæ dilectionis inspiratione constituerunt; maximumque Redemptoris beneficium, licet specioso verborum apparatu multiplicetur viderentur depredicare, coarctarunt ad revelationem, exempla, præceptorumque instituta. At Gratiae Vindex Præsul Sanctissimus Augustinus, quum optime animadverteret neminem posse legem

implere per legem, neque per doctrinam, sed per caritatem, quæ per Spiritum Sanctum in cordibus nostris diffunditur, in omnibus fere libris contra Pelagium, Cœlestium, & Julianum conscriptis, curavit ut simul originalis culpæ propagationem, & gratiæ necessitatem defenderet. Æquum est igitur, ut qui Doctoris præclarissimi sectamur vestigia, ejusque dogmata universa propugnandi suscepimus arduam, amplissimamque provinciam, posteaquam de Originali peccato absolvimus disputationem, insectantes hæresim Pelagianorum pro Christi gratia, quæ superabundavit ubi abundavit delictum, nervos atque vires experiamur.

CAPUT I.

De Pelagiana hereseos Auctoribus Origene primum, Rufino, ac Theodoro Mopsuesteno.

JOANNES Garnerius cap. 1. dissertationum ad Pelagianam historiam pertinentium scribit videri sibi hujus sectæ primordia referenda ad Paulum Samosatensem; quem negasse veram Christi divinitatem, & asseruisse post Incarnationem Deum factum ex profectu virtutis vitam ducendo studiosam, haud obscure colligitur ex Synodo Ariana habita Antiochiæ an. 344. apud Athanasium in libro de Synodis, atque ex ejusdem Athanasii Orat. 4. contra Arianos. At Norisius noster Pelagianæ sectæ auctorem facit Origenem: & hunc quidem de Gratia hæreticam tenuisse sententiam, adversus nonnullos defensores demonstrant alii viri clarissimi, ut Natalis Alexander sæc. 3. differt. 16. art. 3. Daniel Huetius in Origenianis lib. 2. q. 7. §. 12. Honoratus Tournelius q. 3. de Gratia, & qui primus commemorandus erat Magnus Hieronymus in Epistola ad Ctesiphontem. Plura etiam de hoc argumento Jansenius lib. 6. Hist. Pelag. c. 13. & sequentibus: ubi tamen a vero exorbitat, improbens in Origene indifferentiam arbitrii, & hanc reprehendens, tamquam Pelagianorum Dogmatum scaturiginem.

Sequitur Rufinus, a quo errore imbutum Coelestium insignia monumenta demonstrant. Sed an fuerit Aquilejensis ille percelebris, an Syrus vel Palæstinus, qui nobis innotuit ex Epist. 66: nunc 81. Hieronymi, inter Eruditos non convenit. Fuisse Aquilejensem tenet Baronius, Pagius, Norisius, & major pars illustrium Scriptorum. Negat Garnerius loco citato cap. 3. & alii perpauci, quibus accessere Auctores observationum Norisian. eruditi Presbyteri Veronenses lib. 1. cap. 2. Dubitare videntur PP. S. Mauri in notis ad cap. 3. libri de Peccato Originali S. Augustini, & ad Commonitorium Mercatoris, nec non in Præfatione Tom. x. De Theodoro Mopsuesteno consentiunt Norisius, & Garnerius, aliique communiter. In his ergo, Origene scilicet, Rufino, ac Theodoro hæc prior dissertatio versabitur, nam de Paulo Samosateno solas habemus, quas leviter re-

tigi conjecturas.

PROPOSITIO I. Origenes de Divina Gratia pravam tenuit, hæreticamque doctrinam.

Evincitur primo clarissimorum Scriptorum testimonio, illorum maxime, qui grassante hæresi Pelagiana floruerunt. 1. S. Hieronymus in Epist. ad Ctesiphontem designans Pelagianorum Amasum, *Doctrina tua*, inquit, *Origenis ramusculus est*. Idem repetit in fine Dialogorum. Orosius in Apologia: *Origenes* (inquit de Pelagianis) *in his vivit*; Et Vincentius Lirinensis Common. cap. 23. testatur, quod Origenes *omnium pene hæreticorum Magister evasit*.

Probatur 2. Origenes scripsit gratiam dari secundum merita nostra, posse unumquemque vivere absque ullo prorsus peccato, nec contrahi a parvulis ob Adæ prævaricationem originale peccatum. Hæc vero sunt Pelagianorum Dogmatum paradoxa. Itaque Origenes Pelagianorum hæresi viam aperuit. Et quidem existimasse gratiam dari secundum merita nostra asseruit ille libro 1. *περί ἀρχῶν* cap. 7. lib. 3. cap. 1. & 3. Philocal. cap. 20. & in Epist. ad Rom. lib. 7. & 9. Quæ loca congeffit & illustravit Huetius: *Est* (inquit Origenes) *alia Spiritus Sancti gratia, quæ dignis præstatur, ministrata quidem per Christum, impetrata autem a Patre secundum merita eorum, qui capaces efficiuntur; & unumquodque vas vel ad honorem, vel ad contumeliam formatur, prout ex seipso causas, & occasiones præstitit Conditori*. Initium quoque fidei esse ex nobis, & profectum a Deo apertissime asseruit. Docuit insuper, ut cap. 1. demonstrat Norisius, Angelos diversa officia promeruisse ex suis meritis ac studiis: Joannem Baptistam in utero sanctificatum ob merita comparata, priusquam ipsius anima devolveretur ad corpus: eodemque pacto Christum Dominum promeruisse unionem hypostaticam, quæ est omnium gratiarum maxima. Prælusit ergo Origenes primo errori Pelagianorum, affirmavitque gratiam dari secundum merita nostra.

Docuit præterea Origenes alterum Pelagiani dogmatis paradoxum, posse hominem vitare quaecunque peccatum, quod est famosa hæreticorum *ἀναμάρτεια*, idest, impeccantia. Id liquet primo auctoritate Hieronymi in Proœmio lib. iv. Commentar. in Hierem., ubi ait: *Hæresis Pythagoræ &*

Zeaonis ἀπαθείας, ἢ ἀναμάρτησίας, impassibilitatis & impeccantiae, quae olim in Origene, & dudum in discipulis ejus Grunnio, Evagrioque Pontico, & Joviniano jugulata est, cepit reviviscere. Idem habet in Proemio Dialogorum adversus Pelagianos. Deinde: Origenes Tom. 12. in Matth. exponens illud Christi ad Petrum, *Scandalum mihi est*, ait eum, qui in caritate perfectionem adeptus est, scandalo obnoxium non esse; & Tom. 15. in idem Evangelium scribit pueros, quibus Jesus manus imposuit, *jam amplius percelli non posse peccati illecebris*: quæ vix ullam admittere excusationem fatetur Huetius n. XVIII. q. 7. lib. Origenianor., quamquam plura illic studet emollire.

Num Originale peccatum reapse negaverit perdifficile est definire. Huetius, qui loco citato n. 24. Originem vindicat a querelis Jansenii, fatetur in Commentariis in Epistolam ad Romanos nonnulla occurrere Orthodoxæ fidei parum consentanea: atque in Catena Græcorum Patrum in Psalm. 48. v. 6. referri testimonium Originis, quod illum apertissime oppugnat. Sed inquit Commentarios interpolatos fuisse a Rufino, Catenam vero fidem sublestant, esse atque incertam. Dixerim Originem in tanta librorum copia non semper sibi constare, & aliquando peccatum originale saltem consequenter negavisse. Enimvero, hujus vitæ miseras non in Adæ peccatum, sed in habituale in superiori vita commissum referendas esse propugnavit, & Esau reprobatum, variisque calamitatibus affectum ob scelera ante conceptionem patrata, ideoque cohærenter ad falsam ejus doctrinam, ea scilicet quæ a nobis gesta fuerunt, antequam corpora subiremus, causam Deo præbuisse, ut spiritus terrenis hisce molibus complicaret.

Opp. 1. Pelagius adeo Origenem abominatus est, ut in Synodo Diospolitana, cum de æternitate Inferni ageretur, dixerit, *Et si quis aliter credit, Origenista est*. Nullum præterea pro se Origenianum testimonium protulit, licet sæpenumero Lactantii, Hilarii, Ambrosii, Chrysostomi, aliorumque sententias recitaverit. Non ergo ex Originis libris Dogmata Pelagiana eruperunt.

Resp. Versute & callide animadvertisse Pelagium, ne Origeniana scripta produceret: neque enim ipsum latebat, quam male apud Latinos Patres Adamantius audiret. Serva-

runt nihilominus inter se Origenistæ, ac Pelagiani archissimam amicitiam: ut constat de Rufino, Theodoro Mopsuesteno, aliisque Pelagianis, qui sedente ad clavum Ecclesiæ Vigilio conati sunt Origenem, quamquam irrita molitione, defendere.

Opp. 2. Pamphilus in Apologia Origenem ab omni errore purgavit. Illam vero Apologiam Pamphili esse, non alterius Scriptoris, tradunt Eusebius lib. vi. H. Ec. cap. 33. Socrates lib. 4. cap. 27. & Nicephorus Callistus lib. x. cap. 14.

Resp. 1. cum Huetio etiam Pamphilum in eadem cum Origene causa versari, si nos Rufini interpretamenta non fallunt. Defendit enim Origenianam Animorum præexistentiam, & anteaetam vitam, sine qua asserit Deum fore injustum, si infantes animas in debilia, ac mortalia corpora truderet. *Vides*, inquit doctissimus Abrincensis Episcopus, *labefactatum ac peremptum* (a Pamphilo) *gratiæ cœlestis auxilium*. Deinde respondetur prædictam Apologiam universam fuisse ab Eusebio elucubratam, quamquam priorem librum ipsemet Eusebius sub nomine Pamphili ediderit. Ita S. Hieronymus in Catalogo Script. Eccl. cap. 8. & in Apologia adversus Rufinum: quo in loco illud etiam animadvertit in primo Apologiæ Pamphili libro aperte Arianam hæresim contineri, quamquam Rufinus latinam reddendo sensum passim immutavit. Absit vero, ut Pamphilum Martyrem Christi gloriosissimum Arianis connumeremus.

Opp. 3. Origenes hom. 8. in Levit. disertissime agnoscit originale peccatum.

Resp. 1. a Criticis hujusmodi homilias vel Cyrillo Alexandrino, vel incerto auctori passim attribui.

Resp. 2. existimasse Origenem non delictum Adæ, sed *præterita in cœlis, & antiqua delicta solvi in Baptismo*, ut in fine Dialogorum scribit Hieronymus. Respondetur 3. juxta Origenem animas delabi ad corpus inquinatum, & propagatum ex Adam ob anteaetæ flagitia, ideoque si revera originariam noxam agnovit, fuit hæc præcedenti merito comparata, quemadmodum debita meritis gratia posthac collata: unde nihil ad purgandum Origenem valent ea loca, in quibus videtur asserere omnes filios Adæ in peccato fuisse conceptos.

Opp. ultimo: Origenes cap. 8. lib. 2. *Pelagianar-*

riarchon, hom. 4. in Psal. 36 aliisque in locis divinarum gratiarum munera prædicat.

Resp. Gratiā, quam Origenes quandoque commemorat, esse præcedentibus meritis erogatā: distinguit enim duplicem fidem, humanā, quam propriis viribus nulla gratia sussultis habere possumus, & divinā, quæ nobis per gratiā infunditur. Item virtutum inceptionem, illarumque profectum. Ita Tract. 33. in Matth. lib. 4. in Epist. ad Romanos, & lib. 3. Periarchon cap. 1. Vide Huetium in Origenianis p. 115. Ex his facile est genuinum sensum Origenis subodorari: gratiæ enim deputat secundam fidem, non primam; & incrementum virtutis, non inceptionem; splendideque *ἡμιπελαγianiζαί*, semipelagianizat.

PROPOSITIO II. Rufinus, qui inter Pelagianos cooptatur, est Rufinus Aquilejensis, non Palæstinus, vel Syrus.

Probat. 1. Marius Mercator in suo Commonitorio sermonem instituens de hæretico Dogmate, quod Adam, & Eva sibi tantum prævaricando nocuerint, alteri penitus nulli, ait: *Hanc ineptam, & non minus inimicam rectæ fidei questionem Anastasio Romanæ Ecclesiæ Summo Pontifice Rufinus quondam natione Syrus Romam primus invexit: & ut erat argutus, se quidem ab ejus invidia muniens per se ferre non ausus Pelagium gente Britannum Monachum tunc decepit, eumque ad prædicta apprime imbuit, atque instituit impiam veritatem.* Rufinus ergo, quem Mercator appellat Syrum, fuit primus Magister, ac deceptor Pelagii. Atqui Magister & deceptor Pelagii fuit Rufinus Aquilejensis, qui Romæ libros Periarchon latinos reddidit, ut scribit S. Hieronymus in Epist. ad Ctesiphontem; ubi Pelagianam de impeccantia hæresim ait primum a Manichæis derivatam, deinde a Priscillianistis, postremo ab Evagrio Pontico, atque a Rufino Librorum Periarchon interprete. Quod repetit Præfat. in lib. IV. Comment. ad Hierem., Rufinum sub Grunnii nomine indigitans. Igitur Rufinus Aquilejensis inter Pelagianos connumerandus est.

Deinde: Rufinus Aquilejensis de libertate arbitrii male sensit, ita enim declarat in Cap. Sancta Romana Concilium Romanum lxx. Episcoporum. *Rufinus vir Religiosus plurimos Ecclesiastici Operis edidit libros: nonnullas etiam Scripturas interpretatus est: sed*

quoniam Beatus Hieronymus in aliquibus eum de libertate arbitrii notavit, illa sentimus, quæ prædictum Beatum Hieronymum sentire cognoscimus. Nullibi autem legimus Rufinum liberum arbitrium negasse: erravit ergo dumtaxat illius naturalem facultatem nimis cum Origene suo, Pelagianisque extollendo.

Tertio: Recentiores Critici, ut Rufinum Aquilejensem vindicent a Pelagianismo, cum negare non possint aliquem hujus nominis hanc hæresim præformasse, damnant Rufinum alterum Syrum, aut Palæstinum, qui nobis innotuit ex Epistola 66. Hieronymiana, At quo jure sanctissimus Hieronymi discipulus hæresis insinulatur? Compertum est hunc Rufinum ex Bethlemitico specu missum fuisse ad Venerium & Anastasium adversus Origenistas. Quis ergo dixerit talem virum a Hieronymo eruditum, & in Italiam fidei causa profectum, disseminasse hæreses, & partibus Origenis studuisse? Hunc Hieronymi discipulum (inquiunt ingenui, & eruditi Theologi Veronenses) tantæ hæresis doctorem non audemus suspicari. At quomodo probant hunc a Syro fuisse diversum, cum viri docti, ipsi quoque PP. Benedictini disputent, num præcursor Pelagii sit Rufinus Aquilejensis, an alter qui circa annum 399. in Occidentem venit missus a Hieronymo Mediolanum ad Venerium? Qui vero ex his tres nobis Rufinos venditant, nulla vel probabili ratione ducuntur. Addo Cælestium in Carthaginensi Conventu pro suo Dogmate Rufinum, tamquam omnibus notum, produxisse. Syrum vero illum ab Aquilejensi diversum, & fama aut scriptis percelebrem nondum comperimus.

Rursus: In Præf. ad IV. librum Comment. super Hierem. S. Hieronymus de Hæresi Pelagiana loquens, quam in Grunnio nuper asserit jugulatam, *Cui respondere, inquit, diu tacens, & dolorem silentio devorans crebra fratrum expostulatione compulsus sum, nec tamen hucusque prorupi, ut auctorum nomina ponerem, malens eos corrigi, quam infamari.* Quo sane in loco non solum demonstrat sub Grunnii cortice latere illius hæresis prodromum, sed etiam intermissam a se Expositionem Hieremiæ, quam per intervalla dictabat, ut serpentem errorem eliminaret. At Grunnium ipsum esse Rufinum Aquilejensem, & libros interea temporis a Hieronymo editos eos esse, quos con-

contra Pelagianos conscripsit, nemo jure negabit. Rufinus ergo Aquilejensis hæresim Pelagianam, saltem quantum spectat ad Dogma impassibilitatis, & impeccantiæ, invenit in Occidentem, eaque imbuit Cælestium. Neque hoc solo titulo Grunnius dicitur a Hieronymo Pelagianorum præcursor, quod Origenem Latio donaverit; etenim ipse Hieronymus plura Origenis scripta fecit Latina, eique hoc idem in 1. Invektivarum libro ipse Rufinus objectat. Atque insuper non omnia Origeniana Dogmata Rufino attribuuntur, sed ea maxime, quibus Pelagianismus innitur.

Præterea: Rufinus in interpretatione librorum Origenis, quos pro suo lubitu immutavit, ut demonstrat in præclarissimis dissertationibus Origenianis Daniel Huetius, quæ Pelagiana erant, fideliter, & præter morem suum retulit, ut constat ex cap. 20. Philocaliæ, ubi peculiare auxilium gratiæ declaratur esse solam liberæ voluntatis facultatem. Et, quod caput est, verba quæ redolent Pelagianismum in 1. libro Periarchon cap. 3. & quibus probant Natalis Alex. & Jansenius Adamantium prælusisse Pelagianis, in nullo Græco exemplari comparent: sed, ut Huetius ait libro 2. Orig. q. 7. n. x. & xiv. *de sua Pelagianismi officina largitus est Rufinus*. Falsum est ergo sententiam de Pelagianismo Rufini esse popularem credulitatem, ut illam appellat in Appendice Augustiniana pag. 44. Phereponus: ac falsum, quod scribunt Veronenses, nullum adhuc inventum esse argumentum præter nominis Rufini similitudinem, ac suspicionem, in quam Aquilejensis incurrit propter scriptorum Origenis translationem. Quin, ut mox ostendam, levissimæ sunt conjecturæ Garnerii, quibus permoti Norisii Concivis sui doctrinam maluerunt impugnare, quam defendere, tametsi illam pene certam scripserint Pagius, Dupinius, Gerberonius, Natalis Alexander, & Huetius, qui Rufinum Aquilejensem omni procul dubio adnumerant Pelagianis.

Opp. 1. Garnerius: De Rufino Magistro Cælestii Mercator loquitur, quasi de homine minus noto: *Rufinus quidam*, inquit: Aquilejensem autem totus orbis noverat ob eruditionis famam, opinionem sanctitatis, & Melaniæ consortium. II. Aquilejensis venit Romam anno 13. Siricii, & Syrus sub Anastasio hæresim Romam invexit. III. Rufinus,

qui imbuit Cælestium, Romæ mansit apud Pammachium; Aquilejensis vero nunquam virum cum Hieronymo conjunctissimum adiisset. IV. Rufinus Cælestii magister Romæ fuit, cum doceret non dari peccati traducem; ut liquet ex libro Augustini de peccato originali cap. 3. V. Rufinus Pelagianus appellatur a Mercatore natione Syrus. VI. Cælestius innuere videtur apud Augustinum loco citato, Rufinum tempore judicii Carthagenensis adhuc fuisse superstitem, Sanctum illum appellando, non *beata recordationis*. VII. Paulinus Diaconus nihil excipit adversus Rufinum a Cælestio appellatum; poterat autem plura adversus Aquilejensem propter hæreses damnatum, & in damnatione extinctum.

Resp. ad 1. Mercatorem non scripsisse *Rufinus quidam*, sed *Rufinus quondam*, atque ita etiam habetur in edit. Augustiniana PP. Bened. 2. p. Append. Tom. x. Tom. 27. Biblioth. Patrum pag. 129. in Appendice Phereponi, & in Op. Mercatoris. Ad 2. dico, Rufinum utique venisse Romam regnante Siricio, & anno 396. sed constat ex Epistola Hieronymi diu illic moratum, & forte toto ferme biennio: unde possumus asserere Romæ constitisse initio Pontificatus Anastasii, qui creatus est anno 398. pridie idus Martii, ut scribunt Anastasius Biblioth. & Marcellinus Comes in Chronico. Deinde si Rufinus ante Pontificatum Anastasii Roma discesserat; sub Siricio hæresim disseminaverat, & invexerat, quam primum, operam navante Marcella nobilissima scemina, Anastasius compressit. Quare hæresim negantem originale peccatum sub Anastasio exortam affirmavit Mercator, atque Hieronymus in Epist. viii. ad Demetriadem. Ad 3. respondeo Rufinum fuisse hospitio exceptum a Pammachio, primum, quia ipsius domus commune erat Monachorum hospitium: deinde quia Rufinus maxima erat amicitia conjunctus cum Paulino Pammachii amicissimo: rursus quia in Peregrinatione Syriaca complures Pammachii amicos Rufinus noverat: ac tandem falsum est Rufinum inter ac Hieronymum ante annum 399. vulgatamque Interpretationem Origenis, fuisse amicitiae vinculum dissolutum. Ad 4. dico Cælestium in Synodo Carthagenensi non dixisse, se a Rufino Romæ edoctum quod non sit tradux peccati, sed a Rufino, *qui fuit Romæ*: quamquam & Romæ Cælestium fuisse Rufini discipulum

anno 387. mihi sit persuasum. Ad 5. missa responsione Rigbeerii in notis ad Mercatorem Tom. 27. Bibl. PP. pag. 147. scribentis Rufinum fuisse natione Syrum, & Aquilejensem titulo Sacerdotii, quomodo S. Felicem patria Italum, Presbyterio Nolanum, & genere Syrum testatur eadem ætate S. Paulinus Natal. 4. de S. Felice: missa, inquam, ea responsione, dico cum Norisio, ac Pagio Rufinum commoratum in Syria per annos viginti septem, ideoque appellatum a Mario Mercatore Syrum, ut Faustus a Possessore dicitur natione Gallus: revera tamen Faustum in Britannia natum, & Rufinum in pago diocesis Aquilejensis, sive Concordia fuerit, sive ignotum aliud oppidulum. Ad 6. dico Rufinum obiisse anno 411. & iudicium Carthaginense habitum an. 412. verno tempore: unde fieri potuit, ut nondum nuncium obitus Rufini pervenerit ad Africanos. Ad ultimum: testatur Mercator Rufinum, ut erat argutus, se quidem ab hæresis invidia solerter munisse: unde Paulinus Diaconus illum tamquam hæreticum non excepit; imo nec in damnatione Origenis facta anno 401. ab Anastasio expresse Rufinus nominatus est. Quare Pontifici gratias egit, quod calumniantibus se non accommodasset auditum, & propriæ existimationi, quam sibi apud plurimos comparaverat, insigni simulatione consuluit. Ea propter falsum est Aquilejensem ab omnibus habitum tamquam hæreticum; neque enim S. Paulinus cum homine anathemate damnato tam arctam coluisset necessitudinem. Sed & Paulinus Diaconus, ubi Cælestius Rufinum Presbyterum laudavit, respondit dumtaxat, *Est ne alius?* Quæ verba commonstrant institutum sermonem de Rufino omnibus noto: quem jure Paulinus nec reprehendit ob nominis celebritatem, nec plaris fecit ob Cælestii consuetudinem.

Opp. ultimo cum Veronensibus Theologis. Valerent hæc aliquid, si aliunde exploratum esset, Rufinum Aquilejensem fuisse Magistrum Cælestii. At obstat testimonium Mercatoris, qui ait hæresim sub Anastasio *invectam*, non *invaluisse*. Argumentum vero adversus Rufinum Italum nullum est præter similitudinem nominis. Ac in primis damnari non debet, quod græca Origenis volumina latine reddiderit, nisi convincatur, errores ibi contentos propugnasse. Deinde ex Apologia, & expositione Symboli satis exploratum est, quantum ab erroribus Origenia-

nis distaret. Insuper S. Hieronymus illum vocavit Præcursores Pelagii, quod non tam Origenis interpretem, quam defensorem existimaret. Postremo non apparet Rufinum fuisse aliquando hæresis convictum, aut damnatum.

Respondetur, compertum quidem esse Magistrum Pelagii esse Rufinum Aquilejensem, non ex nominis similitudine; fatemur enim alios fuisse Rufinos, discipulum nempe Hieronymi, & alium quoque Romanum; sed Aquilejensis ille est, qui *ἀναμαρτυρίας* opinionem evulgavit, qui liberum arbitrium extulit, qui interpretando Origeniana, omnia emollire studuit, præter Pelagianismum, & hunc ubi non erat intrusit. Ita enim demonstrat Huetius tam evidenti argumento, ut satis appareat æquitas Hieronymi, & mala Rufini fides. De Commonitorio Mercatoris dictum satis. Rufinus inimicam fidei questionem invexit sub Anastasio jugulatam. Nam & Origenis translationem exornavit sedente Siricio, & tamen scribit Hieronymus ad Virginem Demetriadem fidem Romæ Origenianis erroribus labefactatam sub Anastasio. Nec damnatur Rufinus, quia Origenis volumina latinitate donavit, hoc enim fecit & ipse Hieronymus; sed quia more suo, quæ Pelagiana erant non castigavit, sed auxit, iisque imbuivit Cælestium. Ita non fuit tantum interpreter Origenis, sed & defensor. Sese ab omni invidia Apologiis, & Epistolis præmunisse, innuit non obscure Mercator. Non damnatum expresse, & forte etiam proscripto per Anastasium Origene respuisse, ultro ac lubenter concedimus.

PROPOSITIO III. Theodorus Mopsuestenus est alter Prodromus Pelagianorum.

I. Probatur ex Mario Mercatore, qui in libro Subnotationum de Hæresi Cælestiana scribit, jamdudum motam apud nonnullos Syrorum, & *præcipue in Cilicia a Theodoro quondam Episcopo oppidi Mopsuesteni*. II. Quia ut constat ex eodem Mario Mercatore, & Photio in Biblioth. Cod. 177. non solum negavit filium Dei venisse ad tollendum Originale peccatum, sed etiam de hoc argumento adversus S. P. Augustinum quinque libros conscripsit, negando Adam per transgressionem mortalem factum. III. Quia Domini comminationem factam Adæ *Morte morieris* ita exponit, ut post lapsum fraudatus deliciis ærumnosissima conversatione mulctatus sit, sed non ob aliam causam morti

fue-

fuerit obnoxius, nisi quia ex terra fuerat compactus: quod molitus est demonstrare ex cap. 3. Gen. v. 19. iisdem plane argumentis, quibus postmodum usus est Faustus Socinus; quemadmodum potest percipere quisquis contulerit fragmenta Theodori edita a Norisio cap. 9. Hist. Pel. cum cavillis Socinianis a me refutatis lib. xii. cap. 13. Postremo quia in x. Act. Concilii Chalced. Ibæ Theodori discipulo, hæc plusquam Pelagiana Mopsuesteni sententia fuit objecta: *Non invideo Christo, quo factus est Deus: quoniam & ego, si volo, possum fieri secundum illum.* De Theodori expunctione & sacris Diptychis legendus Norisius cap. 5. dissert. de Synodo v.

C A P U T II.

De Pelagio, ejusque gestis, erroribus, variisque statibus hæreseos, quæ ab eo dicta est Pelagiana,

QUANTUM ad Pelagii personam attinet, me paucis expediam: inquiri enim potest de ipsius Patria, professione, moribus, scriptis, atque erroribus.

DE PATRIA PELAGII.

Pelagius fuit patria Britannus, sive fuerit Scotus, sive Hybernus, vel Anglus. Etenim S. P. Augustinus Ep. ad Paulinum 106. ait: *Pelagius, quem credimus, ut ab illo distinguatur, qui Pelagius Tarenti dicitur, Britonem fuisse cognominatum.* Prosper in Carmine de ingratis:

*Dogma, quod antiqui satiatum felle
Draconis*

*Pestifero vomuit coluber sermone
Britannus.*

Beda libro 1. Hist. Anglorum: *Ab anno incarnationis 394. temporibus Arcadii, & Honorii Imp. Pelagius Brito contra auxilium gratiæ venenum suæ perfidiæ longe lateque dispersit.* Idem docet Hieronymus in Epist. ad Ctesiphontem, & in Apologetico Paulus Orosius. Est aliqua nec levis suspicio fuisse Scotum, quia S. Hieronym. in Præf. ad lib. 3. Comment. Hierem. ait de Pelagio: *Habet progeniem Scoticæ gentis de Britannorum vicinia:* & ad lib. alterum, *Scotorum pulvis prægravatum* appellat. Gar-

nerius tamen dissert. 1. cap. 4. rem incertam arbitratur. Norisius vero cap. 3. id etiam improbat; quoniam auctore Beda cap. 12. memoratæ Historiæ, *Scoti sunt gentes a parte Britonum remota;* ac Pelagium Britonem omnes appellitant. Fallitur Lambertus Danaus Genevensis, qui ortum asserit in maritima Galliæ regione, quam vocant tractum Armoricanum; nam vivente Pelagio nondum Britannia ea Galliarum pars vocabatur; Britanni autem dicti sunt, qui partes australes a Gallia Celtica distitas incolabant.

DE PELAGII INSTITUTO.

Pelagius fuit professione Monachus. Constat ex Commonitorio Mercatoris præc. cap. prop. 1. ex D. August. lib. de hæresibus cap. 88. & de Gestis Pelagii cap. 35. Orbiter notandum est. I. Nullis Ecclesiasticis muneribus Pelagium fuisse condecoratum, quoniam a Zosimo Papa in Epistola ad Episcopos Afros dicitur Laicus: ideoque errant Balæus, & Prateolus, qui putant fuisse Episcopum, aut Abbatem amplissimi cœnobii Bannochorensis. II. Facile ego subscripserim Garnerio, non fuisse Pelagium Cœnobitam, nec Eremitæ cultorem, sed ex illo genere Monachorum, qui veste ad pietatem composita domi vivebant, & disciplinis sedulam navabant operam, quales fuerunt Pammachius, & Paulinus. Quamquam enim Augustinus aliquando Pelagium sanctum, bonum, ac predicandum virum appellat; Orosius cap. 27. Apologetici asserit enutritum epulis, balneis, & conviviiis deditum, ut pinguedinem etiam in fronte prætulit. Quod Hieronymus in primo adversus Pelagianos dialogo satis lepide carpit ita illorum signiferum compellans: *Catoniana nobis infaris superbia, & Milonis humeris intumescis.* Atque his accedit, S. P. Augustinum memorato cap. 35. de Gestis Pelagii num. 16. scribere, quod Pelagiana hæresis fuerit inventa a quibusdam veluti Monachis; ab his scilicet, qui Monachorum instar pallio incedebant, quosque Græci Philosophos appellarunt. III. Decipitur Vossius, qui lib. 1. Hist. Pelag. cap. 3. ait, Pelagii lapsum deploratum a Jo. Chrysostomo in Epistola ad Olympiadem scripta an. 405. ex oppido Armeniæ Arabisso. Hoc enim tempore Pelagius

lagius adhuc sanctimoniae laude commendabatur; imo cum Cælestius an. 412. in Episcopali Carthaginensi conventu excommunicationem promeruisset, nondum Augustinus scripserat de peccatorum meritis: in cuius operis lib. 3. cap. 1. ait, existimari Pelagium Sanctum, & non parvo profectu Christianum. Si ergo Pelagius adhuc erat anno 412. sanctimoniae, ac religionis fama percelebris: quomodo Chrysostomus an. 405. poterat in remotissima regione exulans casum hominis deplorare? De alio itaque Monacho Pelagii nomine nuncupato loquitur S. Chrysostomus. E contra Epistola Isidori Pelusiotæ 314. qua vocitat Pelagium *ligurritorem, cupediosum, & obsoniorum condimentis maxime addictum*, de Pelagio Britone videtur intelligenda; etsi neque Vossius, neque Petavius id facile concedere videantur. Vixit enim Isidorus post annum 431. ac celebratam Synodum Ephesinam, quam commemorat Ep. 410. lib. 3. Neque aliud Pelagio tribuit, quam illam vivendi rationem superius ab Orosio damnatam in cap. 27. Apologiæ. Isidorus vero, & Orosius eadem floruerunt ætate; atque eadem ab his de uno Pelagio narrari haud videtur inverisimile.

DESCRIPTIS, GESTISQUE PELAGII.

Pelagius ergo fertur venisse Romam circa annum 384. & ex urbe discessisse circa 408. vel insequentem. Cum adhuc Romæ consisteret edidit tres libros de Trinitate, quorum meminerunt in Catal. de Scriptoribus Ecclesiasticis Honorius Augustodunensis, & Gennadius. Videtur in his libris circa processionem Spiritus Sancti a solo Patre consentire Theodoro Mopsuesteno. Dicuntur editi ante adventum Rufini in urbem, ideoque nondum exacto anno 390. Ibidem scripsit commentarios in Epistolas Pauli distributos in libros 13. Vossius quatuordecim numerat. In his tollit prorsus Originale peccatum, asseritque Adæ lapsum transire in posteros dumtaxat imitatione. Dedit & Epistolas ad Paulinum, & ad Constantium Episcopos: illam anno 405. ut constat ex cap. 35. libri Augustini de Gratia Christi, in eaque videtur Dei gratiam constituere in sola possibilitate & facultate naturæ: alteram anno ineunte 408. memoratam ab Au-

Berti Theol. Tom. III.

gustino proximo capite laudati libri; in eaque gratiam aliquam præter liberum arbitrium commemorat: quare huius Epistolæ præsidio errorem suum excusare nitebatur.

Cum primum Pelagius una cum Cælestio in Siciliam pervenit, aut fortassis paullo antequam ejiceretur ab Urbe, idest, anno 408. vel ineunte 409. scripsit librum Consolatorium, & Hortatorium alterum ad Viduam. Hanc Garnerius suspicatur esse Julianam matrem Demetriadis, aut Albinam Socrum Piniani. Postquam vero aliquandiu cum suo Achate Cælestio constitit Siraculis, anno 411. se contulerunt in Africam, apuleruntque Hipponem Episcopalem Augustini sedem, & inde Carthaginem. In hac urbe Cælestius iudicio postulatus, cum liberius negaret dari originale peccatum, Synodali congressu damnatus est, anno 412. Videndus in libro de Peccato Originali S. P. Augustinus. Cælestius anathemate percussus in Asiam transmisit.

Interea Pelagius in Palæstinam se recepit, ascivitque sibi plures discipulos, fretusque patrocinio Joannis Jerosolymitani latius errores spargere cœpit. Atque circa hæc tempora, anno scilicet 413. Hieronymus adversus Pelagianos stylum movit, incitatus a Ctesiphonte. Scripsit Pelagius eodem anno Epistolam ad Augustinum, & aliam ad Demetriadem, illam calliditatis, hanc erroris plenissimam. Edidit proximo anno librum de Natura, qui opera Timasii, & Jacobi ad Episcopos Afros pervenit, & ab his missus ad Innocentium gravissima censura proscriptus est. Sequenti anno 415. hunc librum S. P. Augustinus compressit altero, qui inscribitur *De natura, & gratia*. Eodem anno 415. Heros S. Martini discipulus, & Lazarus Aquensis Episcopus Pelagium hæreseos accusarunt. Habita propterea est Synodus XIV. Episcoporum, quorum nomina sunt in primo Augustini contra Julianum libro, Diospoli in Palæstina. Verum Pelagius absentibus Accusatoribus, & nonnulla accusationis capita damnans, ad alia callide ac versute respondens, fuit ab omni erroris suspitione absolutus, atque per Epistolam absolutionis suæ certiores reddidit Augustinum. Hæc Pelagii Epistola in Appendice Phereponi pag. 268. errore typographi scripta dicitur anno 412. Sed manifestum est datam hoc anno 415. Hanc Syn-

nodum non aliam ob causam appellavit Hieronymus *miserabilem* in Epist. 79. nunc 147. nisi quia Patribus Pelagius illulit.

Anno 416. Episcopi Africani acceptis per Orosium literis Herotis, & Lazari, auditoque infelici exitu Synodi Diospolitanae, duo contra Pelagianos Concilia celebraverunt, unum Carthagine, alterum Milevi in Numidia; datisque ad Innocentium Epistolis, Romanus Pontifex in Caelestium, & Julianum sententiam dixit.

Defuncto anno 417. Innocentio, ejus successor Zosimus deceptus principio literis, & Professione fidei, quam Romam misit Pelagius, acerrime reprehendit Episcopos Africanos, quod crediderint Heroti, & Lazaro, & Caelestium, Pelagiumque damnaverint. At rescriptis Africanorum admonitus, & haereticorum fraude detecta, ipse Zosimus anno sequenti 418 utrumque proscripsit; necnon operam dedit, ut plenario Carthaginensi Concilio 214. Episcoporum, universus Orbis Pelagianam haeresim condemnaret.

Prætermittendus non est liber Εὐλογίων, *honestorum sermonum*, sive Testimoniorum, quem Pelagius ad exemplum Cypriani conscripsit. Nam ex hoc libro, ut Garnerius demonstrat, & etiam liquet ex Dialogis D. Hieronymi, maxime scatent dogmata omnia Pelagiana. Quo præcise anno Pelagius hunc librum ediderit, me fugit. Constat conscriptum ante annum 415. nam hoc anno Dialogi Hieronymi prodierunt. Plura ex hoc libro Pelagii perstringuntur etiam ab Augustino de Gestis Palæstinis cap. 3. 4. 5. & 6. Scripsit etiam Pelagius libros quatuor de libero arbitrio ante annum 418. quos non semel commemorat S. Pater in libro de Gratia Christi, quem editum constat hoc ipso anno.

DE ERRORIBUS PELAGII.

Solent recenseri ex Augustini ad Paulinum Epistola 106. nunc 186. enarrata duodecim, quæ in Synodo Palæstina ipse haereticus anathematizavit, ut eo loco, & in 2. contra Julianum cap. 5. ait S. Pater. Sunt autem alia octo, quæ in libris Augustini deprehenduntur, ac refutantur, quorum aliqua in memorata Synodo ausus est, ut potuit, tergiversatione defendere, aliqua postmodum ore pestifero evomuit. Ergo erro-

res Pelagiani ad vicesimum numerum pervenerunt. Sunt autem priores illi duodecim his verbis ab Augustino memorata Epistola recensiti: *Objectum est enim dicere* 1. *quia Adam sive peccaret, sive non peccaret, moriturus esset.* 2. *Et quod peccatum ejus ipsum solum laeserit, non genus humanum.* 3. *Et quod infantes nuper nati in illo statu sunt, in quo Adam fuit ante prævaricationem.* 4. *Et quod neque per mortem, vel prævaricationem Adæ omne genus humanum moriatur, neque per resurrectionem Christi omne genus humanum resurgat.* 5. *Et infantes etiam si non baptizentur, habere vitam æternam.* 6. *Et divites baptizatos nisi omnibus abrenuncient, si quid boni visi fuerint facere, non reputari illis, nec eos posse habere Regnum Dei.* 7. *Et gratiam Dei, atque adjutorium non ad singulos actus dari, sed in libero arbitrio esse, vel in lege atque doctrina.* 8. *Et Dei gratiam secundum merita nostra dari.* 9. *Et filios Dei non posse vocari, nisi omnino absque peccato fuerint effecti.* 10. *Et non esse liberum arbitrium, si Dei indiget auxilio, quoniam in propria voluntate habet unusquisque facere aliquid, vel non facere.* 11. *Et victoriam nostram non ex Dei adjutorio esse, sed ex libero arbitrio.* 12. *Et quod pœnitentibus venia non detur secundum gratiam & misericordiam Dei, sed secundum meritum, & laborem, qui per pœnitentiam digni fuerint misericordia.* Hæc Augustinus, qui illico duodecim articulos ponit his e diametro oppositos Catholica fide tenendos. Hos in Canones redegit Cresconius, cujus collectio extat in Appendice Tom. 1. Bibliothecæ Juris Canonici.

Octo reliqui errores Pelagiani sunt 1. *Posse hominem, si velit, carere omni peccato.* Hanc impeccantiam, ut diximus, didicerat a Rufino, Rufinus ex Origene. Quid sibi voluerit Pelagius explicat Augustinus de Grat. Christi cap. 4. & de Gestis Pelagii cap. 13. Tria enim distinguebat Pelagius, posse, velle, & esse; quorum unum statuebat in natura, alterum in arbitrio, postremum in effectu. Itaque contendebat nos habere per liberum arbitrium tantam non peccandi possibilitatem, ut sine gratia omnia Dei præcepta possimus implere. 2.º Docuit consequenter non opus esse Deum rogare, ne nos inferat in tentationem, nobisque peccata dimittat, cum in nostra sit libertate posse

sine gratia vitare & abstergere omnem labem peccati, ita tradunt in Epistola ad Innocentium PP. Milevitani. 3.º Quod inde consequitur, *negabat necessitatem orationum, quas pro infidelibus fundit Ecclesia, ut convertantur ad Deum.* Ita S. P. libro de Hæres. cap. 88. 4.º Volebat Ecclesiam in hac quoque vita esse sine ruga, & sine macula; ut S. P. Augustinus scribit de Gestis Pelagii cap. 35. 5.º Asserebat tam a veteri lege, quam ab Evangelio sanctissimos viros prodisse, eo fine, ut legem, ejusque notitiam extolleret, quasi in hoc sita esset Christi gratia. 6.º Ob eandem rationem novum testamentum par veteri predicavit. 7.º Ostentans affectionem, ac jactantiam perfectionis offeruit peccatum esse jurare etiam in veritate. 8.º Postremo etiam labe Nestoriana infectus fuit, affirmans, *solitarium hominem de virgine natum, et eruditorem potius humani generis, quam Redemptorem*, eo quod hominibus nihil aliud præstiterit, quam religiosæ conversationis exemplum. Vide Cassianum lib. 6. de Incarnat. cap. 14. Hinc Pelagianum in Ephesina Synodo celebrati anno 431, una cum Nestorianis fuere damnati.

Si quæras, cur Pelagius negaverit Originale peccatum: Respondeo illud negasse primum ne confitendo liberum arbitrium ob Adæ prævaricationem sauciatur, cogeretur gratiam Salvatoris admittere. Deinde, ut occurreret præcipuæ argumentationi Sanctorum Patrum, qui ex causa parvulorum, quorum unus adsumitur, alter relinquitur, antequam aliquid fecerint boni vel mali, demonstrabant gratiam non dari secundum merita nostra. Legite Augustinum in libro de dono Persev. cap. 12. Censuit nihilominus Pelagius parvulos baptizandos, ut hæredes fierent Regni cœlorum, coactus Evangelica sententia Joan. 3. *Nisi quis renatus, &c.* at non baptizatis, utpote infantibus, felicitatem quamdam, & vitam æternam pollicitus est: quod commentum a nobis libro præcedenti fuit explosum.

DE GRATIA, QUAM PELAGIUS INTERDUM AGNOVIT.

Quoniam vero Pelagius aliquando gratiam Dei necessariam confessus est; oportet animadvertamus, quidnam gratiæ nomine intellexerit tortuosus callidusque tergiversator.

Comperimus ergo plura admisisse gratiarum genera. Est primum *natura ipsa, & insitum voluntatis arbitrium*. Secundum gratiæ genus est *peccatorum remissio*: de qua Augustinus in 3. contra Julianum cap. 23. ait: *Putatis gratiam Dei sic in sola peccatorum remissione versari, ut non adjuvet ad vitanda peccata, & desideria vincenda carnalia, diffundendo caritatem in cordibus nostris*. Tertium gratiæ genus illud est, quod adest, & opitulatur extrinsecus, nimirum *lex, prædictio Evangelii, & Christi exemplum* ad imitationem propositum. Ita Augustinus in lib. de Gratia Christi cap. 33. & 41. Quartum gratiæ genus est *mentis illuminatio*, qua Deus cordis oculos aperit, sed nullam efficit in voluntate motionem. Hanc gratiam admisisse Pelagium liquet ex eodem libro Augustini septimo capite. Quintum genus est *dignitas regenerationis, & adoptionis*, quæ per baptismum tribuitur. Asserebat namque Pelagius parvulos in baptismo nullius utique peccati consequi remissionem, sed adoptari tamen in filios Dei, regniq; cœlestis fieri participes. Legatur in carmine de Ingratis S. Prosper, ab eo versu, *Tam dives vero hoc donum baptismatis esse, &c.* Ultimum denique gratiæ genus a Pelagianis admissum est *vita æterna*; quam Pelagium aliam a regno cœlorum existimasse semel iterumque monui.

DE STATIBUS HÆRESIS PELAGIANÆ.

Status denique Pelagianæ hæresis tres a nobis statuuntur. Quorum primus est, in quo Pelagius nullum prorsus interioris gratiæ adiutorium agnovit, affirmans ad bene operandum sufficere liberum voluntatis arbitrium, præsupposita cognitione præceptorum, sive per lumen naturæ, sive per exteriorem legem atque doctrinam. Alter status est, in quo correptus aliquando a fratribus interiorem aliquam gratiam admisit, sed eam voluit dari *ad facilius*, non *ad simpliciter* operandum, ut Augustinus ait in libro de Gratia Christi cap. 40. In tertio sui erroris statu Pelagius etiam internam aliquam gratiam simpliciter necessariam confessus est, nempe internas supernaturales revelationes, se tenentes ex parte intellectus, sed non inspirationem dilectionis, & gratiam voluntatis, & operis: sive

admisit Pelagius gratiam, qua ignorantia pellitur, non qua caritas inspiratur. Quartum statum hæresis Pelagianæ, in quo hæretici admiserint etiam gratiam operationis & voluntatis, sed talem, quæ consistat cum indifferentia liberi arbitrii, tamquam commentum Jansenianum rejicimus, affirmantes indifferentiam arbitrii non ad Pelagiana decreta spectare, sed ad Catholica Dogmata. Verum de his statibus hæresis Pelagianæ proximo capite quinto.

C A P U T III.

De Cælestio, & Juliano Pelagianis.

CÆLESTIUM, quem Baronius ad annum 410. Norisius cap. 3. nec non Usserius, & Jansenius Scotum scripserunt, Joannis Garnerius mavult Romanum fuisse, aut Campanum. Mutum enim per Albinum Canem latrantem, de quo Hieronymus Præf. lib. 3. in Jeremiam, illi interpretantur Pelagium loquentem ore Cælestii; Garnerius vero Rufinum hæresim docentem ore Pelagii. Sunt etiam, qui mutum illum arbitrantur Joannem Jerosolymitanum, cum Tillemonio. Nos priori sententiæ subscribimus, nam Joannes Jerosolymitanus palam patrocinabatur Origeni, & Pelagium, quem Catholicum habebat, etiam coactis Synodis studuit aliquando defendere. Rufinus vero jam anno 401. libros Invektivarum contra Hieronymum compleverat, & limaverat. Præfationem autem in 3. librum Comment. Jerem. ante annum 414. scriptum non esse, tradit ipse Garnerius. Mutum ergo latrantem per Canem Albinum, non Joannem Jerosolymitanum, non Rufinum esse arbitrantur, sed Pelagium hæresim disseminantem ore Cælestii. Is ergo erit *Albinus Canis*, idest Anglus, aut Scotus. Enimvero versum Pro-

Aut huic Campano gramine corda tument,
non de Cælestio, ut Garnerius putat, sed de Juliano liquet esse conscriptum. Quod scribit ergo Sebastianus Paulus in Epistola ad Vallisnerium, Baronium, ac Norisium deceptos depravato quodam loco Hieronymi, idest Præf. nuper commemorata, ubi *Albinum canem* legimus, non *Alpinum*; est ad evertendam clarissimorum Purpuratorum sententiam nimis futile. Nam hac etiam repu-

diata lectione, ac priori retenta, non efficitur Cælestium non esse Scotum, sed magis id corroboratur. Albinus enim dicitur ab Albione. Sic olim dicta Britannia apud Stephanum, ab Albis rupibus, quas mare abluit. Scoti vero incolunt Britanniae partem, quæ vergit ad Septentrionem. Itaque *Albinus* Britannus erit, aut Scotus; nec Noris deceptus est depravato Codice, quo etiam emendato illius sententia magis firmatur.

Verum quidquid sit de patria Cælestii, natus creditur circa annum 370. studuisse Pelagio circa 400. induisse pallium anno 402. scripsisse adversus peccati traducem anno 408. comitatum in Siciliam Pelagium an. 409. transmisisse Carthaginem, ibique accusatum a Paulino Diacono, & Synodali congressu damnatum anno 412. Fugit deinde Ephesum, ibique traditur Presbyteri honore decoratus. Epheso per tumultum ejectus exeunte anno 416. petiit Constantinopolim. Proximo anno hinc pulsus Romam concessit, ibique anno 418. damnatur a Zosimo. Pelitur ex urbe decreto Constantii anno 421. quamquam opinio est apud potentes quasdam sceminas latitasse. Ex quibus haud obscure colligitur, hunc hominem in vulgando hæresim audacissimum, ac impudentissimum illum esse, ut dixi, quem cani, & Cerbero Hieronymus comparavit. Hinc Pelagiana hæresis Cælestiana dicta est, & Cælestius in Hieronymi ad Ctesiphontem Epistola *Dulcor exercitus*.

Fuisse Cælestium professione Monachum, atque ex Monasterio tres Epistolas pietatis atque eruditionis plenas scripsisse ad parentes suos, demonstrat Norisius cap. 3. Hist. Pelag. testimonio Gennadii. Garnerius, ut Pelagium, ita Cælestium facit de illo Monachorum genere, qui palliati incedebant habitu ad exemplum composito, sed erronei, sui que juris. Augustino, qui Auctores hæresis Pelagianæ appellat *veluti Monachos* cap. 35. de Gestis Pelagii, accedit Timotheus Presbyter Constantinopolitanus, qui ait: *Pelagius, & Cælestius, quemadmodum ajunt, nec Episcopi, nec Clerici, nec omnino ex ordine sacro fuerunt, & veluti Monachi vagabantur*. Vide Append. Tom. x. Op. Augustini pag. 66. PP. S. Mauri. At Cælestium post damnationem suam factum in Asia presbyterum, liquet ex Epistolis Zosimi ad Africanos. Dicitur Cælestius ab Augustino lib. 2. ad Bo-

nifacium cap. 3. *acerrimi ingenii homo*, sed a Hieronymo in Epistola ad Ctesiphontem *imperitus sermone, & per solacismorum spineta decurrens*: atque hæc de Cælestio.

Julianum Cardinalis Norisius H. P. cap. 18. Eclani natum suspicatur, cujus Urbis fuisse Episcopum Eruditi omnes consentiunt. Idem de Patria opinantur Pagius ad annum 419. & alii. Baronius scribit natum Atellæ: huic, post memoratum virum Cl. Sebastianum Paulum, Presbyteri Ballarinii censent subscribendum. Horum argumentum est, quod S. Pater Augustinus in vi. Operis Imperfecti n. 18. scribat Julianum genitum in Apulia; Prosper autem in Chronico illum appellat Atellanensem. Fugit vero, inquiunt, Norisium præter Atellam in Apulia. Vale-ret nonnihil hoc argumentum, si constaret Chronicon Prosperi non esse corruptum. At Chronicon Prosperi in vetustissimis Codicibus habet Eclanensem, non Atellanensem, ut constat ex notis Ducæi, & Rosweydi ad carmen 14. Paulini. Habent Eclanensem etiam Editiones Scaligeri, & Arnoldi Pontaci, omnesque aliæ melioris notæ. Itaque Chronico Prosperi confirmatur sententia Norisii, cui inquirendum non erat, an esset alia Atella, cum mendum in Chronico Prosperi deprehendisset. Nec est cur Ballarinii obtrudant Codicem Prosperi Culbertinum, quem vidit Pagius ad an. 419. n. 8. & Augustinum editum a Canisio; siquidem Pagius eodem loco asserit Culbertinum Codicem esse depravatum, & in eadem Bibliotheca n. 1286. extare alium, qui habet Eclanensem, non Atellanensem. Editum a Canisio non in uno loco corruptum & interpolatum demonstrant notæ ei superadditæ Tom. xi. Antiquitatum Romanarum. Scaliger autem, & Pontacus majorem ea in parte, inquit Vossius lib. 1. H. P. cap. 6. cum excusorum, tum Mss. codd. secuti sunt fidem. Confirmant sententiam Norisii notissimæ conjecturæ, uxor, & nuptiæ Juliani, de quibus infra; tum quod Beda, & Gelasius appellant Julianum Celanensem, Petrus Diaconus Eclanensem, alii Eraclensem; quæ facile errore Amanuensium potuerunt ex priori nomine *Eclanensem* derivare. Addimus ex Atella non Atellanensem venire, sed Atellanum. Neque obstat, quod scribit Augustinus, Julianum genitum in Apulia, nam Eclanum Apulia Peucetia constituunt, auctore Vossio,

omnes Geographi. Pertinet tamen Eclanum ex divisione Adriani ad Campaniam: unde a Prospero, & Gennadio, si hujus meliores Codices videantur, Julianus Campanus dicitur, non, ut alicubi legitur, Capuanus. Hieronymus Vignier Præf. in 2. p. supplementi censet Julianum natum Celæ in Apulia, quod Beda Præf. in Cantica, & Gelasius in cap. 5. *Romana*, eum scripserunt *Celanensem*, quasi *Celianensem*. Verum addit e vestigio: *Si tamen Eclanensem aliqui dictum velint, funem contentiosum non ducam.*

Asseruit eodem loco Norisius Jam Juliani uxorem fuisse filiam Æmilii viri Consularis, & Episcopi Beneventani, idque colligi ex Epithalamio Paulini. Id quoque falsum videtur Ballarinii; dubitantque Benedictini Patres: hisque argumentis ducuntur. Paulinus Julianum, & Jam vocat Memoris domum, nunquam vero Jam Æmilii filiam, cum tamen de Æmilio non pauca differat. Nominat quoque Paulinus Jam nurum Sacerdotis, filiam nequaquam: & Julianum, Jamque Sacerdotis pignora dicit, non Sacerdotum. Addit mulierem dici factam per nuptias filiam Domus, ac Gentis Apostolicæ. Præterea laudant Cl. Ludovicum Muratori, qui Tom. 1. Anecdotorum dissert. 8. ex quibusdam Paulini versibus conjicit Æmilium esse Memoris fratrem, minorem quidem natum, sed Episcopatu seniore.

Hæc non tanti ponderis sunt, ut me a Norisii, Vignerii, Pagii, Garneriique sensu divellant, quin prædictis quoque objectis moveor, ut Jam credam Æmilii filiam. Cum enim Paulinus hanc nobilissimam clarissimamque sceminam appellet, non prætermisisset illius parentem commemorare, si alius is esset ab Æmilio. Hæc autem conjectura, si addantur verba Fulgentii, quæ ex inedito Ms. profert Vignier, *Nec illi (idest Juliano) sufficiebat paternæ nobilitati Æmiliorum fasces admovisse, quos hæc degenereturpiter maculavit*, jam argumentum fecit plane certum. Non appellat quidem expressis vocabulis Paulinus Jam domum Æmilii, sed hujus filiam fuisse nihiloscus demonstrat, nam mulierem illam non solum vocat *Sacerdotis nurum*, sed etiam *Sacerdotis pignus*, non minus ac Julianum.

Sancta Sacerdotis venerando pignora pacto Junguntur.
Et infra:

Nunc igitur prisca quoniam sub imagine sanctum.

Fœdus Aroneis pignoribus geritur:

Quod enim, inquiunt, *Sacerdotis*, non *Sacerdotum* scripsisse Paulinum, nihil prorsus in contrarium evincit. Enimvero ut *Sacerdotis* est minoris numeri nomen, ita *pignora* dicuntur plurali. Igitur & Julianus, & Ja *pignora* sunt, idest, filii geniti a Sacerdote; & non quidem ab uno eodemque, cum non fiant conjuges eodem parente prognati. Cum ergo Ja sit sanctum pignus Sacerdotis, pignusque Aroneum, clarissimisque orta natalibus, cujusnam, nisi Æmilii, filiam existimabimus? Ait etiam Paulinus de Memorio, atque Æmilio:

*Insula Pontifices divino jungit honore,
Humano pietas jungit amore pares.*

Itaque in utrisque erant iidem tituli amoris, & consuetudinis, etiam humanæ. Quod Norisius ut explicaret magis, apposite commutavit, *jungit amore patres*. De qua mutatione, cum se illius profiteatur Auctorem, eaque ambiguum sensum complanaverit, non redarguendus est, sed laudandus; nam & Paulinus paulo post, vocat Æmilium patrem ob Sacerdotii honorem Memorii, & ob necessitudinem, ac mulieris originem patrem nuptorum,

Communem sibi, pignoribusque patrem. Ja per nuptias facta dicitur filia gentis Apostolicæ, quoniam & Episcopi nurus facta est, & uxor Lectoris: quamquam num per nuptias, num vero nativitatis origine ad Apostolicam domum pertineat Ja, Paulini carmina non declarant. Ludovici Muratori conjecturæ, præter viri hujus præclarissimi auctoritatem, quæ mihi aliorum multorum comparatione est maxima, magni roboris non videntur. Æmilium Beneventanum Antistitem, ac patrem Jæ missum fuisse in causa Chrysostomi Apostolicæ Sedis Vicarium scite observavit Norisius. Ergo dum Paulinus ait,

Surge Memor, venerare Patrem, complectere fratrem,

*Posterius natus senior quia sede Sacerdos,
Gestat Apostolicam pectore canitiem,* innuit dumtaxat utriusque fuisse Episcopum, & Æmilium quidem juniorem ætate, fratremque charactere, digniorem tamen Memore Ecclesiasticorum munerum auctoritate. Id vero ex ipsomet Epithalamio possumus

conjicere. Narrat enim Paulinus de Æmilio tam singularia ac præclara, ut dubitari non possit fuisse illius nomen honestissimum, ac celeberrimum. Legatur ab eo versu:

Sed quis odor nares allabitur æthere manans.

At Æmilium alium a Beneventano Antistite *virum superi luminis, divitem numero munere Christi*, non exhibent monumenta historiæ, nec Ecclesiasticæ tabulæ illius temporis. Nec vulgare est dignitatis Æmilii testimonium, quod ei Memorius tradiderit sponso sanctificandos, ac benedicendos, idque postulasse, ut Paulinus ait, *rectum ordinem*. Quamobrem adhuc in sententia Norisii persistere directum & æquum est.

Ut ad Julianum revertatur oratio, fuit is olim Augustino carissimus cum ob Patris memoriam, tum ob egregiam, quam præseferbat indolem, maxime vero propter eloquentiam sermonis, ac perpolitam dicendi rationem. Soluta matrimonii vinculo, (aut communi cum uxore consensu, aut hujus morte id contigerit,) ætate florentem Innocentius Papa ad Episcopatum Eclanensem promovit. Irruente fame omnia sua bona in pauperes erogasse, auctor est in Catalogo virorum illustrium Gennadius. Ita factum est, ut virtutis specie, & delectu orationis, plurimum, etiam nobilium, ac religiosorum hominum animum in suam hæresim illiceret. Negavit cum Pelagio originale peccatum, mortem tamen ex Adamo in posteros derivare affirmavit, ut colligitur ex postremo Augustini libro ad Bonifacium cap. 4. Imo deterior factus in postremis scriptis asseruit, etiam non peccante Adam homines morituros, quamquam leniter ac tranquille, ut idem Augustinus scripsit in vi. Op. Imperf. num. 27. Quod olim Theodorum Mopsuestenum, postea Socinianos asseruisse, observatum est supra. Circa Christi gratiam videtur aliquo temperamento hæresim Pelagianam moderatus, nempe, ut aliquam gratiam necessariam fateretur ad boni operis incrementum, nullamque ad initium, sive præcedentem imperfecti boni cupiditatem. Hoc enim in 2. contra duas Epist. Pelagian. cap. 8. aperte Augustinus redarguit. Episcopatu expulsus ad Nestorianos se contulit, apud quos quietam illum invenisse stationem scripsit ad hæresiarcham Nestorium S. Pontifex Cælestinus. Amissi Episcopatus cupidine tam vehementer

ter exarsit, ut multimoda arte fallendi correctionis speciem præferens non semel molitus sit iterum in Ecclesiæ communionem irrepere. Verum obstitit eius conatibus S. Leo tunc Diaconus, postea Romanæ & Universalis Ecclesiæ Pontifex Maximus. Scripsit Julianus adversus primum Augustini librum de Nuptiis libros quatuor, quos S. Pater rogatus a Valerio Comite altero libro de Nuptiis, cum nonnulla inde decerpta acceperat, studuit refutare. Postea perlectis etiam libris ipsis Juliani, hos egregio opere confutavit in libros sex distributo: Cum ergo Augustinus primum librum de Nuptiis scripserit vertente anno 419. secundum vero 420. & Responsiones ad Julianum 421. quatuor Juliani libros editos novimus circa finem prædicti anni 419. & circa initia sequentis. Deinde octo alios libros Julianus Adversus Augustinum elucubravimus: quibus & Augustinus opposuit Opus Imperfectum, cujus sex libri extant, duo desiderantur. Hos vero genuinum esse Augustini opus consentiunt Critici omnes posteri, & evincunt argumenta producta a Norisio cap. 1. Appendicis ad v. Synodum, ut mirum sit id quoque in dubium vertisse in Epistola ad Vallisnerium memoratum Sebastianum Paulum. Sed animadversionibus Norisii, Lupi, Suaresii, PP. Sancti Mauri, aliorumque complurium, jam in aliis hæc dubitatio satis castigata fuit, atque excussa. Juliani libros octo scriptos arbitramur ab anno 421. postquam secundus liber de Nuptiis illi delatus est, cum sex priores libros Augustini non legerat. Serius ad Augustinum pervenerunt, eisque refellendis anno mortis suæ 430. impendit extremam operam. Scripsit Julianus & ad Zosimum Papam Epistolam an. 418. item aliam ad Thessalonicensem Episcopum: vulgatisque insuper voluminibus de Bono Constantiæ, & de Amore, sive Commentariis in Cantica Salomonis, quos caute legendos monet Beda, egit vitam profugam ac dejectam.

De reliquis Pelagianis, ut Anniano, Fastidio, & si qui sunt obscurioris nominis alii, legito Garnerium dissert. 1. in Commonit. Mercatoris, & Norisium H. P. cap. 19. Etenim nos de hæresis primis Auctoribus, ac Ductoribus instituimus, quod perfectum est, agere.

CAPUT IV.

Hæresim Pelagianam Romanorum Pontificum, & Conciliorum auctoritate, necnon Patrum, maxime Augustini elucubrationibus fuisse proscriptam, & profligatam.

SI ulla unquam hæresis fuit, quæ omnium ferme indignationem subierit, crebrisque anathematismis & vellicationibus fuerit exagitata, ea profecto est Pelagiana. Viginti-quatuor enumerantur Concilia, quorum definitionibus damnata est. Fuit 1. Carthaginense celebratum anno 412. Honorio IX. & Theodosio V. Coss. de quo Augustinus lib. de Gestis Pelagii cap. 11. & de Peccato Originali cap. 2. & 3. Alterum Hierosolymitanum habitum anno 415. Coss. Honorio X. & Theodosio VI. in quo Orosius disputavit cum Pelagio, ut idem scribit cap. Apologetici 3. Eodem anno coacta est Synodus Diospolitana ab Eulogio Cæsariensi, & Pelagius absolutionem suffuratus est, ut diximus 2. cap. Proximo anno 416. Coss. Theodosio VII. & Palladio celebrata est altera Synodus Carthaginensis: necnon Milevitana a Silvano Primate Numidiæ: & rursus habitus conventus Carthaginensis quinque Episcoporum. Meminit horum Conciliorum S. P. Augustinus Epist. 175. Innocentius in literis ad Afros Episcopos, & PP. Milevitani Epist. inter Aug. 176. Anno 417. Coss. Honorio XI. & Constantino II. in Synodo Romana Pelagius a S. Innocentio I. damnatus est. Iisdem Coss. congregata est Constantinopolitana ab Attico adversus Cælestium. Eodem anno Zosimus successor Innocentii omnem Pelagianorum fraudem detexit, & vertente an. 418. Coss. Honorio XII. & Theod. VIII. AA. acceptis literis Africanorum, qui rursus, ut eliminarent serpentem hæresim confluxerant Carthaginem, ibique aliam coegerant Synodum, Innocentii damnationem firmavit. Inter hæc tempora etiam a Theodoto coacta est Synodus Antiochena. Prædicto Consulatu nondum exacto Africani acceptis Zosimi Epistolis celebrarunt Synodum collectam ex universis Africæ provinciis, Episcoporum ccxxiv. de qua cap. x. adversus Collatorem S. Prosper. Commemorat Garnerius eodem anno 418.

alteram Synodum, quæ dicitur secunda Africana: alteram item Carthaginensem coactam ab Aurelio ex tota Africa: alteram quoque Romanam sub Zosimo. Decima sexta est Synodus alia Carthaginensis celebrata ab Aurelio, Coss. Monaxio, & Plinta 3. Kalendas Julias, idest an. 419. Contra Julianum anno 422., Coss. Mariniano, & Asclepiodoto habita est Synodus Anaxabi, Auctore Maximiano. Anno 424. Coss. Victore, & Castino, aut sequenti 425. Coss. Theod. XI. & Valentiniano Cæs. celebrata est ab Attico Constantinopolitana in causa Episcoporum, qui ex Occidente fuerant expulsi. Damnata est iterum Romæ Pelagiana hæresis a Cœlestino Pontifice eodem anno 425., quo pariter habita est Synodus universalis Africana. Coegit etiam in Galliis adversus Pelagianos Concilium Arelatense S. Honoratus Episcopus anno 427., Hierio, & Arda-burio Coss., nec non celebrata est Anglicana contra Agricolam Pelagianum anno 429., Coss. Florentio, & Dionysio. Proscripsit quoque Pelagianos in Synodo Romana celebrata anno 430., Coss. Theodosio XIII. & Valentiniano III. Sanctus Pontifex Cœlestinus. Postremo damnavit Pelagium, & Cælestium Oecumenica Synodus Ephesina Coss. Basso, & Antiocho, idest, insequenti anno 431. De Arausicana, ceterisque adversus Semipelagianos alio in loco.

Extant adversus Pelagianos etiam Constitutiones Imperatorum. Honorius, & Theodosius Pelagium, & Cælestium damnarunt, ac statuerunt, ut execrandi dogmatis Capita pellerentur ab Urbe Roma decreto ad Palladium P. V. dato Ravennæ Coss. Hon. XII. & Theodos. VIII. idest anno 418. Sequenti anno Coss. Monaxio, & Plinta idem decretum innovatum est, ut constat ex Rescripto eorundem Imperatorum ad Aurelium Carthaginensem datum in eadem Urbe Ravennæ v. idus Julias. Exturbavit Pelagianos Romæ adhuc latitantes Constantius Cæsar Coss. Agricola & Eustatio, anno scilicet 421. misso ad Volusianum P. V. edicto. Idem præstitit promulgata in hæreticos lege Valentinianus Imperator datis Epistolis Aquilejæ VII. idus Julias Coss. Theod. XI. & Valent. Cæs. hoc est an. 425., ad Amacium Præf. Galliarum. His accessit Theodosius Junior datis literis ad P. Orientis Asclepiodotum anno 424., Coss. Castino, & Vi-

ctore, & ad Flotentium an. 429., Coss. Florentio & Dionysio. Post horum Imperatorum edicta alii Episcopatu dejecti sunt, ut Julianus; alii ab erroris semita revocati, ut Turbantius, cui Julianus priores quatuor contra Augustinum libros nuncupaverat. Vide Augustinum lib. 1. Operis Imperf. num. 1.

Inter eos, qui adversus Pelagianam hæresim pro Catholica fide pugnarunt, primus in aciem prodit Hieronymus, quem jure meritoque in Carmine de Ingratis appellat Prosper, *Hebræo simul, & Grajo, Latioque venustum*

Eloquio, morum exemplum, mundique magistrum.

Is adversus Pelagianos scripsit Epistolam ad Marcellinum 82. ann. 411. alteram ad Ctesiphontem 67. quam Norisius scriptam putat anno 412., Garnerius 413., Pagius paullo ante annum 414. Hoc anno 415. edidit tres Dialogos affabre elaboratos collata inter Atticum, & Critobulum altercatione, ut liquet ex Apologia Orosii scripta hoc eodem anno, in qua Dialogorum Hieronymi meminit: quare scripti non sunt anno 416. post Synodum Diospolitanam, ut visum Baronio, & Vossio in H. P. lib. 1. cap. 12. Critobuli nomen conflatum est ex κριτεν, & βουλη, quod jam in Cælestio Pelagius in Synodo Carthaginensi fuerit damnatus. Attici nomine honor datus est Attico, qui magnis animis Constantinopoli exagitabat Pelagianos, sive eo vocabulo significatum est voluisse Hieronymum imitari atticum dicendi genus. Vellicavit S. Pater hæresim Pelagianam etiam in Præfationibus ad libros quatuor in Hieremiam: quarum primam edidit anno 413. secundam & tertiam an. 414. ultimam paullo post. Sunt ejusdem argumenti Epistolæ Hieronymi ad Alipium, & Augustinum conscriptæ anno 419. quo obiit Eustochium, ut observarunt viri doctissimi Garnerius, & Norisius. Anno insequenti 420., Theodosio IX. & Constantio III. Coss. pridie Kal. Octobris Magnum Hieronymum decessisse constat ex Chronico Prosperi, & pervenisse usque ad decrepitam ætatem testatur Augustinus in 1. contra Julianum cap. 7.

Cum vero S. P. Augustini scriptis hæresim Cælestianam esse jugulatam gratuletur in præfatis Epistolis præclarissimus antri Bethlehe-miti hospes; quid in causa Pelagiana egerit magnus ille noster Institutor, ac Doctor, est

est modo breviter aperiendum. Igitur S. P. Pelagianos errores, antequam vulgarentur, præfocaverat in libris de libero arbitrio, de duabus animabus, & in Quæst. ad Simplicianum, necnon in Sermonibus quibusdam, quos cum gratiæ Dei commendatione habuerat ad populum. Sunt hi in postrema PP.S. Mauri editione 170. 174. 175. & 176. Irumpente vero pestifero dogmate, edidit an. 412. libros tres de Peccatorum meritis & remissione, in quibus maxime disputatur de parvulorum baptismo ad delendum originarium peccatum, ac Pelagius non sine laude commendatur, quoniam ejus vita adhuc prædicabatur a multis. Fuerunt autem conscripti ad Fl. Marcellinum V. C. qui proximo anno Donatistarum fraude fuit obtruncatus. Eidem Marcellino sub finem anni 412. inscripsit Augustinus librum de spiritu, & littera, in quo ostendit posse hominem divino auxilio fretum exercere multas magnasque virtutes, sed ad justitiam habendam præter legem necessariam esse gratiam, quæ imbecillum erigat voluntatem, oppugnata impeccantia Pelagianorum. Data est eodem anno Epistola ad Honoratum 120., nunc 140. quam in 2. Retract. cap. 36. S. Doctor librum appellat, & in qua novi hæretici exagitantur. Consequente anno 413. perstrinxit Ingratos Sermonem, quem habuit in Natali S. Joannis Præcursoris in celebri Conventu Carthaginensi, de Verbis Apostoli xiv. Scripsit an. 414. Epistolam 89. ad Hilarium contra Pelagianos in Sicilia commorantes, nunc ordine 157. Editum hoc an. 414. arbitratur Garnerius librum de perfectione justitiæ adversus definitiones Cælestii: sed rejiciunt alii ad finem proximi an. 415. Hujus Operis non meminit Augustinus in libris Retractationum, quoniam cum scriptum sit ad Eutropium & Paullum, pertinere videtur ad seriem Epistolarum. Eodem an. 415. conscripsit Epistolas duas 28. & 29. nunc 166. & 167. ad Hieronymum: item librum de natura & Gratia contra illum, quem elapso anno scripserat Pelagius de natura, proditum a Jacobo & Timasio statim opera Augustini ad bonam frugem revocatis. In hoc Opere S. P. demonstrat naturæ vitia pertinere non ad institutionem, sed ad vindictam, detegitque Pelagii cavillationes; parcens adhuc, quod singularis caritatis exemplum est, ejus nomini. Scripsit S. Doctor insequente anno 416.

Berti Theol. Tom. III.

Epistolas ad Joannem Jerosolymitanum, ad Mercatorem, ad Hilarium Narbonensem, & ad Innocentium. Eæ sunt in veteri editione nu. 252. 94. 92. in postrema 179. 193. 178. & 176. iisque narratur damnatio Pelagii facta in Synodis Carthaginensi & Milevitana. Ineunte anno 417. edidit librum de Gestis Pelagii, in quo agit de Synodo Palæstina, de calliditate ipsius Pelagii, & de Chartula defensionis suæ, quam ad eundem Augustinum miserat. Scripsit & ad Julianam matrem Demetriadis, & ad Dardanum epistolas 143. & 57. nunc vero 188. & 287. Anno 418. editus est liber de Gratia Christi, & alter de Peccato originali pertractantes de adjutorio possibilitatis & operationis, de peccato Adæ, de nuptiis, de libidine, & de effectibus baptismi. Garnerius scriptas putat hoc anno Epistolas ad Paulinum, ad Sixtum, & ad Optatum 106. 105. & 157. nunc autem 186. 194., & 190. sed ad Paulinum data videtur superiori anno 417. Exeunte hoc anno 418. ut videtur Garnerio & Norisio, vel circa initium sequentis scriptus est ab Augustino liber 1. de Nuptiis & Concupiscencia ad perillustrem virum Valerium Comitem, in quo de bono nuptiarum, de concupiscencia ac pudore pertractat enucleate. Edidit sub finem anni 419. libros de Anima & ejus origine, quibus Manichæi simul & Pelagiani in iis, quæ ad ignorantiam, & difficultatem, quibus anima conjuncta corpori subjicitur, refelluntur & confutantur. Cum vero pervenissent ad Augustinum objecta quædam Juliani excerpta a quatuor libris hujus hæretici editis contra memoratum de Nuptiis, anno 420. addidit alterum, quo depellit cavillationes Juliani, confirmatque superius dicta de peccato originali, de poenis ejusdem, & de gratia regenerationis per baptismum collata. Interea scripsit Epistolam 107. modo 217. ad Vitalem, & quatuor ad Bonifacium libros contra duas Epistolas Pelagianorum. Exornavit anno 421. librum Enchiridii ad Laurentium, responditque Quæstionibus sibi propositis a Duleitio. Quo anno elucubraverit libros de gratia & libero arbitrio, nec non de Correptione & gratia ad Monachos Adrumentinis Historici non conveniunt; perfectos anno 424. tradunt Norisius, Garnerius, & Vossius; editos 426. aut 427. Scriptores alii. Retractationum libros argumentis profligantibus hanc hæresim passim

X

sim

sim refertos elaboravit anno 426. & 427. operibus aliis distractus. Contra Julianum non uno anno stylum exercuit: secundum librum de Nuptiis scriptum esse an. 420. dictum est supra: postquam in ejus manum pervenerunt quatuor libri Juliani, sex notissimos doctissimosque S. Pater conscripsit circa finem anni 421. & initia sequentis. Addidit morti proximus Opus Imperfectum: de quo cap. præcedenti. Exaravit paullo ante mortem an. 429. etiam libros de Prædestinatione Sanctorum, & de Dono Perseverantiæ, quibus Pelagianorum Reliquiæ prostratæ sunt. Decessit autem beatissimus Pater v. Kal. Septembris an. 430., Coss. Theodosio XIII. & Valentiniano III. AA.

His, quæ de Augustino breviter dicta sunt, addo Appendicis loco, Garnerium dissert. vii. §. 2. in ea versari sententia, quod S. Patri pronomen Aurelii addiderit popularis opinio, & hæc exorta sit ex cap. i. Apologiæ Orosii, ubi librarii incogitantia ex Aurelii Carthaginensis & Augustini nominibus unum videtur esse conflatum. Comparat enim Orosius defunctis Ecclesiæ luminibus Cypriano, Hilario, & Ambrosio tres viventes Aurelium, Augustinum, & Hieronymum, scribens: *Patres enim, & qui jam quieverunt Martyres, & Confessores, Cyprianus, Hilarius, & Ambrosius, & quibus etiam nunc permanere in carne necessarium est, Aurelius Augustinus, & Hieronymus, &c.* At decipitur vir doctissimus; non enim his Orosii verbis tres Patres tribus æquiparantur: & Augustino Aurelii etiam nomen accessisse, præter Orosium, testatur Claudianus Mamertus lib. ii. de statu Anim. cap. 9. ubi ait: *Aurelius Augustinus acumine ingenii, & rerum multitudine velut quidam Chrysippus, argumentandi virtute aut Zenon sensuum subtilitate, aut Varro noster voluminum magnitudine, &c.*

Demum adversus Pelagianos, ut eos interim mittam, qui Semipelagianis obstiterunt, scripsit inter annum 418. & 420. incertus Auctor Hypognosticon, idest *subnotationum*, libros sex, in quibus in unum studuit contrahere Augustinianas contra Pelagium elucubrationes. Hos libros tribuunt quidam Sixto Romano, quidam autem Mercatori: sed ab hujus stylo & eruditione videntur plurimum screpere.

CAPUT V.

Disputatur de statibus Pelagiana hæresis enumeratis secundo capite, & ostenditur Christi gratiam non solum mentem collustrare, verum etiam adjuvare voluntatem per inspirationem sanctæ dilectionis.

STATUS varii hæresis Pelagianæ superius explanati sunt: de his agendum nunc singillatim.

PROPOSITIO I. Pelagius in primo sui erroris statu admisit necessitatem legis, sive naturalis singulorum hominum inscriptæ cordi, sive per revelationem traditæ, quam Deus iis proponere teneretur, qui legi naturæ per liberi arbitrii facultatem obtemperarent.

Demonstratur i. auctoritate Concilii Carthaginensis in Epistola ad Innocent., in qua his verbis Pelagii & Cælestii proditur error: *Isti autem asserunt, sicut a fratribus, qui eorum libros legerunt, cognovimus, in eo Dei gratiam deputandam, quod talem hominis instituit, creavitque naturam, quæ per propriam voluntatem legem Dei possit implere, sive naturaliter in corde conscriptam, sive in literis datam.* II. Synodus Palæstina, quæ primum Pelagii hæresim damnavit, hanc ut vidimus, illius assertionem proscripsit: *Gratia Dei non ad singulos actus datur, sed in libero arbitrio est, & in lege, atque doctrina.* III. S. Pater Augustinus de Grat. Christi cap. 3. damnatam a principio sententiam, & traditam a Pelagio in libris de libero arbitrio asserit, *Gratiam Dei & adiutorium, quo adjuvamus ad non peccandum, aut in natura & libero arbitrio, aut in lege, atque doctrina constitui.* IV. Idem Pelagius in Epistola ad Demetriadem totus est in demonstrando, quod possit homo per legem ac doctrinam instructus divinis obtemperare mandatis. V. Inverisimile omnino est, Pelagium in priori statu legem aliquam ac doctrinam non agnovisse; quandoquidem, ut ibidem Augustinus docet, basis Pelagianæ hæresis erat, tria distinguere, quibus divina mandata adimplentur, *possibilitatem, voluntatem, & actionem*, quorum primum dari fatebatur a Conditore naturæ: supponit ergo ea possibilitas legem aliquam divina præcepta proponentem. Quod S. Pater in lib. de Præ-

dest. Sanctorum cap. 19. affirmat expressius, docens Pelagianos putare, *acceptis praeceptis jam per nos ipsos fieri libere voluntatis arbitrio sanctos, & immaculatos &c.*

Neque vero dicas in his consistere secundum statum Pelagiani erroris, non primum. Enimvero primæva Pelagii hæresis ea est, quæ in Epistola ad Demetriadem propinata fuit; quæ in libris Pelagii de libero arbitrio aliisque latitat; quæ in prima Synodo celebrata contra eundem Pelagium fuit anathemati subjecta: & quæ decantatam illam naturæ possibilitatem spectat, cui totam erroris molem callidus Architectus admovit. At in his omnibus legem ac doctrinam sive inditam naturaliter, sive exterius revelatam manifeste comprehendit.

Facit adversus prædicta, quod S. P. Augustinus in lib. de Hæres. ad Quodvultdeum cap. 58. ait Pelagium in tantum Gratiæ Dei inimicum fuisse, ut crederet sine hac posse hominem divina præcepta adimplere. Deinde ait, *inrepatum a fratribus quod nihil adjutorio gratiæ tribueret, correctioni horum hætenus cessisse, dicendo gratiam dari hominibus, ut quæ per liberum facere jubentur arbitrium, facilius possent implere per gratiam; illam vero gratiam, sine qua nihil omnino possumus, non esse nisi in libero arbitrio, quod Deus adjuvaret per suam legem atque doctrinam.* Itaque in eo statu Pelagius necessariam legem confessus est, in quo increpatum a fratribus agnovit gratiam ad facilius, non ad simpliciter operandum collatam. Qui status non est profecto hujus hæresis primus. Idem S. Pater de Gestis Pelagii cap. 23. ait, oblatum sibi post Synodum palæstinam Pelagii libellum, in quo liberum arbitrium gratiam appellabat *non aperte ei conjungens legis adjutorium.* Ante Synodum ergo Palæstinam, & in primo hæresis statu admisit Pelagius solam facultatem arbitrii, quacumque lege præcisa.

His respondetur, S. Patrem prioribus verbis, quibus docet Pelagium principio adeo gratiæ inimicum fuisse, ut crederet sine hac posse hominem omnia divina præcepta adimplere, etiam legem doctrinamque significare; non enim præcepta possunt, nisi per legem proponantur, servari. Verborum ergo, quæ subsequuntur, sensus est, correptum a fratribus admisisse aliquando etiam veram aliquam gratiam ad facilius operandum: sed

absolute necessariam illam putasse tantummodo, quam etiam tradiderat a principio, idest, liberum arbitrium cum legis ac doctrinæ adjutorio. Quare ex libro ad Quodvultdeum quæ supra diximus confirmantur. De Gestis autem Pelagii scribit S. Pater, hæreticum non admisisse adjutorium legis aperte in illo libello, non quod non admisisset reipsa. Subdolos enim tergiversator non semper expressit quod semper admisit, ut interrogatus an illud gratiæ adjutorium confiteretur præter facultatem arbitrii, annueret illico, ac responderet se utique gratiam profiteri aliam, auxilium scilicet doctrinæ ac legis proponentis quid agere debeamus. Articulus quidem septimus damnatus in in Synodo Palæstina legem atque doctrinam expresse memorat: Et Pelagius in Epistola ab Constantium data jam ab anno 408. præter liberi arbitrii naturam, aliud gratiæ proficitur auxilium, ut constat ex Augustini libro de Gratia Christi cap. 36.

PROPOSITIO II. Pelagius in secundo erroris statu admisit præter legem atque doctrinam, gratiam, quæ dilectionem inspirat, sed ad facilius, non ad simpliciter operandum, eamque præcedentibus meritis comparatam.

Id probatur 1. ex libro de Hæresibus ad Quodvult. capite supracitato. 11. Ex libro de Grat. cap. 26. *Ac per hoc gratiam Dei, qua caritas Dei: diffunditur in cordibus nostris per Spiritum Sanctum, qui datus est nobis, sic confiteatur, qui vult veraciter confiteri; ut omnino nihil boni sine illa, quod ad pietatem pertinet veramque justitiam, fieri posse non dubitet. Non quomodo iste, qui cum dicit propterea dari gratiam, ut quod a Deo præcipitur facilius impleatur, quid de illa sentiat satis ostendit, scilicet, quod etiam sine illa, etsi minus facile, fieri tamen, quod divinitus præcipitur, potest.*

Quod hæc gratia ad facilius etiam voluntatem excitaverit inspiratione caritatis, probatur primo; nam capite nuper laudato Augustinus diserte loquitur de Gratia, qua caritas Dei diffunditur per Spiritum Sanctum in cordibus nostris. Deinde quia sequenti cap. 29. ait S. Pater, sanum fore & catholicum sensum Pelagii, si tolleretur *facilius*, & absolute fateretur gratiæ necessitatem ad boni Operis adimplentionem. Præterea Pelagius in illo errore, quod gratia detur tantum ad facilius,

semper obstinate perseveravit: gratiam vero interioris illustrationis, ut mox dicam, tandem confessus est. Illa igitur gratia ad facilius operandum præter mentis illustrationem, etiam caritatem aliquam inspirari, Pelagius non denegabat. Denique quod Pelagiani existimaverint hanc gratiam meritis naturæ rependi, constat ex cap. 31. ejusdem libri de Gratia Christi, ubi de hæresiarcha legitur: *Nempe manifestum est eum dicere gratiam secundum merita dari, quamlibet eam, vel qualemlibet significet, quam tamen aperte non exprimit: Nam cum eos remunerandos dicit, qui bene utuntur libero arbitrio, & ideo mereri Domini gratiam, debitum eis reddi fatetur &c.*

PROPOSITIO III. Pelagius tandem admisit gratiam internæ illuminationis, etiam ut simpliciter necessariam, nunquam vero gratiam excitantem voluntatem per subministrationem Spiritus Sancti, sive per inspirationem caritatis.

Est prima propositionis pars contra Leonardum Lessium lib. de Efficacia Grat. cap. 17. P. Lugo disp. 1. sect. 2. aliosquæ per paucos. Defenditur autem a Gregorio de Valentia in 1. 2. q. 3. puncto 3. a Suarezio lib. 3. Opusc. cap. 2. & lib. 2. de causa Prædest. cap. 16. ab Edmundo Simonnet principio differ. de Gratia, a Dionysio Petavio cap. 9. de Hæresi Pelag. ab Honorato Tournely lib. 1. de Gratia c. 3. pag. 70. a Thomistis & Augustianis communiter. Ex his tamen aliqui tenent, nunquam Pelagianos admisisse interiores collustrationes ut simpliciter necessarias, sed ad facilius tantummodo. Verum tradunt oppositum Schola Lovanienſis & Duacensis, nec non Thomistæ doctissimi cum suo Joanne Gonzalez controversia 4. de Auxiliis art. 6. Atque idem de Semipelagianis ingenue fatetur Petavius laudato capite, n. 12. Hæc vero est propositionis pars altera. Tertiā, quod Pelagius nunquam admisit gratiam voluntatis & actionis, probant omnes Catholici in Augustino, atque in his controversiis parumper exercitati.

Itaque prima pars demonstratur auctoritate Augustini scribentis c. 7. de Gratia Christi: *Et tamquam explicaturus (Pelagius) quam dicat gratiam, secutus adjunxit dicens, quam nos non, ut tu putas, in lege tantummodo, sed & in Dei esse adjutorio confitemur. Quis non hic desideret, ut osten-*

dat, quam velit intelligi gratiam? Propter hoc enim maxime de illo expectare debemus, ut dicat hoc quod dicit, non in lege tantummodo se gratiam confiteri. Sed nobis hac expectatione suspensis, quid addiderit intuamini. Adjuvat enim nos, inquit, Deus per doctrinam & revelationem suam, dum cordis nostri oculos aperit, dum nobis ne presentibus occupemur futura demonstrat, dum diaboli pandit insidias, dum nos multiformi & ineffabili dono gratiæ cœlestis illuminat. En aperte confitetur Pelagius præter legem doctrinamque exteriorē, internas collustrationes mentis, & gratiam aliquam ex parte intellectus.

Solent respondere, ex præmissis Augustini verbis solam externam legis ac doctrinæ gratiam in Pelagiana confessione apparere: sed falsi sunt hac in parte Adversarii. Primum: Pelagius eo loco profitetur *Gratiam non in lege tantummodo, sed in Dei esse adjutorio*: atque petenti Augustino & expectanti, quidnam esset adjutorium istud a lege distinctum, respondit hæreticus, *Adjuvat per doctrinam, & revelationem suam &c.* Non ergo iis verbis adjutorium legis designat, sed revelationem aliam intimam, ac ineffabilem. Præterea S. Pater proximo cap. xi. demonstrat hanc revelationem non esse veram Christi gratiam, propterea quod nullus in hac vita pervenit ad magnitudinem revelationum Apostoli Pauli: cui tamen, ut gratia adesset, per quam resisteret stimulo carnis, Angelo Satanæ, nec ob sapientiæ altitudinem extolleretur, addenda erat caritas, quæ non inflatur, animique reprimet elationem. Quare Christi gratia in sola interiori revelatione sita non est, ut tergiversabatur Pelagius; etiamsi revelationem dixeris intimam, multiplicem, ac mirabilem, qualem habuit Apostolus. Insuper, ut eodem libro docet S. Pater cap. 41. affirmabat Pelagius, *Ipsas quoque orationes ad nihil aliud adhibendas, nisi ut nobis doctrina etiam divina revelatione aperiatur, non ut adjuvetur mens hominis, ut id quod faciendum esse dixerit, etiam dilectione & actione perficiat*: Quisquis autem orat, jam lege & exteriori doctrina instructus est, & donum orationibus postulat hætenus non impetratum: ideoque Pelagius præter externam legem, gratiam aliam dari annuebat.

Nec repugnat, quod S. Pater post verba su-

supra allata eodem cap. 7. ait: *In his omnibus non recessit a commendatione legis & doctrinae*. Qualiscunque enim gratia, etiam internae revelationis, quae proponit tantummodo quid faciendum est, & voluntatem non adjuvat subministratione aliqua caritatis, in munere a lege ac doctrina non differt. Atque hanc mentem esse Augustini, consequentia verba demonstrant: *Dei adjutorium multipliciter insinuandum putavit, commemorando doctrinam, & revelationem, & oculorum cordis adaperitionem, & demonstrationem futurorum, & aperitionem diabolicarum insidiarum, & multiformem & ineffabilem gratiae celestis illuminationem, ab hoc utique, ut divina praecepta & promissa discamus. Hoc est ergo gratiam Dei ponere in lege, atque doctrina*. Itaque per Augustinum Pelagius etiam admittens gratiam illuminationis a commendatione legis & doctrinae nequaquam recessit, quia gratia illa hoc solum efficit, ut divina praecepta ac promissa discamus; non donat, nec adjuvat voluntatem, ut agat. Et cap. 10. ejusdem libri de Gratia Christi, *Ad doctrinam*, inquit Augustinus, *pertinet etiam quod sapientia revelatur, ad doctrinam pertinet cum suadetur omne quod bonum est*.

Secunda propositionis pars, quod Pelagius admiserit aliquando gratiam internae illuminationis, ut *simpliciter* necessariam, probatur primo: Admisit, ut modo vidimus, Pelagius adjutorium aliquod distinctum ab exteriori lege ac doctrina, atque istud nullum aliud est, quam interna mentis illuminatio: Atqui adjutorium illud ab exteriori lege ac doctrina distinctum admisit aliquando Pelagius, ut *simpliciter* necessarium. Ergo admisit ut *simpliciter* necessarium adjutorium internae illuminationis. Probatur minor. Pelagius anathematizavit eos, qui gratiam Dei & adjutorium non ad singulos actus dari opinantur, & illud putant in libero arbitrio esse, vel in lege atque doctrina; ut Augustinus docet lib. de Gestis Pelagii cap. 14. Aliquando igitur admisit necessarium etiam adjutorium illud ab exteriori lege distinctum. Idcirco autem Pelagius ad punctum istud pervenit, ut abjuramentum suam in Synodo Palæstina quoquomodo sinceram ostenderet, nec se a seipso proderet esse damnatum. Cum enim septimum articulum proscripsisset, oportebat, ut gratiam aliquam necessa-

riam confingeret diversam a naturali facultate arbitrii, & ab exteriori lege ac doctrina. Quod praestitit oppido, admittens gratiae illuminationem, de qua nunc pertractatur. *Ecce anathematizat*, ait Augustinus, *qui hoc sentiunt: ecce nec naturam liberi arbitrii, nec legem, nec doctrinam vult intelligi gratiam, qua per actus singulos adjuvamus*. Nec tamen veram Gratiam confessus est unquam, ut principio speciosis verbis suadere nitebatur: quoniam per multiformem illam illustrationem non recedebat, nisi oretenus, a commendatione legis, atque doctrinae. Probatur deinde assertio: nam S. Pater hoc unum adversus Pelagianos contendit, ut non solum fateantur adjuvari a Deo possibilitatem per illuminationem mentis, & objecti propositionem, verum etiam adjuvari voluntatem & actionem per subministrationem Spiritus Sancti. Atque de Gratia Christi cap. 47. scribit, quod si Pelagius *consenserit etiam ipsam voluntatem & actionem divinitus adjuvari, ut sine illo adjutorio nihil bene velimus & agamus, eamque esse gratiam Dei per Jesum Christum Dominum nostrum, nihil de adjutorio gratiae Dei, quantum arbitror, inter nos controversiae relinquetur*. Tota ergo controversia Pelagium inter & Augustinum erat de adjutorio voluntatis & actionis, quod situm esse constat in inspiratione caritatis; & per consequens de gratia, quae proponit divina praecepta ac promissa, etiam per interiorum mentis illustrationem Pelagius Augustino minime dissentiebat.

Ex his consequitur tertia Propositionis pars, scilicet, quod Pelagius nunquam admisit veram Christi gratiam, quae non solum proponit quid agere debeamus, verum etiam voluntatem adjuvat per subministrationem caritatis. Quod tamen breviter confirmatur Augustini locupletissimis testimoniis. Ergo eodem libro de Gratia Christi cap. 12. S. P. sermonem instituens de Gratia, quam Catholici profitentur, haec habet: *Qua gratia agitur non solum ut facienda noverimus, verum etiam ut cognita faciamus; nec solum ut diligenda credamus, verum etiam ut credita diligamus*. Hae gratia si doctrina dicenda est, certe sic dicatur, ut altius & interiorius eam Deus cum ineffabili suavitate credatur infundere, non solum per eos qui plantant & rigant extrinsecus, sed etiam per seipsum, qui incrementum suum ministrat

strat occultus; itaut non ostendat tantummodo veritatem, verum etiam impertiat caritatem. Et cap. ejusdem Operis tertio ac tricesimo: Nos autem, inquit, illam gratiam in eorum confessione requirimus, de qua dicit Apostolus, Non enim dedit nobis Deus spiritum timoris, sed virtutis & caritatis & continentiae. Non est autem consequens, ut qui habet donum scientiae, quo noverit quid agere debeat, habeat etiam caritatis, ut agat. Huc spectat Concilium Milevitanum Can. 4. Quisquis dixerit, eandem gratiam Dei per Jesum Christum Dominum nostrum propter hoc tantum nos adjuvare ad non peccandum, quia per ipsam nobis reveletur & aperiatur intelligentia mandatorum, ut sciamus quid appetere, quid vitare debeamus: non autem per illam nobis praestari, ut quod faciendum cognoverimus, etiam facere diligamus, & faciamus, anathema sit. Et infra: Utrumque Dei donum est, scire quid facere debeamus, & diligere ut faciamus: nam sicut de Deo scriptum est, Qui docet hominem scientiam; ita etiam scriptum est, Caritas ex Deo est.

Hæc cum adeo perspicua sint; asserendum est non confiteri veram Christi gratiam, qui admittunt solam illuminationem mentis trahentem voluntatem tantum moraliter per solam propositionem ac revelationem divinorum præceptorum, nisi asserant ejusmodi illuminationem fieri ineffabili suavitate, & inspiratione virtutis humanam voluntatem roborantis. Quod mihi videtur ex dictis manifestissimum; atque potest insuper sequentibus rationibus commonstrari. Primo hæc illuminatio exhibens tantum scientiam rerum faciendarum, & se tenens ex parte objecti, quantumvis interior sit & singularis, non recedit in mudere a lege, & doctrina, cum detur ad hoc, ut divina præcepta, & promissa discamus. Non est ergo illa gratia, quam adversus Pelagium Augustinus invictissime propugnavit. Deinde per illam gratiam, quæ demonstrat solum quid agere debeamus, quemadmodum per legem & doctrinam adjuvatur a Deo sola naturalis possibilitas, non datur adjutorium voluntatis & operis; ut scribit Augustinus de Grat. Christi cap. 6. & 15., ideoque hanc gratiam confitentur etiam Pelagiani. Præterea, ut vidimus, hi non denegant revelationes internas, & consequenter nec motionem illam moralem,

quæ per solam manifestationem objecti, ut aiebat Pelagius, stupentem excitat voluntatem. Operatur (verba sunt hæretici apud Augustinum de Gratia Christi cap. 10.) in nobis velle quod bonum est, velle quod sanctum est, dum nos terrenis cupiditatibus de-ditos, mutorum more animalium tantummodo presentia diligentes, futuræ gloriæ magnitudine, & premiorum pollicitatione succendit, dum revelatione sapientiæ in desiderium Dei stupentem suscitavit voluntatem, dum nobis, quod tu alibi negare non metuis, suadet omne quod bonum est. Igitur motionem aliquam extrinsecam voluntati, ac moralem, per revelationem & doctrinam, live internam, live externam, nequaquam Pelagius inficiabatur. Insuper, si adhuc contendas Pelagium nunquam confessum interiores illustrationes; arbitror te minime negaturum, eas admisisse Semipelagianos, quos tamen certum est ad initium fidei veram Christi gratiam non existimasse necessariam, eam talem, pro qua magnus Augustinus certavit; ut mittam Julianum, & Pelagianos posteriores, de quibus legendus est S. P. lib. iv. ad Bonifacium cap. 5. Dabo interim testem locupletem, ac bene Theologicis auditum Dionysium Petavium: qui de H. P. cap. 9. 12. in hunc plane modum loquitur: Nam etsi Semipelagiani gratiam Christi non in sola externa legis propositione, sed in interna voluntatis excitatione, verum metaphorica & morali, positam putarent, ut eruditiores Theologi fatentur, præter paucos illos, qui consensu majoris partis exploduntur; nihilominus eos Prosper queritur in Carminibus de Ingratis, nullas alias gratiæ Christi mandasse partes, quam doctoris, monitoris, ac forinsecus insonantis. Cujus sane rei veritas liquet ex dictis; quoniam proponere duntaxat, ac suadere quod bonum est, pertinet ad doctrinam. Postremo non est consequens, ut Augustinus superius monuit, qui habet scientiam & percipit quid agere debeat, habeat etiam adjutorium operationis ut agat; veluti, si dormientem infirmum & in aliquo periculo constitutum quispiam a somno exciter, & ad fugam arripiendam hortetur, non proinde illum adjuvat, nec subtrahit ab impendenti discrimine, nisi illius plantas consolidet. Proponere ergo imbecilli hominum voluntati divina præcepta ac promissa, eamque sollicitate ac movere tantum moraliter revelatio-

latione, & propositione objecti; est commovere hominem, non adjuvare; est impertiri donum scientiæ, non caritatis; est denique commendare legem ac doctrinam non gratiam.

Videntur mihi ex dictis penitus contrita Adversariorum objecta. Opponere solent verba Augustini in lib. 1. contra duas Epistolas Pelagianorum cap. 19. ubi de Pelagianis ait: *Vos autem in bono opere sic putatis adjuvari hominem gratia Dei, ut in excitanda ejus ad ipsum opus bonum voluntate, nihil eam credatis operari.* Nullam ergo Pelagiani admiserunt gratiam interiorum. Quod argumentum Bellarminus in Recognitione librorum suorum lib. 1. de Grat. cap. 13. putat validissimum. Verum Augustini verborum sensus est, Pelagianos nullam admisisse gratiam, quæ per inspirationem caritatis adjuvat hominis voluntatem, & facit ut agat: non gratiam illuminationis, & donum scientiæ, quo noverit quid agere debeat. Insurgunt S. Patrem de Gratia Christi cap. 3. 4. 5. 6. 7. & 47. affirmare quod Pelagius nunquam recessit a commendatione legis & doctrinæ. Sed respondemus, ad legem & doctrinam pertinere, quicquid suadet quod bonum est, & excitat tantummodo metaphorice proponendo objectum, non adjuvat voluntatem impertiendo adjutorium operationis. Reponunt, Concilia, Patres, ac Theologos innumeros affirmare Pelagium, nunquam Christi gratiam fuisse confessum. At his occurrimus dicendo veram Christi gratiam non consistere in sola illuminatione mentis, sive in dono scientiæ; sed etiam in subministratione caritatis, qua facere velimus, & faciamus. Tandem inquirunt esse plurimum Doctorum Catholicorum sententiam, quod Gratia Christi sit interna revelatio objective tantum & moraliter attrahens voluntatem: qui, si vera forent hæcenus dicta, consentirent apertissime Pelagianis. Ceterum hi Theologi non affirmant internam subministrationem gratiæ exercere tantummodo munus Doctoris, & monitoris, ostendendo quid agere debeamus, quasi necessaria tantum sit ex parte objecti, nec potentiæ animæ rationalis debeant excitari & elevari ad opera supernaturalia, aut sit virtus operationis & voluntatis in sola facultate arbitrii, ut asserbat Pelagius. Sed ulterius fatentur tribui per gratiam intrinsicam voluntati ad-

jutorium, quod tamen negant esse suapte natura inspectum efficax, ac prædeterminans. De qua controversia alio in loco.

PROPOSITIO IV. Non est connumeranda inter errores Pelagii indifferentia liberi arbitrii; nisi ita accipiatur, ut inspecta sola naturali facultate possit ex æquo bonum & malum.

Demonstratur prima pars: quia hæc est communis liberi arbitrii notio, ut sit potestas animi libera ad faciendum vel non faciendum; unde jure merito damnata est Janseniana propositio, quod ad merendum vel demerendum in hoc statu non requiratur libertas indifferentiæ, dummodo arbitrium sponte & voluntarie velit; itaut libertas cum necessitate consistat. Quem errorem non semel in hoc opere profligavimus, & rursus insectabimur cum ad hæresim Jansenianam perventum erit. Præterea S. Pater lib. 11. de Nuptiis & Concupisc. cap. 3. ait: *Non itaque sicut te, atque alios fallens loqueris, si quis liberum in hominibus arbitrium dixerit, Celestianus & Pelagianus vocatur: istud quippe Catholica fides dicit.* Idem tradit in Epistola ad Ctesiphontem S. Hieronymus. Non ergo redarguendi sunt Pelagiani, quod liberi arbitrii indifferentiam assererent. Id in eis reprehenditur, & damnatur, quod ejusdem arbitrii vires adeo robustas esse jactabant, ut vellent sine gratiæ adjutorio posse bonum & malum, dummodo illud per legem doctrinamque innotesceret. Quare Augustinus post laudata verba prosequitur: *Sed si quis ad colendum recte Deum, sine ipsius adjutorio, dicit esse in hominibus liberum arbitrium, ipse Celestianus & Pelagianus vocatur.* Atque his verbis comprobata est propositionis pars altera.

CAPUT VI.

Num Pelagius Gratiam habituales negaverit.

HABITUALEM gratiam negavisse Pelagium, scilicet intrinsicam illam animæ *habitudinem*, qua homo permanenter fit justus, opinatur Vega lib. vii. in Tridentinum Concilium, eique subscribunt Suarez in Prolegomeno v. de Gratia cap. 2., & lib. vii. cap. 7. num. 1. & Tournely lib.

lib. 1. de Gratia q. 3. pag. 79. Oppositum tamen tradunt non solum Janſenius lib. v. de H. P. cap. 22. verum etiam Gonetuſ diſput. 1. art. 3. Martinonuſ in Anti-Janſenio diſput. 7. de H. Pelag. ſect. 13. cum aliis Theologiſ plurimiſ. Inter quos media via incedendum nobiſ eſt; nam arbitramur iſtiusmodi gratiam admiſſam a Pelagianis, non tamen eo modo, quo illam tenemur confiteri: atque id proxima poſitione explicabimus.

PROPOSITIO I. Pelagiſ habitualem gratiam agnovit, at non ſenſu recto, & Catholico.

Demonſtratur prima pars. Nam primum nullibi invenimus hunc errorem vel ab Africanis Conciliis, vel ab Auguſtino fuiſſe Pelagio imputatum. Deinde Pelagiani apud S. Patrem lib. 1. contra Julianum cap. 6. docebant parvulos baptizandos, non quidem ut illis originale remittatur peccatum, ſed ut iſſis addatur Sanctitatis decuſ atque ornamentum, uſurpantes verba Chryſoſtomi ex homilia, quam de Baptizatiſ habuit: *Non enim tantum ſunt liberi, ſed & ſancti: non tantum ſancti, ſed & juſti: non ſolum juſti, ſed & filii; non ſolum filii, ſed & heredes: non ſolum heredes, ſed & fratres Chriſti: nec tantum fratres Chriſti, ſed & cohæredes: non ſolum cohæredes, ſed & membra: non tantum membra, ſed & templum: non tantum templum, ſed & organa Spirituſ. Et infra: Hac de cauſa etiam infantes baptizamus, cum non ſint coinquinati peccato, ut eiſ addatur ſanctitas, juſtitia, adoptio, hereditas, fraternitas Chriſti, ut ejus membra ſint.* Qui hæc cum Chryſoſtomo profitentur, videntur ne ſanctificantem gratiam denegare? Inſuper manifeſta ſunt hæc alia Pelagii verba apud Auguſtinum de Gratia Chriſti cap. 37. *Vide quid Chriſtiani facere poſſunt, quorum in meliſ per Chriſtum inſtaurata natura eſt, & qui divine quoque gratiæ juvantur auxilio.* Addit S. Pater: *Naturam in meliſ inſtauratam, remiſſionem vult intelligi peccatorum.* Quod alio loco in hoc ipſo libro ſatiſ demonſtravit, ubi ait, *Etiam illi, qui longo peccandi uſu quodammodo obduruere, inſtaurari per penitentiam poſſunt.* Tandem Conciliuſ Milevitanuſ Canone 3. damnans Pelagiſ admiſſentem gratiam, qua juſtificamur, non ideo damnat, quia gratiam per quam remittuntur peccata negaverit, ſed quoniam aſſeruit, Gratiam, qua juſtificamur, valere ad remiſſionem peccatorum, qua commiſſa ſunt, non vero ad adjutoriuſ. quo non committantur.

Respondet Suaſeſſuſ & Tournely, Pelagiſ admiſſiſſe gratiam remiſſionis peccatorum, qualem Novatores permulti conſtituunt in ſola extrinſeca imputatione juſtitiaſ. Sed refellitur hæc reſponſio. Gratia enim qua in meliorem hominem renaſcimur, quæ ornatuſ animæ confert, eamque reddit ſine macula & ſine ruga, qua meliorea reddimur, animique virtute perficimur, hæc, inquam, gratia non extrinſeca eſt, ſed interna. Pelagiſ vero in Epiſtola ad Demetriadem hiſ plane verbis gratiam remiſſionis peccatorum deſcribit. Deinde Concilia & Patreſ in hac gratia id ſolum improbant, quod Pelagiſ cum ipſa non conjunxerit adjutoriuſ ad vitanda peccata, & quod crediderit illam naturalibuſ meritiſ comparari, ut mox oſtendam. Hiſ ergo erroribuſ expoſiſ, Pelagiſ veram gratiam ſanctificationiſ confeſſuſ eſt. Poſtremo Julianuſ apud Auguſtinuſ lib. 1. cap. 9. ut vidimus, Gratiam remiſſionis peccatorum deſcribit verbis Chryſoſtomi: atque inter illiſ doteſ hanc complectitur, quod ejus dono fit homo Dei templuſ, & organuſ Spirituſ; & Pelagiſ fatetur per illam gratiam inſtaurari naturam. Quæ omnia proculdubio demonſtrant donuſ aliquod receptuſ in anima.

Secundam propoſitioniſ partem demonſtrant verba Auguſtini capite de Gratia Chriſti triceſimo: *Iſtam quippe gratiam, qua juſtificamur, ideſt qua caritas Dei diffunditur in cordibuſ noſtriſ per Spirituſ Sanctuſ qui datus eſt nobiſ, in Pelagii & Caſtelliſ ſcriptiſ, quæcunque legere potui, nuſquam eoſ inveni, quemadmoduſ conſtitenda eſt, confiteri.* Enimvero non confitetar gratiam remiſſionis peccatorum, quemadmoduſ conſtitenda eſt, quiſquiſ aſſerit illam dari ſecunduſ merita per ſolam arbitrii facultatem comparata, atque arbitratuſ valere tantuſmodo ad remiſſionem peccatorum, quæ commiſſa ſunt, non vero ad adjutoriuſ, quo non committantur; videlicet, animam exornare, ſed nullam ei virtutem ad ſupernaturaliter operanduſ infundere. At Pelagiſ aſſerebat non a Deo accipere, ſed a ſeipſiſ homineſ habere gratiam, qua liberamur ab im-

impietate, & hanc secundum merita nostra dari, ut Augustinus ait hæresi 88. Et rursus affirmabat Pelagius auxilium gratiæ Salvatoris in hoc positum esse, ut ignoscat commissæ præterita, non ut adjuvet ad futura vitanda, ut idem Augustinus scribit libro de natura & Gratia cap. 34. Existimabat enim in nostra potestate, non in Dei misericordia esse opus quodlibet salutare. Igitur Pelagius habituales Gratiam, quomodo confitenda est, nequaquam confitebatur. Hinc Concilium Milevitanum can. 3. definit per Christi gratiam non solum remitti peccata commissæ, verum etiam conferri adiutorium ne committantur.

Opponit Suarez cit. Prolegom. v. de Gratia. Dona habitualia propter actus supernaturales dantur. Ergo his ablatis tollitur etiam habitus supernaturalis. II. Ex quo Patres & Concilia non damnaverint Pelagium negantem gratiam habituales, non sequitur hanc gratiam admisit; quia Pelagius de iis donis expresse non tractavit, vel quia doctrina de talibus donis non erat tunc declarata. III. Pelagius ante Peccatum nullum Dei donum agnovit præter naturalia: sed dixit nos omnes generari in eo statu, in quo fuit conditus Adam. IV. Gratiam adoptionis, quam admisit in pueris, dixit esse in adultis præmium meritorum. Sed gratia habitualis non est præmium meritorum, saltem quæ naturæ viribus comparentur. Ergo Pelagius gratiam illam habituales non admisit.

Resp. ad primum, nego antecedens; habitus enim supernaturalis datur in sensu Pelagii ad decorem ornatumque animæ, atque ad hoc ut ea sit templum Spiritus Sancti, & membrum Christi, ipsiusque instauretur natura. Ad alterum dico Concilia & Patres non solum damnas Pelagii dogma circa adiutorium gratiæ actualis; verum etiam pertractasse de iis, quæ ille proferebat, ut illuderet Catholicis, & videretur gratiam Dei confiteri, ut de lege & doctrina, de exemplis Christi, de ipsa peccatorum remissione; in qua, cum id solum redarguerint, quod Pelagius ab ea sejunxerit actuale auxilium; consequens est, hæreticum gratiam hujusmodi non denegasse. Ad tertium fateor in sensu Pelagii gratiam remissionis peccatorum esse quodammodo naturalem, utpo-

Berti Theol. Tom. III.

te arbitrii meritis comparatam; at non sequitur ex hac præmissa, nullum nobis donum conferri præter illa, quæ nascendo nobis conferuntur; alioqui denegasset quoque vitam æternam, & baptizatis, iustisque regnum Cælorum. Quod sequitur probat solummodo Pelagium non admisit gratiam habituales, quemadmodum confitenda est; & potest etiam argumentum sic comparatione eludi: Gratiam vitæ æternæ, quam admisit Pelagius, dixit esse in adultis præmium meritorum. Sed vita æterna non est præmium meritorum, saltem quæ naturæ viribus comparantur. Ergo Pelagius vitam æternam minime admisit. Falsissima est consequentia.

Opponit 2. idem Suarefius lib. vii. de Gratia cap. 6. Augustinus Epistola 95. docet, Pelagium, licet admisit gratiam remissionis peccatorum, hanc tamen existimasse non fieri per interioris gratiæ subministrationem: *Sive gratiam dixerit esse liberum arbitrium, sive gratiam esse remissionem peccatorum, sive gratiam esse legis præceptum; nihil eorum dicit, quod per subministrationem Spiritus Sancti pertinet ad concupiscentias, tentationesque vincendas.* II. Idem Augustinus lib. de Grat. Christi cap. 2. ait, putasse Pelagium nos salvari *adjutos, non aliqua subministratione virtutis, sed viribus propriæ voluntatis.* III. Concilium Milevitanum damnans Can. 3. gratiam ad solam remissionem peccatorum valere, videtur damnare Pelagium, quod in remissione peccatorum gratiam habituales non intellexerit. IV. Divus Augustinus fatetur se in scriptis Pelagii, & Cælestii numquam potuisse invenire gratiam, qua iustificamur; ita de Gratia Christi cap. 30.

Ref. ad 1. minime citata Epistola Augustinum asserere, quod juxta Pelagii mentem fiat peccatorum remissio sine interioris gratiæ infusione; sed hoc unum affirmat, nec liberum arbitrium, nec legem, nec remissionem peccatorum, quæ omnia admittebat Pelagius, esse adiutorium, quod per subministrationem Spiritus Sancti datur ad tentationes & concupiscentias vincendas, idest gratiam actualem voluntatis & operis, quam negabat hæreticus. Id vero ex ipsis Augustini verbis est manifestum. Per hæc diluitur secundum, & tertium; nam utique submi-

Y

ni-

nistratorem virtutis inficiabatur Pelagius; at Concilium Milevitanum definit non solum pertinere ad gratiam, quod remittantur peccata, sed etiam quod non committantur: quorum unum fatebatur Pelagius, negabat alterum. Notandum hic obiter, Scholasticos nonnullos, qui putarunt disputatum fuisse cum Pelagio de necessitate gratiæ habitualis, nominis æquivocatione, & ignorantia historiæ lapsos non leviter: quod animadvertit etiam Gabriel Vasquez disput. 196. cap. 3. num. xiiii. Ad ultimum liquet ex verbis Augustini, Pelagium non admisisse gratiam habitualement, quemadmodum debebat eam confiteri, idest, non comparatam per vires naturales arbitrii, & collatam cum subministratione virtutis. Levissima sunt ergo momenta Suaresii, nostramque assertionem potius corroborant.

PROPOSITIO II. Præter habitualement Gratiam necessarium est ad actus supernaturales præmovens aliquod actuale adiutorium. Sequitur ex dictis; & ulterius probatur Scripturis, Conciliis, Patribus, & ratione. Enimvero Psalm. 126. ait Regius Vates: *Nisi Dominus custodierit civitatem, frustra vigilat, qui custodit eam*: & Ps. 26. 9. *Adiutor meus esto: ne derelinquas me, neque despicias me, Deus salutaris meus*: quibus verbis Innocentius in Epistola ad PP. Conc. Carthag. Nos ergo dicimus (inquit) quid oremus? Cum ille tantopere beatus vir, ne despiciatur, exorat. Illi enim necesse est ita arguant, qui ista confirmant. David enim orationis ignarus, & suæ nature nescius accusetur: qui cum sciat in sua inesse natura, adiutorem sibi Deum, & assiduum adiutorem invocat; nec illi sufficit assiduum, sed ne aliquando illum despiciat, orationibus pronus exoptat, & per corpus omne psalterii hoc & prædicat & clamat. Et paucis interjectis rationem his verbis addidit: Nam quamvis redemisset hominem (Deus) a præteritis peccatis; tamen sciens iterum posse peccare, ad reparationem sibi, quemadmodum posset illam & post ista corrigere, multa servavit; quotidiana præstat ille remedia, quibus nisi freti, confisque nitamur, nullatenus vincere humanos poterimus errores. Necesse est enim, ut quo auxiliante vincimus, eo iterum non adjuvante vincamur. Habet similia in Epistola ad PP. Milevitanos. A-

postolis quoque, tametsi iusti essent, ait Christus Joannis x. v. 5. *Sine me nihil potestis facere*: quo testimonio necessitatem gratiæ actualis demonstrat Augustinus de Gratia Ch. cap. 30. & alibi frequentissime. Ad rem similiter facit exemplum Petri, de quo ait Ambrosius apud Augustinum citato libro cap. 45. *Nam si Petrus lapsus est, qui dixit, Etsi alii scandalizati fuerint, ego non scandalizabor; quis alius iure de se presumat?* Ergo etiam iustis divinum auxilium est implorandum, eoque indigent.

Hoc idem inferitur ex canone x. secundæ Synodi Arausicanæ: *adiutorium Dei etiam renatis ac sanctis semper est implorandum, ut ad finem bonum pervenire, vel in bono possint opere perdurare*. Cui Arausicano Canoniconi consonant verba Cælestini in Epistola ad Episc. Galliæ; ubi cap. 8. docet, filios Dei, qui Divino Spiritu aguntur, & proculdubio habent gratiæ habitualis ornamentum, *ut bonum aliquod agant, paternis inspirationibus tangi*.

Confirmat hætenus dicta S. P. Augustinus etenim de Gratia Christi cap. 25. allatis verbis Apostoli ad Rom. viii. 14. *Quicumque enim Spiritu Dei aguntur, hi sunt filii Dei*, & Matth. x. 20. *Non enim vos estis, qui loquimini, sed Spiritus Patris vestri, qui loquitur in vobis*, hæc scribit S. Doctor: *Profecto ut agant quod bonum est, ab illo aguntur qui bonus est*. Et infra: *Nec ait, Spiritus Patris vestri, qui vobis dat, vel dedit posse bene loqui: sed ait, Qui loquitur in vobis, non significans possibilitatis profectum, sed exprimens cooperationis effectum*. Quo in loco S. P. aperte necessitatem actualis, & cooperantis adiutorii demonstrat. Et de Corrupt. & Grat. cap. 2. diserte gratiam singulis necessariam appellat *inspirationem bonæ voluntatis atque operis*. Ut enim dictum est supra, hanc negabat Pelagius, & pro hac tantæ Augustini adversus hæreticum postulationes.

Accedit Theologica ratio. Primo enim Iustus divinæ gratiæ auxilium quotidie postulat: at, quemadmodum Augustinus scribit de Grat. Christi cap. 15. *Cur petitur quod ad nostram pertinet potestatem, si Deus non adjuvat voluntatem?* Deinde in contraria sententia, solum posse, non autem vel- le atque operari tribuitur Deo, quandoquidem

dem habitus cum se teneant ex parte *actus primi*, adjuvant *possibilitatem*, non autem operationem. Postremo si Adam præter originalem iustitiam, in qua illum constituerat qui fecerat rectum, indigebat adiutorio sine quo perseverare non poterat; quanto magis adiutorium actualis gratiæ erit iis necessarium, qui cum Apostolo ingemiscunt dicentes: *Videō legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ, & captivantem in lege peccati?*

Dices 1. Quælibet potentia naturalibus habitibus, qui illam compleant, instructa, potest ex se prodire in actum. Ergo etiam habitu supernaturali exornata.

Resp. dist. ant. cum divino concursu, ac præmotione ordinis naturalis concedo: absque tali præmotione, nego. Atque ita ad actus supernaturales præter gratiam habitualement necessariam dico præmotionem & concursum ordinis Gratiae, cum D. Th. 1. 2. q. 109. art. 1. & 3. Verum tamen est, quod in hoc statu propter concupiscentiam & ignorantiam, non sufficit quod virtute divina moveamur ad bene agendum; sed requiritur etiam, ut voluntas infirma sanetur, atque ad bona opera efficaciter præmoveatur, ut docet ibidem S. Thomas, & a nobis demonstratum est alio in loco.

Dices 2. Concilium Milevitanum Canone 3. superiori propositione laudato definit gratiam, qua iustificamur, non solum conferre remissionem peccatorum, quæ commissa sunt, sed etiam adiutorium, quo non committantur.

Resp. Id quidem jure ac merito a sancta Synodo definitum contra Pelagium affirmantem gratiam justificationis spectare ad solum animæ ornatum, & nullam ad actus supernaturales impertiri virtutem. Nec sequitur, si gratia habitualis adiutorium, ac virtutem impertit, quid opus est auxilio gratiæ actualis? Ut enim prædicta quæstione nono articulo docet Angelicus Doctor, *Homo ad recte vivendum dupliciter auxilio Dei indiget. Uno quidem modo quantum ad aliquod habituale donum, per quod natura humana corrupta sanetur, & etiam sanata elevetur ad operanda opera meritoria vite æternæ. Alio modo indiget homo auxilio gratiæ, ut a Deo moveatur ad agendum.* Quod S. P. Augustinus in lib. de nat. & gratia cap. 26.

duplici declarat exemplo: unum est infirmi hominis, qui cum sanatur a medico, sustentandus est etiam elementis, & alimentis corporalibus, ut eadem sanitas apto subsidio convalescat atque persistat; alterum corporeorum oculorum, qui etiam plenissime sani, cernere colorata, nisi candore lucis adjuti, non possunt.

Dices 3. Per gratiam habitualement Spiritus Sanctus in nobis habitat. At Spiritus Sanctus omnipotens est. Omnia ergo possumus per hanc gratiam.

Resp. dist. ma. Spiritus Sanctus habitat sanando & iustificando, conc. inspirando dilectionem, & subministrando virtutem; subdistinguo, Atque id pertinet ad gratiam habitualement, nego: ad actualement, concedo. Vera est etiam minor propositio; potest enim Spiritus Sanctus inhabitans subministrare adiutorium operationis, & sanctam inspirare delectationem. Atque si id impertiatur, aderit actualis gratia ad bene operandum necessaria.

Dices 4. Habitus est perfectior actu. Potest ergo actum ipsum efficere.

Resp. dist. ant. Habitus est perfectior actu, ut Scholæ loquuntur, *secundum quid*, quatenus diuturnior & permanens est, conc. Et perfectior *simpliciter* & absolute, nego. Sicut enim turpius est male agere, quam posse male agere; ita perfectius est facere bona, quam posse. Ad illud vero quod infertur, dico posse quidem habitum proportionatos sibi actus efficere, sed accedente concursu ordinis gratiæ, idest adiutorio voluntatis, & operis. Nec sequitur, si habenti gratiam alia gratia est necessaria, dabitur processus in infinitum, ut quidam objectant. Nam habenti gratiam habitualement est necessaria actualis, non vero alia habitualis, quemadmodum oculo plenissime sano non est necessaria sanitas, sed candor lucis; & qui firmo corpore est, non indiget valetudine, sed alimentis.

CAPUT VII.

Quæritur quid sit gratia.

ARBITROR ex dictis manifestum, nos Gratiae nomine minime significare hoc in libro Conditoris dona ad naturam spectantia,

tia, inter quæ in creaturis ratione præditi facultas liberi arbitrii singulare est ac præcipuum. Quamquam & dona istiusmodi non immerito *Gratiæ* dicuntur, significante *Gratiæ* vocabulo omne id, quod alteri *gratis*, idest liberalitate donatoris confertur. Eam ob rem non improbanda ratione *gratia Dei dicitur qua creati sumus, quia non præcedentium aliquorum bonorum operum meritis, sed gratuita Dei bonitate donata est*, scribit Augustinus Epist. 177. alias 95. Quibus similia habet de Prædestinat. SS. cap. 5. ostendens quo jure sit *gratia, qua sumus animantia rationalia, discernimurque a pecoribus*. Ac multo minus de illa nunc dissertatur *gratia*, quam latini Scriptores appellitant aut auctoritatem, aut amicitiam, aut beneficii memorem animum, aut rationem studiumque, quibus gratificamur alicui, sive in memoria & remuneratione tenemus officiorum, honorumque observantiam. *Gratiam* itaque dicimus hoc loco beneficium nobis divina liberalitate collatum, non quod ad naturam attinet, vel ad proprietates illius, sed quod pertinet ad supernaturalem beatitudinem, atque ad eam comparandam intellectum illustrat, & voluntatem corroborat. Præcipue autem loquimur de *gratia actuali*; nam habitualement quam vocant, ad controversias Pelagianas non spectat, eaque erit sequentis libri XIX. argumentum.

In quo autem actualis *Gratiæ* sit constituenda natura, viri Theologi non consentiunt. Thomistæ complures illam statuendam arbitrantur in actuosa qualitate, quæ physice nostrum velle operatur. Et de efficientia quidem physica ego sane doctis viris plenissime adhæreo, cum moralem efficientiam attrahentem sola propositione objecti, salva aliorum opinione, non valeat tarditas ingenii mei a lege, atque doctrina discernere. Ceterum nec percipio quid sit illa qualitas, illamque scio Thomistis omnibus non probari: nam adversus illam acerrime pugnat Joannes Gonzales Controv. 1. de *Gratia* art. 3. statuunt alii naturam *Gratiæ* in motibus indeliberatis intellectus & voluntatis, quos nonnulli putant fieri a Deo sine nobis, ut Alvarus Pelagius, Capreolus, Vega: alii probabilius tenent effici etiam a potentiis animæ; cum enim sint vitales, & intrinseci, petunt proculdubio intrinsecum,

& vitale principium. Quæ sententia inter Theologos etiam Nostrates videtur esse communior. Emmanuel Maignanus videtur actualement *gratiam* constituere in motione Dei ipsos actus indeliberatos præveniente; quæ fuit etiam sententia memorati Joannis Gonzales, citata Controversia art. 4. Thomas Braduardinus, Estius, Tiphanius Jesuita, alique *Gratiam* nihil aliud esse contendunt, quam Dei voluntatem & misericordiam nobis intime præsentem, & in nobis gratuito affectus salutare operantem; quemadmodum concursus Dei prævius ad opera naturalia plurimum Theologorum sensu nihil est aliud, quam omnipotentia divina intime secundis causis assistens, easque pro singularum conditione juvans, ac præmovens. Cæterum hæc postrema opinio, licet plausibilis admodum, potius *gratiæ* demonstrat principium, quam naturam, atque ego ex his omnibus unam sententiam conficio, quam arbitrior esse certissimam, nam in singulis veri aliquid inesse deprehenditur.

PROPOSITIO. *Gratia* est actus intellectus & voluntatis, sive mentis illustratio, & inspiratio caritatis, sed magis in delectatione, quam in illuminatione sita est; efficitur autem motione Dei, quæ est ipsa Dei voluntas subministrans hanc delectationem, & caritatem, & potest sensu non malo qualitas appellari.

Quod *Gratia Dei* complectatur collustrationem mentis, & delectationem voluntatis, facillimum est suadere. Primo enim sacræ literæ *gratiam* appellant lucernam super caput splendentem, benedictionem dulcedinis, cordis inclinationem, & cor novum, dilectionem, caritatemque: atque illam explicant verbis pulsandi, invitandi, vocandi, trahendi: quæ omnia interiorum sensum mentis, & voluntatis commonstrant. II. S. Pontifex Cælestinus in Epist. ad Galliarum Episcopos cap. 8. scribit, *Preparatur voluntas a Domino, & ut boni aliquid agant, paternis inspirationibus suorum ipse tangit corda fidelium*. III. Etiam Tridentinum Concilium sess. VI. can. 3. *Gratiam* vocat prævenientem Spiritus Sancti inspirationem, atque ejus adiutorium: & cap. ejusdem sess. 6. declarat in nobis *gratiam* operari, tangente Deo cor hominis per Spiritus Sancti illuminationem. IV. Insuper Augustinus lib. 11. de

de Peccatorum meritis cap. 17. Gratiae munus esse demonstrat, ut innotescat quod latebat, & suave fiat quod non delectabat. Et proximo cap. 19. gratiam vocat certam scientiam, & victricem delectationem, nec non lucem, qua illuminantur tenebrae, & suavitatem, qua dat fructum suum terra nostra. V. Postremo suffragatur etiam Theologica ratio: Duo enim sunt, quae hominem ab operibus salutaribus retrahunt, sive quia latet, sive quia non delectat quod faciendum est: Ergo Gratiae adiutorium, quod avertit huiusmodi impedimenta, erit illustratio mentis & lumen ostendens quod antea latebat, & inspiratio dilectionis suave reddens quod antea non delectabat, ut nuper dicebam cum Augustino.

Hanc inspirationem dilectionis potius, quam illuminationem mentis, esse illam Gratiam, pro qua Sanctus Pater decertavit, existimo in Augustino rem esse maioribus quasi theatris propositam. Et quamquam id ante omnium oculos posuerim praecedenti cap. 5. prop. 3. nunc eandem veritatem testimoniis, & rationibus confirmabo. Itaque S. Pater de Gratia Christi cap. 6. redarguit Pelagium, quod doceret quidem Deum nostram possibilitatem gratiae suae semper adjuvare auxilio, sed non laudem dedisse Deo, confitendo, *Quia si sic vult homo, tamen ejus voluntati Deus ardorem dilectionis inspiret*. Gratia ergo voluntatis & operis, quam denegabant Pelagiani, est sanctae dilectionis inspiratio. Sequenti cap. 9. probat S. Pater legem, atque doctrinam non esse gratiam, quoniam ad operandam iustitiam lex humanam voluntatem non adjuvat: *Nemo, inquit, potest legem implere per legem. Plenitudo enim legis caritas; caritas autem Dei non per legem diffusa est in cordibus nostris, sed per Spiritum Sanctum, qui datus est nobis. Perinde per legem gratia demonstratur, ut lex per gratiam compleatur*. Igitur juxta Augustinum Gratia, qua legem implemus, est caritas. Proximo cap. 10. de eodem Pelagio ait: *Istam aliquando gratiam fateatur, qua futura gloria magnitudo non solum promittitur, verum etiam creditur, & speratur; nec solum revelatur sapientia, verum etiam & amatur*. In amore ergo gratia potissimum sita est. Undecimo capite ostendit in magnitudine revelationum posse elationem existere, & de caritate tantummodo scriptum esse, *Caritas*

non emulatur, non inflatur. Unde infert gratiam non esse revelationem sapientiae, sed dilectionem. Praeclara sunt quae S. Pater habet capite primo ac vicesimo: *Cum ergo dicat Scriptura, Caritas ex Deo est, vel quod est amplius, Deus caritas est, cum apertissime clamet Joannes Apostolus, Ecce qualem caritatem dedit nobis pater, ut filii Dei vocemur & simus, iste audiens, Deus caritas est, quare adhuc usque contendit, quod ex illis tribus tantummodo possibilitatem habeamus ex Deo, bonam vero voluntatem, bonamque actionem habeamus ex nobis? Quasi vero aliud sit bona voluntas, quam caritas, quam Scriptura nobis esse clamat ex Deo, & a Patre datam, ut filii ejus essemus*. Quibus manifestissime docemur, gratiam bonae voluntatis & actionis, quam denegabat Pelagius, nihil aliud esse quam caritatem. Legatur & prope finem capitis 26. ubi expendens Apostolica verba, *Fides per dilectionem operatur*, in hunc plane modum proloquitur: *Ac per hoc gratiam Dei, qua caritas Dei diffunditur in cordibus nostris per Spiritum Sanctum, qui datus est nobis, sic confiteatur qui vult veraciter confiteri, ut omnino nihil boni sine illa, quod ad pietatem pertinet, veramque iustitiam, fieri posse non dubitet*. Consistit itaque gratia in caritate per subministrationem Spiritus in cordibus nostris diffusa. Atque similia in aliis contra Pelagianos editis libris passim Augustinus deprædicat.

Et quidem ratione plurima. Primo namque non est consequens, ut qui habet donum scientiae, habeat etiam donum gratiae adjuvantis voluntatem & operationem, ut supra ostendimus cap. 5. auctoritate & exemplis. Deinde superna mentis illustratio, tametsi beneficium Dei est, eamque a Patre luminum postulamus verbis Davidicis, *Da mihi intellectum, & scrutabor legem tuam*, & necessaria est cum ad percipienda divina mandata ac promissa, tum ad dispellendas mentis tenebras, & poenalem filiorum Adæ cecitatem; praestat nihilominus, ut cognoscamus quid agere debeamus, non efficit ut agamus; & proinde spectat ad gratiam possibilitatis, non ad adiutorium operationis. Præterea illa proprie dicenda est gratia actualis, quam Pelagius nunquam confessus est: hunc vero haereticum noluisse unquam profiteri gratiam consistentem in inspiratione flagrantissima, & luminosissima caritatis, tradit ex-

expresse Augustinus memorato libro de Gratia Christi cap. 35., & nos supra notum testatumque reddidimus. Denique nihil est gratia, nisi bonorum operum principium, & virtus illa animæ inhærens, qua bonum, & salutare opus prosequimur. At radix & principium bonorum operum est caritas, dicente Augustino de Spir. & lit. cap. 14., *Non enim actus est bonus, qui de caritatis radice non fit.* Et de Gratia Christi cap. 18. *Apostolus Paulus cum dicit radicem malorum omnium esse cupiditatem, admonet utique intelligi radicem bonorum omnium caritatem.* Et Magno Gregorio Homilia 17. in Evangelia: *Nec habet aliquid viriditatis ramus boni operis, si non manet in radice caritatis.* Atque eandem caritatem nos ad bona opera trahere ex eo constat, quod amor est animi pondus, & illud operamur quod nos delectat. Quod & S. Pater scribit de Spiritu & lit. cap. 3. *Quando caritas cæpit non latere, nisi etiam delectet, non operatur:* & habemus in communi proloquio, *Trahit sua quemque voluptas.* Ratione ergo, & auctoritate, constat, gratiam actualem in delectatione, & caritate esse potissimum constituendam.

Verum cum multi, nec infimæ notæ Theologi gratiam constituent, in motione quadam Dei præveniente caritatem; nos hanc motionem minime gratiam esse negamus; sed dicimus hanc gratiam esse increatam, sive Dei benevolentiam & voluntatem nobis inspirantem actum dilectionis; non gratiam creatam & dilectionem ipsam, qua voluntas ad bene operandum movetur: vel, ut loquamur clarius, Deum subministrantem caritatem esse principium efficiens gratiæ, caritatem gratiam ipsam esse arbitramur. Etenim per gratiam caritatem diffundi in cordibus nostris Augustinus locis supra productis aperte testatur, & in Epistola ad Paulinum 106., nunc 186., aliisque in locis plurimis gratiam docet præcedere voluntatem hominis, & prævenire caritatem. Cælestinus etiam laudata Epistola ad Episcopos Galliarum definit *omnes sanctas cogitationes, & omnes motus bonæ voluntatis, non tantum quoad incrementa, sed quoad eorum exordia, referri debere ad Dei gratiam, qua præparatur voluntas:* & D. Thomas de Veritate q. 24. art. 14. gratiam actualem esse affirmat *miseri cordiam Dei, per quam interior motus mentis operatur.* Hæc tamen recte sapienter-

que dicuntur de gratia considerata ex parte Dei; etiam si hæc considerata ex parte nostra sit gratuitus effectus ipsius divinæ motionis, videlicet motus quidam animi, sive amor & delectatio. Quare idem S. Thomas 1. 2. q. 110. art. 2. scribit: *In eo, qui dicitur gratiam Dei habere, significatur esse quidam effectus gratuita Dei voluntatis. Dictum est autem supra, quod dupliciter ex gratuita Dei voluntate homo adjuvatur. Uno modo in quantum anima hominis movetur a Deo ad aliquod cognoscendum, vel volendum, vel agendum. Et hoc modo ipse gratuitus effectus in homine non est qualitas, sed motus quidam anime. Actus enim moventis in moto est motus, ut dicitur tertio Physicorum.* Ergo etiam per Divum Thomam Gratia, quæ comparate ad Deum est Dei voluntas & misericordia operans in nobis motum mentis, & voluntatis, si consideretur ex parte nostra, est gratuitus ejusdem voluntatis effectus, est motus quidam animi, est amor, caritas, delectatio.

Ex postremis S. Thomæ verbis infertur, neque hunc Scholasticorum principem existimasse, quod actualis gratia sit de illo genere qualitatum, quas tam magnifice celebrant Peripatetici. Quamquam enim Thomistæ aliqui respondent S. Thomam excludere a ratione gratiæ actualis qualitatem, quam *habitu* dicimus, non illam, quam appellant *dispositionem*; nihilominus certum est in schola Peripateticorum motum non esse qualitatem, sed actum quemdam spectantem [ad aliud, ut inquirunt, *prædicamentum*]. At Angelicus Doctor actualem gratiam contendit esse animi motum. Quomodo ergo erit qualitas? Præterea D. Thomas 1. 2. q. 112. art. 3. comparat gratiam motioni, qua Deus, secundum modum uniuscujusque, movet causas secundas ad operandum; id vero, quo Deus in naturalibus secundas causas præmoveret, non est qualitas aliqua nec habitualis, nec actualis. Similiter ergo gratia, qua movet ad opera supernaturalia, non erit qualitas, sed motus, alterius tamen ordinis ab illo, quo lege providentiæ creaturæ juvantur, & his ad opera supernaturalium virtutum perficienda vim & potestatem impertiens. Rursum nulla qualitas, ut demonstrat eruditus Thomista Joan. Gonzalez, movet intellectum, & voluntatem *quoad exercitium*, sed tantum *quoad specificationem*: id est, qualitas nullum actum

actum operatur, nisi ab alio principio determinetur, & moveatur. Quibus addo istiusmodi qualitatem ad actum primum pertinere, non ad actum secundum. Quid est enim forma, aut qualitas inhærens, quæ est principium actus secundi, nisi id, quod Scholastici consueverunt appellare actum primum? Cum ergo gratia in nobis operetur salutes effectus, & sit adiutorium non solum possibilitatis, sed etiam operationis, nequit in qualitate consistere; imo si esset qualitas, necessaria foret ad operationem alia gratia, motus scilicet animæ, & gratia efficax non tantum prædeterminaret actum secundum, sed etiam primum, & libertatem everteret, ut demonstrat laudatus Thomista Controversia 1. art. 3. argumentatione prima, & confirmatione secunda. Atque his missis, quis percipit qualitatem constitutam in tertia Categoria posse bonæ voluntatis esse principium? quis ignorat scripsisse Apostolum ad Philipenses, quod *Deus operatur in nobis velle*? quis negat omnipotentem in cordibus nostris inspirare dilectionem, caritatem, delectationem? quis in tot Augustini libris non his vocabulis, sed physicæ qualitatis nomine Gratiam designari comperit? Ergo hanc ad sensum Bannesii qualitatem explodimus. Attamen quoniam homo gratia præventus virtutem habet supra naturæ vires, & potest supernaturalem beatitudinem adipisci; si *qualitatis* nomine intelligas id, quod non pertinet ad naturam, illamque aut adjuvat, aut perficit, aut exornat, certum est Gratiam esse de genere *qualitatum*.

COROLLARIUM.

Apparet ex his optimam esse definitionem Gratiæ a nobis traditam libro iv. cap. xi. & desumptam ex Augustino lib. iv. ad Bonifacium cap. 5. *Gratia est inspiratio dilectionis, ut cognita sancto amore faciamus*. Quæ sola definitio, si accurate expendatur, omnia quæ diximus confirmat. Deus enim dilectionem inspirans est gratia considerata ex parte Dei, & ita nos assentimur Theologis, qui gratiam nihil aliud putant, nisi voluntatem, & misericordiam Dei, sive Deum ipsum, qui nobis voluntatem bonam inspirat. Ipsa dilectionis inspiratio nihil est aliud, quam Dei motio intellectum illuminans, & inflammans;

ideoque non recedimus omnino ab illorum opinione, qui gratiam constituunt *in motione quadam virtuosa*. At caritas, quæ nobis inspiratur, est motus animi, & sancta delectatio trahens ad opera salutaria, & faciens, ut faciamus: & consequenter in Caritate vere & proprie consistit gratia, si consideretur ex parte nostri.

AD EA, QUÆ DICTIS ADVERSANTUR, RESPONSIO.

Stant contra prædicta argumentationes, quæ sequuntur. Prima est: Gratia est necessaria ad omnia opera bona: Caritas est opus bonum: Igitur Gratia etiam ad caritatem necessaria est. Secunda: Gratia prævenit caritatem, & voluntatem bonam; non ergo ipsa gratia in caritate, & voluntate bona consistit. Tertia: Caritas est actus supernaturalis; præsupponit itaque in voluntate principium, & virtutem intrinsecam, unde efficiatur. Quarta: Gratia ut dictum est, appellatur illuminatio, inspiratio, vocatio, & vocabulis aliis consimilibus, quæ non significant vitalem aliquam animæ operationem, sed impulsam atque vim effectricem, cuius ope anima, luminatur, atque excitatur. Quinta: Gratia saltem præveniens ea est, per quam Deus operatur in nobis sine nobis; At caritas nequit absque voluntate nostra produci: Igitur Gratia saltem præveniens ab actuali caritate distinguitur. Postrema: Intellectus ad supernaturaliter operandum indiget qualitate aliqua intrinseca, sive sit fidei donum, sive propheticum lumen, sive raptus, qualis contigit Paulo, sive lumen gloriæ. Est ergo necessaria supernaturalis qualitas etiam ex parte voluntatis ut bonum velit, & diligat.

Non est operosum ex dictis hæc statim elidere. Nam ad primum argumentum respondeo caritatem esse quidem opus bonum, sed primum, & radicem ceterorum; quod inspiratur a Deo subministratione Spiritus Sancti, ut bene operari possimus. Ad caritatem ergo est necessaria gratia increata, idest Dei benevolentia & voluntas nobis intime præsens, & gratuito beneficio tenebras mentis discutiens, & voluntatem inspiratione dilectionis alliciens. Ad cetera bona opera necessaria est ipsa caritas. Atque hoc sensu totum argumentum conceditur. Idem dicendum

dum est de secundo; siquidem Gratia, quæ prævenit caritatem, est ipse Deus, qui illam nobis liberali donatione largitur; atque, ut inquit Estius in 2. dist. 26. §. 5. *Caritas, quæ Deus diligit nos, prævenit caritatem, quæ nos eum vicissim diligimus*. Tertium pariter diluitur, dicendo actum supernaturalem præsupponere quidem principium intrinsecum; motionem scilicet Dei, qui nobis est intimior intimo nostro, & flagrantissima caritate innovat cor novum in visceribus nostris. Ad quartum jam diximus illuminationem & inspirationem, si considerentur ex parte Dei, esse veritatem & caritatem, idest Deum ipsum largientem nobis lumen & dilectionem; si autem ex parte nostra, ipsam piam cogitationem, ac sanctam dilectionem nobis divinitus inspiratam. Nam & dum sol lumen diffundit, lumen & calor sunt respectu solis ejusdem impulsus & devolutio; respectu autem subjectorum corporum, horum motus & agitatio: licet si hæc ad qualitates velis referre, non est eadem ratio de summo Deo, qui caritas est, non accidente aliquo, sed substantia. Quod sequitur nullius est momenti; nam caritas, licet sit a voluntate tamquam a principio vitali, non inspiratur a Deo ob meritum aliquod naturale, sed gratis omnino: atque dum dicitur Deus per gratiam operari in nobis sine nobis, rejicitur decretum Pelagianorum, scilicet, *dari gratiam secundum merita nostra*. Ad ultimum dico, eandem esse de intellectu, & de voluntate rationem, & sententia nostra actua-lem illuminationem fidei, ac lumen propheticum nihil esse aliud, quam mentis illustrationem a Deo beneficentissima largitate productam; eamque comparate ad ipsum Deum esse intimam ejus præsentiam mentis tenebras dispellentem, & comparate ad mentem nostram, esse hujus irradiationem, & motum: quamvis loquendo de fide & gratia habituali, nec non de lumine gloriæ, admittendam censeo intrinsecam qualitatem, & habitudinem, sensu explicato libro III. cap. 3.

C A P U T VIII.

De Actualis Gratiæ divisionibus.

ACCEPTO Gratiæ vocabulo pro qualicunque spiritali ac supernaturali do-

no, quod nobis ad propriam aut aliorum salutem confertur, constat dividi Gratiam in *gratis datam*, & in *gratum facientem*. Quarum prima ea est, quæ nobis ad proximorum utilitatem divina liberalitate tribuitur: altera, quæ ad propriam salutem eorum, quibus confertur, est potissimum ordinata. Et si enim, ut vel ipso nomine compertum est, quælibet gratia est gratis data; hoc tamen commune *gratiæ* vocabulum donis illis tribuitur, quæ non habent singularem proprietatem reddendi hominem Deo gratum, aut *formaliter*, quod præstat habitualis gratia; aut *dispositive*, quod efficit gratia actualis superius definita. De hac proinde Gratia agendum nobis est specialiter; nam Gratiæ gratis datas enumerat singillatim Apostolus in priori ad Corinthios cap. XII. v. 8. & sequentibus.

Itaque Gratia alia est *præveniens*, *subsequens* alia. Prima est, qua Deus in nobis operatur priorem motum sanctæ cogitationis ac dilectionis. Secunda est illa, quæ priorem illum motum subsequitur, ut homo opus salutare perficiat. De gratia *præveniente* ait Psalmista ps. 58. 11. *Misericordia ejus præveniet me*: Augustinus lib. 2. ad Bonif. cap. 9. *Ut incipiamus, dictum est, Misericordia ejus præveniet me*: Tridentinum Concilium sess. VI. Can. 3. *Si quis dixerit, sine præveniente Spiritus Sancti inspiratione, atque ejus adjutorio hominem credere, sperare, diligere, aut pœnitere posse, sicut oportet, ut ei gratia justificationis conferatur, anathema sit*. De gratia *subsequente* ait idem Psalm. ps. 22. 6. *Et misericordia tua subsequetur me*: Et Augustinus ibidem: *Ut perficiamus dictum est, Misericordia ejus subsequetur me*. De utraque autem Romana Ecclesia in oratione Dominicæ post 16. Pentec. *Tua nos, quasumus Domine, gratia præveniat, & subsequatur, ac bonis operibus jugiter præstet esse intentos*. Enimvero Deus nobis principio mentem collustrat, ac pium desiderium inspirat; tunc vero victrici delectatione sanat languorem animi, & concupiscentiæ motus refrenat; non deserit, sed adjuvat liberum arbitrium dum opus prosequitur; regit, ut perficiat: ac postremo largitur singulare donum perseverantiæ, & coronat in misericordia, & miserationibus. Pertinet ergo prior illa sanctæ dilectionis inspiratio ad *prævenientem* gratiam; reliqua ad *sub-*

subsequentem.

Hinc alia Gratiarum nomina, & divisiones aliae; quæ, ut opinor, a nuper tradita parum discrepant. Nam Gratia *præveniens*, quatenus in nobis operatur primam bonam voluntatem & sanctam dilectionem, dicitur *Gratia operans*: & Gratia *subsequens*, per quam bona desideria executioni mandantur, dicitur *Gratia cooperans*. Quamquam enim Theologi plures Gratiam *operantem* putant esse gratiam habitualement; quod nos nolumus controversare, cum etiam *habitus* in opus influant aliquo modo: certum tamen est, Augustinum *operantem* gratiam illam appellare, quæ in nobis operatur bonam voluntatem, piæque delectationem. Ipse ut velimus (inquit S. P. lib. de Grat. & lib. arb. cap. 17.) *operatur incipiens, qui volentibus cooperatur perficiens. Propter quod ait Apostolus, Certus sum, quoniam qui operatur in nobis opus bonum, perficiet usque in diem Christi Jesu. Et statim causam reddit, cur Gratia præveniens sit operans, & gratia subsequens sit cooperans, dicens. Ut velimus sine nobis operatur, cum autem volumus, & sic volumus ut faciamus, nobiscum cooperatur, tamen sive illo vel operante ut velimus, vel cooperante cum volumus, ad bona pietatis opera nihil valemus.*

Similiter non differt nisi nomine a Gratia *præveniente* Gratia *excitans*; nec a *subsequente* Gratia *adjuvans*. Nam gratia *præveniens*, quatenus per subministrationem caritatis excitat animum somno oppressum, idest abreptum cupiditatibus, & nihil de sanctis operibus cogitantem, est gratia *excitans*. Atque Gratia *subsequens*, & *cooperans*, in quantum voluntatem excitatam adjuvat, ut bonum opus perficiat, dicitur Gratia *adjuvans*. Quæ Gratiarum nomina sunt apud Augustinum frequentissima, nec non occurrunt in Concilio Arausicano Canone 3. 4. 5. 6. & Tridentino; cujus sess. 6. cap. 5. hæc sunt verba: *Declarat præterea ipsius justificationis exordium in adultis a Dei per Christum Jesum præveniente gratia sumendum esse, hoc est, ab ejus vocatione, qua nullis eorum existentibus meritis vocantur, ut qui per peccata a Deo aversi erant, per ejus excitantem, atque adjuvantem gratiam ad convertendum se ad suam ipsorum justificationem, eidem gratia libere assentiendo, & cooperan-*
Berti Theol. Tom. III.

do disponantur. Vide & Orationem Dom. xxiv. post Pentecosten.

Celebris est divisio Gratiae actualis in *sufficientem*, & *efficacem*. Sufficiens alio sensu dicitur a Molinianis, alio ab Augustini, & D. Thomæ discipulis. Illi gratiam *sufficientem* appellant, quæ voluntati dat posse, & nullum effectum producit nisi ab humana voluntate determinetur: determinatur tamen, & quidem sine gratia alia operationis, quæ tribuat etiam velle victrice, & flagrantissima delectatione. Atque hanc gratiam, si conferatur in aliquibus circumstantiis, in quibus positi sequimur vocantem, appellant dicti Theologi Gratiam *congruam*. Gratia ergo *sufficiens* Molinistice nihil est aliud, quam celebre adjutorium *sine quo* collatum Adæ, & necessarium in statu Innocentiæ, de quo multa disserui lib. 4. cap. 8. Quare Molina nihil aliud præstitit, nisi quod gratiam Conditoris in gratiam Salvatoris commutavit, & pro adjutorio hujus status subrogavit illud, quod Augustinus tradit Angelis, & primo homini necessarium. Cum ergo in hoc infirmitatis statu necessarium sit auxilium ab intrinseco efficax, datur quidem & nunc gratia *sufficiens*, sed alio plane sensu, quam Theologi isti depingant. Est ergo gratia *sufficiens* sensu Thomistico, ac nostro, illa quæ dat posse, non velle; aut si dat velle, istud adeo est invalidum atque imperfectum, ut desideria carnis contraria concupiscentis non vincat, nisi superveniente flagrantissima & potentissima caritate. Hujusmodi sunt inspirationes, & pia animi desideria, quæ perversam animam movent, atque excitant aliquantulum, sed illam ad conversionem non trahunt. Hanc *sufficientem* gratiam in seipso expertus est S. Pater paulo ante conversionem, eamque his verbis expressit octavo Confess. suarum libro cap. 5. *Voluntas autem nova, quæ mihi esse coeperat, ut te gratis colerem, fruique te vellem, Deus sola certa jucunditas, nondum erat idonea ad superandam priorem vetustate roboratam.* Ex quibus liquet gratiam *sufficientem* aliquem semper effectum producere, nempe pium animi motum, & bonam voluntatem, sed invalidam, & cui liberum arbitrium resistit. Sequitur etiam gratiam, quæ in uno est *sufficiens*, in altero, cujus vetus, & carnis voluntas cum nova & spirituali non

non adeo conflictat, ut discordando dissipet animam, esse efficacem, eandemque gratiam talem esse respectu unius operis, E. G. orationis, quæ efficax non est comparate ad opera alia, E. G. observantiam omnium præceptorum divinorum; & demum constat omnem Dei gratiam, quantumvis minimam, esse in se ad opera salutaria *sufficientem*, ut alibi diximus, idest, non efficere actus salutes propter obicem carnalis, & robustioris delectationis, cum tamen tribuat voluntati posse eam superare, si velit. Ut autem velit, requiritur in hoc statu sancta delectatio victrix, quæ a nullo duro corde respuitur: & hanc nos dicimus gratiam esse *efficacem*. Igitur gratia *efficax* est illa: quæ semper cum effectu conjuncta est, sive caritas, quæ dat posse & velle, & tantum velle, ut voluntatem carnis contraria concupiscentem facile vincat; nec solum dat posse bene agere, sed efficit ipsam actionem. Hanc S. P. de Corrept. & gratia cap. xii. appellat adiutorium quo. Atque ibidem *sufficientem* gratiam explicat exemplo alimentorum, sine quibus non possumus vivere, nec tamen cum affuerint, eis fit ut vivat qui mori voluerit; & *efficacem* comparatione beatitudinis, qua, cum data fuerit, homo fit continuo beatus. Hac gratia præventus Augustinus primo capite libri Confessionum noni ita Deum alloquebatur: *Quam suave mihi subito factum est carere suavitatibus nugarum, & quas amittere metus fuerat, jam dimittere gaudium erat. Ejiciebas enim eas a me, vera & tu summa suavitas, ejicebas, & intrabas pro eis omni voluptate dulcior, sed non carni & sanguini; omni luce clarior, sed omni secreto interior, omni honore sublimior, sed non sublimibus in se. Jam liber erat animus meus a curis mordacibus ambiendi & acquirendi & volutandi atque scalpendi scabiem libidinum, & garriebam tibi claritati meæ, & divitiis meis, & saluti meæ Domino Deo meo.*

Verum etsi Thomistis in confessione gratiæ *sufficientis*, & *efficacis* concordissime conjuncti sumus, & consentimus nihil boni liberum arbitrium perficere, nisi victrice gratia flectatur, & determinetur ad actum; dissentimur tamen ab illis non solum in explicanda Gratiae natura, verum etiam in eo, quod nolint in eadem gratia gradualitatem admittere; & gratiam quæ in uno *sufficiens*

& *inefficax* est, non posse *efficacem* esse in altero constantissime teneant, propterea quod auxilium *sufficiens* & *efficax* inter se *specie* differant, & natura. At nos eandem numero delectationem, quæ in aliquibus minus excæcatis atque obduratis, E. G. in Tyriis, Sydoniisque, foret *efficax*, & ad poenitentiam traheret, in aliis majori cecitate, & obduratione affectis *inefficacem* esse contendimus: nec tamen derogari gratiæ efficaci, quoniam si Deus talem delectationem inspirat, qua perversa cupiditas superatur, id præstat beneplacito ac proposito voluntatis suæ; iisque, quos vult efficaciter bene agere, talem impertitur caritatem, quæ nunquam ab eorum, quantumvis duro, corde respuitur. Atque in eo, quod hæc delectatio modo sit victrix & valida, modo nondum idonea ad superandam vetustate roboratam cupiditatem, arbitramur magis apparere, & liberalitatem beneficiorum Dei, & Spiritus, qui ubi vult spirat, & mirabilem eorumdem beneficiorum œconomiam. Quæ omnia, tametsi aliis in locis complanare studuerim, cum non desint viri docti hanc sententiam rejicientes ad dogmata Jansenii, eo quod revera is alio tamen & perverso sensu parvam, validamque delectationem propugnaverit, nunc quatuor thesibus illustrare & vindicare conabor.

PROPOSITIO I. Gratia est inspiratio sanctæ dilectionis; neque a caritate actuali distinguitur.

Arbitror neminem hanc Thesim damnati Janseniani erroris reprehendere, cum sit Augustini, ut supra probatum est.

PROPOSITIO II. Gratia efficax est victrix delectatio, sive caritas, quæ superat contrariam cupiditatem.

Et hæc constat ex dictis, & defenditur a Catholicis innumeris, ut dixi cap. ultimo lib. 4. Illam demonstro 1. S. P. Augustinus per delectationem victricem explicat gratiæ efficaciam: quis autem ignorat quanta sit in his quæstionibus Augustini auctoritas? Afferam perpauca, quæ nequeunt exponi de gratia habituali, cum aperte dicta sint de adiutorio in hoc statu infirmitatis ad sancta opera necessario. De Corrept. & Gratia cap. ii. pertractans de Gratia, qua indigent filii Adæ in certamine, & pugna carnis adversus Spiritum laborantes ac periclitantes, ait: *Secunda ergo plus potest, qua etiam fit ut*

velit, & tantum velit, tantoque ardore diligat, ut carnis voluntatem contraria concupiscentem voluntate Spiritus vincat: & proximo cap. 12. *Eis non solum dat adiutorium, quale primo homini dedit, sine quo non possint perseverare si velint: sed in eis etiam operatur & velle, ut quoniam non perseverabunt nisi possint, & velint, perseverandi eis possibilitas & voluntas divina gratiae largitate donetur. Tantum quippe Spiritu sancto accenditur voluntas eorum, ut ideo possint quia sic volunt, ideo sic velint, quia Deus operatur ut velint. Quid ergo est per Augustinum Gratia Medicinalis, nisi qua accenditur voluntas, atque adeo inflammatur, ut pugnantiem cupiditatem prosterнат? Similiter lib. 2. de Peccatorum meritis cap. 17. his verbis gratiae necessitatem, atque efficaciam declarat: Ideo quisque nostrum bonum opus suscipere, agere, implere, nunc scit, nunc nescit, nunc delectatur, nunc non delectatur, ut noverit non suae facultatis, sed divini muneris esse quod scit, vel quod delectatur, ac sic ab elationis vanitate sanetur, & sciat quod vere non de terra ista, sed spiritualiter dictum sit: Dominus dabit suavitatem, & terra nostra dabit fructum suum. Tanto autem magis delectat opus bonum, quanto magis diligitur Deus summum atque incommutabile bonum, & auctor qualliumcumque bonorum omnium. Ut autem diligatur Deus, caritas Dei diffusa est in cordibus nostris non per nos, sed per Spiritum Sanctum, qui datus est nobis. Illustriora etiam sunt, quae habentur proximo capite 19. ejusdem libri: Nos autem quantum concessum est, sapiamus, & intelligamus, si possumus, Dominum Deum bonum ideo etiam Sanctis suis alicujus operis justitiam aliquando non tribuere, vel certam scientiam, vel victricem delectationem, ut cognoscant non a seipsis, sed ab illo sibi esse lucem qua illuminentur tenebrae eorum, & suavitatem qua det fructum suum terra eorum. Cum autem ab illo illius adiutorium deprecamur ad faciendam perficiendamque justitiam, quid aliud deprecamur, quam ut aperiat quod latebat, & suave faciat quod non delectabat, quia & hoc ab ipso esse deprecandum ejus gratia didicimus dum antea lateret, ejus gratia dileximus, dum antea non delectaret, ut qui gloriatur non in se, sed in Domino gloriatur? Cæcutiat autem oportet quisquis non*

videt his locis efficax auxilium gratiae appellari ab Augustino suavitatem, caritatem, delectationemque victricem. Sunt magis perspicua verba S. Patris in libro de Spiritu & litera cap. 29. *Inspirata gratia suavitate per Spiritum sanctum facit (Deus) plus delectare quod precipit, quam delectat quod impedit. Et cap. 35. Fieret, si tanta voluntas adhiberetur, quanta sufficit tantæ rei. Eset autem tanta, si & nihil eorum quæ pertinent ad justitiam nos lateret. & ea sic delectarent animum, ut quidquid aliud voluptatis, dolorisve impedit, delectatio illa superaret. Atque his locutionibus sunt Augustiniani libri plenissimi.*

Solent respondere Adversarii S. Patrem vel loqui de habituali delectatione gratiae sanctificantis, vel de illa delectatione, quæ non prævenit voluntatem, sed oritur ex libera illius electione. Sed utraque responsio apertissime falsa est, neque eget confutatione. Prima; nam constat in his saltem locis a nobis productis S. Patrem differere de adiutorio operationis necessario ad habendam, perficiendamque justitiam, ad bonum opus suscipiendum; atque implendum; de illo scilicet adiutorio, de quo cum Pelagianis acerrime decertabat: idque recitatis verbis expresse traditur. Altera etiam responsio iisdem locis revincitur; cum Augustinus requirat victricem delectationem, & caritatem, ut velimus, & diligamus. Hæc itaque delectatio, & caritas prævenit motum voluntatis, & est deliberata duntaxat, cum voluntas huic præmoventi dilectioni libere obtemperat, & prosequitur opus, ad quod trahit faciendo, ut delectet quod antea non delectabat. Quod probare debent qui prævenientem gratiam in actibus indeliberatis constituunt, quandoquidem actus illi sunt cogitatio sancta, & amor & delectatio victrix nobis divinitus inspirata. Atque hæc videtur esse mens Augustini de Gratia & libero arbitrio cap. 17. hæc scribentis: *Ut ergo velimus sine nobis operatur, cum autem volumus, & sic volumus ut faciamus, nobiscum cooperatur.* Non conveniunt tamen Assertores sententiæ nostræ hac in re. Nonnulli enim, quibus consentit Macedo in Cortina Thesi 47. & 70. defendunt hujusmodi delectationem esse actum deliberatum; affirmantes in eodem puncto, quo gratia inclinat movetque sua viter, voluntatem delectatam victrice gratia actum amoris elicere, ita ut sit iste plenissi-

me in liberi arbitrii potestate. Addunt gratiam esse principium meriti, quod sine libertate & deliberatione minime comparatur: ac demum inspirari delectationem a Deo intime nobis præsente, & perficiente libertatem, non illam necessario impellente. Atque id quidem, quod postremo dictum est, ad fidem Catholicam pertinet. Sed possumus hæc ad concordiam revocare. Etenim si gratia accipiatur ex parte Dei, quatenus est ipsa misericordia movens, & caritatem inspirans, nullatenus cum nostra deliberatione conjuncta est, & hoc sensu ait Augustinus: *Ut velimus sine nobis operatur*. Si consideretur ex parte nostra, est ipsa dilectio simul a Dei inspiratione & voluntate nostra promanans; a voluntate tamen, ut a Deo intime præsente præmotam: atque ideo sequitur Augustinus, *cum autem volumus, & sic volumus ut faciamus, nobiscum cooperatur*. Quare, ut supra dictum est, Gratia quæ prævenit caritatem, est caritas Dei, sive ipse Deus nobis Spiritum suæ dilectionis inspirans: & gratia præveniens opera libertatis est ipsa bona voluntas & caritas nobis inspirata. Prima omnem nostram deliberationem antevertit: altera cum ipsa deliberatione conjuncta est, comparate ad opera, quæ consequuntur, libertatis, & meriti.

Ut modo ad thesim disputatio nostra redeat; illa videtur etiam sacris literis, & rationi conformior. Nam verba illa Psalmi 84. 13. *Etenim Dominus dabit benignitatem, & terra nostra dabit fructum suum*, de gratia victricis delectationis explicari, visum est supra. Legitur in Psalmo 118. 32. *Viam mandatorum tuorum cucurri, cum dilatasti cor meum*. Item Ezechielis 36. 26. 27. *Et dabo vobis cor novum, & spiritum novum ponam in medio vestri: & auferam cor lapideum de carne vestra, & dabo vobis cor carneum. Et spiritum meum ponam in medio vestri, & faciam ut in præceptis meis ambuletis, & judicia mea custodiat, & operemini*. Est ergo gratia quæ facit ut operemur, & custodiamus præcepta, illa, quæ nobis tribuit cor carneum, cor novum, spiritum novum. Quo testimonio utitur S. Pater ad demonstrandam gratiæ necessitatem & efficaciam de Prædest. SS. cap. XI. n. 22. & de Grat. & lib. arbitrio cap. 14. n. 29. ubi etiam declarat quomodo cor lapideum sit illud, in quo non præcedit caritas, sive bona

voluntas. Postremo, ne proferam singula, præclara sunt verba Christi Joannis 6. 44. *Nemo potest venire ad me, nisi Pater, qui misit me, traxerit eum*: quo loco pariter Christi gratia commendatur, ut constat ex lib. 1. contra duas Epistolas Pelagianorum c. 2. n. 6. Animum vero trahi voluptate idem Augustinus demonstrat Tract. in Joannem 26. num. 5. ex Virgiliano carmine, *Trahit sua quemque voluptas*: ex verbis Cantorum 1. 3. *Trabe me: post te curremus in odorem unguentorum tuorum*; & num. 7. simul præfocans Janseniana decreta, *Videte, inquit, quomodo trahit Pater: docendo delectat, non necessitatem imponendo*.

Eruitur hinc ratio. Etenim si voluntas trahitur voluptate; si animus movetur a bono, quod ingerit delectationem; si nemo animo amplectitur quod eum non delectat, ut idem Augustinus docet lib. 1. ad Simplic. q. 2. consequens est, ut Gratia qua trahimur, & ita movemur, ut nunquam eam respuamus, qualis est gratia efficax, inspiret tantam delectationem, quæ vincat pugnantem, & contranitentem cupiditatem. Denique: *Quidquid est peccatorum in dictis, in factis, in cogitationibus, non exoriuntur nisi ex mala cupiditate, non exoriuntur nisi ex illicita delectatione*: inquit ipsemet Augustinus Serm. 6. de Verbis Apostoli, nunc 155. c. 1. Quid ergo? quicquid in nobis bonorum est ad æternam vitam conducentium, nonnisi ex caritate, & Spiritu S. movente procedit.

PROPOSITIO III. Delectatio non eadem est in omnibus, sed modo efficax, modo inefficax, & habet caritas, & gratia gradus suos, ex quibus absque ullo præjudicio absolutæ Dei voluntatis mirabilis ejus œconomia una cum vera arbitrii nostri libertate facile potest dignosci.

Probatur hæc thesis 1. sancti Patris Augustini testimoniis locupletissimis. Qui in secundo libro de Peccatorum meritis c. 5. ait; *Cur autem illum adjuvet, illum non adjuvet; illum tantum, illum autem non tantum: istum illo, illum isto modo, penes ipsum est & æquitatis tam secreta ratio, & excellentia potestatis*. De Gratia & libero arbitrio cap. 15. Gratia vero Dei, inquit, *semper est bona, & per hanc fit ut fit homo bonæ voluntatis, qui prius fuerat voluntatis malæ. Per hanc etiam fit, ut ipsa bo-*

na voluntas, quæ jam esse cœpit, augeatur, & tam magna fiat, ut possit implere divina mandata qui voluerit, cum valde perfecteque voluerit. Et cap. proximo 17. Qui ergo vult facere Dei mandatum & non potest, jam quidem habet voluntatem bonam, sed adhuc parvam & invalidam: poterit autem cum magnam habuerit & robustam. Quando enim Martyres magna illa mandata fecerunt, magna utique voluntate, hoc est magna caritate fecerunt: de qua caritate ipse Dominus ait: *Majorem hac caritatem nemo habet, quam ut animam suam ponat quis pro amicis suis.* Sermone pariter 19. de verbis Apostoli nunc 159. ait: *Amanda est enim justitia, & in justitia amanda gradus sunt proficientium. Prius est ut amoris justitiæ non præponantur omnia quæ delectant, ipse est primus gradus. Quid est quod dixi? ut inter omnia quæ delectant plus te delectet ipsa justitia, non ut alia non delectent, sed prius ipsa delectet.* Explicat ibidem hos gradus exemplo cupiditatis impudici adolescentis: qui primo injicit oculos in conjugem alienam suavitate illiciente: deinde amat libere mulierem, eamque cupit, sed quærit latere: sic enim amat voluptatem, ut timeat; latere enim quærit, quia timet apprehendi, torqueri, & occidi, quæritque latebras suavitatis suæ appetitioni. Ducitur enim suavitate, sed hæc non est tanta, ut vincat etiam timorem. Audacior factus etiam verecundiam timoremque depellit. Ita primo pulchra justitia ostendit se oculis cordis, & inspirat fervorem amatoribus suis: jam dicit cordi, Contemne quidquid te aliud delectat. Contemnitur quidquid delectabat, sed nondum expellitur timor. Perficitur tum caritas; & cor amat, ardet, fervet, venit ad aspera & truculentia, calcit, frangit, transit. Summatim Augustini sensa exscripsi iisdem fere verbis.

Probatur 2. ratione. Enimvero Gratia efficax est medicinalis & sanans: ut ergo infirmitas est major & minor, & concupiscentia carnis plus aut minus intensa; ita oportet magis, minusve validum exhiberi ægrotis medicamentum. Deinde concupiscentiæ motus non sunt ejusdem rationis, sed varii: aliquando enim tenuis excitatur in nobis cupiditas; interdum pugna est, & robusta: quandoque adeo vehemens, ut ad eam repellendam magna sint adhibenda remedia, non semel etiam in ejus lucta robustiores,

Deo permittente, succumbunt. Ergo nec ejusdem rationis sunt motus gratiæ, quæ nobis in remedium infirmitatis subministratur; nunc enim ejusdem inspiratione vix sentiuntur; nunc pulsant animum vehementius: nunc adeo alliciunt, ut vincant carnalem omnem delectationem: nunc tanto ardore voluntatem accendant, ut minacia quæque & horrenda parvipendat, & vincat. Præterea quis facile credat eandem, quantum attinet ad motionem & impulsu, gratiam esse in Martyre qui teterrima supplicia suffert, & in eo, qui vix adigitur ad levissimam injuriam tolerandam? Quis dixerit eadem gratia præventos fuisse Sanctos omnes, quorum diversa sunt merita, dispares virtutes, & inæqualis in beatitudine merces? Quis demum sibi per suadeat, non plus gratiæ, ac sanctæ delectationis requiri ad vincendam robustam consuetudinem, quam ad caste vivendum inter mortificati sensus illecebras?

Tertio commonstratur thesis præclarissimo exemplo Conversionis S. Patris Augustini, in qua maxime œconomia gratiæ relucet. *Paulatim tu Domine* (inquit idem Augustinus lib. vi. Conf. cap. 5.) *manu mitissima & misericordissima pertractans, & componens cor meum, Cœpit ipsum pungere, & inspirans contrariam cupiditatibus suis dilectionem reddidit illas minus jucundas & dulces: Patiebar in eis cupiditatibus amarissimas difficultates, te propitio tanto magis, quanto minus sinebas mihi dulcescere quod non eras tu;* ait sequenti cap. 6. Tum conscientiae aculeis illum pupugit: quod eleganter scripsit lib. vii. cap. 8. *Placuit in conspectu tuo reformare deformia mea, & stimulis internis agitabas me, ut impatiens essem, donec mihi per interiorum adspæctum certus esses. Et residebat tumor meus ex occulta manu medicinæ tuæ, aciesque conturbata, & contenebrata mentis meæ acri collyrio salubrium dolorum meorum de die in diem sanabatur.* Posthæc cœpit Augustini cor ad bonum incommutabile trahi; sed inde robusta carnis concupiscentia statim retrahebatur. Et non instabam frui Deo meo, sed rapiebar a te decore tuo, moxque diripiebar abs te pondere meo, & ruebam in ista cum gemitu, & pondus hoc consuetudo carnalis; ait cap. 17. Deinde voluntas nova, quam in Augustino operata est gratia Dei, adversus cupiditatem decertavit vehementius; sed cum hæc esset robusta, & quasi

quasi anfulis sibi innotueret innexis teneret Augustini voluntatem obstrictam dura servitus, pugnant invicem caritas & cupiditas, nec una alteram superabat: *Ita duae voluntates meae* (inquit lib. vii. cap. 5.) *una vetus, alia nova, illa carnalis, ista spiritualis, confligebant inter se, atque discordando dissipabant animam meam. Sic intelligebam meo ipso experimento, id quod legeram, quomodo caro concupisceret adversus spiritum, & spiritus adversus carnem.* Accessit uberior gratia, quæ etsi cor Augustini non traxit omnino, continuavit tamen a pristinis sceleribus, reddiditque timidior, ne vetus concupiscentia invalesceret. Quam gratiam ita describit undecimo capite: *Sic agrotabam, & exercebar accusans memetipsum solito acerbius nimis, ac volvens & versans me in vinculo meo, donec abrumperetur totum, quo jam exiguo tenebar, sed tenebar tamen: & instabas tu in occultis meis, Domine, severa misericordia, flagella ingeminans timoris, & pudoris: ne rursus cessarem, & non abrumperetur idipsum exiguum & tenue quod remanserat, & revalesceret iterum, & me robustius alligaret.* Tandem, ut narrat cap. 12. infusa cordi ejus luce securitatis, ab illo omnes dubitationis tenebræ diffugerunt, ac tanta accensus est caritate, ut nunquam talem antea jucunditatem expertus fuerit: *Convertisti enim* (ita in fine octavi libri Deum alloquitur) *me ad te, ut nec uxorem quaererem, nec aliquam spem sæculi hujus, stans in ea regula fidei, in qua me ante tot annos ei (Monica) revelaveras &c.* Hoc sane exemplo firmissima auctoritate comprobato constat gratiam gradualitatem habere, nec semper esse effectricem ob reluctantem concupiscentiam, persæpe liberum arbitrium ei resistere; & licet semper effectum aliquem producat, piumque animi motum, non tamen semper conjunctam esse cum illo effectui ad quem ordinatur; efficere tantummodo id, quod Deus absoluta voluntate decrevit: omnia demum disponere suaviter, secundum rectissimum voluntatis divinæ beneplacitum.

Interdum tamen, ut quisque videat non pendere ab ulla temporum locorumque circumstantia, quod unum minus, alterum magis adjuvet, sed a suomet beneplacito, & a potestate quam habet inclinandi voluntatem nostram quando, & quomodo ipsi libuerit, statim repugnantem, obsecratam, positamque

aliquando in circumstantiis oppositis prævenit flagrantissima ac potentissima caritate, emollit, frangitque duritiem, & producit mel de petra, oleumque de saxo durissimo. Quod probant Evangelica exempla mulieris, quæ erat in Civitate peccatrix, quæ statim ac cognovit turpitudinem suam, ad Christi genua provoluta lacrymas & unguenta profudit: latronis, qui suffixus cruci credidit Salvatore, & veniam, regnumque petivit: Matthæi, qui vocatus statim deseruit telonium & lucrum; & Pauli, qui percussus & prostratus de cælo, dum persequeretur Ecclesiam, confestim de lupo in agnum mutatus est. Quare errant, qui opinantur sententiam nostram derogare gratiæ efficaci, & absolutæ Dei voluntati; cum semper sit efficax illa gratia, quam Deus vult talem esse, moveatque illum tantum, illum non tantum secundum secreta æquitatis rationem, & excellentiam suæ potestatis.

PROPOSITIO IV. Hæc doctrina nihil habet affinitatis cum hæresi Janseniana.

Probatur; nam Jansenius, ut ostendam, quando ad illius dogmata perveniet disputatio, & consentiunt omnes Anti-Janseniani, statuit efficaciam gratiæ in delectatione victrici, quæ a deliberatione & indifferentia liberi arbitrii penitus sejuncta est. Nos vero dicimus indeliberatam quidem esse hanc delectationem, quatenus inspiratur a Deo; & proinde per primum actum indeliberatum nos nihil mereri, nisi accedat liberi arbitrii deliberatus assensus, firmissime tenemus, cum meritum haberi nequeat sine indifferentia libertatis. At hæc delectatio victrix conjuncta est cum deliberatione comparate ad opera, quæ efficiuntur, libero arbitrio hac delectatione excitato. Quamvis enim sit hæc efficax gratia antecedens, & Deus sine nobis faciat, ut velimus; nihilo tamen minus per illam non proponitur nobis bonum sub omni ratione boni, quemadmodum proponitur beatis per lumen gloriæ, ideoque remanet indifferentia judicii, & vera libertas, quam habere nequeunt beati in patria: ut explicavi in libro de Scientia Dei cap. xiii. Regula sexta, de Angelis cap. pariter xiii. & de primo homine cap. x. Quamobrem sequitur quidem ex hac victrici delectatione infallibiliter effectus, eo quod animus amplectatur bonum quod magis delectat, sed sequitur libere, quia non adeo in hac vita de-

lectat bonum aliquod, ut nequeat in eo apprehendi ratio aliqua mali. Et si quidam ex nostris tenent posse nos mereri etiam per primum actum dilectionis, quem in nobis excitat gratia efficax; contendunt hunc actum esse deliberatum & cum indifferentia iudicii, & posse eundem actum prout inspiratur a Deo necessarium esse, & prout elicitur a voluntate, indifferentem & liberum. Non ergo nos, neque nostratum aliqui, propugnamus delectationem victricem juxta Janseniana decreta.

Pari jure discrepamus circa gratiam inefficacem. Primo enim fatemur qualemcumque gratiam in hoc statu sive parvam, sive magnam esse gratiam Christi. Deinde defendimus dari gratiam inefficacem, cui voluntas resistit. Ac tandem per gratiam sufficientem dari nobis potestatem implendi divina mandata, eamque veram & propriam, sed non taliter validam & expeditam, ut ad ponendum actum non sit necessaria gratia efficax. Sed de his alibi. Interim legendus Norisius in Janseniani erroris calumnia sublata cap. 4. Ceterum si Jansenius parvam & inefficacem delectationem his limitibus continere studuisset, non declinasset ad errores merito ab Ecclesia proscriptos: a quibus immunes censendi sunt, qui famosas quinque propositiones sincere anathematizant, sive gratiam in delectatione constituent, sive in qualitate aliqua, sive in motione Dei actus indeliberatos præveniente. Obtemperandum est Innocentio XII., qui ad reprimendam audaciam eorum, qui Thomistas, & Augustinianos Theologos Janseniani erroris insimulant, in Brevis Apostolico dato ad Episcopos Belgii an. 1694. hæc opportune mandavit: *Demum ad extinguenda Theologorum jam pridem inter se excitata dissidia, fraternitatibus vestris injungimus ne ulla ratione quempiam vaga ista accusatione & invidioso nomine Jansenismi traduci aut nun-upari sinatis, nisi prius suspectum esse legitime constiterit, aliquam ex his propositionibus docuisse, aut tenuisse.*

OBJECTA QUÆDAM ADVERSUS HAS THESES DILUUNTUR.

Opponunt primo: Aliud datur principium bonorum operum longe diversum a sancta delectatione & caritate, idest timor Domini, quem donum esse Spiritus Sancti, & nos

continere a malo demonstrant sacræ literæ, definit Tridentina Synodus sess. 6. cap. 6., affirmatque locis pluribus Augustinus. Non ergo omnis gratia est delectatio.

Respondetur timorem utique delectationem non esse; ille enim est metus mali appropinquantis, hæc motus animi cupientis; per illum voluntas retrahitur a malo horrore supplicii, per istam trahitur ad bonum amore justitiæ: unius objectum est pœna, alterius id, quod oblectat: cumque virtutes, & illarum officia distinguantur invicem per objecta atque per rationem, qua in illa fertur voluntas, timor certissime non est caritas illa deliberata, in qua singularis species virtutis comprehenditur. Verum & timor & caritas idem principium habent sive consideretur voluntas quæ timet & amat; sive Spiritus Sanctus, qui timorem & amorem inspirat; sive Gratia, a qua timoris & amoris est actus. Hæc gratia est inspiratio caritatis & dilectionis, quæ, ut S. Pater explicat laudato Sermone xvii. de verbis Apostoli, primo facit ut voluntas contemnat quod antea illicite delectabat, inspiratque bonæ voluntatis fervorem. Voluntas sic excitata deprehendit in bono quo antea illicite delectabatur mala plurima, præsertim vero meritum gehennæ, concutitur hoc pacto timore, & huic, ut liquet, inspiratio bonæ voluntatis, & sanctæ dilectionis præcessit. Quisquis enim bene timet, bonam voluntatem habeat necesse est. Et quoniam timor supernaturalis refertur in Deum, eumque respicit ut Judicem justum & rectum, nec aliud est pondus, quo fertur animus, nisi Amor; timor sanctus non sine aliquo amore excitatur. Ipse tamen non est amor, quoniam sistit in rigore justitiæ, & nondum ascendit ad summi boni jucunditatem. Dum in hanc sese vibrat animus, amare dicitur, atque ita timor sternit viam caritati, & incipit quod durum erat amari, & dulcescit Deus, ait Augustinus in Psalmum 127. Ita Gratia timorem, timor caritatem præcedit, & illa est bonorum omnium principium; timor remota ad justificationem dispositio, caritas vero proximior. Ignis etiam cum primum viride lignum calore pervadit, efficit vaporem fumi; tum calefacit: posthac lignum flammam concipit, & comburitur. Itaque concedo timorem non esse caritatem, & nego timorem non excitari a gratia, quæ est

est caritas. Videatur etiam Basilii Pontici de necess. gr. pag. 56. ubi ex doctrina D. Thomæ demonstrat, nunquam voluntatem operari, ut voluntas est, nisi operetur primum ut natura, & moveatur delectatione boni.

Opponunt 2. Interdum superiorem delectationem nobis divinitus inspiratam sentimus, nec tamen efficacem gratiam habemus; inepte ergo in illa majori delectatione gratia efficax constituitur. Antecedens probatur verbis S. P. Augustini, qui libro VIII. Confess. cap. 8. *Non faciebam*, inquit, *quod incomparabili affectu amplius mihi placebat*.

De hoc Augustini testimonio scribit Horatus Tournely de Grar. Christi art. ultimo pag. Venetæ edit. 661. decretorium esse, eoque mire premi superioris delectationis defensores. At mihi sententiam nostram insigniter confirmare videtur. Enimvero S. Pater causam reddens, cur ante conversionem perageret multa, quæ aliquando volunt homines, & non valent, si autem membra non habeant, aut hæc sint vinctis colligata, vel resoluta languore; nec obsequeretur motibus bonæ voluntatis, cui per Spiritum Sanctum longe jucundior delectatio divinitus inspirabatur; quod sane principio videtur monstrum, cum in prioribus actionibus, cuiusmodi sunt capillos vellere, frontem percutere, & genua consertis digitis amplecti, animus imperet corpori, & in sancto commutandæ vitæ proposito animus imperet sibi ipsi; causam, inquam, hujus rei proferens Augustinus docet, ideo corporales illi actus se effecisse, quoniam etsi minus in se delectabiles, voluntas ex toto volebat: atque contra, motibus indeliberatis sanctæ delectationis, licet amplioris, & fervidioris, resistebat pugnaciter, propterea quod voluntas non tantum cœlesti bono delectabatur, sed etiam terrenis longa consuetudine prægustatis. Quamobrem in his non volebat ex toto, sed partim volebat, partim nolebat; volebat dum illum gratia sancta delectatione excitabat, nolebat dum vetus consuetudo illum trahebat; ideoque Gratia illa efficax erat respectu indeliberatæ delectationis, qua Augustini cor tangebatur; non erat efficax respectu conversionis, ad quam invitabatur: & non erat efficax, quoniam robusta consuetudo opponebat nolle, quod non oppone-

bat corporeis illis actibus minus delectabilibus. *Non igitur monstrum* (inquit S. P. sequenti cap.) *partim velle, partim nolle, sed agritudo animi est; quia non totus assurgit veritate sublevatus, consuetudine prægravatus. Et ideo sunt duæ voluntates, quia una earum tota non est, & hoc adest alteri, quod deest alteri*. Quid igitur pro nostra sententia expressius & clarius? His ne mire Adversarii nos premunt? Ergo servata syllogismorum ratione dist. ant. Interdum superiorem delectationem divinitus inspiratam sentimus, nec tamen habemus efficacem gratiam, efficacem comparate ad motum, ac desiderium animi in nobis excitatum, nego: efficacem respectu operationis, cujus desiderio accenditur, sed istud reluctante mala voluntate reprimatur, concedo. Atque hic obiter nota, nos frequentissime interiori gratiæ resistere, quoniam, etsi efficiatur in nobis bona voluntas, & sanctum desiderium conversionis, hanc tamen non exequimur obpugnantem carnis cupiditatem, cui indifferentia libertatis magis obsequi volumus, quoniam nondum voluntas spiritus vincit voluntatem carnis contraria concupiscentem.

Opponunt 3. S. Thomas 3. p. q. 62. art. 6. ad 3. ait: *Minima gratia potest resistere cuilibet concupiscentiæ, & mereri vitam æternam*: quibus similia habet q. 70. art. 4. Non sunt ergo admittendi plures gradus efficacis gratiæ ob pugnantes carnis concupiscentiam.

Resp. loqui S. Thomam utroque in loco de gratia justificationis, quam conferebant vetera Sacramenta. Gratia autem sanctificans, quantumvis minima, omnium maximarum cupiditatum affectus reprimat, dummodo præsto sit etiam gratia actualis, quam certissime D. Thomas præter habitualement existimat necessariam, quod & nos affirmavimus præcedenti cap. Prop. 2. Sicut ergo testimonium D. Thomæ non excludit necessitatem gratiæ prædeterminantis, ut reapse resistat iustus cuilibet concupiscentiæ; ita non excludit inspirationem victricis delectationis, sive bonæ voluntatis magnæ & robustæ, qua valde perfecteque velit, & determinetur ad opus. His enim terminis gratiam operationis nobis Augustinus delineat. Scriptor librorum de Vosat. Gen. lib. 2. cap. 11. *Donum caritatis*, inquit, *non est semper ejusmodi, ut quicquid ad plenitudinem ipsius per-*

pertinet simul a percipiente sumatur: est enim amor qui potest alio amore superari, & saepe dilectio Dei ex mundi dilectione marcescit, nisi ad eum fervorem, Spiritu Sancto inflammante, profecerit, qui nullo extingui frigore, nullo possit tepore languere. Nos præterea concedimus cum minima gratia actuali, etiamsi de hac S. Thomas non disserat, posse homines resistere cuilibet cupiditati, at non potentia illa proxima & expedita, quæ necessitatem gratiæ prædeterminantis ad perficiendam operationem penitus tollat. Verum de hac non levi difficultate disceptandum est infra. Alio quoque sensu minima caritas obsistit cuilibet cupiditati; nempe caritas est erga bonum incommutabile; cupiditas fertur in bona commutabilia: superat vero una guttula illius boni, istorum omnium plenitudinem, atque affluentiam. Oportet tamen, ut gustetur ab anima sensuum oblectamenti inhiante, quod summum illud bonum nobis subministratione Spiritus Sancti dulcescat.

Opponunt 4. Plura ex hac nostra sententia consequuntur absurda; atque illud in primis non dari in hoc statu auxilium *sufficiens* contradistinctum ab efficaci; quæ assertio hæretica est, & damnata. Si enim natura gratiæ sita est in sanctæ dilectionis inspiratione, necesse est semper ubi est gratia, dilectionem esse, & effectum illius semper produci. Sequitur ex adverso non dari gratiam ab intrinseco efficacem: hæc enim semper cum effectu conjuncta est; quod non intervenit in explicata sententia, juxta quam, si gratiæ major obsistat concupiscentia, redditur a nobis inefficax. Sed & emergit incommodum istud, veram esse opinionem Congruistarum, & scientiam *mediam* a nobis alibi refutatam, quandoquidem per nos gratia non erit efficax ex divinæ voluntatis absoluto beneplacito, sed ob nostram majorem, minoremve dispositionem.

Resp. Nec minimum ex hisce incommodis e sententia nostra deduci. Non primum; quoniam semper quidem Dei gratia sortitur effectum aliquem, scilicet pium desiderium, & sanctam delectationem indeliberatam; at non semper efficit voluntatem plenam & deliberatam, nec opus illud, ad quod ordinatur. Id vero in omnibus fere Scholis de Auxilio *sufficiente* admittitur. *Omne auxilium sufficiens* (inquit Alvares lib. VIII.

Berti Theol. Tom. III.

de Auxiliis disp. 8. n. 2.) *omne auxilium sufficiens* comparatione unius actus, semper est efficax respectu alterius, ad quem efficiendum decreto absoluto divinæ voluntatis destinatur, v. g. auxilium sufficiens ad actum fidei efficaciter producit in homine pias cogitationes, & notitias credendorum, vel pias desideria habendi fidem, & alios hujusmodi actus imperfectos, qui regulariter loquendo antecedunt assensum fidei. Et infra nu. 5. *Auxilium actuale* dicitur efficax comparatione effectus, sive actus imperfecti quem producit: & sufficiens comparatione actus perfecti, quem potest producere, & ad quem ultimate ordinatur. En, quantum pertinet ad gratiam sufficientem, sententiam nostram nihil discrepantem ab ea, quam Alvares eodem loco testatur esse inter recentiores Thomistas communem, & expresse traditam a D. Thoma in 3. contra Gentes cap. 159.

Discrepat autem hæc sententia multiplici titulo a pravo dogmate Janseniano: ac primo, quoniam Gratia sufficiens, quæ imperfectum actum, aliquam scilicet mentis colustrationem, ac pium voluntatis motum producit, etiamsi ad actum non trahat, ex se ad illum ordinatur, ad illum excitat, ad illum etiam, nisi reluctaret perversa voluntas, foret efficax; non enim divina liberalitate eo fine confertur, ut in parva ac invalida voluntate humanum arbitrium torpescat, sed ut nitatur ad opus, studeatque orando robustiorem gratiam a Deo impetrare. Jansenius e contra parvam quidem, & invalidam voluntatem a Deo inspirari fateatur, sed quam necesse sit permanere infirmam atque torpentem, nisi subministretur delectatio tam vivida, quæ arbitrium trahat indeclinabili necessitate; adeo, ut quibus hæc deest, gratia inefficax conferatur, non ut possint converti, sed ut Deo vocanti vetusta cupiditate, quam refrenare non valeant, & fatali quadam necessitate repugnantes evadant iniquiores; ac melius esset perversis hominibus, si Deus inefficax adiutorium minime largiretur. Quare nonnulli filii iniquitatis pestifero hoc dogmate imbuti propugnatum a nobis auxilium sufficiens in peccatoribus, qui non resipiscunt, inutile & noxium temere pronuntiarunt; quasi talibus peccatoribus fas esset prorumpere in blasphemiam illam, damnatam, horrendissimamque deprecationem, *A gratia sufficiente libera*

A a

nos,

nos, Domine. Deinde in pia illa affectione, quam per gratiam sufficientem nos dicimus hominibus inspirari, tribuitur operis, non quidem executio, sed vera potestas, quamquam non expedita, ut reapse prodeat in actum; quod, ut diximus, non gratiæ defectus est, sed voluntatis humanæ obicem ipsi gratiæ oppositis: quam e contra in Janseniano Systemate impie fabricato ad libertatis exitum non detur sanctæ operationis potestas, nisi adsit gratia necessitatem inferens, & nisi in alterno cupiditatis, & castæ delectationis conflictu hæc illam superans in bonum voluntatem nostram tanta vi, ut nequeat contrahiti, compellat. Præterea in illo actu indeliberato, qui sufficientis Gratiæ effectus est, cum sit sola lubentia & trahens voluntatem cupiditas, at non electio, & indifferentia, cum non sit optionis nostræ actus ipsius excitatio: non reperitur meritum libertatis, quod nunquam comparatur, nisi voluntas gratiæ excitanti cum deliberatione, & libere obtemperet. Ex adverso autem Janseniani, qui ad merendum necessariam putant solam libertatem libentiam, etiam in motibus indeliberatis, & in parva illa delectatione, quam Deus operatur in nobis sine nobis, meritum tenentur agnoscere; ideoque juxta Jansenii placita quælibet delectatio est gratia efficax, & meriti vere operatrix. Verum de erroribus Jansenianis postea.

Quantum vero attinet ad gratiam efficacem, dicimus hanc utique aliquando esse absolutam, ita ut omnem penitus duritiem frangat cujusque cordis; qualis fuit gratia collata Paulo. At sæpenumero est efficax tantum comparative, idest, in uno, non in altero, quoniam in illo minorem, in isto majorem invenit obdurationem. Gratia enim efficax medicinalis est, & necessaria ob infirmitatem, & pugnam inter carnem & spiritum. Medicamenta autem ordinaria lege exhibentur juxta ægroti malam valetudinem & languorem. Sat erat unicus intuitus Petro, ut fletet amare; Paulus contra stimulum calcitrans erat majori voce, & ampliori luce juvandus. Hinc admonemus, ne terrenis cupiditatibus, & pravi consuetudinis vinculo nos implicemus, ne gratiæ adjutorium sit hac de causa sufficiens tantum, & ob robustam concupiscentiam inefficax. Nec inde sequitur nos scientiam *mediam*, aut sen-

tentiam Congruistarum probare: siquidem, ut supra cum Augustino monuimus, quod Deus adjuvet illum tantum, istum non tantum, non pendet a circumstantiis extrinsecis personæ, loci, vel temporis, neque a præsentia boni usus arbitrii, sed a secretæ æquitatis ratione, & potestatis divinæ excellentia: & cum Deus efficaciter vult, inspirat tam vividam delectationem, quæ facile vincat, salva semper indifferentia liberi arbitrii, contrarios motus pugnantis concupiscentiæ.

Opp. ultimo. Destrui hæc sententia systema alibi a nobis propugnatum, quod in statu innocentiae necessaria non fuerit ad perseverandum gratia ab intrinseco efficax; imo sequitur Adamo gratiam efficacem fuisse collatam, nec tamen perseverasse. Nulla quippe in Adamo & in Angelis ante lapsum fuit inordinata delectatio creaturæ; ergo delectatio caritatis erat in illo superior & victrix, ideoque efficax ab intrinseco. Imo quomodo Adam in peccatum prolapsus est, cum nulla illius animum pulsaret cupiditas? Postremo nonne Beati necessario Deum amant, quia nulla in eis est delectatio terrena? Pari ergo jure Adamus & Angeli debebant necessitate quadam summo bono adherere, si nulla adversus ipsorum gratiam concupiscentia pugnabat.

Resp. Nego ant. Angelis enim, ac primo homini, cum primum facti sunt, data est per gratiam sanctificantem caritas & bona voluntas habitualis, quæ beneficium erat Dei condentis naturam, simulque largientis gratiam, non meritum hominis, cujus deliberationem antevertebat. Data est & gratia actualis, sine qua non sua culpa cecidissent, quoniam non talis erat natura creata, ut posset sine adjutorio Creatoris in accepta justitia perseverare. Hoc adjutorium, ut Augustinus docet, & nos non in uno loco demonstravimus, dabat posse, non dabat velle; scilicet non erat inspiratio sanctæ dilectionis determinate trahentis voluntatem ad hoc, vel illud bonum; cum posset liberum arbitrium cum sola gratia versatili potentia proxime expedita ad perseverandum determinare seipsum. In Adam ergo, quia non aderat terrena cupiditas flectens liberum arbitrium ad malum, necessaria non erat inspiratio sanctæ dilectionis ipsum determinantis ad bonum: & quoniam deerat hæc sancta actualis dilectio, quæ determinate dat vel-

velle, non erat consequenter gratia ab intrinseco efficax. Peccavit vero primus homo, quia cum posset se convertere ad summum bonum, in semetipsum mentem animumque convertit, atque in tanta non peccandi facilitate propriam magnitudinem turpiter concupivit. Sed hæc omnia alibi sunt a me pertractata. Beati demum non idcirco amant Deum necessario, quod nulla in eis sit permixtio adulterinæ delectationis, ut fallaciter scribit Jansenius lib. iv. de Gratia Christi cap. 8. sed necessario Deum amant, quia illum vident ut est in se, atque hæc visio nequit consistere cum indifferentia judicii, & cum vera libertate Jansenianis ignota. De gratiæ ergo natura satis multa.

SCHOLION.

„ **A**D 1. brevior est responsio, si dica-
 „ mus timorem esse a caritate, si ca-
 „ ritatis nomine intelligatur cum Augustino
 „ bona voluntas; & præcedere caritatem,
 „ atque ad ipsam disponere, si caritatis no-
 „ men accipiatur pro amore Dei propter se,
 „ & super omnia. Scribit enim S. Pater
 „ lib. 83. Qq. q. 33. *Nulli dubium est non*
 „ *aliā esse metuendi causam, nisi ne id*
 „ *quod amamus, aut adeptum amittamus,*
 „ *aut non adipiscamur speratum:* unde S.
 „ Thomas 1. 2. q. 43. art. 1. infert, *A-*
 „ *mor igitur est causa timoris.*

CAPUT IX.

*Sit ne in hoc infirmitatis statu admittenda
 Gratia ab intrinseco efficax.*

EXPLICATA efficacis Gratiae natura, quæritur nunc an admittenda sit in hoc statu Gratia ab intrinseco efficax. Nam Gratiam efficacem omnes quidem Theologi dari consentiunt; sed unde illius efficacia sit repetenda, magnum in Scholis est, gravissimumque dissidium. Contendunt Moliniani gratiam suam habere efficaciam a voluntatis consensu. Quod ut quisque percipiat, controverſiam, ut inquiunt, ob ovo explicabo. Ludovicus Molina insignis Societatis Jesu Theologus, ut facilius everteret hæresim Calvinianam, & arbitrii libertatem cum Dei gratia expedite conciliaret (quod sane con-

filium laudandum erat, si hujus conciliaturæ rationem ex Patrum regulis, non ex humanis figmentis proponere studuisset) anno 1588. librum, quem inscripsit *Concordiam*, edidit in lucem. In 1. autem Parte q. 23. art. 45. disp. 1. membro ultimo, rationem illius Concordiæ a se traditam fatetur novam esse, & Gratiae invictissimo Propugnatori Augustino prorsus ignotam. Si ea data (inquit) explanataque semper fuisset, sorte neque Pelagiana hæresis fuisset exorta, neque Lutherani tam impudenter arbitrii nostræ libertatem fuissent ausi negare obtendentes cum divina Gratia, præscientia, & prædestinatione coherere non posse, neque ex Augustini opinione, & concertationibus cum Pelagianis tot fideles fuissent turbati, ad Pelagianosque defecissent, facileque Reliquia illa Pelagianorum in Gallia fuissent extincta. Ex quo notandum obiter, tam singularem esse Molinæ de se opinionem, ut se magno Augustino existimet præferendum, & a se adinventam doctrinam antiquissimæ, plenisque Romanorum Pontificum oraculis consecratæ. At in hanc hominis jactantiam perbelle vir clarissimus Jacobus Le-Bossu Ordinis S. Benedicti, & Theologus Parisiensis in suis adversus Molinianum Opus Animadversionibus cap. 2.

Præcipuum ergo hujus Auctoris dogma, ut docet loco citato disp. 2. membro 5. nec non in *Concordia* q. 14. art. 13. est gratiæ efficaciam ex solo liberi arbitrii consensu metiendam esse, idest, *auxilium prævenientis atque adjuvantis gratiæ, quæ lege ordinaria viatoribus conferuntur, quod efficacia aut inefficacia ad conversionem seu justificationem sint, pendere a libero consensu, & cooperatione arbitrii nostri cum illis, atque adeo in libera potestate nostra esse, vel illa efficacia reddere consentiendo, vel inefficacia illa reddere continendo consensum, & cooperationem nostram, aut etiam eliciendo contrarium dissensum.* Arbitratur enim Molina Deum eodem prorsus affectu omnibus conferre gratiam, eamque subicere arbitrii libertati, pro cuius nutu reddatur efficax, vel inefficax; ita ut nullum sit discrimen inter gratiam sufficientem & efficacem ex parte Dei, & in actu primo, sed in actu secundo duntaxat, dum liberum arbitrium indifferenti auxilio præventum absque vividiori motione vult, aut non vult assentiri. Hinc non est,

juxta Molinam, in Deo absoluta voluntas conferendi donum perseverantiæ, nisi ob prævisionem liberi consensus, quo liberum arbitrium gratia illa pedisequa bene utitur. Vulgavit quidem primus omnium hanc opinionem Salmanticæ anno 1581. Prudentius de Monte-Major Jesuita, & Lovanii ab anno 1585. Leonardus Lessius, & Joannes Hamelius ejusdem Instituti: sed cum Molina in Conc. q. 14. art. 13. disp. 53. profiteatur se ante annos triginta scientiam *mediam* & mente præformasse, & in Scholasticis quoque disceptationibus illam propugnasse sub naturalis scientiæ vocabulo; æquum est Molinam auctorem, placitumque illud appellare Molinianum.

Altera est sententia Congruistarum, quam majori consensione modo PP. Societatis defendunt, nam Molinæ scitum alienum a sententia divinarum scripturarum esse, & evertere fundamentum prædestinationis divinæ; scribit Bellarminus lib. 1. de Gratia & lib. arbitrio cap. 12. Vide ipsum Bellarminum Tom. 4. edit. Parisiensis an. 1608. pag. 420. Lugdunensis an. 1592. p. 426. Tomi tertii, postremæ etiam Venetæ an. 1721. Tom. 4. pag. 228. nec non aliarum. Sane ibidem his verbis Bellarminus Molinæ sententiam delineat: *Prima opinio eorum est, qui gratiam efficacem constituunt in assensu & cooperatione humana, ita ut ab eventu dicatur gratia efficax, quia videlicet sortitur effectum, & ideo sortitur effectum, quia voluntas humana cooperatur, Itaque existimant hi auctores, in potestate hominis esse, ut gratiam faciat esse efficacem, quæ alioquin ex se non esset nisi sufficiens.* Hac autem sententia, quam Molinianam esse constat, exposita, *Hæc opinio aliena est omnino (inquit) a sententia B. Augustini, & quantum ego existimo a sententia etiam Scripturarum divinarum:* quod etiam invictis argumentis demonstrat, ut mirum sit nonnullos negasse hoc esse Bellarmini de sententia Molinæ judicium. Eandem opinionem ut diminutam, licet non ut falsam, reprobat lib. 3. de Auxiliis cap. 3. n. 8. Franciscus Suarez, rejicit omnino Adam Tannerus Tom. 2. disp. 6. de Grat. q. 2. dub. 5. n. 8. extatque adversus illam decretum Claudii Aquavivæ Generalis Jesuitarum Præpositi editum anno 1613. die 14. Decembris. Est autem sententia Congruistarum exposita a

Suaresio lib. 111. de Auxiliis divinæ gratiæ cap. 14. in quo docet efficaciam Gratiæ in hoc sitam esse, *Quod Deus infinita sua sapientia prævidens, quod unaquæque causa, seu voluntas in omni eventu & occasione operatura sit, si in ea constitatur, quando, & cui vocationi sit unaquæque voluntas assensum præbitura, si ei detur, unde quando vult hominem convertere, vult etiam illum vocare illo tempore, & modo, quo novit illum consensurum.* Et talis vocatio vocatur efficax, quia licet in se non habeat infallibilem effectum, tamen ut subest tali scientiæ divinæ infallibiliter est illum habitura. Hæc est illa Gratia, quam Congruam appellant, propterea quod congruo tempore & modo hominibus conferatur; & hanc immerito Tournely comparat art. ultimo pag. 676. gratiæ victricis delectationis; cum hæc ad gratiam sufficientem addat majorem abundantiam caritatis, per quam voluntas ita inflammatur ut velit, & tantum velit, ut faciat. E contra Gratia hæc Suaresiana, ut idem Auctor fatetur citato loco num. 14. nullam intrinsecam motionem requirit præter illam, quam præstat auxilium *sufficiens*, sed tantummodo congruas circumstantias, in quibus per scientiam *mediam* prævidet Deus humanam voluntatem fore divinæ vocationi obtemperaturam.

Hæc sententia non exploditur memorato Decreto Generalis Acquavivæ, a quo tamen proscribitur sententia Molinæ. Præcipit enim, ut Patres Societatis doceant inter eam gratiam, quæ effectum reipsa habet, & eam, quam sufficientem nominant, non tantum discrimen esse in actu secundo, quia una ex usu liberi arbitrii etiam cooperantem gratiam habentis effectum sortiatur, altera non item; sed in ipso actu primo, quod posita scientia conditionalium ex efficaci Dei proposito, atque intentione efficiendi certissime in nobis boni, de industria ea media selegit, atque eo modo, & tempore confert, quo videt effectum infallibilem habitura, aliis usus, si hæc inefficacia prævidisset. Quare semper moraliter, & in ratione beneficii plus aliquid in efficaci, quam in sufficienti gratia & in actu primo contineri, atque hac ratione efficere Deum, ut reipsa faciamus, non tantum quia dat gratiam, qua facere possimus. Hæc Claudius Aquaviva. In quibus verbis, inquit citato loco Tannerus, negari nullo modo

do potest plane definiri gratiæ efficacem *formaliter* non esse sitam in ipsamet cooperatione sua, sed etiam in actu primo prius natura efficacem esse, quam cooperatio nostra absolute secutura sit. At Mutius Vitelleschi Aquavivæ successor, postulantibus quibusdam PP. Societatis, jam præmisso decreto doctrinam de gratia per se efficaci tenerentur amplecti, declaravit id eis nequaquam esse præscriptum. Et revera, cum an. 1586. curante potissimum ipso Generali Aquaviva prodierit *Ratio atque institutio studiorum*, ubi quinta regula declaratur, liberum Sociis esse a sententia B. Thomæ circa causarum secundarum præmotionem recedere; credibile non est voluisse Aquavivam rescindere jam editas, receptasque communibus suorum plaussibus præceptiones. In hanc Congruistarum sententia defenditur a nonnullis absque gratia ab intrinseco efficaci Prædestinatio ad gloriam gratuita; cuius prædestinationis executio ex illis circumstantiis sit repetenda, in quibus Deus ab æterno prævidit, liberum arbitrium subministrationes gratiarum minime aspernaturum.

Defenditur in scholis ejusdem Societatis Jesu alia quoque sententia, efficaciam gratiæ sitam esse non in hac vel illa particulari vocatione atque inspiratione, sed in omnium complexu, non quod liberum arbitrium sit, ut sancte operetur, beneficiorum divinorum plenitudine cumulandum; sed quia Deus in thesauris Sapientiæ suæ plures habet gratias, quarum collectionem homo repudiare non potest, tametsi repudiare possit singulas distributive sumptas, cum nulla sit ex suis intrinsecis cum effectu infallibiliter conjuncta. Hi nimirum Theologi tam gratuitam prædestinationem ad gloriam, quam speciale donum perseverantiæ electis divino beneplacito præparatam concedunt, sed cum se divellere nequeant a Scientia *media*, quam ad salvandam futurorum liberorum contingentiam existimant necessariam, inquirunt hunc, vel illum liberi arbitrii actum non dependere a cœlesti delectatione prædominante, neque a prædeterminatione Thomistica, sed tantummodo ab illa gratia ex cumulo gratiarum omnium selecta: atque independentem ab omni absoluto decreto a Deo prævideri. Quam sententiam ætate hac nostra celebriorem reddidit non semel a me laudatus Edmundus Simonnet Universitatis Mussipontæ

næ Cancellarius in suis de Scientia Dei, de Prædestinatione, & de Gratia disputationibus.

Postrema Sententia est Thomistarum & Augustinenſium omnium affirmantium gratiam efficacem esse seipsa, non talem reddi aut cooperatione liberi arbitrii, aut ex circumstantiis congruis: atque certissime & infallibiliter cum effectu conjunctam esse, non vage prout comprehenditur in cumulo omnium gratiarum, sed quatenus est individua & peculiaris præmotio & inspiratio collata hominibus non suspensa & indifferenti Dei voluntate, sed absoluta & plenissima: ita ut hæc gratia det posse, velle & perficere, neque ipsa cooperetur quia volumus, sed nos velimus, quia ipsa operatur. Instituitur vero quæstio de gratia, per quam recte operamur in statu naturæ lapsæ, nam de gratia ad perseverandum necessaria in statu innocentiae aliis in locis pertractatum est.

PROPOSITIO: Datur gratia ab intrinseco efficax sensu nunc explicato.

Momentum Primum ex Scripturis.

Inter Scripturarum divinarum loca a Theologis in confirmationem nostræ sententiæ producta, illustriora sunt quæ sequuntur. Primum Ezech. cap. xxxvi. v. 26. de Gratia, quæ per Christum confertur iis, qui ab idololatria resipiscunt, implentque præcepta Domini, verba faciens, *Dabo vobis, inquit, cor novum, & spiritum novum ponam in medio vestri: & auferam cor lapideum de carne vestra, & dabo vobis cor carneum. Et spiritum meum ponam in medio vestri; & faciam ut in præceptis meis ambuletis, & judicia mea custodiat, & operemini.* His autem verbis non solum nobis promittitur gratia singulis communis, & ab arbitrii flexione pendens, sed magna, specialis, victrix, & ab intrinseco efficax. Etenim hac promissione Deus spondit, & quidem absolute, ac nulla facta mentione aut humani consensus, aut conditionis alicujus extrinsecæ effecturum se, ut cor carnis concupiscentia gravatum caritatis flamma succensum innovetur, atque divina præcepta mandentur executioni, idest, largiturum se gratiam cum effectu infallibiliter conjunctam. At hanc gratiam esse ex intrinsecis suis efficacem, nemo non videt. Deinde alia est gratia quæ facit ut possimus facere, alia quæ facit ut faciamus.

Prior

Prior est inefficax, sive adjutorium *sine quo*; altera efficax est, & adjutorium *quo*; illa suspensa est & pedisequa, quia velle ac determinare sese ad opus relinquit libero arbitrio: hæc vero est victrix & prædeterminans, quoniam dat etiam velle; & voluntas, quæ non determinatur, non vult. Enarrata autem promissio est de Gratia, quæ facit ut faciamus, ut in præceptis Domini ambulemus, ut judicia ejus custodiamus, ut opere-mur. Est ergo de auxilio sese, atque ex intrinsecis suis efficaci. Rursus citato Prophetæ testimonio Deus non prædicat filios promissionis divinis obtemperaturos mandatis, sed promittit se facturum ut divinis mandatis obtemperent. At quod Deus promittit, non ex potestate liberi arbitrii, sed ex firmo statoque divinæ voluntatis decreto cum rei eventu connectitur. Docet id sanctus Fulgentius lib. 1. ad Monimum cap. 14. ut observarunt Theologi Duacenses in celebri Censura ad Assertionem PP. Societatis Jesu quintam ac vicesimam: sed manifestius S. Pater de Prædestinat. SS. cap. 10. ubi ait: *Non de nostræ voluntatis potestate, sed de sua prædestinatione promissit. Promissit enim quod ipse factururus fuerat, non quod homines; quia etsi faciant homines bona, quæ pertinent ad colendum Deum, ipse facit, ut illi faciant quæ præcepit, non illi faciunt ut ipse faciat quod promissit: alioquin ut Dei promissa compleantur, non in Dei, sed in hominum est potestate.* Præterea, ut Theologi Lovanienses argumentantur in Justificatione Censuræ suæ cap. xi. ait Dominus, *Faciam ut in præceptis meis ambuletis*; non facit autem in præceptis suis ambulare illos, qui adhuc bene vivere recusant, etiamsi horum plurimi gratiam habeat inefficacem. In iis ergo, ut actu operentur, necessaria est uberior gratia, quam non pessudent, donumque speciale per seipsum ab inefficaci distinctum. Denique peremptoria est Augustini sententia, & frustra contorquetur, in lib. de Gratia & lib. arb. cap. 16. *Certum est nos facere cum facimus, sed ille facit ut faciamus præbendo vires efficacissimas voluntati, qui dixit. Faciam ut in justificationibus meis ambuletis, & judicia mea observetis, & faciatis.* Gratia enim, quæ pendet a voluntatis consensu, non est efficacissima, cum sæpenumero inefficax reddatur, suoque effectu frustratur.

Advertas hoc loco, laudata Ezechielis ver-

ba explicari non posse hoc tantum sensu quod in nova lege plures, quam in veteri, ambulent in viis Domini. Quamquam enim lex nova amplior est, & observatur a pluribus; discrimen inter illam ac veterem non est, quod per se pauciores vel plures sint legis observatores, quandoquidem iustitia non est ex lege, neque lex ad perfectionem adducit; sed quoniam in lege nova in pluribus Deus per subministrationem caritatis aufert cor lapideum, largitur Spiritum novum, & facit ut faciamus. Nam hæc est Augustini, aliorumque Patrum, ipsis quoque Prophetis verbis concordissima, interpretatio. Quare declararunt Lovanienses Theologi explicationem Lessii & Hamelii expressam memorata assertione 25. intentioni Prophetæ nequaquam congruere, & Duacenses, esse novam & non ferendam unanimi consensione affirmarunt. Vide utriusque Universitatis Censuras, de quibus proximo capite.

Huc spectant innumera alia divinarum Scripturarum loca, in quibus asseritur Deum inclinare & trahere corda hominum, operari in eis bonam voluntatem, agi filios Dei Spiritu Sancto & alia id genus quamplurima. Hujusmodi sunt Job. xii. 24. *Qui immutat cor principum populi terræ.* Joan. vi. 44. *Nemo potest venire ad me, nisi Pater, qui misit me, traxerit eum.* Ad Philipp. ii. 12. *Cum metu, & tremore vestram salutem operamini. Deus est enim, qui operatur in nobis velle & perficere, pro bona voluntate.* Et ad Romanos viii. 14. *Quicumque enim Spiritu Dei aguntur, ii sunt filii Dei.* Hæc putant Adversarii nostri quam facillime eludi, si reponant hoc tantum sensu Deum inclinare, trahere, & operari in nobis bonam voluntatem & sanctam operationem, quod nos adjuvet ut velimus & faciamus per inspirationem, sine qua velle & agere non possumus, non qua efficaciter, & prævia motione præstet ut velimus & faciamus. At sunt isthæc subterfugia mera. Principio enim, ut diximus, in his, qui sola gratia versatili & pedisequa præventi sunt, non inclinatur cor, voluntas non trahitur, neque homo vult, quia Deus operatur in eo velle; sed ex adverso liberum arbitrium gratiam determinat, flectit, trahit, & ideo Deus operatur quia homo vult. Deinde in horum Theologorum systemate, quicumque indifferenti gratia adjuvantur, inclinarentur, tra-

he-

herentur, agerentur, operarentur; & singuli venirent ad Patrem, singuli filii Dei efficerentur per istiusmodi gratiam indifferentem: atque ita qui non credunt nec convertuntur, inefficaciter tamen vocantur, & versatili adiutorio præmoventur, haberent illam gratiam quam commendabat Christus dicens: *Nemo potest venire ad me, nisi Pater, qui misit me, traxerit eum.* Sane vero Judæi increduli ac pervicaces, quos salvator alloquebatur, non trahebantur a Patre; unde addit Evangelista: *Sciebat enim ab initio Jesus qui essent non credentes, & quis traditurus esset eum; & dicebat, Propterea dixi vobis, quia nemo potest venire ad me, nisi fuerit ei datum a Patre meo.* Judæi ergo illi non habebant gratiam efficacem, ideoque hæc suapte natura, non consensu voluntatis, aut circumstantiis extrinsecis, ab inefficaci distinguitur. Ad hæc: cuinam non plane stupido ac bardo Molinianus Apostolica ad Philippenses sententia timorem incutere poterit salutarem? Respondebit quisque non ingenio hebes, nihil esse cur pertimescat, cum ei semper affuturum sit illius gratiæ adiutorium, cui præbet libera voluntas pro suo arbitrato consensum. *Quid vero sentias* (inquit Nicolaus L' Herminier Tom. 4. operis Theologicis p. 241.) *de systemate, in quo omnis plane timor salutis evertitur?*

Refellenda sunt ergo Moliniana interpretamenta, quæ profecto gratiæ Propugnatori Augustino adversantur. Is enim de Gratia per se efficaci prædicta loca interpretatur. Nam quod ex Evangelio Joannis depromptum est, ita a D. Parente explicatur libro de Gratia Christi cap. 14. *Non est autem consequens ut qui potest venire etiam veniat, nisi id voluerit atque fecerit. Sed omnis qui didicit a Patre, non solum potest venire, sed venit, ubi jam & possibilitatis profectus, & voluntatis affectus, & actionis effectus est:* nimirum, quod passim inculcat, Gratia dat posse, dat velle, & efficit ut agamus. Apostoli ad Philippenses verba ita S. Pater exponit de dono Persev. cap. 13. *Deus est enim, qui operatur in nobis & velle & operari pro bona voluntate. Nos ergo volumus, sed Deus in nobis operatur & velle: nos ergo operamur, sed Deus in nobis operatur & operari pro bona voluntate. Hoc nobis expedit & credere, & dicere, hoc est pium, hoc verum ut sit humilis & submissa confessio, &*

detur totum Deo. Atque de Gratia Christi cap. 45. sermonem instituens de Petro, *Misericordia Domini, inquit, latenter subvenit, cor tetigit, memoriam revocavit, interiore gratia sua visitavit Petrum, interioris hominis usque ad exteriores lacrymas movit, & produxit affectum. Ecce quemadmodum & velle & operari operatur in nobis.* Eodem pariter libro cap. 10. redarguit Pelagium explicantem verba Apostoli de suasionem & excitationem moralem, qua nos terrenis cupiditatibus deditos futurae gloriæ magnitudine, & præmiorum pollicitatione succendit, & revelatione sapientiæ in desiderium Dei stupentem suscitatur voluntatem: demonstratque his minime recedere hæreticum ab ea gratia, quam in lege doctrinaque constituit. Quapropter sanctus Doctor contendit sic esse Apostolicam sententiam accipiendam, ut Deus non suadendo tantum quod bonum est, sed physice nobis etiam actum voluntatis inspirando, & efficaciter ad operationem trahendo dicatur in nobis operari *velle & perficere.* Sententiam vero ex Epistola ad Romanos petitam, ita Gratia Propugnator excepit ipsomet libro cap. 25. *Profecto ut agant quod bonum est, ab illo aguntur qui bonus est: & de Corrupt. & Gratia cap. 2. Intelligent, si filii Dei sunt, Spiritu Dei se agi, ut quod agendum est, agant: aguntur enim ut agant, non ut ipsi nihil agant.* Porro qui indifferenter præmoventur, & qui suasionibus, sive extrinsecus sonent, sive interius illuminent, absque alio præveniente adiutorio illiciuntur atque invitantur, nonnisi improprie & metaphorice dicuntur agi. Nam proculdubio (nota quod Augustinus scribit cap. 3. de Gestis Pelagii) plus est agi, quam regi; qui enim regitur aliquid agit, & a Deo regitur ut recte agat: qui autem agitur, agere aliquid ipse vix intelligitur; & tamen tantum præstat voluntatibus nostris gratia Salvatoris, ut non dubitet Apostolus dicere, *Quotquot Spiritu Dei aguntur, hi filii sunt Dei.* Nec aliquid in nobis libera voluntas melius agere potest, quam ut illi se agendam commendat, qui male agere non potest: & hoc cum fecerit, ab illo ut faceret adiutam esse non dubitet, cui dicitur in Psalmis, *Deus meus misericordia ejus præveniet me.* Sunt ergo juxta Augustinum præfata Scripturarum loca ita accipienda, ut Salvatoris gratia efficiat in nobis voluntatis affectum, operetur in

in nobis ut operemur, agat nos ut agamus, neque sola nos morali excitatione prae-moveat, sed trahente, inclinante, agente, & tantam voluntatem, quæ possit, velit, faciat, nobis divinitus inspirante.

Proferam modo præclarum Apostoli testimonium ad Rom. ix. 16. *Igitur non volentis, neque currentis, sed misereantis est Dei.* Hinc gratia ab intrinseco efficax demonstratur, tum quia effectus potiori jure tribuitur causæ determinanti, quam indifferenter præ-moventi, ideoque in sententia Adversariorum nostrorum sunt bona opera potius homini volenti & currenti attribuenda, quam Deo gratiæ auxilium subministranti: tum etiam quia in eorum systemate non impertitur Deus majus gratiæ beneficium homini operanti, quam non operanti; ideoque quod ille non iste divinis præceptis obtemperet adscribendum est homini volenti & currenti, & pro nutu arbitrii sui commune illud, fluxumque auxilium determinanti.

Huic autem argumento quo arte occurrat Suaresius lib. de Auxiliis iii. cap. 15. sedulo videndum est. Nititur primum ostendere hæc verba non esse Pauli affirmantis, sed posita ex persona hæc objicientis, abusus commentationibus, quæ ab imperitis tribuuntur Hieronymo & Ambrosio, addita quoque Chrysostomi auctoritate. At expositio, quæ Commentariis Beati Hieronymi subjicitur, Pelagianum aliquem habere auctorem, nec esse opus Hieronymi in suis contra Pelagium lucubrationibus hæc Apostoli verba non semel proferentis, scripserat Sixtus Senensis lib. 14. Bibliothec. Bellarminus de Script. Eccles. alique eruditi viri, a quibus nemo hodie dissentit. Commentaria olim inscripta Ambrosio, quamquam postea traditam a Suaresio expositionem refellunt, ut dixi de Transfusionem Originalis peccati, sunt pariter Criticorum consensu supposititia. Chrysostomus docet tantummodo Apostoli verba intelligenda esse cum arbitrii libertate, quam tunc aliqui studebant evertere; nam e vestigio addidit: *Dum enim dicit, Non volentis, neque currentis, libertatem non tollit, sed ostendit rem totam non illius esse, sed superna indigere gratia.* Prima ergo Suaresii responsio sublesta, fallax, & prorsus inepta est. Addit sermonem ab Apostolo institui de electione Jacob ad temporalem hæreditatem, sive etiam de electione ad gloriam, qua

præparavit electis congruam vocationem conferendam in tempore, quo bene usus prævidit: at pertractare Paulum etiam de absoluta prædestinatione ad gratiam & gloriam, & Deum in hac sola prædestinatione hujus status opera bona prænoscere, jam in quarto & quinto libro fuit commonstratum. Postremo Suaresius tertio libro citato cap. 9. hunc Apostoli locum exponendum docet cum Nazianzeno Oratione prima ac tricesima, *quia licet ipsum velle nostrum sit, non tamen nisi Deo opitulante, ac adjuvante & principaliter operante.* Verum si hæc tantum proferret Nazianzenus, nec Suaresium juvaret tanti viri auctoritas; nam & nos bonam voluntatem nostram esse fatemur, Deo tamen principaliter operante; & negamus operari Deum principaliter, si indifferenter ipse præ-moveat, liberumque arbitrium hanc motionem determinet. Sed quo videas magnificentissime falli Suaresium, eodem loco Nazianzenus posteaquam ait, nostram voluntatem & electionem a Dei benignitate manere, addidit protinus, *Idcirco non volentis, idest, non solum volentis, nec currentis solum, sed etiam misereantis Dei; ita, quoniam velle quoque ipsum a Deo est, optimo jure totum Deo assignavit.* Commendat ergo Gregorius sententiam Apostoli, eamque sic interpretatur, ut totum tribuendum sit Deo, quia ipsa bona voluntas a Dei benignitate promanat, nec gratia Dei dat tantum posse, sed etiam ipsum velle.

Verum licet Gregorius, alique Græcorum non tam aperte gratiæ asseruissent efficaciam in expendenda præmissa sententia Apostoli, athleta gratiæ Augustinus Quæst. 2. ad Simplicianum, & cap. 32. Enchiridii, ait quod si illa posset sic explicari, *quia voluntas hominis non sufficit ut juste recteque vivamus, nisi adjuvemur misericordia Dei;* ratione consimili posset dici, quod nullus Christianorum dicere audet, non esse Dei misereantis, sed hominis volentis, atque currentis, *quia misericordia Dei sola non sufficit, nisi consensus nostræ voluntatis addatur.* Unde infert S. Pater, ut consistat dictum Apostoli necessarium esse, non solum ut adjuvemur misericordia Dei, sed etiam, ut Deus voluntatem bonam præparet adjuvandam, & adjuvet præparatam, ut misericordia etiam faciat ut velimus, ut Deus in nobis operetur velle & operari pro bona voluntate. Evidens ergo

ergo est, per sufficientem gratiam, quæ non operatur & velle, non salvari sententiam Apostolicam, *Non volentis, neque currentis, sed misereantis est Dei*. Agnovit autem Franciscus Suarez vel invitum sensum Augustinianæ expositionis, atque ad præsidium Nazianzeni confugiens, *Ad hoc tamen (inquit) responderet Nazianzenus non esse parem rationem, quia licet homo aliquid conferat ac operetur cum bene vult & currit, Deus tamen est, qui principales partes confert, propter quod ejus misericordiae & velle & currere hominis attribuitur*. Ceterum Suaresius frustra se Nazianzeni umbraculo contegit, & frustra Deo partes dat principales, si liberum arbitrium versatilem gratiam determinat, quemadmodum diximus supra.

Percelebris quoque est textus Apostoli in prima ad Corinthios cap. 4 v. 7. *Quis enim te discernit? Quid autem habes quod non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris, quasi non acceperis?* Quo testimonio revocatum se ab errore Semipelagianorum testatur S. Pater in lib. de Præd. SS. cap. 3. Hinc vero sententia pariter exploditur Moliniana. In ea quippe unius ab alio discretio nequit defumi sive a gratia præveniente, sive a simultaneo concursu, cum illa omnibus sit communis, atque in omnibus eadem; iste autem & communis sit, & operationem voluntatis non antecedit. Nullus autem ab alio secernitur per id, quod est utrisque commune. Restat ergo in sententia, quam impugnamus, unum discerni ab alio se ipso, videlicet suam determinationem, suoque consensu. Utitur S. Pater hoc argumento lib. 11. ad Bonifacium c. 7. & de Prædest. SS. cap. 5.

Respondent vero patroni Gratiae congruæ cum Bellarmino lib. 1. de Grat. & lib. arbitrio cap. 13. testimonium Apostoli habere locum ubi agitur de gratia sufficiente, non autem ubi disputatur de congrua, Fieri enim potest, inquit, ut duo homines eandem internam motionem recipiant, & unus credat; qui tamen credit accipit motionem eo modo, loco & tempore, quo Deus prævidit ejus ingenio congruere; alter non ita accipit, ac per hoc longe majorem habuit Dei gratiam is qui credit, quam qui non credit. At verba sunt hæc speciosa. Primo quia cur unus credat, alter non credat, ut infra demonstraturum sum, non pendet ab intrinsecis circumstantiis sed refundendum est in judicia Dei inscrutabilia, & contigit interdum, ut qui credit

Berti Theol. Tom. III.

sit in circumstantiis omnino oppositis, a quibus alienus est qui in incredulitate persistit. Præterea vel in circumstantiis congruis constituitur homo per seipsum, vel gratia Dei; si per seipsum, ipse ergo sese discernit ab alio: si gratia Dei, igitur non ideo hæc gratia efficax est, quia donatur a Deo in iis circumstantiis, in quibus prævidet hominem consenturum, sed e contra constituitur in iis circumstantiis, quia Deus decrevit, ut consentiret. Reponunt alii uti Augustinum citatis verbis Apostoli lib. de Gratia & lib. arbitrio cap. 6. & de Prædest. SS. cap. 5. ad debellandos Pelagianos, qui ita prædabant merita humana, ut ea ex semetipso habere hominem dicerent. Id quidem verum est; sed contendimus iisdem argumentis etiam Molinianos urgeri. Enimvero naturalia dona non discernunt bonos a malis, quoniam bonis & malis communia sunt. Sed etiam gratia supernaturalis, quæ suam habet efficientiam a consensu, bonis ex æquo, malisque communis est. Igitur si naturalia dona minime sufficiunt, ut unus discernatur ab altero, nec sufficiens erit gratia ista ab arbitrio pendula, fluxa & indifferens. Insuper, etsi Molinæ sodales supernaturalem gratiam agnoscunt, neque habendi sint Pelagiani, quoniam tamen in eorum sententia cum eadem gratia unus agit, alter non agit, necesse est, ut qui agit se discernat ab eo qui non agit non per gratiam, quæ utrisque communis est, sed per solam determinationem arbitrii. Quamvis enim duo opus habeant & ad cursum peragendum equo, & ad remigandum remis, & ad pugnandum armis; si hisce in rebus pares omnino sint, cur unus alium præcedat, ab ipsorum industria & conatu erit solummodo repetendum. Et quod caput est, Augustinus eodem loco de Prædestin. SS. quo se hostes nostri communiunt, non solum ait esse intentionem Apostoli, ne quis gloriatur se discerni ab aliis per dona Dei naturalia, sed etiam ne suspicetur se habere validum illud arbitrium, quale granditate primi peccati perdidimus. In hac Apostoli, inquit, evidentissima intentione, quæ contra humanam superbiam loquitur, ne quisquam in homine, sed in Domino gloriatur, dona Dei naturalia suspicari, sive ipsam totam perfectamque naturam, qualis in prima conditione donata est, sive vitiata nature qualescumque reliquias, nimis quantum existimo absurdum est. Demonstravi autem ali-

B b

bi,

bi, in prima conditione Apostolicam sententiam: *Quis autem te discernit?* hoc duntaxat sensu locum habuisse, quod primus homo habuit a Deo adiutorium *sine quo*, & gratiam quæ dabat posse, sed fuisse illi standum per liberum arbitrium, quo se determinaret ad velle, & perseverantiam Angelorum sanctorum fuisse peculiari quodam titulo mercedem arbitrii, & stantes discretos fuisse a cadentibus suamet libertate. Non ergo ad salvandam Apostoli intentionem sat est, ut homo se discernat in hoc infirmitatis statu ab aliis per gratiam supernaturalem, sed necesse est, ut se discernat per adiutorium *quo*, & per gratiam victricem dantem & posse & velle, ne gloriatur homo se habere integritatem naturæ ob Adæ prævaricationem perditam. Sed vide quæ diximus lib. iv. cap. 8. & 9. & lib. xii. cap. 8.

Momentum II. ex Orationibus Ecclesiæ.

Validissimum ad explorandam gratiæ naturam argumentum petitur ex orationibus Ecclesiæ; hæc enim fuit apud Sanctos Patres ab antiquis temporibus immota sententia, *ut legem credendi lex statuat supplicandi*, inquit in Epist. ad Galliarum Episcopos Sanctus Pontifex Cælestinus: atque, ut S. Pater ait in Ep. ad Vitalem 107. nunc 207. n. 27. *Nemo est tam imperitus, tam carnalis, tam tardus ingenio, qui non videat Deum facere, quod rogari se præcepit, ut faciat.* Sunt præterea orationes Ecclesiæ traditionis Patrum, atque imbecillitatis nostræ singulare argumentum, quoniam plures a priscis temporibus recitari consueverunt; & nemo, teste ipsomet Augustino lib. ii. de Peccator. meritis cap. 6. *optat quod in potestate sic habet, ut ad faciendum nullo indigeat adiumento.* Si ergo orationibus victricem gratiam postulamus, consequens est, ut fateamur ejusdem gratiæ necessitatem. Porro quod gratiam, quæ est sese efficax, imploremus: ex Ecclesiasticis precibus satis liquet. Orat enim S. M. Ecclesia Dominum Deum Feria 4. post Dom. 2. Quadragesimæ his verbis, *Dirige ad te tuorum corda fidelium, ut spiritus tui fervore concepto & in fide inveniantur stabiles, & in opere efficaces.* Sabbato post Dom. 4. *Ad te nostras etiam rebelles com-*

pelle propitius voluntates. Dom. 5. post Pascha, *Largire supplicibus tuis, ut cogitemus te inspirante quæ recta sunt, & te gubernante eadem faciamus.* In vigilia Pentec. *Concede nobis & nostræ voluntatis pravitatem frangere, & tuorum præceptorum rectitudinem in omnibus adimplere.* In proxima solemnitatem, *Flecte quod est rigidum, fove quod est frigidum, rege quod est devium.* In Dominica post Pentec. 19. *Tua medicinalis operatio tuis semper faciat inherere mandatis.* In vigesimaquarta, *Omnium nostrorum ad te corda converte.* Sunt autem hujusmodi precibus sacra Officia plenissima. Nec prætermittenda est oratio edita a Benedicto VII. qua utuntur in sacris Congregationibus Summi Pontifices; cujus orationis, hæc pars est: *Veni ad nos, & dignare illabi cordibus nostris, doce nos quid agamus, quo gradiamur ostende, quid efficiamus operare: esto solus & suggestor, & effector judiciorum nostrorum.* Non nos patiaris perturbatores esse iustitiæ, qui summæ veritatis diligis equitatem, ut in sinistram nos non ignorantia trahat, non favor inflectat, non acceptio muneris vel personæ corrumpat, sed junge nos tibi efficaciter solius tuæ gratiæ dono, ut simus in te unum, & in nullo deviemus a vero &c. Extat hæc oratio i. tom. Conciliorum in princ. Hujus generis sunt Ecclesiæ preces quamplures. At gratiam, quæ inspirando Spiritus Sancti fervorem reddit nos efficaces, quæ voluntatem etiam rebellem revocat ad obsequium, quæ præstat ut faciamus, quæ nostræ voluntatis frangit pravitatem, quæ rigidum & renitentem animum flectit, quæ facit ut divinis in hæreamus mandatis, quæ nostra ad Deum corda convertit, quæ sola efficaciter nos Deo jungit; gratiam, inquam, hujusmodi quisnam non esse per se effectricem poterit nobis persuadere? Si medicinalis gratiæ operatio bonam efficit voluntatem, si corda dirigit & convertit, si præstat bonæ voluntatis consensum; quomodo pender a directione, flexione, & determinatione voluntatis ut efficax dici valeat? Insuper si penes nos est adiutorium Dei efficax reddere, cur ad Sancta Altaria petimus, ut faciat nos velle, neque nudam ab eo potestatem postulamus, sed etiam operationem? Quis, nisi infirmus, Deum rogat, ut oculos sibi aperiat, aut pedem moveat, quando indifferenti præmotione, quam suapte voluntate conjungit cum ope.

opere, potest valide atque expedite hæc officia peragere? *Prorsus in hac re* (ajebat Augustinus de dono Pers. cap. 7.) *non operosas disputationes expectet Ecclesia, sed attendat quotidianas orationes suas: orat, ut increduli credant; Deus ergo convertit eos ad fidem: orat, ut fideles perseverent; Deus ergo donat perseverantiam usque in finem.*

Videndum est modo, qua arte ab hoc argumento quidam se expedire conentur. Nonnulli apud Tournely pag. 654. respondent ex orationibus Ecclesiæ tantum probari admittendam esse gratiam operationis, quæ dicitur efficax; sed non esse efficacem ex se, idest, connexionem non habere cum effectu ante prævisum voluntatis consensum, propterea quod sine periculo fidei negari non possit, quin voluntas roborata gratiæ efficacis auxilio libere seipsam & cum indifferencia determinat, cum non mere passive se habeat, nec tantum agatur, sed etiam agat, ut loquitur Augustinus. Quæ responsio jam refutata est: cum enim Dei gratia ipsum voluntatis consensum efficiat, nequit illa ab eodem consensu suam mutuari efficaciam: cumque voluntas, quam agere, & se determinare concedimus, quemadmodum Augustinus ait, *agatur ut agat*; non determinat gratiæ præmotionem, sed ipsa a præmotione gratiæ, nullatenus labefactata vi libertatis, determinatur. Neque enim repugnat eandem voluntatem agi simul & agere, determinari ac determinare, si unum ad superiorem causam, illud vero ad liberum effectum referatur. Addit ibidem Tournely Apostolum 11. ad Tim. 1. v. 6. dixisse: *Admonco te, ut resuscites gratiam Dei, quæ est in te per impositionem manuum mearum*: in idem autem recidit, gratiam quasi sopitam suscitare, & illam quodammodo reddere efficacem. Sed tenuiter, & nugatoriæ. Enimvero loquitur Apostolus de gratia habituali, & Sacerdotii charactere & munere sacra ordinatione collatis. Quæ ducta ab igne comparisonem hortamur *ἀναζωοποιεῖν* suscitare quasi sopitam flammam, vel ut Thessalonicensibus dicitur v. 19. *non extinguere*, dum sine intermissione orando, & quod bonum est tenendo ardescit caritas, magisque ad capeffendas virtutes cor inflammatur. Atque id perfici per Spiritum virtutis & dilectionis, & per virtutem Dei, qui nos vocat secundum propositum suum, idest per gratiam ab-

soluta Dei voluntate efficacem, Paulus e vestigio commonstrat. Responsa itaque a Tournelio selecta nostram corroborant assertionem. Quidam e Molinianis respondent, Ecclesiam non orare ut possimus reddere gratiam efficacem, cum id in nostra sit potestate, sed petere ut de facto hoc faciamus. Sed interrogare illos pergimus; cur istud a Deo postulamus, quod in nostra situm est potestate? Inquiunt alii, petere Ecclesiam auxilium gratiæ pro eo tempore, quo prævidet homines minime reluctaturos. At ubinam quæso, Christi Ecclesia talibus utitur precibus, & non magis gratiam præstolatur divinam eo quoque tempore, cum voluntas Dei vocationem contumaciter, præfracteque repudiat? Manet ergo hæc ab orationibus Ecclesiæ petita argumentatio firmissima atque inconcussa.

Momentum tertium ex Gratia strenuissimo vindice Augustino.

Diximus quidem in præcedentibus argumentis de mente Augustini non pauca. Nunc ad quædam capita S. Patris doctrinam curabimus revocare; eritque primum complexio nominum, quibus efficacem gratiam delineat. Hanc appellat in 1. de peccatorum meritis cap. 9. *Spiritus Sancti occultissimam gratiam*: libro de Grat. Ch. cap. 24. *internam, occultam mirabilem, ac ineffabilem potestatem, quia Deus operatur in cordibus hominum non solum veras revelationes, sed etiam bonas voluntates*: cap. ejusdem lib. 36. *inspirationem flagrantissimam, & luminosissimam caritatis*: in 4. contra Julianum cap. 8. *omnipotentissimam voluntatem*: in primo contra duas Epistolas Pelag. cap. 20. *occultissimam & efficacissimam voluntatem ac potestatem, quæ convertit, & transfert corda hominum ab indignatione ad lenitatem*: seq. libro cap. 8. *inspirationem bonæ cupiditatis, ut homo non sit invitus, non sit reluctans, sed consentiens bono & volens bonum*: proximo cap. 9. *caritatem, quæ tota nobis ex Deo est, & benedictionem dulcedinis, quæ fit in nobis, ut nos delectet, & cupiamus, hoc est amemus quod nobis præcipitur, & quæ reluctanti studium virtutis immittit*: de Gratia, & lib. arb. cap. 5. *magnam & efficacissimam vocationem*: de Corrupt. & grat. cap.

14. *inclinandorum cordium omnipotentissimam potestatem*: ibidem virtutem, qua omnipotens Deus in Abisai, filiisque Jesse: *intus egit, corda tenuit, corda movit, eosque voluntatibus eorum, quas ille operatus est, traxit*: de prædest. SS. cap. 8. *gratiam, quæ a nullo duro corde respuitur*. Quænam ampliora vocabula ad exprimendam gratiam ex intrinsicis suis efficacem poterant inveniri? Gratiam efficacem reddi aut consensu voluntatis, aut circumstantiis loci vel temporis, non est illam operari miris, occultis, atque ineffabilibus modis, quandoquidem causa, cur operetur, in hoc systemate obvia, & apertissima foret. Non est esse efficacissimam & potentissimam cum nequeat in ea hypothese quicquam perficere, si homo resistat, suæque pervicacia repugnet. Non est efficere ne sit reluctans, sed consentiens & volens, cum ex adverso gratia sit efficax quoniam homo vult & consentit. Non est Deum inclinare hominum corda quo ipsi lubet, sed hominem, quo ei placet, divinam omnipotentiam flectere atque inclinare. Non est denique divinam voluntatem intus agere & trahere, sed agi potius & trahi. Stabiliunt itaque sententiam gratiæ per se efficacis etiam auxiliorum divinorum epitheta, & characteres.

Reponunt Molinistæ apud Tournely pag. 651. hæc frustra & immerito objici, quasi & ipsi non agnoscant vim & efficaciam gratiæ ab una Dei omnipotentissima virtute derivari: hoc omnes ultro fateri; hoc etiam in statu innocentis naturæ locum habuisse; hoc verissimum esse in eorum quoque opinione, qui volunt gratiam reddi efficacem per consensum voluntatis, quandoquidem consensus ille absque gratiæ virtute minime poneretur; Augustinum denique hisce gratiæ descriptionibus solos urgere Pelagianos, qui negabant gratiam prævenire voluntatem. Verum hæc non moror. Constat enim Augustinum appellare gratiam efficacissimam & omnipotentissimam, non eo quod a divina omnipotentia disfluat, sed quoniam facit consentientem etiam reluctantem & invitum, neque ab ullo duro corde respuitur. Et quamvis etiam gratia, quam habuit Adam, donum esset omnipotentis, quoniam tamen in actu secundo reddebatur efficax a consensu, nullibi appellatur ab Augustino efficacissima & potentissima, nullibi dicitur, quod huma-

nam voluntatem inclinaret & traheret; quin rotundis verbis gratiam Christi medicinalem, quæ dat velle, & facit ut faciamus, appellat S. Pater *validiorem & potentior*, & gratiam prioris conditionis *magnam* quidem, sed *disparem*; quod & alibi demonstratum est, & paullo infra est repetendum. Deinde in hoc etiam fallitur Tournely, quod scribit Molinistas fateri efficaciam gratiæ petendam esse ex omnipotentissima Dei voluntate, cum id aperte negaverint in Congr. de Auxiliis coram summo Pontifice Paulo V. die 20. Septembris an. 1605.

Complectitur alterum caput quasdam Augustini auctoritates illustriores. Sit prima ex libro de Gratia Christi cap. 14. ubi inquit: *De isto docendi modo Dominus ait, Omnis qui audivit a Patre meo & didicit, venit ad me. Qui ergo non venerit, non de illo recte dicitur, audivit quidem & didicit sibi esse veniendum, sed facere non vult quod didicit. Prorsus non recte dicitur de isto docendi modo, quo per gratiam docet Deus. Si enim sicut veritas loquitur, Omnis qui didicit venit, quisquis non venit profecto non didicit. Animadvertit insignis Theologus Augustinianus Basilus Poncius P. 1. Relect. de Necessit. Gratia cap. 9. in sententia Molinistarum hanc tenere causalem, Gratia efficax est quia homo consentit, in sententia autem nostra causalem istam, homo consentit quoniam vocatur gratia efficaci: & puto hanc Poncii animadversionem sese notam esse. Atqui per Augustinum de homine, qui non venit, & non habet gratiam conjunctam cum actu atque efficacem, non recte dicitur, Habet quidem gratiam, sed non est efficax, quia facere non vult: & de eo, qui venit, ideoque habet gratiam conjunctam cum actu, dicitur recte, Venit, quia a Patre audivit & didicit. Ergo gratia, per quam aliquis venit ad Christum, non est efficax ob voluntatis consensum. Secunda auctoritas sit ista: *Ut autem de cælo vocaretur* (inquit de Paulo S. Pater in lib. de Grat. & libero arb. cap. 16.) *& tam magna & efficacissima vocatione converteretur, gratia Dei erat sola*. Tournely loco citato ait, gratiam magnam & efficacissimam appellari subitam & indeliberatam motionem quæ fit in nobis sine nobis, non vero illam, cui voluntas libere consentit, utramque enim ibidem distinguit S. Doctor. At licet Au-*

gustinus reapse, & quidem optime scribat simul cum gratia agere etiam arbitrium, quod nemo nisi damnatus hæreticus in dubium vertit, fallitur tamen duplici titulo eximius ille Theologus. Primo quidem; nam si gratia est magna & efficacissima, quatenus est motio indeliberata quæ est in nobis sine nobis: ergo non habet suam efficaciam a nostra deliberatione nostroque consensu, sed efficax est & conjuncta cum actu ante liberam consensionem, sive ut in Scholis loquimur, in actu primo. Præterea Augustinus appellat magnam & efficacissimam gratiam collatam Paulo non solum ut vocaretur, sed etiam ut converteretur. Conversio autem non est absque deliberatione, & cooperatione liberi arbitrii. Vocatio ergo, quam Augustinus scribit fuisse magnam & efficacissimam, non solum talis est comparate ad motionem gratiæ indeliberatam, & subitam, verum etiam ut pertinet ad liberam ac deliberatam operationem. Sit locus tertius depromptus ex eodem libro cap. 16. *Certum est nos mandata servare si volumus, sed quia preparatur voluntas a Domino, ab illo petendum est, ut tantum velimus, quantum sufficit, ut volendo faciamus. Certum est nos velle cum volumus, sed ille facit ut velimus bonum, de quo dictum est quod paulo ante posui, Preparatur voluntas a Domino: de quo dictum est, A Domino gressus hominis dirigentur, & viam ejus volet: de quo dictum est, Deus est qui operatur in nobis & velle & operari. Certum est nos facere cum facimus, sed ille facit, ut faciamus, præbendo vires efficacissimas voluntati, qui dixit, Faciam ut in justificationibus meis ambuletis, & judicia mea observetis & faciatis &c.* Si ergo impertitur Deus vires efficacissimas voluntati, ut velit, ut faciat, ut servet mandata, quomodo gratia sumit efficaciam suam a voluntatis cooperatione? Verum quid ad hæc Adversarii? Attendendum inquit scopum Augustini, cui incumberebat evertere dogma Pelagianorum affirmantium necessariam non esse gratiam prævenientem hominum voluntates. Probat ergo tantummodo laudato, & consimilibus testimoniis prævenientis gratiæ necessitatem. Optime vero, ac præclare! Sed simul Augustinus hujus prævenientis gratiæ naturam commonstrat, affirmando ita prævenire liberam voluntatem ut vi efficacissima operetur

in ea velle, & tantum velle, ut volendo faciat, impleatque præcepta; ideoque non a voluntate metiendam esse efficaciam gratiæ, sed ab efficaci gratia operationem voluntatis. Cum insuper Pelagiani ideo prævenientem gratiam negarent, quod ex ea putarent consequi interitum libertatis; quare Augustinus ratus hanc esse gravissimam difficillimamque quæstionem, nullibi respondit præmoveri humanam voluntatem a gratia Molinistice *sufficiente*, quæ non est efficax nisi ab ejusdem voluntatis consensu, aut ex circumstantiis loci vel temporis, quod fuisset expeditissimum; sed cum in isto, tum in locis aliis occurrit dicendo nos quidem velle, nos facere, sed Deum efficacissima sua potestate efficere ut velimus & faciamus? Sed de hac re postmodum.

Ad tertium caput reducuntur principia, quibus Augustinus suam de Gratia sententiam corroborat. Præcipuum est, quod ab homine infirmo, & in peccatis concepto, totum bonum opus Deotribuendum est, non quod liberum arbitrium non agat, sed quia ut agat agitur, & efficaciter præmovetur. Unde S. Pater de Dono Persev. cap. 6. ait: *Tutiores vivimus, si totum Deo damus, non autem nos illi ex parte, & nobis ex parte committimus: quod vidit iste venerabilis Martyr (Cyprianus), nam ait: quando autem rogamus, ne in tentationem veniamus, admonemur infirmitatis, & imbecillitatis nostræ, cum sic rogamus, ne quis se insolenter extollat, ne quis sibi superbe arroganterque aliquid assumat, ne quis, aut confessionis, aut passionis gloriam suam ducat: ut dum procedit humilis, & submissa confessio, & datur totum Deo, quidquid suppliciter cum timore Dei petitur, ipsius pietate præstetur.* Si ergo totum tribuendum est gratiæ, non partim homini, partim Deo: ipsa hominis cooperatio a Deo est, non efficacia gratiæ ab hominis cooperatione. Neque enim hanc rationem elidunt, qui apud Gonzalez Controv. ultima art. xi. §. 8. reponunt totum attribui Deo; quoniam licet sit in potestate nostra reddere cooperatione nostra efficax auxilium gratiæ, non tamen penes nos est habere auxilium illud, aut impedire quin detur. Immo ex labili hac responsione ratio cinari fas erit, Si auxiliorum divinarum collatio attribuitur tota Deo, quoniam non dependet ex nobis quod conferantur, nec ne;

pari jure eorumdem auxiliorum efficacia, cum tota Deo tribuatur, nequit a cooperatione nostra pendere. Accedit, quod cum præstantius & laudabilius sit determinate velle, & agere, quam posse, quemadmodum detestabilius facere mala, quam posse facere: videntur Moliniani nobis nobiliores partes dare, Deo autem concedere deteriores.

Alterum Augustinianæ doctrinæ principium est in assignanda causa, cur unus convertatur, & efficaciter vocetur, alter non item, confugere ad gravissimam Apostoli exclamationem ad Rom. xi. 33. *O altitudo divitiarum!* Ita enim de Dono persever. cap. 9. inquit: *Ex duobus ætate jam grandibus impiis, cur iste vocetur, ut vocantem sequatur, ille autem aut non vocetur, aut non ita vocetur, inscrutabilia sunt Dei judicia.* De Sp. & lit. cap. 34. *Si ad illam profunditatem scrutandam quisquam nos coarctet, cur illi ita suadeatur ut persuadeatur, illi autem non ita; duo sola occurrunt, quæ respondere mihi placeat; O altitudo divitiarum! & Nunquid iniquitas est apud Deum?* Atque lib. 11. de Peccat. mer. cap. 5. *Cur illum adjuvet, illum non adjuvet, illum tantum, illum autem non tantum, istud illo, illum isto modo, penes ipsum est & æquitatis tam secreta ratio, & excellentia potestatis.* At aliter Congruistæ & Moliniani respondent, illum videlicet credere, non istum, quod unus velit, alter nequaquam, nec tempore aut loco congruo vocetur uterque. Gratulandum his impensissime, transisse pelagus Apostolicis mentibus immensum ac difficillimum. Reponunt tamen aliqui cum Bellarmino lib. v. de Grat. & lib. arb. cap. 12. potuisse Augustinum respondere uni persuaderi, alteri non ita, quia unus vult assentiri, alter non vult: sed quoniam noverrat posse Deum etiam nolenti facile persuadere, & ex nolente volentem facere, si vellet ei proponere quæ scit menti ejus, & ingenio congruere, ideo ad arcanum divini consilii retulit, dicens, *O altitudo divitiarum!* Sunt hæc perbelle conficta: quippe Augustinus inter illos duos discrimen repetit ab excellentia potestatis divinæ, quæ prout Dei beneplacito lubet, frangit in uno cordis pravitatem, quia illum tantum vocat, in alio non frangit, quia hunc non vocat tantum; cumque Deus omnipotens possit ubique, ac semper bonam ac robustam volun-

tatem inspirare etiam reluctantibus, oppugnantibus, repugnantibus, ideoque etiam in oppositis loci, temporisque circumstantiis; gratia, quæ tanta est ob excellentiam potestatis divinæ, neque ab ingenio, neque a temperamento, neque a ceteris personæ adjunctis suam mutuatur efficientiam. Nam si gratiam congruam placeat appellare ob congruitatem, quam ipsa facit, non quam secum afferant rerum circumstantiæ; etiam Augustinenses Poncius, Mansius, & Hispani communiter gratiam per se efficacem, sanctam vocationem congruam appellant: Solent respondere alii, quæstionem illam, Cur unus gratiæ vocanti consentiat, alter resistat, spectare ad inscrutabilia judicia Dei, si accipiat comparative, non vero si consideretur absolute; quærenti enim, cur ille vocanti consentiat, ille resistat, prompta & obvia occurrit responsio, quia hic noluit, ille voluit. Promptum ne obviumque responsum? At mihi pulsat animum eadem quæstio, Cur Deus unum tantum movit, ut vellet, & alterum non tantum movit ut vellet, & tantum vellet ut faceret. Quamquam hæc postrema responsio etiam juxta Augustini sensum vera est. Absolute enim cur unus non convertatur, est quia non vult; sed non vult, quia iusto iudicio Dei denegatur illi adiutorium quo, & nunc quibus deest tale adiutorium, jam pœna peccati est: quibus autem datur, secundum gratiam datur, inquit S. Pater de Corrept. & Grat. cap. xi. Comparative autem cum omnes obstricti peccato nascentur, cur uni præparetur, alteri non præparetur voluntas a Domino, penes ipsum est æquitatis tam secreta ratio, & excellentia potestatis. Qui ergo liberatur, gratiam diligit, qui non liberatur, debitum agnoscat; inquit de Dono Persev. cap. 8. Augustinus.

Tertium Augustinianæ Sententiæ principium est, quod Deo volenti hominem salvum facere nullum resistit arbitrium. Hinc celebris locus de Prædest. SS. cap. 8. *Hæc itaque gratia, quæ occultis humanis cordibus divina largitate tribuitur, a nullo duro corde respuitur; ideo quippe tribuitur, ut cordis duritia primitus auferatur.* Hinc exempla, quibus gratiam trahentem reluctantium animos explicat, & de lib. arb. & gratia cap. 5. in Paulo ad fidem converso, quando persequabatur Ecclesiam: & in i. ad Bonifacium

cium cap. 20. in Assuero, quem Deus ex iracundia transtulit in lenitatem: & de Corrupt. & Grat. cap. 14. in Abisai, qui David regem excepit; & de quo Augustinus hæc scribit: *Nunquid ille posset adversari voluntati Dei, & non potius ejus facere voluntatem, quam in ejus corde operatus est per Spiritum suum, ut hoc vellet, diceret, & faceret?* Hinc denique suæ doctrinæ conclusio, quam habet S. Pater eodem cap. quarto decimo: *Non est itaque dubitandum, voluntati Dei, quæ in cælo & in terra quæcumque voluit fecit, & quæ etiam illa quæ futura sunt fecit, humanas voluntates non posse resistere, quominus faciat ipse quod vult, quandoquidem etiam de ipsis hominum voluntatibus quod vult, cum vult, facit.* Ex quibus omnibus constat efficaciam gratiæ non pendere ab hominum nutu, vel ab extrinsecis circumstantiis, sed ab absoluta Dei voluntate & potestate, quæ inclinat quo ipsi placet hominum corda, & ei volenti saluum facere nullum hominum resistit arbitrium.

In capite postremo repetendum est discrimen inter gratiam necessariam in statu innocentiae, & illam, quam imploramus in hac infirmitate & lucta concupiscentiæ. Pluribus de hoc in libris de Divina scientia, ac de primo homine fuit disputatum. Vidimus ibidem, Augustinum distinguere inter adiutorium *sine quo*, & adiutorium *quo*: illud comparare alimentis, sine quibus vivere non possumus, nec tamen dum affuerint, eis fit, ut vivat qui mors voluerit; istud æquiparare beatitudini, qua homo fit continuo beatus; per illud accepisse primum hominem *posse*, non autem *velle*, quod in ejus relinquebatur arbitrio: per istud dari & *posse* & *velle*, & tantum *velle* ut carnis voluntatem contraria concupiscentem voluntas Spiritus vincat. Hinc demonstratum est, Adam habuisse quidem Dei gratiam & magnam, sed hanc esse in secundo Adam potentiolem, quandoquidem virtus in infirmitate perficitur, & voluntas nostra tantum Spiritu Sancto accenditur, ut ideo possit quia vult, & ideo velit, quia Deus in ea operatur ut velit. Hæc fuerunt expressissimis & locupletissimis testimoniis comprobata. Istius discriminis causam diximus ab infirmitate hujus status esse petendam. Nam si in tanta infirmitate vitæ hujus, in qua tamen infirmitate propter elatio-

nem reprimendam perfici virtutem oportebat, ipsis relinqueretur voluntas sua (inquit in lib. de Corrupt. & Gratia cap. xii. S. Pater de Justis, qui medicinali Christi gratia adjuvantur,) inter tot, & tantas tentationes infirmitate sua voluntas ipsa succumberet, & ideo perseverare non possent, quia deficientes infirmitate nec vellent, aut non ita vellent infirmitate voluntatis, ut possent. Subventum est igitur infirmitati voluntatis humanæ, ut divina gratia indeclinabiliter & insuperabiliter ageretur, & ideo quamvis infirma non deficeret, neque adversitate aliqua vinceretur. Istud inter gratiam Conditoris, & Redemptoris discrimen falsum esset, si gratia redderetur efficax vel a voluntatis consensu, vel ab adjunctis circumstantiis. Angeli enim qui steterunt habuissent adiutorium *quo*; tum quia reapse per liberum arbitrium in veritate perseveraverunt: tum etiam, quia major circumstantiarum congruitas dari nequit, quam status primæ conditionis, in quo prævidit Deus fore illos in veritate permansuros per liberum arbitrium adiutorio *sine quo* roboratum. Atque ita adiutorium *quo* non esset Gratia per Christum, & rueret utriusque status discrimen, quod alibi validissime propugnavimus.

Non proferam hoc loco impugnationes Thomistarum, quia licet discrimen istud rejiciant, agnoscunt tamen in adiutorio *quo* gratiam suapte natura efficacem. Rem habeo cum illis, qui nolunt hanc gratiam profiteri, negantque ipsam laudato textu fulciri. Hi respondent adiutorium *sine quo*, si ve gratiam status innocentiae fuisse solam illustrationem mentis; adiutorium *quo*, si ve gratiam naturæ lapsæ esse ulterius inspirationem bonæ voluntatis; unde illud dabat *posse*, istud dat etiam *velle*. Ita Simonnet, ita Descamps, ita Tournely, ita Recentiorum alii. Sit, ut lubet. Atqui adiutorium efficax in statu naturæ lapsæ non solum dat *velle*, sed etiam tantum *velle*, ut voluntas non relinquatur sibi ipsi; tantum *velle*, ut voluntas agatur divina gratia indeclinabiliter, & insuperabiliter; tantum *velle*, ut voluntas spiritus vincat voluntatem carnis contraria concupiscentem; tantum denique *velle*, ut voluntas invictissime quod bonum est velit. Ergo adiutorium, quod in hoc statu dat *velle*, est efficax ab intrinseco. Insuper quo-

quomodo in Adversariorum systemate gratia Salvatoris dat velle? physica ne præmotione, an morali? Morali, inquiunt, qua fit ut *objectum quod amandum proponitur, honestius & amore dignius appareat; quod timendum, horribilius; quod odio habendum, turpius*. Ita Suarez lib. 3. opusc. cap. 5. num. 10., cui consentiunt Valentia 1. 2. q. 3. de divisione Gratiae, puncto 3. Vasquez 1. p. q. 27. disp. 88. num. 20. & 23. Quod exemplo confirmant aliqui, de quo Augustinus tract. 26. in Joan. *Ramum viridem ostendis ovi, & trahis illam. Noces puero demonstrantur, & trahitur*. Porro hac comparatione Sanctus Pater recte demonstrat animum trahi caritate & voluptate; sed nunquam ego assentiar exempla istiusmodi per omnia præmoventi gratiae quadrare; nam motionem metaphoricam ac moralem sitam in propositione objecti nec Pelagium arbitror negavisse, ut dixi cap. v. prop. 3. Sed ero liberalissimus. Sufficit, ut gratia det velle præmotione morali, atque, ut *Draco trahebat secum tertiam partem stellarum*. Habuit Adam gratiam internæ illustrationis. Igitur habuit gratiam, qua proponitur objectum honestius, & dignius amore dignoscitur. Habuit ergo & gratiam præmoventem moraliter. Atqui hoc non obstante per Augustinum Gratia Adæ collata dabat *posse*, non dabat *velle*. Est ergo ad gratiam quæ dat *posse*, sive ad adiutorium quo, præter excitationem moralem necessaria præmotio physica; ideoque gratia est efficax ante voluntatis consensum. Sed hæc ex sententia Adversariorum dicta sunt. Nostra enim sententia suo loco expressa est, in statu prioris conditionis Deum rationali creaturæ contulisse illuminationem & inspirationem indifferenter, nunc autem requiri determinatam, & efficaciter præmoventem.

Antonius Boucat, qui admittit quidem gratiam per se efficacem, sed rejicit traditum a nobis utriusque status discrimen dissent. 3. de Nat. cujuslibet Grat. sect. 4. contendit S. P. Augustinum cap. 12. de Corrupt. & Gratia pertractare solum de Persev. finali, de qua tantum dici possit, quod moveat voluntatem indeclinabiliter & insuperabiliter: imo plurimum miratur Augustinianos Theologos prædicta uti auctoritate; si enim gratia efficax sic moveret, sequeretur, inquit tom. 7. pag. 499. gra-

tiam hominem non solum necessitare ad bonum, quod est contra Concilium Tridentinum, sed & figere immobiliter in bono. Qua in re morem gerit Congruistis eodem inani subterfugio utentibus apud Honoratum Tournely pag. 652. Horum prodam, explodamque æquivocationem. Cum argumentum quod petitur a perseverantia finali, quam deneabant Semipelagiani esse speciale gratiæ donum, sit ad probandam electionem secundum propositum præcipuum atque palmare; agit utique Augustinus ad evincendam gratiæ necessitatem de finali perseverantia, ut ex ista discretionis nostræ principium, & divinorum auxiliorum propugnet necessitatem. Ergo gratiam iis, qui prædestinati sunt in regnum Dei, singulariter præparatam, liberantem a peccato, quod est ad mortem, & adeo perficientem libertatem, ut peccare nequeat ulterius, quemadmodum prædicto, proximoque capite loquitur Augustinus, donum esse finalis perseverantiæ nullus negat, nec est cur tanta pompa verborum id moliantur quidam ostendere. Hocce nostrum assertum est: Adam non indiguit hoc perseverantiæ dono, quoniam fortissimo permisit Deus atque dimisit facere quod vellet: nec ergo indiguit adiutorio quo ad standum. Contra infirmus nequit perseverare, nisi ipsi perseverantia donetur; igitur nec converti, atque implere mandata, nisi per adiutorium quo in ipso homine virtus perficiatur, & Deus operetur ut velit. Videtur quomodo cum Augustino ex dono perseverantiæ, quo Adam non eguit, adstruamus utriusque status, divinorumque auxiliorum discrimen? Ceterum quod magnus Doctor tribuit perseverantiæ, quantum spectat ad auxilii efficaciam, etiam gratiæ victrici manifesto concedit. Docet cap. xi. ad Sanctos pertinere gratiam liberationis, quia in malis sunt, & caro concupiscit adversus spiritum: nunquid non sunt toto vitæ decursu in certamine laborantes ac periclitantes, itaut poscant dari sibi per Christi gratiam pugnandi, vincendique virtutem? Addit xii. cap., quod ut primus homo non acciperet in bono perseverantiam, sed perseverare, aut non perseverare, in ipsius relinqueretur arbitrio, tales vires habebat ejus voluntas, cui nihil ex seipsa concupiscentialiter resistebat: id fortassis non probat esse ad superandas, ut oportet, tentationes, legemque adimplendam am-

amplioribus donis adjuvandam infirmitatem? Ostendit insuper sanctis donari gratiæ largitate non solum possibilitatem, sed etiam voluntatem, actumque perseverantiæ, ne in viribus suis gloriantur: anne de ceteris operibus gloriabimur in hoc loco miseriarum, ubi tentatio est vita hominis super terram, & ne quis, nisi in Domino gloriatur, virtus in infirmitate perficitur? Ait demum, subventum infirmitati voluntatis humanæ, ut indeclinabiliter & insuperabiliter ageretur: an non est ab utero quilibet homo infirmus, atque imbecillis? Ita ergo comparantur ad invicem donum perseverantiæ, & reliqua dona gratiarum, ut cum illud in hoc statu sit efficax ab intrinseco, necesse sit admittere ad opera salutaria, præter gratiam sufficientem, etiam gratiam efficacem atque victricem, qua opus non habebat primus homo.

Quod vero miretur ille Theologus, nos superiorem textum interpretari de gratia efficaci, cum inde sequeretur hanc gratiam necessitare ad bonum, istud potius mirandum est. Peto enim, num homo finaliter perseverando mereatur? Si non meretur, quomodo gloria, quæ redditur perseverantiæ, est corona iustitiæ? Si meretur, atque ad meritum requiritur libertas a necessitate, quomodo gratia perseverantiæ finalis agitur homo indeclinabiliter; sive, quomodo apud Augustinum idem est agi indeclinabiliter, atque impelli necessitate? Peto etiam, cur non inferatur necessitas ex D. Thoma scribente quæst. 6. de malo, *Deus movet immutabiliter voluntatem propter efficaciam virtutis moventis, quæ deficere non potest*; & ex Joanne Chrysostomo Hom. 74. in Joan. *Imploramus insuperabile Spiritus sancti auxilium*? Respondet idem Auctor, S. Thomam appellare gratiam moventem *immutabiliter*, non ob necessitatem aliquam inductam libertati, sed ob infallibilem consecutionem operis; & Chrysostomum dicere auxilium *insuperabile*, non natura sua, ut cum beatorum voluntas in Deum rapitur, sed insuperabile secundum quid, ex virtute gratiæ, & ex libera hominum voluntate. Vide pag. 636. & 638. Bene quidem, & sapienter. Atqui etiam Augustinus loquitur de tali immutabilitate, & indeclinabilitate; cum gratia, quæ necessario voluntatem rapit in summum bonum, non sit donum perseverantiæ,

Berti Theol. Tom. III.

sed sit consequens gloria, & visio Dei per essentiam, cum qua libertas non consistit, ut sæpe adversus Jansenistas ostendi. Ergo Augustinus non loquitur de gratia taliter insuperabili, ut inferat necessitatem. Arbitramur nihilominus opportunum esse, ne hæreticis præbeatur ansa propugnandi necessitantis gratiæ adiutorium, ubi gratiam dixerimus indeclinabilem atque invictissimam, libertatis simul commendare indifferentiam, sermonisque vitare crudelitatem; quomodo hætenus factum est, ubicunque de libero arbitrio oratio fuit instituta.

Ex tam proluxa, necessaria tamen Augustinianæ doctrinæ vindicatione, quæ me adversus veteres ac recentiores impugnatores exercuit, judicet prudens Lector, an Augustinus inierit pro gratia sese efficaci pugnam cum Pelagianis. Quæstionem hanc aliquibus odiosam, aliquibus vero ingratam; nollem inter nos suscitari. Scimus pro affirmativa parte stare Thomassinum, Alvarez, aliosque Thomistas doctissimos; negativam Congruistas omnes tenere. Ne simus autem rigidi audacesque Censores, dicimus Augustinum pugnasse pro necessitate gratiæ adjuvantis voluntatem & operationem subministrando caritatem; & ne videamur causam nostram deserere; addimus S. Patrem pro gratia operationis & voluntatis decertantem auxilii per se efficacis invictissima argumenta suppeditasse. Atque hujus assertionis nostræ partem primam propositione quinti capitis tertia, alteram vero hac eadem Augustinianæ doctrinæ enucleatione & syntaxi dedimus multiplici ratione stipatam.

Momentum IV. ex aliorum Patrum doctrina.

Sapienter monuit Petronius in postremo ad Regem Britannia Opere obs. 4. cap. 5. ante Pelagianos de Gratia & libero arbitrio non fuisse a PP. perfecte tractatum, quoniam multi, qui optime poterant scripturas cognoscere & pertractare, latebant in populo Dei, vel non afferebant solutionem quæstionum difficilium, cum calumniator nullus instaret. Jure ergo Augustinus in libro de Præd. SS. cap. 14. docet, non opus esse scrutari eorum opuscula, qui priusquam ista hæresis ariretur, non habuerunt necessitatem

in hac difficili ad solvendum questione versari, quod proculdubio facerent, si respondere talibus cogerentur: unde factum est, ut de gratia Dei quid sentirent, breviter quibusdam scriptorum suorum locis, & transeunter attingerent, immorarentur vero in eis, quæ adversus alios inimicos Ecclesiæ disputabant, & in exhortationibus ad quasdam virtutes, quibus Deo vivo & vero pro adipiscenda vita æterna, & vera felicitate servitur. Quod cum animadvertisset vir doctissimus Dionysius Petavius, ut diximus in Præfatione ad vi. librum, scripsit in hisce disputationibus Latinos Patres Græcis esse præferendos, inter illos vero majorem esse auctoritatem Augustini. Quare sub tanto Magistro pugnantes non debent oppositorum phalanges reformidare.

Non desunt tamen aliorum PP. cum antiquorum, tum posteriorum Augustino testimonia locupletissima. Atque paullo supra Chrysostomi, & Cypriani nonnulla producta sunt. Ambrosii pariter, & Nazianzeni, quorum apertissima sententia est, Deum ex indevotis devotos facere, & dare nobis tam credere, quam confiteri, pugil Gratiæ Augustinus in lib. de Dono persever. cap. 19. insignia loca produxit. Tertullianum appellasse vim divinæ gratiæ potentioris naturæ, quod habeat in nobis subjacentem sibi liberam arbitrii potestatem, liquet ex libro ejus de Anima cap. primo ac vicesimo. Magnus Basilius in lib. de Spiritu Sancto cap. 8. vocat gratiam Auxilium quod per imperium suæ potentie operatur in nobis; & serm. de lib. arbitrio, Gratiam insuperabilis potentie. Plura græce, latineque conscripta vide in egregio Opere Isaaci Haberti, quod inscribitur Theologia Græcorum Patrum, excusso an. 1646. Lutetiæ Parisiorum.

Ex iis vero, qui Augustini tempora sunt consecuti, accipe hæc pauca. Prosper S. Parenti notissimus, eique superstes, scribens ad Rusticum; Quis ambigat, inquit, tunc liberum arbitrium cohortationi vocantis obedire, cum in illo gratia Dei affectum credendi obediendique generavit? Alioquin sufficeret moneri hominem, non etiam in ipso novam fieri voluntatem, &c. & pariter hæc addit illustriora, Ex invito volentem facit, & quibuslibet modis infidelitatem resistentis inclinat, ut cor audientis obediendi in se delectatione generata ibi surgat ubi premebatur, ibi

disceat ubi ignorabat, ibi fideat ubi diffidebat, inde velit unde nolebat. Fulgentius etiam genium & lingua Episcoporum ævi sui, uti dicitur a Ferrando, & Sirmondo, primo libro de Verit. præd. & gr. cap. 15. ait: Ista gratia ut eligatur ipsa prius eligit, neque suscipitur, atque eligitur, nisi hoc ipsa in corde hominis operetur. Et Petrus Diaconus in libro de Incarn. & Gratia cap. 6. Frustra garrunt qui dicunt, Meum est velle credere, Dei autem gratiæ est adjuvare; cum etiam ipsum credere, quod est consensum præbere veritati, nobis a Deo dari testetur Apostolus. Hæc quidem, & alia permulta directe feriunt negantes necessitatem gratiæ prævenientis: sed quatenus hujus gratiæ effecta declarant, stabiliunt simul auxilii per se efficacis naturam, cum nequeat dependere a voluntatis assensu omnipotens virtus, quæ illum etiam in invito & nolente infallibiliter operatur. Quæ autem reponere possent Molinistæ, omnia in explicatione consimilium locorum Augustini fuerunt explosa, nec debent scholasticum stadium terentes injecto pulvere retardare.

Momentum V. ex aliorum placitorum confutatione.

Erat primum ergo refutanda sententia Molinæ, postmodum Congruistarum, & eorum denique, qui invenerunt in sylva solis arbusculis confita proceram robustamque ilicem, gratiam scilicet efficacem in cumulo inefficaciarum gratiarum. Id præstiti superioribus argumentis; nec res iterum nisi compendio tractanda est. Molinianum placitum improbat I. quia opponitur sacris literis, & in eo potest homo gloriari in seipso; potest sese ab alio discernere; potest rationem reddere, cur unus obediat vocanti, alter resistat. II. Juxta illud non facit Deus ut servemus præcepta, non operatur in nobis velle, non agit ut agamus, rimaturque mortalis homo altitudinem judiciorum inscrutabilem. III. Orationum Ecclesiæ verba extorto fallacique sensu Moliniani nituntur exponere, certumque & planissimum contegunt novarum doctrinarum involucris. IV. Augustini scita, argumentationum capita, & statutam ab eo inter vires innocentis & infirmæ naturæ discrepantiam non assequuntur.

V. Ut his, quæ non ignaviter censeo comprobata, addam aliquid, videntur mihi sufficientem gratiam nullo pacto secernere ab efficaci. Nam sicuti ratiocinabatur eruditus Augustinensis Theologus Lovaniensis Petrus Clenaerts in quodam opusculo typis edito an. 1688. cui titulus, *Augustinus per seipsum docens*; dividitur ne lux in sufficientem, & efficacem, eo quod unus, non alter oculos claudat? Eadem virtutis ejusdem medicina dividitur ne taliter, quia unus sumit, alter non sumit? Concursus Dei naturalis ac indifferens ad sedendum solet ne dividi in efficacem & sufficientem, quando unus cum illo se determinat ad sedendum, alter non? Distinctio illa est determinantium, non principii concurrentis de se indifferenter. Hæc Clenaerts. VI. Tandem quomodo in sententia Molinæ perseverantia finalis donum est speciale, ut definit Synodus Tridentina, si perseverans nullum præ ceteris singulare auxilium recipiunt?

Opinio pariter Congruistarum subjacet, ut vidimus, iisdem incommodis, quandoquidem circumstantiæ nullam addunt divinæ gratiæ virtutem; ideoque militant adversus Congruistas argumentationes eadem. Inferuntur ex ea aliæ absurdissimæ consecutiones. I. quod constitutus in mortis articulo non deberet gratiam suppliciter exorare, cum tamen, si necesse est orare sine intermissione, id tunc maxime. At quid morti jam proximus postulat? Gratiam ne? Hæc vero singulis adest, præsertim in istorum opinione. Petet locari se in circumstantiis magis congruis? Sed in articulo mortis est, atque in extremis laborat. Nihil est ergo illi petendum, nisi ut frangat omnipotens cordis ejus pravitatem, si male vixit; si bene, donet misericorditer perseverantiam, & in extremo certamine pugnandi, vincendique virtutem. II. Habuisse Adam gratiam congruam, & consequenter perseverasse, quod falsum esse constat experimento; nulla quippe major congruitas dari potest, quam hominis constitutio in priori integritate naturæ. III. Sequeretur falsum esse, quod tamen videmus contingere, nunquam converti peccatores in ipso æstu & fervore peccandi, & justos semper respondere gratiæ excitanti, dum summa pace fruuntur; quod falsum esse exemplo Pauli, ac testimonio Augustini alibi ostendimus. Datur ergo gratia congrua, sed quam a gratia per se ef-

ficaci perperam Recentiores distinguunt. Quælibet enim Gratiæ congruitas non a naturalibus circumstantiis, sed a Dei munere petenda est. Ut adulterium non committeres, suasor defuit: ut suasor deesset, ego feci. Locus, & tempus defuit: ut hæc deessent, ego feci: Adfuit suasor, non defuit locus, non defuit tempus: ut non consentiret, ego feci. Agnosce ergo gratiam ejus, cui debes, quod non admisisti: Ita Augustinus Hom. 23 inter 1. Rem breviter explicabo haud obscura comparatione. Sit aliquis a latronibus expoliatus, & relictus plagis impositis semivivus. Certe si medicus pertransiens veniat secus eum; misericordia motus, & appropians alliget vulnera ejus, infundat oleum & vulneratum imponat super jumentum suum, ducat in proximum stabulum, & curam ipsius agat; congruum, aptumque miserrimo illi remedium exhibet; & tale, quo opus non habebat, nisi incidisset, descendens a Jericho in Jerusalem, in latrones. Hujus autem medicamenti efficacia non inde repetitur, quod peregrinus ille media in via prostratus jaceat, atque a prætereuntibus reliquis sit derelictus; sed a misericordia & cura liberatoris; rerumque circumstantiæ possunt quidem infirmitatem aggravare, ut diligentior cura sit necessaria; sed hæc non tribuunt oleo virtutem, quam habet qualitate sua, & medici applicatione. Id præstat medicinali gratia Salvator; quemadmodum sub parabola Samaritani nobis decimo capite explicat S. Lucas Evangelista.

Novissima Defensorum scientiæ mediæ sententia fucum facit, & nullatenus a præcedentibus diversa est. Illa enim divinorum auxiliorum ubertas a præcedentibus diversa est. Illa enim divinorum auxiliorum ubertas, & copia, si habet efficaciam a se, atque ex Dei voluntate absoluta, est gratia quam nos defendimus, neque cum Scientiæ mediæ concordat; si non habet talem efficaciam seipsa, stant omnia præcedentia argumenta in suo robore. Illud præterea nobis imperceptibile est, quomodo unaquæque gratia singulariter accepta nequeat esse cum effectu infallibiliter conjuncta, & talis sit tamen gratia aliqua ex omnium thesauro selecta. Cum insuper hi Theologi singularem gratiam suapte natura infallibiliter operantem rejiciant, quod arbitrentur evertere libertatem; neque componi poterit cum qualibet multiplicitate gratiarum libertates ipsa, quoniam in ea multiplicata est aliqua

gratia operans infallibiliter, Atque hæc sunt argumenta, quæ pro gratia per se efficaci videntur nobis Augustinianæ Theologiæ concordissima, eorumque plura etiam Thomistas probaturos esse confidimus. Juxta horum principia; quadraginta invenies in Commentariis Guilelmi Estii, quinquaginta in disputationibus Bancel, plura apud Thomam de Lemos; innumera in amplo volumine Reginaldi, validiora in Controversiis Joannis Gonzales, aliorumque Auctorum. Ut omnia brevissime comprehendamus; dicimus cum beato Prospero in Carmine de Ingratis medicinalis gratiæ efficaciam a nulla mutabili conditione pendere. Sic enim ille Poeta, ac Theologus præstantissimus.

*At vero omnipotens hominem cum gratia salvat,
Ipsa suum consummat opus: cui tempus agendi
Semper adest, quæ gesta velit, nec moribus illi
Fit mora, nec causis anceps suspenditur ullis.*

C A P U T X.

*Quam in literario Orbe Molinae doctrina
fortunam subierit.*

HISTORICAM narrationem circa progressum ac discrimina Molinianæ sententiæ hoc capite paucis facturus, præmittendum arbitror nulla nos censura eandem tanquam acatholicam, erroneamque insectari, memores quod a nobis postulant Christiana caritas & modestia, nec non Romanorum Pontificum definitiones. Cum tamen falso nonnulli scripserint sententiam illam in habitis circa eam ventilationibus magnum supra nostram reportasse triumphum, proximumque fuisse ut hanc Clemens VIII. proscriberet, quemadmodum ait P. Assermet Doctor Sorbonicus; prætereundum non est, rem omnino aliter evenisse, nec Molistinis aliquid accessisse præsidii, sententiæ autem nostræ ex hac etiam parte multum auctoritatis. Quod sane nequit melius, quam ex historia rerum gestarum, dijudicari.

Itaque ubi primum facta Scholarum S. J. Moderatoribus libertate docendi, anno 1581, Prudentius de Monte Mayor Salmanticæ decreta per se efficacia expositis thesibus cogitavit explodere, celeberrima universitas Salmanticensis, nullo contradicente Magistro, censuit erumpentem in Scholas opinionem severiori temeritatis nota suffocandam & com-

primendam. Factum id opera Dominici Bannes rigidiori prædeterminationis assertore, atque in ætate ad perstringendum editas lucubrationes plus æquo prona, conqueritur in suo pro Scientia media Apologetico Paulus Leonardus: at factum tamen. Vertente vero an. 1584. antequam prodiret *Ratio atque Institutio Studiorum*, de qua consilium iniit hoc ipso an. Aquaviva, ut narrat Possevinus Tom. 1. Biblioth. & in libro *de Cultura Ingeniorum*, Volstadii P. Avullentia cœpit Molinianum dogma vulgare; atque illo edito jam & sparso libro de studiorum institutione Lessius & Hamelius in Collegio Societatis Jesu Lovaniensi anno præsertim 1586. eadem Molinæ placita scripto, verboque tradiderunt. Verum adeo Lovaniensi per totum orbem clarissimæ Academiæ nova doctrina displicuit, ut in eam proximo an. 1587. notissimam, gravissimamque *Censuram* emisit; uti fecit in sequenti anno 1588. celeberrima Duacensis. Exornavit autem illam Theologorum omnium approbatione & mandato Henricus Gravius, hanc autem Guilelmus Estius, nomina universis scientiarum divinarum Professoribus longe audita. Addiderunt eodem an. 1588. Lovanienses memoratæ Censuræ *Justificationem* adversus Apologiam a PP. Societatis conscriptam. Oborta hic inter Scholas Jesuitarum, & inter Universitatem dissidia.

Antequam de horum compositione nonnulla dicam, de prædictis Censuris sunt aliqua subtexenda. Dixerunt quidam consarcinatas ab iis, qui partibus Bajanis nimium erant addicti, atque postea a ceteris Theologis repræbatas. Sed ii supino errore falluntur. Nam præterquamquod Auctorem & deprehendimus, & commemoravimus, Censuram Lovaniensem omnium plane Doctorum suffragiis fuisse firmatam, & Gratiam per se efficacem in ea contentam semper ab Universitate propugnatam, torisque lacertis defensam. Universitas ipsa sub juramento declaravit die 30. Julii 1613. & die 19. Aprilis an. 1648. Atque hanc Majorum suorum sententiam esse, & adhuc a se teneri declaravit an. 1679. summo Pontifici per eximios Theologos Martinum Steyaert, Franciscum Vanvianen, & Christianum Lupum singulare Ordinis nostri ornamentum. Qui die 20. Martii a felicitis recordationis Innocentio XI. ad Ecclesiæ Clavum sedente obtinuerunt damnationem sexaginta quinque propositionum

num ad mores pertinentium, simulque obtulere supplicem libellum cum Censuris Lovaniensi & Duacensi, & Justificatione earumdem, ut si quid in his esset corrigendum, id præstaret Petri cathedræ Magisterium. Atque post operosum examen die 10. Junii ejusdem anni 1679. significatum illi est doctrinam ibidem contentam ab omni erroris nota esse immunem, & absque Sedis Apostolicæ offensa defendi posse, licet Pontifex Prædecessorum suorum vestigiis inhærens, & Ecclesiæ paci provide consulens noluerit Causam hanc Rescripto aut decreto aliquo definire. Colligere hinc præstat, quam immerito aliqui sententiam nostram in Jansenio teulo petitam auferint vociferare. Etenim eo tempore, quo de Jansenismo extirpando summus Ecclesiæ Rector erat sollicitus, oblato sibi libello; in quo sententia de gratia efficaci ab intrinseco liquatissime & absque ulla tergiversatione comprehenditur; non poterat hæc Vaticanum fulmen vitare, si quid haberet cum pravo Jansenii dogmate affinitatis. Sententiæ ergo nostræ securitas non potuit Lovanienses Doctores retrahere, quin eam proponerent etiam in circumstantiis, in quibus contra quinque famosas propositiones Ecclesia universa obstrepebat; & ipsa Janseniana hæresis sese vaferrime quasi pallio nostro occultabat. Quamobrem in Jansenismi profligatione Censuræ Lovaniensi, & consequenter sententiæ nostræ non præjudicium obvenit, sed fulcimentum; maxime quod Alexander VII. qui post Innocentium X. Janseniana asserta damnavit, die 7. Augusti anno 1660. suo Brevi Lovanienses hortatus est, ut *Augustini, & Thomæ Aquinatis inconcussa, tutissimaque dogmata semper, & impense revereri* studerent. Qua hortatione & commendatione doctrinam de gratia per se efficaci tantummodo celebrari, & non illorum, qui ad Moliniana placita contorte trahunt Augustinum vel Thomam, id profecto comprobabat invictissime, quod Academia Lovaniensis in Censura, in Justificatione, & in publicis juramentis tam aperte fuerat contestata se rejicere scita Molinæ, & defendere & tutari gratiam ex intrinsecis suis efficacem. Nec debet quemquam movere, a Censura Lovaniensium recessisse Universitatem Trevirensensem, & Moguntinam, propterea quod traditæ jam erant disciplinæ Patrum Jesuitarum, nec invenimus Romanos Pontifices has,

aut aliam quamlibet hortatos ad tenenda *inconcussa* dogmata Molinæ, quomodo ad tenenda *inconcussa tutissimaque* dogmata gratiæ per se efficaci hortatus est Lovanienses præfatus Pontifex Alexander, atque ætate nostra Fratres Prædicatores Benedictus XIII. ex eodem Ordine assumptus in Brevi dato Romæ die 4. Novembris 1724. & in altero dato die 26. Maji 1727. in quibus etiam palam & in conspectu Ecclesiæ contestatus est, se eandem cum nostra sententiam tenere. Quæ omnia diligenter notanda sunt ad coercendam eorum licentiam, qui prætextu exorti Jansenismi putant Herculeis viribus contra nos velitari.

Redeundum jam ad Lovaniensium cum PP. Societatis concertationes. Eodem anno 1508. vulgata *Justificatione*, & adeo a doctis viris probata, ut Archiepiscopus Mechliniensis vellet contra doctrinam Molinæ convocare Provinciale Concilium, idque pararet etiam Archiepiscopus Cameracensis, quod liquet ex literis ad Universitatem directis die 21. Januarii, occurrens gliscenti malo Sixtus V. Pontifex Maximus Lovanium misit Octavianum Fregipanum Episcopum Calatinum apud Germanos & Belgas Apostolicum Nuntium: qui auctoritate Apostolica indixit utrique parti silentium, jussitque, ne una adversus alteram censoria notatione uteretur, donec accederet Sedis Apostolicæ definitio. Etiam Duaci utrinque conticuerunt, conditione tamen, ne PP. Societatis docerent in materia de Gratia quod non probaretur a Theologica Facultate, quoadusque disceptatio finiretur Romani Pontificis Constitutione. Sustinuisse quoque Leonardum Lessium suæ temeritatis gravem reprehensionem affirmat lib. de ult. fine c. 11. Henricus Henriquez Societatis Jesu Theologus. Hic exitus controversiarum in Belgio.

Interea temporis prodiit Concordia Molinæ: atque ex Belgio ad Hispanos pertransiit vetus contentio. Stetit pro Gratia efficaci adversus Molinistas Sacer Ordo Prædicatorum. Causa ad Inquisitionem Hispanicam delata est: hæc consulit Universitatem Salmanticensem: apud istam male audit Molinæ liber, si fides habenda est Thomæ Lemos lib. 4. Panopliæ Tract. 4. cap. 43. Nec est cur tanto viro fides derogetur, cum ob illius integritatem, tum ob judicium consimile ejusdem Academiæ Salmanticensis, quan-

quando talia movit Prudentius de Monte Mayor septem annis ante editionem Concordiæ. His ergo fervercentibus controversiis Clemens VIII. in summum Pontificem renunciatus die 30. Januar. 1592. imposuit primum utrique parti silentium; deinde mandavit, ut scripto sententias expressas sacrarum Scripturarum testimoniis, & Conciliorum ac Patrum auctoritatibus communirent; ac tandem causam Romæ agitari mandavit, id ultro cupientibus Jesuitis, atque laudabili humilitate promittentibus se obtemperaturos ac subscripturos iudicio Romanæ Sedis. Initium inde habuit sub eodem Pontifice die 2. Januarii an. 1598. celeberrima Congregatio de Auxiliis.

Hujus Congregationis Historia ex variorum scriptis & reconditis monumentis a duobus inter se pugnantibus Auctoribus edita est, scilicet a P. Hyacintho Serry sub nomine Augustini Le Blanc Lovanii an. 1700. & a P. Meyer sub ascititio cognomine Eleutherii Antuerpiæ an. 1705. Hunc Auctorem falsitatis redarguere & plane confutare priorem historiam scribit Tournely Tom. 1. Cursus Theologici pag. 440. sed non vidit fortasse vir doctus editionem alteram Antuerpiensem anni 1709. sub proprio Auctoris nomine, in qua prior vindicatur, fides Auctorem asseritur, & Eleutherius haud obscuris argumentis revincitur. Quidquid sit de utriusque auctoritate Scriptoris; tria certissima sunt, nec in dubium revocari possunt, nisi temere Acta quæque memoriæ posterorum consignata negentur, præsertim conscripta ab ingenuo viro F. Gregorio Nunnio Coronello Ordinis nostri primo Congregationum Secretario; quæ penes nos adhuc in Angelica Bibliotheca servantur. Primum est majorem Consultorum partem sententiam de gratia efficaci a consensu, & cooperatione liberi arbitrii exosam habuisse, suisque subscriptionibus reprobasse. Alterum, Clementem VIII. non tantum Congregationum initio mandasse, ut assertionum capita ad probatissimam atque a Prædecessoribus suis consecratam S. Augustini doctrinam expenderentur; verum etiam ad proscribenda Moliniana dogmata maxime fuisse inclinatum, scriptumque pro Gratia per se efficaci ex variis Augustini locis depromptum ipsummet exhibuisse, ejusque mandato editam a Coronello Censuram Molinæ, cui omnes, si Bovium exceperis, die 12. Martii 1599. Consultores Theologi subscripse-

runt. Quam Censuram in Archiviis nostris Romæ asservatam neque in Molinam studiosi editam negant, plura causantes ad illius minuendam auctoritatem, veluti Censorum in adversam partem officium clientelæ, atque non tantam, quæ satis esset, causæ peritiam. Hæc vero, quoniam inepta sunt, nec solidi crepant aliquid, refellere non est opus. Tertium, quod indubitatum contendimus, est, Paulum Quintum Pontificatus sui anno 2. idest 1606. præcepisse unicuique Consultorum, ut damnandas propositiones diligenti studio seligerent, ac delinearent singuli edendæ Constitutionis specimen; omnes vero, excepto Bovio, in damnationem Molinæ iterum conspirasse. Hujus Bovii Episcopi Melphitenis olim Societatem professi est Tenor alius Bullæ delineandæ, in qua indecisum relinquitur punctum de Gratia per se efficaci, & hunc Annatus, alique solent ex adverso laudare; sed non est digesto a Censoribus omnibus reliquis præferendum exemplar istud ab uno Bovio delineatum. Verissimum tamen est, nullum diploma contra sententiam Molinæ fuisse publicatum; quin decreto Pontificis cautum est, ne assertores unius sententiæ oppositam aliqua censura proscinderent, reservato, ut æquum erat, Apostolicæ Sedi iudicio. Cui nos debitam observantiam profitentes, etsi pro una parte pugnamus, suam alteri probabilitatem relinquimus, hoc unum asserentes in hisce omnibus controversiis nunquam sententiam nostram quomodo Molinianæ accedit, subisse pericula. Sed & ingenue fatemur, nullam, quod jus attinet, vim habere Acta, & Censuras hæctenus memoratas, utpote quæ non fuerint supremo iudicio finita. An vero Paulus V. sententiæ promulgationem suspenderit (ut inquiunt nonnulli) ob interdictum in Venetos promulgatum, cujus occasione PP. Jesuitæ suam erga Apostolicam Sedem obedientiam singulari exemplo comprobarunt, an ob aliam causam in summi Pastoris animo latitantem, nostrum, Ecclesiæ videlicet pusillorum divinare non est; immo firmissime tenemus supremum Ecclesiæ Rectorem nullo humano affectu, sed provido sanctoque consilio abstinuisse a promulganda sententia; ut pax inter nos servaretur, & veritas conjuncto cum humilitate studio, & absque acerba contentione diligentius inquireretur. Ex Congregationibus itaque de Auxiliis, quæ
a die

a die secunda Januarii anni 1598. in qua habita fuit Congregatio prima perdurarunt usque ad diem 20. Augusti anni 1607. in qua habita fuit postrema; hæc tantum colligenda esse existimavi.

Puto neminem dicturum, etiam Augustinianam doctrinam pluribus aliquando displicuisse, uti Adrumetinis Monachis, & Massiliensibus, aliisque doctrina & sanctitate conspicuis, ac tempestatem & naufragii periculum passam in damnatione Gothescalchi, in causa Leonardi Utinensis, atque in proscriptione propositionum Baji, Jansenii, Quesnellii, aliorumque hujusce factionis hominum. Enimvero quisquis lucubratiunculas nostras perlegere non dedignabitur, videbit ex Adrumetinis rudiores tantum, & divinarum rerum ignaros dissensionem inter Monachos suscitasse, & hanc etiam opera S. Patris opportune sedatam; in causis autem ceteris non sine magna Augustinianæ doctrinæ commendatione novitates atque hæreses eliminatas. Atque hæc, quoniam suis quæque locis disposui, necesse non est permixtione quadam conglutinare. Sat est nullum ex Romanis Pontificibus, nullamque Christiani Orbis celebrem Academiam unquam dogmata hæc nostra repudiasse, sed tradidisse antiquitus, & hæcenus propugnare, vel saltem præconii laudibus ornavisse.

Factum hinc arbitror, ut, ubi Molinæ sententia continuit se inter domesticos parietes, externos autem defensores nonnisi aliquos ab institutis Majorum suorum degeneres adinvenit; nostram exceperint omnes fere Ordines Regulares, atque Theologi ætatis cujuslibet præclarissimi. Et quidem amplissimo S. Benedicti Occidentalium Monachorum Patris Ordini ego tantum censeo tribuendum esse, ut Augustinianæ Scholæ splendorem ei maxime acceptum referam. Nullus in Molinam magis integer animadversor Jacobo Le-Bossu Doctore Sorbonico: nullus pro Lovaniensi Censura stetit magis, quam cum sua Ecclesia Atrebatensi Episcopus Meulartius; atque, ut mittam Didacum Sylvam, innumerosque Theologos Duacenses, ut plurimum ex horum Monasteriis decem simul, ac plures electos, nullus Operibus ac Doctrinæ Augustini melius consuluit, quam S. Mauri sanctissima & doctissima Congregatio. Dominicanæ Familiæ doctores omnes Alvarez, Lemos, Bannes, Gonet, &

quos recensere non vacat, numero atque eruditione præcipui, duo quoque Scholarum lumina Magnus Alberrus, & S. Thomas, fuerunt, ac sunt Gratiæ efficacis acerrimi propugnatores. Nostrates prætermitto. Quid sentiant Carmelitæ cum Joanne Baccone, quem habent Scholarum suarum Ducem, præclara scripta Thomæ Valdensis, Andreæ de Lao, Lezanæ, aliorumque, una cum Salmanticensium, & Complutensium editis Voluminibus, apertissime contestantur. Meminissim, uti æquum esset, Ordinum ceterorum, nisi hanc provinciam viri celebres suscepissent, neque res esset in medio posita, omniumque sermone celebratissima.

Sunt revera ex recentioribus Scotistis aliqui magis sententiæ oppositæ addicti; at si de Ordine universo indiscriminatim loquamur; malo causæ nostræ patronos appellare, quam adversarios. Ipse profecto Molina in Concordia Quæst. 14. art. 13. disp. 48. Scotum illorum Principem sibi contrarium esse testatur: & si Doctorem Subtilem videamus in dist. 46. libri quarti, prorsus optime. Docet quidem alicubi voluntatem determinare seipsam; & recte, est enim libera & activa facultas; sed determinationem hanc ab efficaci decreto, & prædefinitione divina minime sejungit, ut constat ex dist. 37. libri primi. Primus aliorum Episcoporum subscripsit Censuræ Lovaniensium Franciscus Waloncapelle Antistes Nemovicensis. Steterunt pro Gratia per se efficaci qui Congregationibus de Auxiliis ex hoc Ordine Censores interfuere: eandem propugnavit Florentius Conrius Archiepiscopus Thuamensis cap. 9. Peregrini Jerichuntini, Cornelius Mussus Episcopus Bituntinus Comment. in cap. 8. Epist. ad Romanos, in libro adv. hæreseos vii. Alphonsus a Castro, & ne percenseam singulos, in Cortina, & in libro, qui inscribitur *Mens vera Augustini*, Franciscus Macedo. Videntur propterea juniores quidam perpauca, qui Majorum signa dereliquerunt, uti de Scholis aliis dictum volo, nequaquam sufficere ut insignes Scoti palestræ ab Augustinensibus credantur disjunctæ. Quarum tanta est consuetudo, ac tantum perverustæ necessitudinis vinculum, ut Scotus in solis Theologicis Commentariis octingenties, ac quindecies in præsidium assertionum suarum advocaverit Augustinum; & ex Augustiniano Ordine primus omnium Scoti opera anno

1474. edi curaverit Thomas Pendet, Divum autem Bonaventuram Scholiis, vindictisque illustraverit Angelus Rocca vir etiam Oudini judicio doctissimus.

Ipsam quoque amplissimam Societatem Jesu decretis nostris adversari non ausim universim asserere. Neque enim Sanctus Patriarcha Ignatius a Benedictinis, quos dicitur adiisse, nec primi ejus alumni a Gymnasiarchis, a quibus imbuti sunt, potuerunt doctrinam nondum excogitatam haurire. Neminem præterea latet Societatis Constitutiones, ut in prima generali Congregatione anno 1550. fuerunt receptæ, v. parte cap. 14. præcipere, ut prælegatur Thomæ Aquinatis Scholastica Theologia. A qua in hoc præsertim de Gratia efficaci puncto non fuisse alienum Alphonsum Salmeronem unum ex primis Ignatii Sociis, demonstrat in altera parte de Mente Concilii Tridentini cap. 71. eruditissimus Reginaldus. Francisci Cardinalis Toleti in Commentariis ad Evangelium Lucæ cap. 5. annot. 54. necnon Benedicti Pererii lib. viii. de Rerum nat. principiis, cap. 8. & in Daniele lib. iii. cap. 3. extat pro sententia nostra absolutum plenissimumque suffragium. De Henrico Henriquez legendi Salmanticenses Tract. 3. de scientia media disp. 10. dub. 8. De Azorio, Canisi, & Costero videndus Paulus Fasseau in Opere, cui titulus *Auctoritas Philaletis*, edito cum magnifica plurium approbatione Duaci an. 1670. Ibidem de aliis compluribus. Etiam Ferdinandum de Bastida acerrimum defensorum Molinæ in Hispaniam absolutis Congregationibus de Auxiliis reversum cum veste Societatis priorem exuisse doctrinam ferunt apud Auctorem illius Historiæ Oviedo, & Martines. Eam ob rem scite ac sententiose concludam, non defuturos Gratia per se efficaci, quamvis oppugnant illam ceteri Scriptores Societatis, qui suscipiant ejus causam; tanta est Augustinianæ sententiæ dignitas atque auctoritas; ut, quemadmodum de magno Protoparente ait in Epigrammate Doctor Aquitanus, nequeat eam inficere anguiculus,

*In quoscumque sinus spirarum torqueat
orbes,*

Et fallax multa torqueat arte caput.

C A P U T XI.

Expediuntur argumenta, quæ pugnant adversus gratiam per se efficacem.

PRÆCIPUUM Adversariorum argumentum est, quod cum Gratia per se efficaci nequeat componi libertas. Et illud quidem a nobis non semel contritum fuit; sed cum tironibus videatur difficillimum, & non uno runcinæ ductu possit roburolari, illius asperitatem, si quæ superest, complanabimus. Dari ergo libertatem indifferentiæ, quam definiunt Theologi omnes *potestatem ad agendum vel non agendum positam omnibus requisitis*, & de qua affirmat Augustinus, quod sit *media illa vis, quæ ad fidem, & infidelitatem potest inclinari*; S. autem Thomas eam appellat *vim mediorum electivam*, nullus non hæreticus negat. Atque hanc libertatem per efficacem gratiam subverti non uno ex capite evincere conantur Moliniani. Proferunt primo nuper traditam libertatis definitionem, atque sic argutantur. Requiritur ad essentiam libertatis potestas indifferens, quæ positam omnibus requisitis ad agendum, agere, vel non agere valeat. Data autem gratia ex intrinsecis suis efficaci, non remanet hæc potestas indifferens, quoniam hæc gratia dat ipsum velle, ipsum agere, ipsum indeclinabiliter operari, atque determinatio actus tollit indifferentiam. Igitur gratia ab intrinseco efficax libertatem evertit. Deinde afferunt definitionem Tridentini Concilii sess. 6. Can. 4. declarantis liberum arbitrium *a Deo motum & excitatum posse dissentiri si velit*: quod sane ita debet intelligi, ut liberum arbitrium dissentire possit *in sensu composito divine motionis*; loquitur enim Concilium de libero arbitrio præmoto, atque excitato, & consequenter frustra ad hoc momentum elidendum recurrunt quidam *ad sensum compositum & divisum*. Idem insuper probant ex notissimo Scholasticorum axioma, *Quod sequitur ex antecedenti necessario, necessarium est*: Si ergo gratia efficax est cum effectu necessario connexa, neque ab illo potest divelli, subministratur enim absoluta Dei voluntate atque decreto efficaci, quod non potest non exequi prædefinitam operationem; erit quoque necessaria ipsamet operatio, quæ tale decretum con-

consequitur. Insuper nos efficacem gratiam statuimus esse victricem delectationem. At notissima est sententia Augustini, super quam Jansenius totum systema construere tentavit, *Quod magis delectat, illud sequamur necesse est*: Igitur necessarium est quidquid per auxilium efficax operamur. Item si cum promotione absoluta & indeclinabili potest consistere indifferentia liberi arbitrii, erimus etiam liberi ad ambulandum, dum constringimur vinculis gravati compedibus atque ergastulo. Rursus si quis in hac sententia efficacem gratiam abjiceret, eique reluctaretur, decreta Dei frustrarentur; pari ergo ratione si posset quis reluctari, possent irrita fieri, & frustrari absoluta decreta Dei; ideoque aut hæc decreta non dantur, aut non persistit cum iis potestas liberi arbitrii abjiciendi divinam gratiam, & reluctandi. Tandem sub gratia efficaci aut potest quis dissentiri, aut non potest: si non potest, jam periit libertas: si potest, vel dissentiet aliquando, vel non; si illud dixeris, non est ergo gratia cum effectu infallibiliter conjuncta; si nunquam dissentiet, cui bono, cuinam commode potestas nunquam operatura?

Meminisse te oportet, Lector, eorum, quæ scripsi lib. iv. cap. 13. Principio dixi argumenti difficultatem nos minime deterre- re; cum Augustinus fateatur esse perdifficile libertatem concordare cum gratia; & similia objecerint olim Semipelagiani Massilienses. Quare si nobis responsio nulla succurreret, fateremur ignorantiam nostram, non tamen denegaremus gratiam per se efficacem, reponentes dari liberum arbitrium, dari gratiam, & hanc trahere illud modis miris, atque ineffabilibus. Illud repeteretur a nobis, istam conciliandi cum gratia liberum arbitrium perplexam difficillimamque questionem demonstrare, quod divinorum auxiliorum efficacia non sit repetenda a voluntatis consensu; nam si hoc esset, non foret questio *ad discernendum difficilis*, ut dicitur ab Augustino in libro de Gratia Christi cap. 47. de Sp. & lit. cap. 20. in Epistola ad Sixtum, atque aliis in locis. Sed quoniam nolunt adversarii his acquiescere; percurrere regulas a nobis ibidem traditas, & quintam præsertim, in qua docuimus liberam esse voluntatem circa omne bonum, quod in se non habet plenitudinem bonitatis, & etiam circa bonum incommutabile, quotiescumque

Berti Theol. Tom. III.

non videtur in se, ut contingit in patria; ubi idcirco non remanet, comparate ad ultimum finem, indifferentia judicii, nec libertas a necessitate. Quibus ad memoriam revocatis, ad primum argumentum admitto traditam liberi arbitrii definitionem; & nego quod sub gratia efficaci non remaneat potestas ad oppositum, quando operatur in nobis velle, & facit ut faciamus. Id enim præstat per supernam illuminationem, & inspirationem sanctæ dilectionis, at non talem quæ nobis verum sub omni ratione veri, & bonum sub omni ratione boni proponat, rapiatque in se mentem & animum illa necessitate, qua in verum bonumque in communi protendimus. Neque inducit gratia efficax necessitatem, propterea quod ipsa sit infallibiliter conjuncta cum actu. Nunquam enim eveniet ut non amplectamur liberrima voluntate, quod nos magis trahit, magisque delectat, quandiu ipsa delectatio, bona voluntas, & deliberatio animi perseverat: & nihilominus id potest non evenire, quoniam ea delectatione non absorbetur voluntas a plenitudine bonitatis, ideoque *potest alio amore superari, & ex mundi delectatione marcescere*, etsi non superabitur, donec Spiritu Sancto inflammante caritas Dei vincat pugnantem cupiditatem. Ita quandiu teneor amore servandi propriam vitam, aut determinate volo sedere, vel ambulare, nunquam me præcipientem dabo, nunquam ab opere, quod volo, desistam: possum tamen velle, & facere oppositum, quoniam in hoc quod volo possum apprehendere aliquam speciem mali, ac præsentem voluntatem abjicere.

Ad secundum respondeo optime exponi definitionem Tridentini Concilii per sensum compositum ac divisum. Neque enim Thomistæ docent quod in sensu composito excitationis & motionis divinæ non sit in nobis potentia dissentendi, ut cavillantur nonnulli; sed docent tantum quod non possit componi dissensus cum ipsa efficaci excitatione & motione, ita ut sensus compositus & divisus appellet *positionem actus*, non *possibilitatem*. Quamvis enim (audi Beatum Thomam q. 23. de Verit. art. 5. ad 3.) *non esse effectus divinæ voluntatis non possit stare cum divina voluntate; tamen potentia deficiendi effectum simul stat cum divina voluntate: non enim ista sunt impossibilia, Deus vult istum salvari, & iste potest damnari,*

D d

sed

sed ista sunt impossibilia, Deus vult istum salvari, & iste damnatur. Verum ut sistamus in priori responsione in re ab hac doctrina Divi Thomæ non discrepante: concedo posse hominem dissentiri etiam in sensu composito vocationis & excitationis divinæ, non enim est excitatio, & motio, quæ proponendo bonum incommutabile cum perfectissima ipsius cognitione necessario trahat ad se voluntatem; sed nego cum tali excitatione divinæ gratiæ ponendum fore aliquando dissentium. Aliud est enim posse dissentiri, aliud dissentire reapse: stat quippe sine actu potentia, & plura possumus facere, quæ non facimus. Dum excitamur auxilio efficaci infallibiliter assentimur, quoniam Deus facit, ut faciamus, agit ut agamus, & operatur in nobis velle & perficere: atque si facimus, si volumus, si operamur; quomodo simul & semel nec operemur, nec velimus nec faciamus? Possumus tamen non assentiri, cum talis excitatio non sit luminis gloriæ, & caritatis consummata, sed illuminationis & dilectionis, quæ consistit cum indifferentia iudicii. Profecto infallibilitas actus excludit negationem actus, minime vero negationem potentiae ad non agendum. Dum volo, ut velim necesse est; non est autem consequens, ut dum volo non possim non velle. Fatentur etiam Congruistæ illum, cui gratia congrua parata est, infallibiliter consensurum. Non egro infert infallibiliter, actus negationem potentiae ad oppositum.

Dicam de Tridentino Concilio ad Tironum eruditionem nonnulla. Congregatum fuit adversus hæresim Lutheri & Calvinii; quorum impiissimum dogma erat extinctum penitus per culpam Adæ liberum arbitrium, ita ut motio & excitatio divinæ gratiæ non adjuvet libertatem, sed hanc nihil cooperantem &, veluti inanime quoddam, *passive se habentem*, absoluta necessitate ad opus impellat. Nam Calvinus præsertim lib. 2. Instit. cap. 3. impugnat expresse doctrinam Augustini asserentis Epist. 107. obsequi gratiæ prævenienti a pedisequa voluntate. Concilium ergo Tridentinum non definit gratiam prævenientem non esse per se efficacem, imo id confirmat; & damnando memoratam hæresim declarat sub hac efficaci gratia consistere potentiam ad oppositum, & libertatis indifferentiam. Primo enim, cum hæretici ex præmotione Dei & doctrina de Gratia

per se efficaci mala consecutione inferrent liberum arbitrium non cooperari Deo moventi; definit Synodus Tridentina præmoveri utique & excitari, sed liberum arbitrium non rapi necessitate, sed etiam morum & excitatum posse dissentire si velit. Doctrinam ergo de Gratia per se efficaci veram supponit & confirmat: consequentiam Galvini merito negat, & damnat. Nec enim definitum est a Tridentinis Patribus ideo liberum arbitrium posse dissentiri, quoniam excitatur & præmoveretur gratia duntaxat indifferenti: id in nullo Tridentino Canone legimus. Imo si hæc erat mens Patrum; cur id expressis terminis non declarare, & Calvinianam hæresim subvertere a fundamento? Sed ex Tridentino ipso Concilio non solum hac conjectura, verum etiam argumentis plurimis potest evinci falsam esse Molinistarum sententiam, nostram autem verissimam. Mitto quæ de Justificatione declarat, ipsius exordium in adultis *a Dei per Jesum Christum præveniente gratia sumendum esse*, complementum autem etiam ab ipsa gratia, quam confitemur orantes, *Converte nos Domine ad te, & convertemur*; quibus verbis non petimus auxilium, *sine quo* converti non possumus, id est gratiam indifferentem, sed auxilium quo Deus nos convertit, gratiam videlicet efficacem. Animadverto Canonem tertium sess. 6. *Si quis dixerit sine præveniente Spiritus Sancti inspiratione, atque ejus adjutorio hominem credere, sperare, & diligere, aut poenitere posse, sicut oportet, ut ei justificationis gratia conferatur*, desumptum ex Canone 6. secundæ Synodi Arausicanæ: *Si quis sine gratia Dei credentibus, volentibus, desiderantibus, conantibus, laborantibus, vigilantibus, studentibus, petentibus, pulsantibus nobis dicit misericordiam conferri divinitus, non autem ut credamus, velimus, vel hac omnia sicut oportet agere valeamus, per infusionem & inspirationem Sancti Spiritus, in nobis fieri confitetur, & aut obedientiæ, aut humilitati subjungit gratiæ adjutorium, nempe ut obedientes & humiles simus ipsius gratiæ donum esse consensit, resistit Apostolo dicenti, Quid habes quod non accepisti, & Gratia Dei sum id quod sum.* Superiori ergo Canone etiam Tridentina Synodus per inspirationem, & adjutorium Spiritus Sancti intelligit auxilium, quo fit ut credamus, ut velimus, ut operemur, non illud tantum, *sine*

sine quo credere, velle, & operari non possumus. Definit etiam Can. 22. *Justificatum sine speciali auxilio Dei in accepta justitia perseverare non posse.* In sententia autem Adversariorum nostrorum perseverantia non est speciale Dei auxilium: aut si speciale est, debet non esse commune; si non commune fatentur, non dabit solam potestatem perseverandi, sed ipsum perseverare efficaciter operabitur, ut probat Estius in 2. sent. dist. 26. §. 43. & Lescotius Carnotensis Episcopus in Prælect. de Grat. q. 4. art. 13. Revera si Concilium Tridentinum nostrum de Gratia sententiam non judicasset oppositam Calvinianæ; Theologi, qui Sacrosanctæ Synodo interfuerunt, postmodum de Theologia pertractantes illam minime propugnassent. Propugnarunt autem ferme omnes, uti demonstrat in secunda parte Antonius Reginaldus; & potest quisque percipere ex Operibus eorundem. Et ne singula percurramus, si hi Theologi non admiserunt gratiam per se efficacem, defenderint necesse est scientiam *mediam*; hac enim scientia non admissa, sequitur Deum prævidisse futura supernaturalia in antecedenti & absoluto suæ voluntatis decreto, ut recte Suarez lib. 2. de Scient. fut. condit. cap. 3. At quandonam Scientia *media* prodiit in orbem? Molina se illam invenisse gloriatur, & consentit Fonseca lib. vi. cap. 2. Metaphysices. Alii scribunt etiam traditam a PP. sed adeo perplexe & obscure, ut non eam designaverint nisi nomine scientiæ *simplicis*, unde invaluit tantum post assiduam eorundem Patrum lectionem, auctore Vasquesio disput. 67. cap. 4. primæ partis, & Herice disp. vii. cap. 10. Tempore ergo Tridentinæ Synodi vetus Augustini sententia regnabat, novitia Medistarum aut nondum nata, aut nondum exposita. Sed ad argumentum secundum nimis multa; tertium jam diluamus.

Prædictum Axioma, *Quod sequitur ex antecedenti necessario, necessarium est*, idem videtur cum isto, *Quod ex inimpedibili per necessariam consequentiam sequitur, illud inimpedibile est & necessarium*; istud vero damnatum his, non aliis verbis expressum, a Sixto IV. & revocatum a Petro de Rivo testatur in sua *justificatione* Universitas Lovanienfis. A qua etiam solvitur hac ratione argumentum, *Quod vero subjungitur Dei decretum in ipsius esse potestate, non itidem in no-*

stra, eoque illius non impediri libertatem, sed impediri nostram in eo quod ex illo decreto necessario sequitur: hoc inquam nullam eis præbere labendi viam. Primum, quia necessitatem colligunt ex ipsa talis decreti suppositione, qua facta non est mutationis locus. Deinde etsi decretum Dei in causæ secundæ non sit potestate, ipsum tamen ejus causæ conditionem in agendo naturalem non immutat, eoque effectus libertatem, & contingentiam non impedit; alioquin enim sequeretur liberam non fuisse gentium conversionem, sed necessariam: quia absoluta Dei promissio de gentium conversione, unde illa per necessariam consequentiam futura colligitur, non erat in hominum convertendorum potestate: estque ante annos 112. in hac universitate cujusdam Petri de Rivo hæc primo censurata, deinde vero in Urbe Roma sub Sixto IV. damnata, & ab ipso præsentate revocata propositio, Quod ex inimpedibili &c. Quibus verbis habes simul quænam fuerit propositio illa Petri de Rivo, & optimam ad argumentum responsionem. Vide Hist. de Aux. lib. 1. cap. 15. & Jo. Gonsal. contr. v. art. 3. in Append.

Ne tamen a priori responsione nostra ullatenus recedamus; dico in omni decreto antecedenti, absoluto & efficaci, quod nobis necessarium dicitur hoc tantum sensu, quia non est in nostra potestate ut ponatur, vel non ponatur, distinguendum esse ratione nostra primo voluntatem Dei elargiendi inspirationem victricem, quam per scientiam *simplicis intelligentiæ* optime novit operaturam in hominum voluntate ut velit, & tantum velit, ut voluntatem carnis contraria concupiscentem facile vincat, deinde voluntatem Dei adjuvandi voluntatem nostram per gratiam *cooperantem*, atque his duobus statutis habere certissimam futurorum præscientiam, qua in sua prædestinatione novit Deus quicquid est ipse factururus. Hanc præsentiam non evertere libertatem, consentiunt adversarii, nihil enim per ipsam Deus in voluntate nostra operatur, Decretum pariter adjuvandi voluntatem humanam per gratiam *cooperantem*, nequit libertatem lædere, eo quod effectus hujus decreti est ipse concursus Dei concomitans actualem voluntatis operationem. Si esset ergo in priori decreto antecedenti & absoluto aliquid evergens libertatem, foret voluntas largiendi victricem illam delectationem, quæ a nullo duro corde respuitur. At

hæc, quantumvis vivida & efficax, non proponit voluntati bonum sub omni ratione boni, neque excitat amorem, quem superare nequeat mundi dilectio, ideoque ex illo decreto non profluit effectus aliquis inferens necessitatem potentia, sive negationem *possibilitatis* actus oppositi; quemadmodum infert suppositio antecedens luminis gloriæ, quod manifestans summum bonum in se trahit ad amorem suavissimum quidem, sed necessarium.

Quæ sequuntur non est ex dictis operosum diluere. Augustinus enim docet nos *necessario* sequi quod magis delectat, sumpta necessitate pro infallibili consecutione actus, non pro negatione *possibilitatis* ad actum oppositum: quo sensu necesse est, ut sedeamus quandiu efficaciter sedere volumus, salva semper potestate non volendi quod volumus. Proximum de vinculis nullius est momenti; in actibus enim *imperatis* a voluntate, cuiusmodi est ambulatio, quoniam hi impediri possunt a causa extrinseca, non solum necessitatem pati possumus, sed etiam coactionem; in actibus vero *elicitis*, cuiusmodi sunt velle & nolle, semper immunes sumus a coactione, quia voluntas dari nequit invito, neque auferri nisi volenti: possumus tamen velle necessitate, si in bono quod volumus nullam apprehendere valeamus rationem mali, quemadmodum vincula cogunt, quando nullus patet aditus fugiendi. Hanc tamen necessitatem non infert, ut diximus, Gratia Christi; nisi illa, quæ coronat nos in misericordia & miserationibus, idest, vita æterna. Eam objectionem, quæ sexto loco posita est, repellere non est opus: siquidem divinum decretum est ut operemur, sed libere & cum potentia ad oppositum; unde eo supposito repugnat hominem non operari, sed non repugnat, imo conforme est ipsi decreto, operari libere, & posse simul non operari: quod in Scholis consuetum est dici, posse utique sub efficaci auxilio hominem dissentiri *potentia possibilitatis*, non *positionis*. Postrema etiam facilius refellitur. Nam ut potentia non sit, ut inquiunt, frustranea, sat est quod possit non agere; nec est necesse, ut aliquando sub efficaci præmoratione non agat: alioqui frustranea esset potentia resistendi etiam sub gratia *congrua*; sub qua nunquam libera voluntas resistit; sicuti & potestas non perseverandi collato speciali dono *perseverantiæ*, quandoquidem supposito tali

dono quilibet perseverat.

Arguunt præterea Medistæ: Isaia cap. v. v. 4. conqueritur Dominus de Israelitis dicens: *Quid est, quod debui ultra facere vineæ meæ, & non feci?* At si necessaria esset gratia efficax, non esset iusta talis querimonia; possent enim respondere Israelitæ, Quid? Debui nobis gratiam per se efficacem elargiri.

Resp. I. cur pariter respondere non possent, debui nobis tribuere gratiam *congruam*? Deinde non loquitur Elaias de Gratia internæ vocationis saltem victricis: non est enim, qui possit resistere voluntati Dei, *si decreverit salvare Israel*, ut habetur cap. 13. Estheris: atque id decrevisse cur non potuit? Ergo sermonem habet propheta de institutione Ecclesiæ Judæorum, & de gratiis externis, quas omnes comparatione vineæ recenset. Ait enim *plantatam in cornu filio olei*, idest in montibus Palestinæ pinguis atque uberrimis: *sepisse eam*, scilicet tutatum undique ab incursionibus finitimorum; *lapides elegisse ex illa*, hoc est eiecisse sculptilia, electis ex ea cultoribus suis: *adificasse turrem in medio ejus*, nempe in munitissimo loco Civitatem Jerusalem; *extruxisse in ea torcular*, nimirum propitiatorium, & altare perfusum sanguine victimarum. Quæ sensu mystico, & spirituali etiam conveniunt Ecclesiæ Christi. Tandem si hunc locum ad prædestinatos ad fidem referamus, qui vineæ electæ non immerito comparantur; dico iis etiam auxilium efficax ad credendum divina largitate donari. Atque *donari* dixi; quælibet enim gratia est beneficium indebitum; neque verba Isaia significant aliquod Dei beneficium deberi, nisi supposita promissione, providentia, & prædestinatione divina.

Præterea obijciunt nomen gratiæ efficacis inventum fuisse a Calvino; quale autem iudicium feras de sententia tali auctore propagata? Sed his reponimus Calvinum appellare gratiam eo sensu efficacem, quod ipsa omne opus salutare efficiat nihil libero arbitrio operante: at nos dicimus efficacem, quod ipsa faciat, ut faciamus. Addimus Augustinum non solum appellasse efficacem, sed & *efficacissimam* atque *omnipotentissimam*. Dicimus vocabulum etiam intrusum ab hæreticis ad labefactandam Catholicam veritatem, posse retineri ad hanc illustrandam &

con-

confirmandam; uti vocabulum *Homoousion*, quod in ore Sabellianorum præfert sensum hæreticum, receptum est ad extirpandam hæresim Arianam. Demum ut recentiores nobis objectant errores Calvinii, ita Semipelagiani opponebant Augustino dogmata Manichæorum, asserentes ex illius circa gratiam & prædestinationem doctrina induci fatalem necessitatem, ut vidimus lib. vi. primæ partis cap. 6. mom. 2. Quale autem iudicium feras de objectis Massiliensium?

Huc etiam spectant omnia argumenta, quæ pro scientia media afferuntur tam ex increpatione Corozaitarum, & Bethsaitarum, quam ex iis Augustini locis, in quibus videtur adstruere gratiam *congruam* ad sensa Molinistarum. Verum ad hæc responsum est lib. iv. cap. 12. eandem gratiam quæ in Tyriis & Sidoniis fuisset efficax, in Corozaitis & Bethsaitis talem non fuisse ob istorum obdurationem, ut Augustinus scribit cap. 4. de Dono Perseverantiæ: quod ex præcedenti cap. vii. ubi fuse de gradibus & œconomia gratiæ pertractatum est, arbitror omnibus manifestum. Ostendimus etiam citato cap. 12. Augustinum commemorasse gratiam *congruam* sine præiudicio latentis consilii Dei, & locutum de *congruitate*, quam facit ipsa gratia, non quæ pendeat ab extrinsecis circumstantiis; atque id etiam superiori capite octavo iterum confirmavimus. Non erimus ergo in his repetendis nimium importuni, ac morosi. Quod etiam obijciunt, ex nostris principiis removeri virtutes, induci desperationem, ac bonorum operum studia torpescere, in libro de Prædest. Sanctorum cap. xv. fuit evidentissime refutatum. Cumulate quod nos ibidem Monitione V. explicavimus, demonstrat secunda pars Institut. Theologicarum, quæ prodierunt Leodii anno 1705. Et MSS. de Gratia, quæ fuerunt ad usum Patris Desirant Doctoris Lovaniensis, ubi cap. 6. probatur Doctrinam de Gratia per se efficaci esse fundamentum omnis virtutis Christianæ iisdem plane argumentis, quæ producta sunt in Institutionibus Leodiensibus. Hæc itaque omnia sufficit modo revocasse ad memoriam.

Unum argumentum superest adversus sententiam nostram, quod Thomistis repetentibus gratiæ efficaciam a dominio Dei, & a dependentia causarum secundarum, nihil asfert incommodi. Est autem: Admittitur a

nobis gratia ab intrinseco efficax in hoc tantum statu, ac titulo infirmitatis. At infirmitas exigit solum, ut tantæ vires restituantur infirmo, quantæ sunt in morbo, quo laceratur. Homini ergo qui trahitur in malum a concupiscentia quatuor graduum, sufficit si medicinalis Christi gratia inspiret sanctam dilectionem, ut quatuor: neque necessaria delectatio est victrix ac prædeterminans.

Verum respondetur eo ipso, quod gratia efficax admittitur ob creaturæ rationalis infirmitatem, efficacem esse ex intrinsecis suis. Primo quia, ut ostendimus, huius gratiæ proprium est tribuere non tantum *posse*, sed etiam *velle*, atque subvenire infirmitati voluntatis humanæ, ut indeclinabiliter operetur. Deinde, quia cum trahatur animus delectatione, si ex æquo afficiatur delectatione sancta & noxia, nunquam se inclinabit in unam potius, quam in alteram; sed pendebit anceps, donec una sit altera robustior, eamque deprimat. nullus enim nisi a fortiori vincitur ac superatur; & voluntas vetus & nova, dum ista illam non superat, & pugnant conflictatione, discordando dissipant animam; ut Augustinus docet lib. vii. Conf. cap. 5. Tertio, quia in æquali gradu concupiscentiæ & gratiæ, gratia concupiscentiæ, non concupiscentia gratiæ succumbet; quia homo, etiam cum æquali virtute, maiorem habet ad malum, quam ad bonam, inclinationem; & ideo Augustinus scribit de corrupt. & grat. cap. 12. *Nam si in tanta infirmitate vitæ huius, in qua tamen propter elationem reprimendam perfici virtutem oportebat, ipsis relinqueretur voluntas sua, ut in adiutorio Dei, sine quo perseverare non possent, manerent si vellent, nec Deus in eis operaretur ut vellent: inter tot & tantas tentationes infirmitate sua voluntas ipsa succumberet, &c.* Denique agere & non agere in æquilibrio virium, & determinare seipsum absque efficaci Dei præmotione, est liberi arbitrii sani & robusti, non autem infirmi. Sed de gratia par se efficaci hæc satis.

CAPUT XII.

De Theologico, & pervulgato Axiomate, Facienti quod in se est Deus non denegat Gratiam.

SYNODUM Palestinam damnasse Pelagianam propositionem *Gratia datur secundum merita nostra*, diximus cap. 2. huius libri. De ipso nunc Pelagianorum capitali dogmate agendum est breviter: cum refellatur argumentis omnibus, quibus Gratiae necessitatem, & initium cuiusque supernaturalis operis a Deo in præcedentibus, & consequentibus disputationibus propugnamus, necnon in libro de Prædest. Sanctorum cap. 3. Aliquam tamen operam a nobis postulant varia Scholasticorum placita; non enim defuere qui naturalibus operibus crederent vim inesse meriti tantum *de congruo* ad beneficia supernaturalia obtinenda, & qui existimarent posse homines naturæ viribus sese ad gratiam disponere. Atque dispositionem hanc quidam positivam dixere, quidam vero negativam tantummodo, quatenus minora committentes peccata, non adeo sunt obdurati & obcæcati, ut Deo vocanti resistent. Est autem inter dispositionem & meritum nonnihil discriminis; quoniam illud movet quodammodo largitorem gratiarum, ut velit beneficia conferre; dispositio aptat ac præparat subjectum, ut si conferre velit, eadem non respuat. Postremam hanc sententiam tenuerunt Durandus, Scotus, & Gabriel, ut scribit Estius libro 2. dist. 26. §. 34. nec non alii plures apud Ripalda de Ente supernat. disput. xvii. sect. 1. & seqq. Molina, ejusque Sectatores bene multi docent facientibus quod in se est per vires naturæ inditas Deum suam gratiam largiri, non quod opera naturalia aut illam mereantur, aut ad illam positive disponant, sed lege quadam, & pacto inito a Deo cum Jesu Christo, ut bene utentibus ratione ac lumine naturali, promissione quadam ex divino beneplacito supernaturale auxilium minime denegetur. Non est tamen inter Propugnatores scientiæ *mediæ* hæc opinio communis, sed eam rejicit Suarez de Prædest. SS. lib. 2. cap. vii. num. 24. immo num. sequenti nititur demonstrare, quod si vera sit, opera naturalia promerentur gratiam *de*

congruo. Vasquez etiam 1. p. dis. 91. cap. 10. scribit illam accedere ad errorem Massiliensium, & horum errorem sufficienter non effugere demonstrat Martinez in Theologicis disputationibus de Gratia disp. 3. sect. 2. Reprobat hanc legem & pactiōem etiam memoratus Ripalda disp. xvii. sect. 3. n. 17. Oppugnant denique illam omnes Augustini discipuli, & quotquot controversias Pelagianas limatulo iudicio versarunt.

Indubitatum est hanc definitionem, *Gratia non datur secundum merita nostra*, sive quod idem est, *non est debita operibus naturalibus*, non tam spectare ad gratiam habitualement, quam ad actualem, idest, non ad illam solum, quæ *formaliter* iustificat, sed etiam ad illam, quæ ad justificationem disponit. Enimvero de gratia potissimum actuali erat Catholicis adversus Pelagianos concertatio; atque argumenta Augustini deprompta vel ex gratia fidei necessaria ad credendum, vel ex adiutorio implorando etiam a iustis ad perseverandum, satis evincunt de auxilio præsertim actuali ac præveniente fuisse cum Pelagio discrimen. Certum est etiam, quod augmenta gratiarum & vita æterna meritis retribuantur, si meritorum nomine ea intelligas, quæ cum divina gratia comparat sibi liberum voluntatis arbitrium: unde ipsa gloria appellatur simul & misericordia & corona iustitiæ; misericordia, quia omnes opera, quæ a Deo misericorditer nobiscum operante non efficiuntur, sunt ad vitam æternam capessendam sterilissima: corona autem iustitiæ, quoniam tamquam merces rependitur meritis auxiliante gratia Dei comparatis. Quibus prænotatis sit.

PROPOSITIO I. Operibus naturalibus nec de condigno, nec de congruo mereri possumus supernaturale Gratiae adiutorium.

Demonstratur primo ex Scripturis. Docent enim Sacrae Literæ a nobis nihil fieri sine gratia, quod ad veram pietatem pertineat: *Sine me nihil potestis facere*, inquit Salvator Jo. cap. xv. 5. & cap. vi. 4. *Nemo potest venire ad me, nisi Pater, qui misit me, traxerit eum*. Docent omne opus salutare a Dei gratia præveniente suum habere principium: *Qui incipit in nobis opus bonum*, inquit Apostolus ad Philipp. i. 6. & cap. proximo v. 13. *Deus est qui operatur in nobis & velle & perficere*. Docent neminem prius aliquid Deo tribuere, propter quod gratiæ be-

beneficia rependat, *Quis prior dedit illi, & retribuetur ei?* Ait idem Apost. ad Rom. xi. 35. & in prima ad Corinth. cap. iv. 7. *Quid autem habes quod non accepisti?* Docent ad rationem gratiæ pertinere, ut non sit debita operibus: *Si autem gratia, jam non ex operibus, alioquin gratia jam non est gratia*, ait idem Apostolus citato cap. xi. ad Rom. v. 6. At si operibus naturalibus aliquo pacto gratia foret debita, posset homo aliquid ad salutem pertinens suamet virtute patrare; posset gloriari a se bonum opus inceptum esse; posset asserere, se priorem aliquid dedisse Deo, & habere meritum aliquod a Deo non acceptum; posset denique contra Apostolicum testimonium affirmare gratiam conferri ex operibus. Nul- lum ergo meritum inest cuilibet operi naturali ad divinarum gratiarum beneficia obtinenda.

Idem ostenditur ex Conciliis. Inter quæ Diospolitano oppositum errorem damnasse vidimus supra, & aperte tradit Augustinus in i. contra Jul. cap. 5. De Gest. Pelagii cap. 29. de Peccato Orig. cap. 6. & in Epist. ad Paulinum 106. sive 186. Confirmat eandem damnationem II. Arausicanum Can. 3. 4. 6. Concilia Africana apud Prosperum cap. x. contra Collatorem, & Tridentinum, a quo sess. 6. Can. 2. definitum est, neminem sine præveniente Spiritus Sancti illuminatione posse credere, sperare, aut pœnitere sicut oportet, ut ei justificationis gratia conferatur, & Can. 5. ipsius justificationis exordium in adultis a Dei per Christum Jesum præveniente gratia sumendum. Si autem naturalia opera Deum ad gratiam conferendam allicerent ac moverent, ab illis sumendum esset salutis, & justificationis initium. Non ergo alliciunt, nec permovent.

Augustini autem, cui Patres alii subscribunt, innumera sunt loca. Non enim Dei gratia, gratia erit ullo modo, nisi gratuita fuerit omnimodo, inquit de peccato Originali cap. 24. & rationem affert, quia caritas per Spiritum Sanctum, qui ubi vult spirat, non merita sequitur, sed ipsa merita facit. In lib. etiam de Prædest. SS. cap. 2. demonstrat non recedere a sententia Pelagii, quam ipse in Episcopali iudicio Palestino damnare compulsus est, Gratiam Dei secundum merita nostra dari, quisquis arbitrat ex nobis esse initium fidei, aut bonæ

voluntatis conatum, cui retribuatur supplementum ejus, & si quid aliud fideliter poscimus. Sed non opus est in re notissima diutius versari. Tantummodo insigni aliquo testimonio demonstrandum est, quæ hucusque fuere producta non esse accipienda de gratia ordinis naturalis, ut commentum sunt Pelagiani. Quos perstringens invictissimus debellator in Epist. ad Sixtum 105. nunc 194. *Abjiciatur (inquit) a Christianorum cordibus ista fallacia. Nam omnino non istam gratiam commendat Apostolus, qua creati sumus, ut homines essemus, sed qua justificati sumus, ut homines justi essemus. Ista enim gratia per Jesum Christum Dominum nostrum. Etenim Christus non pro nullis, ut homines conderentur, sed pro impiis mortuus est, ut justificarentur: quippe homo erat qui dicebat: Miser ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus? Gratia Dei per Jesum Christum Dominum nostrum. Et statim Augustinus demonstrans non solum gratiam justificationis, sed etiam fidem, omneque auxilium præveniens conferri absque ullo meritorum intuitu, ait: Possum quidem dicere remissionem peccatorum esse gratiam, quæ nullis præcedentibus meritis datur. Quid enim habere boni meriti possent peccatores? Sed nec ipsa remissio peccatorum sine aliquo merito est, si fides hanc impetrat. Neque enim nullum est meritum fidei, qua fide ille dicebat, Deus propitius esto mihi peccatori: & descendit justificatus merito fidelis humiliatus, quoniam qui se humiliat exaltatur. Restat igitur, ut ipsam fidem, unde omnis justitia sumit initium, propter quod dicitur ab Ecclesia in Cantico Canticorum, Venies & pertransies ab initio fidei, non humano, quo isti extolluntur, tribuamus arbitrio, nec ullis præcedentibus meritis, quoniam inde incipiunt bona quæcunque sunt merita, sed gratuitum donum Dei esse fateamur, si gratiam veram idest sine meritis cogitamus. Vide etiam de Prædest. SS. cap. 5., ubi demonstrat in sacris literis commendari gratiam, quæ bonos discernit a malis, non quæ communis est bonis & malis. Enimvero ille, quem coarcebat Apostolus scribens, Quis enim te discernit? non adversus pecus, nec adversus hominem alterum de aliquo naturali munere quod inesse posset & pessimo, sese inflabat; Sed aliquod bonum, quod pertineret ad vitam bonam, sibi, non Deo tribuens*

inflabatur. Et recte; nam Apostolus reprehendit Corinthios, qui de acceptis donis gloriabantur, & quasi illa haberent a se, ceteros contemnebant. Itaque certissimum est, non solum humanam naturam in qua conditi sumus, sed fidem, vocationem, & quidquid ad justificationem disponit, gratiam esse, quam mereri non possumus precedenti opere naturali; atque de hac gratia accipiendas esse Patrum, Conciliorum, & Scripturarum sanctarum auctoritates. Et quoniam fides meretur justificationem *de congruo*, & est revera initium salutis, opera autem naturalia nullo modo ad justificationem salutemque perducunt; dicendum est his nec *de congruo* divinam gratiam aliquem promereri.

Probatur denique omnibus argumentis productis præc. cap. ix. Si enim gratia daretur secundum merita, esset prædestinatio & gloria opus currentis atque volentis, & unusquisque per liberum arbitrium se a non electis discerneret; non foret Dei vocatio mirabilis atque occultissima: ageret homo, ut ageretur a Deo; frustra Deum orarent homines, ut eis inspiraret fidei ac bonæ voluntatis initium: nec in distributione beneficiorum Dei recurrendum esset ad inscrutabilia judicia.

PROPOSITIO II. Nemo potest se *posse* ad gratiam disponere; dispositionis autem *negativæ*, sive minoris obdurationis nullam rationem habet beneficentissimus largitor gratiarum in suorum dispensatione donorum.

Demonstro priorem partem I. Præmissis omnibus argumentationibus: si enim nos ad gratiam positive disponimus, possumus aliquid ad salutem spectans sine gratia Reparatoris; & justificationis exordium ex nobis est, cum ex nobis sit ad eam dispositio. Possumus etiam adversus alios inflari, gloriantes nos priores dedisse aliquid Deo, animam scilicet præparatam atque dispositam, & Deum nobis suamet beneficia non donare, sed retribuere. II. Expresse Concilium Arausicanum definit can. 6. *Misericordiam divinitus non conferri sine gratia Dei desiderantibus, conantibus, laborantibus, pulsantibus, aut quicquam tale facientibus nobis, atque fieri per inspirationem Spiritus Sancti, ut hæc omnia sicut oportet agere valeamus.* Quid est autem hæc dispositio, nisi forte

animi conatus, desiderium, labor, aut tale aliquid? Ubi etiam animadvertite, definire Concilium non tantum per naturalia opera neminem mereri supernaturalia dona gratiarum, sed ulterius ob nullam dispositionem, ob nullam operationem naturalem, *Misericordiam conferri divinitus*. Quibus verbis non solum aliquod meritum, verum & quamlibet dispositionem ad gratiam negat ex nobis esse. III. Tridentinum declarat quod *justificationis exordium a præveniente gratia sumendum est*: Dispositio autem ad gratiam est justificationis exordium: Ergo nequit esse dispositio aliqua istiusmodi, nisi a præveniente gratia. IV. *Aufertur gratia cum a libero prævenitur arbitrio*, ut inquit Prosper adversus Collatorem cap. 39. Hæc dispositio prævenit gratiam; Ergo gratiam negat & aufert. V. Aut hæc dispositio cum inspiratione gratiæ aliquo modo connectitur, aut non; si primum dixeris, Gratia est ex operibus; si autem, nulla est huiusmodi dispositio, quoniam accidentia quæ ad formam disponunt, habere debent cum ipsa forma aliquam connexionem.

Quod vero Deus in distributione gratiarum suarum non attendat ad minorem obdurationem, sive nihil ad gratiam conferendam moveatur a dispositione, quam appellant *negativam*, probat egregie Augustinus lib. i. ad Simplic. quæst. 2. ubi demonstrans neque majus ingenium, neque minora peccata, neque honestas utilesque doctrinas esse causam electionis gratiæ, *Sed cum hoc statuerem, inquit, ita me ridebit ille, qui infirma mundi elegit ut confundat fortia; ut eum intuens & pudore correptus ego irvideam & præ quibusdam peccatoribus castiores, & præ quibusdam piscatoribus oratores. Nonne advertimus nonnullos fideles nostros ambulantes viam Dei ex nulla parte ingenio comparari non dicam quorundam hæreticorum, sed etiam mimorum? Item non videmus quosdam homines cujusque sexus in conjugali castitate viventes sine querela, & tamen hæreticos, vel paganos? In i. etiam De peccatorum meritis cap. 22. num. 31. Unde enim fit (ait Sanctus Doctor) ut homo ab ineunte pueritia modestior, ingeniosior, temperantior, ex magna parte libidinum victor qui oderit avaritiam, luxuriam detestetur, atque ad virtutes ceteras provecior aptiorque confurgat, & tamen eo loco sit, ubi ei prædisari gratia Christi*

Christiana non possit? Quomodo enim invocabunt in quem non crediderunt, aut quomodo credent ei, quem non audierunt? Quomodo autem audient sine prædicante? Alius autem tardus ingenio, libidinibus deditus, flagitiis & facinoribus coopertus ita gubernetur ut audiat, ut credat, baptizetur, rapiatur, aut si detentus hic fuerit, laudabiliter vivat, In quibus docet exclamandum esse, O altitudo! quod sane non fieret consequens, si minora peccata & negativa dispositio divinam liberalitatem ad elargiendum gratias attraherent.

PROPOSITIO III. Neque lege, aut promissione aliqua, vel pacto largitur Deus supernaturalium gratiarum auxilia facienti quod in se est per vires naturales arbitrii.

Demonstratur I. argumentationibus præcedentibus. Enimvero si facienti quod in se est confertur gratia vi conventionis, aut legis, quamvis liberalissime ac beneficentissime sit constituta, non est amplius inscrutabile iudicium, quare unus trahatur, non alter; nec verum est gratiam a libero arbitrio non præveniri, Deumque in nobis bonorum operum primordia inchoare. II. Dum quæritur de lege aliqua, aut promissione Divina, non est aliquid pro libito affirmandum, sed juxta Scripturarum sanctarum, aut Apostolicarum Traditionum revelationem. Inde vero non constat Deum cum Christo hujusmodi iniisse pactum: siquidem ubi testatur Deus non derelicturum quærentes se, & expectare conversionem nostram & velle salutem, docet etiam se omnia operaturum in nobis, a se gressus hominis dirigi, a se converti corda mortalium, & a se voluntatem præparari; uti probatum est cap. 3. de Prædest. SS. Cum ergo nequeat ex his locis Molinianum pactum inferri, debemus illud tamquam commentitium refellere, eo vel maxime quod gravissimis censuris in ipsum Theologi plures animadverterunt. III. Ut fatentur Ripalda & Martinez, videtur concordare cum erroribus Massiliensium. Et merito: non enim hi asseriebant nos per opera naturalia mereri gratiam, sed Deum expectare hæc opera, ut gratiam impertiat, ut constat ex verbis Cassiani Collat. XIII. cap. 13. *Ita semper gratiam Dei nostro in bonam partem cooperatur arbitrio, atque in omnibus illud adjuvat, protegit ac defendit, ut nonnunquam etiam ab eo quosdam conatus bonæ voluntatis vel exigat, vel*

Berti Theol. Tom. III.

expectet. At posita lege ac pactioe Moliniana Deus ut gratiam conferat exigit vel expectat opera naturalia. Hujusmodi pactum ergo, & lex hujusmodi habet cum erroribus Cassiani magnam affinitatem. Quod sane argumentum non solvitur, si dixeris non semper gratiam Dei expectare ut velimus, & plerumque omnem nostrum conatum provenire ex Deo: quoniam & hoc fatebatur Cassianus ipse apud S. Prosperum libro contra Collatorem cap. v. ubi Semipelagianum exagitant, Et satis (inquit) te contra Pelagianorum calumnias præcavere existimas, si quod in universitate vocatorum sentiendum est, id nobis in portione concedas? & cap. x. ejusdem libri, Quasi multum gratia tribuas, si in quorundam mentibus bonæ voluntatis initium sit ex gratia Dei, in aliis ex sola natura. Ex quibus verbis Martinez scribit consequi evidentissime, quod non dissentit a Cassiano, qui dicit non semper gratiam Dei conferri facienti quod in se est ex viribus natura, cum aliquando conferatur etiam non facienti, imo nolenti ac resistenti. IV. Nec illud verum est; quod adversarii contendunt, gratiam conferri ex Dei liberalitate, si debeatur ex lege & pactioe; ut probatur auctoritate & exemplo. Docet quippe Augustinus lib. 11. ad Bonif. cap. 8. n. 18. quod si per nos incipit cupiditas boni, ipsum conceptum erit meritum, cui tamquam ex debito gratiæ veniat adiutorium, & sic gratia a Deo non gratis donabitur, sed secundum meritum nostrum dabitur. Et Prosper citato loco cap. 6. Quomodo autem non advertis te in illud damnatum incidere, quod velis, nolis, convinceris dicere, Gratiam secundum merita nostra dari; cum aliquid præcedere boni operis ex ipsis hominibus, propter quod gratiam consequantur, affirmas? Non enim nullius meriti haberi potest petentis fides, quærentis pietas, pulsantis instantia, præcipue cum omnes hujusmodi & accipere & invenire & intrare dicantur. Si ergo qui faciunt opera moraliter bona & gratiam accipiunt, & misericordiam inveniunt, quomodo eadem opera erunt nullius meriti? In parabola quoque Evangelica apud Matth. cap. xx. Paterfamilias denarium Operariis spondit conventionem quadam & pacto: & tamen debitum fuisse constat ex verbis illis v. 14. Tolle quod tuum est, & vade. Neque dicas hoc verum esse respectu Christi

E e

Do-

Domini, cum quo pactum initum est ; nam merces non solum imputatur iis, qui operarios conducunt, & paciscuntur de pretio : sed ut Apostolus scribit ad Rom. iv. 4. *ei qui operatur*. Quapropter si gratia tribuitur operibus naturalibus ex conventionem etiam liberali & munifica, imputatur *secundum debitum* & Christo qui scdus una cum Patre sancivit, & hominibus singulis quod in se est exercentibus. V. Postremo, ut ratiocinatur Thomas de Lemos lib. iv. Tract. 6. Quis non videt juxta hanc Molinistarum doctrinam posse tuto defendi dogmata Pelagiana, quod omne opus bonum sit ex nobis, non a pravenientis gratiæ auxilio, & conatibus nostris se inferat Deus adjuvando possibilitatem, & largiendo sanctæ operationis incrementum ?

Sequitur ex dictis, Theologicum axioma, quod Isaacus Habert demonstrat antiquissimum esse, atque ex Patribus derivatum, ita esse accipiendum, ut facienti quod in se est cum adjutorio gratiæ moventis & operantis Deus gratiam tribuat uberiores, sive fidem perfectam, sive justificationem, sive augmentum caritatis, sive gloriam ac sempiternam beatitudinem : atque ita prolatum esse, non ad divinam præmotionem evertendam, sed ad inflammandam torpentem hominum voluntatem. Recte itaque S. Thomas 1. 2. q. 109. art. 6. ad 2. *diceadum quod nihil homo potest facere nisi a Deo moveatur, secundum illud Joan. 15. Sine me nihil potestis facere ; & ideo cum dicitur homo facere quod in se est, dicitur hoc est in potestate hominis secundum quod est motus a Deo*. Si alia esset hujus pronunciati intelligentia ; aut Gratia daretur secundum merita, aut ad illam absque divino auxilio sese homo disponderet, aut interesset adumbrata a Molina conventio, aut possent impune vagari decreta Massiliensium ; quæ omnia mihi videor sufficienter refutasse.

SOLVITUR OBJECTO.

Argumenta Contrariorum, quoniam disputando de Electione Sanctorum ea singulatim expediri, atque hoc ipso loco studui præoccupare, explodam nunc brevi. Scripturis itaque, Patribus, rationique, inquit Adversarii, hæ positiones repugnant. Scripturis quidem ; nam in Prov. xvi. 1. legimus : *Hominis est animam præparare*. Zach. 1. 3.

Convertimini ad me, & convertar ad vos. Matth. xxv. 15. *Et uni dedit quinque talenta, alii autem duo, alii vero unum, unicuique secundum propriam virtutem*. Lucæ xi. 13. *Dabit spiritum bonum petentibus se*. Joan. 1. 12. *Quotquot autem receperunt eum dedit eis potestatem filios Dei fieri*. Apost. ad Rom. vii. 18. *Nam velle adjacet mihi, perficere autem bonum non invenio*. Et Apocal. iii. 20. *Ecce sto ad ostium, & pulso ; si quis audierit vocem meam, & aperuerit mihi januam, intrabo ad illum*. Nostrum est ergo disponi, converti, petere, uti naturali potestate ac virtute, velle, ostiumque aperire ; & Dei est adjuvare, & gratiam tribuere quærentibus, volentibus, petentibus, & pulsantibus.

Repugnant præmissæ theses & Patribus, Græcis præsertim ; Origeni, qui Hom. 29. super Num. ait : *Si offeramus Deo justitiam nostram, accipiemus ab ipso justitiam Dei*. Et Chrysostomus hom. 45. in Genesim, aliisque in locis plurimis docet, homines se prius ad gratiæ beneficia disponere, & hæc promereri. Idem affirmant Latini, Ambrosius in primis, qui lib. 4. in Lucam scribit *non dormientibus divina beneficia servari, sed observantibus*. Hieronymus in 1. contra Pelagium Dialogo ait : *Constat ergo inter nos, in bonis operibus post propriam voluntatem, Dei nos niti auxilio ; & cap. 2. Nostrum quidem est velle & currere, sed ut voluntas nostra compleatur & cursus, ad Dei misericordiam pertinet*. S. Augustinus in lib. xix. de Civit. Dei cap. 13. scribit Deum dedisse hominibus quædam bona huic vitæ congrua ; eo pacto æquissimo, ut qui mortalibus talibus bonis paci mortalium accommodatis recte usus fuerit, accipiat ampliora atque meliora, ipsam scilicet immortalitatis pacem, eique convenientem gloriam &c. Et in Opere contra Porphy. cap. 9. Deus, inquit, nulli unquam defuit qui dignus fuit, & cui defuit, dignus non fuit. Divus etiam Thomas de Verit. q. 14. art. xi. ad primum, docet quod si aliquis nutritus in sylvis ductum naturalis rationis sequeretur in appetitu boni & fuga mali, certissime ei Deus vel per internam inspirationem revelaret ea, quæ sunt credenda, vel aliquem fidei prædicatorem ad eum dirigeret, sicut misit Petrum ad Cornelium. Habet autem consimilia 1. 2. q. ult. art. 3. in C. atque aliis in locis.

Demum adversantur assertiones nostræ rationibus : quarum prima petitur ex anima rationali, cujus creationi non officit quod homo corporalem materiam præparet ac disponat : similiter nec gratiæ liberam largitionem tollit, si quis ad eam possit se naturaliter præparare. Altera desumitur ex efficacia Sacramentorum, quibus, cum sint sensibilia, & consent elementis ac verbis, iis tamen positis nectuntur institutione ac lege character & gratia. Tertia sit: Dummodo affirmetur gratiam non dari secundum merita, evitatur sufficienter Pelagianismus. Juxta Molinæ sententiam gratia non datur secundum merita, sed ex divina liberalitate ac beneficentia. Igitur juxta hanc sententiam Pelagianismus sufficienter exploditur. Ita impugnantur superius statuta argumentationibus a Divina scriptura, a sententiis Patrum, atque a ratione depromptis.

His omnibus constat quid sit respondendum ex dictis. Sacræ enim literæ commendant liberum arbitrium, sed minime tollunt gratiam prævenientem; siquidem ex opposito docent *preparari voluntatem a Domino*, Prov. 14. vers. 70. Deum operari *in nobis velle & perficere*, ad Philip. 11. 13. atque his similia superius producta: de quibus videndus Augustinus in 11. de Peccat. meritis cap. 18. & 19. Quod objicitur ex cap. 16. Prov. solvitur his verbis a D. P. Aug. lib. 11. ad Bonif. cap. 9. n. 19. *Sed nimirum quod scriptum est, Hominis est preparare cor, non bene intelligendo falluntur, ut existiment cor præparare, hoc est, inchoare sine adjutorio gratiæ Dei, ad hominem pertinere. Absit ut sic intelligant filii promissionis, qui cum audierint Deum dicentem, Sine me nihil potestis facere, quasi convincant eum dicentes, Ecce sine te possumus cor præparare: & num. 20. Ecce Dominus admonet ut præparemus voluntatem, in eo quod legimus, Hominis est preparare cor, & tamen ut hoc faciat homo adjuvat Deus, quia præparatur voluntas a Domino, & aperit os ita jubendo, ut nemo possit, nisi id faciat adjuvando, cui dicitur, Labia mea aperies. Plura ibidem. Similiter virtus illa, secundum quam Deus unicuique talenta distribuit, non est absque præmotione Spiritus Sancti, ut recte S. Thomas 2. 2. q. 24. art. 3. Quamquam necesse non est, ut in parabolis omnia prorsus rei significatæ respondeant. Sunt & qui hunc locum expo-*

nunt de gratiis gratis datis, & muneribus Ecclesiasticis, quæ ut plurimum conferuntur hominibus naturali virtute exornatis; licet hæc etiam Deus quandoque largiatur infirmioribus. Ad vers. 12. Joannis respondet S. Pater Enarrat. in Psal. 120. *Unde accepisti hanc potestatem? Credentibus, inquit, in nomine ejus. Si ergo credis, ipsa tibi potestas data est.* Vide & cap. 3. n. 6. libri 1. contra duas Epist. Pelag. Verborum Apost. ad Rom. vii. sensus est, bonum velle, quod nobis adjacet operante Dei gratia, ut aderat Paulo vocato jam atque justificato, non sufficere ad perfectionem bonorum operum absque gratia Dei cooperante, ob pravam cupiditatem captivantem in lege peccati, ut statim explicat dicens, *Non enim quod volo bonum, hoc facio*, possibilitatem perfectionis suæ ponens in Dei gratia; ut Augustinus scribit lib. 111. num. 73. Op. Imperf. Locus Apocalypf. demonstrat oppositum, videlicet, Deum pulsare ad ostium, antequam homo aperiat, & gratiam vocantem præcedere voluntatis humanæ conatus.

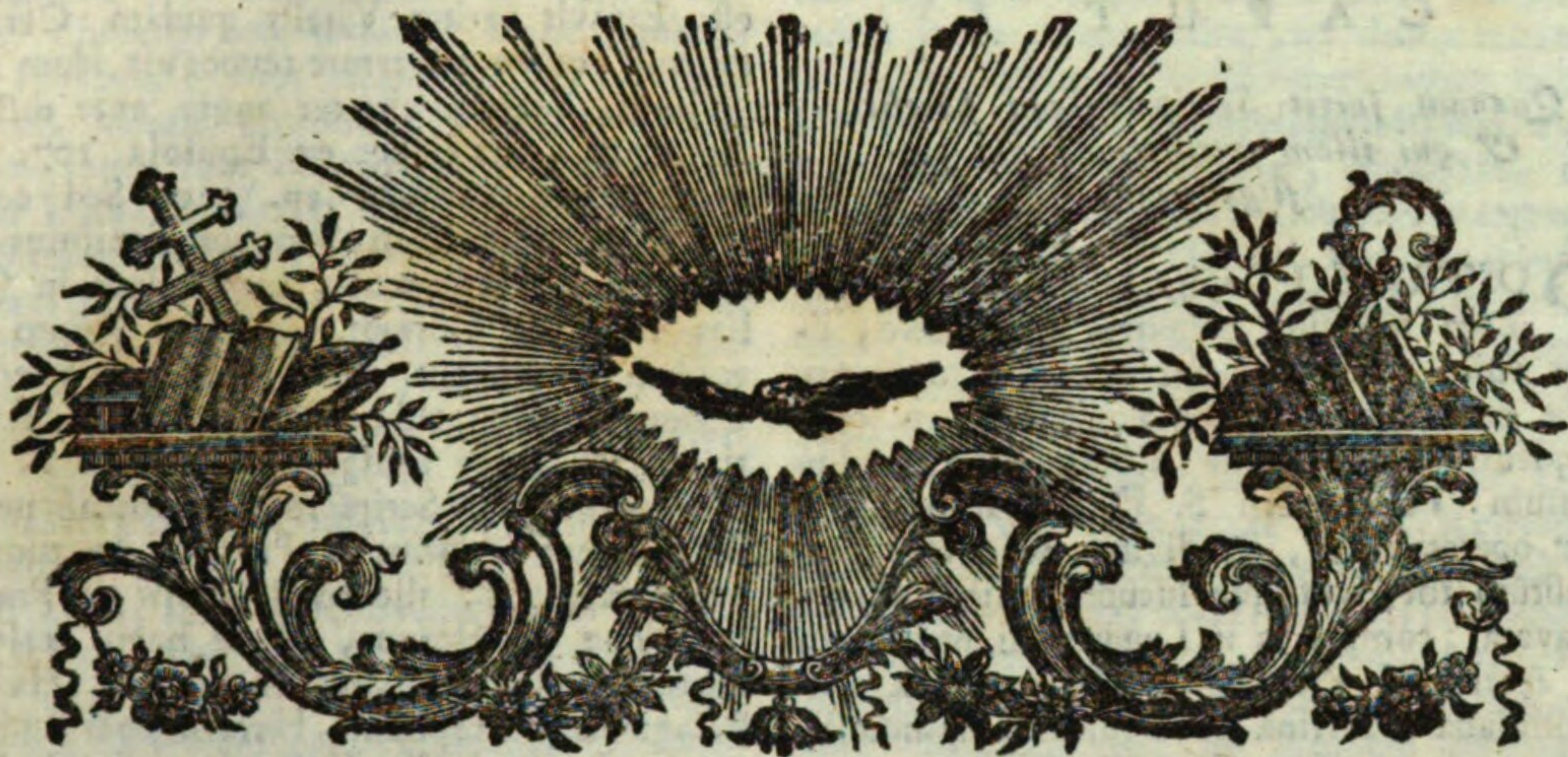
Idem est sensus Patrum: qui affirmant nos per liberum arbitrium divina gratia præmotum ad justificationem, & ad ampliora beneficia disponi. Ita Chrysostomus, & Ambrosius. De illo tamen, quoniam nonnulli ausi sunt illum Semipelagianis connumerare, instituam iterum orationem. Origenem ii, quibus placet lavare laterem atque Aethiopem, poterunt eadem responsione explicare: nos enim de illo prolatum cap. 1. judicium nolumus retractare. D. Hieronymi in primo dialogorum verba significant quæstionem inter Catholicos & Pelagianos non fuisse, an detur in nobis liberum arbitrium, cujus est velle & currere, neque an detur gratia consequens, a qua est operis consummatio: unde Critobolus agens Pelagiani personam respondit: *Constat, & super hoc nulla contentio est.* Igitur erat controversia de gratia adjuvante & operante, quæ antecedit omnem motum bonæ voluntatis, eamque gratiam Atticus propugnaturus ait: *Non sic donata est liberi arbitrii gratia, ut Dei per singula tollatur adminiculum.* Rectissime autem Augustinus in lib. xix. de Civit. Dei cap. 13. ait, quod bene utentibus bono quolibet temporali æquissimo pacto rependitur æterna gloria: at opus habet mortalis homo, ut bene utatur temporalibus bonis, *magisterio divino*

cui certus obtemperet, & adjutorio ut libere obtemperet, inquit S. Pater capite proximo. Mitto quæ Gregorio de Valentia textum hunc proferenti contigisse narrat Auctor Historiæ de Auxiliis pag. 302. postremæ editionis. Adverto etiam dici ab Augustino *passum acquissimum*, ideoque non agi de benefica conventionem Molinistarum. In memorato contra Porph. Opusculo ait S. Pater Deum non defuisse iis, qui digni fuerant, ita tamen ut ipse dignos fecerit sua vocatione & proposito, ut explicat in 11. Retract. cap. 31. Quod attinet ad S. Thomam, quidam dicunt priorem retractasse sententiam: nos arbitramur ubique locutum absque præjudicio præmotionis divinæ, ut constat ex 1. 2. q. 109. art. 6. ad 2. & q. 112. art. 3. in Corpore.

Nec perdifficile est oppositas argumentationes elidere: quarum prima in Adversarios retorqueretur. Rationalis quippe anima, cum certas materiei dispositiones exigat, est naturalis corporum forma, iisque debetur: esset ergo & gratia naturalis quædam perfectio, si homo ad illam se nativa potestate disponderet. Pertinent enim cum dispositio, tum forma ad unum, eundemque ordinem. In secunda latissima est disparitas, quoniam Sacramenta, in quorum participatione dignoscitur Ecclesia visibilis, debent constare sensibilibus elementis: supernaturalis autem res pendere non debet a naturali, nisi huic divina virtus accedat. Ceterum hæc quoque

argumentatio retorqueretur; quandoquidem nemo vi Sacramentorum percipit gratiam, si contritionem habeat tantummodo naturalem: igitur naturalis dispositio ad gratiam obtinendam non sufficit. Ad postremam respondeo, ipsum P. Molinam in Epistola, quam refert Herice de Præd. d. 27. cap. 7. nec non Ripalda & Martinez citato loco, fateri necessarium non esse ut quis incurrat in Semipelagianorum errores, meritum concedere conatibus solius naturæ, cum sufficiat iis subungere gratiam pedisequam. Quare sub finem laudatæ sect. 2. inquit Martinez: *Satis constat illius sententiæ auctores non effugere, quantum par esset, doctrinam Massiliensem.* Id vero demonstratum est supra in tertia Propositione. In Censura etiam San-Germanensi dicitur eandem sententiam *Semipelagianismum instaurare mutatis tantum vocibus.* De qua Censura Contensonius, Juenin. Piette. Nihilo tamen minus habeant ista solam conclusionem, quæ de arte Dialecticorum descendit: hoc nobis asserentibus non esse in nobis, quid amet Deus, nisi ex illius liberalissima & munificentissima largitate, atque repetentibus cum Prospero, quinto ac sexagesimo Epigrammate:

*Tales a Domino, quales formamur, amamur;
Non quales nostris extitimus meritis.
Sanctificet, doceat, plantet, riget, excolat, ornet:
Et sibi perpetuo, quod placeat, faciat.*

DE THEOLOGICIS DISCIPLINIS

LIBER DECIMUS QUINTUS.

S I V E

DE HÆRESI SEMIPELAGIANA:

RELIQUIAS Pelagianorum, sive sparsos circa Christi Gratiam errores, postquam Augustinus Pelagii hæresim profligaverat, proximo libro decrevimus infectari. In his autem vellicandis occurrunt nobis monita quædam utilia ad doctrinam simul, atque ad mores spectantia: quorum primum est, perniciosas hæreses, ubi semel radicem fixerint, non absque magna difficultate, firmissimoque Apostolicæ auctoritatis judicio extirpari; & aliquando recisas talia germina emittere, quæ solent surculis, nisi opportune evellantur, abundantioribus fruticari. Alterum est, viros quoque percelebres, quales fuerunt Vincentius, Cassianus, Hilarius, erroribus fieri interdum obnoxios: unde debe-

mus attendere quid habeamus ex nobis, quid ex munere Largitoris; ne aliquis nostrum adversus alterum gloriatur, sive scientia præditus sit, sive decore atque honestate virtutis. Postremo denique Cœlestini, ac Prosperi exemplo docemur, quanto nobis studio pro Christi Gratia, amplissimoque Augustini Nomine pugnandum sit, aut audeant Adversarii magnificare humanæ libertatis conatus, aut illam nitantur evertere, aut opponant ejusdem cum divinis constitutionibus repugnantiam; quod cum Augustinensum præsertim discipulorum intersit, iis merito post Pelagianam hæresim trado Semipelagianam breviter Historicis, & Dogmaticis thesibus refutatam.

CAPUT I.

*Quenam fuerit Semipelagiana hæresis,
& qui illam intruserint, qui pro-
figaverint.*

POSTREMO Capite etiam Semipelagianam hæresim cœpimus oppugnare; illius enim decreta fuerunt bonam voluntatem, quæ fidem præcedit, ex nobis esse, in consequentibus non deesse divinæ Gratiæ adiutorium. Posteaquam S. P. Augustinus gratiæ operationem, ac divinæ voluntatis propositum tot, tantisque lucubrationibus confirmaverat; complures in Lugdunensi præsertim, & Arelateni Provincia, arbitantes ex Augustiniana Doctrina consequi fatalem necessitatem, in oppositam sententiam abierunt, tria dogmata ex adverso constituentes. Fuit primum, iustitiæ aliquod initium, bonam scilicet voluntatem credendi esse ex nobis absque divinæ gratiæ auxilio: ex hujus autem fidei & voluntatis merito gratiam & justificationem conferri: unde hæc erat illorum vox, ut scribit Petrus Diaconus ad Fulgentium, *Meum est velle credere, Dei autem gratiæ est adjuvare*. Deinde asseriebant Prædestinationem nullam esse, nisi ex meritum præscientia, & parvulos etiam eligi ex prævisione operum, quæ facturi essent, si viverent; posse augeri, vel minui prædestinatum numerum electorum, & posita electione secundum gratiam, inutiles esse hortationes & correctiones. Ita scripserunt ad Augustinum Hilarius & Prosper, atque ita contendit Faustus de libero arbitrio lib. 1. cap. xi. & lib. 2. cap. 3. Tertio, quod confectarium hujus est, dixerunt perseverantiam non esse speciale Dei donum præparatum iis, qui sunt a massa perditionis prædestinatione discreti: ut constat ex Resp. Prosperi ad vii. objectionem Gallorum. Pertractabimus hoc libro de priori tantum dogmate, in quo revixit hæresis Pelagiana; quoniam de Prædestinatione disseruimus in prima Parte, & de Perseverantia disputabimus libro xviii. Non male dixeris hujus hæresis originem ad antiquiora tempora referendam. Ipsum Augustinum nondum Episcopum similiter errasse; ex ipsius confessione didicimus in cap. 3. de Prædest. SS. Similia tenuisse quosdam Monachos Adrumeti circa annum 424. sed

statim ab Augustino correptos, alibi scriptum est. Erravit pariter Vitalis quidam Carthagenensis, quem ab errore revocavit idem Augustinus, quatuor circiter annis ante dissidia Adrumeti, ut liquet ex Epistola 107. vel 217. scripta vertente an. 420. Sed cœpit coalescere in Sectam Semipelagianismus anno 428. aut insequenti, cum delato in Gallias libro de Corrept. & grat. scripto ad eosdem Monachos Adrumetinos, cœperunt Lirinenfes Monachi, inter quos aliqui scientia & sanctitate conspicui, insectari S. Patris doctrinam. Scripserunt ea occasione ad Augustinum Hilarius & Prosper, quorum acceptis Epistolis, ille edidit libros de Prædestinatione Sanctorum, & de bono perseverantiæ, referens etiam de reliquiis Hæresis Pelagianæ triumphum. Horum Semipelagianorum ducem fuisse Cassianum scribit Norisius lib. 2. cap. 1. & 5. ante Norisium Vossius lib. 1. cap. 7. Suarez Prolog. v. de Grat. cap. v. Petavius de Hist. Pelag. & Semip. cap. x. nu. 11. Gonzales Controv. iv. art. 10. quibus accedunt Tournely q. 3. pag. 91. Isaac Habertus lib. 2. cap. vii. §. 3. cum Theologorum, & Historicorum maximo numero. Infeliciter eum purgare conati sunt, quos refellit Norisius in Appendice cap. 2. necnon Henricus Cuykius, Possévinus, Petrus Ciaconus, Thomas Pius, & ex Scholasticis novissime Antonius Boucat de Grat. Dissert. Præambula art. vii. Fuit autem Cassianus primum Diaconus S. Joannis Chrysostomi, postea Presbyter Massiliensis, insignis, & facundus Scriptor, ut appellatur in Chronicis Prosperi ad an. 433. nisi elogium istud infartum sit, quomodo annotavit Pontacus. Scripsisse Cassianum novimus de Institutis Cœnobiorum libros xii. Collationum libros xxiv. & adversus Nestorium de Incarnatione opus singulare. Collationes scriptas constat an. 432. ex notis Conradi Abbati. Urspergensis apud Gerardum Vossium lib. 2. de Hist. Latinis cap. xvii. contra Nestorium scripsit *absolutis Collationum libellis*, ut ipse testatur in libri ingressu: de Institutis autem Cœnobiorum ante editas Collationes.

Post Jo. Cassianum fuisse Ducem & Coryphæum Semipelagianorum Faustum Rejensem probat Norisius lib. 2. cap. xv. & in Append. cap. 3. Et quidem jure merito. Quippe in eadem sententia fuere Theologi Lo-

vanientes in Justificat. Censuræ, Baronius ad annum 490. Bellarminus de Script. Eccles. Theologi fere omnes, atque illustriores Historici. Suos nihilominus, ut mali omnes, habuit Patronos, inter quos celebrioris famæ sunt Driedo, & Ruardus Tapperus laudati a Vossio lib. 1. H. P. cap. 10. & Sirmondus & Cellotius a Norisio in memorato loco Appendicis. Faustus Lirinensium Monachorum Abbas factus an. 433. eisdem rexit annos supra viginti, electus post Maximum Episcopus Rejenfis. Scripsit de Spiritu Sancto, de Gratia & libero arbitrio, & libellos, atque Epistolas alias apud Gennadium.

Et hunc, idest, Gennadium adhæsisse Semipelagianis vera est, & communior sententia, quam tenent Lovanienses Theologi, Thomas Bradwardinus, Ferdinandus Mendoza apud Vossium loc. nuper laudato. Accedunt Bellarminus de Script. Eccles. Gonzales Controv. iv. art. 4. Norisius lib. 2. cap. 16. & Appendicis postremo. Baronius ad annum 388. & posterioris ætatis Scriptores eruditissimi, quos recensere non vacat. Sed neque huic defuit Defensor illustris, quem eloquenti Apostrophe compellat Norisius, Franciscus Suarez Prolog. v. de Gratia cap. 5. Scripsit Gennadius librum de viris illustribus, & multorum opinione de Ecclesiasticis Dogmatibus rejectum in Appendicem Tom. viii. Operum Augustini: & illum quidem circa annum 492. Porro si hi tres Cassianus, Faustus, Gennadius connumerentur a nobis inter Semipelagianos, neminem arbitror futurum, qui non fateatur nos aut meliorem causam suscipere, aut consentire præcipuis, gravissimisque Scriptoribus.

Aliqui sunt autem sanctitate, atque eruditione percelebres, quos Semipelagianos dici ægre ferunt nonnulli; inter quos eminent Vincentius Lirinensis, & Hilarius Arelatensis. Scripsit Vincentius Commonitorium an. 434. & Semipelagianus probatur a Norisio lib. 2. cap. xi. Non aliter sentit Scriptor Eminentissimus de Hilario Episcopo Arelatensi eodem libro cap. 2. Plures utrumque defendere aggressi sunt: sed cumulatius, nec servata erga Norisium moderatione, Bruno Neusser in Apologia, quam ex Prodromo Velitari retulerunt Bollandistæ ad diem v. Maji, & Franciscus Macedo in libro, cui titulus, *Commentationes duæ &c.* Qui nec

stili acrimonia, nec rationum vi potuerunt efficere, quin subscriberent Norisio viri literarum laude celebratissimi; uti dicam sequenti capite tertio. De Hilario tamen invaluit nuper opinio Semipelagianismum ejurasse; eaque unde muniatur, ostendam, de horum virorum celebritate dicturus, ut æquum est, non indigne. Gabriel Vasquez censet Semipelagianum etiam Joannem Chrysostomum; id vero prorsus immerito. E contra Theophilus Raynaudus operam perdidit in disputatione Theologica pro Defensione Valeriani Cenensis, non ut ipse putat, Cemelienfi, qui vixit ætate Fausti Rejenfis; cum Valerianus aperte Semipelagianum se prodat Homilia xi. xvii. & xviii. Verum de ipso, quemadmodum & de aliis obscurioris nominis. necessarium non arbitror pertractare. Similiter nec de Arnobio juniore, pro quo decertavit Vossius lib. 1. H. Pelag. cap. xi. pag. 569. refutatus a Norisio lib. 2. cap. 15. Disceptandum ergo erit, ut habeamus etiam rationem temporum, de Joanne Chrysostomo, de Cassiano, de Fausto, de Vincentio, de Hilario, & de Gennadio.

Quod priusquam facere aggrediar, dicam pauca de infelici exitu Semipelagianismi, & de gloriosis ejusdem Oppugnatoribus. Post Augustinum. de quo satis de Hist. Pelag. cap. 4. steterunt adversus Semipelagianos Hilarius & Prosper, & S. Patrem adhuc viventem de Massiliensium erroribus certiores fecerunt. Defuncto S. Parente, cum Semipelagiani redderentur audaciores, simul Romanam ad Cœlestinum profecti sunt, ut is novos Pelagianos reprimeret. Maxime autem enituit in horum extirpatione sollicitudo beati Prosperi. Scripsit contra eosdem Epistolam ad Rufinum anno 429. exagitavit Cassianum libro contra Collatorem circa annum 433. proximo anno 434. respondit ad Capitula calumniantium Gallorum, ad Objectivnes Vincentianas, & ad Excerpta Genuensium: edidit ipsa occasione Epigrammata plurima, & celeberrimum carmen de Ingratis. Num scripserit libros de Vocatione Gentium, inter Eruditos dissensio est; laudant tamquam genuinum illius opus Scriptores plurimi: negant Henricus Noris, & Vossius: relinquit iudicium disquisitioni Eruditorum Philippus Labbe. Eundem Prosperum contra vulgarem opinionem non fuisse Episcopum Regii Lepidi probant haud obscure Labbe,

be, & Norisius, ex quo Episcopum nunquam appellaverint aut Victorius Aquitanus, aut Gelasius Papa, aut Gennadius Massiliensis, aut Marcellinus Comes, aut aliquis veterum ante Honorium Augustodunensem, qui Gennadii verba transcripsit depravata Amanuensium errore. Episcopum tamen Regiensem, quamvis nullo certo argumento, agnoscunt post Honorium Scriptores Itali, Sixtus Senensis, Possevinus, Baronius, Ferrarius, Sigonius; nec non Thomas Braduardinus, Martinus Polonus, Trithemius, & Vossius. Is animadvertit cum Pontaeo in vet. libb. vocari Prosperum aliquando Episcopum Rheginensem, & Regium Italiae interdum dici Rheginum: affert etiam Inscriptionem extantem Regii in æde Carmelitarum, *Hic situs est Prosper, quo sancto Praefule Clerus &c.* Consentiunt antiqua Breviaria Regiensis Ecclesiae, & nostrum ad diem 24. Novembris. At hæc rigidioribus Criticis nequeunt plenissime satisfacere: ac nos dubitatione distrahimur. Nullatenus tamen assentiri possumus Bellarmino scribenti de Script. Eccl. Prosperum fuisse Episcopum Rheginensem in Provincia Provincia, quia subscripsisse invenitur Synodis Vasensi & Carpentorateni. Interfuit enim his Prosper Aurelianensis Episcopus successor Aniani; non Aquitanus, qui cum Augustino scripserit Epistolam circa annum 429. certe jam ætate grandævus, non potuit adesse memoratis Conciliis anno 527. & 529. celebratis.

Opera Sanctorum Prosperi, & Hilarii Coelestinus Papa scripsit contra Pelagianos Epistolam ad Galliarum Episcopos anno 431. Capitula huic Epistolæ annexa Coelestini non esse dudum viri docti observarunt, Vossius, Norisius, Natalis Alexander, Presbyteri Balzerinii, & Auctor Adnot. in Estlum dist. 26. lib. 2. §. 26. Nos tamen aliquando sub Coelestini nomine ea laudavimus exemplo Petri Diaconi, Cresconii, Dionysii Exigui, Vasquesii, aliorumque; quod jussu vel approbatione Coelestini fuerint a Prospero, vel ab alio defensore Augustini concinnata: atque ita sanctitati quorundam Semipelagianorum, qui certo definitioni Pontificis non repugnassent, melius consulitur. Enimvero in illis Capitulis aperte damnantur, qui fidem. piumque animi desiderium, ac primum bonæ voluntatis motum negant esse donum Gratiae. Commendat tamen Coelestinus Au-

gustinianam doctrinam, illiusque oppugnatores compescit. Idem præstitit Gelasius in Epistola ad Picanos Episcopos scripta Albino Consule, idest, anno 493. itemque Hormisdæ in Epist. ad Possessorem data sub annum 520. Eo vertente scripsit ad Africanos Episcopos exules in Sardinia Petrus Diaconus. Idem Episcopi in Synodali congressu anno 527. Semipelagianismum impugnarunt, & Augustini doctrinam Synodica Epistola probarunt & confirmarunt.

Tandem proscripta est Semipelagianorum hæresis in secunda Synodo Arausicana. Hanc celebratam sub Leone primo anno 443. aut 444. fuit olim fere communis opinio, ut liquet ex Præfatione ad opera Prosperi editionis Duaci; & ex Tom. 2. Conciliorum Surii. Verum jam constat habitam fuisse sub Felice IV. Decio Juniore V. Consule, hoc est, anno 529. ut observarunt PP. Mauro-Benedictini in Append. Tom. x. Op. Aug. Garnerius differt. 2. in Mercatorem, & erudita disputatione Gerardus Vossius lib. 1. H. P. cap. 53. Confirmavit Concilium Arausicanum Bonifacius II. in Epistola ad Hilarium Arelatensem data anno 530. Lampadio, & Oreste Coss. tum Synodus Valentina Imperante Lothario anno 840. ac postremo Tridentinum Concilium Sessione vi. habita anno 1546. Atque hæc de ortu, fortuna, & interitu Semipelagianismi.

C A P U T II.

Vindicatur S. Joannes Chrysostomus & nota Semipelagianismi.

QUAMPLURES Chrysostomi doctrinam ab omni Semipelagiano errore purgatam apertissime demonstrarunt, ut Ferdinandus Vellofilius Adv. in Tom. 1. q. 9. Sixtus Senensis lib. v. annot. 101. Alexander H. Ecc. Sæc. iv. c. 6. atque præter alios Scholasticos Ysambertus 1. part. q. 23. dist. 2. art. 4. L'Herminier Tom. 4. de Gratia pag. 151. & seqq. Isaac Habert. lib. 1. cap. 8. §. 3. & cap. 24. §. 5. Ant. Boucat. Dissert. Præambula de Grat. art. 6. & recentiores ceteri. Etsi vero loci ambigui eorum Patrum, qui floruerunt ante exortam hæresim Pelagii, & præsertim illorum qui ad populum habebant conciones, nequeant Semipelagianis asserre aliquid adjumenti ob-

validissimas rationes productas cap. 7. de Elect. Justorum, atque alibi repetitas; tanta nihilominus mihi est existimatio & auctoritas Joannis, ut aliorum nervosis doctisque vindicationibus aliquam & ego addam, per quam illata illi injuria veritatis vi, præsidioque propulsetur.

PROPOSITIO: Chrysostomus Semipelagianismum præfocavit potius, quam docuit.

Contexam ego S. Doctoris apologeticam argumentationem hoc pacto. In Semipelagianis quatuor sunt attendenda, aut primum ipsorum dogma jam a Catholicis omnibus refutatum; aut principia & doctrinæ capita, quibus illud firmare moliebantur; aut ex opposito argumenta, quibus oppugnatum est: aut Canones, quibus invenitur proscriptum. Quid enim aliud, ut dignoscantur Semipelagianismi notæ, necessum erit expendere? Sanctus autem Joannes Chrysostomus capitale Semipelagianorum assertum rejicit omnino, fontes, a quo profluit lutulentum illud dogma, illustrat & clarat: rationem primam, qua exploditur, ipse suppeditat: eadem verba Canonum, quibus damnatur, sunt ex illius verbis exscripta. Igitur Chrysostomus Semipelagianismum non intrusit, non fovit: sed compressit, & suffocavit. Singula sic demonstro. Primarius Semipelagianorum error est, initium fidei, aut bonæ voluntatis esse ex nobis. Error iste a Chrysostomo evertitur: ait enim Hom. 4. in cap. 2. ad Ephes. *Ne beneficiorum magnitudo exzollat te, vide quomodo te reprimit. Gratia, inquit, per fidem. Deinde ne rursus liberum arbitrium perimeretur, nostra etiam adhibuit; atque iterum illud idem sustulit, dicens, & hoc non ex nobis. Non enim fides, inquit, ex nobis. Nisi enim venisset, nisi vocasset, quomodo credere potuissemus! Quare nec fidei nostræ est, sed Dei: illud ipsum donum Dei est, ne quis gloriatur, ut nos erga Gratiā gratos reddat.* Quibus verbis fidelissime ad literam ex Græco translatis, ait eruditissimus Habertus, ubinam illa in Chrysostomum tamquam gratiæ ad fidem initiantis ignarum, aut inimicum, invidiosa criminatio? Certe tanquam spuma in scopulum illisa concidit, & evanescit. Homilia pariter XIX. in Epist. ad Roman. expendens ea verba, *Vide bonitatem Dei &c. Non dicit* inquit Chrysostomus *vide igitur virtutem tuam aut labores tuos; sed Dei bonitatem, osten-*

Berti Theol. Tom. III,

dens, quod universum ex superna gratia sit factum, instituensque credentem, ut tremat. En Chrysostomum capitale Semipelagianorum assertum verbis expressissimis refellentem.

Momenta vero Semipelagianorum erant, cum hortationes scripturarum affirmantium Deum expectare voluntates hominum & extendere tota die manus suas ad non credentes & contradicentes, nec non hominum esse præparare animam suam; tum libertas arbitrii, quam autumabant everti, si Dei constitutio humanas præveniat voluntates. His, ut in antecedentibus dictum est, respondent Catholici expectare Deum voluntatem deliberatam, divinæ vocationi obtemperantem, atque non coacte, non necessitate compulsam, & inhærentem mandatis; donari tamen illi misericorditer ut velit, ut faciat, ut veniat per gratiam prævenientem, & Spiritus Sancti illuminationem, inspirationemque dilectionis: ita ut non tollatur gratia, non denegetur arbitrium: illud quidem, quia non necessitatur, nec cogitur; illa, quia non expectat merita, sed facit. Quid vero Chrysostomus? Hæc ante exortum Semipelagianismum diserte tradidit, docens Deum non prævenire voluntates humanas, uti dogmatizabant Manichæi, impellente necessitate; quandoquidem dum meremur, aut demeremur, operamur cum deliberatione atque electione: totum autem opus, ideoque ipsam voluntatis primam in bonum inclinationem præsupponete gratiam moventem. Audi Joannem, vere Chrysostomum, idest aurei eloqui, Hom. 12. in Epist. ad Hebræos negantem auxilium præmovens, necessitatem inferens voluntati: *Non prævenit, ne perdat liberum arbitrium.* Verumtamen audi iterum hæc scribentem Hom. 12. in 2. ad Corinth. cap. 4. *Manifestum est sua quemque voluntate vel malitiam, vel virtutem eligere. Verum in nostra voluntate totum post gratiam Dei relictum est.* Est ergo apertissima sententia Chrysostomi, Deum expectare quidem voluntatis nostræ deliberationem & opus, ac nostrum esse manum aut ad ignem, aut ad aquam extendere, sed nihil, quod pertineat ad veram, & Christianam virtutem, a nobis fieri nisi post gratiam, licet hæc non ita nos præveniat, ut evertat liberum voluntatis arbitrium. Quamobrem uti Semipelagianismum non juvant ea loca Scripturarum sanctarum, quæ clamant nostra interesse, converti, vel-

F f

le,

le, quærere, parare animam; ita errorem illum non alunt, nec fovent sententiæ Joannis sæpenumero splendida oratione dicentis referre nostra credere, parere, & perfectioris sanctitatis ponere fundamenta.

Jam vero dicendum aliquid de ratione præcipua, qua Semipelagianus error subvertitur. Est ea deprompta ex verbis Apostoli in 1. ad Corinth. cap. 4. *Quid autem habes, quod non accepisti?* Iis testatur se fuisse convictum S. P. Augustinus, cum similiter erraret putans fidem, qua in Deum credimus, non esse donum Dei, tertio de Prædestinat. Sanctorum capite. Quanti ponderis hæc Apostolica verba sint ad revincendum Semipelagianismum dixi cap. xi. præcedentis dissertationis, repetam in hac, quarto, & longe melius commonstrat Doctor Gratia in quinto libri, quem nunc laudavi. Nec sentit oppositum S. Chrysostomus. Expendens Apostolicum testimonium Hom. xii. *Sed esto sis laudandus*, inquit, & *revera habeas donum, & hominum judicium non corrumpatur; sed neque sic oportet superbia efferri, quippe qui non ex te habes, sed a Deo accepisti. Quid igitur te habere simulas quod non habes? Sed esto habeas, habent & alii tecum. Igitur quod accepisti habes, neque hoc tantum, & illud, sed quicquid habes: non enim merita hæc sunt, sed Dei gratia. Quamvis fidem adducas, a vocatione eam accepisti; quamvis peccatorum veniam adducas, quamvis dona, quamvis virtutes, omnia inde tibi proveniunt. Quid igitur habes, queso, quod non acceptum habes?* Argumentum primum ac singulare istud est: eodem convictus fuit Augustinus: eodem Semipelagianos ipse oppugnavit; eodem usi sunt Canone 6. Patres Arausici.

Fluit nunc veluti sponte sua argumentationis nostræ pars quarta; & apparet in Chrysostomi Orationibus reperiri ipsa Canonum adversus Semipelagianos editorum verba, atque vim, auctoritatemque verborum. Dixi modo de Canone sexto Arausicano: hunc attuli non semel, & novissime cap. xi. & xii. de H. P. Facias, Lector, ejusdem Canonis cum recitatis verbis Chrysostomi collationem. Legas & Canonem alium Arausicanæ Synodi numero tertium. Ecce: *Si quis invocatione humana gratiam Dei dicit posse conferri, non autem ipsam gratiam facere, ut invocetur a nobis, contradicit Esaie Propheta, vel Apostolo idem dicenti: Inventus sum a non*

querentibus me, palam apparui iis, qui me non interrogabant. Hoc ergo Canone demonstratur necessitas prævenientis auxilii ex cap. 65. v. 1. Esaie, & ex 10. Epistolæ ad Romanos 20. Inquiramus nunc interpretationem Chrysostomi Hom. 18. in Epistolam ad Romanos. En illam: *Non dicit, quod ipsi per se Deum attrahere potuerint; sed & eorum, qui ex gentibus credebant, fastum dejiciens, ostendensque quod totum gratia sua perfecit, dicit, Ego palam apparui iis, & ego inventus sum.* Vides in Chrysostomo vel ipsos Canones Arausicanos? Ergo imperitus, aut ad audendum projectus esse debet, quisquis tamquam Semipelagianum rodit & vellicat præclarissimum Ecclesiæ Doctorem, qui prædamnavit Semipelagianismi capitale decretum; qui explosit fallacia Massiliensium interpretationes, & elisit argumentationes, antequam proferrentur; qui rationem primam ac validissimam pro necessitate gratiæ ad initium fidei promovit: qui præformavit Arausicanæ Synodi definitiones, & Canones. Hæc omnia præstitit Joannes Chrysostomus. Igitur Semipelagianismum præfocavit potius, quam docuit. Atque hæc erat propositio demonstranda.

CONTRARIA OBJECTO REPELLITUR.

In eandem cum Semipelagianis conspirasse sententiam S. Joannem Chrysostomum nititur probare Gabriel Vasquez disput. 89. cap. 4. ex Hom. 42. in Genesim, ubi docet Deum voluntatem nostram attendere, & ex Hom. 27. in qua ait aliquam ex nobis poenitentiam esse, ac proinde dilectionem & spem, quæ tamen de se non sufficiat ad delendum peccatum, nisi accedat gratia Dei; quibus similia tradit Cassianus Collat. 20. cap. 8. Eandem doctrinam habet Chrysostomus in Hom. de Daniele, & serm. 1. de Verbis Domini. Insuper addit Vasquez disp. 91. cap. 8. ex Hom. 17. in Joannem hæc verba Chrysostomi: *Hinc admoneri possumus Deum suis in nos beneficiis nostras non prævenire voluntates, sed a nobis incipiendum esse &c.* Urget & Hom. 12. in Epist. ad Hebræos, ubi parum a principio hæc habet: *Oportet nos eligere primum quæ bona sunt, & tunc ipse quæ sua sunt introducit: non enim antecedit nostras voluntates, ne lada-*

tur arbitrium. Possumus addere quæ scripsit Hom. 26. in Genesim de Noe: *Quandoquidem quæ sua erant omnia contulit, eorum etiam quæ a Deo sunt abunde potius est*. Et in Ps. 120. *A nobis principia*. Hom. etiam 8. in Epist. ad Rom. tradit fidem præcedere, & gratiam impetrare. Denique pluribus in locis affirmat gratiam iis conferri, qui reddunt se gratia dignos, ut Hom. 41. de Sancta Pelagia. Profecto quisquis docet a nobis esse virtutem, nos divinis beneficiis non præveniri, nostrum esse principium bonorum operum, ad nos pertinere ut velimus & præligamus, & gratiam dari iis, qui præbent se dignos gratia, is per omnia Semipelagianis adhæret. Adhæret ergo Semipelagianis Chrysostomus.

Rusp. dist. minorem: Semipelagianis consentit, qui docet virtutem esse a nobis deliberate operantibus & volentibus post gratiam prævenientem, & inspirantem nobis bonam voluntatem indeliberatam; qui docet nos prævenire divina beneficia, qualia sunt augmenta gratiarum, sanctitas & iustitia, incrementa virtutum, aliaque huiusmodi; qui docet nos præligere & velle, quatenus in voluntate nostra totum post præmoventem gratiam relictum est; qui docet denique Deum non antecedere voluntates nostras præmotione necessitante atque impellente; nego quod is Semipelagianis adhæreat. Qui hæc omnia docet excludendo gratiam præmoventem, ac prævenientem, concedo. At Joannes Chrysostomus gratiam hanc non excludit, ut supra demonstratum est. Ergo quamquam alicubi scribat, nos velle, nos prævenire beneficia Dei, nos præligere, nos dignos reddi voluntate nostra gratiis uberioribus, inter Semipelagianos immerito cooptatur.

Quamquam vero hæc responsio ex argumentatione nostra redditur manifesta: singula objecta a Vasquesio, & etiam aliunde superaddita cursitans repulsabo. Itaque Hom. 42. in Gen. loquitur Chrysostomus de eleemosyna, in qua Deus respicit voluntatem nostram, non censum; quod probat exemplo mulieris, quæ in gazophylagium duo tantum minuta projecit, & Sareptanæ viduæ, quæ Prophetam pavit Eliam. Huic quidem voluntati rependit Deus remunerationes gratiarum; sed hanc voluntatem num sine gratia a nobis esse docet Chrysostomus? imo animadvertit Sareptanam mulierem, ut Eliam

pasceret, a Domino habuisse præceptum & gratiam, & recitatis verbis Scripturæ, *Præcipiam mulieri viduæ ut pascat te*, statim ait, *Vide spiritus gratiam, dilecte*. Quod si in hac ipsa Homilia ait nos a Deo adjuvari dum enitimur ad virtutum agones; loquitur de gratia cooperante: opponens virtutem gratiæ iis, qui spectant quidem, sed non adjuvant in ludis Olympicis decertantes. Hom. 27. demonstrat justificationis gratiam non conferri adultis, nisi eos poeniteat, nisi sperent, nisi diligant. Et hæc sunt Semipelagianismi argumenta? Essent, si ad poenitentiam non requireret gratiam: sed hanc eodem loco commendat in servo, cui Dominus dimisit debitum, dicens: *Bonus Dominus non solum quantum petiit, sed quantum ne cogitare quidem ausus fuit, dedit*. Is enim ejus mos est, ut vincat, & præveniat petitiones nostras. Hæc frustra requires in Collationibus Cassiani, unde errores scatent Semipelagianorum, ut dicam proximo capite. In Homilia de Daniele loquitur de augmento gratiarum: Daniel enim, puerique alii iusti erant, & illos gratia prævenerat benedictionibus dulcedinis. Hanc tamen Homiliam non constat esse Chrysostomi, erudit pluribus repugnantibus. De augmentis gratiarum loquitur etiam in Hom. 26. de Noe, in 41. de Pelagia, & ubicunque de iustis instituit orationem. Etenim cum Noe perfectus dicatur, non consideratur a Chrysostomo in principio, sed in progressu virtutis: atque Pelagiam laudat martyrium patientem, postquam Dominus illi donaverat, ut pateretur. Martyres quidem fortiter pugnantes gratia Dei confortari verum est: nec gratia cooperans tollit prævenientem, quemadmodum subsequens ac perficiens non tollit cooperantem. Decima septima Homilia in Joannem sermo est non de prima vocatione ad finem, sed de beneficiis collatis Andreæ, quem sponte obtemperantem vocationi Dominus constituit Apostolum, & familiari consuetudine complexus est. Hunc tamen locum depravatum contendit Gonetus de Prædest. disp. 2. art. 3. §. 6. & legendum est *præveniri*, non autem *non præveniri*, ut legitur in Veneta editione anno 1183. sed labitur manifeste, ut constat ex proxima antithesi, *sed a nobis incipiendum* &c., & ex Græcis codicibus, quos consulto perlegens vidi ita habere; *παυδὲν παιδεύομεθα ὅτι ἡ φθάνειν πᾶς βελήσεως ἡμῶν ὁ θεὸς τοῖς δωρεαῖς*. Ff 2 *αἰμα*

μα' &c. In Hom. 12. ad Hebræos liquet, ut observatum est supra, excludi præmotionem necessitantem; atque, ut adnotavit Habertus, fit sermo non de iis, qui sunt in privatione gratiæ, sed de iis, qui stant, currunt, & potestatem habent non dandi in commotionem pedem suum. Quod colligitur ex verbis sequentibus: *Etiamsi curras, etiamsi studium adhibeas, ne tuum existimes, si quid recte gestum est. Nisi enim cœlesti auxilio potiaris, omnia frustra sunt.* Denique in Epistolam ad Romanos Hom. viii. dum ait fidem impetrare gratiam, loquitur Chrysostomus de Gratia sanctificante; siquidem & hæc habet eodem loco, *Accedit fides per gratiam attracta.* Quare ex his apparet argumenta omnia, quæ adversus doctrinam Chrysostomi proferuntur, vitrea esse, & ficulna: atque inter Cassianum, Hilarium, Vincentium, aliosque Semipelagianos, doctos alioqui, sanctosque viros, necnon inter complures nullus falsæ doctrinæ suspectos, & sapientia præclaros, extare & eminere Chrysostomum,

Quantum lenta solent inter viburna cupressi.

C A P U T III.

De sanctis viris, quorum doctrinam fuligo Semipelagiani erroris aspersit.

PRÆMITTENDUM est nihil derogare sanctitati ac virtuti eorum, qui ante exploratam circa prævenientis gratiæ auxilium veterum traditionem, expressasque definitiones Romanorum Pontificum, aut Sanctorum Conciliorum, profundissimas gratiæ ac libertatis quæstiones aut ignorarunt, aut non exacte explicaverunt: aut proprio indulgentes ingenio fallaci sensu, quod cuiusvis hominis est, quædam verba fuerunt interpretati. S. enim Prosper Semipelagianos Massilienses in Epistola ad Augustinum servos Dei, ac tales, qui vitæ meritis ceteros antecellerent spiritualium studiorum viros, claros egregiosque in omnium virtutum studio, & in ceteris Augustinianæ admiratores, sectatoresque doctrinæ appellat. Hilarius etiam illos summa cum laude commemorat, & scribit illos, hoc excepto, quod pertinet ad initium fidei, in factis omnibus Augustini sanctitatem fuisse admiratos. Dum ergo illos Semipelagianos dixero, non illorum perso-

nam me accusaturum declaro, non mentis pervicaciam, non voluntarium errorem, sed solam falsitatem doctrinæ, qualem in suis quoque scriptis ante Episcopatum editis S. Augustinus deprehendit, & qualem Vasquesius absque ulla Sanctorum injuria suspicatus est in Chrysostomo, & in Marco Eremita. Quare si forte nobis vel excidit hætenus, vel in posterum defluet verbum aliquod contumeliosum, quod e pectore nostro utinam non erumpat; sancte profiteamur dogmata nos adversari, non Auctores, quemadmodum aiebat Prosper in Pelagianæ pravitate reliquiis *non mediocris virulentia fibræ nutriri*, cum tamen, ut diximus, sanctitatem Massiliensium debitis laudibus celebraret. His vero præmissis sit.

PROPOSITIO I. Cassianus non potest a Semipelagianismo excusari.

Probatur I. Testimonio Isidori Pelusiotæ Cassiani condiscipuli, qui Epist. 309. loquacem & temerarium appellat, & doctrinæ S. Augustini impugnatorem: ex Adone Vienneusi, qui in Chronicis ad annum 425. scribit: *Opera illius a Catholicis cautissime legenda, maxime de libero arbitrio & gratia*; addit errores illius non ad plenum purgare potuisse, cum vellet, Cassiodorum Senatorem Ravennatensem: ex Cassiodoro ipso scribente cap. 29. Divinarum institutionum Cassianum purgatum ab erroribus etiam a Victorē Martyritano: ex Thoma Braduardino, qui lib. 2. de causa Dei cap. 4. Cassiani sententias appellat *Hereticas, & Pelagiano veneno pregnantibus*: ex parente Ecclesiasticorum Annalium, qui ad annum 433. scribit certo falli, qui Cassianum credunt *fuisse omni ex parte catholicum*. His consentiunt omnes fere Scriptores. Non ergo absque magna testimoniorum auctoritate Semipelagianismi Cassianus insimulatur. II. Probatur ex quo in S. Officio Generalis Inquisitionis Hispaniæ damnata fuit hæc propositio Thomæ de Ituren: *Cassianus non fuit Semipelagianus*. Vide Gonzales contr. iv. art. 9. III. Probatur quoniam S. Prosper adversus Semipelagianos fidem catholicam egregie defendit. Illum his verbis commendat in Martyrologio Romana Ecclesia, *Eruditione & pietate insignis adversus Pelagianos pro fide catholica strenue decertavit*. Illius opera dicuntur a Gelasio in Concilio Romano *custodienda & recipienda*. Ex illius & Augustini scriptis

fabricati sunt Canones Synodi II. Arausica-
næ. Ipse autem Prosper suum maxime stu-
dium contulit in refellendo Cassiano. Editum
adversus hunc librum contra Collatorem,
constat ex titulo, constat ex Cassiani verbis
passim in hoc libro productis, constat ex c.
2. ejusdem Operis, constat ex antiquissimo
Corbejensi Codice præferente hunc titulum:
*Liber S. Prosperi pro Prædicatoribus Gratia
contra librum Cassiani Presbyteri, qui præno-
tatur De protectione Dei.* Hæc est Collatio
13. habita cum Abbate Chæremone. Quod
autem Antonius Boucat respondet in hac
Collatione non esse sensum Cassiani, ab eo-
que historice referri sententiam Chæremonis,
refelletur infra ipsius Prosperi expressissimis
verbis. IV. Probatur ex decreto Gelasii,
qui statim post recepta Opuscula Prosperi ait,
*Opuscula Cassiani Presbyteri Galliarum apo-
crypha.* Triplici autem sensu dicitur aliquis
liber apocryphus, vel quod non sit auctori-
tatis divinæ & in Canone Scripturarum san-
ctarum, vel quod incertum habeat auctorem,
vel quod doctrinam exhibeat non plane ca-
tholicam. Opuscula Cassiani nequeunt ap-
pellari apocrypha primo & secundo sensu;
non primo, quoniam dicerentur apocrypha
etiam opera Prosperi, aliorumque Sancto-
rum, quæ ibidem declarantur esse recipien-
da & custodienda: non secundo, propterea
quod Auctoris, idest, ipsius Cassiani nomen
apponitur. Sunt ergo Apocrypha eo, quod
doctrinam contineant non undequaque Ca-
tholicam. Hanc Gelasii Censuram impetere
quidam volunt, non Collationes Cassiani,
sed libros de Institutis Monachorum. Verum
si id concedatur, quid inde? Profecto seque-
retur hos quoque libros non esse immunes
erroris, ut revera non esse demonstrat Nori-
sius lib. 2. cap. 1. §. *Interim*. Neque est
ulla ratione probabile Romanum Pontificem
expungere reliquos Cassiani libros, non illum
de Protectione refutatum a Prospero ibidem
insignibus Gelasii laudibus celebrato. Ipsum
vocabulum *Opuscula Cassiani* videtur appel-
lare non omnia hujus Scriptoris Volumina,
sed e grandioribus voluminibus ad refellen-
dum excerpta. V. Probatur ipsius Cassiani
verbis. Qui posteaquam collat. XIII. cap. 3.
scripserat non solum actuum, verum etiam
cogitationum bonarum ex Deo esse princi-
pium, quæ sane verba videntur esse catholi-
ca, sequenti cap. 9. venena spargens, ut au-

tem evidentius clareat (inquit ille) etiam
per naturæ bonum, quod beneficio Creatoris
indultum est, nonnunquam bonarum volunta-
tum prodire principia, quæ tamen nisi a Do-
mino dirigantur, ad consummationem virtu-
tum pervenire non possunt, Apostolus testis
est dicens, *Velle adjacet mihi, perficere au-
tem bonum non invenio.* En manifeste Cas-
sianus initium bonæ voluntatis a nobis esse
autumat, exponens quæ dixerat tertio capi-
te, intelligenda esse aut de gratia conditio-
nis, qualis est facultas arbitrii, aut de eo
quod accidit nonnunquam, & in portione,
non in universitate bonum. Ita animadver-
tit S. Prosper cap. 3. n. 8. atque ita nos
demonstravimus cap. XI. præcedentis prop. 3.
Etiam Apostolicum testimonium explicat Pro-
sper cap. 4. n. 14. dicendo, *Vox ista (Vel-
le adjacet mihi) vocati est, & jam sub
gratia constituti,* scilicet, ut egomet expli-
cavi in solutione objectionis. Legantur reli-
qua capita memoratæ Collationis, nec non
lib. XII. de Institutis Monach. cap. 14. ubi
docet, naturaliter inesse cuique animæ virtu-
tum semina beneficio Creatoris inserta, co-
natus humanos gratiam præcedere, divinam-
que misericordiam conferri laborantibus ac
desudantibus, aliaque plura puri puti Semi-
pelagianismi argumenta.

Objicit Antonius Boucat. Cassianus Col-
lat. 3. cap. 4. sic loquitur: *Ex Deo quidem
est, quoties inspiratio quædam immissa in cor
nostrum nonnunquam etiam dormientes nos ad
desiderium æternæ vitæ, & salutis exsusci-
tat.* Rursus Collat. XIII. cap. 3. *Quibus
manifeste colligitur, non solum actuum, ve-
rum etiam cogitationum bonarum ex Deo esse
principium, qui nobis & initia bonæ volun-
tatis inspirat &c.* Addit Boucat in resp. ad
objectiones, S. Prosperum damnare in Cas-
siani Collatione non sensum ipsius Cassiani,
sed Abbatis Chæremonis. Cum enim, in-
quit, sit liber Collationum Patrum, solum-
modo ad sensum auctoris Collationis, nus-
quam vero auctoris libri spectandus est.

Resp. Boucatum, ut in aliis pluribus, in
defensione Cassiani nihil proferre, quam ver-
ba. Etenim verba deprompta ex cap. 4. Col-
lationis tertiæ demonstrant Cassianum sateri
gratiam in portione (inquit S. Prosper) quam
negabat in universitate vocatorum. Quid si-
bi vult adverbium illud nonnunquam? Ne-
minem id puto ignorare. Nonnunquam ait
Cass

Cassianus tam bene, quam bene alibi, *Nonnunquam etiam conatus bonæ voluntatis vel exigit, vel expectat.* quod profertur ex cap. 3. Collat. xiii. ita a Prospero retunditur c. 2. num. 7. *Doctor Catholice, cur professionem tuam deseris? Cur ad famosam falsitatis caliginem relicta serenissima veritatis luce devolveris?* Etenim Cassianus cap. 9. ut supra ostendimus, definitionem præcedentis cap. 3. ita explicat, ut omne donum descendat a Patre luminum, quatenus naturæ bonum beneficio Creatoris indultum est, & nonnunquam in portione vocatorum gratia etiam dormientes exsuscitet. Hæc ubi adnotavit Prosper, inquit num. 10. *Post hac concludit, quia etiam suis interdum motibus homo ad virtutum appetitus potest extendi, semper vero a Domino indigeat adjuvari. Et ubi est quod regulari definitione præmissum est, non solum actuum, verum etiam cogitationum bonarum ex Deo esse principium, qui & incipit quæ bona sunt, & exequitur & consummat in nobis?* Ecce hic etiam si bonis cæptis necessarium Dei fateris auxilium: ipsos tamen laudabiles motus, appetitusque virtutum, remota gratia Dei, nudæ libertati adscribis arbitrii. Quod postremo loco positum est hac ratione refellitur. Si Prosper non redarguit sensum Cassiani, sed Abbatis Chæremonis, si in Collationum libro nusquam sensum Scriptoris putas esse spectandum, cur Cassianum conaris defendere contorto textu verborum capitis tertii, quæ Chæremonis erunt, te iudice, non Cassiani? Deinde ubinam Cassianus quod ponit in ore Chæremonis aut emollit, aut notat interjecta parenthesi, ne fallat lectorem? Rursus quomodo non loquitur Cassianus in proprio sensu, dum etiam libro de Institutis Monachorum duodecimo constantissime definit, *perfectionem sine gratia Dei a nemine consummari*, sed primam gratiam præsto esse occasione sibi tantummodo a nobis bonæ voluntatis oblata? Num Cassianus refert modo verba Chæremonis? At declarat se hoc dicere, & seniorum sententia plane & constantissime definire. An libros de Institutis Monachorum & tu abjudicas Cassiano? At librorum illorum Auctor promisit Castori lib. 2. cap. 9. se Patrum Collationes literis mandaturum, ne dubitares diversos esse Scriptores. Postremo audias Divum Prosperum hæc capite 2. scribentem: *Igitur in libro, cuius prænotatio est.*

De Protectione Dei.

Vir quidam sacerdotalis, qui disputandi usque inter eos, quibuscum degit, excellit, Abbatem quemdam introducit de Gratia Dei, & libero arbitrio differentem, cuius se per omnia probasse, ac suscepisse ostendit sententiam: ut jam non cum illo nobis sit negotium, qui forte tales opiniones suas aut negando refutaret, aut corrigendo dilueret; sed cum isto, qui ad instrumentum inimicorum gratiæ Dei talem studuit proferre doctrinam. En argumentationes recentioris huius Theologi ab ipso Impugnatore Cassiani contritas. Sed Boucat contradicit sibi ipsi, cum supra art. 3. pag. 56. probet Semipelagianos non admisisse gratiam actualem ad initium fidei ex Collat. xiii. Cassiani, cap. 8. & 11.

Objicies 2. cum aliis Apologistis. I. Collationes Cassiani a summis sanctisque viris summopere commendantur, a D. Benedicto capite 24. Regulæ, a Joanne Climaco Gradu 4. Scalæ, a Petro Damiani lib. 5. Epist. cap. 19. ab aliis. II. Cassianus in Monasterio S. Victoris prope Massiliam tamquam Sanctus colitur, recondito ejus corpore in Chrypta loculo marmoreo quatuor columnis suffulto, & capite incluso in theca argentea gemmis ornata. Celebratur etiam Sancti Cassiani festiva dies 10. Kal. Augusti cum solemnitate octavarum. III. Nunquam expresse in damnatione Semipelagianorum Cassianum invenimus nominatum.

Resp. ad 1. In his quæ spectant ad Religiosorum institutionem in Collationibus Cassiani multa reperiri utilissima, ideoque merito laudantur a prædictis summis sanctisque viris, nec non a Gregorio, Fulgentio, Dominico, Thoma Aquinate, ceterisque præditis discretionis iudicio, & a palea triticum discernentibus. Ad 2. respondeo nonnullos de sanctitate Cassiani dubitare, eo quod S. Prosper illum accusare videatur hypocrisis & superbiæ, & in Congregat. de Auxiliis Clemens VIII. auctore P. Lemos lib. 1. de Auxiliis div. Grat. cap. 22. & Gonzales Controv. iv. art. 10. prohibuerit ne Cassiani reliquiæ venerationi exhiberentur. At ego nolo Cassiani sanctitati detrahere, cum Gregorius Magnus lib. vi. Epist. 12. laudet Monasterium in honorem S. Cassiani consecratum, ut observat Pagius ad an. 433. n. xviii. & quæ de illius sanctitate dicta sunt, arbitror esse verissima. Respon-
deo

deo itaque nihil derogare sanctitati notam Semipelagianismi, ut præmonui initio hujus dissertationis: quare si Prosper carpit Cassianum acerbiori sermone, quælibet verborum asperitas doctrinam spectat, non Auctorem; vel aliquos alios Semipelagianos superbos forte, & hypocritas, factos sanctitate Monachorum, quibuscum sentiebant, audaciores, sectatoresque pravitate doctrinæ, non probitatis atque virtutis. Clemens autem VIII. rejecerit reliquias Cassiani vel quia non constabat de illarum, ut inquit, *identitate*, vel quia non est privati hominis cultum Sanctorum, quos tales non declaravit Ecclesia Romana, ubique promovere; vel quia opportunum non erat ebullientibus controversiis de Gratia promovere exultationem Cassiani. Ad tertium respondeo personam Cassiani merito non fuisse damnatam, quoniam non errabat pervicacia cordis, sed ignorantia, & existimabat errorem suum procul abesse ab hæresi Pelagiana: unde Prosper cap. 3. scribit Collatorem nec cum hæreticis, nec cum Catholicis plenam habere concordiam; & n. 61. de ipso ceterisque Semipelagianis ait, *Quoniam tamen, dum adhuc non sunt a fraterna societate divisi, toleranda magis est intentio, quam desperanda correctio*. Si Augustinus pepercit nomini, & personæ Pelagii antequam damnaretur, & reus fieret solemnem tergiversationis ac pertinaciæ; si nec Bajus a Pio V. in damnatione propositionum suarum, ut illius honori consuleretur, expresse nominatus est: quanto magis servandum id erat cum viris doctrina, & sanctitate conspicuis?

Objicies 3. Cassianus fuit discipulus S. Joannis Chrysostomi. Si ergo doctrina Chrysostomi in materia de Gratia Catholica est; erit & Catholica doctrina Cassiani:

Resp. Isaac Habert lib. 2. cap. 17. Cassianum a Joanne Chrysostomo expulsum fuisse ab Ecclesia Constantinopolitana, ubi Diaconi fungebatur officio. Nititur hæc opinio auctoritati Trithemii in Catalogo virorum illustrium, S. Antonini Florentinorum Archiepiscopi 2. p. Hist. tit. 10. cap. 10. §. 2. Sigeberti in Chronicis ad an. 452. & Vincentii Bellovacensis lib. 12. Speculi Hist. cap. 14. His non assentior, 1. quia Cardinalis Norisius principio lib. 2. Hist. Pelagianæ demonstrat ex lit. Innocentii ad Clerum C. P. Cassianum, & Germanum ve-

nisse Romam in causa Chrysostomi ab eodem Clero legatos. 2. Quia ex Historia Sozomeni & Nicephori constat Cassianum non a Chrysostomo, sed cum Chrysostomo fuisse Constantinopoli expulsum. 3. Quia ad finem usque vitæ Cassianus præceptoris sui Chrysostomi fuit studiosissimus, ut liquet ex dignis, plenissimisque laudibus, quibus Doctrinam ac sanctimoniam ejus exornat circa finem librorum de Incarnatione adversus Nestorium, ubi etiam testatur se a Chrysostomo habuisse institutionem & disciplinam, & referendum totum ad honorem magistri, quicquid putatur esse discipuli. Melius itaque respondēbis, Cassianum aliquas sententias Chrysostomi, quæ prima specie videntur Semipelagianæ, non plane fuisse assecutum.

PROPOSITIO II. Faustus Rejenfis Episcopus fuit revera Semipelagianorum imbutus errore.

Certissima est hæc propositio, & probatur I. Ex cap. *Sancta Romana*, in quo Faustii Opuscula rejiciuntur ut apocrypha. II. Ex epistola Hormisdæ ad Possessorem, ubi Pontifex pariter declarat scripta Faustii non esse recipienda. III. Ex Joanne Maxentio, quem Faustum egregie resutasse, & pro Gratia Christi magno studio ac fervore decertasse testantur PP. Africani exules in Sardinia, & inter eos Fulgentius libro 1. de Veritate Prædestinat. Bellarminus de Scripturis Ecclesiasticis. Baronius ad an. 490. Vasquez 1. 2. disp. 199. cap. 3. & Suarez Prolog. 5. de Grat. cap. 5. IV. Ex eodem Fulgentio, quem conscripsisse septem libros adversus Faustum, ejusque placita circa liberum arbitrium & gratiam, affirmat S. Isidorus Hispalensis in Catalogo Virorum illust. cap. 14. Syncellus in vita Fulg. cap. 28. & PP. Africani in Epist. Synodica ad Monachos Scythias, quæ legitur inter Opera Fulg. Tom. vi. Biblioth. PP. V. Ex S. Casario Arelatensi, quem adversus Faustum propugnasse Augustinianam doctrinam constat ex Ennodio Ticinensi apud Baronium ad annum 508. VI. Ex Petro Diacono, qui Tract. de Incarnat. & Gratia demonstrat Faustii doctrinam Ecclesiæ plurimum esse nocivam. VII. Ex his, quæ scripsimus de H. Prædestinat. lib. 6. cap. 14. ubi demonstratum est a Semipelagianis Defensores Gratia & Augustini discipulos tamquam Prædestinatos fuisse traductos, atque in hoc maxime Fau-

Faustum intendisse ingenii sui nifus & molitiones. VIII. Ex Synodo Arausicana, quam præsertim contra Faustum fuisse celebratam constat ex Norisio lib. 2. cap. 23. IX. Ex libris Fausti de libero arbitrio: in quorum altero, cap. 6. docet in electione ad gratiam *observari merita*; Abelem divinis placuisse conspectibus *per insitum a Deo generaliter bonum*, atque *per propria voluntatis effectum*; dari aliquam fidem per legem inscriptam visceribus, ob quam *bonum credulitatis non novellum est privilegium, sed vetustum*; inter ipsa mundi coalescentis exordia datam hominibus virtutem fidei, quoniam inspiravit Deus *animæ notitiam suam*. Capite quoque x. exemplo Gentilium nititur ostendere, per legem naturæ indiscrete vigentem inter sensum cujusque hominis *in esse homini intellectum Dei pariter & cultum*; ante munera Redemptoris circa rationabilem creaturam semper auctoris dona viguisse, a Conditorum quidem summo præscripta per naturam, sed per gratiam confirmanda; hoc nostrum esse, ut qui pro fragilitate idonei non sumus, *querendi & pulsandi importunitate placeamus*, perfectissima providentia hominem conditum ad sanctæ imaginis dignitatem laboribus & conditionibus explorare; vilescere gratiæ oblationem, *nisi fuerit obedientiæ præmissa devotio*; non esse in quo incundetur benignitas largientis, *si non prius explorata fuerit inquirentis aviditas*. Hæc & alia permulta Faustus: ex quibus patet non admisisse gratiam Salvatoris nisi ad consummationem perfectionemque virtutis, ad initium vero sanctæ credulitatis tantummodo bona naturæ, & gratiam legis atque doctrinæ. Fuit ergo Semipelagianus, imo Semipelagianorum antesignanus & princeps, qualem haberi a plurimis liquet ex Notatione, & Indice expurgatorio Magistri S. Palatii præmissis Operibus Fausti Tom. viii. Max. Biblioth. PP. pag. 523.

Revincitur ex dictis Sirmondus, qui in Hist. Prædestinatio Apologiam pro Fausto concinnavit. In qua primum ait Faustum accusatum a Joanne Maxentio infecto Eutychiana labe: cum Maxentius Orthodoxus fuerit, ut ostendam in libris de Incarnatione, nec solus, sed alii viri sanctissimi, Romanique Pontifices Fausti scripta tamquam Semipelagianismum olentia rejecerint. Addit Afros Patres Faustum infectatos, quo-

niam illorum menti infederat error Prædestinatio. At Commentum de Hæresi Prædestinatio rejectum est: & quamquam extitisset reapse, nequit tribui Africanis Patribus, maxime Fulgentio, qui & Faustum impugnavit, & circa libertatem & gratiam egregio volumine haud recta incedentem Monimum docuit, & emendavit. Denique negat Gelasium damnasse libros Fausti declarando esse apocryphos: quod repugnat literis Hormisdæ, ipsi decreto Gelasii, nec non testimoniis Sanctorum. Quare sapientissime monuit Baronius Faustum in pluribus declarari hæreticum, nec purgari posse qualibet Apologia.

PROPOSITIO III. Vincentius Lirinensis fuit & ipse Semipelagianus dogmate imbutus.

Demonstrat hanc propositionem Cardinalis Norisius lib. 2. Hist. Pelag. cap. xi. Nat. Alexand. Tom. 5. H. E. pag. 53. Pagius in sua Critica ad an. 434. num. xv. alique viri eruditi pluribus argumentis. Quorum primum sit. Aliquis Vincentius fuit Semipelagianus, ut constat ex Opere Prosperi contra objectiones Vincentianas. Invenimus autem tres Vincentii nomine appellatos, Vincentium Lirinensem, Vincentium Victorem, & Vincentium Presbyterum, cujus meminit Gennadius cap. 80. de Viris illustribus. In ceteros posteriorum ætatum de Vincentii nomine dictos nulla cadere potest suspicio. At objectionum Vincentianarum auctor non fuit Vincentius coævus Gennadio, & Cannato, quippe qui floruit plusquam sexaginta annis post excitatos in Galliis Semipelagianorum tumultus, & post obitum Prosperi vita functi anno 457. vel ut contendit Philippus Labbe in notis ad Bell. 456. Etenim Vincentius iste, ut refert Gennadius eodem loco, legebat quasdam Expositiones suas sancto homini Dei Cannato, qui Episcopatum non obtinuit nisi exacto, aut vertente anno 480. ac Gennadius scribebat circa annum 490. Nec Semipelagianismus exortus fuit extremis diebus Prosperi, sed jam ab anno 429. ut illum eliminaret, scripsit Augustinus de Præd. SS. & de Dono Persev. Vincentius ergo Presbyter non est Auctor prædictarum objectionum, quomodo male differunt Scriptor Præfat. ad Commonitorium Lirinensis, & Gonzales Controv. iv. pag. 233. Multo minus objectiones tribuendæ sunt Vincentio Victo-

ri, jam confutato libris Augustini anno 419. cui & Prosper, si rediisset ille ad ingenium, exprobrasset veterem contumaciam, ac superbiam. Accedit post mortem Augustini nullos in Africa extitisse Semipelagianos, exortos e contra complures in Galliis; ad quos coercentes Prosper vigilanter nervoseque stetit in acie *Apostolica auctoritate* munitus. Si ergo Semipelagianus objectorum auctor non fuit Vincentius Presbyter, nec Vincentius Afer; quisnam ille fuit, nisi Vincentius Monachus Lirinensis?

Alterum argumentum est. Proprium erat Semipelagianorum Pelagium, Cœlestium, Julianum execrari; Augustinum autem hostem Pelagianorum infensissimum, quoniam & sibi adversabatur, insectari, ejusque doctrinam vel in quæstionem trahere, vel clam quasi cuniculis aggredi & oppugnare. Exempla sunt nobis libri Fausti, Cassiani, & Gennadii; testimonia autem literæ Cœlestini, atque Opera Prosperi. Atqui Vincentius Lirinensis, uti redarguit Pelagianos cap. 3. 13. 34. & ultimo Commonitorii, ita Augustinum non curat omnino, neque vel semel commemorat, etiamsi in refellendis Pelagianis illum celebrandi frequens oblata fuerit occasio. Agit ego Lirinensis ceterorum Semipelagianorum more & modo, eodemque colore tinctus est. Legite Pagium ad annum 434. num. XIX.

Tertium argumentum desumitur ex libro Commonitorii, quem tamen doctrinæ plenum, & alias perutilem judicamus. In eo libro Vincentius non uno indicio Semipelagianum se prodit. Primum Semipelagianorum erat decretum communem esse universis hominibus gratiam, dari illam quærentibus & pulsantibus, nec admittendam esse gratiam specialem, quam electis sacræ literæ pollicentur. Hoc docet Vincentius Commonitorii cap. 37. *Audent* (inquit) *docere quod in Ecclesia sua, idest in Communionis sue conventiculo magna ac specialis, ac plane personalis quædam sit Dei gratia, adeo ut sine ullo labore, sine ullo studio, sine ulla industria, etiamsi nec petant, nec quærant, nec pulsant quicumque illi ad numerum suum pertinent, tamen ita divinitus dispensetur, ut angelicis eVecti manibus, nunquam possint offendere ad lapidem pedem suum.* Alterum Semipelagianorum assertum erat, quemadmodum manifestum est ex Epist. Prosperi,

Berti Theol. Tom. III.

Augustinum in exponendis divinæ Prædestinationis mysterio & dono perseverantiæ excessisse modum, ac melius esse in illius mysterii altitudine fervare silentium. Atqui hoc pariter docet Vincentius his verbis: *Sancti cujusdam viri memoriam tamquam sopitos jam cineres profana manu ventilant, & que silentio sepeliri oportebat rediviva opinione diffamant.* Addit hujus sancti viri erratum nec approbandum esse, nec prodendum. Hæc vero de quonam jam defuncto Patre dicta sunt, nisi forte de Augustino, quem Patrem Semipelagiani arbitrantur nec prodendum esse ob Augustiniani nominis celebritatem, nec approbandum ob notivatem doctrinæ? Cujus enim innovabatur memoria, atque, ut Vincentius scribit, cineres tunc temporis ventilabantur, nisi Augustini, quem Hilarius & Prosper acerrime propugnabant? *Fallor*, inquit Alexander, *nisi sit hæc vera mens, verusque sensus Vincentii Lirinensis.* Præterea Semipelagiani doctrinam Augustini excipiebant in iis tantum libris, in quibus cum antiquis Patribus putabant concordare, & rejiciebant quæ scripserat de necessitate Gratiæ ad initium sanctæ credulitatis. Eapropter affirmabant Cœlestinum Papam postrema Augustini scripta nulla ratione probasse. Vincentius pariter Semipelagianis ceteris morem gerens: *Hic aliquis fortasse addubitet* (inquit) *quinam sint illi, quos habere prohibeat liberum pro voluntate sermonem, vetustatis prædicatores, an novitatis inventores? Ipse (Cœlestinus) dicat, & dubitationem legentium ipse dissolvat.* Quibus contendit Vincentius, non esse corripiendos Massilienses approbatores antiquæ doctrinæ, sed Hilarium potius ac Prosperum novæ & recentioris propugnatores. Sed de hoc argumento videndus Norisius lib. 2. H. P. cap. XI. §. *Verum quanta arte.*

Postremum argumentum sit istud. Cœlestinus adversus Semipelagianos detrahentes Augustinianæ doctrinæ scripserat ad Episcopos Galliæ, *Desinat, si ita res est, incessere novitas vetustatem.* Hæc verba Vincentius cap. 43. Commonitorii ita contra Hilarium & Prosperum detorquet. *Desinat*, inquit, *si ita res, idest, si ita est, ut apud me quidam Urbes, & Provincias nostras criminantur, quod eas quibusdam novitatibus consentire noxia dissimulatione faciatis; desinat itaque, inquit, si ita res est, incessere novi-*

tas vetustatem. Ergo hæc fuit beati Cœlestini beata sententia, non ut vetustas cessaret ob-ruere novitatem; sed potius novitas desineret incessere vetustatem. Juvat hic nonnulla animadvertere cum Norisio in scrupulis Anonymi evulsis, Natali Alexandro citato loco, Claudio Frassen tom. 1. Scoti Acad. Tract. 2. aliisque viris doctissimis. Primum est, hæc Vincentii verba ferire Prosperum & Hilarium: hi enim soli ex Galliis ad Cœlestinum profecti erant illius contra Semipelagianos auctoritatem imploraturi; neque eo tempore alia dissidia suborta sunt, aut saltem non alia studuit Cœlestinus compescere prædicta ad Antistites Galliarum Epistola. Deinde Vincentius carpit Hilarium & Prosperum tamquam criminatores, illos flocci faciundo his verbis, *ut quidam criminantur; cum Cœlestinus utriusque sollicitudinem iisdem literis commendaverit.* Præterea cum Hilarius ac Prosper accusassent apud Cœlestinum *nescio quos Presbyteros*, ut ibidem Summus Pontifex contestatur; Vincentius, quasi esset Semipelagianismus communis Gallorum fides, ait vocasse in crimen *Urbes, & Provincias.* Insuper trina repetitione illius parenthesis *si ita est*, suadere videtur aut illatam accusationem esse falsam, aut Cœlestinum non habuisse delatoribus fidem. Denique ea conclusione, *Ergo hæc fuit Beati Cœlestini beata sententia, &c.* satis ostendit Vincentius novitatem Augustinianæ doctrinæ non debere incessere perantiquam a Massiliensibus propugnatam; liquidem Semipelagiani Augustini discipulis objectabant istorum de Prædestinatione sententiam novam esse, & cum antiquorum Patrum doctrina pugnantem; quod manifestum est ex Epist. Beati Prosperi scribentis, *Contrarium putant Patrum opinioni & Ecclesiastico sensui quicquid de vocatione electorum secundum Dei propositum disputasti.*

Plura obijciunt contra Norisium Franciscus Macedo, & Bruno Neusser: sed omnia possunt ad quatuor capita revocari. Erit ergo primum pro Vincentio argumentum; Sententia quæ asserit Vincentium Lirinensem fuisse Semipelagianum, nullum Auctorem habere, nisi Vossium, Norisium, & Lupum:

Resp. non esse postremos duos, & in iis, quæ ad eruditionem spectant, etiam Vossium, proletarios & populares, uti existimat personatus Neusserius; Macedo enim fatetur

plures cum Norisio consentire circa Vincentii Semipelagianismum, quod tamen negat de Hilario Arelatensi, de quo proxima Propositione. At Norisius ad scrupulos Anonymi dissert. 3. §. 2. demonstrat suam de Vincentio sententiam probari Garnerio dissert. 1. cap. 6. Claudio Frassen Scoti Acad. Tract. 2. disp. 3. Altemio dissert. 9. de Scriptis SS. Leonis & Proseri, PP. Mauro-Benedictinis in App. Tom. x. Op. S. Aug., Thomassino dissert. 13. in Synodos, Basilio Poncio in priori parte Relect. de Grat. cap. 4. Atque si hi perpauci videntur, addimus Natalem Alexandrum & Pagium supra cit. Graveson Tom. 2. H. E. pag. 161. ipsum quoque Francolinum in suo Th. Tyrocinio pag. 130. Est ne assertio nostra singularis, an inter Scriptores communior?

Secundum pro Vincentio argumentum est, illum non esse auctorem objectionum Vincentianarum: 1. Quia Vincentius Lirinensis fuit Pelagianorum infensissimus hostis. 2. Quia Commonitorii cap. 43. laudat summo-pere Epistolam Cœlestini contra Semipelagianos. 3. Quia objectiones illæ adeo absurdæ sunt, & insulsæ, ut moveant, inquit Macedo, vomam & camerinam; cum Lirinensis doctissimus fuerit, ac disertissimus. 4. Quia auctor illarum objectionum fuit Vincentius Presbyter, ut scribit Baronius, & Vasquez 1. p. disp. 91. cap. 8. n. 43. Respondetur Vincentii Semipelagianismum erumpere non solum ex objectionibus Vincentianis, verum etiam ex ejus Commonitorio. Illas autem objectiones non esse Lirinensis nullum ex his momentis evincit. Non primum, quia Semipelagiani omnes execrabantur Pelagianos, ut constat ex libro Prosperi contra Collatorem, & ex ipso Fausto in libro 1. de lib. arbitrio: credebant enim Semipelagiani, *peccato primi hominis obnoxium nasci genus humanum, nec ab isto malo nisi per justitiam secundi hominis aliquem liberari*, inquit Augustinus cap. 1. de Præd. SS. Non secundum, quia Epistolam Cœlestini, ut supra dictum est, Vincentius contra Hilarium & Prosperum miro artificio detorquet. Non tertium, quia in objectionibus, & in Commonitorio idem apparet ingenium. Non ultimum, quoniam Vincentius Presbyter floruit ætate Gennadii, & Prospero jam defuncto.

Tertium argumentum petitur ex egregio Ope-

Opere Commonitorii. Istud enim mirifice commendatur, ut demonstrat Macedo cap. 3. prioris Commentationis. Deinde falsum est in hoc Opere Vincentium loqui contra discipulos Augustini, quos optime noverat a Cœlestino singulari elogio condecoratos. Præterea verba illa Commonitorii *in conventiculo Ecclesie sue* aperte significant aliquam Congregationem hæreticorum, non sectatores Augustinianæ doctrinæ. Rursus verba cap. 37. *Audent polliceri, & docere, &c.* explicari debent catholice, non in sensu Semipelagiano: quandoquidem in sententia quoque Augustiniana orandum & pulsandum est, ut specialem illam gratiam obtineamus.

Resp. Commonitorium Vincentii utilissimum esse in iis, quæ pertinent ad doctrinam de Patrum traditionibus, & usu earundem: uti Collationes Cassiani perutiles sunt in iis, quæ spectant Monachorum institutionem, unde utrumque Opus suas laudes promeretur, hoc excepto quod Semipelagianismum instaurat. Existimabant Semipelagiani Augustinianam doctrinam approbatam a Cœlestino in superioribus libris, non vero in postremis, ubi Augustinus disputat de electione secundum propositum, & de necessitate gratiæ ad initium fidei: atque ita opinatus est Lirinensis. Habebantur ab iisdem Semipelagianis assertores doctrinæ Augustinianæ, ut sæpenumero dictum est, Prædestiniani atque inimici libertatis. Non ergo mirum si Vincentius illorum palestram dixerit *conventiculum*. Laudata verba ex cap. 37. Commonitorii nequeunt habere Augustinianum sensum; in quo specialis gratia conferatur aliquando etiam non quærentibus, nec pullantibus: imo ut quæramus & pulsemus, est necessaria.

Ultimum argumentum petitur ex sanctitate Vincentii. Nam Vincentius scripsit post Cœlestini Epistolam, in qua Semipelagianismus aperte damnatus est. Id autem Vincentius vel ignorabat, vel non. Si non ignorabat, erat in eo hæresis pertinacia. Si ignorabat, jam erat hæc ignorantia vincibilis, ideoque a peccato non poterat eum excusare. Addit Macedo: Norisius negat Faustum, aliosque Semipelagianos potuisse excusari per ignorantiam invincibilem: quomodo ergo excusabitur Lirinensis? Insuper Semipelagiani appellantur a Norisio *calumniatores, lupi, & hypocritæ*: non ergo adorandi sunt; ne-

que enim sumus in Ægypto, ubi colebantur Lupi cum Anubi, & Api. Tandem Semipelagianismus jam damnatus erat cum hæresi Pelagiana; ut colligitur ex Augustino cap. 2. de Prædest. SS. Omnes itaque Semipelagiani erant hæretici: qualem fuisse Vincentium Lirinensem nemo affirmabit. Hæc & alia plura hujus generis Macedo in Comment. 2. pro S. Hilario Arelateni, quæ etiam valida sunt pro Vincentio.

Resp. & nos Lirinensium Monachorum defendere sanctitatem, ut diximus in Prænotatione hujus Capitis. Ad primum tamen respondemus Vincentium, Hilarium, & Semipelagianos reliquos non ignorasse Epistolam Cœlestini; sed existimasse non omnia, quæ scripserat Augustinus, præsertim in postremis Operibus, fuisse a Pontifice comprobata, maxime quod Capitula annexa Epistolæ, in quibus Semipelagianismus aperte damnatur, non sunt Cœlestini. Ignorantiam in Semipelagianis dicimus fuisse vincibilem, quoniam poterant viri illi docti illam exuere diligentiori studio atque labore: negamus tamen non posse excusari ab hæresi; quoniam nec ignorantia vincibilis est peccatum, si sit eorum, quæ quis scire non tenetur, ut docet S. Thomas 1. 2. q. 76. art. 2. Videatur Norisius dissert. 3. ad Scrupulos Anonymi §. 3. Responsione VI. & VII. Ad 2. Resp. recte Norisium scribere Faustum non excusari per ignorantiam invincibilem, quoniam non fuit in Semipelagianis hæc ignorantia, ut male scripsit Ariaga in 1. P. disp. 36. n. xi. quippe ignorantia invincibilis ea est, quam nulla ratione possumus superare: excusantur autem complures Semipelagiani ignorantia vincibili eorum, quæ scire non tenebatur. Ad tertium dico fuisse inter Semipelagianos, qui doctrinam Augustini reprehendebant *non intelligendo*, & alios, qui eam rodebant *intelligere nolendo*, ut inquit Prosper in Præf. ad objecta Gallorum: illi, inter quos connumeramus Vincentium & Hilarium, appellantur a Prospero *Fratres, dilectores, & sancti*, & Similiter dicuntur a Norisio lib. 2. cap. 5. alii autem calumniatores & hypocritæ erant, saltem verbo tenus, atque in hoc Norisius loquitur cum eodem Prospero, cap. x. ejusdem libri. Legendus Scriptor Eminentissimus §. 2. cit. dissert. ad Scrupulos Anonymi Resp. 2. ubi consimilem objectionem exemplo Hieronymi, & Cyrilli, & eruditione plurima e-

gregie refellit. Ad ultimum respondeo Semipelagianorum plures ignorasse sententiam suam fuisse in Pelagio damnatam, ignorantia tamen superius explicata. Enimvero S. P. Augustinus initio libri de Præd. SS. fateatur eos *plurimum a Pelagianorum errore discerni*; Prosper, ut dictum est Prop. 1. non denegat Cassianum esse Catholicum, quamquam implicite Semipelagianum dogma cohæret cum assertionem Pelagii, *Gratia Dei datur secundum merita nostra*. Semipelagianismus expresse damnatus est sub Felice IV. a Synodo Arausicana, atque, ut Norisius scribit lib. 2. cap. 23. ad hæc usque tempora *citra læsæ fidei crimen* propugnabatur. Quare nulla injuria irrogatur sanctis viris, qui ante celebrationem illius Synodi dicuntur Semipelagianorum asseruisse sententias: quemadmodum eo loco demonstrat doctissimus Cardinalis auctoritate & exemplo.

PROPOSITIO IV. Judicium Norisii de S. Hilario Arelatensi connumerando inter Semipelagianos grave est, libratum, & verum.

Duo Norisius de S. Hilario Arelatensi affirmavit; unum, Semipelagianorum opinionibus adhæsisse, lib. 2. H. P. cap. 2. alterum nescire se, an tandem aliquando errorem Hilarius abdicaverit, lib. 2. cap. 13. Quantum ad primum attinet, depugnarunt contra Norisium præ ceteris Bruno Neusser, & Macedo, sed viri eruditi Norisio subscripserunt fere omnes, ut affirmant Ballerinii lib. 2. observat. cap. 1. Quantum vero ad secundum Ballerinii ipsi eodem lib. cap. 8. post Tillemontium in vita S. Hilarii, & Pagium ad an. 445. putant certissimum esse, quod Hilarius errorem suum deposuerit. Itaque dico certum esse Hilarii Semipelagianismum, incertam abdicationem, & judicium Norisianum bene ponderatum atque gravissimum. Ac primum demonstratur ex Epistola S. Prosperi hæc ad Augustinum scribentis: *Nam unum eorum præcipue auctoritatis, & spiritualium studiorum virum, S. Hilarium Arelatensem Episcopum sciat Beatitudo tua admiratorem, sectatoremque in aliis omnibus tuæ esse doctrinæ, & de hoc quod in querelam trahit, jampridem apud sanctitatem tuam sensum suum per literas velle conferre. Sed quia utrum hoc facturum, aut quo fine sit facturum, incertum est, &c.* Hoc testimonium adeo clarum est (inquit Nat. Alex. Tom. 5. H. E. pag. 52. cui

subscribunt Pagius ad annum 445. nu. 18. Graveson Tom. 2. H. pag. 164. Tournely lib. 1. de Grat. pag. 92.) adeo clarum est, ut nemo diffiteri possit, Hilarium Semipelagianorum errorum tinctum fuisse fuligine. Et revera in Epistola Prosperi legendus non est pro Hilario *Honoratus*, ut quidam putabant, cum MSS. omnia, inquit PP. S. Mauri in notis ad Epist. Prosperi Tom. x. Op. S. Aug. Hilarium ferant. Neque Prosper intelligendus est de Hilario altero, qui una simul scripsit ad Augustinum; quoniam Hilarius iste laicum se nominat, vicissim Augustinus cap. 1. de Prædest. SS. illum appellat Filium: ac præterea testatur se nihil de veritate ac doctrina S. Patris dubitare, ejusque præsentis deliciis aliquando fuisse potitum. Quæ nequeunt in Arelatensem Episcopum convenire, inquit in notis ad Epist. Hilarii doctissimi Mauro-Benedictini. Insulsæ autem, atque ineptæ sunt exclamationes Brunonis Neusser in sua pro S. Hilario Apologia scribentis, *Si est Hilarius admirator, & Sectator Augustini, quomodo Semipelagianus?* Digna sane risu argumentatio! quasi Prosper dicat Hilarium sectari in omnibus Augustinianam sententiam, nec in quæstionem trahere quæ S. Pater in libris posterioribus disputavit: quasi de ceteris quoque Semipelagianis non contestetur Augustini sanctitatem doctrinamque, hoc excepto, quod spectat initium fidei, & electionem secundum propositum, *in factis ac dictis omnibus admirari*: quasi demum Augustinus ipse de Dono Pers. cap. 21. suam non profiteatur Semipelagianis gratitudinem, quod in ceteris suamet placita amplecterentur. Cum itaque S. Prosper scribat Hilarium Episcopum Arelatensem accessisse Semipelagianis, neque substituendus sit Honoratus, neque Hilarius alter Augustini discipulus, & collega Prosperi, non Episcopus, sed Laicus; de Semipelagianismo Arelatensis addubitare non possumus.

Obijciunt Adversarii 1. Norisium nec unum pro sua sententia posse citare Auctorem. Sed nos jam aliquos, nec infimi ordinis, memoravimus. His addimus cum præclarissimo Auctore dissert. 3. §. 3. ad Scrup. Anonymi, Theophilum Raynaudum de bonis, ac malis libris n. 581. & Thomassinum superiori §. laudatum. Accedit Lucas Holstenius, & Sirmondus, de quibus ibidem No-

Norisius in responsione ad Appendicem ejusdem Operis; qui addit in Adventoria Usserium, P. Gabrielem de Henao, Christianum Lupum, Gilbertum Maguinum, Sammarthanos fratres, & alios. Sed post apertissimum testimonium S. Prosperi, necesse non est ceteros numerare.

Secundo obijciunt, Hilarium Arelatensem esse revera Auctorem Epistolæ ad Augustinum scriptæ adversus Massilienses. 1. Quia S. Prosper affirmat Hilarium Arelatensem velle cum Augustino sensum suum conferre per literas. 2. Quia Hilarius Arelatensis jam Augustino notus erat, illum audierat in Africa, & ad eum scripserat Syracusis Epistolam, quæ nunc est inter Augustinianas 156. alias 83. Hæc autem omnia conveniunt Auctori Epistolæ contra Semipelagianos. 3. Quia Augustinus respondens Prospero nullam fecit Hilarii mentionem, ideoque noverat optime ingenuam ipsius fidem.

Respond. hæc nullius esse momenti: liquet enim Auctorem prædictæ Epistolæ fuisse Laicum, & etiam egisse cum Prospero, ut suis literis Augustino dogmata Massiliensium intimaret, quemadmodum nec in quaestionem vocasse ullum Sancti Doctoris assertum: quæ omnia suis in literis proficitur. Quomodo ergo Prosper hunc appellat Episcopum? Quomodo scribit trahere in querelam Augustini nonnullas disputationes? Quomodo ignorare poterat num, vel quo animo esset ad Augustinum scripturus? Falluntur ergo impugnatores Norisii errore maximo, & falsitatem superaddunt falsitati. Enimvero Arelatensis admodum juvenis, ut scribit Eucherius, se recepit in Monasterium, nec invenitur fuisse unquam in Africa. Epistola etiam scripta ad Augustinum Syracusis non est Hilarii Arelatensis; imo fortassis nullius Hilarii, sed Hilari, ut ex vetustis Mss. observarunt Benedictini. Alterius tamen Hilarii esse minime denegamus. Arelatensis non meminit Augustinus, vel quia sanctum virum sui amatorem noluit aperte redarguere, vel quia ejus epistolas expectabat, quem scripturum, etsi dubitanter, præmonuit Beatus Prosper.

Opponunt 3. S. Hilarium an. 429. nondum fuisse Episcopum Arelatensem; nam ex Parænetica Eucherii ad Valerianum colligitur Hilarium induisse Monachum Lirinensem, quando S. Petronius electus est Antistes Bo-

noniensium, idest, an. 430. *Hilarius*, inquit Eucherius, *nuper, & in Italia nunc Antistes Petronius, ambo ex illa plenissima, ut ajunt, mundana potestatis sede unus in Religionis, alter in Sacerdotii nomen ascendit.*

Respondeo falsum esse, quod Hilarius electus non sit Episcopus Arelatensis an. 429. Manifestum quippe est Honoratum prædecessorem Hilarii subrogatum fuisse Patroclo an. 426., sedisse autem duobus annis, & in pace quievisse die 14. vel 15. aut 16. Januarii an. 429. ut constat ex Oratione funebri habita in laudem Honorati ab eodem Hilario. Statim vero, ac Hilarius interfuit morti ac parentalibus Honorati, infulas hujus obtinuit, ut constat ex vita Hilarii conscripta ab Honorato Massiliensi. Itaque verborum Eucherii sensus est, *Hilarius nuper Antistes Arelatensis, & Petronius nunc Episcopus in Italia, &c.* ita ut *nuper* non ad Monachatum Hilarii, sed ad dignitatem Episcopatus sit referendum. Quod animadvertat Norisius lib. 2. cap. 2. unde forte Macedo argumentum suffuratus est, dissimulata responsione. Ceterum Hilarius fuit in Monasterio Lirinensi longe ante annum 430. & Eucherius ipse in libro de Laudibus Ereni edito anno 428. meminit ipsius Hilarii jam Monachi Lirinensis, ut observat Pagius ad hunc an. num. 25.

Quarto loco obijciunt verba Augustini scribentis de Dono Persev. cap. 21. *Nunc facio libros, in quibus Opuscula mea retractanda suscepi.* At libros Retractat. juxta Norisium explevit S. Pater anno 427. ut docet cap. ultimo lib. 1. H. P. Ergo ante annum 428. quando certe Hilarius non erat Episcopus Arelatensis, Hilarius & Prosper contra Semipelagianos scripserant ad Augustinum.

Resp. S. Patri consilium fuisse non solum libros retractare, sed & Opuscula, & Epistolas, & Tractatus omnes judiciaria severitate recensere, ut ipse scribit in Prologo Retractionum. Expleverat ergo anno 427. duos Retractionum libros, sed retractanda susceperat opuscula alia, quod non potuit perficere a Juliano & a Semipelagianis provocatus ad nova certamina. Quare nihil mirum si de Dono Persev. ait, *Nunc facio libros, in quibus Opuscula mea retractanda suscepi*: ubi etiam consulto scripsit *opuscula*, designando Conciones, & Epistolas nondum

reductas ad iudicium censoriæ severitatis. Reliqua Adversariorum argumenta aut soluta sunt Propositionibus præcedentibus, aut talia sunt, quæ aliam non merentur responsionem.

Demonstrandum jam est, non esse certum quod Hilarius abdicaverit dogmata Semipelagiana. Pagius, Tillemontius, & Ballerini fratres id probant ex antiquissimo Autore vitæ S. Hilarii inter Opera S. Leonis pag. 912. ubi inducit Hilarium sic loquentem: *Cum ipsius mundi principibus, cum quibus Apostolus describit bellum iuge esse: confliximus, quod nulli deerit, quicumque ad beatitudinem cœlesti gratia præcedente, & industria subsequente voluerit pervenire.* Quæ verba (inquit Pagius) longe clariora sunt, quam quæ afferuntur, ut probetur novam adversus Sanctum Augustinum doctrinam initio fuisse secutum. At non ita est. Primo his verbis asseritur tantum necessitas prævenientis gratiæ ad operis perfectionem, & consecutionem beatitudinis: imo Semipelagiani omnes, aut plerique saltem, ut scribit alter Hilarius, fatebantur *ad nullum opus vel incipiendum, nedum perficiendum, quemquam sibi sufficere*: non ergo sufficit ad Semipelagianismum vitandum confiteri gratiam præcedentem, qua perveniat ad beatitudinem quicumque voluerit. Deinde, ut gratis detur, asseri prædictis verbis necessitatem prævenientis gratiæ etiam ad bonam voluntatem, neque hanc Semipelagiani negabant; ut constet ex verbis Prosperi in Epist. ad Augustinum, *Voluntates secundum suam phantasiam a gratia non negant esse præventas*: & ex ipso Augustino scribente de Prædest. SS. cap. 1. *Pervenerunt etiam, ut præveniri voluntates hominum Dei gratia fateantur.* Idem vero quo sensu confiterentur Semipelagiani, dicam proximo capite v. Satis est nunc, prædicta Hilarii verba non esse adeo clara, ut eruditi viri judicarunt. Addo similia scripsisse aliquando Cassianum: non posse tamen a Semipelagianismo excusari, propterea quod licet fateretur non solum actuum, verum etiam cogitationum a Deo esse principium, agnoscebat tamen sine gratia ante perfectam voluntatem laudabiles quosdam motus, & appetitus virtutum: ut ostendi Prop. I. Et denique nullus Semipelagianorum ad initium quoque huiusmodi appetitum negavit gratiam aut naturalis conditionis, aut legis & doctrinæ, etiam interioris; sed denegavit

solam gratiam voluntatis, & operis, quam prædicta verba Hilarii Arelatensis expresse non probant.

Attamen ob Hilarii sanctitatem firmissime teneo, quod si errorem suum novit, illum absque ulla hæsitatione deposuit. Quod ad credendum adducor primo ex Sancti viri emendatione, ubi cognovit quæ male gesserat in causa Celidonii, acriter reprehensus a S. Leone Papa in Epistola ad Episcopos per Viennensem Provinciam constitutos. 2. Ex ipsa Epistola Prosperi exhibente nobis Hilarium, ut virum spiritualium studiorum, & cupidum conferendi cum Augustino per literas sensum suum; quod argumentum movit Gilbertum Maginum, ut certo crederet Hilarium abdicasse Semipelagianos errores in Confut. Hist. Prædest. p. 2. cap. 2. Verum hæc probabilem fidem faciunt, non certam. Denique nullam pervicacis erroris suspicionem patitur S. Hilarii inculpata vita, & doctrina: ob quam in Epitaphio Templi Arelatensis merito dictus est

*Gemma Sacerdotum, plebisque, orbisque
Magister.*

PROPOSITIO V. Gennadius ad Semipelagianos declinavit.

Ita communiter Historici contra Franciscum Suarez. Et probatur quoniam Gennadius in lib. de viris illustribus Rufinum, quem Anastasius Papa in Epist. ad Joan. Jerosolym. declarat a suis partibus alienum, cap. 17. *Doctorem Ecclesiæ partem non minimam*, ejusque invectivas ad utilitatem Ecclesiæ, auxiliante Domino, scriptas autumat, non veritus appellare Hieronymum obtrectatorem incitatum stimulo æmulationis, & verentem stylum suum ad obloquium. De Prospero pariter cap. 84. scribit: *Legi & librum adversus Opuscula sub persona Cassiani, quæ Ecclesiæ Dei salutaria probat, ille infamat nociva.* Contra Sancti Cassiani Opera magnifice laudat tum hoc loco, tum cap. 63. agens de Eucherio. Libros Faulti Semipelagianorum antesignani cap. 84. appellat *Opus egregium*. Denique etiam de Augustino scribit cap. 38. *Error illius sermone multo, ut dixi, contractus, læta hostium exaggeratus necdum hæresis questionem dedit.* Quæ tamen a Gennadio dicta sunt in Augustinum injuriosa, non reperiuntur in per vetusto Codice Corbejensi, ut adnotavit doctissimus Mabillonius Tom. 2. Analect. cap. 44. Le-

44. Legatur Cardinalis Norisius lib. 2. cap. 16. & Appendicis cap. 4. Joannes Gonzales Controv. IV. art. 14. Vossius H. P. lib. 1. cap. XI. Censura Lovaniensium, & admonit. PP. BB. præfixa Operi de Ecclesiasticis Dogmatibus, Baronius, Spondanus, Pagius, & Bellarminus de Script. Eccles. ad annum 490. &c.

Objicies 1. Gennadius lib. de Viris illustribus laudat Severum Sulpitium, quod ab errore Semipelagianorum resipuerit.

Resp. hæc habere Gennadium: *In senectute sua a Pelagianis deceptus, & agnoscens loquacitatis culpam, silentium usque ad mortem tenuit.* A Semipelagianis damnabantur plura errorum portenta, quæ asserebant Pelagiani, & magnum erat inter utrosque discrimen; ut constat ex dictis.

Ob. 2. In lib. de Eccl. dogmat. cap. 56. ait Gennadius: *Nullum credimus ad salutem, nisi Deo invitante, venire, nullum nisi Deo auxiliante operari:* & cap. 21. *Initium salutis nostra Deo miserante, & inspirante habere nos credimus.*

Resp. 1. cum Norisio lib. 2. cap. 16. & Pagio ad annum 490. num. 21. librum de Ecclesiasticis dogmatibus utique catholicam continere doctrinam, sed scriptum a Gennadio multo tempore post librum de Viris illustribus, & jam recensitis a Gelasio inter apocrypha Opusculis Cassiani & Fausti, quæ Gennadius tam impense laudaverat.

Resp. 2. in illo Opere fuisse a Catholico Scriptore interposita nonnulla verba ob latentem hæresim Pelagianam, ut observarunt ex pluribus collatis mss. PP. Mauro-Benedictini.

Resp. 3. posse prædicta Gennadii verba accipi de aliquo gratiarum genere nec denegato a Pelagianis: quibuscum Auctorem hujus operis convenire probant Doctores Lovanienses ex quo nusquam meminerit peccati originalis, aut baptismatis infantium in remissionem peccatorum; cumque multos nominet hæreticos, nusquam meminerit Pelagii, aut prolati contra eum catholici dogmatis, idem confirmat Ecclesia Lugdunensis, cujus extat judicium de hoc libro Tom. IX. Biblioth. PP. Demonstrant alii conspersa Semipelagianismi semina in capite primo ac vicesimo, ubi docet vigere in homine lapso electionem ad quærendam salutem, cum aliis Semipelagianismi characteribus. Denique &

respondetur addubitare plures, an Opus illud sit genuinum, editumque a Gennadio. Scimus Vossium cit. loco affirmare, quod in quibusdam Belgii Bibliothecis inscribitur aut Fulgentio, aut Isidoro, aut Gregorio Papæ. Antiqui Scholastici cum Magistro lib. 2. dist. 35. & lib. 4. dist. 12. tribuerunt illud Augustino. Benedictini in Append. Tomo VIII. Augustinianæ Paris. edit. notant a Tritheimio lib. de Script. Eccl., & a Joanne Baleo Cent. 2. Scriptorum Britannicæ adscribi Alcuino: unde scite admodum & caute eisdem Operi hunc fecere titulum, *Liber Gennadio tributus.*

Objiciunt 3. Gennadius cap. ult. de Viris ill. ait de seipso: *Et opus de Fide mea misi ad Beatum Gelasium.* Quem textum ita legendum esse, non autem, *hoc opus, &c.*, adnorarunt Vossius, Norisius, & Pagius. Loquitur ergo Gennadius de alio Opere, idest, de Eccles. Dogmatibus: non est autem probabile Gennadium ausum mittere librum infectum Semipelagianismo ad Pontificem, qui jam Semipelagianos reprobaverat. Ad hanc objectionem tenet prima, & postrema responsio præcedens. Atque etiam resp. optime emendatum ab eruditis viris textum Gennadii, cum certum sit librum de Viris ill. non esse opus de fide. Sed neque certum est Opus de fide Gennadii esse librum de Eccl. Dogmatibus: & multo minus est certum probatam fuisse a Gelasio fidem ipsius Gennadii. Is fertur scripsisse contra Pelagium libros, qui deperierunt. Hos misit fortasse ad Gelasium: atque, si divinare fas est, hos libros appellat Opus de fide sua. Addo in pluribus Mss. & editis libris de Viris illustribus desiderari caput illud ultimum, in quo Gennadius loquitur de seipso. Vide Tom. 1. Op. S. Hieronymi vet. editionum.

Objiciunt ultimo: Quæ Gennadius scripsit de Cassiano & de Fausto, dicta ab eo fuerunt per ignorantiam facti: unde ex illorum laudibus nulla erroris nota potest inferri quantum spectat ad dogma.

Resp. id minus esse credibile. Gennadius enim vixit paullo post Hilarium & Prosperum, qui ex Gallia Romam profecti Cælestini literas ad Galliarum Antistes impetrarunt. In his literis Prosper & Hilarius a Pontifice magnopere laudantur, & redarguntur Augustinianæ doctrinæ calumniatores. Id profecto non potuit Gennadius ignorare, nisi ad-

addat ignorantiae crimen mendacii. Cap. enim 84. ait se legisse Prosperi contra Collatorem Opuscula: & si legisse verum est, viderit cap. 21. num. 58. Cœlestinum reprehendisse Cassianum, ademisse Massiliensibus libertatem malæ loquentiæ, & Augustini Opera celebri elogio probasse. Quare aut mentitur, & ista non legit; aut fusus in criminationem Prosperi, & in laudes Massiliensium non laboravit facti ignorantia. At si ignarus hæc scripserit, siue malevolus; negari non potest plus æquo in Semipelagianos fuisse studiosum.

A P P E N D I X.

Quum ad salvandam rectam fidem, & sanctitatem quorundam Semipelagianorum, necesse sit affirmare interpretatos fuisse Epistolam S. Cœlestini eo sensu, quod in ea approbata sit doctrina S. Augustini in Operibus scriptis adversus Pelagianos, non autem in postremis, quibus Semipelagianismus suffoditur; ne quis inferat minus valida esse argumenta, quæ pro nonnullis capitibus Augustinensis Scholæ petuntur ex libris de Correctione & Gratia, de Prædest. SS. & de Dono perseverantiæ, operæ pretium est refutare fallacem illam Semipelagianorum opinionem: quod præstat Augustini discipulus & defensor S. Prosper contra Collatorem cap. XXI. n. 59. *Maneat plane, (inquit) maneat ista conditio, ut horum librorum novitas repudiata videatur, si in eadem causa ejusdem viri dissentit antiquitas: & aut inutile, aut incongruum judicetur quod ab his, quæ contra Pelagianos condidit, dissonans invenitur.* Atque enumeratis Augustini adversus Pelagianos scriptis, subjungit Prosper: *Et si in omnibus operibus, multisque aliis, quæ enumerare longum est, idem doctrinæ spiritus, eadem prædicationis forma præcessit; agnoscant calumniatores superfluo se objicere, quod his libris non speciale, neque discretum testimonium sit perhibitum, quorum in cunctis voluminibus norma laudatur.* Apostolica enim Sedes quod a præcognitis sibi non discrepat, cum præcognitis probat; & quod judicio jungit, laude non dividit. Ceterum quo loco habuerint doctrinam Sancti Patris una cum Cœlestino posteriores Pontifices, demonstratum est Tomo 1. in præfatione ad librum de Electione Sanctorum.

C A P U T IV.

Demonstratur contra Semipelagianos prævenientis Gratiæ ad initium Fidei necessitas.

ETSI potest quisque dogma Catholicum ex disputatis postremo capite de H. P. atque ex præcedentibus quatuor plenissime percipere, & propugnare; ne videamur tamen aut de Scholasticis dissidiis, aut de quæstionibus Critico-Historicis quam de Polemicis ad fidem pertinentibus magis esse solliciti: volumus de Gratiæ necessitate ad initium fidei hoc loco breviter pertractare. Ita Augustinus postquam Christi gratiam necessariam esse ad quodlibet opus salutare, & non dari secundum merita nostra plurimis operibus demonstraverat; Semipelagianos fidem ab operibus distinguentes singulari Opere de Prædestinatione Sanctorum refutavit, quasi in compendium redactis, & ad suscitatum a Massiliensibus quæstionem applicatis superiorum librorum argumentationibus. Ex eodem de Prædestinatione SS. libro, & ex Opere Prosperi adversus Collatorem, ubi occurrunt plura ad eliminandum Semipelanismum perutilia, curabo præsertim totam dirimere controversiam. Pro qua sciendum est disputationem institui de Fide, prout ad salutem æternam ordinatur, per quam Christiani sumus, & ad justificationem disponimur; nam fidem humanam, qua ab impiis, & infidelibus nemo discernitur, consensu omnium nullam gratiæ opitulationem requirit, nisi illam, qua creati sumus cum participatione rationis.

PROPOSITIO. Gratia Christi ad initium fidei necessaria est.

Sacris literis, simulque Augustinianis argumentationibus primum evincitur. I. Apost. ad Rom. XI. v. 6. ait: *Si autem gratia, jam non ex operibus:* quo testimonio probatur non dari gratiam secundum merita nostra: Atqui non receditur ab hac Pelagiana sententia, si non pertinet ad Dei gratiam quod credere cœpimus, ut Augustinus docet de Prædest. Sanct. cap. 2. n. 3. Igitur quod credere incipiamus pertinet ad gratiam Dei. II. Idem Apost. ad Rom. XI. v. 35. inquit: *Quis prior dedit illi, & retribuetur ei?* Atqui si initium fidei nostræ ex nobis est, *Initium fidei nostræ priores damus Deo, ut re-*

tribuat nobis supplementum ejus, & si quid aliud fideliter poscimus, ait eodem cap. n. 4. Augustinus. Non est ergo duntaxat ex nobis initium fidei nostræ. III. Idem Apostolus in 1. Ad Corinth. cap. 4. n. 7. habet; *Quis enim te discernit?* At si penes nativas arbitrii vires foret virtus credendi, uti S. Pater demonstrat eodem libro cap. 3. n. 7. usque ad cap. 5. n. 10. *posset dicere homo inflatus adversus alterum, discernit me fides mea, justitia mea.* Igitur credere penes naturales arbitrii vires non est. Vide etiam de lib. arb. cap. 8. n. 15. & quæ nos disseruimus cap. præcedentis libri XII. Prop. prima. IV. Ita Apostolus loquitur ad Philip. 1. 29. *Vobis donatum est pro Christo, non solum ut credatis in eum, verum etiam ut patiamini pro eo:* Ad patiendum pro Christo requiritur gratia: Pariter ergo requiritur ad credendum in Christum; nam ut S. Pater ratiocinatur ibid. cap. 2. *Utrumque ostendit Dei donum, quia utrumque dixit esse donatum. Nec ait, ut plenius, & perfectius credatis in eum; sed ut credatis.* V. Ad Corinth. 1. cap. 7. 25. de seipso ait Paulus, *Misericordiam consecutus a Domino, ut sim fidelis:* Sed, ut Augustinus differit eodem loco n. 5. non dixit Apostolus *seipsum misericordiam consecutum, ut fidelior, sed ut fidelis esset.* Sciebat ergo initium fidei suæ donum esse misericorditer sibi collatum. VI. *Quis non videt prius esse cogitare, quam credere?* inquit eodem loco Augustinus: Atqui sancta cogitatio est donum gratiæ, per Apostolum 2. ad Corinth. cap. 3. vers. 5. *Non quod sufficientes simus cogitare aliquid ex nobis, quasi ex nobis.* Erit ergo donum gratiæ ipsum credere. Legite etiam de Grat. & lib. arb. citato cap. 7. n. 16. VII. *Oramus Deum, ut nobis adaperiat ostium verbi sui,* cum Apostolo ad Coloss. 4. v. 3. nec orando petitur nisi quod ab ipso tribuitur. Atqui *per ostii aperitionem initium fidei audientium significavit Apostolus,* inquit Augustinus cap. 20. n. 41. Est itaque oratio nostra *apertissima demonstratio, etiam ipsum initium fidei esse Donum Dei.* Hæc divinarum Scripturarum testimonia non esse accipienda de gratia ordinis naturalis demonstratum est citata prop. 1. cap. XII. præcedentis.

Probatur 2. ex Conciliis. Primum ex canone 6. Arausicano non semel repetito. Deinde etiam ex Tridentino sess. 6. can. 3. & 5. de quibus eodem cap. XII.

Berti Theol. Tom. III.

Tertio loco demonstratur ex Patribus. Plura ex his proferunt Bellarminus lib. 6. de de Gratia & lib. arbit. cap. 4. & L'Hermier Tom. 4. pag. 130. & sequentibus sed omnia fere generalia sunt, probantque necessitatem gratiæ ad initium cuiusque boni operis. Semipelagianos ergo fidem ab operibus distinguentes validius impugnant sequentia. Justinus Apolog. 2. ait: *Ipse persuadet, atque ad fidem nos adducit.* Clemens Alex. lib. 2. Stromat. *Fides non est electionis bonum opus, sed assensus valido alicui prestitus.* Irenæus lib. IV. adv. Hæres. cap. 9. *Impossibile sine Deo discere Deum.* Basilus in Ps. 115. *Fides multo superior rationalibus methodis animam ad assensum trahendo . . . sancti Spiritus operationibus in nobis efficitur.* Greg. Nazianz. orat. 42. *Possibile non est terreni corporis, ac mentis captivæ crassitiem Deum concipere, nisi auxilio confortatam.* Hæc, aliaque plura cum græce, tum latine collecta invenies apud Cl. Isaacium Habertum lib. 1. Theologiæ Græcorum Patrum cap. 8. De S. Joanne Chrysostomo satis disputavi cap. 2. Augustini mentem scrutatus sum nuper. Martyris Cypriani sententiam demonstrat idem Augustinus de Præd. SS. cap. 14. n. 28. De aliis Patribus præsertim Augustino posterioribus nemo dubius erit. Si veteres aliquando non tam aperte locuti sunt, non disputabant contra inimicos Ecclesiæ, securi loquebantur, & conciones habebant ad populum, ut sæpe monui cum ipsomet Augustino eodem cap. 14. n. 27.

Demonstratur præterea propositio rationibus Theologicis. Quarum sit prima: Fides est justificationis nostræ principium: Justificationis principium a gratia præveniente sumendum est: Ergo a gratia præveniente efficitur ipsa fides. Et minor quidem propositio est definita canone Tridentino. Majorem probat Augustinus eodem lib. de Præd. SS. cap. 7. n. 12. ex verbis Apostoli ad Galatas 2. 16. *Nos in Christo Jesu credimus, ut justifiedmur ex fide Christi.* Apostolus autem ideo dicit *ex fide justificari hominem, non ex operibus, quia ipsa prima datur, ex qua impetrantur cetera; quæ proprie opera nuncupantur, in quibus justè vivimus.* Probat eandem majorem S. Pater ex Ps. 126. *Nisi Dominus edificaverit domum &c.* ex quo ita Semipelagianos comprimit: *Et dicitur a vobis, Fides est a nobis, cetera a Domino ad justitiam pertinentia: quasi ad edificium non pertineat fides, quasi ad edificium, inquam,*

H h

non

non pertineat fundamentum. Sit altera argumentatio: In fide nostra adimplentur promissiones factæ a Deo semini Abraham, ut docet Apostolus ad Rom. 4. 16. Si ergo initium fidei sit ex nobis, ut *Dei promissa compleantur, non in Dei, sed in hominum est potestate, & quod a Domino promissum est, ab ipsis redditur Abraham*. Ita S. Doctor cap. x. n. 19. Postrema ratio, ut ultima primis cohæreant, sit: Gratia non est merces operum (naturalium; *Quis autem dicat eum, qui jam cœpit credere, ab illo, in quem credidit, nihil mereri?* ait magnus Fidei athleta cap. 2. n. 4. Si ergo initium fidei sit ex nobis; erit gratia naturalium meritorum stipendium & merces.

OBJECTIONES DISSOLVUNTUR.

Semipelagiani autem errorem suum sequentibus argumentis conabantur defendere. Obiciebant 1. apud Augustinum de Præd. SS. cap. 6. n. 11. Multi audiunt verbum veritatis: sed alii credunt, alii contradicunt: volunt ergo isti credere, nolunt autem illi.

Resp. S. Pater: *Quis hoc ignoret? quis hoc neget? Sed cum aliis præparetur, aliis non præparetur voluntas a Domino, discernendum est utique, quid veniat de misericordia ejus, quid de judicio*. Misericordia, quæ prævenit fidem, est in electione Dei, & præparatione divinorum auxiliorum: judicium in excacatione & denegatione hujusmodi auxiliorum. Vide quæ scribit Apostolus ad Rom. cap. xi. 19. & 20. Quærentibus autem cur uni donetur, alteri non donetur efficax auxilium ad credendum, respondet eodem loco S. Pater, investigabiles esse vias Domini, & misericordiam quæ gratis liberat, & veritatem, quæ juste judicat. Atque id intelligendum est de hominibus sumptis comparative, ut explicavimus de H. P. cap. viii.

Obiciebant 2. apud eundem August. cap. 7. n. 12. Apostolus ad Eph. 2. v. 9. distinguit fidem ab operibus. Igitur ex quo gratia ad opera bona necessaria sit, non infertur illius ad initium fidei necessitas.

Resp. distinguendo antecedens: Apostolus fidem secernit ab operibus, quatenus ipsa impetrat cetera, quæ proprie nuncupantur opera, in quibus juste vivimus, concedo: quatenus ipsa fides non est opus & donum Dei merita nostra præveniens, nego antecedens. Ita Augustinus eodem loco adducens in suæ responsionis confirmationem quod scribit ibidem Apostolus v. 8. *Gratia enim estis*

salvati per fidem, & hoc non ex vobis, donum enim Dei est: & verba Joannis cap. 6. 29. Hoc est opus Dei ut credatis in eum, quem misit ille. Si ergo fides est donum, & opus Dei, non distinguitur ab operibus, nisi sensu explicato.

Insuper obiciebant verba Apostoli ad Rom. x. 9. *Si confitearis ore tuo Dominum Jesum, & in corde tuo credideris, salvus eris: & quæ ibidem, atque ad Hebræos xi. proferruntur in fidei commendationem*. Resp. ad 1. Sanctus Pater memorati libri cap. xi. n. 22. sic dici, *Si credideris salvus eris, quemadmodum dicitur ad Romanos viii. 13. Si spiritu facta carnis mortificaveritis, vivetis*. Utrobique enim unum exigitur, alterum offertur. Igitur ut facta carnis mortificare donum Dei est, ita donum est confiteri & credere Dominum Jesum. Ceterum credere, mortificare opera carnis, aliaque id genus nobis præcipiuntur, & dona Dei esse monstrantur; quoniam ipse facit ut faciamus, ipse prior elegit nos, ipse operatur in nobis velle & perficere, ipse denique est electorum suorum virtus, fortitudo, ac præmium. Quod de laudibus fidei dictum est, solvitur a D. Prospero cap. 16. adversus Collatorem: *Apostolus enim laudat hominum fidem; sed pro hoc bono eorum agit gratias Deo*. Videatur idem Apostolus ad Rom. 1. 8.

Opponebant 4. Matthæi vii. 7. scriptum est: *Petite, & dabitur vobis: querite, & invenietis: pulsate, & aperietur vobis*. Ergo petere, quærere, & pulsare nostrum est: cetera Deus supererogat,

Resp. nostrum quidem esse petere, quærere, pulsare, at non sine gratia præveniente atque excitante. Nihil peti a Deo, ut oportet, sine gratia demonstrat S. Pater de Dono Persev. cap. 23. ex orationibus Ecclesiæ, quibus Dominum obsecramus, ut faciat nos, quæ sibi sunt placita postulare: *Quando enim, inquit, non oratum est in Ecclesia pro infidelibus, atque inimicis ejus ut crederent?* 2. Ex Apostolo ad Rom. viii. 15. *Accepistis spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus, Abba, Pater: & v. 36. Ipse spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus, atque ex divinæ scripturæ locis consimilibus*. Quibus recitatis, & expositis, *Adtendant ergo, inquit, quomodo falluntur, qui putant esse a nobis, non dari nobis, ut petamus, quæramus, pulsemus; & hoc esse dicunt, quo gratia prædicetur, merito nostro ut sequatur illa, cum accipimus petentes, & invenimus*

mus quærentes, aperiturque pulsantibus. Nec volunt intelligere etiam hoc divini muneris esse, ut oremus, hoc est, petamus, quæramus, atque pulsemus. Addit præclarum Ambrosii testimonium, aliaque plura. Atque dicta modo de petitionibus, de quolibet bonæ voluntatis motu, vel operæ ad justificationem spectante constanter teneto.

Quinro objiciebant nonnulla Scripturarum sanctarum exempla. Primum est Davidis, cujus voluntas ædificandi templum bona erat, & commendatur 3. Regum cap. 8. 18. nec tamen erat a Domino, qui elegit filium ejus, ut illud ædificaret nomini Domini Dei Israel. Potest ergo similiter esse a nobis sine Deo bona voluntas credendi, quæ bona sit & benemerens. Alterum exemplum est Cornelii, cujus orationes & eleemosynæ promeruerunt, ut per Apostolum Petrum instrueretur in fide, quemadmodum fuse narratur in x. cap. Actuum Apostolorum. Tertium est Zachæi, qui dum quærebat videre Jesum, & ascenderat hac de causa in arborem ficus, dictam Arabice *Giumum*, Syriace *ficum Sylvestrem*, a Dioscoride *Sicaminum*, ab Evangelista *Συκόμορον*, *sycomorum*; audire meruit Lucæ 19. 5. *Hodie in domo tua oportet me manere.* Quartum est Nathanaelis, quem Jesus vocavit ad fidem, quoniam verus erat Israelita, neque dolus erat in illo, ut habetur Joan. 1. 47. Ultimum est Latronis, qui conversus ad Jesum meruit audire, *Hodie mecum eris in paradiso*: Lucæ XXI. 42.

Generalis responsio est hæc omnia *agere gratiam Salvatoris*, ut inquit S. Prosper contra Collat. cap. 8. nu. 22. Deinde expendamus singula. Non sequitur voluntatem ædificandi templum in Davide minns fuisse a gratia, propterea quod Deus elegerat ad opus istud Salomonem. Patri enim dederat Deus bonam voluntatem, filio concessit etiam operis complementum: cumque ille operetur in nobis velle, & perficere pro suo beneplacito, uni gratiam inspirat ut velit, alteri etiam largitur ut faciat. S. Prosper citato libro cap. 12. nu. 35. id duplici exemplo confirmat. Primum est Apostolorum, qui utique bonam voluntatem prædicandi Evangelium ex Deo habebant; & tamen cum tentarent ire in Bithyniam, Act. 16. 7. *non permisit Spiritus Jesu.* Alterum est quotidianum in Ecclesia, quæ orat pro inimicis suis, idest, infidelibus, etsi horum plures Deus nequaquam elegerit. Atque id, inquit Prosper, *Ecclesia numquid non ex spiritu*

Dei facit? Paulo supra causam reddiderat, cur Deus noluerit templum ædificari a Davide, cui bonam voluntatem fuerat elargitus: nempe ob typum ac significationem mysterii. Præfigurabat enim Salomon Christum Dominum, a quo Ecclesia, cujus templum figura est, fuerat construenda: atque ita sane, ut nullus alius poneret ædificii fundamentum; idest, initium fidei; sed esset Christus lapis angularis, & cœlestis Jerusalem ædificator. Quantum ad Cornelium pertinet: respondet S. Pater de Præd. SS. cap. 7. ejus orationes & eleemosynas Deo fuisse utique acceptas, antequam credidisset in Christum: *Nec tamen sine aliqua fide donabat, & orabat; nam quomodo invocabat, in quem non crediderat?* Deerat itaque ei fides explicita in Christum; credebat tamen in Deum, nec sine gratia Reparatoris. De Zachæo ita S. Prosper cap. 7. n. 19. *Ne lateret causa hujus salutis, adjecit, Venit enim filius hominis saluum facere, & querere quod perierat: ut quem agnoscebamus saluum factum, sciremus a quarente præventum.* Sequitur eodem loco de conversione latronis: *In latronis quoque justificatione, etiamsi nulla operantis gratiæ intelligerentur indicia; nonne cum omnibus credentibus etiam ipsum acciperimus adtractum, dicente Domino, Omnia mihi tradita sunt a Patre meo, & Cum exaltatus fuero, omnia traham ad meipsum?* Inter omnia autem hunc vel traditum esse, vel tractum, etiam ipsius confessio docet. *Qui cum aliquandiu blasphemasset in Jesum Christum, repente est mutatus, & dixit, Domine, &c.* De Nathanaele legimus ibidem dixisse Christum v. 48. *Priusquam te Philippus vocaret, cum esses sub ficu, novi te. Quæ Domini visio, inquit D. Bern. in Cantica, nunquid gratiæ preparatio non fuit?* Itaque manifestissime credendum est, quod & illius latronis, quem Dominus ad Paradisi patriam revocavit, & Cornelii Centurionis, ad quem Angelus Domini missus est, & Zachæi, qui ipsum Dominum suscipere meruit, illa tam admirabilis fides non fuit de natura, sed divine largitatis donum. Ita Synodus II. Araus. Canone 25.

Si quæras quomodo Cornelius, & infideles alii antequam converterentur ad Christum, aliquod bonum opus facere potuerint virtute gratiæ, cum primus gratiæ effectus sit ipsa fides; respondeo quod in ipsa fide primum considerari potest sancta cogitatio & collustratio mentis, deinde inspiratio sanctæ

voluntatis audiendi Evangelium ex desiderio salutis æternæ; ulterius deliberatus assensus, sive actus ipse credendi. Fides ergo dicitur primus effectus gratiæ, non quantum ad assensum, sed quantum ad præcedentem illustrationem, atque inspirationem. Imo ante explicitam fidem in Christum, potest per gratiam excitari in nobis fides in Deum, & sancta cogitatio, quæ sufficiat ad referenda opera nostra in ipsum Deum, itaque plura infidelium opera bona sint, in illorum quoque sententia, qui ad omne opus bonum cum gratiam, tum relationem in Deum existimant necessariam.

Denique objiciebant Semipelagiani testimonia quædam Sanctorum; ac in primis ipsius Augustini; qui Epist. 102. quæst. 2. n. 14. scripsit, *tunc voluisse hominibus apparere Christum, & apud eos prædicari doctrinam suam, quando sciebat, & ubi sciebat esse, qui in eum fuerant credituri*. Sed respondet S. Pater de Prædest. SS. cap. 1x. n. 18. se hæc dixisse sine præjudicio latentis consilii Dei, aliarumque causarum. *Quid enim est verius, inquit, quam præscisse Christum qui, & quando, & quibus locis in eum fuerant credituri? Sed utrum prædicato sibi Christo a seipsis habituri essent fidem, an Deo donante sumpturi, id est, utrum tantummodo eos præscierit, an etiam prædestinaverit Deus, quæ- rere ac differere tunc necessarium non putavi. Proinde quod dixi tunc voluisse hominibus apparere Christum, & apud eos prædicari doctrinam suam, quando sciebat, & ubi sciebat esse, qui in eum fuerant credituri, posset etiam sic dici, tunc voluisse hominibus apparere Christum, & apud eos prædicari doctrinam suam, quando sciebat, & ubi sciebat esse, qui electi fuerunt in ipso ante mundi constitutionem*. Hæc omnia Augustinus & Prosper adversus capitale dogma Semipelagianorum. De speciali dono perseverantiæ disputabitur libro xviii.

C A P U T V.

Quæritur an Semipelagiani gratiam aliquam interioram ad initium fidei agnoverint necessariam.

JANSENIUS lib. 8. de H. P. cap. 6. asserit Massilienses etiam ad initium fidei veram aliquam interioram gratiam admisisse, & in hoc proprie illorum situm fuisse errorem, quoniam vellent usum & abu-

sum ipsius gratiæ relinqui in liberi arbitrii potestate. Joan. Baptista Gonet eruditus Thomista disp. 2. de Grat. cap. 3. aliam a Jansenii sententia putat eorum, qui docent inter Semipelagianos aliquos omnem prorsus gratiam ab initio fidei, & meriti removisse, alios talem admisisse, quæ cum esset pure indifferens, & liberi arbitrii determinationem non efficeret, sed expectaret, locum aliquem naturali merito relinqueret: quod docet Franciscus Macedo in *mente divinitus inspirata*, art. 5. & defendit satis erudite ipse Gonet. Hæc sententia quatenus ponit discrimen inter Semipelagianos, nullatenus differt a sententia Jansenii; nam Jansenius lib. 7. cap. 2. idem tradit; imo profitetur se controversiam non movere de primis Semipelagianis, qui omnem gratiam ad initium fidei & bonæ voluntatis penitus respuebant, quibus accenset Faustum & Cassianum; sed de alia factione, eorum scilicet, quos contendit gratiam Christi non prædeterminatam admisisse, & in hoc illorum consistere errorem. Quare Gonet recurrendo ad duplicem sectam Semipelagianam non recte difficultatem assequitur, neque hac ratione videtur oppositis argumentis satisfacere. Et multo minus impugnari potest Jansenius testimoniis Cassiani, aut aliorum de prima Semipelagianorum factione, ut facit Antonius Boucat dissert. Præamb. de Grat. artic. 3. Nam Jansenius ultro fatetur Cassianum ad initium fidei nullam veram gratiam reapse admisisse. Discrepat tamen alio ex capite Gonetii sententia ab opinione Jansenii, quod is hæresim Semipelagianam constituit in indifferentia ac potestate liberi arbitrii utendi & abutendi gratiæ adjutorio pugnans pro necessitate gratiæ inferentis necessitatem. A quo pravo dogmate cum Gonetus & Macedo sint alieni, habent sibi consentientes ex Thomistis, atque Nostratibus satis multos, inter quos Auctor Scholæ Thomisticæ vindicatæ animad. 26. connumerat Salmaticenses, Contensonium, Piccinardum, alios. Fulgentius Bellemi parum ab his discrepat contendens Semipelagianos non denegasse ad initium fidei gratiam Conditoris, sive Adjutorium collatum Adæ, sed gratiam Redemptoris tantummodo. Ex adverso nullam veram gratiam prævenientem initia fidei admissam a Semipelagianis defendunt qui gratiam per se efficacem rejiciunt, ut faciunt Medistæ omnes. Item aliqui hujus gratiæ propugnatores, ut noster Basilius Poncius Relect. de Grat.

Grat. necessitate p. 1. c. 4. memoratus Boucat, & L' Herminier Tom. iv. pag. 102. quidam alii, quorum circa efficacem gratiæ sententia perplexa est, & ambigua, ut Honoratus Tournely lib. 1. de Gratia pag. 92. Videamus, quæ singulos moveant, tum inde iudicium nostrum nec perverſe, nec acerbè dicturi.

Semipelagianos gratiam aliquam indifferentem ad fidei initia non denegasse pluribus argumentis posset monstrari. I. S. Prosper in Epist. ad Augustinum num. 4. ita de quibusdam Semipelagianis scribit: *Quidam vero horum in tantum a Pelagianis semitis non declinant, ut cum ad confitendam eam Christi gratiam, quæ omnia præveniat merita, cogantur, ut si meritis redditur, frustra gratia nominatur: ad conditionem hanc velint uniuscujusque hominis pertinere, in qua eum nihil prius merentem, quia nec existentem, liberi arbitrii & rationalis gratia Creatoris instituat; ut per discretionem boni & mali ad cognitionem Dei, & ad obedientiam mandatorum ejus possit suam dirigere voluntatem: atque ad hanc gratiam, qua in Christo renascimur, pervenire per naturalem scilicet facultatem, petendo, quærendo, pulsando, ut ideo accipiat, ideo inveniat, ideo introeat, quia bono naturæ bene usus, ut ad istam salvantem gratiam initialis gratiæ ope meruit pervenire.* Ubi videtur Prosper hos Semipelagianos redarguere, quod nullam gratiam admiserint, præter gratiam Conditoris homini primo collatam. Neque enim dici potest per solam gratiam initialem intelligi hoc loco nudam facultatem arbitrii, quia hanc non denegabant nec rigidiores illi Semipelagiani num. 3. descripti. II. Prosper paucis interjectis omnem dirimit controversiam, scribens admisisse quidem gratiam aliquo sensu prævenientem, sed quæ subderetur hominum voluntati: *Nec considerant se gratiam Dei, quam comitem, non præviā humanorum volunt esse meritorum, etiam illis voluntatibus subdere, quas ab ea secundum suam phantasiā non negant esse præventas.* III. Sunt his etiam clariora verba Hilarii scribentis: *Ceterum ad nullum opus vel incipiendum, nedum perficiendum quemquam sibi sufficere posse consentiunt.* IV. Idem fatetur Augustinus de Prædest. SS. cap. 1. *Pervenerunt etiam, ut præveniri voluntates hominum Dei gratia fateantur, atque ad nullum opus bonum vel incipiendum, vel perficiendum, sibi quemquam sufficere posse con-*

sentiant. V. Semipelagiani non solum negabant esse donum Dei initium fidei, sed etiam finalem perseverantiam: at ad finalem perseverantiam non denegabant necessitatem gratiæ indifferenter præmoventis. Ergo neque eam negabant ad initia sanctæ credulitatis. VI. constat ex Epist. Hilarii num. 6. Semipelagiani moleste ferebant discrimen traditum ab Augustino inter gratiam collatam Adæ, sine qua per liberum arbitrium perseverare non poterat, & gratiam nunc prædestinatis præparatam, qua perseverantia ipsa donatur: & in hoc solo volebant a primo homine omnium distare naturam, ut illum integris viribus voluntatis juvaret gratia volentem, sine qua perseverare non poterat; hos autem amissis & perditis viribus credentes tantum non solum erigat prostratos, verum etiam suffulciat ambulantes. Si ergo Massilienses non denegabant in Adam adiutorium sine quo ad omnia opera salutaria, neque illud negabant in hominibus lapsis ad fidem. VII. Auctore eodem Hilario num. 4. asseriebant Semipelagiani non valere de fide argumentum Augustini petatum ex verbis Apostoli, *Quid autem habes, quod non accepisti?* & rationem hanc asseriebant, cum in eadem natura remanserit, licet vitata, qua prius sana ac perfecta donata sit. Abominabantur tamen & damnabant, si quis existimaret, quicquam virium in aliquo remansisse, quo ad sanitatem progredi possit. Fatebantur ergo in homine lapso virtutem credenti, ut in homine primo potestatem quaecumque bonum opus perficiendi. Atqui in homine primo nequaquam denegabant ad perfectionem, & consummationem bonorum operum adiutorium sine quo, siue gratiam pedisequam, & versatilem. Ergo neque hujus adiutorii necessitatem inficiabantur ad fidem habendam. VIII. illam prædestinationem & gratiam Semipelagiani negabant, ex qua putabant induci fatalem necessitatem, removeri virtutes, & lapsis curam adimi resipiscentiæ, afferri sanctis occasionem torporis: hæc autem non arbitrati sunt consequi aut ex prædestinatione, quæ pendeat a præscientia meritorum, aut ex gratia Molinistice sufficiente, & quæ sit ad nutum voluntatis suspensa. Negabant ergo solam gratiam per se efficacem, & prædestinationem secundum propositum. IX. Nullibi legimus Augustinum adversus Semipelagianos argumentatum fuisse ab improprietate, quæ intercedit inter gratiam ordinis naturalis, & actus

supernaturales. Quod sane argumenti genus obvium erat, atque palmare, si ad initia supernaturalium operum nullam aliam Semipelagiani gratiam requirebant, quam naturalem. Igitur præter naturalem gratiam, dicendi sunt aliquam supernaturalem probasse. Hæc sunt pro una parte argumentationes præcipuæ.

Pro alia autem parte stant, quæ sequuntur. I. Initialis gratia, quam fatebantur Semipelagiani, non alia est, quam naturalis facultas pertinens ad conditionem naturæ. Non ergo est gratia supernaturalis indifferens. Antecedens demonstratur ex verbis Prosperi n. 3. prolatis præcedenti paragrapho argumentatione 1. *Quidam vero &c.* II. Affirmat idem Prosper, hanc fuisse Semipelagianorum assertionem, *Quantum ad Deum pertinet, omnibus paratam vitam æternam: quantum autem ad arbitrii libertatem, ab his eam apprehendi, qui Deo sponte crediderint, & auxilium gratiæ merito credulitatis acceperint.* Ita in eadem Epist. num. 5. Constituebant ergo aliquod fidei meritum ante supernaturalis gratiæ auxilium. III. Ex eodem Prospero paullo infra volebant obedientiam priorem esse quam gratiam, ut initium salutis ex eo qui salvatur, non ex eo credendum sit stare, qui salvat: & voluntas hominis divinæ gratiæ sibi pariat opem, non gratia sibi humanam subiciat voluntatem. Ergo initium salutis in naturali potestate, & obedientia arbitrii gratiam præcedente constituebant. IV. S. Pater Augustinus de Prædest. Sanctorum cap. 3. confitetur, se ante Episcopatum laborasse eodem cum Semipelagianis errore; putabat enim, *Fidem, qua in Deum credimus, non esse donum Dei, sed a nobis esse in nobis, & per illam nos impetrare Dei dona, quibus temperanter, & juste, & pie vivamus in hoc sæculo.* En expresse Semipelagianum errorem in eo situm, quod fides dona supernaturalium gratiarum præcedat. V. Bonifacius secundus Papa in Epist. ad Cæsarium Arelatensem data ineunte anno 530. ita de Semipelagianis loquitur. *Indicas, quod aliqui Episcopi Galliciarum, cum cetera jam bona ex Dei acquieverint gratia provenire, fidem tantum, qua in Christum credimus, naturæ esse velint, non gratiæ.* VI. Impugnans Augustinus Semipelagianos a cap. 2. de Prædest. SS. usque ad libri postremum probat eos non recedere a damnato dogmate Pelagiano; *Gratia secundum merita nostra datur, quoniam*

aliquid præcederet ex hominibus propter quod gratiam consequantur, *Si non pertinent (inquit) ad Dei gratiam, quod credere cœpi-mus.* Igitur Semipelagiani eatenus ad Pelagianismum declinabant, quatenus ante largitionem locabant in nuda potestate arbitrii initia fidei. VII. Secunda Arausica Synodus canone 5. & 7. definit initium fidei non esse in nobis *naturaliter, & per naturæ vigorem.* Igitur Semipelagiani quos canone illi perstringunt, putabant primordia fidei ex vigore, & nativa facultate arbitrii prodire. VIII. Damnata est ab Innoc. X. & Alex. VII. quarta propositio Jansenii: *Semipelagiani admittebant gratiæ interioris necessitatem ad singulos actus etiam ad initium fidei; Et in hoc erant hæretici, quod vellent eam gratiam talem esse, cui posset humana voluntas obistere & obtemperare.* Quamquam vero hæc propositio in postrema parte aperte hæretica sit, collineatque scopo Jansenii propugnantis gratiam, qua evertitur libertas indifferentiæ; nihilo tamen minus, cum simul declarata sit & hæretica & falsa, non solum videtur damnata quantum ad dogma expressum secunda parte, verum etiam quantum ad doctrinam Semipelagianam delineatam in prima. IX. Tandem, ut pares sint numero pro utraque parte rationes, ex quo nullibi Augustinus Semipelagianos revincat quod gratiam denegarent ad operum bonorum consummationem, eamque illi palam faterentur, consequens est ut ad bene operandum admiserint veram gratiam, non tamen efficacem & adiutorium quo, manifeste ab illis repudiatum. Igitur ex quo Augustinus ubique Semipelagianos exagitaverit, quod ad initium fidei gratiam negarent, & hanc ipsi faterentur esse in nobis ex nobis, inferitur ex opposito ad initium fidei non admisisse gratiam indifferentem, nec adiutorium sine quo, necessarium juxta Semipelagianos ad opera perficienda.

In tanta opinionum diversitate orta ex argumentis partim verosimilibus, partim non recte ponderatis; principio indubitatum est displicuisse Semipelagianis gratiam victricem, & prædestinationem, sive discretionem electorum secundum Dei propositum, & absque operum præscientia. Quod liquet primo ex Epistola Prosp. num. 3. ubi dicuntur Semipelagiani asperrimam putasse Augustini doctrinam, objicientes, *removeri omnem industriam, tollique virtutes, si Dei constitutio humanas præveniat voluntates, & sub hoc præ-*

prædestinationis nomine fatalem quandam induci necessitatem. Confirmatur ex Hilario scribente, quod molesti ferebant ita dividi gratiam, quæ vel primo homini data est, vel nunc omnibus detur, ut ille acceperit perseverantiam, non qua fieret, ut perseveraret, sed sine qua per liberum arbitrium perseverare non posset: nunc vere sanctis in regnum per gratiam prædestinatis non tale adiutorium perseverantiæ detur, sed tale, ut eis perseverantia ipsa donetur, non solum ut sine isto dono perseverantes esse non possint, verum etiam, ut per hoc donum nonnisi perseverantes sint. Idem demonstratur, quod nollent gratiam sibi subicere voluntatem, nec præviā esse humanorum meritorum, sed comitem, ut satis apparet ex dictis. Quare argumenta Prosperi, & Augustini non solum probant ad initium fidei necessitatem gratiæ sufficientis, sed etiam necessitatem gratiæ efficacis, quæ suum consumat opus, quæ nulla anticipati causa suspenditur, quæ discernit unum ab altero, quæ facit ut faciamus: ut constat ex præcedenti capite, & ix. de H. Pelagiana.

Deinde affirmo, fallaciter Jansenium duas ex Epistola Prosperi distinguere Sectas Semipelagianorum, quorum alii nullam veram gratiam admitterent, reliqui prævenientem faterentur, sed pedisequam, atque a voluntatis nutu pendentem. Etenim Prosper num. 3. narrat Semipelagianos aliquos reprobasse Augustini dogmata circa prædestinationem & gratiam, & defendisse obstinationem suam vetustate, idest antiquorum Patrum subobscuris expositionibus: sed interpellati ut sua exponerent sensa, respondebant se nihil invenisse quod placeret, & de his tacendum esse, quorum altitudinem nullus attigerit. Addit eo pervenisse pervicaciæ, ut definirent fidem nostram ædificationi audientium esse contrariam, ac sic etiamsi vera sit, non promendam. En tibi primam Semipelagianorum sectionem non ambiguis interpretamentis, sed verbis Prosperi delineatam. Alii etiam manifestius ad Pelagianas semitas declinantes, non occultabant sensa sua; sed fidem distinguentes ab operibus asseriebant ad initium fidei sufficere naturalem facultatem, & initialem gratiam pertinentem ad conditionem rationalis creaturæ, quæ gratia est, quatenus Deus instituit hominem capacem discretionis boni & mali, nihil merentem, quia non existentem: autumantes initia fidei, & voluntatem credendi non excludere gratiam ad

bona opera necessariam, propterea quod putabant adnumerandum non esse alicui operi curationis unumquemque ægrotum velle sanari. Atque ita secundum suam phantasiam constituebant gratiam subditam voluntati, etsi voluntatem a gratia illa initiali fatebantur esse præventam. Hæc iisdem fere verbis S. Prosper num. 4. ab ea Periodo, *Quidam vero, recitata superius. Conveniebant itaque Semipelagiani omnes in rejicienda sententia S. Augustini: discrepabant, quod alii non declinabant a semitis Pelagianis circa fidei initia; alii nec gratiam prævenientem, quæ ad fidem requiritur, expressis verbis admittebant, nec respuebant, rati ad fidelium ædificationem nec veritatem esse promendam. Eapropter Augustinus contra Semipelagianos duos edidit libros; unum de prædestinatione Sanctorum ad probandam gratiæ necessitatem ad fidem: alterum de Dono perseverantiæ ad demonstrandum hanc esse donum Dei speciale, & a se traditam prædestinationem populis prædicandam. In una Semipelagianorum factione erat Cassianus, qui Collat. xiii. cap. ii. nititur demonstrare nostrum non esse bonæ voluntatis principium exemplo Pauli & Matthæi, & statim docet oppositum exemplo Zachæi, & Latronis, inferens neutrum dicendum esse, neque nostrum esse principium fidei, neque semper Dei gratia nobis fidei principia inspirari. Quamobrem S. Prosper cap. v. contra Collatorem num. 3.: *Ponis plurima testimonia (inquit) quibus nunc validum, nunc infirmum liberum arbitrium demonstratur, quasi quidam sint qui propriis viribus impleant, quod alii facere nisi Deo adjuvante non possunt. Ubi etiam advertendum est Semipelagianos sibi contradicere, & nunc videri Catholicos, nunc Pelagianos, ut observat ibidem beatus Prosper.**

Præterea indubitatum est Semipelagianos omnes etiam ad initium fidei ac admisisse gratiam illuminationis, etiam interioris. Primo quia S. Prosper in Epist. ad August. ait, quod hæc ipsorum definitio, & professio est, *omnem hominem ad credendum & operandum divinis institutionibus admoneri. Qui ergo Evangelium non audierunt, admoneri debent occulta alia revelatione. Ad hæc: etiam Augustinus, cum similiter ante Episcopatum erraret, profitetur etiam tunc existimasse neminem posse credere, si non præcederet præconium veritatis. Insuper ut argumentatur Petavius de H. Pelag. cap. x. num. 2, 3, ac 12. si gratiam internæ illu-*

stra-

strationis Semipelagianii denegassent, fuissent deteriores Pelagianis, qui tandem gratiam hanc agnoverunt. Tandem etiam Theophilus Raynaudus in Proloquio ad Valerianum ait quosdam affinxisse Semipelagianis, quod internæ revelationis ademerint auxilia. Legatur cit. loco Petavius.

Afferendum postremo est, Semipelagianos ad initium fidei non admisisse gratiam, quæ ad illuminationem mentis addit inspirationem dilectionis per subministrationem Spiritus Sancti. Quod primum demonstro ex Epistola Hilarii n. 3. ubi ait, Semipelagianos probasse sententiam Augustini in Expositione quarundam Propositionum ex Epist. ad Rom, retractatam tamen lib. 1. Retract. cap. 23. n. 3. Ea sententia est: *Sed quoniam Spiritus Sanctus non datur, nisi credentibus; non quidem Deus eligit opera, quæ ipse largitur, cum dat Spiritum Sanctum, ut per caritatem bona operemur: sed tamen eligit fidem, quia nisi quisque credat, & in accipiendi voluntate permaneat, non accipit donum Dei; idest Spiritum Sanctum, per quem infusa caritate bonum possit operari. Non ergo eligit Deus opera cujusquam in præscientia, quæ ipse donaturus est: sed fidem eligit in præscientia, ut quem crediturum esse præsciverit, ipsum elegerit, cui Spiritum Sanctum daret, ut bona operanda etiam vitam æternam consequeretur, &c.* Audis, ut arbitror, Semipelagianos negantes ad initium fidei illam gratiam, quæ datur per subministrationem Spiritus Sancti, sive gratiam inspirantem voluntatem bonam, & dilectionem, & illam eandem gratiam, quam ad bona opera credentium, atque ad vitæ æternæ consecutionem fatebantur necessariam: de qua gratia disputatum est de H. P. cap. v. Prop. 3. & cap. vii. cumulativus. II. S. Pater in 3. cap. de Præd. Sanct. castigans quæ in memorata Expositione non satis exacte tradiderat, simulque, fides sit donum Dei; Proinde quod continuo dixi (inquit), *Dicit enim Apostolus, Idem Deus qui operatur omnia in omnibus, nusquam autem dictum est, Deus credit omnia in omnibus, ac deinde subjunxi, Quod enim credimus nostrum est, quod autem operamur bonum, illius est, qui credentibus dat Spiritum Sanctum: profecto non dicerem, nisi jam scirem etiam ipsam fidem inter Dei munera reperiri, quæ dantur in eodem Spiritu. Utrumque ergo nostrum est propter arbitrium voluntatis, & utrumque tamen datum est per Spiritum fi-*

dei, & caritatis: & paucis interjectis, Quod paullo post dixi, Nostrum est enim credere & velle; illius autem dare credentibus & volentibus facultatem bene operandi per Spiritum Sanctum, per quem caritas diffunditur in cordibus nostris: verum est quidem, sed eadem regula: & utrumque ipsius est, quia ipse præparat voluntatem; & utrumque nostrum est, quia non fit nisi volentibus nobis. En ergo quod negabant Semipelagiani; ad initium fidei necessariam esse gratiam sanctæ delectationis, gratiam quæ est caritas, gratiam quæ præparet voluntatem. III. Si admisissent Semipelagiani internam gratiam sanctæ delectationis etiam non victricis & prædeterminantis, sed parvam, & ab arbitrio pendulam, qualem fatebantur necessariam ad bona opera, quibus vita apprehenditur sempiterna; non recte illos confutasset in Carmine de Ingratis S. Prosper. Is enim cap. xix. Semipelagianos redarguit, quod admitterent tantummodo gratiam proponentem nobis objectum, nullum tamen motum animi excitantem, nisi metaphorice, quomodo consurgit amor vel odium, dum videmus, aut audimus res delectabiles, aut horribiles:

*. veluti cum voce loquentis,
Aut rerum actarum specie quas vidimus,
aut quas
Legimus, oxoritur secretæ cordis in aula
Nunc amor, aut odium, nunc spes, motus,
ira, dolorque;
Nec tamen hos motus scriptor, narrator,
& actor
Insevere animo, (quamvis hoc quoque
vellent):
Sed de perceptis mens iudex sponte movetur.*

Si autem Semipelagiani admisissent gratiam physice excitantem in animo bonam voluntatem, & non solum illustrantem, verum etiam motus sanctæ delectationis inspirantem, quomodo Prosper hæc jure proferret? Rursum quomodo posset sequenti capite xx. illos reprehendere, quod denegarent gratiam pervadentem sensa animi, & faterentur solam verbi ministram, admonentem atque claman-tem?

*Nec quod sola potest, cura officioque ministri
Exequitur, famulisque vicem committit agendi:
Qui quamvis multa admoveant mandata vocantis,*

Pulsant, non initant animas.

Insuper quomodo cap. xxix. assereret inter gratiam admissam a Semipelagianis ad initium fidei, & inter legem atque doctrinam nullum omnino esse discrimen?

Dicite plectentes apices, mortisque ministros

Hoc explese operis, quod gratia vivificatrix.

Certe si Semipelagiani admisissent internam gratiam inspirationis, non denegassent gratiam inferentem animis motum, non denegassent gratiam intransantem animas, non denegassent gratiam a lege atque doctrina diversam: quod arbitror singulis manifestum.

IV. Postremo tandem decreta Semipelagianorum sunt ea, quæ proscripsit Arausica secunda Synodus: Hæc declaravit repugnare Apostolicis dogmatibus initium fidei inesse nobis naturaliter, neque ad credendum prærequiri gratiam sanctæ inspirationis: Ergo Semipelagiani definiebant fidei initia esse naturaliter a nobis, neque ad voluntatem credendi talem gratiam requiri. Si quis (inquit canon v. Arausic.) sicut augmentum, ita etiam initium fidei, ipsumque credulitatis affectum non per gratiæ donum, idest per inspirationem Spiritus Sancti corrigentem voluntatem nostram ab infidelitate ad fidem, ab impietate ad pietatem, sed naturaliter nobis inesse dicit, Apostolicis dogmatibus adversarius approbatur. Et can. 7. definit ad fidem necessariam esse inspirationem Spiritus Sancti, qui dat omnibus suavitatem in consentiendo, & credendo veritati.

Ex hac sententia nostra sequitur vera esse plura prioris partis argumenta. Verum est Semipelagianos repudiasse speciale donum finalis perseverantiæ, & discrimen inter adiutorium quo, & adiutorium sine quo: refutasse consequenter gratiam per se efficacem, & inspirationem bonæ voluntatis ad fidei initia. Verum quoque est admisisse voluntates nostras præveniri a gratia, quoniam asseriebant præveniri in ordine ad omnia opera curationis, inter quæ opinabantur non esse adnumerandum velle ægrotum sanari. Ad hanc etiam voluntatem admittebant initialem aliquam gratiam, idest, facultatem discernendi inter bonum & malum, institu-

tiones & illustrationes animorum, & in vocatorum portione, ut in Paulo & Matthæo, etiam bonæ voluntatis inspirationem. Inter Adamum autem, & lapsos homines hoc statuebant discrimen, quod ille integris viribus volebat, & volentem gratia juvabat; atque hi credunt tantum, & habent naturaliter credulitatis affectum, sed ob vires deperditas eorum voluntas ad recte ambulandum erigenda est per gratiam inspirationis. Proinde in homine primo nullam admittebant gratiam voluntatis neque ad fidem, neque ad perseverantiam, sed gratiam homini opitulantem, si vellet perseverare; in hominibus reliquis negabant gratiam voluntatis ut crederent, admittebant gratiam voluntatis, ut possent operari, & vitam consequi sempiternam. Neque Augustinus argumentari debebat ab improprietate inter potentiam naturalem & actus supernaturales: nam si actum supernaturalem appellas fidem; negabant Semipelagiani supernaturalem esse, affirmantes nobis inesse naturaliter. Si actus supernaturales dixeris opera bona præter fidem; ad hæc fatebantur gratiam prævenire hominum voluntates. Sequebatur tamen ex pravo ipsorum dogmate gratiam dari secundum merita, quoniam prior in eorum sensu est fides, deinde gratia. Qua in re, ut diximus capite præcedenti, ab Augustino pluribus rationibus refelluntur. Argumenta autem secundæ sententiæ duntaxat efficiunt Semipelagianos ad initium fidei non admisisse veram gratiam Christi, quæ per nos est caritas actualis, & consistit in inspiratione sanctæ dilectionis. Merito ergo damnata est quarta Janseniana propositio & tamquam falsa, & tamquam hæretica: tamquam falsa, quia Semipelagiani ad initium fidei non admisissent gratiæ interioris prævenientis necessitatem, si non admisissent gratiam sanctæ dilectionis: tamquam hæretica, quia posse gratiæ prævenienti obistere, vel obtemperare dogma catholicum est, non hæresis Semipelagiana; de qua sit hujus dissertationis terminus, ne offendant unius nimia longitudo. His verbis Augustinus librum de Prædest. SS. contra Semipelagianos absolvit.

DE THEOLOGICIS DISCIPLINIS

LIBER DECIMUS SEXTUS.

P E R T R A C T A N S

De libero voluntatis arbitrio adversus Lutheranam, & Calvinianam hæresim.

BENE ac sapienter asseruit Augustinus difficiles esse motas circa Dei Gratiam & liberum voluntatis arbitrium quæstiones, eo quod cum horum unum defenditur, videatur alterum denegari. Et quidem Pelagius, Cœlestius, & qui hæresim horum expressam nomine vel propugnarunt, vel damnatam jam a plenariis Africæ Synodis, & Rescriptis Pontificum Romanorum, saltem ex parte instaurare tentarunt, ideo divinorum decretorum, auxiliorumque prævenientium necessitatem oppugnarunt, quod putarent illis everti acceptam beneficio Conditoris libertatem. E contra gratiam, divinasque præfinitiones nonnulli tanto rigore & sacrilegio asserere non dubitarunt, ut aperte liberum arbitrium aut penitus extinctum Adæ peccato,

aut indeclinabili necessitate ad bonum & malum impelli, autumaverint. Ausi sunt tantum facinus, post veteres Fati assertores, duo illa Novatorum Capita, Martinus Lutherus, & Joannes Calvinus, ac postremo parum ab his discrepans Cornelius Jansenius. Repulsis itaque Inimicis Gratiæ Dei, hostes libertatis divino implorato auxilio aggredimur oppugnandos.

C A P U T I.

Perversa Lutheranorum, & Calvinistarum dogmata circa gratiam, & libertatem.

DIXI superioribus libris de Oppugnatoribus Gratiæ Pelagianis, & Pelagianorum Reliquiis: nunc de Novatoribus, qui bellum intenterunt libero arbitrio, Luthero præ-

præsertim, & Calvino, habendus est sermo. Fuerunt quidem alii, atque ut opinor ab origine Idololatriæ, fatalis necessitatis assertores, tum Philosophi, cum Hæretici, & inter hos Manichæi, genus hominum perditissimum, qui ex duobus coæternis principiis uno bono, altero malo, duas in homine statuebant naturas, substantialiter bonam neque liberam ad peccandum, & substantialiter malam, carnalia concupiscentem, & ex necessitate determinatam ad malum. Quorum & originem, & falsitatem doctrinæ variis in locis insectati sumus: nec aliud addendum modo est, nisi Manichæorum quoque damnablem & nefandæ impietatis errorem convenire cum Pelagianis in denegando originali peccato, & in asserenda hominum impeccantia; licet quod Pelagiani tribuebant arbitrio, Manichæi adscriberent determinationi naturæ. Pari jure ut hi arbitrii libertatem tollebant eam deprimentes, & subicientes necessitati, ita Pelagiani liberum arbitrium destruebant quodammodo, eo male abutentes adversus beneficium largitoris, uti scribit Hieronymus ad Ctesiphontem. Sano ergo consilio Augustinus utriusque hæresis debellator, impugnans Manichæos deprædicat libertatis indifferentiam; exagitans Pelagianos commendat gratiam trahentem hominum voluntates; nobisque sternit regiam viam, ne declinemus ad dexteram, neque ad sinistram.

Declinavit, atque in præcipitium ruit Apostata Augustinienſis Congregationis Saxonie Martinus Luther natus Islebii in Comitatu Mansfeldensi anno 1483. die x. Novemb. Patre Joanne, Matre Margarita Lindemanna, infaustis auspiciis, ut narrat lib. 1. de Origine hæresum Floremundus. Deterritus fulmine Monachum induit in Cœnobio Erfordienſi anno 1504. ætatis suæ primo ac vicesimo. Profectus est studiorum causa Wittembergam anno 1508. ibique post actus Academicos lauream Doctoratus obtinuit an. 1513. Sedente Leone X. ex Medicea Familia assumpto cœpit primum contra Indulgentias debacchari, quas Summus Pontifex concesserat prædicatione Crucis adversus Selimum Turcarum tyrannum. Aggressus est facinus anno 1517. renuente Staupitio Saxonice Congregationis Antistite. Hinc in alia errorum portenta prolapsus est, maxime circa justificationem, & efficaciam Sacramentorum,

omnia locis suis refellenda. Anno 1518. audacter ad generale Concilium provocavit; & proximo anno 1519. famolam habuit Lipsiæ cum Eckio disputationem de Romanæ Ecclesiæ primatu. Damnatis a Leone an. 1520. Lutheranis articulis xli. movit omnem lapidem ut Ecclesiam vastaret, editis voluminibus pluribus arrogantia & errore plenissimis. Ceteris missis, quæ ad præsens institutum non pertinent, docuit liberum arbitrium post Adæ peccatum fuisse in hominibus extinctum, vel amissum, itaut manserit res de solo titulo, vel titulus sine re. Ita in Assert. articulorum suorum ad Leonem X. art. 36. in libro de servo arbitrio, & operatione in Psalmum 5. Addit nec per gratiam posse hominem lapsum divina servare præcepta, & Deum præcipere nobis impossibilia, ac si mandaret nobis, inquit Philippus Melanchthon ad cap. 13. Epist. ad Rom. transvolare Caucasum. Est blasphemia illa assertio Lutheri in Responsione ad Dialogum Silvestri, & in Confutatione Rationis Latomianæ. Excusso religionis & fidei jugo anno 1525. uxorem duxit eripuitque Christo, Catharinam de Borè nuncupatam. Decessit tandem Islebii anno 1546. compluribus accitis discipulis, qui variis Hæreticorum sectis formam nomenque dederunt.

Moleste ne ferant Sodales me professionem Lutheri commemorasse, quam occultare non possumus undique Historicis conclamantibus. His accommodavi aures, illatas, non quidem ab illis, sed ab imperitorum plebe, sanctissimæ matri nostræ injurias vindicaturus. Primum enim ad hujus familiam Hæresiarcha ille non spectat; nam ut viro cuidam respondit Cardinalis Ægidius Viterbiensis verbis Joannis Apostoli 1. Epist. cap. 2. v. 19. *Si fuisset ex nobis, permansisset utique nobiscum*. Deinde quænam est in Christiano Orbe ampla & perantiqua Religiosorum familia, ex qua nulli prodierint Hæretici, & Apostatæ? Novimus, etsi ignorantibus volumus id aperire, unde exierint hæretici alii, etiam Novatorum capita, & ipsius Lutheranæ factionis ministri. Nec tamen celeberrimis, sanctissimisque Ordinibus profugæ maculam intulere: & si visum aliter obrectatoribus, eam eluere ac tergere studuerunt viri Ecclesiasticis honoribus, sanctitate, & sapientia clarissimi: qui neque erumpente Hæresi Lutherana in Augustiniano Ordine

defuere. Floruit tunc Cardinalis Ægidius Leonis X. acceptissimus, eximius Theologus, nec Latini sermonis elegantia impar Erasmo, Bembo, Sadoletto, Longolio, qui cum Cicerone, Livio, & Terentio familiarissime versabantur. Testantur viri merita ejusdem Leonis Epistolæ conscriptæ aurea Bembi latinitate. Præfuit Tridentino Concilio Hieronymus Seripandus Historicorum omnium laude celebratissimus. Vixit eodem tempore Sanctus Thomas Archiepiscopus Valentinus pater pauperum, Episcoporum exemplare, ac Religionis zelantissimus propagator. Animadvertit in Lutherum, ut primum adversus Indulgentias disputavit, Capitulum Congregationis Saxonæ Heidelbergense; & primus omnium confutavit dogmata Lutherana Ambrosius Flandinus Neapolitanus. Pluribus annis adversus eadem scriptis, verbisque pugnavit Joannes Hoffmeisterus, Anti-Lutherus propterea dictus, quem pro fide Catholica strenue decertantem, & jam decem annorum glorioso certamine triumphos agentem eventus ad Generalatum Seripandus his verbis per Epistolam est allocutus; *Induere ex alto fortitudine, & ut fecisti hactenus, præliare prælia Domini: ut te Auctore reviviscat apud Rhenum & omnem Sueviam Augustini nomen: cujus inimici, qui & iidem Christi sunt inimici, dissipentur.* At horum duntaxat meminisse satis est. Addo Congregationem illam Germaniæ, in qua Lutherus cucullum induit, jam ab anno 1497. fuisse a jurisdictione nostri Generalis exemptam: quamquam nec Schismatica erat, ut scribit Remundus; nec Lutheri annuit Joannes Stau-pitz, ut narrat Pallavicinus. Vide quæ de illo profert, stylo licet duriusculo, in sua dissertatione Gandulphus. Si tamen Germana illa Congregatio nequaquam esset a Corpore Ordinis nostri sejuncta; quid nobis afferret ignominia ac dedecoris contaminatus Apostata? Hujus Corporis Caput, idest Augustinus, quasi futura prospiciens, & consulens filiorum suorum honori, hæc olim scripsit Epistola 137. nunc 78. num. 8. *Quantumlibet enim vigilet disciplina domus mea, homo sum, & inter homines vivo, nec mihi arrogare audeo, ut domus mea melior sit quam arca Noe, ubi tamen inter octo homines reprobis unus inventus est: aut melior sit quam domus Abraham, ubi dictum est, ejice ancillam hanc, & filium ejus; aut melior sit,*

quam domus Isaac, cujus de duobus geminis dictum est, Jacob dilexi, Esau autem odio habui: aut melior sit quam domus ipsius Jacob, ubi lectum patris filius incestavit: aut melior sit, quam domus David, cujus filius cum sorore concubuit, cujus alter filius contra patris tam sanctam mansuetudinem revelavit: aut melior, quam cohabitatio Pauli Apostoli, qui tamen si inter omnes bonos habitaret, non diceret, Foris pugna, intus timores; nec diceret cum de sanctitate & fide Timothei loqueretur, Neminem habeo, qui germane de vobis sollicitus sit, omnes enim sua quærent, non quæ Jesu Christi: aut melior quam cohabitatio ipsius Domini Christi, in qua undecim boni unum perfidum, & suum Judam toleraverunt: aut melior sit postremo quam cælum, unde Angeli ceciderunt. Hactenus de Lutheri ejusque Instituto.

Alter Novatorum antesignans est Joannes Calvinus. Natus est Novioduci in Picardia parentibus Joanne Calvino & Anna Fronea die x. Julii anno 1509. Literis operam dedit apud Bituricenses sub disciplina Andreæ Alciati, & Melchioris Volmari. Excelluit ipse latine scribendi laude, vivida autem dictione & nativa eloquentia Lutherus: nam hujus latinitas inelaborata est, & incompta. Scripsit adhuc juvenis & annos natus 26. Basileæ, quo se receperat proscripsit in Gallia Novatoribus, libros institutionum congestis erroribus & argumentis ex Melanchthone, Hyperio, Sarcerio, & Ecolampadio. Profectus Pictavium cœpit audacius errores disseminare, execrari cultum sacrarum Imaginum, festos dies, & tremendum Missæ Sacrificium, Romanæ & universalis Ecclesiæ dogmata & traditiones. Pictavio in Aquitaniam, ex Aquitania Genevam concessit, quæ paulo ante abdicata Religione ad Sacramentarios defecerat, anno 1535. ut constat ex tabula ænea ad Curiam Genevensis affixa. Inde, cum non probaret pseudoreligionis formam inductam a Farello, expulsus accessit Bernam: Berna, concitato in eum populo quod conviciis lacerasset Zuvinglium, fugit anno 1538. Argentoratum, ubi & uxorem duxit suadente Bucero. Interfuit anno 1541. Comitibus Ratisbonensibus, ubi in cassum tentata est cum Lutheranis concordia circa præsentiam Corporis Christi in Eucharistia. Revocatus tandem est Genevam, ibique sine ullo diplomate, aut missione fecit se Geneven-

vensis Ecclesiae Pastorem. In hac urbe infelici exitu e vivis excessit anno 1564. ætatis suæ quinto & quinquagesimo necdum expleto. Successit Calvino Theodorus Beza natus apud Vezelios anno 1529. & in Græcis, Latinisque literis haud mediocriter versatur. Is subduxerat se Parisiis, ne in iudicium veniret accusatus de turpi libidine, cuius præbuerat indicium obscœnum illius Epigramma, & receperat sese Genevam vivente adhuc Calvino. Legendus Floremundus lib. viii. de Origine Hæresum, cap. 17.

Scita Calvini, quantum spectat ad Gratiā & libertatem, sunt humanam voluntatem nullam habere mali aut boni electionem, nec accepta gratia suæ optionis esse vel obtemperare, vel refragari. Ita docet lib. 2. instit. cap. 2. & de libero arbitrio lib. 5. cap. 304. Constituit ille quidem gratiam in affectu delectationis, sed adeo impresso, ut spontaneæ tantum voluntas moveatur, sine aliqua libertate, & ad instar brutorum. Conveniunt ergo in negando libero arbitrio, sive agendi & non agendi facultate Calvinus æque ac Lutherus, licet in eo videantur discrepare, quod Lutherus velit esse illud velut quoddam inanime, & mere passive se habere; Calvinus concedere videatur movere illud se, & vitaliter agere, & liberum esse; si libertas opponatur coactioni. Quod in libro 2. & 5. contra Pighium non semel Calvinus profitetur, affirmans sibi conflari invidiam, quasi hominem similem faceret lapidi, cum fateatur hominem ipsum conari & agere pro acceptæ gratiæ mensura. At verba ista sunt; nam neque Lutherus assererat hominem sub gratia operari coacte, & veluti obtorto collo, sed, ut loquitur in libro de servo arbitrio, agere necessitate immutabilitatis, sponte tamen, & voluntate libenti. Quare habet uterque hæreticus diversam quidem faciem, sed ut de consimilibus dictum est in cap. Excommunicamus. Extra de Hæreticis, *caudam adinvicem colligatam*. Sacrosancta Tridentina Synodus sess. vi. can. 4. ut penitus errorem omnem eliminaret, utrumque definivit, & posse liberum arbitrium a Deo motum & excitatum dissentire si velit, & non esse inanime quoddam nihil omnino agens, & se habens mere passive. Atque hujus vestigiis insistentes nos hæc eadem decreta ab Hæreticorum oppugnatione defendimus. Tertium addimus

Catholicum pariter, & definitum, Deum non esse prædefinitione sua & absoluto Decreto causam effectricem peccatorum nostrorum: quod Calvinus tribuens Deo bono quæ Manichæi adscripserunt principio malo, his deterior & impudentior asseruit lib. i. Instit. c. 16. de lib. arbitrio lib. 2. pag. 236. aliisque in locis, ductus fallaci definitione, quod Deus etiam peccata prædeterminet, & necesse sit evenire quicquid ille statuit.

CAPUT II.

Demonstratur pollere adhuc liberi arbitrii facultate cum in civilibus, tum in moralibus operibus, homines Adæ posteros.

OPORTET ut ad hujus questionis solutionem memoriæ mandentur quæ de natura liberi arbitrii differendo de homine primo ad cap. x. congesta sunt. Summatim ante conspectum ea proponendo, dico libertatem ex intellectu & voluntate conflare; aliam esse libertatem a necessitate, aliam a peccato, aliam a miseria; primam tolli per naturalem determinationem ad unum, perfectamque cognitionem summi boni; alteram per gratiam liberantem a servitute peccati; tertiam per gloriam, qua liberamur a corruptione corporis, animique prementibus cupiditatibus. Libertas a necessitate appellari etiam solet libertas naturæ, cujus definitionem eodem loco tradidimus, dicendo esse potestatem agendi vel non agendi iis positis, quæ ad agendum prærequiruntur. Libertas a miseria & a peccato non ad naturam libertatis pertinet, sed ad peculiarem statum aut naturæ conditionem; unde a pluribus nuncupari solet libertas contingentia. Quare stat vera libertas etiam sine potestate peccandi & absque miseriæ gravamine dummodo consistat indifferentia iudicii: atque hoc pacto liber est Deus amando res creatas, easque producendo & servando, & liberæ pariter sunt beatorum animæ respectu ipsarum creaturarum: quæ omnia fuerunt ibidem satis, ut arbitror, explicata.

Diximus quoque voluntatem posse accipi generatim, quatenus principium est cujusque motus animi volentis, sive velit libere, sive spontaneæ: & quatenus vult libere, electione sua, suoque arbitratu; unde emergit duplex libertas, a coactione una, & altera a

necessitate. Sola autem libertas a coactione vera libertas non est, ac talis appellatur quadam analogia, propterea quod voluntarium fit quicquid fit sponte, & nullam patitur violentiam, & voluntarium pariter quod fit ratione libera atque electiva. Hoc postremum est, ut cum Scholasticis loquar, principale libertatis *analogatum*. Enimvero non eodem modo adversatur voluntati coactio, atque necessitas; sed illa contra voluntatem militat actus imperatos cogendo, & inhibendo, nec impedire potest actus elicitos, quomodo vincula faciunt ne valeat homo ambulare, interiori autem animi motum coercere non possunt, & corpori non animo inferunt violentiam: at necessitas intimam voluntatis potestatem oppugnat, alligatque eam tali vinculo, quo obstricta nequit pro suo libito contraniti. Ergo qui docent non esse de essentia libertatis posse agere & non agere, si libertas sumatur in genere; non satis castigate loquuntur, quoniam libertas comparate ad spontaneum & indifferens, non genus *univocum* est, sed *analogum*: neque aliam ideam habeo veræ libertatis, quam voluntatis meæ, cujus optionis, jurisque sit agere, aut non agere, prout lubet. Quod si de genere *analogo* sermo est, nullum dubium potest oriri, quin ad libertatem potestas illa agendi & non agendi nequaquam pertineat: quoniam sub genere illo comprehenditur etiam libertas a coactione. Animadvertunt autem Philologi genus *analogum* sumi ut plurimum pro eo, quod appellant præcipuum *analogatum*. Ita ergo voluntarium apud antiquos Patres non semel usurpatur pro libero, & nonnunquam dicitur liberum quod est tantummodo voluntarium. Hoc demonstrant testimonia Veterum, quorum alii affirmant Filium Dei genitum esse voluntate Patris, & alii negant: illi voluntarium accipiunt pro eo, quod est cum spontaneitate & lubentia; & isti pro eo, quod sit cum deliberatione & libertate. Vide de Trinitate librum xii. cap. x. ad 4. Ob. Wolzogenii. Constat ex præcedenti capite non denegare Lutherum, neque Calvinum dari libertatem a coactione, qua homo sponte & libenti voluntate operatur; ideoque instituitur cum Novatoribus disputatio de libertate indifferentiæ, sive a necessitate: quam nos veram, propriamque libertatem esse contendimus.

PROPOSITIO I. Persistit in homine lapsa liberum voluntatis arbitrium.

Triplici argumentorum genere thesis demonstratur, Scripturarum ac definitionum Ecclesiæ auctoritate, Traditione Patrum, atque Theologica ratione. Quarto enim cap. Genes. v. 7. Caino a Domino dictum est: *Nonne si bene egeris, recipies, sin autem male statim in foribus peccatum aderit? Sed sub te erit appetitus ejus, & tu dominaberis illius*. In statu ergo naturæ lapsæ est in homine dominium voluntatis, quo coercere potest motus concupiscentiæ & bene agere, aut male, ideoque libertas arbitrii indifferens ad utrumlibet. Respondent Calvinistæ hoc loco significari tantummodo Caini supra Abelem titulo primogenituræ auctoritatem imperii. Quod probant primo ex hebraico textu, in quo tam *חַטָּאת* peccatum, quam *תַּשְׁוּקָה* appetitus, concupiscentia feminina sunt; quæ autem sequuntur, *וְאַתָּה תִּשְׁמָר בּוֹ* Et tu dominaberis illius, suffixum habent masculini generis: ideoque nequit aut ad peccatum, aut ad appetitum, ultimum pronomen referri. II. ex Versione LXX. quæ habet: *Ad te conversio ejus, & tu principatum habebis ipsius*: *πρὸς σὲ ἡ ἀποστροφή αὐτοῦ, καὶ σὺ ἀρχεῖς αὐτοῦ*. III. ex Chrysostomo in hunc locum hæc verba interpretante, *Post peccatum hoc permitto, ut primogenitura privilegiis gaudias, illumque sub sua potestate & dominio esse jubeo*. At primum admissa quoque interpretatione Chrysostomi, quæ sua sponte ex Græco textu fluere videtur, dico idem argumentum adhuc persistere. Si enim Deus adversatus sacrificium Cain, poterat ab illo primogenituræ dignitatem auferre, reliquit tamen fratrem sub illius potestate, ea conditione ut si bene ageret mercedem reciperet, sin autem male, punitionem, ac poenam: habebat ergo Cain liberum arbitrium, quo poterat commereri aut supplicium, aut beneficia, & si fratrem odisset, etiam jure primogeniti privari, ut ipsi contigit post execrabile horrendumque homicidium. Nihil ergo adversus nos aut Græcus textus, aut interpretatio Chrysostomi. Deinde affirmamus longe melius ac proprius significari hoc loco dominium libertatis supra appetitum concupiscentiæ. I. quia *תַּשְׁוּקָה* non subjectiōnem minorum fratrum significat, sed concu-

piscentiam, & appetentis animi motum a
 verbo *פ' ו' concupiscere*. II. Targum Hie-
 rosolymitanum hunc Geneseos locum ita red-
 dit: *Verum in manu tua tradidi potestatem*
concupiscentie male, & tu dominaberis in
eam, sive ad innocenter vivendum, sive ad
peccandum. Exponunt de concupiscentia
 peccati etiam R. Aben Ezra, & Rab. Sa-
 lomon apud Flacium, & Cartwrightum, &
 Gerundensis apud Munsterum. Mavult sen-
 sum esse de appetitu peccati etiam Merce-
 rus: & Vatablus, *Omnes fere* (inquit) *re-*
ferunt hac ad peccatum. Ex ipsis ergo Rab-
 binis, imo & Protestantibus suis Novatores
 refutantur. Quod de affixis masculinis oppo-
 nit Salomon Glassius c. 9. de Prosopopoeja
 n. 6. nil omnino probat. Primo sunt qui
 negant cum Hieronymo *חטאת* peccatum,
 generis esse femini. Ita Hieronymus in Quæst.
 seu Tradit. Hebraicis in Gen. *Quod autem*
in septuaginta Interpretibus fecit errorem il-
lud est, quia peccatum, idest hatah חטאת,
in Hebræo generis masculini est, in Græco
feminini. Deinde concedo femininum esse,
 sed tamen pronomen & affixum postulat ma-
 sculinum cum propter synonymum *חטאת*
 quod est proprium nomen peccati, tum pro-
 pter sensum, eo quod non solum significet
 culpam, sed etiam pœnam, quæ hebræis
 nomen est masculinum *Honest* חטאת. Præ-
 terea eodem versu ubi legimus: *peccatum a-*
derit, habet Codex Hebraicus *חטאת רבע*
peccatum cubans. Nomen fœminini generis
 est, & participium masculini. Quænam hæc
 syntaxis? Optimam esse demonstrat idem
 Glassius de Participio canone X. quoniam
 aut ad sensum refertur, aut intervenit gene-
 rum anallages. Quod ergo Saxogothanus iste
 docet de participio, nos valere dicimus de
 affixis: quoniam in potestate arbitrii nostri
 est evitare peccatum, & pœnam: atque hæc
 est masculini generis, & dicitur *חטאת רבע*,
peccatum cubans. At de uno tantum loco
 satis.

Sunt enim permulta alia idem compro-
 bantia. Josue cap. ultimo, ut Israelitas in
 Religione cultuque unius Dei confirmaret,
 posteaquam ostendit quænam fuerant Majo-
 rum suorum in Mesopotamia & in terra
 Chanaan instituta, & quanta Altissimus o-
 peratus nuper fuerat in transitu Jordanis &
 expugnatione urbis Jericho, ut se libere ob-

sequio supremi numinis devoverent, & pro-
 fana idolorum veneratione abdicarent: ita
 prudentissimus Imperator v. 15. singulas Tri-
 bus allocutus est: *Si malum vobis videtur,*
ut Domino serviatis, optio vobis datur: eli-
gito hodie quod placet, cui servire potissimum
debeatis. At quorsum hæc cum populo Israel
 stipulatio, atque talium apparatus verborum;
 nisi fuisset Israelitis potestas optionis, ele-
 ctionis, & plenissimæ libertatis serviendi
 Deo Abraham, aut Diis Amorrhæorum?
 Eccles. etiam xv. 14. legimus: *Deus ab ini-*
tio constituit hominem, & reliquit illum in
manu consilii sui. Adjecit mandata, & præ-
cepta sua: si volueris mandata servare con-
servabunt te, & in præceptum fidem placi-
tam facere. Apposuit tibi aquam & ignem:
ad quod volueris porrige manum tuam. Ante
hominem vita & mors, bonum & malum:
quod placuerit ei, dabitur illi. Ecclesiastici
 librum, quem Clemens Alexandrinus, &
 Cassiodorus appellant Græco vocabulo *παρα-*
πετον, idest, *Penum omnis virtutis*, nos Ca-
 nonicum esse supponimus. Quod vero Ad-
 versarii hæc de primo tantum homine dicta
 esse contendunt, non indiget refutatione.
 Nam I. constat, *Si velis mandata servare,*
 ad homines singulos a Jesu filio Sirach di-
 rectum esse. II. Occurrit eadem phrasis Deut.
 xxx. 19. & Josue xxiv. 15. III. In Græco,
 ubi legimus, *Reliquit illum in manu consi-*
lii sui, extat aoristus *ἀφῆκεν* pro quovis tem-
 pore. IV. Per ignem & aquam, cum plu-
 rimum inter se distent, significantur carnis
 cupiditate, & gratiæ operationes, auctoribus
 Hugone Grotio in hunc locum, Brentio in
 caput 41. Esaiæ, Luthero ipso apud Glas-
 sium lib. v. Philologiæ Sacræ Tract. I. c.
 10. Ergo ipsorum hæreticorum confessione
 homo positus inter aquam & ignem, inter
 bonum & malum, est homo noxiis cupidi-
 nibus subditus, qui adhuc pollet libera pote-
 state porrigendi ad utrumlibet manum suam.
 Rursus Joan. xix. 10. ait ad Christum Pi-
 latus, *Nescis quia potestatem habeo crucifige-*
re & potestatem habeo dimittere te? Quo sa-
 ne in loco potestas non solum jus spectat
 cum istud ad rectum & iniquum nequeat
 extendi, sed facultatem & efficaciam ipso
 quoque jure utendi & abutendi. Insuper
 Paulus in I. ad Corinth. c. vii. v. 37. lo-
 quens de virgine superadulta, ex qua timeri
 potest aliquid turpitudinis & dedecoris, do-

cet,

cet, quod eam nuptui tradant; si id fieri oporteat, idest, si urgeat aliqua nuptiarum causa ex corpore, animoque puellæ: at si hæc non obstat, pater quod vult faciat, scilicet aut servet virginem suam, aut jungat illam marito, eo quod non habet necessitatem, potestatem autem habeat sue voluntatis. Vide complura alia Scripturarum sanctarum loca apud Estium lib. 2. dist. 24. §. 9. & Tournely de Divinis Attributis pag. 704.

Accedunt infallibilis Ecclesiæ definitiones. Tridentina Synodus sess. 6. can. 5. Si quis dixerit, inquit, liberum hominis arbitrium post Adæ peccatum amissum & extinctum esse, aut rem esse de solo titulo, imo titulum sine re, figmentum denique a Satana inventum in Ecclesiam, anathema sit. Et can. 6. Si quis dixerit non esse in potestate hominis vias suas malas facere, &c. Ubi cum Bellarmino notandum est, lib. 3. de Grat. cap. 5., damnari nuper exortos errores Lutheranorum & Calvinistarum; qui, ut supra vidimus, fatebantur hominem esse liberum a coactione: quapropter definitum est dari adhuc, tametsi vulneratum atque infirmum, liberum a necessitate arbitrium. Vide sequenti propositione proscriptos articulos Baji.

Probatur etiam Catholica veritas ex Patribus. In Exhortat. ad Gentes hæc ait S. Athanasius. Anima liberi arbitrii cum existat, potest ad bona se inclinare, ita bona quoque adversari. S. Basiliius Homilia, Ὅτι ἐκ αἰῶνος αἰῶνος καὶ ὁ Θεός, Anima soluta est omni necessitate, & a Creatore accepit potestatem vitæ ex propria electione ducendæ. Sic Deo amicum puta non quod necessitate adigitur, sed quod ex virtute recte fit. Virtus autem ex electione est, non ex necessitate efficitur. Electio autem eorum est, quæ in nostra sunt potestate. S. Epiphanius Hær. 64. Quomodo liberum arbitrium in hoc mundo? In nobis siquidem situm est credere, & non credere: ubi autem credere & non credere in nobis situm est; consequens est, ut recte agere & peccare, bonum facere & malum, nostri quoque sit juris. Gregor. Nyss. Orat. v. Rerum moderator omnium dominum sui, liberumque arbitrium ab omni necessitate liberum fecit, ut electione quadam quæ sui juris sit regeretur quicquid ratione pariter ac mente præstat. Chrysostomus denique in Psalm. 9. Non potest (inquit) quis fieri bonus necessitate. Hæc Græcorum Patrum testimonia non so-

lum libertatem arbitrii disertissime comprobant, sed etiam illam immunem ostendunt ab omni antecedenti necessitate.

At quoniam hæretici Augustini potissimum auctoritatem jactitant, ejusdem S. Patris doctrinam adversus refractarios certis argumentis urgebimus. Itaque S. Pater & contra Manichæos, & contra Pelagianos de libero pertractavit arbitrio. Manichæos opinantes in homine animam suapte natura malam, a qua peccata non libera voluntate committantur, sed naturali necessitate, adeo perstringit, ut culpam voluntate patrari evincat: accepta propterea voluntate, non prout natura est, sed prout naturæ potestas & facultas quædam indifferens; nam a voluntate, quatenus est natura, sive principium agendi determinatum ac necessarium, effici bona quæque vel mala delirantes illi hæretici opinabantur. Pelagianos contra denegantes originale peccatum, arbitrii infirmitatem & vulnus, & consequenter gratiam operationis pravas vincentem cupidines, adigit ad confitendum libertatem illam robustam, quam in sua conditione acceperat primus homo posteris non adesse, sed infirmam & liberam duntaxat ad malum, ad bonum vero juvandam gratia Liberatoris. Ita ergo depravata ab hæreticis testimonia Augustini accipienda sunt, ut ubi disputat cum Manichæis intelligatur gratiam quoque Salvatoris defendere; & ubi cum Pelagianis decertat pro Christi gratia, liberum voluntatis arbitrium nullatenus censeatur labefactare. Atque hæc idem Augustinus commonefecit in lib. de Gratia & libero arbitrio ad Valentinum c. 1. & 4. Probo igitur S. Parentem cum in libris contra Manichæos, tum in aliis contra Pelagianos conscriptis libertatem indifferentiæ satis exposuisse.

Ex libris contra Manichæos occurrunt primo, quos edidit in forma dialogorum cum Evodio de libero arbitrio. In quorum tertio cap. 2. de motu voluntatis ait: Si naturaliter vel necessitate iste motus existit, culpabilis esse nullo pacto potest. Sequenti capite docet motum voluntatis cum motu lapidis in eo convenire quod sit uterque proprius naturæ quæ movetur, iste scilicet lapidis, ille animi. Verumtamen (inquit) in eo dissimilis est, quia in potestate non habet lapis cohibere motum, quo fertur inferius: animus vero dum non vult non ita movetur, ut su-

perioribus desertis inferiora diligit. & ideo lapidi naturalis est ille motus, animo vero iste voluntarius. Quo in loco manifeste apparet, per Augustinum motum esse naturalem, non liberum, ubi in eo quod movetur non est potestas cohibendi motum; & voluntarium in disputationibus adversus Manichæos accipi non solum pro spontaneo & non coacto, verum etiam pro indifferenti, plane libero, & prædito potestate relucendi, motumque cohibendi; propterea quod, ut diximus, ratio postulare instituta disputationis pertractare de voluntate, non quatenus natura est, sed prout est libera facultas deflectendi a bono incommutabili, & motus culpabilis causa. Id vero magis liquet ex tertio decimo capite num. 19. de duabus Animabus, ubi objectantibus Manichæis esse duarum animarum indicium duplicem animi deliberationem in bonam & in malam partem, Cur non magis (ait Augustinus) hoc signum est unius anime, quæ libera illa voluntate huc & huc ferri, hinc atque hinc referri potest? Eo spectat definitio peccati tradita eodem libro cap. xi. num. 15. & contra Fortunatum disput. 2. n. 20. aliisque in locis plurimis Peccatum est voluntas retinendi, aut consequendi quod justitia vetat, & unde liberum est abstinere. Quam definitionem de actualibus peccatis iterum probat in 1. Retract. cap. 15. Dirimit vero dubitationem omnem in Actis cum Felice Manichæo lib. 2. cap. 3. pariter recognitis lib. 2. Retract. cap. 8. ubi de libero arbitrio ita loquitur: Veritas dicit omnia ista quæ videmus & quæ non videmus, quæ naturaliter subsistunt a Deo facta esse: in quibus rationalem creaturam etiam ipsam factam sive in angelis sive in hominibus accepisse liberum arbitrium, quo libero arbitrio, si Deo servire vellet, haberet apud eum æternam felicitatem: si autem legi ejus subdi nolisset, sed potestate sua usa contra ejus fecisset imperium, secundum ejus justitiam pœnæ debite subjaceret. Et ne opineris congenitam arbitrii libertatem divinæ legi sive obtemperandi, sive relucendi nunc emortuam esse, & oppressam; proximo capite 4. Audi ergo (S. Pater conclamat) primo ipsum Dominum ubi duas arbores commemorat, quarum mentionem ipse fecisti: audi dicentem, Aut facite arborem bonam, & fructum ejus bonum, aut facite arborem malam, & fructum ejus malum.

Berti Theol. Tom. III.

Cum ergo dicit, aut hoc facite, aut illud facite: potestatem indicat, non naturam. Nemo enim nisi Deus facere arborem potest: sed habet unusquisque in voluntate aut eligere quæ bona sunt, & esse arbor bona: aut eligere quæ mala sunt, & esse arbor mala. Hoc ergo Dominus dicens, aut facite illud, aut facite illud ostendit esse in potestate quid facerent. En absque alia ambiguitate verborum Augustinus declarat se contra Manichæos differentem usurpare nomen voluntatis pro libera potestate eligendi & faciendi quod magis lubet, atque hanc potestatem in hoc quoque statu consistere.

Solvuntur ex his omnia prorsus argumenta, quæ ex libris contra Manichæos Calvinistæ & Janseniani depromunt. Inaniter quippe ludunt operam, dum inquirunt S. Patrem liberum appellare quod est voluntarium & opponitur coactioni, & excludere solam necessitatem naturalem Manichæorum. Etenim naturale est per Augustinum voluntarium ipsum spontaneum & non coactum, quod est sine potestate motum cohibendi, ut naturalis est motus lapidis tendentis deorsum. Quamobrem dictum a nobis identidem, & auctoritate etiam Divi Thomæ comprobatum est, bonum in communi, & Deum visum in se amari naturaliter; atque in tali amore moveri voluntatem ut natura est; non ut voluntas, sive ut potestas eligendi, & deflectendi se in partem utramlibet. Demonstratum est etiam nuper, loqui Augustinum de voluntate non movente se naturaliter, sed libere, indifferenter, & cum potestate ad oppositum; de ea nimirum voluntate, quæ potest cohibere motum, quæ potest huc & huc ferri, hinc atque hinc referri, quæ potest & eligere quæ bona sunt, & eligere quæ mala sunt. Talis autem voluntas nonne tam a coactione, quam a necessitate immunis est? Sed nec Manichæi adeo stolidi erant, & plumbei, ut assererent voluntatem ita abripi fato, ut non velit dum vult, non delectetur dum delectatur, non optet dum optat. Quis enim homo hæc effutiat? In fati ergo necessitate, & in impellente determinatione principii boni vel mali fatebantur produci in animo & cupiditatem & voluptatem & voluntatem, sed hanc necessariam & indeclinabilem, non liberam. Lubentiam ergo & spontaneitatem & motum cupientis animi necessarium minime Manichæi denegabant;

K k

& Au-

& Augustinus pertractans contra hæreticos istos de voluntate, eam a natura distinguit: alioqui cum detur voluntas mala, malam quoque naturam non dubitasset asserere. Quantum igitur spectat ad libertatem, concordie cæcitæ eam infringunt & Manichæi, & Calvinistæ, & Janseniani, in hoc tantummodo discrepantes quod Manichæi causam necessitatis malorum repetunt a principio malo & a mala natura, Calvinistæ a decreto & prædeterminatione Dei, Janseniani autem a dominatu comprimentis concupiscentiæ, fronte diversi, ut dicebamus capite primo, & cauda viperarum instar invicem complicati.

Deveniamus jam ad Augustini libros contra Pelagianos. In his S. Pater negat tantum dari liberum arbitrium, quale asseriebant Pelagiani, validum scilicet & robustum, quod nec peccato Adæ fuerit vulneratum, neque indigeat in pugna carnalis concupiscentiæ gratia Reparatoris: dari tamen adhuc liberum arbitrium vinculo necessitatis solutum, sufficiens ad malum se ipso, ad bonum vero si adjuvetur a Deo, & tam ad bonum quam ad malum protendens indifferenti ad oppositum potestate. Postquam enim de Peccatorum meritis lib. 2. cap. 18. n. 30. præmonuit ne sic defendamus gratiam, ut liberum arbitrium videamur auferre, nec rursus liberum sic asseramus arbitrium, ut superba impietate judicemur ingrati: *Nisi obtineamus, inquit, non solum voluntatis arbitrium, quod huc atque illuc liberum flectitur, atque in eis naturalibus bonis est, quibus, & male uti malus potest, sed etiam voluntatem bonam, quæ jam in eis bonis est, quorum esse usus non potest malus, nescio quomodo defendamus quod dictum est, Quid enim habes quod non accepisti?* Viden Augustinum deprædicantem gratiam sanctæ inspirationis supponere in nobis liberum voluntatis arbitrium, quod potest flecti huc atque illuc? II. Objectantibus præterea Pelagianis quod ipse Augustinus, ut gratiam defenderet, declinans ad Manichæos tolleretur libertatem, lib. 2. de Nuptiis & Concupisc. cap. 3. n. 8. respondet, *Non est ita, ut loqueris, quicumque ista dixisti: non est ita: multum falleris, vel fallere meditaberis: non liberum negamus arbitrium; & paucis interjectis profitetur non esse Coelestianos, Pelagianosque qui liberum arbitrium defendunt, sed qui autumant valere ad bonum sine divinæ gratiæ auxilio, & non erui par-*

vulos per lavacrum regenerationis a potestate tenebrarum. De hac ipsa Pelagianorum calumnia libro 1. ad Bonifacium cap. 2. n. 5. ait: *Quis autem nostrum dicat, quod primi hominis peccato perierit liberum arbitrium de humano genere? Libertas quidem periit per peccatum, sed illa quæ in paradiso fuit habendi plenam cum immortalitate justitiam: propter quod natura humana divina indiget gratia, dicente Domino, Si vos filius liberaverit, tunc vere liberi eritis; utique liberi ad bene justeque vivendum.* III. Cum falso rumore accepisset Monachos Adrumeti liberum arbitrium denegare: nonne pluribus divinæ Scripturæ testimoniis ipsius arbitrii libertatem demonstrat? Videte de Gratia & libero arbitrio cap. 2. Dicit forte Jansenianus, aut Calvinista defendere Augustinum solam libertatem lubentiæ? At si legeris, audies in nobis esse libertatem extendendi manum ad ignem & aquam, audies optionem dari faciendi quidquid vult non habenti necessitatem, potestatem autem habenti suæ voluntatis, audies bonum ex necessitate non esse, ut sacra eloquia etiam a nobis superius producta testantur. Ad hæc; num Prædestinatiani libertatem lubentiæ inficias ibant? Id quidem nullus dixerit. Cur ergo adversus Adrumetinos, quos tamquam Prædestinatianos accusaverant Cresconius & Felix, demonstrare libertatem spontaneitatis & lubentiæ, illam nempe, quam non denegassent, etiamsi fuissent Prædestinatiani reapse, imo & Stoici vel Manichæi? In Epistola etiam ad Valentinum nunc inter Augustinianas 215. n. 5. nonne profitetur agere se eodem in libro de libero arbitrio delineato a Salomone Prov. 14. 26. his verbis, *Dirige semitam pedibus tuis, & ne declines ad dexteram, neque ad sinistram?* Suis ergo Epistolis, suis argumentis commonstrat pertractare se de libero arbitrio, quod est potestas indifferens ad utrumlibet. IV. In libro etiam de natura & gratia cap. 64. n. 76. probat auctoritate Jo. Chrysostomi peccatum de arbitrii potestate descendere, affirmans, non de illo se agere, sed de gratia, qua sanatur per medicum Christum, & qua posse non peccare defenditur. Proximo capite 65. n. 78. laudat, probatque quandam sententiam Hieronymi, *Liberi arbitrii nos condidit Deus, nec ad virtutem nec ad vitia necessitate trahimur, alioquin ubi necessitas, nec corona est.* Et capite sequenti 67. con-

firmat quæ ipse scripserat de lib. arbitrio libro 3. cap. 18. n. 50. *Quæcunque ista causa est voluntatis, si non potest ei resisti, sine peccato ei ceditur*: quod & facit in prioribus libro Retract. c. 9. Tantummodo ubique testatur se hæc, & similia scripsisse absque præiudicio divinorum auxiliorum, & contentionem ducere cum Pelagianis de gratia, quæ nobis per Mediatorem medicina opitulatur, non de impossibilitate iustitiæ. Disertissime ergo S. Augustinus impugnans Pelagianos liberum a necessitate arbitrium agnoscit, inferens memorato capite 67. conclusionem istam Catholicam: *Potest ergo ei causæ, quæcunque illa est, resisti: potest plane. Nam in hoc adiutorium postulamus, dicentes. Ne nos inferas in tentationem; quod adiutorium non posceremus, si resisti nullo modo posse crederemus.* V. Si liberum a necessitate arbitrium S. Augustinus sive premente concupiscentia, sive trahente caritate perimi existimasset; quomodo gratiæ & libertatis concordiam appellare potuisset quæstionem perdifficilem, & talem quæ vehementer angustat, uti appellat in 2. de Peccat. meritis cap. 18. & de Gratia Christi cap. 47. Num operosum, & in labore multo positum est deprehendere cum in illicita, tum in sancta delectatione motum animi cupientis, spontaneitatem, lubentiam, illam denique libertatem, quam pingunt Heterodoxi? Id quidem nulla omnino ratione. Quinimo magis erit laboriosum, atque impossibile sive bonam, sive malam cupiditatem absque tali libertate percipere. Si quid ergo difficultatis & laboris habet gratiæ ac libertatis conciliatio, uti Augustinus affirmat; id profecto non de ea quam Scholæ vocant spontaneitatis atque lubentiæ, sed de sola libertate accipiendum est, quam contradictionis, sive a necessitate consuetudo sermonis appellat. VI. Postremo si testimonio Augustini expressissimo, planissimo, apertissimoque evicero S. Patrem discrimen ponere inter libertatem a coactione, qua omnis homo appetit beatitudinem, & libertatem indifferentiæ, qua possit mutabili voluntate bene agere, atque demonstrare statui ab eo in homine lapso sub quacunque gratia, sola excepta immortalī beatitudine & gloria, cum qua nequit consistere indifferentia iudicii, potestatem peccandi: nonne libertatis inimicos obtundam penitus, & expugnabo? Legito ergo postremum Au-

gustini Opus contra Julianum lib. vi. n. xi. ubi explicata libertate primi hominis a necessitate atque a peccato, per quam tamen poterat non peccare, si nolisset, hæc habet: *Quandiu vero in eadem rectitudine stetit, in qua poterat non peccare, ideo non accepit majus aliquid, hoc est non posse peccare, quia in eo quod habuit non usque ad finem remunerationis voluit manere. Quod enim accepturi sunt Sancti qui in futuro sæculo in corpore futuri sunt spirituali, sine interventu mortis fuerat accepturus Adam, ut adscendens ab eo, quod posset non mori, ad id perveniret ubi non posset mori; & adscendens ab eo, quod non peccare posset, ad id perveniret ubi peccare non posset.* Atque post pauca: *Si ergo quæris ubi, vel quando detur homini non posse peccare; præmia quære Sanctorum, quæ post hanc vitam illos oportet accipere. Donec ergo corruptibili animamque aggravante corpore homo circumdatus est, nunquam poiet ea libertate, quam habebit in corpore spirituali, ut non possit peccare; & licet in bonis operibus potentiori auxilio liberi arbitrii adjuvetur infirmitas, erit tamen non solum ad operandum indifferens, sed etiam ob conditionem vitiumque naturæ potens delinquere; quamquam hæc ad malum potestas libertatis creaturarum est potius defectus, quam virtus, ut proxima thesi explicabitur. Demonstrat subinde Augustinus eodem loco in suis de Gratia Christi disputationibus non loqui de illa libertate immutabilis voluntatis, cujusmodi est velle beatitudinem; sed de libertate, quæ immutabilis non est, neque est ita homini congenita, sicut congenita est quæ velit beatus esse, quod omnes volunt, & quæ recte agere nolunt. Ideoque non de libertate lubentiæ, sed a necessitate differit Augustinus: quod videor mihi satis superque demonstrasse.*

Consentiunt Augustino reliqui omnes Latini Patres. Hilarius in Psalm. 2. *Unicuique nostram (inquit) libertatem vitæ, sensusque permisit, non necessitate in alterutrum affigens, ut unumquemque ex natura bonum, malumve esse lex cogeret. Quid autem honoris ac præmii bonitatis necessitas moveretur, cum malos nos esse vis quadam nobis conferta non sineret?* Optatus Milevitanus libro adversus Parmen. vii. scribit: *Voluntas habet pœnam, necessitas habet veniam. Homicida scelus, dum nemo cogit, potest facere, & potest non facere: adulterium mæchus, dum*

foris nemo compellit, potest admittere, & non potest admittere: & cetera hujusmodi, in quibus liberum habetur arbitrium. Ideo prohibita dum geruntur, iudicio destinantur. Hieronymi non nulla superiori paragrapho producta sunt. Bernardus denique de Grat. & lib. arb. ait: Porro ubi necessitas, ibi libertas non est, nec meritum, ac per hoc nec iudicium. Et serm. v. in Quagrad. Potest inimicus excitare tentationis motum, sed in te est si volueris dare vel negare consensum. In tua facultate est, si volueris, inimicum tuum facere servum tuum.

Depromitur autem ex dictis multiplex ratio. Ac primo cum peregrinantibus nobis a Domino insit sub quacunque aut prava, aut sancta delectatione indifferentia iudicii, nunquam potest inde voluntas ad bonum, sive ad malum trahi fixa & immutabili necessitate. Deinde nemine peccante in iis, quæ non potest cavere; ecurr nobis iustissima Dei lege mala opera prohibentur, si hæc vitare non possumus? Essent eandem ob causam frustra sancitæ leges, inutiles comminationes, irrisoria propositio mercedis, irreparabilis error, inanis labor, vanus conatus, voluntas rationalium aut fungus aut lapis, Deus vero tentator malorum, peccati auctor, irrisor hominum, & fallax magnarum rerum promissor. Nulla proinde forent peccata, nullaque virtutum merita; quandoquidem, ut rectissime in Hamartigenia cecinit Prudentius,

Non fit sponte bonus, cui non est prompta potestas

Velle aliud, flexosque animi convertere sensus.

PROPOSITIO II. Pertinet ad libertatis essentiam posse agere, non vero posse peccare; quod inest libertati creaturarum ob istarum imperfectionem.

Continet propositio duas partes: quas ex dictis non est operosum inferre. Partem ergo primam demonstrant primo idea ac definitio libertatis. Hanc, ut vidimus, definit Augustinus voluntatis potestatem, quæ sua eliberatione potest huc atque illuc flecti, hinc atque illinc referri; & Thomas Aquinas 1. p. q. 62. art. 8. vim electivam mediorum. Quis vero hujusmodi potestatem in iis, quæ necessario sunt, potest deprehendere? Electio quoque nonnisi respectu plurium locum habet, ideoque minime in iis potest

adesse, quæ ad unum determinata sunt, eodem Thoma Auctore 1. 2. q. 13. art. 2. & 6. & Augustinus in 3. de lib. arb. cap. 8. docet illum eligere, qui ait, *mallem hoc, quam illud*. Quod evincitur etiam manifesta ratione; nam electio non ultimi finis est, ad quem tendimus naturaliter & necessario, sed respicit tantum media; in mediis autem eligendis, cum ea non sint summum, & incommutabile bonum, voluntas nulla flectitur necessitate. Hæc pariter conformia sunt doctrinæ Sancti Thomæ 1. part. quæst. 83. artic. 3. Accedit quod ideo in animalibus brutis appetitus est, non electio; quoniam ad unum secundum naturæ ordinem determinata sunt. Electio ergo non stat cum naturali determinatione. Est autem mens, & voluntas humana naturaliter determinata cum ad beatitudinem in communi, tum ad summum bonum visum in se; quemadmodum dictum millies. In ceteris ergo omnibus habet determinationem liberam, atque ortam ex propositione boni, in quo potest apprehendi aliqua ratio mali; ideoque locum habet in iis electio & libertas. Atque hæc pariter traduntur a magno Aquinate 2. sent. dist. 25. q. 1. art. 1. & memorata q. 111. 1. 2. art. 6. ut inquirunt, in corpore.

Hæc omnia confirmat idea deliberationis: nemo quippe de his deliberat, quæ in sui potestate non sunt. Tantummodo ad libertatis essentiam non requiritur illa deliberatio, qua animus suspenditur, & anceps incertusque fluctuat; hæc enim ignorantia potius indicium est, quam libertatis. Ita Deus absque animi suspensione omnia perfecte lustrans ac videns decrevit condere mundum, hominem reparare, hanc virginem esse Deiparam, illos Adæ posteros fieri ex una massa perditionis vasa in honorem, propterea quod optime noverat quicquid fini, suæ videlicet gloriæ, misericordiæ, & iustitiæ manifestationi congrueret. Nos e contra, uti hæremus in bivio, propterea quod viarum exitus ignoramus, ob ignorantiam animi hæitatione distrahimur, præceditque deliberationem nostram fluctuantis animi dubitatio. Quare in mediis eligendis eo major est libertas, quo major cognitio; & major etiam ad agendum vel non agendum indifferentia, quando voluntas pollens plenissima potestate nequit retardari difficultate aliqua, vel ignorantia. Atque hinc est, quod in homine lapsa libertas quidem est,

est, sed ob huiusmodi ignorantiae & difficultatis impedimenta specialigratia iuvanda est: aderat in Adamo libertas vegetior, sed opus non habebat hoc adiutorio, quia nihil ei *concupiscentialiter* resistebat: viget libertas plenior in sanctis eo quod liberi ab omni miseria nequeunt a summa felicitate divelli, bona tamen creata servato ordine finis amant indifferenter: in Deo autem, in quo nulla cognitionis aut amoris oritur vicissitudo, reperitur libertas perfectissima & incomprehensibilis. Igitur indifferencia, electio, & deliberatio semper liberum arbitrium comitatur, suspensio animorum non item.

Idem evincitur ex quo voluntas operum suorum habeat dominium & potestatem. Nam ut Augustinus scribit de Sp. & lit. cap. 3. *Hoc quisque in potestate habere dicitur, quod si vult facit; si non vult non facit;* & S. Thomas 1. p. q. 83. art. 1. ad 3. *Dicendum, inquit, quod sumus domini nostrorum actuum secundum quod possumus hoc vel illud aligere. Electio autem non est de fine, sed de his quae sunt ad finem, ut dicitur in 3. Eth. Unde appetitus ultimi finis non est de his, quorum domini sumus.* Hic vero obiter nota S. Thomam non loqui de dominio, quod nihil aliud sit quam motus voluntatis cum advertentia, ut reponunt quidam haud vulgares Theologi; quandoquidem appetitus ultimi finis, ipsaque huius finis possessio non est absque motu voluntatis, & est nihilominus per S. Thomam absque dominio. Quare fateor dari aliquam libertatem naturalis inclinationis sine indifferencia agendi & non agendi; quis enim amorem beatitudinis a coactione non fateatur immunem? quis neget amorem Dei esse in Beatis suavissimum & voluntarium? Sed in his essentiam veræ libertatis salvam, id vero nego, & pernego.

Insuper Gregorius XIII., ac pridem S. Pius V. damnarunt Bajanas propositiones: *Sola violentia repugnat libertati hominis naturalii, &: Quod voluntarie fit, etiamsi necessario fiat, libere tamen fit.* Igitur repugnat libertati naturali etiam necessitas. Respondent quidam recte has propositiones damnatas in sensu Baji asserentis hominem peccare etiam in motibus indeliberatis concupiscentiae, & in eo etiam quod facit necessario; ut animadvertit Vasquesius 1. 2. q. 190. cap. 18. Egregie quidem. Ita etiam Jansenius lib. 6. de Gratia cap. 6. At ego

ex opposito dicam verum esse, quod motus quilibet concupiscentiae peccatum est, & homo peccat damnabiliter in eo quod necessario facit; si verum sit quod sola libertas a coactione est vere & proprie libertas. Diximus enim cum Augustino, *peccatum esse voluntatem retinendi & consequendi quod iustitia vetat, & unde liberum est abstinere.* In omni motu concupiscentiae si est per te talis voluntas, est vera & essentialis libertas. Quare ergo non est peccatum? Teneris respondere non esse peccatum, quoniam ad peccatum requiritur libertas indifferenciae, & non sufficit libertas a coactione: quod in damnatione tertiae propositionis Jansenii est ab Ecclesia definitum. Libertas itaque a coactione, si ab indifferencia divellatur, non est illa vera & propria libertas, de qua ait Augustinus, *unde liberum est abstinere.* Deinde, ut præmonuimus, non inquiritur contra Heterodoxos de libertate congenita voluntati, ut natura est; quam nec Calvinus, nec Stoicus, nec Manichæus audet negare; sed inquirimus de essentia libertatis, ut est potestas arbitrii deliberans, eligens, & dominium habens actuum suorum, quam appellamus, ad distinctionem naturalis instinctus voluntatis, *liberum arbitrium.* Sit ergo libertas a coactione in voluntate, ut naturaliter vult & appetit: sit porro; non est hæc libertas arbitrii; sed voluntatis, quæ nequit cogi, natura. Oportet enim distinguere inter voluntatem ut est natura, & voluntatem ut est facultas arbitrii. Voluntas in quantum est natura, aliquid naturaliter vult, sicut voluntas hominis naturaliter tendit ad beatitudinem: & similiter Deus naturaliter vult & amat seipsum: inquit Doctor Angelicus 1. p. q. 41. art. 2. Sed liberum arbitrium habemus respectu eorum, quæ non necessario volumus, vel naturali instinctu. Non enim ad liberum arbitrium pertinet quod volumus esse felices, sed ad naturalem instinctum. Unde & alia animalia, quæ naturali instinctu moventur ad aliquid, non dicuntur libero arbitrio moveri. Cum igitur Deus ex necessitate suam bonitatem velit, alia vero non ex necessitate, respectu eorum, quæ non ex necessitate vult, liberum habet arbitrium: ait idem Doctor 1. p. q. 19. art. 10. Tanta ergo luce æquivocatio omnis dispellitur, & liquet necessitatem evertere essentiam liberi arbitrii, quatenus liberum arbitrium est; tametsi dum

nos naturali instinctu appetimus beatitudinem, aut Deus amat semetipsum, aut Beatorum animæ diligunt Deum, reluceat quædam libertas immutabilis voluntatis, ut supra dicebamus cum Augustino. Ad Jansenium vero quod attinet; & ipse tenetur asserere cum Bajo, omnem motum concupiscentiæ, & prava desideria, etiam necessaria, esse peccata; quoniam in his invenitur libertas a coactione, quam arbitratur sufficere ad meritum vel demeritum. Unde declinare tentans errores Baji parum sibi constat, figitque in eodem luto vestigia. At de prima thesis parte jam satis.

Non spectare ad essentiam libertatis posse peccare ex dictis perspicuum est. I. Quoniam in Deo, in Angelis, & Beatorum animabus est vera libertas, cum sit respectu mediorum electio, dominium, & indifferencia, quæ liberi arbitrii constituunt naturam. II. Quoniam posse deficere non pertinet ad essentiam rerum, sed ad imperfectionem ipsarum. Hinc S. Pater de Civ. Dei cap. ultimo ait, *Deus ipse nunquid quia peccare non potest, ideo liberum arbitrium habere negandus est?* III. Dæmones & damnati nequeunt bene agere, cum nec gratiam habeant, nec possint habere; & tamen consensu Theologorum peccant, eo quod habeant indifferentiam iudicii, & libere eligant medium istud, aut illud, cum perverso fine tendentes in Dei odium, animarumque perniciem. Videatur Estius lib. 2. dist. 1. §. 5. ac lib. 4. dist. ult. §. 1. & Ludovicus Habert Tom. 1. pag. 698. Igitur ex opposito Deus, Beatique Spiritus, qui peccare non possunt, nec summum bonum odisse, in iis, quæ rationem habent mediorum, liberrimi sunt, & mereri quoque possent, si essent beatitudinis expertes; quemadmodum promeruit Christus, qui peccare non poterat, hominum redemptionem. IV. Cum media non eligantur ratione sui, sed ratione finis, peccatum vero evertat a fine debito: si de ratione libertatis foret posse peccare, collatum esset singulare liberi arbitrii beneficium, ut possemus a recto fine deflectere. V. Ut ratiocinatur præterea S. Thomas 1. p. q. 62. art. 8. ad 3. *Ita se habet liberum arbitrium in eligendis iis quæ sunt ad finem, sicut se habet intellectus ad conclusiones. Manifestum est enim quod ad virtutem intellectus pertinet, ut in diversas conclusiones procedere pos-*

sit secundum principia data. Sed quod intellectus in aliquam conclusionem procedat prætermittendo ordinem principiorum, pertinet ad defectum intellectus. Quod ergo liberum arbitrium plura valeat eligere prætermittendo ordinem finis, attinet non ad essentiam, sed ad imperfectionem libertatis. VI. Insuper omne bonum creatum, quod in se inspectum, atque ut opponitur bono incommutabili, potest suapte natura deficere; quantum ad bonum ipsum incommutabile accedit, appropinquat ad plenitudinem essendi, ideoque non destruitur, sed roboratur atque perficitur. Liberum itaque arbitrium, quod sane ut creatum est ad malum sufficit, & in peccata prolabitur, dum summo vero, summoque bono ita adhæret, ut illud sua culpa nequeat amittere, non diripitur, non evertitur, sed magis liberum est ac perfectum. VIII. Postremo ne in re facillima nimium loquaces simus; liberi arbitrii objectum est bonum, nec in malum tendit, nisi quatenus illud induit speciem aliquam bonitatis. Electio quippe non est nisi boni, sive verum bonum sit, sive apparens. Ad liberum ergo arbitrium non pertinet ut determinate se habeat ad bonum vel ad malum, sed tantum ut possit actionem aliquam facere vel non facere; quoniam nulla facultas essentialiter illud respicit, quod non est per se illius facultatis objectum. Quod argumentum peti- tum pariter est ex Divo Thoma in 2. Sent. dist. 25. q. 1. art. 2.

PROPOSITIO III. Libertas indifferentiæ superius explicata requiritur etiam in statu naturæ lapsæ ad meritum vel demeritum. Vellicat hæc propositio Jansenianos; hoc tamen loco est ponenda, cum sit præcedentiam certissimum Confectarium; iccirco enim Jansenistæ contendunt ad meritum & demeritum non prærequiri libertatem indifferentiæ, quoniam hanc volunt ad naturam libertatis minime pertinere. Hoc falsum est, ut tanta argumentorum copia probatum est hætenus. Igitur ad meritum vel demeritum requiritur libertatis indifferentia. Ducuntur Janseniani alio principio, nimirum quod sub dominatu concupiscentiæ, atque sub gratia victrici non maneat in libero arbitrio reluctandi potestas. Atqui hæc potestas remanet, cum nulla propositio boni creati atque apparentis, nec etiam summi boni cogniti tantum abstractive, auferat indifferentiam iudicii.

cii. Sunt ergo principia, & illationes Jansenianorum dogmatum fuco, verborumque laqueis fallacissime suta, præmissisque thesibus fracta, & discissa.

Refellitur ergo scitum Jansenianum primo Scripturis, quæ nobis delineant liberum arbitrium, quo meremur, tamquam potestatem extendendi manum ad ignem & aquam, eamque potestatem opponent necessitati, explanantque verbis optionem, dominium, ac vim electivam significantibus. Deinde definitionibus Tridentini decernentis esse in potestate hominis vias suas malas facere, & dissentiri si velit gratiæ excitanti. Ex Romanis quoque Pontificibus damnantibus tertiam propositionem Jansenii, & recensitos Bajanos articulos constituentes peccatum in iis etiam, quæ vitare non possumus, & opponentes libertati solam coactionem, & vim inferentem violentiam. Rejicitur præterea plenissimis Patrum suffragiis, & præclarissimi præsertim Augustini nullam statuentis in peccato naturalem necessitatem, nullamque in bonis operibus determinationem immutabilis voluntatis; demonstrantis autem contra Manichæos peccatum oriri a voluntate, non ut natura est, sed ut est potestas movendi se, motumque suum cohibendi; & adversus Pelagianos necessitatem gratiæ, cui potest resisti, & quæ minime tribuit non posse peccare, nisi videntibus Deum in se in corpore spiritali. Janseniani insuper revincuntur ratione ipsa, quoniam ubi est necessitas, nec vitium est, nec virtus, nec vituperium, neque præconium laudis: & locum ibi non habent præceptiones, hortationes, comminationes. Atque hæc omnia cumulatius supra contra Calvinianos demonstrata, nunc adversus Jansenistas illis affinitate erroris conjunctos in compendium, ne iterum eadem repetantur, redacta sunt.

Proferunt quidem illi testimonia plurima tam Patrum, quam veterum Scholasticorum affirmantium illud esse liberum, quod est a voluntate, nec patitur violentiam; sed hi aut liberum dicunt, accipiendo principale *analogatum* pro genere, ut explicavimus in hujus capituli præmonitionibus; aut voluntatem contradistinguunt ab inclinatione naturali, quomodo observatum est prop. 1. in Augustino disputante cum Manichæis, & prop. 2. animadversionibus Beati Thomæ. Sunt enim tam perspicua & expressa, quæ

in explicanda arbitrii libertate tradiderunt Ecclesiæ Patres, ut nonnulla, quæ alias forent ambigua, fiant prædictorum comparatione plenissima. Neque a Patribus dissentiant Scholastici, ut vidimus ex illorum principe Divo Thomæ. Huic autem ceteros omnes consentire demonstrant Jodocus Coccius Tom. 2. Thesauri lib. 1. art. 5. Boucat Tom. 8. dissert. 5. art. 3. prob. 6. & conferto stylo Tom. 5. a pag. 298. Nicolaus L' Herminier: quorum proinde recensere nomina, sententiaque subicere esset temporis, operisque dispendium. Fixum est ergo, exploratum, certissimumque omne meritum esse ex libero arbitrio, liberum arbitrium esse potestatem agendi vel non agendi non affixam necessitati, necessitatem denique ac libertatem invicem pugnare.

Oportet tamen, ne usurpatis in Scholasticis vocabulis obstrepant garruli, hæc etiam exponere. Si quarant a te, Est ne ad libertatis essentiam necessaria libertas *contrarietatis*; Respondebis, accepta libertate *contrarietatis*, quatenus est potentia eligendi unum ex duobus positiva contrarietate oppositis, scilicet bonum & malum; potentiam hujusmodi ad liberum arbitrium non pertinere, sed ad illud spectare tantummodo in quantum creatum est, nec ultimo fini hæret immutabiliter. Quare hæc libertas *contrarietatis* est in homine viatore, non in Beatis, non in Christo, non in Deo, in quibus vera est libertas absque potestate peccandi. Si tamen duo media contraria sint, & neutrum dicat oppositionem ad ultimum finem, libertas *contrarietatis* est ad liberum arbitrium necessaria; quoniam electio mediorum servato ordine finis ad essentiam pertinet libertatis. Atque hæc libertas *contrarietatis* est in homine viatore qui eligere potest tam conjugalem statum, quam virginalem, & utrumque dirigere ad finem ultimum: est in Angelis, qui possunt corporibus contrarios motus imprimere, & sibi etiam invicem obistere, non reluctando divinis mandatis, ut de Angelo Persarum ait Daniel: est in Deo, qui pro suo arbitratu humiliat, & sublevar, percutit, & sanat, ducit ad inferos & reducit, nunquam proprii nominis gloriam despiciendo.

Utuntur alio vocabulo Theologi, idest, libertatis *contradictionis*. Hæc ut a præcedenti distinguatur, non respicit positive con-

traria, sed agere & non agere, velle & nolle: & definitur libera potestas agendi vel non agendi. Atque hanc ad liberum voluntatis arbitrium requiri essentialiter, constat jam satis. Contingere tamen potest, ut voluntas sit determinata ad unam speciem boni, v. g. ad diligendum Deum, quomodo determinata est voluntas Beatorum, & erat ante mortem voluntas Christi; & nihilominus maneat indeterminata ad hunc actum vel illum. Qui enim Deum videt in se, est ad illum amandum determinatus immutabili necessitate, pollet autem sua libertate in actibus ceteris, qui versantur circa abjecta indifferentia, & ab illa caritate, a qua nequeunt deflecti, imperantur. Ita Christus Patrem, quem necessario diligebat, orabat libere, & libere illi obtemperabat, dando corpus suum percutientibus, & genas suas vellentibus. Promeruit hoc pacto, & operatus est hominum redemptionem cum potestate ponendi animam suam, ac perfectissima libertate. Consueverunt autem Theologi appellare eam libertatem, qua voluntas ad nullam speciem boni determinata est, libertatem *specificationis*: illam vero, quæ determinata est ad aliquam boni speciem, non ad hunc determinate actum, libertatem *exercitii*. Hanc postremam sufficere ad meritum ex eo constat, quod intercedat in actu istiusmodi liberi arbitrii potestas, indifferentia, & dominium.

PROPOSITIO III. Indifferentia liberi arbitrii non est mere passiva.

Redeo tandem ad Lutheranos fulmine prostratos a Tridentino sess. vj. can. 4. *Si quis dixerit liberum arbitrium a Deo motum & excitatum nihil cooperari assentiendo Deo excitanti atque vocanti, quo ad obtinendam justificationis gratiam se disponat ac preparet, neque posse dissentire si velit; sed veluti inanime quoddam nihil omnino agere, mereque passive se habere, anathema sit.* Apparet hujus Canonis veritas ex dictis: si enim persistit adhuc in nobis liberum arbitrium, & istud non est nisi facultas agendi & non agendi, motumque habet diversum a lapide; & ab iis, quæ sunt ad unum determinata, certo certius potentia passiva non est, sed activa. Addamus tamen specialem aliquam confirmationem. Inclinare cor suum, laborare, Deo cooperari, exercere seipsum ad pietatem, certare bonum certamen, sanctifi-

care animam, est agere aliquid, non pati. Atqui liberum arbitrium præstat hæc omnia. Agit ergo, non patitur. Minorem probant verba Davidis Ps. 118. v. 112. *Inclinavi cor meum ad faciendas justificationes tuas.* Apostoli in 1. ad Corinth. xv. v. 10. *Abundantius omnibus illis laboravi,* & in eadem Epistola cap. 3. v. 9. *Dei enim sumus adiutores,* Græce Θεὸν γὰρ ἔσμεν συνεργοί, *cooperatores:* atque in 1. Timoth. 4. v. 7. *Exerce teipsum ad pietatem,* in græco, γυμνάζε δὲ σεαυτὸν πρὸς εὐσέβειαν. Quis autem Gymnastii exercitamenta dixerit nil operantium? In altera ad Timoth. cap. 4. v. 5. & 7. scribit idem Apostolus; *Σὺ δὲ νῆφε ἐν πᾶσι, κακοπαθήσον.* Tu vero vigila in omnibus, labora, tamquam strenuus & assiduus miles nullis malis deterritus, ὡς καλὸς στρατιώτης Χριστῷ Ἰησοῦ, additur in veteri Codice: & infra, *Bonum certamen certavi,* τὸν ἀγῶνα τὸν καλὸν ἠγωνίσμαι. At strenui profecto milites, & bellatores, qui nihil agunt! In 1. denique Joan. cap. 111. v. 3. legitur, *Qui habet hanc spem in eo, sanctificat se.* Innumera sunt in scripturis loca istiusmodi.

Ex Augustino autem plura addi possunt præter ea, quæ produximus priori propositione. Docet in 1. Retract. cap. 22. illud esse in nostra potestate, *quod cum volumus, facimus.* Itaque si nihil facimus, periit potestas arbitrii, quod jam ostendimus esse falsum. Rursus de Pers. Justitiæ cap. 19. *Præcepta, inquit, divina ut fierent non juberentur, si nihil ibi nostra voluntas ageret:* & infra, *voluntas non implet, quod agit, nisi divinitus adjuvetur.* Sane cæmentarius præcipiens lapidi, ut ascenderet ad culmen ædificii, sive gerylo, ut adjuvaret progredientia sursum saxa, delirus esset ac stultus. Si ergo Deus præcipit, si nos adjuvat ad præcepta adimplenda; & nos certissime aliquid operemur. Deinde explicat S. Pater locis compluribus gratiæ energiam verbis Ezechielis 36. *Faciam ut in præceptis meis ambuletis,* dicens, *facit ut faciamus, agit ut agamus,* &c. Operatio ergo Dei non tollit, sed prævenit tantummodo, & adjuvat operationem arbitrii nostri. Postremo movens Deus creaturas, in eis secundum modum naturæ ipsarum operatur. Sensus & rationis expertes, ut ex earum fixa & invariabili determinatione colligitur, ita inflectit agitque, ut contraniti non valeant. Ergo rationales crea-

creaturas prædita vita, sensu, & facultate intelligendi ac volendi adeo præmover, ut etiam a se ipsis moveantur, atque, dum more agunt humano, percipiant, velint, & ex mediis indifferentibus eligant alterutrum. Cæteroqui saxum, truncus, aut stipes est homo; aut eorum aliquid, quæ ad unum sunt naturaliter determinata: & si quandoque prodigioso eventu motibus feruntur adversis, quomodo imperanti Deo, virisque Thaumaturgis ad fidei argumentum obediunt mare, venti, elementa, omniaque virtuti Dei subiecta, sunt tamen privata munere perceptionis & voluntatis. Quæ duo in nobis vigere conscientia propria experimur. Atque his de libero arbitrio pertractatis, additisque præceptionibus opportuno in loco dispositis, nil ad expletionem quæstionis superest, quam argumentationes contrarias dispungere.

CAPUT III.

Dissolvuntur Hæreticorum objecta.

VENIUNT primo in aciem quadrato agmine cum Lutheranis Calvinistæ, ut probent Scripturarum Sanctarum phrasas ita esse accipiendas, ut nihil viribus detur humanis, & doceatur quid in nobis fieri possit, non quid ipsi efficere valeamus. Ezech., inquit, xviii. 31. legitur: *Facite vobis cor novum, & spiritum novum.* Nunquid arbitrii nostri significatur istic operatio? Minime. Solus enim Deus cor novum & spiritum novum operatur in homine, auctore eodem propheta xxxvi. 26. *Dabo vobis cor novum & spiritum novum.* Ait Apostolus ad Philipp. ii. 12. *cum metu & tremore salutem vestram operamini.* Num vires commendat arbitrii? At sequitur e vestigio; *Deus operatur in nobis velle, & perficere.* Scribit Joannes i. Epist. iii. 3. *Qui habet hanc spem sanctificat seipsum.* Sed in Evangelio cap. xvii. 17. Christus Patrem exorat, *Sanctifica eos in veritate.* Ex hac igitur verborum antithesi evincitur eo tantum sensu arbitrium operari, quia Deus operatur in illo. Ita argumentatur Hunnius in lib. de lib. arb. contra Photinum.

Sunt hæreticorum aliqui tribuentes arbitrio actionem quandam, per quam forinsecus se accommodat mediis, quibus Deus operatur hominis conversionem: at in ipsa conversio-

Berti Theol. Tom. III.

ne libera voluntas nihil penitus agit. Sunt enim, inquit, homines veluti organica instrumenta, quæ Deus pro suo libito tractat. Sit in exemplo: Exodi xiv. 16. Deus inquit ad Moysen: *Eleva virgam tuam, & extende manum tuam super mare, & divide illud.* Præcipitur Moysi ut findat aquas: nil ipse administrat præter organum illud externum, & aquarum divisio solius omnipotentia Dei actio est. Similiter præcipitur hominibus, *Convertimini ad me, vivite, mundi estote.* Quid autem homo? Exhibet Deo cor suum, tamquam mortuum, & inanime organum, & solus Deus illud innovat, vivificat, & convertit. Atque hoc pacto dicitur liberum arbitrium operari, ut dicitur virga Moysi divisisse aquas maris. Tribuuntur enim sæpe numero effecta causarum efficientium instrumentali, & organica.

Lutherus autem in lib. de servo arb. horribiliora evomit. Scribit proponi nobis observantiam divinarum mandatorum appositâ conditione, *Si volueris, ut constat ex cap. xv. Eccles. vers. 14.* Ex illa autem conditione inquit non probari liberum arbitrium; quemadmodum si dicatur, *Si Diabolus Deus erit, adorabitur,* minime infertur posse Diabolum in Dei naturam transire. Demum saltem in moralibus liberum arbitrium esse titulum sine re nitentur Heterodoxi fallaciter demonstrare Apostolica sententia in i. ad Corinth. cap. 15. v. 10. *Abundantius illis omnibus laboravi: non ego autem, sed gratia Dei mecum.* Hoc primum est hæreticorum argumentum, vel potius nugacissima elusio.

Cui respondemus ex præmissa sacrorum testimoniorum collatione demonstrari necessitatem præmotionis divinæ, primaque bonorum operum principia ei tribuenda, a quibus non disjungitur nostræ libertatis cooperatio. Facit ergo Deus in nobis cor novum, operatur velle & perficere, & sanctificat in veritate, quoniam inspirat sanctam delectationem, adjuvat volentes, iustificat operantes. Divinis enim oraculis unum a nobis exigitur, alterum nobis offertur: offertur Dei misericordia, exigitur nostra obedientia. Atque ut Augustinus scribit de Prædest. SS. cap. xi. quod exigitur in hominis, quod offertur in Dei est potestate. Hinc de verbis Ezechielis scribit S. Pater eodem capite: *Ideo enim hæc & nobis præcipiuntur, & do-*

na Dei esse monstrantur, ut intelligatur quod & nos eadem faciamus, & Deus facit ut illa faciamus; sicut per Prophetam Ezechielem apertissime dicitur, Ego faciam, ut faciatis. Locum ipsum Scripturæ fratres charissimi attendite, & videbitis illa Deum promittere se facturum ut faciant, quæ jubet ut fiant. Eadem est ceterorum locorum ratio. Ut ergo ex illorum antithesi demonstratur principium bonorum operum esse a Deo, ita commonstratur liberum arbitrium a Deo motum bona opera efficere: atque inde ex æquo probatur Dei gratia, hominumque libertas.

Quod sequitur ineptissima argutatio est. Omnes quippe creaturæ sunt supremi Opificis instrumenta, omnesque ab eodem moventur; at unaquæque juxta modum naturæ suæ: si determinatæ sunt, determinate; si liberæ, libere. *Lapides rationabiles sumus, & viva materies: sic nos Auctoris nostri extruxit manus, ut cum opifice suo etiam is, qui reparatur, operetur*, inquit serm. 5. in Quadrag. Magnus Leo. Alio ergo motu divisum est ad Dei nutum mare rubrum; alio Moses extendit manum, & virgam levavit. Mare expers rationis stetit natura Auctori suo subjecta: Moses præditus libertate jussa fecit libero arbitrio mandatis Domini sui obtemperante. Ita Spiritus Sanctus in nobis loquitur; ita Dominus dirigit gressus hominis: ita inclinatur cor regis, nos movendo velut organum suum. *Verum id* (inquit Estius lib. 2. dist. 24. §. 15. ad 4.) *conditione instrumenti, quod est hominis rationalis.*

At cavillatio Lutheri videtur mihi hominis insanientis. Primo enim ea conditio *si volueris* non ad præceptum pertinet, sed ad mercedem. Deinde aliis in locis absolute asseritur liberi arbitrii potestas; ut Genes. 4. v. 7. & ipso Ecclesiastici loco: *Reliquit in manu consilii sui, & apposuit ignem & aquam*. Præterea nonne insaniret, qui diceret furdo, Narrabo tibi lepidam historiam si volueris audire? Neque ad rem facit productum Diaboli exemplum futile, leve, putificans. Conditionatæ enunciationes ex duabus compactæ sunt, quarum postrema habet a priori aut necessitatem, aut contingentiam. Si dixeris, *si homo est, rationalis est*, necessariam profers propositionem: dum ais, *si avis fuero, volabo*, enuncias rem impossibilem: dum vero inquis, *si ero incultus,*

ambulabo, aliquid narras contingens; quoniam necesse est hominem esse rationalem; impossibile hominem esse avem: contingens hominem frui valetudine. Cum ergo in conditionatis enunciationibus ipsa conditio spectanda sit; in illa *si diabolus Deus erit, adorabitur*, enunciatum res impossibile, quia impossibile est Diabolum esse Deum: atque in ista, *si volueris, servabis præcepta*, affirmatur aliquid possibile, quoniam possibile est te velle. Apostolus autem in prima ad Corinth. cap. xv. dicens: *Non ego, sed gratia Dei mecum*, non excludit proprii liberi arbitrii operationem atque laborem, præmisit enim, *Abundantius omnibus illis laboravi*: sed tribuit divinæ gratiæ partes potissimas apposite usus particula *mecum* οὐν εἰς, ne liberi arbitrii vires arbitraretis extrusas. Mitto sententias Patrum ac Theologorum affirmantium per gratiam trahi invitos & reluctantes, & prædeterminari actus nostros. Hæc quippe dicta esse, in quantum Deus per inspirationem sanctæ dilectionis ex nolentibus volentes facit, atque caritate sua præstat ut delectetur quod antea non delectabatur, & in quantum sancta delectatio vincit vividiori boni cupiditate adversantem mali concupiscentiam, nulla illata necessitate libero voluntatis arbitrio, quod naturali determinatione non fertur nisi in bonum in communi, & in summum bonum in se inspectum, ideoque prædeterminatio gratiæ spectat infallibilitatem actus, non tollit indifferentiam arbitrii: hæc inquam mitto, cum fuerint explicata de H. Pelag. capite octavo, & sequentibus.

Deinde arguunt Hæretici, saltem peccatores servos esse peccati, atque agi a dæmone captivos, ita, ut ipsius voluntati nequeant reluctari. Quod diserte affirmat Joannes cap. xxi. v. 39. *Omnis qui facit peccatum servus est peccati*, & Apost. 2. ad Tim. 2. v. 26. *Resipiscant a diaboli laqueis, a quo captivi tenentur ad ipsius voluntatem*, Est autem habere captivum quasi vivum capere. Hinc Lutherus titulum fecit libro *de servo arbitrio*, quoniam non remanet sub peccato sui juris, & Dominus suorum actuum.

Respond. pluribus titulis peccatores dici servos, 1. quia servus non manet semper in domo, ut ibidem notat Evangelista. 2. quia addictus est operibus peccati, ac Diabolo servit suæ tamen voluntatis libertate. 3. quia
nisi

nisi liberetur gratia Christi, nequit bene agere, etiam si eligendo ad pravam finem media quæ cadunt sub indifferentiam iudicii, libere peccet, ac possit etiam peccatum omittere, imo auxilio divinæ gratiæ a via mala reverti & resipiscere. *Non solum potest homo habere caritatem qua sit arbor bona, sed potest etiam cupiditatem qua sit arbor mala: sed cupiditas hominis, qua vitium est, hominem habet auctorem vel hominis deceptorem, non hominis creatorem;* inquit Augustinus de Grat. Christi cap. 20. Inscita igitur caritate, quæ est radix bonorum operum, est voluntas arbor faciens fructus bonos, & est serva justitiæ: prædominante cupidine, quæ est radix operum malorum, est arbor faciens fructus malos, & fit serva peccati. Hæc sunt a me posita, quoniam nonnulli ex nostris, ut similia solvant, ex hoc Augustini libro citant verba Pelagii cap. 18. *Habemus possibilitatem utriusque partis a Deo inditam, velut radicem quamdam fructiferam, & fecundam; quæ ex voluntate hominis diversa gignat & pariat; quæque possit ad proprii cultoris arbitrium vel nitere flore virtutum, vel sentibus horrere vitiorum.* Videatur Nicolaus Girken Tom. 2. Tract. 1. q. 3. dub. 2. ad 1. ob. Revera autem hæc sunt verba Pelagii, & radix fructifera non est ex nobis, quia caritas ex Deo est. Si dicas: Non potest arbor mala fructus bonos facere, ut ex Evangelio ait ibidem Augustinus; respondemus malam arborem esse, in qua est sola radix cupiditatis; & ex cupiditate nequit produci fructus bonus, quemadmodum ex caritate produci nequit fructus malus. Nihilominus arbor mala cum sola cupiditate potest non producere fructus bonos. Quamobrem Augustinus in libero arbitrio destituto, ut autumabant Pelagiani, divina gratia non ponit necessitatem peccandi, sed adstruit necessitatem gratiæ, ut liberetur a servitute peccati. Peccatores vero obcæcati dicuntur captivi, non quod voluntate Diaboli impellantur in malum indeclinabili necessitate, sed quoniam gratiam Dei pessundantes continuo, aut quamfrequenter pravis suggestionibus assentiuntur: non resipiscunt, nisi beneficentissima Dei voluntate conferatur eis gratia victrix, quam dura corda non respuunt. Ita in textu Apostoli 2. ad Timoth. cap. 2. ea verba *Ad ipsius voluntatem* significant peccatores huiusmodi poenitentiam actu-

ros, si Deus voluerit illis efficacem gratiam largiri: quod constat tum ex scopo Apostoli hortantis Timotheum ut resistentes veritati corripiat, quia forte Deus eis dabit poenitentiam; tum ex græco textu, in quo demonstrat variatio pronominiis Dei voluntatem significari, non Diaboli: ἐξωρχημένοι ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὸ ἐκεῖνα δέλημα.

Audiendi sunt modo Janseniani. Illud, inquit, est in potestate voluntatis, perfecte liberum, & sufficiens ad meritum, quod facimus cum volumus: At dummodo operemur cum sola libertate a coactione, volumus operari. Sola ergo libertas a coactione sat est, ut opus sit perfecte liberum in nostra voluntate, atque patratum cum merito. Probant maiorem 1. Auctoritate Sanctorum, 2. Doctrinis Theologorum, 3. ab exemplis, 4. Ratione ipsa. Sanctorum auctoritas sic se habet. Sanctus Pater Augustinus cap. 105. Ench. *Voluntas, inquit, aut voluntas non est, aut libera dicenda est.* In 3. de lib. arbitrio cap. 3. *Voluntas nostra, nec voluntas esset, nisi esset in nostra potestate.* De Civit. Dei lib. v. cap. 10. *Necesse est, ut quod volumus libero velimus arbitrio.* De natura & gratia cap. 46. *Perquam absurdum est non pertinere ad voluntatem nostram, quod beati esse volumus, quia id omnino nolle non possumus.* Quibus verbis rejicit eam sententiam Pelagii, *Voluntatis arbitrio, ac deliberatione privatur, quicquid naturalis necessitate constringitur.* Igitur juxta Augustinum stat cum potestate ac deliberatione arbitrii illud etiam quod necessitate patratum, & sufficit ad rationem liberi quod sit voluntarium. Atque id vidit optime S. Thomas q. 22. de veritate art. 1. scribens: *Libertas secundum Augustinum opponitur necessitati coactionis, non autem naturalis inclinationis.* Hoc est ergo placitum Augustini. Nec repugnant PP. alii. Divus enim Prosper S. Augustini discipulus, & pro Christi gratia strenuus decertator cap. 18. adv. Collatorem definit liberum arbitrium *rei sibi placita spontaneum appetitum.* Damascenus lib. 3. de Fide Orthodoxa cap. 14. *Arbitrii libertas nihil aliud est quam voluntas.* Sanctus quoque Bernardus cap. 1. 2. & 4. de lib. A. docet ibi *libertatem esse ubi est voluntas, & manere libertatem voluntatis etiam ubi est captivitas mentis.* Hæc & similia complura evincunt quænam sit Patrum de libertate arbitrii sententia.

Progreditur in præsentia novorum Dogmatistarum argumentatio ad Scholasticorum, alias magnopere floccifactum, adsciscendum sibi patrocinium. Nam S. Thomas q. 10. de Potent. art. 2. docet quod *naturalis necessitas, secundum quam voluntas aliquid ex necessitate velle dicitur, ut felicitatem, libertati voluntatis non repugnat.* In 3. Sent. dist. xviii. art. 2. docet, *liberum arbitrium Christi etiam si determinatum ad unum numero, sicut ad diligendum Deum, quod non facere non potest; tamen in hoc non amisisse libertatem, aut rationem laudis sive meriti, quia in illud non coacte, sed sponte tetendit, & ita fuit actus sui dominus.* Etiam Scotus docet actum beatificæ visionis in Christo meritorium fuisse, & voluntatem semper habere modum sibi proprium causandi libere, a naturali operatione distinctum. Videatur Tom. 12. quæst. quodlibeto 16. Scholasticorum aliorum, qui liberum arbitrium describunt per solam libertatem a coactione, innumera loca Jansenius profert lib. vi. de Gratia Christi. Accedit ergo Patrum auctoritati etiam Scholæ pro dogmate Janseniano suffragium.

Exempla idem confirmant. Deus enim seipsum necessario amat, & Pater & Filius naturaliter sunt unum Spiritus Sancti principium. In Deo tamen veram libertatem esse, Augustinus non semel scribit contra Julianum, & impium foret id denegare. De Christo nemo ambigit quin nobis promeruerit redemptionem, etiam si peccare non posset. Nos libere amare felicitatem, quam odisse non possumus, est doctrina expressa Augustini in V. de Civit. Dei cap. 10. & D. Thomæ Q. 24. de Veritate art. 4. Angelos jam incommutabili bono adhærentes nativa libertate non fuisse privatos res loquitur ipsa: nam beatitudo naturam perficit, non interimit. Igitur nec desunt novis Dogmatistis documenta exemplorum.

Suppetiatur eis ipsa ratio. Quælibet divisio est universalis rei in *species*, sive inferiora, quibus inest essentialis illius generis ratio intima. Nemo non meminit libertatis a coactione, & libertatis indifferentiæ, tamquam duorum, in quæ scinditur amplum istud nomen *Libertas*. Utraque ergo, tam libertas indifferentiæ, quam libertas a coactione participat veræ libertatis naturam. Deinde libertas est proprietas rationalium, atque

mentis perceptionem comitatur. Erit Ergo libertas perfectior, ubi perfectior erit cognitio: Perfectiorem autem cognitionem illam esse, quæ immutabilis est, neque errori subicitur, puto adeo esse compertum, ut nequaquam sit opus quæsito. Habent hujus generis argumenta in libris Jansenistarum innumerabilitatem. Itaque his quatuor, videlicet dictis Sanctorum, placitis Theologorum, comparatione exemplorum, pondere argumentorum evincitur in homine lapsa veram propriissimamque libertatem consistere per solam immunitatem a coactione.

Hydrum hanc sese tali ausu erigentem statutis præcedenti capite nihil negotii est concidere atque obtruncare. Principio expediamus Patrum pronunciationes. De Augustino diximus supra, disputantem cum Manichæis accepisse voluntatem, ut contradistinguitur a natura, sive ut est liber ad faciendum, & ad non faciendum animi motus, ut est potestas movendi se, & cohibendi motum suum, ut est facultas animi quæ deliberatione huc atque illuc fertur, quemadmodum inquit de lib. arbitrio lib. 3. cap. 3. & de duabus animabus cap. 12. & 13. Adversus autem Pelagianos idem confirmat; ita tamen, ut simul necessitatem prævenientis gratiæ comonstret, refutando etiam decretum alterum Pelagianorum, necessariam esse ad essentiam liberi arbitrii indifferentiam contrarietatis ad bonum & malum; unde consequeretur Deum, qui peccare non potest, nullatenus esse liberum. Ad 1. ergo respondetur. verissimum esse quod voluntas nunquam vult nisi libere, si accipiat ut contradistinguitur a natura, sive ut est electio mediorum; tametsi necessario velit ut natura est, sive ut naturali instinctu fertur in finem ultimum, & appetit propriam beatitudinem. Quod planum fecimus supra verbis D. Thomæ: cui & consentit Ægidius noster in 2. dist. 25. art. 4. Idem tradit S. P. in 3. de lib. arb. cap. 3. nam ibidem potestatem voluntatis opponit necessitati, & voluntarium appellat, quod potest cohibere motum suum, affirmans, quod si necessitate iste motus existeret, nulla esset ratio culpabilis. Et quidem si quicquid alicui est voluntarium esset sub potestate & dominio illius, non scriberet Augustinus 1. Retract. cap. 22. *Cum potestas datur, non necessitas imponitur*: non affirmaret S. Thomas 1. p. q. 82. art. 1. *electionem non esse de*

de fine, sed de his quæ sunt ad finem; unde appetitus ultimi finis non est de his quorum domini sumus: non damnaſſet Eccleſia 67. propoſitionem Baji; Homo peccat etiam damnabiliter in eo quod neceſſario facit. Quid plura diſputo? Non eſſet vera Chriſtiana fides de Spiritu Sancti divinitate, quoniam eſſet ſub dominio & poteſtate Patris & Filii, a quorum voluntate ſine ulla coactione procedit. At de Civit. Dei cap. 10. libri v. & de nat. & grat. cap. 46. S. Pater affirmat ſtare libertatem quoad exercitium, etiamſi voluntas ſit neceſſitata quoad ſpecificationem; idque contra eos, qui ad libertatis eſſentiam requirunt indifferentiam contrarietatis ad bonum & malum. Ita, etiamſi appetimus beatitudinem neceſſitate, quoniam naturali inſtinctu non poſſumus nolle eſſe beati; nihilominus hoc, vel illud medium ad conſecutionem beatitudinis cum indifferentia iudicii eligimus: & Deus, qui peccare non poteſt, habet tamen comparate ad creaturas pleniffimam libertatem. Hoc pacto libertas voluntatis ut fertur ad finem ultimum opponitur duntaxat violentiæ; ſed libertas arbitrii, quæ eſt circa electionem mediorum, repugnat etiam neceſſitati. Quod & vidimus ſupra ex D. Thoma 1. p. q. 41. art. 2. & colligitur ex eodem Auguſtino cap. 47. de nat. & grat. ubi e veſtigio ſeſe explicat petita a ſenſibus comparatione; in quorum exercitio docet apparere voluntatis poteſtatem, in qua eſt non videndi poſſibilitas, quoniam in poteſtate noſtra eſt non videndi neceſſitas. Atque hæc non videndi neceſſitas in poteſtate noſtra eſt, quia in poteſtate eſt cæcitas, qua idipſum videre poſſe nobis, ſi volumus, adimamus. Quamobrem ſicut non foret in poteſtate noſtra poſſibilitas videndi, niſi poſſemus illam nobis adimere; ita non eſt in noſtra poteſtate velle quoad ſpecificationem felicitatem, quia non poſſumus naturalem illius inſtinctum penitus in nobis extinguere. Atque hoc pacto expediuntur alia complura, quæ ex Auguſtino nimia confidentia depromunt Janseniani.

Reliqui autem Patres, dum libertatem deſcribunt per *ſpontaneitatem*, & motum animi immunem a coactione; vel tradunt definitionem libertatis inadæquatam, veluti cum dicimus hominem eſſe terrenum animal: vel coactionem accipiunt non ſolum pro violentia, quam ab extrinſeca cauſſa interdum patimur, ſed etiam pro neceſſitate, cui voluntas ſubjici poteſt interius: vel demum deli-

neant nobis voluntatem quatenus naturali inſtinctu fertur in ultimum finem, non ut eligit pro ſuo arbitrato media ad finem aſſequendum. Quæ generalis reſponſio ſingulos elidit adverſariorum cavillos. Sunt nihilominus quædam ſpecialiter obſervanda. Beati Proſperi contra Collatorem verba hæc ſunt: *Liberum ergo arbitrium, ideſt, rei ſibi placita ſpontaneus appetitus, ubi uſum bonorum quæ acceperat ſatidivit, & vilescontibus felicitatis ſue præſidiis inſanam cupiditatem, & experientiam prævaricationis intendit, hibet omne vitiorum venenum, & totam naturam hominis intemperantiæ ſuæ ebrietate mædeſcit.* Deſcribitur nobis liberum arbitrium Adæ, quod pollebat, Janseniſtarum aſſenſu, pleniffima indifferentia, nec ſub victrici gratia addictus neceſſitati. Os ergo Jansenius, ejuſque gregarii perfricuerunt, quando pinxerunt nobis ex Proſpero liberum arbitrium in ſola *ſpontaneitate* excluſa penitus indifferentia. Eandem rem eſſe liberum arbitrium, ac voluntatem ſcripſit rectiffime Damascenus accepta voluntate, ut eſt poteſtas agendi vel non agendi, non ut natura eſt, ut ſupra cum Auguſtino, & Scholæ luminibus explicavi. Enim vero de Fide Orthodoxa cap. 26. ſecundi libri ait Damascenus in noſtra voluntate ſita eſſe, *quorum liberam habemus poteſtatem, ut, aut ea faciamus, aut non faciamus.* Bernardus pariter cap. 1. de lib. arbitrio dum libertatem deſinit, *Habitus animi liber ſui, ſi quidem non cogitur, neque extorquetur uſurpat cogendi verbum*, ut opponitur etiam neceſſitati, additque ſtatim, *Eſt quippe voluntatis, non neceſſitatis* Capite autem iv. Doctor Melliffius deſcribens libertatem Dei per ſolam excluſionem extrinſecæ neceſſitatis; illam proſecto explicat, quatenus eſt motus animi volentis circa finem, non quatenus reſpicit media; oſtendens in iis eligendis liberum Deum eſſe ſine poteſtate peccandi, qua libertas premitur, non perimitur. Qua explicatione conſimilia aliorum Patrum verba a nobis excipiuntur.

Auctoritatem D. Thomæ non eſt cur tam confidenter aucupentur Janseniani. Ille namque, ut vidimus, liberum arbitrium non agnoſcit niſi in electione mediorum; & ubicumque affirmat opponi libertatem neceſſitati coactionis, non naturalis inſtinctus, demonſtrat naturam voluntatis, ut fertur abſque violentia cauſſæ exterioris in finem: quod fieri docet ſine libero arbitrio. Quod ſcripſit

in tertio Sententiarum dist. 18. Christum promeruisse, quoniam operatus est non coacte, sed sponte: accipiendum est hoc sensu; tametsi non poterat Christus peccare & deflectere a fine ultimo, in quem ferebatur sola libertate *spontaneitatis*, promeruit tamen, quoniam absque libertate *specificationis* stat libertas exercitii, & cum determinatione finis stat deliberatio, & electio erga media. Nam D. Thomas quadratis verbis seipsum explicat eadem distinctione, eodemque art. ad 5. *Dicendum quod liberum arbitrium Christi non erat determinatum ad unum secundum numerum, sed ad unum secundum genus; scilicet ad bonum, quia ad malum non potest.* Nonnulla addere ex aliorum sententia, animadvertit Anton. Massoulié disp. 1. q. 3. & longe antea Salmanticenses Tract. XXI. disp. XXVII. dub. 3. Dirimit quæstionem, omnemque ambiguitatem tollit. parte Summæ q. XVIII. art. 5. in Corpore. *Dicendum, inquit, quod sicut dictum est, in Christo fuit duplex actus voluntatis, unus quidem quo ejus voluntas ferebatur in aliquid sicut secundum se volitum, quod pertinet ad rationem finis: alius autem, secundum quem ejus voluntas ferebatur in aliquid per ordinem ad aliud, quod pertinet ad rationem ejus, quod est ad finem.* Differt, ut Phil. dicit in 3. Eth. electio a voluntate in hoc, quod voluntas per se loquendo est ipsius finis, electio autem eorum, quæ sunt ad finem. Et sic simpliciter voluntas est idem, quod voluntas ut natura Electio autem est idem, quod voluntas ut ratio, & est proprius actus liberi arbitrii, ut in 1. p. q. 83. art. 2. dictum est. Et ideo cum in Christo pœnatur voluntas ut ratio, necesse est etiam ponere electionem, & per consequens liberum arbitrium, cujus actus est electio. Quid quæritas manifestius, Janseniane? Convelluntur hinc exempla 3. loco producta: siquidem Deus diligendo seipsum, Pater & Filius spirando divinum Flamen, Beati summo bono adhærentes, & quilibet homo amando felicitatem nullam patiuntur necessitatem & liberi sunt libertate electionis, qua respicit media: hæc autem libertas, non illa, constituit essentiam liberi arbitrii. Scotus ideo existimavit Christum, per actum beatificæ visionis promeruisse, quia opinatus est non fuisse illi omnimode necessarium: at ad liberum arbitrium existimasse necessariam indifferentiam, constar ex iis, quæ habet L.

primo sent. dist. 39. & dist. 25. q. unica; nec non in 2. dist. 6. q. 2. Verum tamen est, quod Scotus distinguens *formaliter* a natura voluntatem docet nunquam voluntatem ipsam operari nisi libere, ac propterea Spiritum Sanctum libere procedere a Patre & a Filio, non naturaliter; propterea quod nequeat idem principium simul aliquid producere necessitate & libertate. Quod subtilis Doctor scripsit in 1. sent. dist. 10. in Reportatis, & XVI. Quodlib. At frustra hæc Jansenius interpretatur de libertate arbitrii sufficiente ad merendum, & quam voluntas in mediis eligendis exercet. Et longe probabilior est illorum Theologorum sententia, qui probant Spiritum Sanctum produci naturaliter, & non libere; & respondent Scoto, non repugnare voluntatem Dei esse liberam ac necessariam respectu diversorum connotatorum, formali illa distinctione sublata. Atque hoc pacto Deus necessario vult infinitam suam bonitatem, & libere vult creaturas: ut demonstrat adversus Scotum Gregorius Ariminensis in 1. dist. x. q. 1. art. 2. hujusque doctrinam, quantum spectat ad distinctiones, amplectimur. Ex quibus manifeste deprehenditur aut dolus, aut oscitantia Jansenistarum in captando non patrocínio veterum Scholasticorum.

Evanescent ex dictis positæ ultimo loco ratiocinationes. Divisio namque libertatis in libertatem a coactione, & libertatem indifferentiæ, non est divisio libertatis arbitrii, sed voluntatis. ut fertur absque ulla violentia in debitum sibi finem, atque ut eligit sine necessitate conducentia ad illum media. In electione autem mediorum suammet libertatem exercet arbitrium; nam in finem trahitur naturæ instinctu, qui liber appellatur in quantum non est invitus, sed exoritur a voluntate; non propria & *univoca* participatione libertatis, sed *analogica*. Quod proxime sequitur, habet similiter facillimam solutionem. Ratio & perceptio voluntatem antecedit, quoniam, ut in proverbio positum est, *nihil est volitum quin præcognitum*: ideoque libertas est proprietas rationabilium. Quemadmodum vero voluntas naturaliter trahitur in summum bonum, si illud videatur intuitive, in bona autem reliqua fertur indifferenter; ita intellectus in bono illo summo, & per lumen gloriæ proposito nequit apprehendere speciem aliquam mali, quæ po-

potest in bonis reliquis deprehendi. Ratio itaque universaliter accepta infert motum animi voluntarium, non liberum. Ut liber sit, debet a ratione prodire iudicium indifferens. Alii distinguunt inter rationem ut *lux* est, ostendens objecti bonitatem; atque ut *dux* est, illam trahens indifferenter ad bonum complectendum. *Lucem* itaque rationis præcedere dicunt actum quemlibet voluntarium; *ductum* vero anteire actui libero & contingenti. Erit hæc distinctio, si lubeat illam probare, penes connotata, ita ut ratio sit *lux* comparate ad bonum in communi; sit *dux* liberi arbitrii respectu bonorum particularium. Cum perfectiori denique notitia stat perfectior libertas, in quantum ex mediis indifferentibus eliguntur absque periculo erroris quæ non deflectunt ab ordine finis. Igitur neque sententiæ Patrum, neque opinioniones Scholæ, neque summi Dei, Sanctorumque impeccantia, neque rationum diluendarum exornatio affert Jansenianis decretis aliquid adjumenti.

Pergunt objectare Janseniani. Tradit in locis compluribus Augustinus culpa primi hominis arbitrii libertatem fuisse peremptam. Libertas autem primi hominis erat libertas indifferentiæ. Hæc ergo libertas post Adæ prævaricationem deperit. Demonstratur major ex iis, quæ habet S. Doctor in Enchirid. ad Laurentium cap. xxx.: *Libero arbitrio male utens homo & se perdidit, & ipsum*; & in Epistola ad Vitalem, *Librum arbitrium ad diligendum Deum primi peccati granditate perdidimus*. Idem repetit S. Pater in lib. de Perf. Justitiæ cap. 14. lib. xiv. de Civit. Dei cap. 11. De corrept. & grat. cap. 12., in 1. Op. Imperf. contra Julianum num. 117. Quemadmodum Jansenius ex his Augustini locis dogmati suo auctoritatem emendicat; ita immoderatus Criticus, Pelagique *Hyperaspistes*, uti a Lamindo Pritanio, idest, Ludovico Muratori, appellatur, Jo. Phereponus impingit Augustino enormem sublatae libertatis sententiam *Animadversionum* pag. 579. & 618.

Respond. dist. ma. Tradit sæpenumero S. Pater primi peccati granditate periisse libertatem a peccato, & a miseria, robustam scilicet potestatem habendi plenam cum immortalitate justitiam, & originariam arbitrii perfectionem, nulla carnis adversus spiritum pugna labefactatam, propter quam non sit

homo liber justitiæ, nisi gratia opitulante, de qua gratia adversus Pelagianos idem S. Pater productis a Jansenio, & Pherepono locis strenue pugnavit; concedo. Docet Augustinus peccante Adamo deperditam libertatem ab antecedenti necessitate, & naturalem voluntatis facultatem agendi vel non agendi, qua potest seipsa mala quælibet deliberate patrare, & per gratiæ adiutorium etiam bona, suamet deliberatione atque electione, ideoque potestate, dominio, ac plenissima libertate; nego majorem propositionem. Atque hanc mentem esse Augustini præcedenti cap. demonstravi, plura proferens quibus magnus Gratiæ Defensor plane, perspicue, & absque ulla ambiguitate verborum profiteretur se non habere quæstionem cum Cœlestianis quod liberum arbitrium destruerent, sed quod originale peccatum, concupiscentiæ poenam, divinarumque gratiarum tollerent necessitatem. Solam ergo libertatem periisse, quæ fuit in paradiso, a bellicosa cupiditate, ab ignorantia ceterisque animi vitiis, S. Pater in suis adversus Pelagianos velitationibus aperte declarat. Quare, ut dixi etiam in lucubratione de Arbitrio primi hominis lib. 3. cap. 10., labitur supino errore Arminianus Phereponus ubicumque scriptitat esse Augustinum hostem apertissimum libertatis. Et quamquam de mente illius satis superque disserui; addam aliquid gratiæ explicationis. In unaquaque re distingui debet natura a re-cta, pravaque affectione. Aliud est enim hominem esse animal sensu ac ratione præditum; aliud vero esse sanum, aut infirmum. Ita non idem est voluntatem esse liberam, ac esse affectam bona vel mala cupiditate. Semper homo est rationale animal, at non semper fruitur integritate valetudinis. *Semper est in nobis voluntas libera, sed non semper est bona*; inquit Augustinus de Gratiæ & lib. arbitrio cap. 15. Sanitas corporis est talis habitudo & temperatio, per quam ea congruunt inter se, e quibus constamus. Bona voluntas est, quæ inter incommutabile, & fluxa bona tenet rectum ordinem, ut illi tantum adhæreat. Defectus illius temperamenti hominem reddit infirmum: & defectus huius ordinis malam reddit voluntatem. Non habet homo infirmus potestatem ambulandi, qua sanus pollebat, egetque singulari medicamento: careat mala voluntas potestate diligendi summum bonum caste & incul-

pate, abique post desideria carnis suæ, nisi illam sanet & retrahat gratia Christi medicinalis. Errant ergo in percipiendo liberum arbitrium quamplures, propterea quod inter libertatis naturam, ejusque integram valetudinem, atque infirmitatem distinguere ignorant, vel dissimulant; ut sapienter præmonuit Richardus Victorinus lib. de Erud. Inter. cap. 30. Hujusmodi sunt Pelagiani, & Arminiani, insulse & imperite arguentes: Si periit ob Adæ peccatum potestas bene agendi, periit libertas; aut si hæc viget adhuc, habet quisque in se bonorum operum potestatem. Quæ consecutio non minus fallax est, quam ista. Si deperdita est integritas valetudinis, interiit natura rationalis: nam ut sanitas corpori, ita rectitudo libertati est quædam qualitas accidentaria. Itaque Augustinus Pelagianos exagitans ait, *Quis autem nostrum dicat, quod primi hominis peccato perierit liberum arbitrium de humano genere? Libertas quidem periit per peccatum, sed illa quæ in Paradiso fuit habendi plenam cum immortalitate justitiam, propter quod natura humana divina indiget gratia, dicente Domino, Si vos filius liberaverit, tunc vere liberi eritis: utique liberi ad bene justeque vivendum.* Addit libero arbitrio tribuendam non esse bene vivendi potestatem; cum hæc potestas non detur, nisi gratia Dei. Hæc S. Pater lib. 1. contra 2. Epist. Pelag. cap. 2. & 3. Eandem distinctionem libertatis, & potestatis expeditæ ad recte justeque vivendum innuunt aperte ceteri Africani Patres in Epist. ad Innocentium nunc inter Augustin. 177. his verbis: *Satis apparet quod ad non peccandum, idest ad non male faciendum, quamvis esse non dubitetur arbitrium voluntatis, tamen ejus potestas non sufficiat, nisi adjuvetur infirmitas.* Quæ omnia ut uno verbo comprehendam, dico sapientissimum Augustinum recte contra Gratia inimicos affirmavisse amissum liberum voluntatis arbitrium quantum ad vires in origine suæ creationis acceptas, non quantum ad libertatis naturam.

Insuper Jansenistæ arguantur, Si persisteret adhuc indifferentia libertatis, locum haberet etiam in hoc infirmitatis statu definitio illa peccati ab Augustino tradita: *Peccatum est voluntas retinendi vel consequendi quod justitia vetat, & unde liberum est abstinere.* Atqui hæc definitio in præsentī statu

non valet. Non ergo liberum est jam abstinere a peccatis, sed unusquisque dum peccata committit, necessario in illa abripitur noxiis ac pugnacibus cupiditatibus. Prob. min. 1. quoniam S. Augustinus lib. 1. Operis Imperf. n. 44. ait: *Hic peccatum definitum est, quod tantummodo peccatum est, non quod etiam pœna peccati.* Et num. 47. *Ipse est Adam, quem nostra illa definitio, quæ tibi placuit, intuebatur.* Quod repetit num. 104. & 1. Retract. cap. 15. Deinde S. Pater manifeste necessitatem adstruit peccandi scribens eodem lib. 1. Operis Imperf. contra Julianum num. 105. *Multum erras, qui necessitatem nullam putas esse peccandi, vel eam non intelligis illius peccati esse pœnam, quod nulla necessitate commissum est.* Si enim necessitas nulla peccandi est, (ut omittam vim mali ejus quod originaliter trahitur, hoc enim nullum esse vos vultis) quid patiebatur, quæso, qui secundum vestrum sensum tanta mole prave consuetudinis præmebatur, ut diceret, *Non quod volo facio bonum, sed quod nolo malum hoc ago?* Et proximo num. 106. *Neceste est, inquit, ut peccet a quo ignoratur justitia.* Nunquid ideo cum justitiam cognoverit, non sunt ei remittenda peccata, quæ ignorantia necessitate commisit? Præterea cum S. Pater peccatum dividat in illud quod peccatum est, ut fuit Adæ prævaricatio, in illud quod est pœna peccati, ut concupiscentia & ignorantia, & in illud quod utrumque est, scilicet peccatum simul & pœna peccati, ut originalis noxa parvulorum; etiam in secundo illo genere veram rationem peccati inesse fatetur, ita ut mala quæ fiunt premente cupiditate, vel obtruncante ignorantia, etiamsi iis voluntas nequeat reluctari, culpæ habeant imputationem. *Qui cogenti cupiditati* (ait S. Pater 1. Retract. cap. 15.) *bona voluntate resistere non potest, & ideo facit contra præcepta justitiæ, jam hoc ita peccatum est, ut sic etiam pœna peccati.*

Resp. ad 1. traditam peccati definitionem etiam in hoc statu valere cum duplici tamen exceptione; una est, quod in ea non comprehenditur originale peccatum, a quo, cum contrahatur propagatione naturæ, liberum non est ex Adamo progenitis abstinere; altera autem exceptio est, quod etiam in peccatis actualibus non est illa libertas sana, pugnisque concupiscentiæ nullatenus lacerata, qua libertate cecidit primus homo. Hanc esse

esse mentem Augustini liquet ex his, quæ habet eodem lib. 1. Operis Imperf. num. 47. *Multa quippe sunt, quæ agunt homines mala, a quibus eis liberum est abstinere, sed nulli tam liberum est, quam illi fuit, qui Deo suo, a quo erat conditus rectus, nullo prorsus vitio depravatus adstabat.* Quare retorquetur contra Jansenianos eorundem argumentatio. Tamen enim Augustinus percellens Julianum bene ac sapienter demonstrat dari peccatum, a quo liberum non est abstinere, nisi comparate ad illam voluntatem a qua primo descendit, idest peccatum originarium; atque in posteris Adæ agnoscit vitium luctamque concupiscentiæ, quæ illius peccati poena, aliorum incitamentum est, ideoque ab Apostolo, a Tridentina Synodo, ab ipsomet Augustino appellatur peccatum; nihilo tamen minus docet S. Pater, multa, idest actualia quæque peccata, quæ nobis ad culpam suppliciumque imputantur, fieri ab hominibus, iisque ab huiusmodi peccatis liberum esse abstinere. Ergo Augustinus traditam olim peccati definitionem etiam in hoc infirmitatis statu, prænotatis contra Pelagianos exceptionibus, locum habere definit. Ad ea igitur quæ priori loco ad probationem minoris fuere producta, dico S. Patrem respondere Juliano objicienti nullum dari peccatum originale, cum illud parvuli vitare non possint suamet libertate, quod libertas necessaria quidem est ad peccata actualia, at ad originale satis est, quod fuerit liberum originaliter, hoc est voluntate primi hominis, in quo omnes præextiterunt. Quamobrem allatam peccati definitionem ita confirmat, ut in peccato quod est simul poena peccati, quale est originarium, sufficiat fuisse liberum in voluntate primi parentis. Proinde (inquit memorato lib. 1. contra Jul. n. 47.) *originale peccatum nec ad illud pertinet quod primo loco posuimus, ubi est voluntas malum operandi, unde liberum est abstinere, alioquin non esset in parvulis, qui nondum voluntatis utuntur arbitrio: nec ad illud quod secundo commemoravimus, de peccato enim agimus, non de poena quæ non est peccatum, quamvis peccati merito subsequatur: quam quidem patiuntur & parvuli, quia inest eis corpus mortuum propter peccatum; non tamen mors corporis ipsa peccatum est, vel corporalis quicunque cruciatus: sed pertinet originale peccatum ad hoc genus tertium, ubi sic peccatum est, ut ipsum sit & poena peccati. Origo tamen e-*

Berti Theol. Tom. III.

tiam huius peccati descendit a voluntate peccatoris. Fuit enim Adam, & in illo fuimus omnes: periit Adam, & in illo omnes perierunt, &c.

Quibus non solum priores minoris probationes solutæ sunt, sed etiam iisdem revincuntur dogmata Janseniana. Enim vero quemadmodum origo actualium peccatorum est uniuscujusque voluntas, ita origo peccati originalis est voluntas Adami. At si Adamo liberum non fuisset abstinere a peccato, non contraheretur a posteris peccatum originale. Ergo a nullo hominum committi poterunt actualia, nisi ab iis abstinere sit liberum unicuique. Huius vero argumenti firmitas magis magisque patet ex 1. Retract. cap. 15. ubi recensitis verbis quæ scripserat cap. 12. de duabus Animabus, *Illæ animæ quidquid faciunt si natura, non voluntate faciunt, idest si libero ad faciendum, & ad non faciendum motu animi carent, si denique his abstinendi ab opere suo potestas nulli conceditur, peccatum earum tenere non possumus:* his inquam recensitis ait S. Doctor istiusmodi sententiam nullatenus opponi originali parvulorum peccato, *Quia, inquit, ex illius origine rei tenentur, qui voluntate peccavit, quando libero & ad faciendum, & ad non faciendum motu animi non carebat, eique ab opere malo abstinendi summa potestas erat.* Quibus satis manifesto S. Pater in actualibus peccatis illam indifferentiam libertatis agnoscit, quæ non carebat primus homo, cujus origine reus quisque ante regenerationem tenetur. Propterea scripsi cap. præced. Augustinum in primo Retract. cap. 15. traditam alibi definitionem peccati minime reprobasse.

At quæ secundo loco præferebantur de necessitate peccati, solvuntur facile si animadvertas peccatum aliquando accipi pro macula, quæ animam reatu obstringit, quo sensu appellatur debitum Matth. vi. 12. & Lucæ xi. 4. nonnunquam pro poena peccati, ut Genes. xix. 15. *Ne tu pereas in scelere civitatis,* & Ps. vii. 17. *In verticem ipsius iniquitas ejus descendet:* interdum etiam pro vitio & mala animi habitudine, sive inclinatione ad peccandum, de qua Apostolus ad Rom. vii. 17. *Nunc autem jam non ego operor illud, sed, quod habitat in me, peccatum.* Quod Augustinus explicat in tertio de lib. Arbitr. n. 54. sequenti comparatione, *Nam sicut linguam dicimus non solum membrum, quod movemus in ore dum loquimur, sed etiam illud quod ejus membri motum con-*

M m

se,

sequitur, idest formam tenoremque verborum, secundum quem modum dicitur alia lingua græca, alia latina: sic non solum dicimus illud peccatum quod proprie vocatur peccatum, sed etiam illud, quod jam de hujus supplicio consequatur necesse est. Mitto aliam suppositionem peccati pro sacrificiis & oblationibus, quo sensu legitur Osee 14. 8. *Peccata populi mei comedent*; id enim ad præsens institutum nihil confert. Itaque Augustinus ubi de originali peccato disputat, affirmat peccatum vere ac proprie esse, debitumque damnationis afferre, etiam si necessitate quadam trahatur; quoniam ad peccatum huiusmodi, quod simul peccatum est & poena peccati, sat est liberum fuisse Adamo, a cuius voluntate descendit. Loquens vero de ignorantia & perversa cupiditate, quæ nobis necessariae sunt, manentque etiam in regeneratis ad agonem, eatenus dicit esse peccata, quatenus & peccati poena sunt, & ad peccatum inclinant; non autem primordia naturæ, quomodo arbitrabantur hæretici Pelagiani. Atque hoc sensu lib. 1. contra Julianum num. 105. peccatum, quod nobis liberum non est, appellat Augustinus *vim mali, quod originaliter trahitur*, & inolitam, pravamque consuetudinem. Comparete autem ad peccata, in quæ libere prolabimur, cogit nos cupiditas, ut Augustinus ait in 1. *Retract.* cap. 15., non proprie, sed moraliter, in quantum ob vehementiam pravæ inclinationis, nisi gratia succurrat, facile arbitrium succumbit; & in quantum ob inseminatum concupiscentiæ vitium nequit omnia peccata absque speciali gratia vitare, quamquam in exercitio, idest, in deliberata admissione cuiusque peccati, nulla comprimitur ineluctabili necessitate. At quando ignoratur iustitia, si possit debeatque hæc ignorantia dispelli, peccatum utique est voluntarium: sed cum ignorantia invincibili nemo peccat, nisi, ut est in consuetudine sermonis, *materialiter*. Qua responsione expeditur objectio ex lib. 1. *Op. Imperf.* num. 106. Ea enim, quæ proxime sequuntur de divisione peccati, quidquid hætenus dictum est, perspicue confirmant.

Porro hanc esse Augustini sententiam singula ipsius scripta testantur. In lib. 3. de lib. arb. cap. 19. ait: *Non tibi deputatur ad culpam quod invitus ignoras, Sed quod negligis querere quod ignoras*. Lib. 2. de Peccat. meritis cap. 4. de concupiscentia scribit: *Ad agonem interim manet non sibi*

ad illicita consentientibus nihil omnino nocitura: de peccato etiam Originall cap. 40. *Ipsa desideria vitiosa, quibus si non consentitur, nullus peccati reatus contrahitur, &c.* Similiter Enarrat. 3. in Psalm. 118. num. 1. *Quid enim peccatum operatur nolentibus nobis, nisi sola illicita desideria? Quibus si voluntatis non adhibentur assensus, movetur quidem nonnullus affectus, sed nullus ei relaxatur effectus*. Igitur quicquid mali facimus ignorantia invincibili, & quicquid inordinatum excitat in nobis non consentientibus concupiscentia, non est per Augustinum illud peccatum, cui reatus & punitio nis meritum conjungitur; sed peccatum illud, quod est naturæ vitium, poena peccati, & peccatorum incitamentum.

Objiciunt adhuc sectarii: Censet Augustinus comparari absque flexibili libertate laudem, iustitiam, veramque virtutem. De summo enim Deo scribit de nat. & Gratia cap. 46. *Nec dicere audemus ideo Deum non voluntatem, sed necessitatem habere iustitiæ, quia non potest velle peccare*. De Beatis vero in xii. de Civ. D. cap. 1. *Quam porro magna sit laus adherere Deo, ut ei vivat, &c. quis cogitare digne possit, aut eloqui?* Atque in *Opere imperf.* lib. 5. n. 61. *Neque enim tunc sine virtute vivemus, quando nobis concedetur, ne aliquando a Domino recedere possimus*.

Verum his quid sit respondendum liquet ex dictis. Ostendimus voluntatem diverso motu ferri in suum finem, diverso autem in media; in illum naturali instinctu & cum libertate a coactione, quam Augustinus eodem *Op. Imperf.* eap. 12. lib. vi. appellat libertatem immutabilis voluntatis: & in media dominio, electione & libertate indifferentiæ, quæ dicitur ab eodem Augustino in 1. *Retract.* cap. 15. aliisque in locis liber ad faciendum, & ad non faciendum animi motus. Quam duplicem libertatem, ad tollendam ancipitem amphibologiam, potestatemque verborum, appellare placuit libertatem voluntatis, & libertatem arbitrii. Possumus eodem pacto duplex virtutis genus distinguere, unum quod versatur immediate circa felicitatem & beatitudinem, quam nemo potest odisse; alterum, quod sistit in ordinata electione mediorum ad ipsam beatitudinem capeffendam. His ergo responderetur ad 1. Augustinum in lib. de nat. & grat. cap. 46. evertere quod contexebat Pelagius, privari deliberatione quicquid naturali neces-

fitate constringitur. Quod falsum esse demonstrat exemplo voluntatis nostræ, & divinæ. Nos quippe beati esse nolle non possumus, & tamen pertinet ad voluntatem nostram quod volumus esse beati, idest liberi sumus a coactione in appetenda beatitudine, & liberi a necessitate in seligendis mediis ad ipsam beatitudinem conducentibus. Similiter Deus non potest velle peccare, & nihilominus pertinet ad illius voluntatem habere iustitiam, idest, liber est a coactione amando iustitiam, qua ipse iustus est, & liber a necessitate largiendo, aut subtrahendo gratiam, qua nos iustos facit. Atque ideo consistit sine potestate deflectendi ab ultimo fine libera mediorum electio; nec spectat ad essentiam libertatis posse peccare, ut committunt Pelagiani. Adhærere in Patria immutabiliter Deo per caritatem, quæ numquam excidit, laus est; sed laus & virtus, quæ non est meritum: est autem virtutis, quæ habet meritum, merces & pensio. Et appellatur virtus ipsa quoque finis consecutio, quoniam in electione mediorum relucet splendor virtutis, dum ad finem ultimum ordinantur. Porro virtutem, cuius merito finem assequimur, flexibili libertate comparari scribit eodem num. 61. lib. v. Op. Imperf. eximius Augustinus, *Non ergo (inquit) aliter esset virtus in nobis, nisi voluntatem malam sic non haberemus, ut habere possemus: sed pro huius minoris virtutis merito accedere nobis debuit virtus major in premio, ut malam voluntatem sic non haberemus, ut nec habere possemus.*

Arguunt tandem: Definitio illa libertatis, quod sit agendi & non agendi potestas, propendet in Semipelagianorum & Pelagianorum errores; atque defendendo illam indifferentem libertatem Calvinum quidem subvertimus, sed Pelagiani erroris maculam non diluimus.

Resp. hanc esse atrocem Jansenii calumniam Præf. in lib. vi. de Gratia Christi. Esto namque eandem notionem libertatis admiserint Pelagiani: tamen, ut supra vidimus, in eo minime refelluntur ab Augustino, sed in hoc tantum, quod sine gratiæ adiutorio liberum esse unumquemque contenderent ad bonum agendum. *Liberum itaque in hominibus esse arbitrium utrique dicimus; non hinc estis Cælestiani & Pelagiani: liberum autem quemquam esse ad agendum bonum sine adiutorio Dei, & non erui parvulus a potestate tenebrarum & sic transferri in*

regnum Dei, hoc vos dicitis; hinc estis Cælestiani & Pelagiani. Quid obtendis ad fallendum communis dogmatis tegmen, ut operias proprium crimen, unde vobis inditum est nomen, atque ut nefario vocabulo terreas imperitos? Hæc Augustinus lib. 2. de Nuptiis & conc. cap. 3. Frustra autem commune dixisset dogma, nisi circa notionem libertatis cum hæreticis convenisset. Quibus & imaginariæ Pelagianismi notæ evanescent, & Janseniani suismet argumentationibus refelluntur. Hactenus de libero voluntatis arbitrio, sine quo nullus hominum vituperatione supplicioque dignus est: quemadmodum cantant & in mentibus pastores, & in theatris poeta, & indocti in circulis, & docti in bibliothecis, & magistri in scholis, & antistes in sacris locis, & in orbe terrarum genus humanum, auctore eodem Augustino de duabus Animab. cap. xi.

CAPUT IV.

Deum non esse causam effectricem peccatorum.

QUODLIBET ergo peccatum cum demerito conjunctum præcipuam causam habet in voluntate, ejusque motu libero ad faciendum & non faciendum quicquid prohibet æquitas, probitasque justitiæ. Allicit vero ad peccandum inseminata viti originariæ labis lex membrorum, & pugnans cum ratione cupiditas, quæ nonnisi consentientibus nocet: ut in Catholica Epistola scribit Jacobus Apostolus cap. i. v. 14. *Unusquisque tentatur a concupiscentia sua abstractus & illectus.* Hanc etiam concupiscentiam a Deo non esse contra Manichæos & Pelagianos in l. xii. cap. 13. fuit argumentis locupletissimis demonstratum. Sunt præterea peccatorum morales causæ quamplurimæ, Diabolus præsertim, & mundus. & Diabolus quidem haud immerito comparatur i. Petri cap. 5. v. 8. leoni rugienti: ipse enim Evam seduxit, suæque invidentiæ mortem in humanum genus invexit. Circuit terram & perambulat inhians animarum perditioni, ut legimus i. Jobi v. 7. Cum autem non possint demones voluntatem humanam immediate immutare, atque pro suo libito in malum flectere; adinstar latrantis canis terrent excitantque mentes hominum, ac sensibus illecebras ingerunt, delectati cultu simulacrorum, morum obscenitate, fallaci

ci simulatione, immanique terrore; ut incautos pertrahant ad idololatriam, turpitudinem, errorem, atque abjectam animi diffidentiam. Quas daemonum artes persequitur Augustini stylus in 2. de Civit. Dei cap. 25. & sequentibus, in libro de ipsorum daemonum divinatione, atque aliis in locis. Mundus denique ad peccatum allicit perverforum hominum exemplo, colloquiis, moribus, consuetudinibus, aliisque innumeris sive personarum sive locorum depravatis institutionibus: ex quibus ad voluptatem, & vitæ commodum, impiorum quoque laudem captandam, vanus corporum ornatus, ambitio, intemperantia, libido, omniumque vitiorum erupuit seminarium. Atque id quoque deplorat Magnus Augustinus in 3. de Doctrina Christ. cap. 10. serm. 5. de Verbis Domini, & Auctor serm. ad Fr. in Eremo serm. 31.

Deum causam esse peccatorum scripsit Calvinus, ut dictum est capite hujus dissertationis primo: nam post Lutherum docuit Deum decreto antecedenti, absoluto, immutabili, & necessitate inferendi tam ad primam, quam ad secundam mortem, idest ad peccatum, æternumque supplicium homines prædestinasse. Quod impius hæresiarcha asseruit in 1. Instit. cap. 16. de lib. arb. contra Pighium, in Antidoto Trident. Concilii, & in lib. de æterna Dei prædestinat. Ab hujus autem execrando errore omnes Catholicorum Scholæ recedunt. Thomistæ primum, qui licet prædefinitionem propugnent ad actum physicum sive ad materiale peccati, negant tamen illius prædeterminari malitiam: atque demonstrant stare cum efficaci præmotione indifferentiam liberi arbitrii; cui proinde imputandum est, quod physicus actus a recta ratione deflectat, habeatque privationem justitiæ, in qua sita est malitia peccati. Nos vero cum Theologis reliquis illam quoque prædefinitionem negamus; ita tamen, ut cujuscunque actus, etiam illius, qui ab humana voluntate sese a recto fine avertente peccati labe scedatur, Deus auctor & prima causa multiplici titulo dicendus sit, & quia ipse rationali creaturæ liberum arbitrium largitus est, & quia illam servat, & operantem præmoveret univ ersaliter, & quia prædeterminat quoque ad bonum in communi, unde se libere creata voluntas determinat ad bonum particulare: quia demum simultaneo concursu illam adjuvat & regit.

Hoc sensu Deum esse causam omnium

etiam malarum actionum, si paucos excipias, Scholastici omnes cum Magistro in 3. dist. 35. consentiunt. Enim vero, ut eo loci argumentatur Magister, & in eadem dist. Gregorius Ariminensis, Estius etiam ad dist. 37., & post S. Thomam 1. 2. q. 79. art. 2. Theologi reliqui; omnia quæ sunt, in quantum sunt, sunt bona; ideoque Deum habere debent Auctorem. Quod memoratus Ariminensis pluribus, quam faciant alii, argumentis evincit. Inter quæ depromit ex Augustino quæ sequuntur. Primo S. Pater in libro de moribus Manich. c. 1. ait Catholicam fidem esse: *Omnium naturarum atque substantiarum esse auctorem Deum*; ubi S. Pater affirmat se nemine naturæ illud significare, *quod intelligitur in suo genere esse aliquid*. Docet præterea S. P. 2. de lib. arb. c. 20. *Nullum esse bonum quod vel sentienti, vel intelligenti, vel quoquo modo cogitanti occurrat, quod non sit ex Deo*: ubi pariter bonum dicit, quod est aliquid; nam sequitur: *Omnem quippe rem ubi mensuram, & numerum, & ordinem videris, Deo artifici tribuere ne cuncteris; unde autem ista penitus detraxeris, nihil omnino remanebit*. Item Augustinus de vera Religione cap. 34. scribit nihil utcumque unum esse posse, nisi ab eo, quod summe unum est, id habeat. Et tract. 1. in Joan. *Omnia, inquit, per ipsum fratres, omnia omnino per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil*. Cum ergo peccatum, quantum ad actum pertinet, sit aliquid, debet effici ab eo, quod est omne esse: quemadmodum in eo quod pertinet ad rationem peccati. cum nihil sit, manifestum est non esse factum per Verbum, ut docet S. Pater eodem loco. Similiter Anselmus in libro de Concordia Præd. ait, *Omnes actiones & omnes motus facit Deus, quia ipse facit res a quibus, & per quas, & in quibus fiunt*. Et nulla res habet ullam potentiam volendi aut faciendi, nisi illo dante. *Ipsam quoque velle, quod aliquando justum est, aliquando non justum, a Deo est*. Non esse vero bonum non est quid, nec a Deo est. Et in libro de Casu Diaboli c. 20. *Ipsam pravam motum voluntatis, & singulas pravas actiones, quæ fiunt a perversa voluntate, Deus facit*. Sane cum actus peccati connumeretur inter res existentes, si Deus Auctor est universorum quæ existunt, etiam hujusmodi actus est causa effectrix. Quare minus probabile est quod ait Thomassinus citatus lib. 4. c. vii. *Illud quod est, in quan-*

tum est, bonum est. juxta Augustinum ad naturas rerum spectare, non ad actiones. Melius enim dicitur cum Divo Thoma citato art. ad 1. S. Patrem, ubicunque affirmat actum peccati, & voluntatem malam non esse a Deo, non loqui de actu & voluntate absolute, sed prout subest defectui & malitiæ, quæ nihil est. Ex quibus tamen non sequitur Deum prædefinire *materiale* peccati; quoniam satis est, ut eodem cap. explicavimus, si Deus concurrat ad singula opera creaturarum, ut causa universalis absque physica prædeterminatione ad actus naturales, & ad eos maxime, qui cum malitia sunt conjuncti. Nostra ergo contra hæreticos fides est, Deum optimum maximum non esse ullatenus sua prædestinatione, & immutabili decreto effectricem causam peccatorum, sive prædefiniendo malitiam, sive impellendo necessitante præmotione ad actum cum malitia peccati suapte natura connexum.

PROFOSITIO. Deus non est efficiens causa peccati.

Demonstratur 1. ex Scripturis: Psalm. V. 1. 14. habetur, *Quoniam non Deus volens iniquitatem tu es.* Sap. XIV. 9. *Similiter autem odio sunt Deo impius, & impietas ejus.* Habacuc I. 13. *Mundi sunt oculi tui, ne videas malum, & respicere ad iniquitatem non poteris,* Jacobi cap. I. v. 13. *Nemo cum tentatur, dicat quoniam a Deo tentatur. Deus enim intentator malorum est: ipse autem neminem tentat.* Huc spectant omnia loca, in quibus peccatum prohibetur, ut Deuterono: XI. 16. *Cavete ne forte decipiat cor vestrum, & recedatis a Domino.* Amos V. 15. *Odite malum, & diligite bonum.* Lucæ XII. 15. *Non ergo regnet peccatum in vestro mortali corpore.* I. ad Coriuth. 6. 18. *Fugite fornicationem &c.* Idem comprobant loca, quæ divinam indignationem improbis minitantur; cujusmodi sunt, Exodi 32. v. 33. *Qui peccaverit mihi, delebo eum de libro meo.* Jud. 2. 12. *Ad iracundiam concitaverunt Dominum.* Osee XII. 14. *Ad iracundiam me provocavit Ephraim.* Ad Rom. I. 18. *Revelatur enim ira Dei de cælo super omnem impietatem, & injustitiam &c.* Evincunt idem testimonia, quibus asseritur repugnare iniquitatem divinæ sanctitati, ut Esaia 61. 8. *Ego Dominus diligens judicium, & odio habens rapinam in holocausto.* Soph. I. 5. *Domine justus in medio ejus non faciet iniquitatem.* Osee XIV. 10. *Recte via Domini, & justi ambulabunt in eis.* Ex quibus ha-

betur Deum nolle peccata, eadem prohibere, in ea poenis animadvertere, ea tamquam bonitati suæ contraria summopere detestari. Atqui nemo sui compos, & præditus sapientia ac libertate illud efficit, quod odio habet, vetat, punit, & execratur. Ergo Deus peccata nequaquam sua efficientia operatur. Accedunt definitiones Conc., quas requiras in I. Volumine lib. VI. cap. 17.

Eadem est doctrina Sanctorum Patrum, ut vidimus agentes de Reprobatione Calviniana loco nuper laudato. Quibus addimus Ambrosium scribentem lib. I. Hexam. cap. VIII. *Eradicari hanc malitiam Deus vult de animis singulorum. Quomodo ipse eam generaret, cum clamet Propheta, Desinite a malitiis vestris, & precipue S. David, Desine inquit a malo, & fac bonum. Quomodo ergo ei initium a Domino damus? Sed hæc opinio feralis eorum, qui perturbendam Ecclesiam putaverunt.* S. Cyrillus in Joan. VIII. *Musitant quidam inter se, quæ culpa fuerit Judæorum quod non crediderint, si necesse erat, ut sermo Esaia impleveretur? Quibus respondemus Deum præscium futurorum prædixisse infidelitatem Judæorum, non fecisse: non enim propterea Deus ad peccandum quemquam cogit, quia futura hominum peccata novit; ipsorum quippe præscivit peccata, non sua.* S. P. Aug. in Ps. xc. *Non potes, inquit, facere Deum auctorem peccati.* De peccat. meritis lib. 2. c. 17. *Nullius culpe humane in Deum referas causam. Vitiis namque omnium humanorum causa superbia est.* Vide de Lib. arb. cap. 3. lib. 3. De Spiritu & lit. cap. 31. De Gratia & lib. arb. c. 23. Tract. in Joan. I. & 53. Subscribit Augustino S. Prosper ad Ob. Vincent. cap. x. *Detestanda & abominanda opinio, quæ Deum cujusque malæ voluntatis, aut malæ actionis credit auctorem.* Vide & c. XI. XIII. & XIV. necnon ad cap. Gallorum I. VI. VII. XII. & XV. Fulgentius etiam lib. v. ad Monimum ait: *Sicut ergo peccatum in eo non est, ita peccatum ex eo non est. Quod autem ex eo non est, opus ejus utique non est. Quod autem nunquam est in opere ejus, nunquam fuit in prædestinatione ejus.*

Proferrem plura, nisi revincerentur hæretici etiam Protestantium suorum confessione. Magdeburgensium, Gerardi Vossii, & Salomonis Glasii meminimus memorato capite XVII. de Impiorum Reprobatione. Philippus Melancthon in cap. IX. ad Rom. *Manifestum est, inquit, quod repugnare verbo si-*

voluntatis humane, quia Deus non est causa peccati. Franciscus Junius de Peccato Adami cap. iv. *Deus autem decrevit peccatum ipsius non efficacia decreti, sed permittentis, aut sistentis modo.* Confessio Augustana edita a Melanchthone, & exhibita Carolo V. anno 1530. in Comitibus habitis Augustæ Vindelicorum: *Causa peccati (inquit) est voluntas malorum, videlicet Diaboli, & impiorum hominum, quæ avertit se a Deo contra mandata Dei.* Ideo Christus inquit de Diabolo, *Cum loquitur mendacium, ex propriis loquitur.* Confessio pariter Saxonica exarata ab eodem Melanchthone an. 1551. probata autem a Pastoribus Saxoniae, Pomeraniae, & Poloniae cap. i. habet: *Deus nec vult peccatum, nec approbat, nec adjuvat, sicut scriptum est, Cum mendacium loquitur Diabolus ex propriis loquitur, & pater est mendacii: & prima Joan. 3. Qui facit peccatum ex Diabolo est, quia ab initio Diabolus peccat. Damnamus furores Marcionis, Manichæorum, & similes.* Idem haberi in Confessione Tzengerina. & in Gallicana demonstrat Hugo Grotius Tom. 4. Op. Theolog. pag. 158. ubi & ipse ad Catholicorum sententiam plenissimis suffragiis accedit. Revincuntur itaque hæretici non solum Patrum irrefragabili auctoritate, verum etiam ingenua ac liberali Sectariorum suorum confessione.

Ratione etiam execrabilis hæresis impugnatur. Principio namque si Deus auctor est peccatorum, erit illorum aut moralis causa, aut efficiens. Verum utrumque apertissime falsum est. Nam causa moralis dicitur quisquis ad malum trahit aut consilio, aut exemplo, aut promissis, aut comminatione inculsoque terrore. Quod tantum abest, ut Deus efficiat, quod potius peccantes increpat, invitat ad poenitentiam, mulctat perverces supplicio gehennæ; arque ut abnegantes impietatem & secularia desideria sobrie & juste & pie vivamus, misit Filium suum in similitudinem hominum factum evangelizare pauperes, implere legem, benefacere & sanare, peccata dimittere, & dare animam suam redemptionem pro multis. Non ergo moralis causa peccatorum Deus est, sed virtutum, bonorumque operum duntaxat, quæ approbat, suadet, præcipit, singularique remuneratione compensat. Erit multo minus auctor peccatorum physica efficientia. Nam si hoc foret, vel quia efficeret malitiam peccati, vel quia cussaret physicum actum. Porro malitia, cum nihil sit quam privatio de-

bitæ rectitudinis, causam efficientem non habet, sed tantummodo deficientem; ut demonstratum est in nostra disputatione de malo contra Manichæos lib. i. cap. viii. prop. 2. Quare Augustinus Tract. i. in Joan. ait: *Peccatum quidem non per ipsum factum est, & manifestum est, quia peccatum nihil est, & nihil fiunt homines cum peccant.* Nonnulli autem e Schola Theologi, qui malitiam peccati sitam censent in actu aliquo positivo, nullum Dei concursum ad actum huiusmodi agnoscunt, nisi indifferentem, quo suamet determinatione abutitur humana voluntas. Atque hæc proinde unica est causa peccati; cum in malum protendat non vi flexibilis illius præmotionis, qua posset bene uti, sed propria deliberatione, ob quam perverse ipsa divina utitur præmotione. Nos vero hanc quidem solam universalem, flexibilem, atque indifferentem præmotionem ad actus peccatorum admittimus: sed malum omne constituimus in boni privatione, ita tamen ut sit aliquid *complexe* significabile, scilicet denominetur peccatum actus carens debita rectitudine, ut cum dicimus aerem tenebrosam, hominem malum, lineam obliquam, non designamus rem aliquam significabilem *incomplexe*, idest entitatem ab aere, ab homine; & a linea diversam; sed aerem, ut luce privatus est, atque ita de reliquis. Quod in explicanda natura peccati iterum exponam. Interim ergo istud infero, peccatum cum nihil sit, Deum non habere causam efficientem. Et dato etiam quod physice Deus determinaret ad actum peccati, ut propugnant Thomistæ: posset defendi nullum actum, ut actus est, esse malum; sed tale esse duntaxat in quantum a causa secunda male fit: ideoque quod homo male operatur, potest Deus efficere secundum rectam rationem, quemadmodum hominem, quem adulter generat in utero mulieris fornicando, inculpate Deus producit per creationem. Ita etiam Thomistæ sese opponunt Calvinianis. Nec adversus Thomistas recte argumentantur, qui obiectant Calvini verba in i. Instit. cap. 18. *Videmus ut Deus perfidiam nolendo, defectionem Tribuum Israel alio fine juste voluerit.* Unde inferunt nec peccatum Calvinum determinari a Deo voluntatem, quatenus mala est. Etenim, ut vidimus supra, prædeterminatio Calviniana infert necessitatem inevitabilem, & liberum arbitrium tollit penitus, ideoque verbo tenus, non retribuit perfidiam humanæ voluntati, quæ ne-

quit esse non perfida. Contra Thomistæ cum sua prædeterminatione talem libertatem fatentur, quæ in actu primo nulla coarctatur necessitate, & potest ab omni opere, quod cum malitia peragitur, abstinere. Quamobrem ubi opinionem Thomisticam refutavi, compressi simul obrectatorum loquentiam. Nequit ergo Deus esse Auctor peccati, quia nec illius malitiam prædefinit, nec actum; tali saltem præfinitione, cui non possumus libere reluctari.

Postremo quis non videat quanta ex nefario Novatorum dogmate consequantur absurda? I. Neesse est, ut Deum auctorem malorum fateamur injustum: nam, ut scribit citato loco ad Monimum S. Fulgentius, *Nec justitia justa dicitur, si puniendum reum non invenisse, sed fecisse dicatur. Major vero erit injustitia, si lapsa Deus retribuit penam, quem stantem prædestinasse dicitur ad ruinam.* II. Si verum est, quod Calvinus scribit in 1. Inst. cap. 22. nullam esse peccatorum, & præparationis ad interitum causam, præter divinam voluntatem; nonne Deus peior erit Nerone, qui gladiatorum cædes, incendium Urbis, suorumque internectionem voluptarie decernebat, & sine horrore spectabat, cum omni arena, immanique spectaculo horribilior sit nequitia, & interitus impiorum? III. Eo detestabilius peccatum est, quo recta ratio inest perpetranti. Non enim peccant feræ, dum usu carentes rationis hominem diserpunt: minor est iniquitas in puero, quia minori pellet cognitione, gravius delinquit adultus, cujus est faciliior inspectio, consiliique potestas: sapientum vero, majorumque virorum quibus non deest auctoritas & prudentia, habetur culpa valde detestabilis & execranda. Deus ergo infinita sapientia, ac summa libertate præditus, si peccatorum auctor est, nequissimus erit, & incomparabilis malitiæ. IV. Cum peccata fiant Deo impulsore, ac motore, cur nam ei imputari non debent? Num, ut Zuinglius scribit serm. de Provid. cap. 5. quia Deus legibus non tenetur? At lex princeps, a qua singulæ jus æquitatis participant, est sempiterna rectitudinis ratio, quæ in divina mente consistit, & si qua deflectere Deus nequit, nisi adversus seipsum insurgat. An peccata selegit, ut finem suum consequatur? Sed hæc de omnipotente nefas est cogitare; ad media enim illicita confugiunt, qui non possunt honesta adhibere: & recte Ecclesiasticus cap. xv. 12. clamat: *Ne dicas:*

ille me implanavit; non enim necessarij sunt ei homines impij. V. Si verum est, quod scribit Heideggerus in Tumulo Conc. Trident. Deum Judithem Holoferni, non ut Estherem Assuero, Rebeccam Jacobo, & Abigaelem Davidi objecisse ut amores castos exequeretur, sed ut flagitiose amando rueret in perniciem; imitatores erunt Dei, non Diaboli administri, qui comptas formosasque mulieres ad labefactandam puritatem immittunt, easque impudice conspiciunt: eritque Dei institutio, non Satanæ, retia expandere turpitudinis. VI. Deus auctor bonorum bonus est. Qualis ergo est Deus auctor malorum, nisi malus? Nam a malis fructibus arbor mala dignoscitur. Inducit ergo sententia Calvinii Deum Manichæorum, idest, Deum malum; & cum Deus malus sit nullus, viam consequenter sternit Atheismo. Immo ut melius est hominem non esse, quam peccata committere, ita melius est non esse Deum, quam hunc esse auctorem peccati.

CAPUT V.

Ad objecta Hæreticorum Responsio.

PRÆTERMITTIMUS plura hæreticorum argumenta aliis in locis soluta. Nam in 1. Tomo lib. 11. cap. 7. satisfecimus iis, quæ urgentur ad probandum Deum auctorem esse mendacii, & erroris. In lib. etiam iv. cap. 7. declaravimus quomodo sit in Deo sine prædestinatione præscientia peccatorum; per comprehensionem nempe divinam; & per ideas omnium futurorum in sempiterna Dei mente existentium, ut docet S. Pater lib. 111. de lib. arb. cap. 3. & 4. & Tractatu 111. super Joannem. In lib. autem vi. cap. 17. explicavi qua ratione Deus dicatur corda impiorum obdurare subtrahendo gratiam, ut docet S. Pater eodem Tractatu, Epist. ad Sixtum, & de Gratia & lib. arbitrio cap. 23. Dictum est ibidem quo sensu inclinet Deus voluntates in malum *occasionaliter*, & permissive, quatenus exhibet obiectum inclinans suapte natura ab bonum, sed ex illo impiorum malitia caprat suæ perditionis motivum, ut contigit Holoferni, cujus exemplum imperite nobis obiectat Heideggerus. Itaque hæc omnia memoratis in locis requiras.

Remanent nunc diluenda quæ sequuntur. Legitur 1. Regum cap. 2. v. 25. de Filiis Heli increpatis a Patre: *Et non audierunt*

vocem patris sui: quia voluit Dominus occidere eos. Peccabant ergo absoluta Dei voluntate, quoniam Dominus illos interficere pro suo placito prædefinierat.

Respondent Noltrates dist. consequens: Peccabant, quia Deus prædefinierat illis subtrahere gratiam ob crimina, quibus retrahebant homines a sacrificio, eosque digna morte mulctare, conc. Peccabant, quia Deus decreverat illis impertiri malitiam, & eos ad peccatum impellere, volens ante peccatum illorum punitionem, nego. Quæ responsio bona est, traditisque ab Augustino interpretationibus comprobata. Verum ad fragendam Calvinianorum audaciam, dico particulam *quia* hoc loco reddendam esse pro *idcirco*, igitur, aut consimili, ut sensus sit, *Non audierunt vocem patris sui, & idcirco Dominus voluit occidere eos.* Particula enim hebraica *כי*, Cui, vim habet persæpe conjunctionis conclusivæ, ut Genes. xxi. v. 17. aliisque in locis. Atque hunc sensum exhibere laudatum textum, liquet ex vers. seq. 29. 30. & 31. ubi testatur Dominus velle se præcidere brachium domus Heli, quoniam filii comederant primitias omnis sacrificii. Quare ideo voluit Deus ipsos occidere, quia peccaverant. Hinc adversus alios Refractorios fatentur hoc loco declarari sententiam Domini de morte plectendis scelestissimis filiis Heli, & adverbium *quia* idem valere, ac *quapropter*, Buxtorffius in Lexico, & Vorstius & Alstedius apud Sixtinum Amama in Gramm. H. p. 228. & Glassium lib. 3. Tract. vii. de Coniunctione Can. xxi.

Uterius obijciunt. Quod Deus præcipit, illud vult: Præcepit aliquando peccatum: Vult igitur. Minor probatur ex lib. 2. Regum cap. xvi. v. 10. ubi de Semei dictum est, *Dominus præcepit ei, ut malediceret David: & quis est, qui audeat dicere, quare sic fecerit?*

Resp. nego minorum: ad probat. dico, hæc esse verba ipsius Davidis, qui scelerum suorum conscientia percussus putavit Semei Deo auctore sibi imprecatum, quia vir sanguinum erat, & alieni thori contaminator, ob quæ conviciis & maledictis merito proscinderetur. Probris autem vexare impium; ut impium, poterat Deus præcipere, cui *abominabile est cor pravam*, quemadmodum legitur in Proverbiis cap. xi. 20. Fuit ergo pœnitentis & humilis perferre contumeliarum aculeos, & existimare præceptum Domini quod erat procacitas maledicentis. At Deus minime Semei ad maledicendum im-

pulerat: quin & ipse maledicus infra cap. xix. 20. iniquitatem propriam agnovit, & venia a Davide impetrata, postmodum regnante Salomone præscripta transgressus pendit utriusque culpæ supplicium. Ita Deus maledictionem illam permisit, non iussit, & inclinavit cor Semei subtrahendo gratiam, non impertiendo malitiam. *Nam si jubenti obtemperasset Deo, laudandus potius, quam puniendus esset, sicut ex hoc peccato postea novimus esse punitum:* ait Augustinus de Grat. & lib. arb. capite vicesimo. Adhibenda est eadem responsio consimilibus exemplis de Joseph a fratribus vendito, de numeratis a Davide populis Israel & Judæ, de proditore, & crucifixoribus Christi Domini, & aliis similibus, quorum utilitatem Deus prædefiniit, iniquitatem vero sponte ab impiis patrata julto judicio permisit. Vide quæ scripsimus i. T. lib. 4. cap. 7.

Insuper opponunt: Amosi cap. iiii. v. 6. legitur: *Si erit malum in civitate, quod non fecerit Dominus, & Esaiæ xi. v. 7. Ego Dominus faciens pacem & creans malum.*

Resp. utrumque Prophetam loqui de malo pœnæ, non autem de malo culpæ. Per Amos enim prædicit Deus eversum se Israel, templa, regumque domos, eo quod insanias paterentur, cultum scilicet idolorum in montanis Samariæ. Et Esaias pariter exprobat Israelitis, quod in victoriis Cyri, & liberatione populi Dei non agnoscerent verentem dorsa regum & gentes subicientem. Unde Augustinus contra Adimantum cap. 26. de verbis Amosi ait: *Malum hoc loco non peccatum, sed pœna accipienda est;* & de loco Esaiæ, proximo capite 27. *Etiā hoc eadem regula solvitur.* Legite lib. i. cap. 8. responsiones ad objecta Manichæorum.

Præterea obijciunt S. P. Augustinum cap. 141. Ench. scribentem: *Fieri potest, ut hæc velit homo voluntate mala, quod Deus vult bona:* & lib. 5. contra Julianum cap. 3. ubi demonstrat concupiscentiam & cæcitatem non esse rationalis creaturæ conditionem, sed pœnam peccati, & propterea a Deo julto judicio tradi impios in desideria cordis eorum, ut docet Paulus ad Rom. c. i. v. 24. Nec docet tantum tradi per gratiæ denegationem, sed etiam virtute potentiæ suæ, quod probat verbis ejusdem Apostoli seq. cap. ix. v. 22. *Quod si Deus volens ostendere iram, & notam facere potentiam suam, sustinuit in multa patientia vasa iræ apta in interitum, &c.* Si ergo Deus per potentiam tradit impios in de-

desideria cordis eorum, dicendus est trahere illos efficienter in perditionem.

Resp. S. Patrem cap. 101. Enchiridii voluntatem appellare *finem operationis*, & affirmare interdum homines ad malum finem ordinare, quæ Deus in bonum præordinat: *Velut (inquit) si malus filius velit mori patrem, velit hoc etiam Deus.* Alia affert exempla, idest Judæorum, qui mala voluntate occiderunt Dominum Jesum, quem Deus voluntate bona, ut occideretur, permisit; & Pauli, quem fideles volebant pergere Jerosolymam ne pateretur mala prænuntiata ab Agabo, cum illuc adire Deus vellet ad Christi fidem prædicandam sese martyrem exercendo. In quinto autem contra Julianum docet tantummodo tradi impios a Deo in desideria cordis eorum, quatenus in pœnam præcedentis peccati divina efficaci gratia destituuntur, redarguens simul hæreticum, quod nollet concupiscentiam ad peccatum allicientem esse vitium labe originali insemminatum. *Si autem (inquit) non est pœna peccati, profecto iniqua pœna est, & injultum facis Deum, quo jubente vel sinente, aut infirmum, quo non avertente infligitur innocenti.* Ubi consulto ait, *quo jubente, vel sinente*, ut intelligas concupiscentiam ipsam, ut malum est, permitti; ut pœna est, iusto iudicio corpori mortis hujus adhærere. Nec alio sensu docet tradi divina potentia improbo, in immunditiam, nisi quia deferuntur a Deo ut ostendat potentiam iudicii in reprobis, & & virtutem misericordiæ in electis: *Cum ergo dicitur homo (inquit eodem capite S. P.) tradi desideriis suis, inde fit reus, quia desertus a Deo cedit eis, atque consentit, vincitur, capitur, traditur, possidetur.* Ita traduntur impii in desideria cordis eorum, Deo permittente, non impellente; quoniam, ut scribit idem S. Doctor de nat. & grat. cap. 22., *per cordis cecitatem, quæ fit deservente luce sapientiæ, in plura & gravia peccata collabuntur.*

Denique objicitur. Dictum est supra, Deum esse primam causam cujusque actus: At homo ponendo actum malum peccat: Ergo & Deus; maxime cum concurrat ad

aliquos actus inseparabiles a malitia, ut ad mendacium & odium. Nec valet respondere, esse causam universalem, non prædeterminantem huiusmodi actuum. Etenim hoc sufficit, ut auctor dicatur omnium operum naturalium, & eorum quæ creatura innocens perfecit. Igitur satis erit, ut sit efficiens causa peccati, ad actum pravam concurrere universaliter.

Resp. hominem non ideo peccare quia actum ponit; sed quia ponit pravo animo, & deviendo a recta ratione. Potest autem idem actus fieri ab homine intentione mala, & simul a Deo voluntate bona, ut supra diximus cum Augustino. Nec obstat quandoque ab actu inseparabilem esse malitiam; quoniam inseparabilis est ab actu, quatenus efficit a causa particulari, & prædeterminante actum ipsum: non prout est a causa universali & indifferente; quomodo defectus soni, ambulationis, rudisque scripturæ tribuitur cytharæ, tibiæ, & calamo, non causæ principi; ut diximus lib. IV. cap. VII. ad object. 2., propterea quod huiusmodi instrumenta sunt ad vitium determinata seipsis. Sane concursus universalis & indifferens sufficit, ut Deus sit auctor operum singulorum, quia quidquid est in aliquo genere, pendet a causa, sine qua nihil est. At concursus huiusmodi non sufficit, ut Deus dicatur causa peccati; quoniam istud, in quantum est malum, est nihil; ideoque causam non habet nisi deficientem ab esse. Quod superius explicavi comparatione tenebrarum, atque in dissertationis exitu repetam sequenti Epigrammate divi Prosperi:

Per Verbum omnipotens Deus omnia condidit unus,

A quo natura est nulla creata mali.

Nulla igitur vitiiis substantia, nullaque vita est,

Quæ vegetet corpus, materiamque suam.

Sed cum libertas discedit ab ordine recto,

Nec servant proprium quæ bona sunt modulum,

In culpa & vitio est vagus in contraria motus,

Fitque malum veram deseruisse viam.

DE THEOLOGICIS DISCIPLINIS

LIBER DECIMUS SEPTIMUS,

QUI INSCRIBITUR

DE HÆRESI JANSENIANA.

VALDE affinem esse Calvinianæ hæresi Jansenistarum circa libertatem arbitrii doctrinam, nemo putet a me injuria, & falsa accusatione prolatum. Denegasse Jansenium libertatem indifferentiæ, sine qua diximus nullum voluntatis opus liberum esse, & cum potestate ac dominio peractum, annunt Janseniani, norunt omnes, atque evincit proxima dissertatio. Theologi Portus Regii, & qui hoc abolito nomine ad partes Jansenianas accessere, indifferentiam a libero arbitrio indivulsam fatentur; sed passivam, qua vel cupiditatis, vel caritatis impulsu humana voluntas absque electione & dominio huc, aut illuc abripiatur: ideoque, si activam indifferentiam, qua liberum arbitrium a gratia excitatum possit motum suum cohibere, Theo-

logi illi minime agnoscunt, ex libro superiori compertum est, eos nullo pacto a placitis Jansenianis recedere. Abhorrent illorum plurimi etiam a *necessitatis* vocabulo; affirmantes necessitatem, ac libertatem pugnare invicem: at necessitatem naturalem, & necessitatem inclinationis distinguunt, autumantes nihil esse naturali necessitati alligatum, si in illud voluntas propendeat: quod falsum esse jam vidimus, demonstrantes quomodo voluntas in bonum in communi, & in Deum clare visum tendat naturaliter, etiamsi id eveniat maxima inclinatione ac lubentia. Jam illud quoque concedunt posse voluntatem a gratia excitatam ei reluctari: verum hanc reluctandi potestatem dari negant, quandiu voluntas actualis gratiæ inspiratione movetur, ita, ut libertas indifferentiæ nequaquam actu consistat sub victrici de-

delectatione. Verbis itaque, non re Theologi illi sunt a damnatis erroribus alieni.

Propositiones quidem Jansenianas ab Ecclesia proscriptas videntur rejicere: at priorem eo sensu damnatam autumant, quod iusti nequeant servare praecepta etiam efficaci gratia suffulti: contendunt tamen ipsis, dum tentationi succumbunt, nullam gratiam adesse, qua stare possint; quoniam, inquit, gratia non dat posse, nisi sit efficax. Alteram propositionem damnatam ajunt, in quantum enunciat gratia trahi voluntatem quasi instrumentum quoddam inanime; non in quantum affirmat nullam dari gratiam, aut robustam, aut parvam, cui voluntas nunquam non obtemperet. Tertiam eatenus censent esse proscriptam, quatenus ad merendum, vel demerendum tradit sufficere libertatem a necessitate naturali, non quatenus adstruit necessitatem indeclinabilis inclinationis. In quarta Jansenii positione hunc sensum rejiciunt, quod non possit voluntas resistere, si velit; at inquit, dum vult, velle indeclinabili necessitate. Postremam & ipsi damnant, in quantum justificatio & fides non tribuuntur Christi merito solis praedestinati; propugnant illam tamen, in quantum tenent solis praedestinati conferri gratiam, qua aeternam salutem consequi valeant. Hac praemonere oportebat, ne quis Theologorum istorum libros perlegens, verborum specie deceptus Janseniana dogmata incaute deglutiat. Sincere enim, & absque sermonis ambiguitate tenendum est, nusquam justos deferri a Deo, nisi Deum ipsi prius deserant. nec deesse illis gratiam sufficientem, dum praecepta servare volunt. Tenendum est dari in hoc statu gratiam, cui voluntas libere, & culpabili renitentia resistit: solam *lubentiae* seu *spontaneitatis* libertatem, per quam plura cum inclinatione & voluptate fiunt, non sufficere ad meritum, vel demeritum: libertatem arbitrii non consistere absque electione, potestate, ac dominio: omnes denique redemptos a Christo, dum vivunt, posse salvari, atque omnibus patere aditum ad salutem; quamvis salvi fiant soli praedestinati. Hac praemissa declaratione, asserita Jansenistarum dispellam; & aequitatem censurae adversus articulos Bajii, Quesnellii, Jansenii, Apostolicae denique Sedis in proferendo de illis iudicio auctoritatem defendere, & propugnare conabor. Atque his expletis,

errores omnes adversus Christi Gratiam, & hominum libertatem a me refutati erunt, ac profligati.

CAPUT I.

De Gestis Bajii, Jansenii, & Quesnellii.

PARUM itaque distare circa libertatem arbitrii sub gratia, & lege peccati a Calvinistarum haeresi molliorem illam, quam dicunt Jansenianam, & utramque plurimis, certisque momentis refelli, superior exercitatio nostra declarat. Et ex eo quidem fonte totum, ut animadvertimus, scaturit Jansenistici dogmatis systema. De quo cum dicta sint plura, nunc cetera, maxime quae in controversiam vocantur, prosequar eodem filo, & genere disceptationis. Cumque sectarum Auctores in exordio orationis consueverim collocare, ab his modo praescriptae lucubrationis initium est repetendum.

Michael Bajus Mechliniae apud Belgas ortum habuit anno 1513. Doctor in Facultate Theologica Lovanii renunciatus anno 1550, sequenti a Carolo V. institutus est Regius Sacrarum litterarum Professor loco Joannis Leonardi Hasselii, qui ad Synodum Tridentinam profectus ibidem proximo anno 1552. e vita demigravit. Cui substitutus Bajus sacras ad annos ferme quadraginta tradidit disciplinas. In quo docendi munere docti viri complures, Tapperus primum & Ravesteyn errores disseminari deprehenderunt, re etiam anno 1558. ad Belgii Consilium delata. Quidam etiam Fratres Minores XVIII. Bajii articulos vertente anno 1560. exhibere Sacrae Parisiensis Academiae, quae plerisque in iustis haereseos notis proscriptis. Accusatus fuit Bajus proximo anno 1561. apud Antistitem Mechliniensem Cardinalem Granvellanum: sed indictum statim jussu Pii IV. utrique parti silentium. Interfuit & ipse Bajus, quamquam non sine aliquorum repugnantia, Tridentino Concilio anno 1563. delegatus cum Hesselio Theologus Lovanien-sis. Redux a Concilio typis mandavit opuscula *De libero arbitrio*, *De Caritate*, *De Justificatione*, *De virtutibus impiorum*, *De Sacramentis in genere*, & *De forma Baptismi*. Nova hinc dissidiorum seges. Collecta sunt ex praedictis Opusculis asserta 76, quae anno 1567. damnavit Sanctissimus Pontifex

uxor Pius V. Edidit Bajus Apologiam, rogavitque Pontificem, ut Bullam tamquam subreptitiam rescinderet: quam e contra Pontifex matura deliberatione editam fuisse rescripto an. 1569. die 13. Maji declaravit. Damnationem confirmavit ineunte an. 1579. Gregorius XIII. qui etiam Lovanium misit Franciscum Toletum insignem Societatis Jesu Theologum, & postea S. Romanæ Ecclesiæ Cardinalem amplissimum; cujus opera Bajus propositiones prædictas scripto publico retractavit: efflavitque animam anno 1586. die 16. Septembris. Atque post Baji obitum, illius simul & Jansenianas propositiones damnarunt Urbanus VIII. Bulla *In Eminentissimi* emissa anno 1641. & Innoc. X., quo urgente Constitutio Urbani anno 1648. fuit in Belgio solemniter promulgata & recepta. In his autem excitatis per Bajum diffidiis nihil incommodi Augustinianæ Scholæ derivatum, sed illi potius auctoritatem præsidiumque accessisse, demonstratum est nono capite de Hæresi Pelagianorum.

Sunt autem errores Baji, integritatem primæ conditionis, & exaltationem humanæ naturæ in consortium divinæ debitam ac naturalem fuisse, & merita primi hominis & Angelorum nullatenus dicenda fuisse supernaturalia: concupiscentiam etiam in renatis relapsis proprium esse peccatum, sicut pravos ipsius motus, & desideria, quæ homo patitur etiam invitus: ad peccatum non pertinere an sit voluntarium, & hominem damnabiliter peccare in eo etiam quod facit necessario, propterea quod sola violentia, non autem necessitas repugnet libertati hominis naturali. In quo sane, ut diximus, prælusit Jansenio, ita, ut merito Urbanus VIII. definierit in libro Jansenii opiniones & sententias jam reprobatae atque damnatae contineri, & renovari. Atque hæc omnia plurimis Bajanis articulis expressa fuerunt a nobis suis quæque locis refutata. Addidit plura circa Opera Infidelium, Justificationem, caritatem, & meritum libris sequentibus discutienda. Omnes vero propositiones Baji, quamquam nonnullæ aliquo pacto possint sustineri, in sensu auctoris esse respectively hæreticas, erroneas, suspectas, temerarias, scandalosas, & in pias aures offensionem immituentes, definit Pius V. in Bulla ab Urbano confirmata: nec est, quo se vertant Baji, Jansenique Gregales, nisi ad temere

obloquendum, aut Constitutiones præfatas esse subreptitias, aut appposito commate perverse explanatas, aut Romanum Pontificem in dijudicandis Scriptorum opinionibus, factisque dogmaticis non esse infallibilis Auctoritatis. Quæ omnia paullo infra explodere & exhibilare curabimus.

At dicendum primo de Jansenio, cujus doctrina & secta adeo celebris evasit, ut vix Bajus soleat inter nos nominari. Cornelius Jansenius Leerdamensis apud Batavos in lucem editus est Catholicis parentibus an. 1585. Dedit operam humanioribus literis Ultrajecti, Philosophicis & Theologicis disciplinis Lovanii. Vixit aliquandiu Parisiis, & Bajonæ, ubi fertur per 12. annos consilio & impulsu Abbatis San-Cyrani elaborasse novum circa Gratiam Systema. Doctorali laurea insignitus est Lovanii an. 1617. ibique sacras literas professus est an. 1630. Electus an. 1635. Yprensis Episcopus, Opus, quod inscribitur, *Augustinus*, extrema manu perpolivit, scriptaque sua, publicis quoque Tabulis, Romanæ Ecclesiæ & Pontificis maximi iudicio subiciens die 6. Maji an. 1638. in Ecclesiæ communione decessit. Hujus obedientiæ exemplum, quod tamen doctrinæ illius sectatores imitari non curant, aliaque Christianarum virtutum specimina immodicis laudibus exornant Yprensis Episcopi Apologistæ, & præsertim in Panegyri Janseniana Paulus Aurelius, quasi vitæ probitas sit certissimum Catholicæ doctrinæ argumentum. At errasse non semel in dogmate bene institutos spectatosque viros demonstrant, ut omittam S. Martyrem Cyprianum, exempla Theodori Mopsuesteni, Ibae, & Semipelagianorum Massiliensium, quos Prosper appellat *viros spiritualium studiorum*, plurimumque similium, de quibus vide dissertationem Prodrogam nostri Philippi Van-Waure acerrimi Jansenianorum Oppugnatoris. Quamquam me latet, sit ne prædictis comparandus Yprensis Antistes. Nam quæ ipse scripsit Epist. 113. ad San-Cyranum, *Doctrinam, quam in Sancto Augustino reseravit, omnibus stuporem incussuram*, & Ep. 131. *se adduci non posse, ut credat Opus suum a iudicibus approbandum umquam fore*: & quæ scribit Tom. 2. p. 27. de Scholasticis, & de universa Ecclesia, carere intelligentia eorum, *quæ in precibus suis, ipsaque Oratione Dominica quotidiana protesta-*

statutur; hæc inquam, neque inculpatæ conscientia indicium præbent, nec religiosæ. Sed de Jansenii conscientia nolumus juxta monitum Apostoli ante tempus judicare.

Liber vero Jansenii ut Lovaniensibus typis prodiiit in lucem, præmissis exacto examine, memorata Constitutione Urbani ad tenebras damnatus est, quod adversus præcedentia statuta de Auxiliis divinæ gratiæ non obtemperata facultate pertractaret, multasque contineret Baji assertiones a Pio V. & Gregorio XIII. proscriptas. Interea cum novum Opus censorum virorum manibus tereretur, Deputati a Sacra Facultate Parisiensi quinque famosas propositiones inde excerptas notarunt, easque 85. Gallicani Præsules an. 1650. exhibuerunt Innocentio X. nonnullis aliis, numero tamen atque auctoritate paucioribus, repugnantibus. Instituta a Romano Pontifice pro Examine propositionum speciali Congregatione, non defuere qui pro Jansenii Causa sedulam navarent operam, inter quos Ludovicus de S. Amour, Delalande, Angran, Desmares, & Manessier: instantibus contra pro damnatione Halliero Syndico Parisiensis Universitatis & viris aliis doctissimis. Discussa autem & ventilata per biennium controversia, ita ut jure merito postea affirmaverit Alexander VII. majorem non potuisse desiderari diligentiam, Innocentius X. facta prius in Congregatione coram se habita declaratione quod nullum omnino vellet Augustinensi & Thomisticæ Scholæ præjudicium afferre, quemadmodum declarasse præfatum Alexandrum Theologis Lovaniensibus dictum est supra; emisit Constitutionem, quæ incipit, *Cum occasione impressionis libri &c.* per quam famosæ propositiones tamquam falsæ & hæreticæ fuere damnatæ. Passis naufragium Jansenistis aperire portum visa est celebris facti, jurisque distinctio; unde inclamare coeperunt se quoque rejicere propositiones Innocentiano Decreto prostratas, at non sensum Jansenii, quem necesse foret ex amplo Auctoris volumine piscari, atque in hujus ventilatione ad critices regulam exigenda esse Romanum quoque Pontificem errandi periculo obnoxium. Atque id impulit vigilantissimum Apostolicæ Cathedræ moderatorem Alexandrum non solum ad confirmandam Constitutionem Innocentii die 16. Octobris an. 1656. verum etiam ad præscribendam formulam Juramen-

ti ab Ecclesiasticis omnibus præstandi, excerptas fuisse propositiones ex libro Jansenii; & in sensu ab eodem auctore intento damnatas. Quod mandavit Pontifex Maximus die 15. Februarii an. 1664. Tum Janseniani alii veluti erectis vexillis abnuere se prædictæ formulæ subscripturos in Hollandiam profugæ & exules. Alii haud veriti solemniter mentiri, & dejerare, formulæ palam subscribere, autumantes religiosum servandum esse silentium: quam detestandam hypocrisim quidam uno, quidam altero titulo palliare studuerant, etiam ab ipso Arnaldo Jansenianis partibus addictissimo digna vituperatione exagitati. Quid enim turpius quam dissimulatione, aut alienæ mentis sensu propositam sine ambiguitate a supremo Judice sententiam jurejurando firmare? Suborta posthac circa formularii descriptionem etiam per Belgium dissidia opportune compescuit Innoc. XII. die 6. Februarii an. 1694. Constitutione, qua declaravit Propositiones ex libro Janseniani excerptas a suis Prædecessoribus fuisse damnatas *in sensu obvio, quem ipsamet propositionum verba præferunt*; inhibendo ulterius ne quis invidioso nomine Jansenismi traduceretur, nisi legitime constiterit aliquam ex his propositionibus docuisse. Verba autem Pontificis a nobis relata sunt cap. vii. Thesi 4. de H. Pelagiana. Quare doctrinam de gratia efficaci majorum suorum exemplo Lovanienses ad hanc usque diem invictissime propugnarunt, pro ea stant imperterriti Augustiniani, & Thomistæ, eamque ætate nostra in conspectu totius Ecclesiæ tenuit Romanus Pontifex, elogioque præclarissimo consecravit: atque ingenue fatentur Thomistas a Jansenistis toto cælo distare viri plures Theologi ex illorum quoque palæstris, qui efficacem ab intrinseco gratiam oppugnant, ut Deschamps, Martinonus, Annatus. Vide horum testimonia apud Franciscum Vanraet. 2. volum. p. 75. Sed de vindictis Scholarum nostrarum dictum supra.

Damnatae ergo Propositiones Jansenii sunt istæ: I. *Aliqua Dei præcepta hominibus justis, volentibus, & conantibus, secundum præsentem, quas habent, vires, sunt impossibilia: deest quoque illis gratia, qua possibilia fiant.* II. *Interiori gratiæ in statu naturæ lapsæ nunquam resistitur.* III. *Ad merendum vel demerendum in statu naturæ lapsæ non requiritur in hominibus libertas a necessitate*

te, sed sufficit libertas a coactione. IV. Semipelagiani admittere praevenientis gratiae interioris necessitatem ad singulos actus, etiam ad initium fidei: & in hoc erant haeretici, quod vellent eam gratiam talem esse, cui posset humana voluntas resistere, vel obtemperare. V. Semipelagianum est dicere, Christum pro omnibus omnino hominibus mortuum esse, & sanguinem fuisse. Circa has autem propositiones, quoniam ut vidimus hactenus, Jansenistae principio negabant fuisse a Jansenio prolatas, deinde rei evidentia detecti affirmarunt non alio sensu ab Auctore conscriptas, quam eo, quem exigit Augustinianum de gratia systema; postea vero damnato ipsius auctoris sensu prostrati penitus & subacti non aliam evadendi viam invenerunt, quam in factis dogmaticis Pontificium iudicium aut pervicaci obstinatione, aut obsequioso, ut vocant, silentio eludere & parvipendere: operæ pretium nos facturos esse arbitramur, si posteaquam de Bajana damnatione instituta fuerit disputatio, vana hæc & exhausta Jansenistarum subterfugia in auram fumumque resolvere elaborabimus.

Priusquam autem id conemur attingere proponendum est breviter qualem sensum præferant præmissæ propositiones, & qualem intenderit idem Auctor: ne imperiti, aut malevoli nobis succenseant, quod gratiam constituamus in inspiratione sanctæ dilectionis, & in explicanda ejus natura non nihil a vulgari Thomistarum placito recedamus. Et quidem, in re difficili explicanda non solum Augustini sententias, sed ipsa quoque verba nos exscripsisse viderit, qui S. Patris contra Pelagianos disputationes diurna, & nocturna manu versaverit. Docet ergo Jansenius lib. 2. de Grat. Christi cap. 11. gratiam esse delectationem & suavitatem, qua anima in bonum appetendum delectabiliter trahitur; ac pariter delectationem concupiscentiæ esse desiderium illicitum, quo animus etiam repugnans in peccatum inhiat. Eodem lib. cap. 9. docet utramque delectationem invicem pugnare, earumque conflictum sopiri non posse, nisi alteram altera delectando superaverit, & eo totum animæ pondus vergat, ita ut vigente delectatione carnali impossibile sit, quod virtutis & honestatis consideratio prævaleat, Addit lib. 7. cap. 5. delectationem esse vinculum, quo liberum arbitrium in iustitia, vel peccato ita

firmiter ligatur & retinetur, ut quandiu isto constringitur, actus oppositus sit extra ejus potestatem, ita videlicet ut arbitrium non liberatum eum velle non possit. Contendit lib. 4. cap. 7. naturali ordine ex delectatione dilectionem, ex dilectione operationem consequi: & lib. 2. cap. 25. gratiam & opus bonum ita reciprocari, ut quemadmodum ex gratia data mox effectum operis consecutum esse inferitur, ita vice versa ex defectu operis inferatur gratiam non esse datam. Demum lib. 3. cap. 21. scribit, omnibus illis, pro quibus Christus Sanguinem fudit, etiam sufficiens auxilium donari, quo non solum possint, sed etiam reipsa velint & faciant id, quod ab eis volendum & faciendum esse decreverit. Hæc omnia verbis ipsi Jansenii a nobis narrata sunt.

Videt, ut arbitror, qui legerit superiores dissertationes nostras cum hæreticum sensum propositionum Jansenii, tum maximum Augustinianum a Jansenianis discrimen. Ait Jansenius impossibile esse, ut vigente sancta delectatione illicitum prævaleat desiderium & consideratio peccati, & e contra sub vividiori concupiscentia necessario liberum arbitrium succumbere. Justis ergo conantibus & volentibus, dum deest victrix delectatio & gratia efficax, impossibile est divina observare præcepta. Nos contra, nullam delectationem contendimus injicere vinculum libertati, nisi summi boni per lumen gloriæ manifestati, aut boni, ut inquit, in communi, extra quod divagari nequit voluntatis instinctus; propterea quod hæc duo tantum tollunt indifferentiam judicii: ideoque sicut quacunque gratia præventus potest iniquus reluctari; ita quacunque premente cupiditate potest justus perseverare. Ita priorem propositionem Jansenii rejicimus, damnamus, refellimus, reprobamus. Quod de reliquis eadem ratione dicendum est. Nam sententia nostra nec semper gratiæ dilectionem inspiranti assentimur, neque necesse est ut sequamur, quod magis delectat, neque potestas reluctandi gratiæ, quæ datur per subministrationem Spiritus Sancti, Semipelagianismi est indicium; neque solis prædestinati gratia operationis intuitu meritorum Christi confertur. Quod si ad opera salutaria actu perficienda necessarium defendimus auxilium suapte natura efficax; consentientes habemus Theologos præclarissimos nulla Janse-

senianæ labis caligine aspersos. Satis quippe est, ad profliganda scita Jansenii, sub parva delectatione veram potestatem agendi, atque sub delectatione victrici potestatem agnosce-re reluctandi. Atque his ea omnia confir-mantur, quæ de maxima Nostratum a Jan-senistis discrepantia diximus de H. P. cap. VII. Thesi 4. At, si quæ supersunt, quæ ad invidiam, aut erroris suspicionem adhuc nostram videantur trahere sententiam, eadem plana facere in hac ipsa disquisitione cura-bimus.

Etenim suscipientes patrociniū æquitatis, nec Bajum extimescere possumus, nec Jan-senium, nec, qui magnas contentiones ite-rum excitavit, Paschasium Quesnellium. Is Lutetiæ Parisiorum natus Quinctili mense, anno 1633. Congregationi Presbyterorum O-ratori, non institutæ a Philippo Nerio, Flo-rentinæ, ac Romanæ Urbis singulari orna-mento, sed illi, quæ auctorem habet Berul-lum S. R. E. Cardinalem amplissimum, vertente anno 1657. nomen dedit. Elucu-bravit, ediditque anno 1676. dissertationes ad Opera S. Leonis Magni: opus statim Ro-mæ proscriptum, & ab eximio Ordinis no-stri viro Christiano Lupo confutatum in li-bro de Appellationibus. Damnationis decre-tum incredibili audacia libellum *samsum* im-polluris, & diabolico odio plenum non du-bitavit appellare. Congregationis suæ moni-ta ac præcepta pertinacissime sprexit, dimis-so quoque habitu, ac nomine erro factus & profugus. Prodiit anno 1699. Parisiis Que-snellii opus inscriptum, *Le nouveau Testa-ment en François, avec des Reflexions mo-rales sur chaque verset*: in eo renovavit Ba-ji, & Jansenii damnata dogmata, amplia-vitque errores ad propositiones 101. a Cle-mente XI. in Bulla *Unigenitus* an. 1713. jure, meritoque proscriptas. Etenim nullam gratiam nisi efficacem Quesnellum admitte-re, ac talem, quam nihil impedire possit & retardare, liquet a propositione nona ad vicesimam quartam. Absque tali gratia im-possibilia esse divina præcepta asseritur pri-mis quatuor, nec non tricesima octava & duabus sequentibus. Gratiam primi hominis debitam ac naturalem tradit propositio 34. 35. & 37. Ante fidem, & remissionem pec-catorum nullam dari gratiam traditur propo-sitione 26. 27. 28. Mitto plura alia, quæ pertinent ad caritatem, ad Ecclesiam, ad

Sacrarum Scripturarum lectionem, aliaque dogmata. His enim evidentissime constat Quesnellii cum Bajo, & Janenio con-cordia.

Bulla *Unigenitus* annunciata Universitati Colonienſi die 8. Januarii anno 1715. con-cordi Doctorum approbatione recepta est, dum Theologicam Cathedram moderabatur Nicolaus Girken Scriptor Instituti nostri per-celebris. Idem præstiterat præcedenti anno die 3. Augusti Academia Duacensis. Proba-runt unanimiter Pontificis maximi judicium Theologi Lovanienses die 8. Julii an. 1615., Regente Theologicæ Facultatis Jacobo Van-Bossuyt nostri pariter Ordinis viro eximio. Eandem Constitutionem omnino servandam publicaverunt clarissimi Antistes Namurcen-sis, Ruræmundensis, Gandavensis, Antuer-pienſis, Tornacensis, Audomarensis, alique plurimi. Excepit, dignaque veneratione am-plexata est die 19. Augusti anno 1716 uni-versitas Salmanticensis. In Italia, Germa-nia, Hispania, & Lusitania singuli, ut par erat, illi obtemperarunt. A Gallicanis E-piscopis prodierunt pro acceptatione hujus Bullæ mandata cxxx. relata in libro, cui titulus, *Recueil des Mandemens, & Instru-ctions Pastorales des Messieurs les Arche-vêques, Evêques de France pour l'accepta-tion de la Constitution de N. S. Pere le Pa-pe Clement XI. du 8. Sept. 1713. &c.* Re-cepta tandem Clementina Constitutione ab omni Catholicorum Ordine, paucis Refra-ctariis exceptis, ne iterum adversus efficacem gratiam insurgerent dialectici disputatores, præter Benedicti XIII. commemoratas ap-probationes, consuluit Scholarum tranquilli-tati etiam vigilantissimus Ecclesiæ universa-lis Pastor CLEMENS XII. Brevi *Apostoli-cæ Providentiæ* officio emanato die 2. Oc-tob. anno 1733., ut liquet ex Bullario FF. Prædicatorum Tom. 6. pag. 738. In quo a regnante Pontifice redarguitur primo *intole-rabilis eorum pertinacia, qui etiam nunc con-tendunt censuris latis in Constitutione Uni-genitus doctrinam Sanctorum Augustini & Thomæ de divinæ gratiæ efficacia esse perstri-ctam.* Deinde præcipitur *in virtute sanctæ obedientiæ, & sub canonicis pœnis, ne di-sputantes, aut docentes, sive scriptis editis, sive aliter propositiones defendant, aut enun-cient, quæ interdictas Novatorum calumnias firmare, ac promovere possint.* Postremo, ut etiam

etiam a Paulo V. sancitum fuit, ad extinguendum fomitem dissensionum interdicit, *ne vel scribendo, vel docendo, vel disputando, vel alia qualibet occasione notam, aut censuram ullam Theologicam Scholis diversa sententibus innuere, aut earum sententias conviciis & contumeliis incesse aliquis audeat, donec de iisdem controversiis S. Sedes definiendum, ac pronunciandum censuerit.* Igitur omnium Pontificum, ad hunc usque, quem pro Ecclesie sue commodo diutissime regnare cupimus, approbatione atque auctoritate censenda est S. P. Augustini doctrina tutissima atque inconcussa, & nullatenus petita Baji, Jansenii, & Quesnellii condemnationibus.

CAPUT II.

Non esse Censuras, & Constitutiones adversus Bajum adulterinas, & subreptitias.

JANSENIANI, ne se prædamnatos in Bajo fateantur, facti malæ causæ Patroni inquit illius doctrinam neque a Theologica Facultate Parisiensi fuisse censoria animadversione notatam, nec proscriptam Pii V., Gregorii XIII. & Urbani VIII. Constitutionibus. Atque id postremum triplici via evincere moluntur. Quidam enim ajunt Bullas horum summorum Pontificum subreptitias esse: nonnulli contendunt his non perstringi propositiones in rigore, & proprio verborum sensu ab auctoribus intento: aliqui inverecunde asserunt errasse Romanos Pontifices, atque se Augustini auctoritate satis esse munitos. Hæc ergo perversorum hominum inventa subjectis thesibus repellam.

PROPOSITIO I. Extra omnem controversiam positum est, Universitatem Parisiensem anno 1560. xviii. assertiones Michaelis Baji reprobasse.

Demonstratur primo Historicorum omnium consensione, qui hujus Censuræ meminerunt; ut constat ex Raynaldo ad annum 1561. num. 3. & 44. & Cardinali Pallavicino lib. xv. Hist. Concilii Tridentini capite 7. num. 7. Præterea comprobatur testimonio doctissimi Cardinalis Hieronymi Seripandi Ordinis nostri, qui floruit eodem tempore, atque in suis Commentariis recitat censuram ipsam Theologorum Parisiensium, ut liquet ex notis marginalibus laudatæ Historiæ Tridentini

citato loco. Accedit insuper testimonium ipsius Baji, qui non solum de hac censura conscripsit Epistolam stomachi & querelarum plenam ad P. Antonium Sablonium, de qua vide Stephanum Deschamps lib. 2. de H. Jans. disp. 1. verum etiam illam notis Apologeticis dispunxit; easque notas pariter invenies inter opera Seripandi. Probatur etiam non uno momento ex ipsamet sacra Facultate Parisiensi. Nam primum extare in Archivis ejusdem Facultatis memoratæ censuræ exemplar, fatetur cum Jansenistis reliquis Vincentius Lenis: incredibile est autem casu aliquo, aut fraude irrepsisse in celeberrimæ facultatis Tabularium. Deinde nisi censura a sacra Facultate prodisset; cum cœpit sub ejus nomine vulgari, proculdubio reclamasset, publica fide contestans turbas erumpentium inde dissidiorum nequaquam ob illam fuisse excitatas. Ad hæc nemo denegat prædicto anno 1560. F. Petrum de Quercu, aliosque Fratres Minores articulos Baji Theologis Parisiensibus exhibuisse, eorumque judicium expostulasse. Ergo sacra illa Facultas, aut nulla censura perstringendos existimavit, aut judicavit oppositum, aut noluit responsum postulationibus reddere. Id vero nunquam facere doctissimi Theologi consuevere, ubi maxime de re gravi, & perniciosa novitate actum sit. Approbasse articulos Baji est prorsus incredibile; nam interdixit non semel, præsertim anno 1644. ne auderet quispiam illos defendere ac propagare. Itaque sacra Parisiensium Facultas FF. Minorum præcibus annuit, & Bajana asserta censoriis notis perstrinxit. Demum reis damnatisque hominibus, dum factum negant sine tabulis, sine testibus, sine contrariorum locorum confutatione, nullam omnino fidem adhibere debemus: quomodo nemo censet auscultandum Melanchthonem, qui in Apologia pro Lutero simillimo temeritatis, & inconsiderantiæ exemplo, ait ab eadem Parisiensi Academia articulos hæresiarum non fuisse proscriptos. Atque his demonstratum est, Parisiensium contra Michaellem Bajum censuram in dubium a Jansenistis perperam revocari.

PROPOSITIO II. Romanorum Pontificum adversus eundem Bajum Constitutiones temere, audacter, & inverecunde subreptitiæ dicuntur.

De Bulla Pii V. demonstratur evidentissime.

sume. I. Quia cum Bajus exornasset propositionum suarum Apologiam, & S. Pontificem Pium V. supplex orasset, ut ea perlecta decerneret, an Bulla *Ex omnibus assertionibus* jam Lovanii publicatam vellet haberi legitimam, an subreptitiam; rescripsit Pontifex die 13. Maji 1569. *Non sine maturâ deliberatione editam fuisse; addidit curavisse, ut libri, ipsæ propositiones & scripta Apologetica novo & maturo examine expenderebantur;* prioremque damnationem iterum confirmavit, imponens Bajo, & ceteris prædictarum propositionum assertoribus perpetuum silentium. II. Quia Gregorius XIII. Constitutione *Provisionis nostræ* an. 1579. Bullam Pii V. confirmavit, districtè præcipiens ut mandaretur executioni: Urbanus autem VIII. & Pii & Gregorii Bullas anno 1641. firmavit, probavit, consecravat: ideoque nisi hæc postrema subreptitia sit, neque tales erunt præcedentes. III. Constitutionem Urbani esse legitimam & autographam demonstrat in illius Apologia cap. ix. noster Paludanus iisdem argumentis, quæ ampliori stilo persecutus est Stephanus Deschamps disput. 1. superius laudata; atque ex hoc celebri, ornatissimoque Scriptore Honoratus Tournely, sive qui Magistri nomine nuper edidit perpolita & elaborata methodo prælectiones Theologicas Tom. 1. de Gratia dissert. ix. cap. 111. art. 1. Probat autem Michael Paludanus Urbani Constitutionem non esse supposititiam, ex Brevibus, quæ Urbanus anno 1643. dedit ad Belgii Governatorem, ad Archiepiscopum Mechliniensem, aliosque Antistites Belgas: necnon ex libello Lovaniensium Doctorum ad ipsum Urbanum directo; & quo per Synnichium accepto mandavit Pontifex die 24. Junii anno 1644. ut Bullæ, *In eminenti*, exemplar diligenter cum Originali in Romanis Archivis asservato collatum ad Lovanienses dirigeretur. Quæ Brevia, & rescripta, quoniam in manibus multorum versantur, *habet constitutio Urbani* (inquit Paludanus) *tot suæ veritatis publicos testes, quot Brevia ista habent lineas, dictiones, syllabas, apices.* Hinc ab Alexandro VIII. an. 1690. rectissime damnata est hæc Propositio: *Bulla Urbani VIII. In Eminentia est subreptitia.*

PROPOSITIO III. In Bulla Pii V. ejusque confirmationibus vere ac proprie assertiones Baji in sensu ab Assertoribus intentæ.

Berti Theol. Tom. III.

to fuerunt proscriptæ.

Enimvero, nisi Bajani articuli fuissent in proprio verborum sensu damnati, id foret, quoniam in Bulla S. Pii ubi legitur, *Quas quidem sententias, stricto coram nobis examine ponderatas, quamquam nonnullæ aliquo pacto sustineri possent, in rigore ac proprio verborum sensu ab auctoribus intento hæreticas, erroneas, suspectas, temerarias, scandalosas, & in pias aures offensionem immitcentes, respectivè damnamus, circumscribimus, & abolemus*, in his, inquam, verbis contendunt Apologistæ apponendum esse comma post verba illa, *sensu ab auctoribus intento*; non post ea, *sustineri possent*; atque hoc pacto in sensu rigoroso ipsius Baji veras esse tuto defendi. At istud falsum omnino est? & gratis etiam ac liberaliter concessio comma post verbum, *possent*, affixum fuisse pro libito, hæc Apologistarum cavillandi ratio esset penitus inutilis, arida, & extenuata. Nullum ergo habent, quo se recipiant, perfugium. Videamus principio an de affixione τοῦ κόμματος justa sit conquerentium Jansenianorum expositio. 1. Dum ajunt in Bulla Pii V. nullam fuisse interpunctionem; ostendunt se ignorare consuetudinem Romanæ Curiae: in qua Bullarum duo Mss. asservantur; primum, & autographum in Archivo supremæ Inquisitionis notis periodos distinguendis exaratum; alterum in *Regesto*, ubi juxta antiquioris scripturæ formam minutissimis notis, punctisque periodi cola non inciduntur. Quamquam ergo caruit commatibus exemplar Bullæ ad Belgas directæ anno 1567. nec inter se conveniunt omnia aut Mss., aut impressa, & quæ ex *Regesto* exscripta facile potuerunt variantibus notis distingui: quamvis etiam primum exemplar typis Romanis excussum an. 1642. non habet aut Amanuensis aut Typographi incogitantia post verbum *possent* commatis notationem: his tamen omnibus concessis, extare comma illud in autographo existente in Archivo SS. Inquisitionis constat testimonio Cardinalis de Lugo, qui die 26. Octob. an. 1644. testatus est se illud inspexisse, & virgulam illam observasse: constat ex altero exemplari ad fidem archetypi excusso, & Lovanium delato per Franciscum Toletum an. 1580. in quo comma extitisse liquet ex Ripalda Tom. 3. de Ente sup. disp. 1. sect. 2. constat ex mandato Urbani, quo, ipsomet anno 1642. sta-

O O

tina

tim ac Romæ prodiit Bulla absque commate incogitantia Typographi, restitutum est in impressionibus Belgicis; constat denique ex edito jussu Pontificis, collationato, & declarato authentico anno 1644. & quod diximus per Synnichium ad Theologos Lovanienses fuisse directum. Atque ex his exploduntur omnes Apologistarum cavilli. Quotquot enim exemplaria proferunt aut Mss. aut excussa ante præfatum annum, negamus cum autographo concordare, ducti historicis monumentis, testimoniis eorum qui diligenter Romana Archivia versarunt, & quod caput est, declaratione Romani Pontificis, ad quem spectat Constitutionum suarum authenticitatem, tenorem, potestatemque præscribere.

At dato nullum in archetypis extare comma, eoque etiam, ubicunque libuerit Bajaniſtis, affixo: ut recte docet Ludovicus Bail, *De Beneficio Crucis* art. 3. & Michael Paludanus in Apologia Constitutionis Urbanianæ cap. xiv. quotiescunque reprobantur propositiones aliquæ cum ista, aut consimili clausula, *Quamquam nonnullæ aliquo pacto sustineri possent*; definitur, quod, cum sub cortice literæ possit multiplex sensus latere, etiamſi veræ aut probabiles forent, acceptæ in sensu aliquo, tamen in proprio & obvio, & quem verba ipsa præferunt, sunt rejiciendæ: atque id maxime si pronuncientur indefinite; tunc enim, ut tradunt Dialectici, universalibus æquipollent; atque ad earum falsitatem sat est, si in aliqua significatione nequeant probari. In exemplo sit hæc propositio Jansenii, *Interiori gratiæ in statu naturæ lapsæ nunquam resistitur*; quæ licet vera sit de gratia efficaci, de qua ait S. Pater, quod a nullo duro corde respuitur; attamen eum indefinite prolata sit, in sensu obvio, & quem intendit auctor usus communis, & amplo vocabulo *Gratiæ*, pravum hæreticumque reddit sensum, quod nulla detur gratia ab effectu disjuncta, & cui liberum reluctetur arbitrium: & propterea jure meritoque est damnata. Et quod de una propositione dictum modo est, de ceteris omnibus, quibus complexu verborum inest sensus multiplex, valet assertio nostra. Imo fieri potest, ut planior & communior propositionis sensus sit verax; & nihilominus quia constat a proferentibus pronunciarum significatione non recta, provide, rectissimeque damnetur: ut olim proscriptas novimus istas: *Maria est Christi-*

para, Unus de Trinitate passus est, quoniam priori abutebantur Nestoriani affirmantes Mariam peperisse hominem personalitate diversum a Verbo; altera Eutychiani, asserentes divinam, & humanam naturam, in qua Redemptor apparuit, in unam coaluisse. Verant se ergo quocunque volunt litigiosi Apologistæ. Indefinitæ sunt Baji, Jansenii, Quesnellique enunciationes. Harum ergo Assertores eas proferunt in ea quoque significatione, quæ reprobatur: & licet possent aliquopiam sensu teneri; pronuntiandæ non sunt, quoniam dum indefinite pronunciantur, etiam significationem reprobendam præferunt.

Denique probatur thesis ex quo recte, & in sensu ab assertoribus intento damnatas fuisse prænunciatas propositiones definierit Facultas Lovaniensis anno 1701. & Duacensis in libro, qui inscribitur, *Veritas, & æquitas Censuræ*, edito an. 1649. atque ipse Bajus, ut diximus, anno 1580. publico instrumento testatus sit multos ex damnatis articulis suis editis Opusculis contineri, eosque, & reliquos omnes a se pariter improbari, *secundum Bullæ intentionem, & sicut Bulla damnat*. De qua laudanda, & pervicacibus Apologistis ad exemplum, & confusio-nem obijcienda Retractatione vide Operum Baji P. 2. pag. 188. & Fastos Academicos Lovanienses pag. 369.

PROPOSITIO IV. Damnationi articulorum Baji nefas est refragari.

Confugiunt, ut dictum est, quidam Apologistæ ad commentationem de fallibilitate Pontificis in condemnandis dogmatibus juxta sensum intentum ab assertoribus, sive in proferendo judicio de libri alicujus doctrina. Id vero perfugium esse miserrimum, arcemque disruptam, ostendam hac ipsa dissertatione post ventilatam doctrinam Jansenianam. Sunt alii, qui reponunt Bullam non fuisse ab universali Ecclesia acceptatam. Atque hi duplici errore tenentur, dogmatis simul & facti; neque enim Pontificia decreta facta suprema illa auctoritate, quæ a Christo descendit, & Petro, ejusque successoribus collata est, vim habet a populorum acceptatione; ac præterea, si paucos Refractarios excipias, quorum, ut infra demonstrabo, nullam habere debemus rationem, Bullas adversus Bajum, Jansenium, & Quesnellum maxima Catholicorum pars, celeberrimæ Uni-ver-

veritates, & Episcoporum Conventus plurimi receperunt. Nonnulli tandem confugiunt ad tutissima dogmata Augustini, eadem, ut inquiunt, cum assertionibus Baji. At hi splendide mentiuntur. Nullus quippe Sectariis illis magis, quam Augustinus faciat, opponitur: quod & ex omnibus dissertationibus nostris apparet, & ex Romanorum Pontificum definitionibus, in quibus dum Bajus prostermitur, Augustini doctrina summis laudibus celebratur. Postremo intolerabilis est arrogantiae, velle supremam auctoritatem excutere oppositione minoris. *Doctrina Catholicorum Doctorum ab Ecclesia auctoritatem habet: unde magis standum est auctoritati Ecclesiae, quam auctoritati vel Augustini, vel Hieronymi, vel cujuscumque Doctoris;* inquit 2. 2. q. 10. art. 12. S. Thomas. Nec aliter sentit idem Augustinus: qui Serm. 132. alias 2. de Verbis Apost. cap. 10. de controversiis Pelagianis, ait: *De hac Causa duo Concilia missa sunt ad Sedem Apostolicam: inde etiam Rescripta venerunt. Causa finita est.* Et in primo libro contra duas Epistolas Pelagianorum cap. 1. ita Bonifacium alloquitur: *Hac ad tuam potissimum dirigere Sanctitatem, non tam discenda, quam examinanda, & ubi forsitan aliquid displicuerit, emendanda, constitui.* Discant ergo Janseniani Causarum finitionem haberi ab Apostolicæ Sedis Rescripto, & a supremo Judice recipiant emendationem: & quamquam Augustini scita tutissime teneri possint, animadvertant nec ea se percepisse, nec eorum præsidio licitum esse Constitutionibus Romani Pontificis adversari. Quidquid ergo prætexunt, sive mutabilitatis judicii, sive oppugnationis Contrariorum, sive Augustinianæ doctrinæ, nullum affert Jansenistarum inobedientiæ præsidium.

DISPUNGITUR CONTRARIA ARGUMENTATIO.

Audiamus tandem ipsos Apologistas. Hi Bullam Urbani esse subreptitiam conantur demonstrare 1. ex nota Chronologica; quia data est Romæ die ante Nonas Martii anno 1641. & in ea fit mentio libri Jansenii, qui licet jam typis editus, nondum Romam delatus fuerat: immo non legitur fuisse Bullam publicatam nisi xiiii. Kalendas Julias an. 1643. II. Ex attestatione Deputatorum

Lovanensium, qui juramento affirmarunt, cautum fuisse ab Urbano, ne aliquis *proprio nomine expresso* sugillaretur. At in Bulla, quæ circumfertur, expresse Jansenii liber, ac nomen apponitur. III. Ex ipsa Operis Janseniani condemnatione: si enim Urbanus intenderat duntaxat confirmare Pii V. & Gregorii XIII. Constitutiones, eccur Jansenii librum adhuc sub prælo sudantem in scenam producere?

Deinde non damnari Constitutione Urbani propria & obvium sensum intentum a Bajo, student evincere I. Ex interpositione commatis, quo vetustiora exemplaria carebant. II. Ex Epistolis Morillonii, & Cardinalis Granvelli affirmantium nonnullas ex damnatis propositionibus aliquo sensu posse defendi. III. Ex decreto Facultatis Lovaniensis an. 1567. quo declaravit, *posse nonnullas aliquo pacto sustineri in rigore & proprio verborum sensu ab assertoribus intentio;* quod etiam tenet in libro de Benef. Crucis art. 3. Ludovicus Bail.

Posse demum salva fide eidem Constitutioni aliquem adversari, I. Nituntur colligere ex quo Pius V. & Gregorius XIII. obscurissima decreta ediderint, philosophicæ eloquentiæ tecta velamine, quæque possint in varios sensus torqueri. II. Ex quo talia decreta eliminant doctrinam S. Augustini aliorum Romanorum Pontificum oraculis consecratam. III. Quoniam singulis propositionibus propriam notam minime inurant, sed eas proscribunt vage, indeterminate, ac *respective*, ut nemo possit dignoscere, quænam sint hæreticæ, quænam suspectæ, quænam piarum aurium offensivæ.

His brevissime, & ex ordine respondentes dicimus ex nullo capite Conclusiones nostras divelli. Ad 1. enim reponimus librum Jansenii typis editum an. 1640., & Bullam Urbani an. 1641. pridie nonas Martii, *ab Incarnatione*, idest secundum vulgarem computandi rationem an. 1642. Quare nihil refert, si nonnullæ Belgii Editiones datam commonstrant hoc postremo anno: sicuti Bulla Confirmationis Tridentini Concilii edita a Pio IV. dicitur emanata die 26. Januarii an. 1563. cum tamen Concilium fuerit absolutum an. 1564. Quod vero promulgatio fuit ad annum proximum prorogata, dandum indulgentiæ Pontificis, qui voluit, ut animus Jansenistarum exploraretur, num vellent spon-

te præcedentibus mandatis obtemperare. Quod sequitur solvitur a multis brevi hac & peremptoria responsione: a deputatis Lovaniensibus falsum esse narratum, quoniam Urbanus fatetur se proscriptisse librum Jansenii in omnibus Brevibus datis an. 1643. ad Antislites Belgas, ubi ait, *Ipsam Jansenii librum omnino reprobavimus*. At nos nolumus doctis viris crimen mendacii objicere; interpretamur enim assertionem illorum, quod deposuerint voluisse Pontificem damnari solum doctrinam, non personam Jansenii, aut Baji, qui se Ecclesiæ judicio subjecerunt. Ad tertium vero hæc sit responsio: In confirmatione Constitutionum Pii V. & Greg. XIII. debuit reprobari etiam liber Jansenii, quia in isto ut vidimus præced. cap. errores Baji insiti deprehendebantur.

Exsufflantur eadem facilitate alterius classis argumenta. Ac primum de oppositione commatis satis superque Propositione 3. expunctum est. Secundum vero & tertium diluitur a multis, negando haberi quæ dicta sunt in laudatis Epistolis, aut in decreto Lovaniensium, cui aperte opponitur alterum an. 1701. superius commemoratum. At absque hujusmodi effugio, observatum supra in propositionibus indefinite prolatis, si verborum sensus multiplex sit & ambiguus, obvium ac proprium esse falsum, etiamsi propositiones in aliquo sensu sint veræ ac probabiles. Istud ergo significare voluit Cardinalis Granvellanus: istud Marillonius: istud antiquius decretum Facultatis Lovaniensis: quæ proinde potuit absque ulla contradictione in posteriori decreto definire articulos Baji recte damnari in sensu proprio & riguroso verborum. Quare necesse non est respondere cum Tournely decretum anni 1567. non esse genuinum Facultatis Lovaniensis Opus; quia in Editione adornata a Gerberonio inscribitur *Attestatio Cornelii Jansenii*; aut Sacram Facultatem a priori sententia recessisse, ut liquet ex declaratione anni 1585. & 1701. quando protestata est damnari articulos Baji in sensu ab assertoribus intento: quamquam hæc non sine probabilitate sint dicta. Longe tamen est probabilius Jansenium, quantumvis Baji studiosum, noluisse tam solemni-ter mentiri nomine celeberrimæ Universitatis, a qua poterat apertæ falsitatis redargui: atque Universitatem ipsam nunquam unanimi sensu probasse, quæ posthac judicave-

rit retractanda.

Ad ea, quæ tertia argumenti sectione objiciuntur, hoc habeto responsum. Nullum est memoratis Bullis ænigma, nulla obscuritas, nullum verborum aut sententiarum involu-
crum. Plures enim articuli ipsis verbis exprimuntur, quibus a Michaeli Bajo fuerunt prolatis: in sensu horum verborum condemnantur; & damnatio continet perpetuam omnium abolitionem. Igitur absque ulla ambiguitate & referuntur & reprobantur. Damnata cum propositionibus Baji doctrinam S. P. N. Augustini est pura puta calumnia superiori capite, & ix. de H. P. satis explosa. Qualificatio demum propositionum non aptatur singillatim unicuique, ut nullam audeat quispiam pronunciare. Eadem omnino ratione a Martino V. articuli Wiclefi, & a Leone X. Lutherani fuerunt, ut inquit, *in globo*, idest communi notatione damnati. Adverbium *respective* fuit scite ac prudenter appositum; ut scires, quosdam articulos, qui videntur, si solitarie & divulsi ab aliis inspiciantur, aliqua ratione probabiles, comparatos cum ceteris, & attenta connexionem doctrinæ, esse pariter rejiciendos; etsi eadem qualificatio singulis non conveniat. Hactenus de Causa Baji: stilus nunc ad Jansenianam est convertendus.

C A P U T III.

Sint ne revera quinque Propositiones in Libro Jansenii, & doctrinæ S. Patris Augustini cohereant.

HABERI quinque famosas propositiones in Janseniano libro, qui inscribitur *Augustinus*, constat ex Brevis Innoc. X. emanato die 29. Septembris an. 1654. ubi summus Pontifex declarat se damnavisse *in quinque propositionibus Cornelii Jansenii doctrinam ejus libro contentam, cui titulus, Augustinus*. Evincitur etiam ex altero Brevis Alexandri VII. emissio anno 1656. Octobris: in quo appellat Filios iniquitatis, qui magno cum Christi fidelium scandalo non reformident asserere, *prædictas quinque propositiones vel in libro prædicto ejusdem Cornelii Jansenii non reperiri, vel non in sensu ab eodem intento damnatas fuisse*. Confirmatur ex forma Juramenti præscripta ab eodem Alexandro an. 1664. Ego N. Constitutioni Apostolica In-

Innoc. X. data die 31. Maji an. 1653. & Constitutioni Alexandri VII. data die 16. Octobris anno 1656. Summorum Pontificum me subijcio; & quinque propositiones ex Cornelii Jansenii libro, cui nomen Augustinus, excerptas, & in sensu ab eodem auctore intento, prout per illas predictas Constitutiones Sedes Apostolica damnavit, sincero animo rejicio, damno, & ita juro. Comprobatur evidenti ratione; quoniam non poterant propositiones illæ in sensu auctoris condemnari, nisi Jansenii textus & doctrinæ capita maturo examine expenderentur. Evincitur deum facto, quia cum propositiones aliquas, ut jacent, nonnulli Consultorum in prioribus Congregationibus non reprobassent, ut Vincentius Candidus Magister Sacri Palatii Apostolici, Commissarius S. Officii, noster Generalis Visconti, & eruditus Annalium FF. Minorum Scriptor Lucas Wadingus; eas quippe noverant juxta Augustinianam, & Thomisticam Scholam posse sensum habere Catholicum, nam neque justis efficaci destituti auxilio implent actu divina præcepta, neque auxilium illud respuitur, neque cum eo stat in sensu composito actualis inobedientia, neque tale auxilium confertur singulis pro quibus mortuus est Christus, quæ omnia etiam post damnatum dogma Jansenii fas est propugnare: prædicti tamen Consultores in posterioribus Congregationibus ad sensum Jansenii dispunxerunt Propositiones: unde perperam ex prioribus approbationibus Auctor Causæ Jansenianæ Paulus Irenæus pro falso dogmate carpit Censuram suffragium. Atque ne multus sim, Alex. VII. Brevi emanato an. 1661. Kal. Augusti declarat temeraria narratione proferri tempore Innoc. X. non aliud factum, quam inquisitum, an propositiones illæ quinque de gratia vera ac Catholica, an potius falsa & hæretica censenda forent: cum eo plane tempore nedum de Propositionibus ipsius cognitio habita fuerit, verum quod e Jansenii libro Augustinus nuncupato extractæ essent, & ita in sensu ab eodem Jansenio intellecto damnata. His ergo omnibus evidenter demonstratur Propositiones in libro Jansenii contineri; ibique sensum præferre a doctrina Augustini disjunctissimum, maximeque diversum. Inquiramus tamen de singulis.

PROPOSITIO I. Affirmavit Jansenius aliqua Dei præcepta hominibus justis, volentibus, & conantibus, secundum præsentem,

quas habent, vires, esse impossibilia: deesse quoque illis gratiam, qua possibilia fiant. Docet autem Augustinus oppositum.

THESIS JANSENIANA.

Jansenius lib. 3. de Grat. Christi cap. 13. duas sibi objectiones pro gratia sufficienti proponit. Una est, tam justis, quam obcæcatis imponitur præceptum, ergo habent gratiam sufficientem. Altera autem: Si prævaricentur, peccant; habent ergo gratiam, qua possunt vitare peccatum. Respondet autem falsam esse consequentiam, quia sunt quædam homini præcepta, *Quæ secundum statum, & vires, in quibus constitutus est, sunt impossibilia, nec semper adesse gratiam, qua possimus, hoc est, qua illa eadem præcepta implere sufficiamus.* Addit hanc impotentiam reperiri non solum in excæcatis, & obduratis, & infidelibus, sed etiam in fidelibus & justis, qui & fidem Christi, & caritatem justitiæ susceperunt. Addit hanc impossibilitatem fidelibus accidere, non tantum quando nolunt præcepta facere, sed etiam quando volunt. Sequitur, illos, qui pro impetranda gratia deprecantur, ut valeant facere quod jubetur, jam habere præcepti implendi voluntatem, sed deesse potestatem. Tandem concludit: *Hæc igitur omnia plenissime planissimeque demonstrant, nihil esse in Sancti Augustini doctrina certius ac fundatus, quam esse præcepta quædam, quæ hominibus non tantum infidelibus obcæcatis & obduratis, sed fidelibus quoque & justis, volentibus, conantibus, secundum præsentem quas habent vires, sunt impossibilia, deesse quoque gratiam, qua fiant possibilia.* En prima propositio verbis expressissimis in libro Jansenii.

ANTITHESIS AUGUSTIANA.

S. P. Augustinus universaliter de divinis præceptis, prout singulis imponuntur, scribit lib. de Fide contra Manichæos cap. 10. *Quis non clames stultum esse, præcepta dare ei, cui liberum non est quod præcipitur facere? & iniquum esse eum damnare, cui non fuit potestas jussa complere?* Serm. 191. de Temp. ait: *Execramur blasphemiam eorum, qui dicunt impossibile aliquid a Deo esse præceptum, & mandata Dei non a singulis, sed ab o-*

mnibus.

mnibus in communi posse servari. Lib. de nat. & grat. cap. 42. Non igitur Deus impossibilia jubet, sed jubendo admonet, & facere quod possis, & petere quod non possis. Hæc verba Tridentino Canone consecrata sunt Sess. 6. de Justific. cap. xi. De justis vero docet S. Pater nunquam deferri a Deo, nisi Deum priores deserant: *Fortasse respondeat* (inquit eodem lib. de nat. & grat. cap. 23.) *Deum ad ista non cogere, sed dignos deferri tantum deferere. Si hoc dicit, verissime dicit.* In Ps. 145. n. 9. Non enim deferet opus suum, si ab opere suo non deseratur. Et lib. 4. Confess. cap. 9. Te nemo amittit, nisi qui dimittit. Et lib. 4. Confess. cap. 9. Te nemo amittit, nisi qui dimittit. Similiter fidelissimus Augustini discipulus S. Prosper lib. 2. ad Ob. vii. Priusquam deferatur, neminem deserit. At juxta Jansenium Deus subtrahendo gratiæ adjutorium Justos deserit, antequam ab eis deseratur. Repugnat ergo Janseniana propositio doctrinæ S. Augustini.

ÆQUITAS CENSURÆ.

Constitutione Innocentiana declarata est prima illa Jansenii Propositio *Temeraria, impia, blasphema, anathemate damnata, & hæretica*. I. Est *temeraria*. Illa enim propositio temeraria est, quæ audacter profertur, & fabricatur verbis insolitis, prohibitis, & cum sensu Scripturarum, sanctorumque Patrum pugnantibus. Hujusmodi est prima propositio Jansenii. Ergo est temeraria. Minor probatur; nam præcepta divina non dicuntur *impossibilia* in sacris literis; sed *jugum suave, & onus leve*. Matth. xi. 30. & *mandatum quod non est supra nos*, Dent. xxx. 11. Item nec a Generalibus Conciliis, cum Tridentinum jamdudum Sess. 6. cap. xi. definierit; *Nemo temeraria illa, & a Patribus sub anathemate prohibita voce uti debet, Dei præcepta homini justificato ad observandum esse impossibilia*. Similiter nec a Romanis Pontificibus, qui proscripserunt 54. articulum Baji, *Definitiva hæc sententia Deum homini nihil impossibile præcepisse, falso tribuitur Augustino, cum Pelagii sit*. Pariter nec similia proferuntur ab Augustino, ceterisque PP., ut dictum est supra. Tandem necue a Theologis; omnes quippe subscribunt Divo Thomæ, qui in 2. Sent. dist. 28. q. 1. art. 3. laudat hanc Hieronymi senten-

tiam, *Qui Deum dicit præcipere impossibilia, anathema sit*. II. Est *impia*, Siquidem propositio illa impia est, quæ divinam legem potest reddere exosam, & homines ab illius observantia amovere. Talis est prior Janseniana propositio. Igitur impia est. Minorem probo satis obvia comparatione; quis enim non execrabitur ex. gr. Pharaonis, aut Tyranni alterius mandata, dum ad impossibilia captivos, subditosque coarctant? III. Est *blasphema*. Illa quippe propositio blasphema est, quæ summo Deo probum aliquod, conviciumque objectat. Istiusmodi est propositio Janseniana. Blasphema est igitur. Demonstratur minor; quoniam assertum illud Jansenii redarguit Deum, tamquam infidelem & mendacem. Cum enim scribat Apostolus in 1. ad Corint. cap. x. 13. *Fidelis autem Deus est, qui non patietur vos tentari supra id quod potestis, sed faciet etiam cum tentatione proventum, ut possitis sustinere*: juxta decreta Jansenii, Deus non solum permittit Justos tentari supra id, quod possunt, sed etiam subtrahit illis gratiam, sine qua coacti necessitate succumbunt. Pari jure licitum Jansenii Deum facit iniquum: nam, ut paullo supra dicebamus cum Augustino, iniquum est eum damnare, cui non fuit potestas justa complere. Facit & immisericordem, quoniam deserit jugum, antequam deseratur. IV. Est *anathemate damnata*, idest Sess. 6. cap. xi. Tridentini, & in Bajanis articulis, ut dictum est nuper. V. Denique est *hæretica*. Ea enim propositio hæretica censenda est, quæ adversatur aut Sacris litteris, aut definitionibus Ecclesiæ, aut SS. Patrum Traditioni. Prima Thesis Janseniana, quemadmodum demonstratum est, adversatur Sacris literis, Ecclesiasticis decretis, & Traditionibus Patrum. Illa ergo thesis est hæretica; & rectissime numeratis censoriis notis disuncta, rejecta, & proscripta.

AD JANSENISTARUM OBJECTA RESPONSIO.

Quæ objiciunt Janseniani, si omnia oportet expendere, non possent hujus libri angustiis comprehendere. Reduci tamen possunt ad quatuor capita. Alia sunt enim argumenta, quibus rationes nostras tentant obruere: alia, quibus suadere nituntur Jansenium cum Augustino concordare: alia, quæ afferunt, ut Jansenii sensum tutentur; alia demum, qui-

quibus censuram propositionis propulsant. Responsa vero iis capitibus adhibenda elidunt ceteras omnes Sectariorum cavillationes.

In primo itaque genere hæc locantur. I. Illum Apostoli locum, *Fidelis autem Deus est, &c.* nullo modo tam indiscrete debemus accipere, ut hoc in omnibus omnino fidelibus observetur; alioquin Deus non sineret justum aliquem tentari, & deficere. Igitur aliquando ob impotentiam fidelis homo ab observantia divinatorum præceptorum desciscit. II. Et illud Tridentini Concilii sess. 6. cap. xi. excerptum ex Augustino, *Deus sua gratia semel justificatos non deserit, nisi prius ab eis deferatur*, ita accipiendum est, ut Deus neminem deserat subtractione justitiæ, nisi prius deferatur ab homine per inobedientiam. Non ergo inde inferitur, non subtrahere quandoque iustis auxilium actuale & sufficiens. III. Quod profertur ex Augustino, Deum non præcipere impossibilia, sed admonere, ut faciamus quod possumus, petamus vero quod non possumus, traditur etiam a Jansenio lib. 3. de Grat. Chr. cap. 13. his verbis: *Præcepta homini justificato ad observandum non sunt impossibilia, eo quod jubendo Deus moneat petere quod non possis, & si exaudiat, adjuvet ut possis.* At gratia orationis non omnibus datur; Ergo neque omnes possunt divina præcepta complere.

Resp. ad 1. Apostolum neminem excipere; & Deum erga omnes justos fidelissimum omnibus promissa servare, quia priusquam deferatur, neminem deserit. Quod si illos tentari, & interdum cadere sinit, facit ut bonus Figulus, qui postquam testam confecit ex luto, imponit fornaci: sed nunquam ignem superaccendit, ut illam infringi necesse sit; quamquam ob luti vitium aliquando percrepat, & discinditur. Ita postquam ex massa damnationis justum fecit, ut fiat vas in honorem, igni tentationis exponit: sed facit cum tentatione proventum, nec patitur tentari supra id quod potest. Proinde si frangitur; aut vitium superbiæ est, aut malitia voluntatis, quæ ad malum seipsa sufficit. Legito Augustinum super Psalmum centesimum ac vicesimum. Ad II. hæc sit responsio: Justificatis non solum confertur auxilium ad remissionem peccatorum, sed etiam ut præcaveantur futura, juxta tertium Canonem Synodi Milevitanae. Atque ut Augustinus scribit de Nat. & Grat. cap. 26.

Sanat Deus non solum ut deleat quod peccavimus, sed ut præstet etiam ne peccemus. Quod S. Pater explicat eodem loco afferendo discrimen, quod intercedit inter medicum curantem corporis vulnera, & Mediatorem Dei & hominum Christum Jesum, qui justificando impium spiritualiter sanat ægrotum. Ille enim cum sanaverit hominem, jam de cetero sustentandum elementis, & alimentis corporalibus, ut eadem sanitas apto subsidio convalescat atque persistat, Deo dimittit. Iste autem cum ad perfectam sanitatem, hoc est, ad perfectam vitam, justitiamque perduxerit, non deserit, si non deferatur, ut pie semper, justeque vivatur. Additque e vestigio hanc rationem: Sicut enim oculus corporis etiam plenissime sanus, nisi candore lucis adjutus non potest cernere: sic homo etiam perfectissime justificatus, nisi aeterna luce justitiæ divinitus adjuvetur, recte non potest vivere. En Augustinum aperte docentem semel justificatum non deseriri a Deo subtractione auxilii, sine quo impossibile est ut recte vivat, nisi prius homo deferat ipsum Deum. Ad tertium dico Jansenium suis propriis verbis refelli. Ait enim, *Si exaudiat, adjuvat ut possis.* Ergo non habet potestatem ullam servandi mandata, qui destitutus est gratia efficaci orationis, qua & petat, & exaudiat. At justus, etsi non oret, potest orare, & licet non habeat efficacem gratiam, habet sufficientem. Nam quid est bona illa voluntas, animique conatus, nisi gratia? An gratia orationis detur omnibus, eaque necessaria sit, ut imputetur peccatum, nolo disceptare in præsentia. De iustis in damnata propositione Jansenii fit sermo: neque omnium hominum eandem esse rationem etiam ex hoc loco colligitur, quod cum Jansenius infideles quoque, & obsecratos complexus sit, tamen soli justi in Propositione damnata commemorantur: & Catholici plures denegant nonnullis auxilia sufficientia, quæ concordissime tenent justificatis adesse.

Ad secundum ordinem pertinent argumentationes proximæ. I. ipsis Augustini verbis de Grat. & lib. arb. cap. 16. *Ideo jubet aliqua, quæ non possumus, ut noverimus quod ab illa petere debeamus*, & ex productis superius ex cap. 43. de Natura & Gratia, demonstratur justos aliquando non habere gratiam, qua possint mandata adimplere. Non enim habent, quod orationibus debent petere:

re: Debent petere, ut possint: Ergo non possunt. II. Innumera sunt in Augustino loca positioni Jansenianæ simillima, ut in 1. Retract. cap. 22. *In potestate hominis est mutare in melius voluntatem, sed ea potestas nulla est nisi a Deo detur.* Dari autem hanc potestatem a Deo demonstrat ex verbis Scripturæ, *Preparatur voluntas a Domino, & Dedit potestatem filios Dei fieri*; quibus commendatur gratiæ efficacia. Ubi ergo non est gratia efficax, nulla erit boni potestas. Nec per Augustinum sufficit ut possimus parva illa voluntas, qua interdum iusti excitantur; quia potius de habentibus parvam illam voluntatem scribit laudato cap. 16. de Grat. & libero arbitrio, *Qui ergo vult facere Dei mandatum, & non potest, jam quidem habet voluntatem bonam, sed adhuc parvam, & invalidam: poterit autem cum magnam habuerit, & robustam.* Et tract. 34. in Joannem, *Conaris, inquit, ambulare, & non potes.* III. De Petro Apostolo, qui Christum negando excidit a iustitia, scribit Augustinus serm. 124. de Temp. *Sed quid est homo sine gratia Dei, nisi quod fuit Petrus cum negaret Christum, & nisi quod ait Propheta, Omnis caro fœnum?* Petrus ergo adhuc iustus caruit gratia, sine qua nihil poterat, idest efficaci: sine qua nihil boni fieri posse innumeris argumentis nititur ostendere Antonius Arnaldus P. 1. Dissertationis Quadripartitæ. Hoc Petri exemplo usus antea fuerat Jansenius cit. lib. 111. de Gratia Chr. cap. 13.

Resp. ad 1. in lib. de Grat. & lib. arb. cap. 16. Augustinum demonstrare adversus Pelagianos possibilitatem observandi divina præcepta non esse ex nobis: quod optime probat ex Orationibus, quibus a Deo petimus, *ut tantum velimus, quantum sufficit, ut volendo faciamus.* At iusti gratiam frequenter inspirantem voluntatem bonam habent: igitur & potestatem, quæ non est ex nobis, ut existimabant Pelagiani. At dices: Hæc voluntas parva est, & invalida, de qua ait Augustinus, *Qui vult facere Dei mandatum, & non potest, &c.* Hæc est altera objectio, cui respondeo duplicem esse potestatem, unam ab actu separatam, aliam cum actu conjunctam: illa dat posse, idest, constituit potentiam in actu primo ut possit exire in actum, ut est in homine virtus & facultas videndi, aut ambulandi: ista facit ut poten-

tia exeat in actum, ex: gr: ut videat, ut ambulet. Constat autem plura requiri ad actum ipsum, quam ad potentiam: unde ex ista nequit deduci usus, sive exercita potentiæ operatio. Hæc doctus Thomista Alvarez disp. 79. n. 2. & Cajetanus in 1. 2. q. 109. art. 10. Potentia autem separata ab actu alia est proxima, alia remota, alia remotissima: Proxima est, quæ ad operandum non eget nisi motione, qua determinetur ad actum, ut est potentia videndi in oculo sano & clara luce perfuso, etiamsi clausus teneatur aut averfus. Est autem potentia remota, quotiescumque expedite & immediate exerere actum non potest, aliquo remorante impedimento, ut oculus tenui luce illustratus, aut pes in via præcipiti & lubrica. Remotissima erit, si vix supersit naturalis facultas omni adjunctamento expoliata, ut oculus in tenebris, pes cum podagra. Hanc remotissimam potentiam Augustinus in unoquoque peccatore agnoscit, quia potest quisque esse sine peccato, dummodo ipsa natura Gratia Dei per Jesum Christum Dominum nostrum, vel sanetur quia vitiata est, vel quia sibi non sufficit adjuvetur, inquit de Nat. & Grat. cap. 52. Potentia remota est in eo, qui habet, ut diximus, voluntatem parvam. Proxima in illo, qui magnam habet & robustam, cum qua faciente Deo ut faciamus per inspirationem victricis delectationis, habetur etiam potestas, quæ conjungitur cum actu. Hanc solam veram esse potestatem censuit Jansenius, qui scripsit esse extra potestatem arbitrii actum oppositum, quotiescumque prævalet carnalis delectatio, & sub ista nullam esse potestatem iustitiæ, sed vinculum arbitrii, & necessitatem peccandi. Ex qua perversa doctrina quomodo fluant quinque famosæ propositiones vidimus priori capite. Itaque dicimus, in eo, qui habet voluntatem parvam & invalidam, esse potentiam proxime sufficientem ad orandum, & sufficientem remote ad observantiam præceptorum, quæ poterit proxime implere, dum per orationem obtinuerit magnam, & robustam voluntatem; quod ex ipsis verbis Augustini perspicuum est. At nego cum voluntate illa parva & invalida observandi præcepta stare horum impossibilitatem; quoniam contraria voluntas carnalis, quantumvis prævaleat, non constringit arbitrium vinculo necessitatis, sed relinquit in-

indifferentiam judicii, & potentiam ad op-
positum, ut dixi ubicumque differui de li-
bertate: ubi etiam explicavi, quomodo di-
catur ab Augustino aliquando impossibile,
quod perarduum est, & difficile, sive quod
caret potentia proxime sufficiente atque ex-
pedita, quam nunc declaravimus. Expediun-
tur dictis omnia, quæ Arnaldus memorata
dissertatione profert ad probandum, non ef-
se potestatem bonorum operum sine gratia
per se efficaci; nam ea si accipiantur de po-
tentia conjuncta cum actu, sive de ipsamet
operatione; vera sunt: si de potentia indis-
ferente ad agendum, aut de facultate ope-
randi, falsa penitus. Exemplum tamen Pe-
tri inscite nimis a Jansenio, & Arnaldo ad-
hibetur, ut demonstrent gratiam aliquando
deesse justo, & hunc deferri a Deo subtra-
ctione auxilii actualis, antequam Deus ab
eo deferatur. Probatur enim lapsu, & e-
xemplo Apostoli oppositum. Adest justis suf-
ficiens gratia ad orandum, cum habent no-
titiam præcepti, cupiunt illud implere, atque
propriam agnoscunt infirmitatem ex hujus
consideratione ad implorandum Omnipoten-
tis Dei adjutorium moventur. Igitur si pro-
prij arbitrii virtute elati existiment posse sei-
psis id implere, ponunt obicem gratiæ, un-
de habebant potentiam proximam ad oran-
dum: quoniam, ut Augustinus scribit lib. 3.
ad Bonifacium cap. 7. *ista implicati super-
bia ad gratiam non convertuntur juvantem.*
Videatur Norisius hoc demonstrans more suo,
solide scilicet, & erudite in Janseniani erro-
ris calumnia sublata cap. 3. §. 2. Atqui Pe-
trus, juxta Augustinum, de propriis viribus
præsumens posuit obicem illum gratiæ tri-
buenti potentiam proximam ad orandum.
Igitur non ipsum justificatum divina gratia
deferuit, sed ipse superbia implicatus, &
divini adjutorii necessitatem negando, illud
sibi abstulit. Probatur minor ex eodem
Serm. 124. de Tempore citato ab Ar-
naldo pag. 32. Causæ Arnaldinæ. Nam
verbis ab Arnaldo productis hæc sunt ad-
juncta: *Per solum enim liberum arbitrium,
non addito etiam Dei adjutorio, promiserat
se pro Domino moriturum.* Item in Psal-
mum 58. *Petrus præsumendo ignorabat, &
negando didicit quales vires haberet.* Et de
Grat. & lib. arb. cap. 17. *Putabat se posse,
quod se velle sentiebat;* idest, ut explicat
noster Desirant in Thesibus Lovanienibus

Berti Theol. Tom. III.

anni 1687. & liquet ex allatis contextibus,
*putabat se posse viribus naturæ, quod se vel-
le sentiebat viribus gratiæ.* Productus ab Ar-
naldo sermo 124. de Tempore spurius est,
& rejectus in Appendicem Tom. v. n. 79.
Sed cum S. P. habeat consimilia cap. 17.
de lib. arb. & Tract. 92. in Joannem, præ-
missum dedi responsum.

Tenent tertium ordinem quæ sequuntur.
I. Sensus Jansenii est explodere, & justis
denegare Gratiam Molinistice sufficientem,
illam scilicet, quæ cum actu conjuncta est
sola accedente cooperatione voluntatis. At
sensus hujusmodi rejicitur ab omnibus gra-
tiæ per se effectricis propugnatoribus. Igitur
perstringenda est horum omnium sententia,
aut a censoriis notis etiam Janseniana est im-
munis. II. In omnium Thomistarum opi-
nionem necessaria est, ut actu impleantur præ-
cepta, gratia physice prædeterminans. At
hæc sæpenumero justis subtrahitur. Ergo e-
tiam in Thomistica Schola deest aliquando
justis gratia, sine qua observantia divinarum
præceptorum est impossibilis. III. Validius
poterunt Jansenistæ se defendere sententiæ
nostræ præsidio. Quippe nos propugnamus
gratiæ gradualitatem; & contendimus illam
non esse efficacem, cui obsistit validior con-
cupiscentia. Atqui hæc eadem est doctrina
Jansenii, qui non ait absolute præcepta esse
justis impossibilia, sed esse impossibilia *se-
cundum præsentes, quas habent, vires*, hoc
est comparate ad majores gradus concupiscen-
tiæ. Igitur aut sententia nostra Augustiniana
non est, aut Augustiniana est sententia Jan-
senii.

Resp. ad 1. & a nobis, & a Thomistis
rejici gratiam Molinistice sufficientem; sed
non libra & animadversione Janseniana, qua-
si Pelagiana sit; quia tali gratiæ potest vo-
luntas resistere, aut quasi nullam Christi gra-
tiam habeat, qui non habet victricem de-
lectationem, qua vigente carnalis cupiditas
prævalere non possit. Sed dicimus Molini-
stas, imo & Catholicos omnes recte cum
gratia defendere potestatem reluctandi; etsi
per nos ad ponendum actum requiratur au-
xilium suapte natura efficax, cum quo per-
sistit potentia ad oppositum: quod Jansenius
negans damnatur merito a Theologis omni-
bus, sive Moliniani sint, sive Thomistæ,
sive Augustinenses. Ad 2. respondeo Tho-
mistas non defendere necessitatem gratiæ præ-

P p

de-

determinantis ut voluntas constituatur proxime potens *in actu primo*, sive ut compleatur, ut inquit, *in linea potentiae*, sed illam gratiam prædeterminantem requirunt ratione *actus secundi*, hoc est, ut voluntas reapse applicetur ad actum. Constat enim ex supradictis plus requiri ad actum, quam ad potentiam. Nego itaque deesse justis potentiam implendi præcepta, dum illis subtrahitur gratia efficax, per quam eadem præcepta actu adimplent. Ad tertium dico sententiam nostram toto cælo distare a sententia Jansenii; primo quia in victrici delectatione non constituimus gratiam sufficientem, quæ dat posse, sed gratiam efficacem, quæ inspirat voluntatem magnam & robustam, & facit ut faciamus: gratiam autem illam sufficientem ab operatione sejunctam agnoscimus etiam in voluntate parva & invalida. Deinde negamus cum delectatione victrici non consistere indifferentiam judicii & potentiam ad oppositum, ideoque premente quacunque cupiditate, sive vigente quacunque sancta delectatione tam bonum quam malum est in nostra libera potestate. Quæ cum in pluribus locis sint demonstrata, habent etiam ex hoc volumine confirmationem, de H. P. cap. viii. Thesi 4. & cap. xi. ad 1. ob. Item de H. Calv. cap. 2. & 3. & hac etiam differt. cap. 1.

Postremo loco non promereri Jansenianum assertum tam acerbam censuram, probant hoc argumento. Discutiunt Theologi, quomodo accipienda sit illa Tridentini definitio, *Deus impossibilia non jubet*, neque omnes conveniunt. Molinistæ ita illam accipiunt, ut velint præcepta possibile esse, quoniam adest singulis gratia sufficiens, quam voluntas pro suo lubitu flectit ad actum. Thomistæ exponunt de illa possibilitate, quæ necessitatem non excludat uberioris auxilii. Sed auctore Bellarmino, Estio, aliisque viris gravissimis Concilium opponitur errori Lutheranorum & Calvinistarum, qui omnibus justis, etiam dum spiritu Dei aguntur, arbitrabantur impossibilia mandata Dei, quod concupiscentiæ labes singula justorum opera inficiat. Id profecto nunquam docuit Jansenius; nam si justis conferatur gratia concupiscentiæ debellatrix, & præcepta observant, & bona illorum opera concupiscentiæ vitio non corrumpuntur. Quomodo ergo propositio Jansenii hac notatione proscribitur, ana-

themate damnata?

Resp. 1. quod etiam si positio Jansenii non fuisset *anathemate damnata* a Synodo Tridentina; fuisset tamen a Pio V. in articulo 54. Michaelis Baji. Deinde respondeo, utique sensum Jansenii non esse undequaque Calvinianum. Conveniunt tamen in hoc, quod liberum arbitrium sub dominatu concupiscentiæ non possit implere mandata, & motum atque excitatum a gratia non possit dissentiri, si velit. Hinc fluere quinque propositiones Jansenii liquet ex dictis: illa autem duo errorum principia, in quibus utrique conveniunt, damnata esse a Tridentino, constat e sess. vi. can. 3. 6. & 18. itaque Tridentina Synodus in Lutero, & Calvino hæresim quoque Jansenianam confixit.

PROPOSITIO II. Jansenius etiam asseruit interiori gratiæ in statu naturæ lapsæ nunquam resisti: cum apertissime contrarium tradiderit Augustinus.

THESIS JANSENIANA.

Jansenius lib. 11. cap. 4. postquam plura differuit de discrimine inter adjutorium *sine quo*, & adjutorium *quo*; & de illo scripsit, quod si daretur in hoc statu, *vel nihil omnino conferret, vel pro adjumento afferret perniciem*; hæc insuper de adjutorio *quo* scribit; *Secundi generis adjutorium fecit influere facultatem suapte efficacia, nec facultas ipsius libero arbitratui subjacet: & Gratia sana voluntatis in ejus libero relinquebatur arbitrio, ut eam si vellet desereret, aut si vellet uteretur: gratia vero lapsa agroteque voluntatis nullo modo in ejus relinquitur arbitrio, ut eam deserat, & arripiat si voluerit*. Excludit igitur Jansenius a statu naturæ lapsæ omnem gratiam sufficientem, simulque docet medicinali nullo modo posse arbitrium obistere. Atque id expressius tradit eodem libro cap. 24. scribens: *Gratiam Dei Augustinus ita victricem statuit supra voluntatis arbitrium, ut non raro dicat hominem operanti Deo per gratiam non posse resistere*. Proximo cap. 25. ait, *Nulla omnino medicinalis Christi gratia effectui suo caret*. Libro denique iv. cap. 7. *Naturali ordine, inquit, ex delectatione dilectio, ex dilectione operatio consequitur*. Ex quibus sequitur directe secunda positio Jansenii. Enim vero adjutorio *quo*, sive gratiæ per se efficaci nunquam resisti-

sistitur. Atqui per Jansenium in statu naturæ lapsæ nulla datur interior gratia, nisi suapte natura efficax. Igitur per Jansenium interiori gratiæ in statu naturæ lapsæ nunquam resistitur.

ANTITHESIS AUGUSTINIANA.

At Augustinus tradita in libro de Corrupt. & Grat. cap. xi. celeberrima auxiliorum distinctione, inquit: *Nunc autem, quibus deest tale adjutorium (idest, sine quo) jam poena peccati est; quibus autem datur, secundum gratiam datur, non secundum debitum: & tanto amplius datur per Jesum Christum Dominum nostrum, quibus id dare Deo placuit; ut non solum adsit sine quo permanere non possumus, etiamsi velimus, verum etiam tantum, ac tale, ut velimus.* In priori parte, (inquit Cardinalis Norisius in Calumnia sublata cap. 3. §. 1.) describi auxilium sine quo non, sive pure sufficiens, omnibus est manifestum. Atqui S. P. Augustinus asserit hoc adjutorium aliquibus in hoc statu misericorditer dari, aliquibus denegari in poenam; ac præterea nunc homines adjuvari per amplius adjutorium, quod facit etiam ut velimus. Ergo Augustinus agnoscit in hoc statu non solum adjutorium quo, sed etiam adjutorium sine quo non, sive pure sufficiens. Præterea voluntas parva & invalida, sive motus inefficacis gratiæ, quibus non movemur tam valide ut exequamur præcepta, proculdubio non sunt adjutorium quo, idest, amplior illa & efficax gratia, qua, ut ibidem loquitur Augustinus, fit ut homo velit, & tantum velit, tantoque ardore diligat, ut carnis voluntatem contraria concupiscentem voluntate spiritus vincat. At certissime S. Pater in hoc infirmitatis statu admittit hujusmodi voluntatem parvam, & invalidam, ac motus inefficacis gratiæ, quibus non ita movemur, ut ardore caritatis vincamus voluntatem carnis concupiscentialiter resistentem. Ergo S. Pater certo agnoscit in hoc statu auxilium aliquod distinctum ab adjutorio quo, & a gratia per se efficaci. Minorem vero probo, quoniam S. Pater parvam illam & invalidam voluntatem expertus est initio Conversionis suæ in seipso, ut evincunt testimonia allata superius de H. P. cap. viii. thesi iiii. Agnovit & in Petro, de quo cap. 17. de Gratia & lib. arb. ait: *Ipsam cari-*

tatem Apostolus Petrus nondum habuit, quando timore Dominum ter negavit. Et tamen quamvis parva, & imperfecta non deerat, quando dicebat Domino, Animam meam pro te ponam. Atque ibidem voluntatem ipsam adhuc invalidam docet adesse singulis, qui volunt observare præcepta, sed nondum magnam caritatem inflammantur, scribens, Qui ergo vult facere Dei mandatum, & non potest, jam quidem habet voluntatem bonam, sed adhuc parvam, & invalidam. Sed de his plura memorato capite viii. Sunt præterea in libris Augustini complura, quibus ait nos interiori gratiæ interdum resistere, ut in Psalm. 124. n. 2. Cor eorum congelascit adversus Deum, & fit durum adversus imbrem gratiæ ipsius, ne fructum ferat. De peccatorum meritis lib. 1. cap. 39. dum de puero baptizato, & de concupiscentia, quæ remanet ad agonem, ait: Si post baptismum vixerit, & ad ætatem capacem præcepti pervenire potuerit, ibi habet cum qua pugnet, eamque adjuvante Deo superet, si non in vacuum gratiam ejus susceperit, si reprobatus esse noluerit. Et ne plura exscribam, Hom. inter L. duodecima ita peccantem compellat: Cum per Dei adjutorium in potestate tua sit utrum consentias diabolo; quare non magis Deo, quam ipsi obtemperare deliberas? Multi ergo adversus gratiæ imbrem durescunt, in vacuum gratiam recipiunt, & cum possint per gratiam servire Deo, Diabolo obediunt: ideoque interiori gratiæ resistunt.

ÆQUITAS CENSURÆ.

De hac secunda positione Jansenii pronuntiavit summus Pontifex Innocentius: *Hæreticam declaramus, & uti talem damnamus.* Et quidem jure optimo. Nam Matth. xi. v. 21. habemus, habitatores Corozaim & Betsaidæ Christi Domini miraculis & prædicationi non credidisse, & consequenter non obtemperasse vocanti. De quibus Augustinus de dono Persev. cap. 14. scribit quod poterant credere, unde non erant interiori gratia penitus destituti; at non credidisse, quia Deus induratis cor lapideum noluit auferre, idest, ob cordis obdurationem non habuerunt gratiam per se efficacem. Similiter Stephanus Act. vii. v. 51. obstinationem Judæorum redarguens, inquit: *Vos semper Spiritui Sancto resistitis: quæ verba accipienda esse etiam*

de interno Spiritus Sancti adjumento definit Concilium Senonense celebratum adversus Lutheranos an. 1528. P. 1. cap. 15. A Concilio pariter Tridentino definitum est, non solum quod liberum arbitrium divina gratia motum & excitatum possit dissentire, si velit; verum etiam quod justii possunt divina implere mandata, quæ tamen sæpe transgrediuntur, ut liquet ex præcedenti propositione. Sacris ergo literis, & Conciliorum decretis opponitur Thesis Janseniana; ideoque juste ac legitime de illa inquit Romanus Pontifex, *Hæreticam declaramus, & uti talem damnamus.*

AD EA, QUÆ OBJICIUNT JANSENIANI.

Nullam in hoc statu dari gratiam sufficientem, cui liberum resistat arbitrium, student evincere adversarii argumentis ab auctoritate divinæ scripturæ, Augustini contra Pelagianos disputationibus, & ab ipsa ratione depromptis. Ex Scripturis objiciunt I. Quod divinæ voluntatis proposito nullus resistit, ut habetur in Psalmo 113. v. 3. *Deus noster in cælo, omnia quæcunque voluit, fecit;* & in Epist. ad Rom. ix. 19. *Voluntati ejus quis resistit?* Igitur semper Deus per suam gratiam quicquid vult operatur, eique nemo resistit. III. Ut cap. ix. de H. P. demonstratum est, Sacræ Scripturæ nobis gratiam describunt tantummodo efficacem, ut Ezech. cap. xxxvi. v. 26., ad Rom. ix. 16., in 1. ad Corinth. cap. 4. v. 7., atque in aliis locis, quæ ibidem expendimus.

Ex Augustino autem urgent 1. notissimum. discrimen inter gratiam collatam Adamo, & illam qua indiget homo lapsus in lucta concupiscentiæ. De qua rum prima docet S. Pater quod dabat *posse*, de altera quod etiam dat *velle*. Hæc pariter sunt laudato cap. ix. aliisque in locis comprobata ex libro de Corrept. & Grat. ad Valentinum. Igitur per Augustinum in hoc statu locum duntaxat habet adjutorium *quo*, sive gratia efficax, quæ nunquam ab effectu disiungitur. Præterea opponunt, quæ ad probandam gratiam efficacem ex S. Patre memorato cap. delibavimus, veluti cum scribit de Præd. SS. cap. 8. *A nullo duro corde respuitur.* Et de Gratia & lib. arb. cap. 16. *Ille facit ut velimus, præbendo vires efficacissimas voluntati.*

Similia docent Prosper, Fulgentius, & ceteri Patres, maxime qui floruerunt post exortam hæresim Pelagianam, ut vidimus eodem capite.

Quæ ex ratione depromunt, omnia ad duo capita reducuntur. Primo: Si in hoc statu admittenda sit gratia sufficiens, & talis, cui voluntas resistat, id foret, quoniam hæc gratia dat *posse*. At hoc falsum est; quandoquidem ut voluntas possit exire in actum, necessaria est gratia ab intrinseco efficax. Igitur gratia sufficiens ab efficaci distincta in hoc infirmitatis statu non datur. Deinde alia est notio sufficientis gratiæ apud Molinianos, alia apud Thomistas. Illi propugnant gratiam sufficientem, versatilem & ab arbitrio pendulam, quæ redditur efficax a voluntatis consensu absque uberiori auxilio: & videtur hæc notio sufficientis gratiæ propria & vera; nam quisquis habet quod sufficit, nullo alio indiget adminiculo. Thomistæ defendunt gratiam sufficientem, quæ dat *posse*, sed nunquam exit in actum, nisi accedat efficacis gratiæ adjutorium: atque hæc notio gratiæ sufficientis videtur impropria, quoniam illud non est revera sufficiens, quod non complectitur quicquid requiritur, sicut ponatur actus. Quid igitur? Jansenistæ negant gratiam sufficientem Molinistico sensu, nec possunt hac de causa reprehendi, eo quod hanc gratiam negent omnes Thomistæ. Rursus Jansenistæ admittunt gratiam quæ producit parvam & invalidam voluntatem, respectu cujus voluntatis est efficax, & negant illam gratiam sufficere ad observanda præcepta, quia ad hoc necessaria est alia gratia tribuens voluntatem magnam, atque robustam, & consentientes habent Medistas asserentes non esse illud auxilium sufficiens, si aliud necessarium sit ad operis complementum. Nihil ergo peccant Jansenii asseclæ, dum negant gratiam sufficientem: sed cum Medistis docent gratiam sufficientem sensu Thomistico non esse revera sufficientem; & cum Thomistis negant dari gratiam sufficientem juxta notionem Medistarum. De qua argumentatione plura Blasius Paschalis in prioribus Epistolis Provincialibus editis sub ficto nomine Ludovici Montalti.

Ad argumenta ex Scripturis, & ex Augustino petita, respondere possumus uno verbo, iis probari gratiam efficacem, sed non excludi sufficientem, aliis cum divinarum lite-

rarum, tum Augustini testimoniis evidentissime comprobata. Si enim dixisset Jansenius gratia interiori efficaci non resisti, nihil a fide, vel a castigatori Theologia dixisset extraneum: totque haberet suae assertionis patronos, quot SS. Augustini & Thomae numerantur Sectatores, inquit Franciscus Vanraet Tom. 2. Veritatis in medio posita pag. 59. Ad singula specialiter respondent Thomistae distinguendo in Deo duplicem voluntatem, antecedentem, conditionatam, omnesque homines respicientem generaliter; & voluntatem consequentem, specialem atque absolutam. Juxta quam distinctionem, dicunt non resisti quidem huic voluntati, resisti tamen priori: & sufficientem esse gratiam, quae a prima illa voluntate descendit, efficacem vero, quae confertur voluntate postrema. Explicavimus horum Theologorum Doctrinam cap. 1. lib. v. Placuit nobis duplicem illam voluntatem explicare ratione effectuum, sive connotatorum; & diximus semper voluntatem Dei esse efficacem respectu alicujus effectus, ut Deus voluit efficaciter salutem & Redemptionem omnium, quantum ad impositionem ordinis, sive institutionem status, in quo omnes possent salvari, oblato pro omnibus ac singulis pretio redemptionis, institutis Sacramentis, ac praeparatis collatisque non ponentibus obicem amplissimis gratiarum muneribus. At non semper voluntas Dei est efficax comparate ad effectum ulteriorem, ad quem necessarium est amplius adjutorium ob malitiam & infirmitatem humanam: atque hoc pacto Deum efficaciter nolle reproborum salutem, quantum ad executionem ordinis, idest quantum ad actualem gloriae consecutionem. Ex quibus inferitur, omnem Dei voluntatem ac similiter omnem gratiam efficacem esse comparate ad aliquem effectum, at talem non esse respectu operationis, quam impedit nostra prava voluntas. Neque id negant Thomistae, qui docent omne auxilium sufficiens comparatione alicujus actus esse, efficax respectu alterius, ut vidimus de H. P. cap. viii. ad 4. ob. Gratia ergo inspirans voluntatem parvam & invalidam respectu hujus voluntatis est efficax, quoniam actu hanc voluntatem inspirat; respectu operationis liberæ, ve: gr: conversionis, & adimpletionis præcepti, est sufficiens tantummodo, & redditur efficax dum impetratur a Domino vo-

luntas magna & robusta. In sententia quoque Congruistarum, aliorumque omnium constituentium naturam gratiae in actu indeliberato intellectus & voluntatis (quem actum non valeo percipere quid sit, si non est sancta illuminatio & sancta inspiratio) omnis gratia comparate ad notitiam piamque affectionem illam indeliberatam efficax dicenda est; licet sæpe sæpius sit inefficax in ordine ad operationem, reluctante ac resistente libero arbitrio. Jam satis, ut arbitror, rem declaravi. Expedita est ergo responsio, omnem voluntatem Dei, & omnem gratiam esse efficacem in ordine ad effectum proximum & immediatum, ve: gr: ad inspirationem sanctae dilectionis; non in ordine ad effectum, quem, dum inspiratur sancta delectatio, liberum arbitrium vult, sed non vult semper ea caritate, & voluntate robusta, quae facit, ut faciamus. Atque ita verum est quicquid de divina voluntate tradunt Scripturae; verum quicquid de Gratia aut parva, aut magna, scribit Augustinus: falsissimum autem quod tenet Jansenius affirmans naturali ordine consequi ex dilectione semper operationem aliquam cum libertate, quae per Jansenium sufficit ad meritum, conjunctam, & nunquam interiori gratiae resisti.

Exiguus restat scrupulus circa traditum ab Augustino auxiliorum discrimen. Jam diximus supra cum Norisio, S. Patrem Augustinum admittere quidem in hoc infirmitatis statu amplius adjutorium, sed non denegare adjutorium *sine quo non*. Addo adjutorium istud collatum Adæ & dari in hoc statu, & non dari. Datur, quia datur gratia sufficiens non conjuncta cum actu, & adjutorium *sine quo non* erat gratia sufficiens cum actu pariter non conjuncta. Non datur, quia non datur gratia sufficiens sensu Moliniano, cujus ope voluntas actu bene agat sine uberiori auxilio; & adjutorium illud Adami erat ipsa gratia sufficiens Molinistice, pensilis a flexu arbitrii, quemadmodum præmonui de H. P. cap. viii.

Prima ratio Jansenistarum convellitur distinguendo minorem. Gratia sufficiens non dat *posse* conjunctum cum actu, & proxime completum & expeditum, concedo. Non dat *posse* ab actu sejunctum & incompletum, nego. Vide quae dixi ad 1. propositionem Jansenii in solutione argumentorum 2. classis. Addendum unum est, ne Thomistae, qui docent per gratiam sufficientem constitui po-

rentiam proxime & complete potentem producere effectum, verborum meorum sensum respuant, me cum Norisio cap. 4. Calumniæ sublatae & cum Theologis probatissimis ibidem enumeratis appellare potentiam proxime expeditam illam, quæ ut ponat actum, gratiam uberiores non postulat, qualem habuit Adam cum adiutorio *sine quo*, & habet homo infirmus cum adiutorio *quo*, sive cum gratia efficaci etiam a Sanctis imploranda, juxta canonem X. Synodi Arausicanæ. Quamobrem etiam renati ac Sancti, cum gratiam & adiutorium petere debeant, *ut in bono possint opere perdurare*; etsi gratiam habeant sufficientem, non habent semper proximam perseverandi potentiam. Atque hoc docet Augustinus dicens, *Qui vult facere mandatum, & non potest, jam quidem habet voluntatem bonam, sed adhuc parvam & invalidam, poterit autem cum magnam habuerit, & robustam*. Igitur per Augustinum cum sola gratia sufficiente non potest mandata facere, qui caritatem non habet magnam atque vehementem: idest non potest proxime, complete, expedite; poterit vero cum impetraverit gratiam uberiores, congruam, & efficacem. Invaluit in Scholis nostris illa distinctio: potentia alia est expedita ab omni impedimento *impotentia*, alia est expedita ab omni impedimento *volentia*; prima est cum gratia sufficiente, altera cum efficaci. Utere, si lubet, hac distinctione: non aliud dices barbarizans, quam plane, & latine Norisius tuus.

Nunc vero ad argumentum Blasii Paschalis, qui belle confundit quæstionem Grammaticalem cum Theologica exhibens in Epistola exercitationem quamdam ludicram, & joculari. Aliud est verbo contendere, aliud dogmate. Dogma Jansenii est sub delectatione victrici tale vinculum injectum esse voluntati, ut necessitate flectatur, nec actus oppositus in ejus sit potestate. Ergo per Jansenium sub gratia parva, premente perversa cupiditate, non est potentia recte operandi; & sub gratia magna & robusta non stat potestas peccandi, & necessitate alligati illud tantum facere possumus, quod magis delectat ita, ut alternantibus delectationibus, nec una alteram superante, necessario inefficacibus desideriis hæreat animus. Agnoscis, Janseniane, sermonem domesticum. Dicas, te amabo, audis talia proferentem Medistam? Is adversum te clamat, liberum ar-

bitrium nunquam deperdere potentiam relucendi, sed per sufficientem gratiam esse in æquilibrio virium, ut agere possit utrumlibet. Negat tale æquilibrium Thomista, & me quidem judice, optime, quia ad actum gratiam exigit efficacem; in sola autem gratia sufficiente docet consistere veram, & in actu primo expeditam potentiam recte operandi, quemadmodum sub gratia efficaci defendit cum determinatione actus persistere indifferentiam potentia. Num in hac sententia dici debeat humana voluntas sine efficaci adiutorio potens completa potentia, an incompleta, verborum lis est: & completam illi dicunt *in actu primo, & in linea potentia*; incompletam *in linea operationis, & in actu secundo*. Mitte logomachiam. Sententiæ Molinianorum ac Thomistarum conveniunt in admittenda gratia, cui voluntas resistit. Talis non est gratia parva Jansenii; quoniam hæc suum habet effectum non solum indeliberatum & necessarium, qualis est in nostra sententia mentis illustratio, & pia voluntatis affectio; sed etiam effectum perfecte liberum, quia in sensu Jansenii, ubi est voluntas, ibi est libertas. Merito ergo expeditur gratia parva Jansenii, & rejicitur illius dogma concordii Catholicorum omnium refutatione.

De quæstione Grammaticali, idest, an Gratia sufficiens, Thomistico sensu, sit vere, & proprie sufficiens non opus est definite sententiam dicere. Ego sane malletm appellare *inefficacem*, eo quod non inspiret voluntatem illam robustam, quæ inspiratur ab efficaci. Idcirco habui frequentius in consuetudine sermonis vocabulum istud, quam *sufficiens*: quod tamen in sensu Thomistico probo maxime, ut explicavi in cap. 8. H. P. At num inspecta significatione vocabuli, Gratia illa Thomistarum notione sufficiens vere sit talis, Scholastici non consentiunt. Negant talem esse Medistæ omnes, & cum illis Honoratus Tournely P. 2. de Grat. q. vii. art. 4. Concl. 3., quia ea gratia insufficientis censenda est, quæ non complectitur totum id quod requiritur, ut actus ponatur, vel saltem ut impetretur auxilium ad ponendum actum necessarium. Videtur consentire Norisius, qui, ut dictum est modo, negat dari sine adiutorio efficaci potentiam proxime expeditam ad perseverandum in accepta iustitia. Solam gratiam efficacem esse proxime sufficientem defendit Cumel Tom. 3. disp. 5. sect. 1.

sect. 1. Cardinalis Brancatus de Laurea Opusc. 3. de Gratia cap. 4. Franc. Macedo in Scrinio cap. viii. & in Cortina pag. 31. Ex nostris Basilius Poncius I. P. Relect. de Grat. cap. 17. Joannes Schuveitzerus dissert. 3. de Præd. dub. 6. & Petrus Clenaerts de Grat. efficaci cap. 6. §. 3. not. 7. Consentunt Theologi Lovanienses in Justific. cap. x. 1. n. 177. Horum, aliorumque sensus est, Gratiam inefficacem non esse revera sufficientem, si gratia sufficiens accipiatur *grammaticaliter*, quatenus cum illa potest poni actus absque gratia, quam propugnant Molinistæ, si in præsentī statu daretur, & sufficeret naturæ infirmæ adiutorium collatum Adæ innocenti.

Alia ex parte non desunt Thomistis rationes atque exempla ad probandum gratiam inefficacem appellandam esse vere ac proprie sufficientem. Primo docent plura necessaria esse ad actum, quam ad potentiam; quod verissimum est, probatumque a nobis superiori propositione eodem exemplo apud Thomistas frequentissimo oculi, qui potest videre, etiamsi, ut actu videat, necessaria sit lux. Verum posse oculum cernere, nisi præbeatur luminis adiutorium, negat Augustinus lib. de Gestis Pelagii cap. 3. De natura & gratia cap. 26. De pecc. meritis c. 5. libri 2. Epist. 106. nunc 186. Sed Thomistæ reponent, loqui Augustinum de potentia conjuncta cum actu. Dicent insuper, recte appellari sufficiens in uno genere, quamquam alia in alio genere sint necessaria. Quod commonstrabunt facile in omni genere causarum, cum erudito Thomista Francisco Sylvio in 1. 2. q. 3. art. 3. & Aurelio nostro Piette Lovaniensi Tom. 3. cap. 2. q. 2. Afferent exemplum ex Angelico Præceptore 3. p. q. 61. art. 1. ubi pertrahens de necessitate Sacramentorum, cum 3. loco objecisset: *Posita causa sufficienti nihil aliud videtur necessarium ad effectum: Sed passio Christi est sufficiens causa nostræ salutis: Non ergo requiruntur Sacramenta ad salutem humanam; ita difficultatem solvit; Ad tertium dicendum, quod passio Christi est sufficiens causa humanæ salutis; nec propter hoc sequitur, quod Sacramentum non sint necessaria ad humanam salutem: quia operantur in virtute passionis Christi, & passio Christi quodammodo applicatur hominibus per Sacramenta. Ita sufficiens est gra-*

tia quælibet, quantumvis minima, licet requiratur gratia prædeterminans, ut ad actum reapse applicetur. Accedit comparatio naturalium omnium potentiarum, quæ completæ dicuntur singulæ in suo genere, quamquam actu non operentur, nisi prima causa movente. Itaque pro libito gratiam, quæ opponitur efficaci, dicito aut inefficacem, aut sufficientem; mea enim non refert, utrum horum dixeris: dummodo fatearis contra Jansenium interiorem aliquam gratiam, cui etiam in statu naturæ lapsæ resistitur.

PROPOSITIO III. Jansenius protulit & enunciationem illam hæreticam: *Ad merendum & demerendum in statu naturæ lapsæ non requiritur in homine libertas a necessitate, sed sufficit libertas a coactione. In qua assertionē opponitur Augustino.*

THESIS JANSENIANA.

Enunciassē hæc Jansenium probatur I. quia in sola immunitate a coactione contendisitam esse perfectissimam libertatem, scribens lib. vi. de Grat. Ch. cap. 6. *Duplex necessitas Augustino: coactionis; & simplex, seu voluntaria: illa, non hæc repugnat libertati.* Et lib. 7. cap. 19. *Nulla necessitas actibus voluntatis liberis formidanda est, sed sola vis, coactio, & necessitas violentiæ.* II. quia libertatem, per quam homines viatores aut sub victrici delectatione merentur, aut sub dominatu concupiscentiæ delinquant, lib. 6. de Grat. Ch. cap. 7. comparat libertati Dei, qua peccare, injustus esse, & seipsum negare non potest: & cap. proximo æquiparat voluntati Beatorum, qui Deum amant, sublatam omni indifferentia & contrarietatis, & contradictionis. Afferit & 9. cap. exemplum arbitrii Christi, qui promeruit, etsi in eo *indifferentia ad non peccandum non remanserit.* III. Fluit hæc tertia positio sponte sua ex Jansenii principiis. Nam, ut constat ex dictis, nullum peccatum fit ab hominibus, quin voluntas, quadam delectatione prius titillante, & pruritante, provocetur, ac pariformiter recte non operatur voluntas, nisi sancta delectatio superet pugnantem concupiscentiam. Conflictus est inter utramque delectationem, qui sopiri non potest, nisi altera alteram superaverit, adeo, ut urgente delectatione carnali, impossibile sit, ut virtutis & honestatis consideratio prævaleat: & simi-

similiter, dominante sola suavitate spiritus ardentissime voluntas Deam ita immobiliter diligit, ut peccare non possit. Hæc Jansenius lib. iv. de Grat. Ch. cap. 9. Ergo per Jansenium quisquis meretur, necessario abripitur a superiori sancta delectatione; qui vero peccat, necessitate succumbit sub premente cupiditate, & tam meritum quam demeritum nulla alia ratione dicitur liberum, nisi quia est voluntarium.

ANTITHESIS AUGUSTINIANA.

At magnus Augustinus, quamquam fateatur, tanto esse ad quacumque mala perferenda quemque iniquorum duriorem, quanto in eo major est cupiditas mundi; & quemque justorum tanto esse ad quacumque mala perferenda fortiores, quanto in eo est major caritas Dei, De Patient. cap. 17. Quamquam docet in hoc statu, in quo caro concupisci adversus spiritum, in tali certamine laborantes ac periclitantes indigere gratia, quæ carnis voluntatem contraria concupiscentem voluntate spiritus vincat, de corrept. & grat. cap. xi. Quamquam in voluntate, prout naturali instinctu fertur in finem, agnoscit, congenitam libertatem immutabilis voluntatis, lib. vi. Op. Imp. n. 11.; nihilo tamen minus liberum arbitrium, cujus proprietas est mediorum electio, negat liberum habere motum, nisi potestatem habeat motum suum cohibendi; lib. 3. de lib. arb. cap. 3. negat esse peccatum, unde non est liberum abstinere; negat hominem, quandiu corruptibili corpore rationalis anima detinetur, non posse resistere gratiæ; de nat. & grat. cap. 67. Ergo docet Augustinus non posse cum necessitate permanere libertatem arbitrii; non motum culpabilem, non proprie acceptum peccatum, non meritum spectans ad mediorum electionem, non demeritum, non opus aliquod dignum retributione, vel poena. Sed de his plura cap. 2. & 3. præcedentis dissert. de H. Luthero-Calviniana.

ÆQUITAS CENSURÆ.

Tertia Jansenii propositio eadem cum præcedenti censoria animadversione damnata est. Et quidem merito. Positio enim Jansenii cohæret articulis 39. & 56. Baji: & propositionibus Lutheri & Calvinii anathemate

damnatis a Tridentino sess. vi. canone 4. & 6.; ut constat ex citata dissertatione: in qua etiam Hæreticorum, Novatorumque quælibet argumenta diluimus.

PROPOSITIO IV. In hoc etiam absurdum Jansenius prolapsus est, ut scripserit, Semipelagianos admisisse prævenientis gratiæ interioris necessitatem ad singulos actus, etiam ad initium fidei, & in hoc fuisse hæreticos, quod vellent eam gratiam talem esse, cui posset humana voluntas obistere, vel obtemperare. Quod est plane falsum, & a doctrina S. P. Augustini alienum.

THESIS JANSENIANA.

Hanc propositionem esse Jansenii legitimam & genuinam puto nullum Jansenistarum negaturum, modo legerit quæ habentur lib. viii. de H. P. cap. 6., ubi Jansenius inquit: Massiliensium opinionibus, & Augustini doctrina quam diligentissime ponderata, certum & indubitatum esse debere sentio, quod Massilienses præter prædicationem atque naturam, veram etiam & internam & actua-lem gratiam ad ipsam etiam fidem, quem humane voluntatis ac libertatis adscribunt viribus, necessariam esse fateantur. En primum quartæ propositionis membrum. Audias alterum: In hoc ergo proprie Massiliensium error situs est, quod aliquid primæ libertatis reliquum putant, quo sicut Adam si voluisset, poterat perseveranter operari bonum, ita lapsus homo saltem credere posset, si vellet, neuter tamen absque interioris gratiæ adjutorio, cujus usus & abusus relictus esset in uniuscujusque arbitrio & potestate. Et de grat. Chr. cap. 12. lib. 2. appellat Semipelagianos gratiæ medicinalis destructores, liberi arbitrii præsumptores, meritaque censure severitate damnati; quoniam admittebant libentissime adjutorium Dei, quo possent credere & orare, si vellent, ita ut & adjutorium, & ipsum velle & nolle in eorum libero, quemadmodum hominis primi, relinqueretur arbitrio. Atque hæc scribere, ut singula convenirent, necessum erat novo Dogmatistæ non admittenti gratiam medicinalem, nisi victricem, cui humana voluntas indeclinabili obtemperet necessitate.

ANTITHESIS AUGUSTINIANA.

Gratia interior, quam adversus Pelagianos propugnavit Augustinus, & proficitur Ecclesia, non est solum liberum arbitrium, sive gratia legis & doctrinae tantummodo mentem collustrantis, sed illuminatio tangens cor hominis, & faciens ut innotescat quod latebat, & suave fiat quod non delectabat. Hæc major propositio est Augustini lib. 2. de Peccat. meritis cap. 17. aliisque in locis productis de H. P. cap. VIII. Hanc Gratiam ad initium Fidei Semipelagiani minime necessariam esse putarunt, auctore ipso Augustino de Prædest. SS. cap. 3. in Ep. 227. ad Vitalem nu. 9. & alibi, prout ostendimus de H. Semip. c. ultimo. Ergo juxta Augustinum Semipelagiani non admiserunt necessitatem interioris gratiæ ad singulos actus, etiam ad initium fidei. Quod vero Massiliensium error situs non fuerit in hoc, quod homo lapsus possit cum adiutorio gratiæ credere, esset tamen in potestate arbitrii non credere, tam falsum est, quam est falsum non pertinere ad liberum arbitrium potestatem agendi vel non agendi, & libertatem a necessitate. Istud vero per Augustinum est falsissimum, quomodo vidimus disputantes de libertate in præcedenti velitatione. Igitur per Augustinum falsum est in hoc errasse Massilienses, quod vellent initium fidei esse a gratia, cui posset liberum arbitrium vel obistere, vel obtemperare.

ÆQUITAS CENSURÆ.

Damnata est hæc propositio tamquam falsa, & hæretica. Falsa est, si Semipelagiani ad fidei initia non admiserunt interiorem Gratiam adjuvantem voluntatem per subministrationem Spiritus Sancti. Hæretica est autem, si reluctandi gratiæ agnoscere potestatem sit dogma fidei, non error Massiliensium. At demonstratum est, Semipelagianos illam interiorem gratiam non admisisse: posse vero liberum arbitrium dissentire gratiæ excitanti ac moventi, non error est, sed definitio fidei expressa IV. Canone Sess. VI. a Synodo Tridentina. Igitur quarta Jansenii propositio summa æquitate declarata & damnata est tamquam falsa, & hæretica. Si autem moveris argumentationibus contrariis potest Bertii Theol. Tom. III.

scitis cap. v. de H. Semipelagianorum ad subscribendum illorum opinioni, qui tenent Semipelagianos ad initium fidei non denegasse auxilium indifferens & versatile; stat adhuc æquitas Pontificiæ Censuræ, sive dixeris cum Gonet, inter Semipelagianos fuisse aliquos, qui nullam gratiam, aliquos vero, qui gratiam pedisequam ad primordia fidei faterentur, atque ita propositionem Jansenii universaliter esse falsam: sive potius, completam hanc esse; & censuræ notam inultam postremæ parti, scilicet, *Et in hoc erant hæretici &c.*, nulla notatione illata priori propositionis membro, in quo comprehenditur quæstio facti in utramque sententiam apud Theologos distracta; & in qua supervacuum foret stilo luxuriam disputationis ostentare.

PROPOSITIO V. Janseniana est, refuta ab Augustino, debitæque censuris compressa atque illisa insequens enunciatio: *Semipelagianum est dicere, Christum pro omnibus omnino hominibus mortuum esse, aut sanguinem fudisse.*

THESIS JANSENIANA.

Scriptit Jansenius lib. III. de Grat. Chr. cap. 21. *Omnibus illis, pro quibus Christus sanguinem fudit, & quatenus pro eis fudit, etiam sufficiens auxilium donari, quo non solum possint, sed etiam reipsa velint, & faciant id, quod ab iis volendum, & faciendum esse decrevit.* Non ergo, si Jansenio fides habenda est, obtulit Salvator noster Jesus Christus divini sanguinis pretium pro iis, qui efficaci gratia privantur. II. Pergit Novator: *Nulla modo principis ejus (idest Augustini) consentaneum est, ut Christus Dominus, vel pro infidelium, vel pro iustorum non perseverantium æterna salute mortuus esse sentiatur.* Ex quo factum est, ut non magis Patrem pro æterna liberatione ipsorum, quam pro Diaboli deprecatus fuerit. At Christus diaboli nullo modo Redemptor est. Igitur nullo modo, juxta enormem Janseni sensum, erit Redemptor non perseverantium. III. Hæc profert eodem capite Yprensis: *Nec enim juxta doctrinam antiquorum pro omnibus omnino Christus passus aut mortuus est, aut pro omnibus omnino generaliter sanguinem fudit, cum hoc potius tamquam errorem a fide Catholica abhorrentem doceant esse respuendum; & ibidem dogma de generali*

hominum Redemptione appellat *Machinam* a *Semipelagianis* *introducunt*. Repudiavit ergo Jansenius Redemptionem pro omnibus tamquam *Semipelagianismi* purum, putumque commentum.

ANTITHESIS AUGUSTINIANA.

Contra Augustinus Christum pro omnibus & singulis pretiosum sanguinem effudisse innumeris locis demonstravit. I. Docet demonstratque verbis Pauli 2. ad Corinth. 5. 14. *Si unus pro omnibus mortuus est, ergo omnes mortui sunt, contrahi ab omnibus originale peccatum, quemadmodum pro omnibus mortuus est Christus: At originarium peccatum contrahitur ab omnibus ac singulis hominibus, nemine prorsus excepto: Igitur Christus pro omnibus singulisque mortem oppetiit. Est Augustini prima hæc argumentatio lib. xx. de Civ. Dei cap. 6. De qua morte ait Apostolus, Ergo omnes mortui sunt, & pro omnibus mortuus est unus; ut qui vivunt jam non sibi vivant, sed ei, qui pro ipsis mortuus est, & resurrexit. Omnes itaque mortui sunt in peccatis, nemine prorsus excepto, sive originalibus, sive etiam ignorando additis: & pro omnibus mortuis vivus mortuus est unus. Lib. vi. contra Julianum cap. 4. Nega igitur Christum etiam pro parvulis mortuum, ut eximias eos de numero mortuorum, idest de contagio peccatorum. Qui fieri potest, inquis, ut res arbitrii conditioni seminum misceatur? Si fieri non potest, non esset unde parvulos nondum de corpore egressos mortuos diceremus. Quia si Christus & pro ipsis mortuus est, ergo & ipsi mortui sunt. Audis Juliane? Hæc Apostoli verba, non mea sunt. Similiter lib. 2. Op. Imp. n. 175. Quicquid argumenteris, quicquid Apostolicorum verborum coneris evertere sive pervertere, a morte quæ in peccato est parvulos non ostendis immunes, quia & pro eis Christum mortuum negare non audes.*

Præterea: Si pro solis prædestinatis mortuus est Christus, ergo nec pro parvulis qui ante baptismum emoriuntur, nec pro infidelibus qui veritatis verbum non audiunt, nec pro obduratis qui in scelerum turpitudine persistunt, nec pro justis, qui sanctitatis faciunt jacturam: quippe horum nemo sortis electorum est particeps. At Augustinus affirmat hos omnes pretio Sanguinis Christi

fuisse redemptos. Igitur in redemptorum numero non comprehendit tantum electos. Et quidem Christum Redemptorem esse parvulorum demonstratum est nuper. De infidelibus ait S. P. in Psalmum 61. *Expandens manus suas ad populum incredulum in Cruce positus Sitis dixit, quamvis illi non hoc dederint quod sitiebat. Ipsos enim ille sitiebat, illi acetum dederunt: & Tract. in Joannem iv. Populi autem spernentes propter superbiam suam humilitatem Dei crucifixerunt Salvatorem suum, & fecerunt damnatorem suum. De peccatoribus obduratis, qui resipiscere nolunt, scribit Tract. in Joan. xxxvi. nu. 4. Venit Christus, sed primo salvare, postea judicare, eos judicare in pœnam, qui salvari noluerunt, &c. Quid vero de Judæ perditione? Enarrat. in Psalm. 68. inquit: *Projecit pretium argenti, quo ab illis Dominus venditus erat, nec agnovit pretium quo ipse a Domino redemptus erat. Et Tract. 55. in Joannem, Jam talis (inquit) venerat ad convivium explorator Pastoris, insidiator Salvatoris, proditor Redemptoris. De his demum, qui a justitia decedentes damnantur, sæpe numero repetit illud Apostoli, Peribit infirmus, propter quem Christus mortuus est. Vide epist. 15. 137. & 180., nunc 73. 98. 228. Igitur pro iis qui pereunt, pro Judæ ceterisque improbis, pro Judæis & incredulis omnibus, pro infantibus non regeneratis docuit Augustinus intemeratæ Virginis Filium crucis patibulum subiisse: & ingenue Julianum allocutus est sub initium quinti libri: *Sententia nostra Christum Salvatorem prædicat omnium hominum.***

Insuper, qua fronte scribere potuit Jansenius sanctissimum Parentem Augustinum existimasse nullo modo piissimum Salvatorem orasse pro reprobis, quemadmodum non oravit pro diabolo? Legimus Serm. 382. hæc Sancti Doctoris verba: *Quando in Cruce pendens orabat, videbat, & prævidebat omnes inimicos, sed multos ex illis futuros amicos prævidebat, & ideo omnibus veniam postulabat. Illi sciebat, & ille orabat: illi dicebant Pilato, Crucifige: ille clamabat, Pater ignosce. Et tract. 1. in Epist. Joan. Sic dilige inimicos tuos, ut in societatem tuam vocentur. Sic enim dilexit ille, qui in Cruce pendens ait: Pater ignosce illis. Mortem sempiternam ab illis expellebat prece misericordissima, & potentia præstantissima.*

Mul-

Multi ex eis crediderunt, & dimissus est eis fusus Sanguis Christi. Igitur per Augustinum licet non omnes Dei inimici, idest peccatores, remissionem accipiant, nec omnes potentia præstantissima eripiantur a morte æterna, pro omnibus tamen oravit dicens, *Pater ignosce illis: quod sane pro Diabolo impium aut stultum est credere humani generis Reparatorem præstitisse.*

ÆQUITAS CENSURÆ.

Positio quinta Jansenii damnata est tamquam *falsa, temeraria, scandalosa, & intellecta eo sensu ut Christus pro salute duntaxat prædestinatorum mortuus sit, impia, blasphema, contumeliosa, divine pietati derogans, & hæretica.* I. Dicitur *falsa*, quia opponitur veritati sive veritas requiratur in sacris libris, sive in Patrum auctoritate, sive in definitionibus Conciliorum, sive in ipsa ratione, communique sensu Theologorum. Legimus enim in 2. ad Corinthios præcitato capite 5. *Unus pro omnibus mortuus est.* 1. ad Timoth. 2. *Dedit redemptionem semetipsum pro omnibus:* & cap. 4. v. 10. *Salvator est omnium hominum:* Trident. Synodus Sess. 6. cap. 2. *Hunc proposuit Deus propitiationem per fidem in sanguine ipsius pro peccatis nostris, non solum autem pro nostris, sed & pro totius mundi:* & initio proximi cap. 3. *Ille pro omnibus mortuus est.* Consentiant Patres tam Græci, quam Latini. Athanasius de Incarnat. Verbi, *Mortuus est (inquit) ad omnium redemptionem,* Ἀπέθανε διὰ τὸ ὑπὲρ πάντων λύτρον. Cyrillus Hierosolym. Cathec. 3. *Orbis universi peccata suscipiens mortuus est,* τὰς οἰκουμένικὰς ἀμαρτίας ἀναλαβὼν, ἀπέθανεν. Greg. Nazianz. Orat. 42. *Exigua sanguinis gutta universum orbem instauravit,* Παιδὲς αἷματος ολίγου κόσμον ὅλον ἀναπλάττειν. Optatus Milevitanus libro contra Parmenianum tertio, *Constat sanguine Christi omnes redemptos.* Ambrosius de Paradiso cap. 8. *Omnes voluit liberare.* S. Prosper ad Ob. ix. Gallorum, *Rectissime dicitur Salvator pro totius mundi redemptione crucifixus.* Sanctus Leo Serm. 1. de Nat. Dom., *Sicut nullum a reatu liberum invenit, ita pro liberandis omnibus venit.* Mitto brevitatis gratia omnes alios. Convenire in hac sententia Scholasticos, & recentiores scriptores, fatetur

Jansenius lib. 3. de Grat. Ch. cap. 21. nec opus est, ut singulos connumeremus. Theologicæ rationes, quæ Jansenianum scitum profligant, sunt prorsus innumeræ. Una infertur ex originali peccato, cujus chirographum Salvator affixit cruci, & hanc Paulus & Augustinus paullo supra abunde illustrarunt. Altera deducitur ex verbis Apostoli citato loco ad Timoth., ubi nos hortatur ad orandum pro omnibus exemplo Christi, qui pro omnibus seipsum dedit in redemptionem: & de hac plura diximus lib. v. cap. 1. Alterum suppeditat locus productus ex cap. 4. ejusdem Epistolæ ad Timotheum: ex eo enim loco Apostolus loquitur de spe; ideoque sicut non est, qui sperare non debeat; ita non est qui non sit a Christo Redemptore salvatus. Petitur alia ratio a potestate tradita Christo judicandi orbem terrarum, quippe non alia ratione Dominus Jesus Christus, in quantum filius hominis est, totum judicare debet, nisi quia pro tota pretium dedit, ut S. P. docet in Psalmum 95. n. 15. Igitur Janseniana Thesis opponitur veritati, quæ ubique conclamat Christum universi humani generis Reparatorem ac Redemptorem, clamat ore Apostolico, clamat oraculis Conciliorum, clamat omnium Patrum sermone, clamat denique concordissimis Scholasticorum enunciationibus.

Nec *falsa* est duntaxat, verum etiam *temeraria*; quoniam Sacrosancta Ecclesia Apostolicis doctrinis, & Majorum suorum institutis edocta natum Salvatorem adorat dicens, *Jesu Redemptor omnium, & redeuntem in cælum, Salutis humanæ Sator, Orbis redempti conditor:* Jansenius autem pusilli Electorum gregis Salvatorem tantummodo appellat, perversaque doctrina impulit audaces, superbos, & mendacissimos filios iniquitatis, ut Breviaria depravantes infantem Jesum carmine mutato compellent, *Jesu redemptor optime.* Audaces, inquam: *Legem enim credendi lex statuit supplicandi,* ut Cælestinus scribit in Epist. ad Gallos. Præscribere itaque fidelibus publicam orandi formam spectat ad eos, qui proponere possunt firmissimam legem credendi. Hanc vero auctoritatem quo jure arrogant sibi quidam Janseniani? Dixi & *superbos*; quadrat enim iis quod scribit Augustinus in Psalmum 95. *Multum superbi sunt, qui dicunt illud (pretium redemptionis) tam parvum esse, ut*

solos Afros emerit, aut se tam magnos esse, pro quibus solis illud sit datum. Addidi & mendaces; quandoquidem est revera Christus Redemptor optimus; sed quia copiosa est apud eum redemptio, ut regius cecinit Vares Psalm. 129. v. 7. Non est autem copiosa redemptio, quæ angusto limite coarctatur. Temeraria est igitur Thesis Janseniana talibus verbis sententiisque conflata, ac talem præbens assertoribus suis ansam temeritatis.

Est etiam V. illa propositio scandalosa, infirmisque occasionem tribuit spiritualis ruinæ. Videtur mihi sternere viam ad dubitandum de fide. Credimus resurrectionem mortuorum, sine qua ait Apostolus in 1. ad Corinth. cap. 15. v. 14. inanis est fides nostra. Probat eodem loco Paulus resurrectionem mortuorum, quia, sicut in Adam omnes moriuntur, ita in Christo omnes vivificabuntur, v. 22. ut autem docet Augustinus Serm. 155. num. 15. omnes moriuntur in Adam, quia Adam peccando damnavit in mortem corpora nostra; omnesque vivificabuntur in Christo, quia suum sanguinem dedit pro salute nostra. Si ergo sunt aliqui, pro quorum salute sanguinem Jesus non fudit, hi non resurgent. Periclitatur in Jansenio dogmate etiam Christiana spes. Sperandum ab omnibus demonstrat S. Pater præclaro argumento in Psalmum 148. n. 8. scribens, Promissionis Dei tales arrhas accepimus: tenemus mortem Christi: tenemus sanguinem Christi. Quis mortuus est? Unicus. Pro quibus mortuus est? Utinam pro bonis, utinam pro justis. Sed quid? Etenim Christus, ait Apostolus, pro impiis mortuus est: qui donavit impiis mortem suam, quid servat justis nisi vitam suam? Erigat ergo se humana fragilitas, non desperet, non dicat, Non ero. Fundamentum itaque, cui innititur spes Christiana, est Sanguis Christi: nam animadvertentes illum pro omnibus impiis fuisse, erigimur spe, quod nobis, quantumvis scelestissimis, applicabitur, quia non pars, sed universum humanum genus redemptum est. Denique in hæresi Janseniana labefactatur etiam caritas. Nam scribit Apostolus in 11. ad Corinth. v. 14. Caritas Christi urget nos: estimantes hoc, quoniam si unus pro omnibus mortuus est, ergo omnes mortui sunt. Et ad Rom. cap. viii. ad caritatem nos vehementer hortatur, quia Deus proprio Filio suo non pepercit, sed pro

nobis omnibus tradidit illum. Vide & Augustinum lib. de Catechiz. rud. cap. 4. lib. 11. de nupt. cap. 33. & Tract. vii. in Epist. Joannis.

Jam vero impiam esse prædictam propositionem, contumeliosam, & derogantem divinæ pietati, ex dictis manifesta consecutione deducitur: nam derogat divinæ misericordiæ, extenuat pretium Sanguis Christi, magnum redemptionis opus imminuit, & Salvatoris meritum, cruciatus, obedientiam, orationem, & vulnera parvipendit. Hæc omnia magna sunt & eximia, quia semel dedit, & pro omnibus dedit, inquit S. Pater serm. 34. alias 31. ex editis a Sirmondo. Et quidem non esset passio Christi infiniti valoris, nisi melioris testamenti sponsor factus, semel seipsum offerendo, & oblationem suam per Sacramenta applicando salvare in perpetuum non posset accedentes per semetipsum ad Deum. Pari ergo ratione non esset originalis peccati remedium, non esset mors mortis, neque communis chirurgographi abolitio, si non esset pro omnibus hominibus applicata. Ut enim intensio virtutis, ita extensio beneficii est una, magna, & copiosa Redemptio. Ubi ergo nimia illa caritas, si vix Deus pusillum electorum gregem dilexit? quomodo superabundans Reparationis gratia, si tam tenax & parca? Tandem hæretica servato omni jure æquitatis declarata est postrema illa thesis Jansenii, utpote contraria divinis literis, repugnans doctrinis Patrum, & adversa Symbolo Constantinopolitano, quod recitamus quotidie dicentes, Propter nos homines, & propter nostram salutem descendit de calis: Synodo Arelatensi, quæ anathema dixit asserenti quod Christus non pro omnibus mortuus sit; & Tridentinæ Œcumenicæ de Christo affirmanti, ille pro omnibus mortuus est. Utinam oblatum pro omnibus pretium nobis proficuum sit etiam divinorum beneficiorum communione, justitiæ præsertim, & finalis perseverantiæ; quod petimus cum Auctore Commentariorum Salviani lib. 2. contra Avaritiam,

*Participes fac nos meritorum, Christe, tuorum,
Ne careat fructu passio, morsque tua.*

CAPUT IV.

Quibusdam prænotationibus positis, diluuntur ea, quæ adversus universorum redemptionem obijciuntur.

VERSAVI positiones Jansenii, quantum boni temperamentii Theologo sufficere videbatur. Reliquum est, ut diluantur quæ Novatores objectant adversus postremam, de qua, licet pertractantes de voluntate Dei satis plura, unde oppositiones quælibet eliduntur, studuerimus exornare, iterum dissendendum est, cum ob amplissimam hujus argumenti dignitatem, tum ob doctrinæ capita, hæc hinc juxta cujusque intelligentiam varia ac perplexa dimanant.

Prænotandum est autem, Christum, licet pro omnibus mortuus sit, speciali tamen titulo mortuum esse pro aliquibus, quibus fidei, sanctitatis, & maxime finalis perseverantiæ conferuntur beneficia. Quod demonstratur apertissime primo testimoniis sacrarum Scripturarum. In his quippe legimus Joan. xvii. Christum specialiter pro electis orasse, *Non pro mundo rogo, sed pro his, quos dedisti mihi: in 1. ad Timoth. Salvator omnium maxime fidelium: & ad Eph. 5. Christus dilexit Ecclesiam, & seipsum tradidit pro ea, ut illam sanctificaret, mundans lavacro aquæ in verbo vite, ut exhiberet sibi gloriosam Ecclesiam, non habentem maculam, aut rugam, &c.* Secundo ex Tridentino Concilio, quod sess. vi. 3. ait: *Verum, etsi ille pro omnibus mortuus est, non omnes tamen mortis ejus beneficium recipiunt: cui consonat Catechismus Romanus, qui cap. 4. num. 24. secundæ partis declarat Christum non esse mortuum pro universis, in quantum salutis fructum delectis solum attulit.* Tercio probatur ex Patribus: nam S. P. Augustinus in Psalmum 87. scribit: *Solis prædestinatis ad æternam salutem, non autem omnibus, ejus bona opera profuerunt.* Serm. de Natali S. Vinc. *Quando perit, qui sanguine Christi redemptus est? & Tract. 45. in Joannem, ait Filium a Patre traditum pro præscitis, prædestinatis, justificatis, glorificatis.* Divus etiam Prosper ad object. 9. Gallorum ait, *Cum itaque rectissime dicatur pro totius mundi redemptione crucifixus; . . . potest tamen dici pro his tantum crucifixus, quibus*

mors ipsius profuit. Demum probatur manifesta ratione, propterea quod non omnes qui vocantur sunt electi, cum tamen electi simus in Christo ante mundi constitutionem. Quare rejicimus sententiam eorum, qui docent Christum æquali affectu pro omnibus mortem oppetiisse, ut singulis eadem gratia conferatur, sive ex præscientia operum naturalium, quæ est sententia Sempilagianorum; sive gratia congrua, & donum perseverantiæ ex præscientia operum, quæ unusquisque facturus esse prænosceatur cum gratia omnibus æqualiter distributa, ut tenent nonnulli Catholici. In quorum opinione peculiaris Christi erga electos benevolentia non tam aperte deprehenditur.

Si pulset imbecillitatem mentis nostræ gravis quæstio, cur Salvator omnium, mortuus pro omnibus & singulis, quibusdam tantum in genere passionis suæ beneficia applicare decreverit, & uni, non alteri impertiri gratiam aut conversionis, aut finalis perseverantiæ; reddent fortasse rationem aliquam Theologi, quos nuper commemoravi: sed ego hebes ingenio, & sententiæ, quam palam feci, pro mea virili defensor, non habeo quid respondeam, nisi cum Augustino de Corrept. & Grat. cap. xi. *Quibus deest, pœna peccati est; quibus autem datur, secundum gratiam datur, non secundum debitum.* Quærenti autem, cur nascentibus omnibus cum demerito originalis peccati, si Christus cumulate pro omnibus satisfecit, non omnibus æqualiter prosint merita Salvatoris; cum Augustino cap. xii. de Dono Persev., *Iterum, atque iterum dicimus, nec nos piget, O homo tu quis es, qui respondeas Deo? Inscrutabilia sunt judicia ejus, & investigabiles viæ ejus.* Et hoc adjicimus, *Altiora te ne quæsieris, & fortiora te ne scrutatus fueris.* Atque ut hæc respondeamus, confortat nos B. Prosper scribens ad vii. ob. Gallorum, *Non est columniandum Deo, quare istis non dederit, quod aliis dedit: sed confitendum est, & misericorditer eum dedisse, & juste non dedisse quod non dedit.* Igitur firmissime tenemus Redemptionem spectare ad prædestinatos specialissimo quodam titulo communicationis divinarum gratiarum: cujus rei nullam nos possumus causam reddere, nisi inscrutabile Dei judicium, & voluntatis ejus propositum.

Ad singulos autem, universosque homines quo-

quomodo se extendat Redemptio, investigandum modo est accuratius. Docent Molinistæ Christum ita mortuum pro omnibus, ut singulis applicentur auxilia sufficientia, quibus potest unusquisque sine efficaci gratia bene operari, & si bene operaturus prævideantur, etiam congrua, & ad salutem consequendam magis idonea. Hoc sensu Christum pro omnibus esse mortuum defendant illi, prout lubet. Nos probare hanc sententiam non possumus, primo quia gratiam hoc sensu sufficientem in hoc statu nullus Theologorum admittit ex iis, qui nobiscum gratiam per se efficacem propugnant. Præterea dogma Fidei, quale est Christum mortuum esse pro omnibus, non est sustinendum incertis Scholarum opinionibus, sed probatis ab omnibus, & communibus. Et forte Jansenius tam audacter negavit pretium redemptionis oblatum pro omnibus, callide occasionem arripiens a catholicis quidem, sed recentioribus Scholarum opinionibus, quas arbitrabatur a quibusdam non satis valide propugnari. Quod innuit ipse Jansenius lib. 3. de Grat. Christi cap. 21. scribens: *Illa extensio tam vaga modernorum Scriptorum non alio ex capite, quam ex generali, & indifferenti voluntate Dei erga salutem omnium, & ex illa sufficientis gratia omnibus conferenda præparatione, fluxit.* In quo tamen labitur Jansenius errore maximo; quoniam extensio Redemptionis ad omnes non profuit ex incerto Molinistarum placito, sed ex purissimo veritatis fonte, ex Scripturis, Conciliis, ac Patribus. Si ergo ex hoc fonte nos liquido possumus fidem catholicam explicare; cur ad unam Scholasticorum interpretationem confugiemus, relictis aliis Catholicorum Doctorum opinionibus? Insuper hæc illatio, *Deus voluit dare Christum redemptionem pro omnibus, nullo excepto: Ergo omnibus preparavit sufficientia remedia per Christum;* negarunt tamquam non dissimilis ab objectis Massiliensium a Theologis Lovaniensibus, & Duacensibus in Censura ad Assert. VII. Molinistarum, & in illorum Justificat. cap. XII. Constat autem utramque Universitatem loqui de Gratia sufficienti sensu Molinistico. Lovanienses itaque ad illam Assertionem hæc respondent, *Non dissimilis erat olim Massiliensium ratio-cinatio, sed cui sic respondendum: Christus Redemptor est omnium, quoad pretii sufficientiam, quia merito Sanguinis ejus omnes a*

peccato liberari possent, si crederent: non est autem Redemptor omnium secundum efficaciam, quia non omnibus per eum datur ut credant. Ut enim infidelis credat, præter prædicationis beneficium, necessarium est gratia specialis donum, quo fiat, ut prædicationi consentiat. Duacenses similiter, Huic argumento, inquit, quod idem & Fausti fuit, responsum jam olim a beato Prospero, allatisque Prosperi verbis, de quibus infra, Sufficientia ergo, quam postulat generalis redemptio, in pretio Sanguinis Christi est, non autem in auxilio omnibus collato, ut prætendit objectio. Postremo Christum mortuum esse pro omnibus est dogma fidei: gratiam autem omnibus ac singulis conferri est quæstio adiaphora, quæ negative resolvitur ab Antiquorum plurimis, a nostratibus fere omnibus, & si justos excipias, ad fidem non pertinere censent omnes, etiam recentiores; Tournely P. 2. de Gratia Quæst. VIII. art. 4. pag. vet. edit. 634. & P. Benitez De Vera Christi Gratia Disp. 2. dub. 1. pag. 138. n. 3. Non ergo tenemur ex quo Christus pro omnibus mortuus sit, asserere omnibus gratiam esse collatam; neque ex universalitate gratiæ pensare universalitatem redemptionis.

Quantum spectat ad sententiam Thomistarum, qui distinguunt in Deo duplicem voluntatem, antecedentem, & consequentem, alio plane sensu a Medistis, in quorum Schola voluntas consequens supponit præscientiam operum futurorum; fatemur Christum mortuum pro omnibus attenta voluntate antecedenti, & mortuum pro solis prædestinatis voluntate consequente; explicata utraque voluntate, ut diximus P. 1. lib. v. cap. 1. & paullo supra in 2. Propos. Jansenii. Mortuus est itaque Salvator noster pro omnibus voluntate antecedenti, cujus effectus est institutio cujusdam ordinis complectentis causam & remedia, quibus possunt peccata quæque remitti: atque ita D. Thomas 3. p. q. 49. arr. 1. ad 3. *Christus sua passione nos a peccatis liberavit causaliter, id est, instituens causam nostræ liberationis, ex qua possent quæcunque peccata quæcunque remitti, vel præterita, vel præsentia, vel futura. Sicut si Medicus faciat medicinam, ex qua possint quicunque morbi sanari etiam in futurum.* Non est autem mortuus quantum ad voluntatem sequentem, cujus effectus est ordinis executio, sive applicatio remedii, quibus pec-

catum deletur, cum istud applicetur per fidem, per caritatem, & per Sacramenta; & reprobis pluribus non præparetur voluntas a Domino. ut credant, ut diligant, ut Sacramentis Ecclesiæ sanentur. Quod D. Thomas diserte tradit eodem loco, & sequenti art. 3. ad 1. *Passio Christi sortitur effectum suum in illis, quibus applicatur per fidem, & caritatem, & per fidei Sacramenta. Et ideo damnati in inferno, qui prædicto modo passioni Christi non conjunguntur, effectum ejus percipere non possunt.* Ex qua præclara D. Thomæ doctrina tria confectaria inferuntur. Primum est, quod ad generalem illam voluntatem, secundum quam Christus pro omnibus est crucifixus, sat est quod Christi passio præcesserit ut causa quædam universalis; sive instituerit remedia, quibus, si applicentur, deleri potest quaecunque peccatum; non est autem necesse, ut applicentur reapse; ideoque ex morte Christi pro omnibus consequitur, aut gratiam, aut fidem, aut caritatem a singulis hominibus actu participari. Alterum est, quod ut aliquis dicatur redemptus debet esse in statu, in quo aut possit conjungi cum Christo, ut sunt Infideles & increduli, aut conjungatur reapse, ut sunt fideles, & recti. Tertium quod consequitur est, voluntate sequente, cujus effectus est applicatio fructuum passionis Christi, non omnes fuisse redemptos æqualiter, quia non omnibus indiscriminatim eodem modo passio Christi applicatur, sed aliquibus gratia sufficiens, aliquibus auxilium efficax, aliquibus etiam donum finalis perseverantiæ confertur. Atque hic est, quod adversus Pelagianos, & Semipelagianos negantes perseverantiam esse donum speciale S. P. Augustinus explicat dictum Apostoli, *Deus vult omnes homines salvos fieri*, pro generibus singulorum, & aliquando affirmat Christum Dominum orasse tantum pro ovibus suis, & pro prædestinatis sanguinem fudisse; quod iis remedia applicentur, & soli plenissimum Redemptionis fructum percipiant. Consentit autem Augustino beatus Thomas 1. p. q. 19. art. 6. ad 1. & in 1. ad Tim. lect. prima.

Hanc veram esse cum de voluntate salvandi omnes, tum de omnium Redemptione doctrinam, paucis demonstro. Principio Apostolus ad Rom. 111. v. 25. ait de Christo: *Quem proposuit nobis propitiationem per*

fidem in sanguine ipsius. Est igitur Christus propitiatio peccatorum omnibus proposita, & exhibita; sed quæ per fidem, quemadmodum per alia gratiarum munera, applicatur nobis ad percipiendum fructus ipsius, ut recte observat S. Thomas cit. Q. 49. art. 1. ad 5. ideoque non est idem spectare ad numerum redemptorum, & fructus Redemptionis actu participare. Accedit Concilium Tridentinum, cujus cap. 3. Sess. 6. hæc sunt verba: *Verum etsi ille pro omnibus mortuus est, non omnes tamen mortis ejus beneficium recipiunt, sed ii duntaxat, quibus meritum passionis ejus communicatur.* Et Catechismus Romanus P. 2. cap. 4. num. 24. *Si ejus virtutem inspiciamus, pro omnium salute sanguinem a Salvatore effusum fatendum erit: si vero fructum, quem homines ex eo perceperunt, ad multos tantum eam utilitatem pervenire facile intelligemus.* Eadem est perpetua S. P. Augustini contra Pelagianos Doctrina. Ubique enim docet Christum esse Redemptorem parvulorum, quoniam etiam in eis est peccatum, quod non liberat nisi Agnus Dei, qui tollit peccata mundi, non nisi medicus, venit non propter sanos, sed propter agrotos: ita de Peccat. meritis lib. 1. cap. 23., & in 111. contra Jul. cap. 2. *Ceterum rogo te, quomodo potest intelligi ista redemptio, nisi a malo redimente illo, qui redemit Israel ab omnibus iniquitatibus ejus? Ubi enim redemptio sonat, intelligitur & pretium.* In tantum ergo per Augustinum parvuli a Christo redempti sunt, in quantum non solum baptismo tinguntur, ut eis addatur nova gratia, & adoptio filiorum Dei, verum etiam ut eruantur de potestate tenebrarum, & remittatur eis originale peccatum per lavacrum regenerationis, in quo mundamur per ejus sanguinem. Quod tamen lavacrum inscrutabili Dei judicio non omnibus parvulis applicatur. Explicat Magistri doctrinam S. Prosper, qui objicientibus Semipelagianis Christum non esse mortuum pro omnibus, nisi omnibus conferatur gratia, per quam consequantur salutem, resp. ad ob. ix. Gallorum, *Nullus omnino est ex omnibus hominibus, cujus natura in Christo Domino suscepta non fuerit, quamvis ille natus sit in similitudinem carnis peccati, omnis autem homo nascatur in peccato, Deus ergo Dei filius mortalitatis humane particeps factus absque pecca-*

eo, hoc peccatoribus & mortalibus contulit, ut qui natiuitatis ejus consortes fuissent, vinculum peccati & mortis evaderent. Sicut itaque non sufficit hominum renovationi natum esse hominem Jesum Christum, nisi in ipso eodem, de quo ipse ortus est, spiritu renascantur: sic non sufficit hominum Redemptioni crucifixum esse Dominum Christum, nisi commemorantur ei, & consepeliantur in baptismo. Cum itaque rectissime dicatur pro totius mundi redemptione crucifixus propter veram humanæ naturæ susceptionem, & propter communem in primo hominum omnium perditionem: potest tamen dici pro his tantum crucifixus, quibus mors ipsius profuit. Addit Prosper: Qui dicit, quod non pro totius mundi Redemptione Salvator sit crucifixus, non ad sacramenti virtutem, sed infidelium respicit partem, cum sanguis Domini nostri Jesu Christi pretium totius mundi sit: a quo pretio extranei sunt, qui aut delectati captivitate redimi noluerunt, aut post redemptionem ad eandem sunt servitutem reversi. Videatur etiam Resp. ad 1. Vincentianam. Tandem ut rationem Theologicam addam a Tridentino Concilio, ab Augustino, & a Prospero iisdem locis productam; hominibus, nisi ex semine adæ propagati per ipsum concipiantur, non erit proprium originale peccatum; & ideo Adam omnem hominem, universamque naturam infecit, quia omnes ab eo generantur carnali propagatione: Ita hominibus non convenit Redemptionis proprietatem, nisi spiritu regenerentur in Christo; a quo cum Sacramentis collata sit virtus non solum delendi originale peccatum, sed etiam omnia actualia; ubi abundavit delictum, superabundat gratia; & plus nobis per Christum restitutum est, quam ablatum fuerit per Adam.

Hæc cum ita sint, indulgeant mihi viri docti, si cum Novatoribus disputant, non dixerò Christum aut orasse, aut sanguinem fudisse pro omnibus ineffaciter pro solis electis; aut mortuum pro reprobis affectu tantum humano, & pro prædestinatis voluntate Patri nolenti sincere universorum salutem per omnia concordari: quippe opinione, aut sententia nostra omnis oratio Christi pro omnibus ac singulis certissime impensa, spectato saltem aliquo effectu, per quem viatores omnes possunt, si velint, salutem apprehendere, sincera, & efficax fuit; & omnis Dei

voluntas impletur quoad effectum suum immediatum ac proprium: voluit etiam & Christus, & Pater redemptionem hominum singulorum, non prædestinatorum duntaxat. Quare missis nunc opinionibus discrepantibus Scholarum, usurpans verba Conciliorum ac Patrum dico universos homines redemptos, quatenus proposita est omnibus propitiatio per fidem in Sanguine Christi, quatenus Christus sua passione instituit causam nostræ liberationis, quatenus obtulit pretium vi cujus omnia peccata delentur, quatenus demum humanam natusam suscepit propter communem hominum perditionem. Atque hæc est voluntas antecedens, quam dixi connotare ordinis institutionem. Pro generibus autem singulorum, non pro singulis generum Redemptor est crucifixus, in quantum applicatur passio Christi aut per fidem, aut per caritatem, aut per Sacramenta: in quantum non omnes mortis ejus beneficia recipiunt: in quantum ad multos tantum fructus redemptionis pervenit: in quantum denique mortis Christi fructus electi ante mundi constitutionem percipiunt. Hæc vero est voluntas consequens, & connotans instituti remedii applicationem, non Sacramenti virtutem. Quanta vero facilitate hisce præceptionibus diluantur omnia objecta Jansenianorum, nemo non videt.

Objiciunt I. Matthæi xxvi. 29. legitur: *Hic est Sanguis novi testamenti, qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum.* Joannes xvii. 9. refert hæc Domini verba: *Ego pro eis rogo: non pro mundo rogo, sed pro his quos dedisti mihi, quia tui sunt.* Apostolus ad Hebræos ix. 28. ait: *Christus semel oblatus est ad multorum exhaustiendæ peccata, &c.* Igitur pro multis tantum, & præsertim pro prædestinatis Christus mortem appetiit.

Resp. Laudatis testimoniis commendari nobis Christi redemptionem, quatenus ad fructum passionis attinet, cujusmodi est remittere & exhaustire peccata, & oves tam sollicite custodire, ut nemo de manu Pastoris eas rapiat: quæ responsio & ipsis allatis testimoniis innuitur, & traditur a Catechismo Romano P. 2. cap. 4. num. 24. Cum igitur pro vobis dicitur, vel eos qui aderant, vel delectos ex Judæorum populo, quales erant discipuli, excepto Juda, quibuscum loquebatur, significavit. Cum autem addidit pro mul-

multis, reliquos electos ex Judeis, aut Gentibus intelligi voluit. Recte ergo factum est, ut pro universis non diceretur; cum hoc loco tantummodo de fructibus passionis sermo esset, quæ salutis fructum delectis solum attulit. Atque huc spectant verba illa Apostoli, Christus semel oblatus est ad multorum exhaurienda peccata. Et quod Dominus apud Joannem inquit, Ego pro eis rogo; non pro mundo rogo, sed pro his, quos dedisti mihi, quia tui sunt. Hæc omnia Romanus Catechismus. Possumus etiam multos priori ac postremo loco accipere pro omnibus, cum Augustino lib. 3. contra Julianum cap. 3. lib. 2. de Nupt. & concup. cap. 33. & de Peccat. meritis lib. 1. cap. 24. eo prorsus modo, quo alibi explicavimus verba Apostoli ad Rom. v. 15. *Unius delicto multi mortui sunt.* In qua acceptione Christus est mortuus pro multis, quantum ad institutionem remedii, ad pretii oblationem, ad Sacramenti virtutem, & in quantum crucifixus est propter communem hominum redemptionem. Hac advertentia facile consimilia loca expediuntur, & cum productis contra Jansenium conciliantur.

Arguunt 2. Auctoritate Augustini. Qui exponens verba Joannis, *Ipse est propitiatio pro peccatis nostris, non pro nostris autem tantum, sed etiam pro totius mundi,* tract. 1. in Epist. Joannis, nomine totius mundi docet designari Ecclesiam. Et tract. 100. in Joan. inquit: *Pro isto mundo non rogat, neque enim qui sit prædestinatus ignorat.* Item de adulterinis Conjugiis cap. 15. *Non omnis, inquit, qui homo est, sanguine Christi redemptus est.* Igitur opinatus est Augustinus Christum non esse propitiationem pro peccatis hominum universorum, nec pro singulis orasse, & crucis patibulum subisse.

Resp. eodem modo, Christus non est propitiatio omnium peccatorum, quemadmodum nec Mediator, nec Redemptor omnium, quantum ad oblationem pretii, institutionem remedii, & Sacramenti virtutem, negotium quantum ad passionis fructum uberrimum, applicationem remedii, & redemptionis singularem proprietatem, concedo. Liqueat responsio ex prænotatis, atque ex antithesi capituli præced. Prop. v.

Insurgunt: Si Christus noverat quinam essent prædestinati, & quinam reprobi, quomodo poterat pro omnibus fundere sangui-

nem & orare? Perspicua sunt verba Sancti Doctoris lib. 21. de Civ. Dei cap. 24. n. 1. *Si de aliquibus (Ecclesia) ita certa esset, ut qui sint illi etiam nosset, qui licet in hac vita adhuc sint constituti, tamen prædestinati sunt in ignem æternum ire cum diabolo, tam pro eis non oraret, quam nec pro ipso.* Christus ergo, quem reproborum numerus & exitus non latebat, pro illis nequaquam oravit, quemadmodum non oravit pro diabolo.

Varia a Theologis huic argumento adhibentur responsiones. Complures affirmant Ecclesiam non oraturam pro reprobis, quem talem esse certissime sciret, oratione absoluta & efficaci, sed tantum inefficaci & conditionata: atque hoc pacto Christum rogasse pro iisdem reprobis. Respondent alii Ecclesiam in hypothesi non oraturam, quoniam oratio conjunctam habet spem obtinendi: tunc vero non remaneret spes salutis reproborum, cum spes non versetur circa objectum possibile, sed probabiliter futurum. Dicunt alii non exoraturam, ne videretur vel le mentiri Deum, & falsum esse quod ab illo est certissime manifestatum. Sunt qui reponunt per illam revelationem Ecclesiam moneri, ut a communibus orationum suffragiis reprobos manifestos excludat; quemadmodum tenetur pro singulis deprecari, eo quod nullius in particulari futuram noverit damnationem. Illud quoque solet a nonnullis responderi, Ecclesiam deprecaturam quidem esse pro illis reprobis humano affectu, sed statim sese divinæ voluntati addituram; atque ratione consimili Christum humana voluntate se pro omnibus obtulisse, sed divinæ se accomodando ex universali erga omnes particularem erga prædestinatos effecisse: eo ferme pacto, quo in horto oravit dicens, *Transseat a me calix iste,* sed addidit, *Veruntamen fiat voluntas tua.* Ut ut hæc omnia probabiliter dicta sint.

Ergo argumentum diluo eadem responsione. Christus & oravit & mortuus est, quantum ad communem causam pertinet, ut institueret remedia, quibus omnium hominum possint delere peccata, pretium Sanguinis sui pro omnibus offerens. Quomodo enim esset omnium Redemptor, Salvator, Animarum Medicus, & Mediator Dei & hominum; nisi pro omnibus pretium obtulisset, preces fudisset, remedia instituisset, nec non etiam

inimicis, reprobis, obduratissimis parasset, atque exhibuisset? In hac præparatione atque exhibitione remedii omnes viatores aut habent, aut possunt habere partem, quia vel sunt uniti Christo, vel possunt uniri; licet aliqui viatores possint sola potentia quæ non reducetur ad actum: excluduntur omnino ab istiusmodi remediis dæmones & damnati, quia nec Christo uniuntur, nec sunt in potentia ut Christo uniantur. Ita docet iisdem fere verbis S. Thomas 3. p. q. 8. art. 3. Vides, cur Jesus omnes & orando, & moriendo redemerit; etiam si nosceret plures esse prædestinatos ad mortem. Ergo (ait Augustinus Tract. xii. in Joan.) *quantum in Medico est, sanare venit ægrotum. Ipse se interimit, qui præcepta medici observare non vult.* Ecclesia nunquid orat, ut exhibeatur Redemptionis pretium, & remedia instituantur salutis? Minime. Orat ut applicentur; ut qui stant, non cadant, ut iniqui revertantur ad Dominum, ut a corde infidelium auferatur velamen, ut peccatoribus remittatur quodcumque scelus, ut æternam salutem quilibet consequatur. Hæc speciatim, & absolute deprecari iis, qui a Domino sunt iudicandi ut sempiterno igne cum diabolo puniantur, & habent cor impenitens, & prævidentur certissime futuri in termino, ut poenitere non possint amplius, neque ex inimicis converti in filios, de quibus disputat Augustinus; id quidem superfluum est, nec faceret Ecclesia si nosceret, nec fecit Salvator, qui novit.

Quod si quæras, quomodo hæc cohæreant cum iis, quæ scripsimus in postrema Antithesi pro omnibus crucifixoribus orasse Dominum, clamando, *Sitio*; & dicendo, *Pater ignosce illis*? Respondeo optime cohære omnia. Salvator enim offerens in ara crucis semetipsum hostiam & Redemptionem pro omnibus, in ea universali & misericordissima prece singulari affectu complexus est quos ex inimicis amicos, & ex crucifixoribus prævidebat futuros esse discipulos: atque ita cum oraret pro singulis solvens pretium, & instituens nostræ deliberationis remedia, quantum ad horum applicationem oravit non pro omnibus Crucifixoribus, sed pro illis solum, qui erant prædestinati: atque his specialiter profuit sanguis Christi, & mors ipsius profuit: quemadmodum declarat iisdem locis S. Pater, Prosper ad obj. Gallorum,

& S. Thomas 3. p. q. xxi. art. 4. ad 2., ubi etiam demonstrat omnem orationem Christi fuisse exauditam, omnemque voluntatem ipsius cum ratione conjunctam fuisse adimpletam.

Tandem obijciunt. Eatenus Christus pro omnibus mortuus est, quatenus voluntate rationis voluit una cum Patre omnes homines salvos fieri. At hæc voluntas non respicit omnes, ac singulos homines. Primo quoniam in Schola Augustini Apostolica sententia, *Deus vult omnes homines salvos fieri*, accipienda est de generibus singulorum. Deinde quia hæc voluntas juxta Antiquorum placitum est in Deo duntaxat metaphorice. Rursus quia non conferuntur omnibus auxilia sufficientia ad salutem, quamquam id communiter docent illius voluntatis antecedentis propugnatores. Ulterius quoniam nequit intelligi quomodo Christus sit universorum Redemptor nisi vel quantum ad sufficientiam pretii, vel quantum ad applicationem. Primum non negat Jansenius: alterum vero juxta dicta hætenus, videtur a veritate alienum. Aut ergo subscribendum Jansenio; aut repudianda Augustiniana dogmata probando placita Molinistarum de Redemptione æquali affectu pro hominibus universis peracta.

Resp. hæc omnia priori, eodemque responso dispelli, Ad primum fateor eandem esse de voluntate antecedenti, & de morte Christi, rationem; sed voluntas illa antecedens connotat sententia nostra institutionem remedii, pretii oblationem, redemptionis virtutem: non distributionem & applicationem beneficiorum, & passionis Christi effecta, atque munera, quæ sint etiam extraneis communia. Verissimum est ergo Apostolicam sententiam accipiendam esse cum Augustino pro generibus singulorum, non pro singulis generum, si loquamur de largitione gratiarum, & præsertim de dono finalis perseverantiæ, quod Semipelagiani omnibus asseriebant esse commune. At hæc largitio non spectat ad universalem Redemptionem, sed ad illius, ut inquit ad 1. Ob. Vincentianam beatus Prosper, *proprietatem*. Similis est ad id, quod sequitur, responsio: nam voluntas antecedens est in Deo metaphorice, si comparetur ad actualem consecutionem salutis, & Redemptionis proprietatem: sincera est autem & vera, & etiam effectum suum consecuta, ut refertur ad unam causam humani

ni generis a Domino in veritate susceptam, ad effusionem Sanguinis, ad institutionem Ecclesiae, ad virtutem pretii, ad preparationem remedii, ad vocationem Gentium, & ad efficaciam Sacramentorum. Proximum eandem habet solutionem: siquidem conferre gratiam, aliaque Passionis Christi beneficia non spectat ad rationem universalem Redemptionis, quæ sita est in valore pretii, & institutione remedii, ideoque nec ad voluntatem Dei antecedentem: sed spectat ad applicationem, per quam qui Christo uniuntur poculo immortalitatis sanantur, aut alia a Capite spiritualis vitæ initia, vel incrementa recipiunt; in quo locum habet consequens Dei voluntas. Ad ultimum eandem responsionem adhibeto. Christum pro omnibus mortuum quantum ad sufficientiam pretii, verissimum est, & constat hoc passim affirmari a Patribus, & Theologis: necesse est autem, ut præter sufficientiam pretii ad universalem Redemptionem admittatur hujus pretii exhibitio, & institutio causæ liberationis, qua possint peccata omnia remitti, & a qua sunt penitus alieni quicunque Christo non uniuntur, nec possunt uniri: quales sunt dæmones & damnati: ut supra diximus cum D. Thoma 3. p. q. 8. art. 3. Si enim ad redemptionem sufficeret sola pretii sufficientia, proculdubio etiam damnati & dæmones forent redempti. Eapropter non est eadem causa reproborum viatorum, & diaboli, ut temere, impie, & inscite scripsit Jansenius lib. 3. de Grat. Christi cap. 21. Illius ergo propositiones, absque præsidio Scholæ Molinistarum, imo & absque subsidio earum reliquarum opinionum, quæ licet probabiles, non sunt tamen ab omnibus communiter receptæ, ita a me refelluntur & profligantur.

CAPUT V.

Demonstratur Romani Pontificis circa Facta Dogmatica definitionem esse firmissimam.

EVERTENDA nunc est postrema Jansenistarum, circa Romani Pontificis in definiendis Factis Dogmaticis infallibilitatem, machinatio. Pontificem ipsum, eique tamquam supremo Pastori & Capiti conjunctam Ecclesiam proferre certissimum circa dogmata aut credenda aut rejicienda iudicium, negare verbotenus non audent. Est autem Do-

gma, ut hoc loco accipitur, doctrina vera, vel falsa, fideique Catholicæ conformis, si-ve repugnans, ve: gr: Est in Deo cum unitate substantiæ Trinitas Personarum, Verbum Patri consubstantiale est, & consimilia, quæ credere ac profiteri tenemur: si-ve, In Deo est una duntaxat persona, Filius est creatura, & alia hæreticorum asserta, a Catholicis singulis eliminanda & damnanda. Quæstiones autem circa istiusmodi dogmata appellari solent quæstiones juris: atque in his finiendis errare aut Pontificem aut Ecclesiam, nemo unus, nisi Ecclesiae refractarius, affirmat.

Versatur itaque controversia circa solas quæstiones Facti. Quæstiones hujusmodi sunt, quæ non doctrinam in se, sed ut prolata ab homine, vel scriptis expressam, attingunt: ve: gr: an Sabellius negaverit in Deo plures esse personas, an in Scriptis Arii Verbi consubstantialitas impugnetur. Facta istiusmodi alia personalia dicuntur, alia dogmatica. Prioris generis sunt, quæ personam solummodo spectant, nulla facta dogmatis complexione; ut si quærat, num Sabellius revera blasphemiam illam protulerit, an Arius ipse scripta ediderit adversus Verbi divinitatem. Facta dogmatica appellantur, quæ simul cum dogmate sunt conjuncta: Sic in exemplo, Verbum non est Patri Omousion in sensu verborum Sabellii, Filius non est Patri substantia similis juxta sensum Arianorum, aut Semiarianorum. Itaque in Causa Janseniana possent tres excitari quæstiones. Una, an quinque Propositione hæresim contineant, & merito damnatæ sint. Altera, num Jansenius illarum sit auctor, & liber qui inscribitur *Augustinus* sit ab illo conscriptus. Tertia sint ne hæ propositiones jure merito proscriptæ in sensu, quem præferunt in ipso libro Jansenii. Prima est quæstio juris, si-ve de puro dogmate: altera quæstio facti personalis: postrema quæstio facti dogmatici.

Diximus circa primam quæstionem inter nos convenire. De secunda non agitur, nec Theologi consentire videntur. Complures in quæstionibus facti personalis censent Pontificem posse errare, quoniam hujusmodi quæstiones solent resolvi ex incertis principiis, rumore vulgi, hominum testimonio, & opinione Scriptorum. Hæc mea opinione non satis castigata dicuntur. De hujusmodi enim Factis prudentissimus Ecclesiae Rector defini-

tive pronunciare non solet. Non enim quicquam Ecclesiæ interest, an libri, cui titulus est *Augustinus*, sit vere Auctor Jansenius, an Sancyranus, an alius quispiam. Sunt facta plura etiam personalia, quæ certissimis argumentis possunt definiri, ve: gr: *Quinque propositiones excerptas esse ex libro Jansenii*. Id enim non definitur sola hominum relatione, sed examine libri ante omnium oculos positi, & non ignoto, sed notissimo characterē procusi. Sunt ergo facta etiam personalia, in quibus Ecclesiæ judicium est penitus irrefragabile; ut quando damnat hæreticum coram ac palam falsa dogmata profitemem, aut prohibet librum non sanæ, aut perniciosæ doctrinæ. Et si aliquando animadvertit in aliquem ob indicia non adeo certa; id facit causa prudentissimæ œconomix. Quod si dixeris nullam aliam esse infallibilis iudicii regulam, nisi Scripturam & Traditionem, quæ duo in facto personali atque individuo minime intersunt; respondeo; etiam Philosophum certam habere scientiam per ideas rerum & universalia principia, quæ singulæ obiecta non repræsentant; attamen dum hæc vivido sensu præsentia sunt, mens rationalis ideis illis, vel principiis instructa, absque erroris periculo iudicat hunc esse hominem, illum lapidem. Ita Ecclesia universalibus fidei regulis percipit solius dogmatis veritatem; & nihilominus dum audit hæreticum, aut librum legit, vi indefectibilis luminis iudicat illum esse damnandum, hunc prohibendum; nec tamen fallitur. Hæc est mea de *personalibus factis* sententia, brevi quidem exposita, sed non obscura, ut arbitror, comparatione. Ad facta dogmatica quod attinet, demonstrandum est, posse Romanum Pontificem absque periculo erroris de iis pronunciare, & definire non solum librum Jansenii continere quinque propositiones hæreticas, sed etiam illas hæreticas esse in sensu Jansenii, scilicet juxta doctrinam ab eo traditam in libro, qui inscribitur *Augustinus*. Et quod dixerō de Jansenio, idem omnino tenendum est de Propositionibus Baji, & Quesnellii.

PROPOSITIO. Judicium Romani Pontificis de Factis dogmaticis nuper expositis est omnino infallibile.

Demonstratur 1. Ex Scripturis. Petro, ejusque successori Romano Pontifici, Jo. xxi. 17. a Christo dictum est: *Pasce oves meas.*

Quoniam Pastori cura ovium commissa est; non tantum Pastor debet salutiferas a veneficis herbis secernere, verum etiam arcere gregem a pascuis, ubi germina veneno imbuta nascuntur. Ex quo Romanus Pontifex sit Pastor Ecclesiæ, consensu Jansenistarum, sine erroris periculo distinguit inter *herbam* & *herbam*, idest, inter dogma Catholicum & dogma hæreticum, ne oves fallaci, & venefica doctrina pascantur. Ergo debet certissimo iudicio distinguere inter *pratum* & *pratum*, ubi herbae nascuntur, idest, inter libros & libros, in quibus dogmata continentur, & dignoscere ubi salubria inveniantur, ubi autem venenata ac pestifera. Itaque non tantum definiri potest propositionem aliquam in se esse hæreticam, verum etiam esse hæreticam, ut traditur in hoc libro. Imo quemadmodum magis dignoscitur herbarum salubritas & venenum, si advertitur, quibus in pascuis, sylvisque nascuntur: ita melius patefcit falsitas aut veritas dogmatis, si attenditur doctrina libri, unde scatet, & germinat. Similiter Petro, & Successoribus ejus dictum est Mat. xvi. 18. *Tu es Petrus, & super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam; & portæ inferi non prævalebunt adversus eam*, scilicet nec per falsa dogmata hæreticorum, nec per Tyrannorum persecutionem. Ex quo portæ inferi non possint adversus Ecclesiam prævalere falsis dogmatibus, consequens est hujus Ecclesiæ Pastorem in definitione dogmatum falli non posse. Igitur cum prævalere non valeat contra sensum & doctrinam universalis Ecclesiæ doctrina ac sensus privati Scriptoris, sequitur summum Ecclesiæ Rectorem in pronunciando de sensu ejusdem Scriptoris decipi atque errare non posse.

Rursus: Quod olim præscriptum est Israelitis Deut. xvii. 8. *Si difficile & ambiguum apud te iudicium esse perspexeris inter sanguinem, & sanguinem, causam & causam, lepram & lepram, & iudicium inter portas tuas videris verba variari; surge, & ascende ad locum, quem elegerit Dominus Deus tuus. Veniesque ad Sacerdotes Levitici generis, & ad iudicem qui fuerit illo tempore: quæresque ab eis, qui indicabuntur tibi, iudicii veritatem.* Illud, inquam, præceptum nunc etiam viget: nam, ut perfectum sit Ecclesiæ regimen, debet esse Judex unus, atque supremus. Fuit inter nos olim ambiguum

guum iudicium de quinque Jansenii Propositionibus. Disputatum in Galliis, in Belgio, & ubique terrarum, & audivimus *inter portas verba Iudicum variari*. Ventum est ad Apostolicam Sedem, & ad locum, quem *elegit Dominus, ad Iudicem, qui fuit illo tempore*, ad Innocentium X., neque ad hunc tantum, etiam ad Alexandrum VII. Innoc. XII. & Clementem XI. Hi autem quinque Propositiones damnarunt, & damnatas esse in sensu Jansenii declaraverunt. Igitur *indicarunt iudicii veritatem*.

Non est quid huic argumento respondeant, nisi Iudicem ad hanc controversiam dirimendam esse, non Romanum Pontificem, sed universam Ecclesiam: ideoque non defuere qui in causa Jansenii & Quesnellii a sententia Pontificis appellarunt ad futurum Generale Concilium. Sed audacter nimium. Primo enim quorundam sententia de appellatione a sententia Pontificum ad Concilia, & de infallibilitate Romanæ & Apostolicæ Sedis dependenter ab aliorum Episcoporum approbatione, licet tanta animositate tantoque argumentorum apparatu a nonnullis propugnatur, falsissima est, ut alio in loco probabitur. Nam in præsentia sufficit asserere cum Augustino cap. ult. librorum ad Bonifacium, rarissimas extitisse hæreses, propter quas damnandas opus fuerit *congregatione Synodi*: quod confirmatur perantiqua Ecclesiæ consuetudine, cum damnaverint Pelagianam hæresim Innocentius & Zosimus, errores Berengarii, Leo IX., Gilbertum Porretanum Eugenius III., atque, ut alios mittam, articulos Baji Pius V., & Urbanus VIII.

Præterea dato, nunquam tamen concessio, licitam esse istiusmodi appellationem, ea locum non habet in causa Jansenii, aut Quesnellii. Quando enim major Ecclesiasticorum pars subscribit decretis Pontificum, etiam si nonnulli repugnent, etiam juxta recentiorum Gallorum doctrinam nobis, quod ad hanc materiam attinet, adversantem, locus non est huiusmodi appellationibus. Alias nullius hæresis causa finita esset, cum nulli hæresi defuerint patroni & pervicacissimi defensores: quorum tamen non obstante repugnantia, quis non dixerit aut Arianorum, aut Donatistarum, aut Pelagianorum, aut aliorum hæreticorum dogmata fuisse proscripta concordissimæ Ecclesiæ Catholicæ auctoritate? Atque iudicium Romani Pontificis de Baji, Janse-

nii, & Quesnellii assertionibus, si paucos refractarios excipias, ab universa Ecclesia receptum est, ut diximus primo capite hujus Dissertationis. Ergo dato etiam, & non concessio, quod fas esset a definitione Pontificis appellare ad Concilium, id nequaquam licitum est Jansenistis: atque, ut Augustinus scribit loco nuper laudato, audacter *istorum superbia . . . hanc gloriam capere intelligitur, ut propter illos Orientis & Occidentis Synodus congregetur*.

Ut modo ad propositionem nostram revertatur oratio, Pontificem, nec non Concilia ab ipso approbata, in definiendis Factis dogmaticis nunquam falli, demonstratur secundo ex praxi vetustissima, qua in damnatione hæresum simul damnati sunt illarum auctores, nunquam quæstione facti a quæstione juris distincta. Etenim in Concilio Ephesino Sess. 1. art. 4. legimus, *Anathematizamus omnes hæreses Arii, Eunomii, & Nestorii, & eorum qui dicunt carnem Christi fuisse e Cælo*. Concilium Constantinopolitanum primum præcepit Theodoro non solum ut doctrinam Nestorii, verum etiam ut Nestorium ipsum damnaret, feriens eodem anathemate ejusdem Nestorii dogmata, epistolas, & personam. Martinus V. in Synodo Constantiensi sess. ultima præcepit, ut omnes non tantum profiteantur jure, ac rite damnatas fuisse hæreses Joannis Us, Wiclefi, & Hieronymi de Praga, sed horum quoque personas, libros, & documenta. Sunt autem in Historia Ecclesiastica exempla id genus innumera. Igitur Ecclesia non solum propositiones, & dogmata, sed etiam personas, librosque condemnat.

Insuper probatur thesis nostra factis Dogmaticis Janseniano, & Quesnelliano simillimis. I. An in tribus Capitulis, idest in scriptis Theodori Mopsuesteni, Theodoretæ adversus Anatematismos Cyrilli, & in Epistola Ibae ad Marim Persam contineatur Nestoriana hæresis, quæstio facti Dogmatici est, & tanta contentione agitata, ut non solum adversarios haberet Episcopos plurimos, verum etiam diu Vigilius Papa sententiam dicere detrectaverit, veritus ne fraude Origenistarum elevaretur Synodi Chalcedonensis auctoritas; & nihilominus tria illa Capitula amnata sunt a V. Synodo can. 12. 13. & 14. ab ipso Vigilio in *Judicato* anni 548 & in Epistola ad Eutychium Archiepiscopum Con-

Constantinopoleos, in qua etiam quintam Synodum approbavit, atque a Pelagio successore Vigilii, & Joanne III. ut in Disser. de V. Synodo demonstrat Eruditissimus Cardinalis Norisius. Neque trium Capitulorum damnatio personas auctorum directe spectat, (excipe Theodorum Mopsuestenum,) sed textum, doctrinamque eorundem, ut colligitur ex verbis prædictorum canonum, probatque in suo Documento Pastoralis P. 4. cap. x. Illustrissimus Archiepiscopus Cameracensis. Potest ergo ratione consimili tam Pontifex, quam Generale Concilium pronuntiare certum firmissimumque iudicium de propositionibus Jansenianis, etiam ut in textu scriptorum Jansenii verbis aut expressis, aut æquivalentibus comprehenduntur.

Secundo, ut ex multis alterum producam exemplum; in Synodo Lateranensi celebrata anno 649. damnati sunt Cyrus, Sergius, Pyrrhus, aliique Monothelitæ, *ex temerariis ipsorum scriptis juxta Apostolicam sententiam, Ex ore tuo te judico, & Ex verbis tuis justificaberis, & ex verbis tuis condemnaberis*: quemadmodum Maximus Aquilejensis exoraverat summum Pontificem Martinum I. Ibique canone xviii. anathemate percussi sunt nefandissimi hæretici, *cum omnibus impiis eorum conscriptis usque ad unum apicem*. Et si plura exempla desideras, vide citatum Documentum Ducis, & Præsulis Cameracensis, Honoratum Tournely de Ecclesia q. v. art. 3., atque ut domesticum Scriptorem aliquem proponam, eximium virum Joannem Laurentium Czepanski in Controversiis de Ecclesiæ Regimine.

Uterius demonstratur propositio rationibus Theologicis. Quarum sit I. Romanus Pontifex infallibilis est in Canonizatione Sanctorum. At sicuti quæstio Dogmatica est, propositionem aliquam esse hæreticam; factum vero dogmaticum, hæresim hujus propositionis contineri in hoc libro; ita dogma est viros eximie virtutis post mortem cultu & veneratione dignos esse, factum autem, eximiam virtutem in hoc uno splendescere. Si ergo in Canonizatione Sanctorum Pontificem credis esse infallibilem, quare titubas, eundem falli in definienda doctrina hujus libri? Quod si dixeris, nec in Sanctorum Canonizatione Pontificem infallibilem esse, aliorum, nostraque confutatione alibi revinceris. Si autem reponas in Sanctorum Apo-

theosi haberi testimonium miraculorum, quæ cum patrari non valeant nisi divina virtute, certissimum exhibent veritatis argumentum; valet adhuc nostra ratiocinatio. Nam si dogma est, opus divina virtute patratum esse veræ fidei, & virtutibus conjunctum etiam sanctitatis confirmationem: quod hoc individuum opus sit factum superna virtute, spectat ad *Factum*. At in Canonizatione Sanctorum Pontifex definit hoc individuum opus patratum esse sola virtute Dei. Ergo definit quod spectat ad *Factum*.

Sit ratiocinatio altera. Textus, qui continetur in Canone aliquo, ex. gr. in quarto sessionis sextæ Tridentini Concilii, est Dogmaticus, quoniam proponit doctrinam de Gratia & libertate. Igitur textus libri Jansenii pertractantis de libertate & de gratia erit consimili ratione Dogmaticus. Atqui impium, horrendumque est asserere posse Ecclesiam falli in consecranda doctrina quæ continetur textu illius Canonis: Ergo execrabilis pariter error est affirmare, quod Ecclesia possit errare in condemnanda doctrina, quam textus hujus libri complectitur. Futilis autem, & prorsus inepta est responsio Jansenianorum, quod ille textus sit brevior, iste longior & implexus. Nam primo hic quoque textus fusus ac perdifficilis de gratia & libertate pertractat; est ergo dogmaticus. Deinde librorum Augustini contra Pelagianos textus nonne est longior Janseniano, & tamen Jansenistæ fatentur illum fuisse ab Ecclesia jure, & rite probatum? Præterea sensus Janseniani operis sine ulla ambiguitate percipitur ex paucis verbis librorum de Grat. Christi, ubi statuit systema victricis dolestationis tollentis libertatem, ut demonstravi cap. i. Scripsisset itaque Jansenius longe ampliora volumina; non possent quinque propositiones millem aliis operiri.

Accedit tertia ratio. Ideo Janseniani nolunt fateri propositiones recte fuisse damnatas in sensu Auctoris, quoniam contendunt talem esse sensum Augustini, ideoque Constitutione editas contra Jansenium & Quenellium contrarias esse definitionibus Pontificum, qui probarunt S. P. Augustini de Gratia doctrinam. Si revera contrariæ forent, quod vidimus esse a veritate alienum, versarentur circa eandem materiam, alioqui nulla esset hujusmodi contradictio. In rebus igitur ad eandem materiam spectantibus Jansenistæ volunt Ecclesiam fallibilem, atque infal-

fallibilem. Infallibilem in approbatione doctrinae Augustini: fallibilem in condemnatione doctrinae Jansenii. Quorsum hæc monstra, & pugnantium animorum levitas, atque inconstantia? Plura hujus generis argumenta vide apud nostrum Paludanum prima parte Apologiae cap. x., & sequentibus.

Quarta ratio est hujusmodi. Librum a Spiritu Sancto veritatem inspirante dictatum esse divinæ auctoritatis, & recipiendum in Canone, est dogma fidei; hunc librum, ex gr: Judith, aut Sapientia, aut alium similem afflante Spiritu Sancto fuisse conscriptum, est quæstio Facti dogmatici. Si in hujusmodi definienda quæstione Christi Ecclesia errori quandoque subicitur; quomodo Gelasius Papa in Cap. *Sancta Romana*, quomodo Tridentini PP. Sess. iv. præfatos libros decernunt esse Canonicos, neque de hujusmodi definitione mussitat ullus Catholicorum? Respondebunt Jansenistæ decreta istiusmodi firmari Veterum Patrum traditione. Bene habet. Veteres autem unde hos libros acceperunt esse divinos? Profecto ab Apostolis. Hi vero unde? Certe Spiritus Sancti assistentia donati & libros veteris Testamenti a Synagoga receptos, & aliquos qui non sunt in canone Hebræorum, & plures novi Testamenti tunc temporis editos, & hos quidem sine majorum traditione, tamquam divinæ auctoritatis receperunt. Insuper nego non esse Traditionem in Ecclesia, qua possit judicari de sensu libri Jansenii. Est perantiqua traditio, & divinarum quoque Scripturarum auctoritas, dari liberum arbitrium: hujusque traditionis intelligentiam certissimam habet Rector universalis Ecclesiæ. Vi autem hujus intelligentiæ, oblato sibi libro Jansenii, potest irrefragabili iudicio pronunciare sparsam in ipso libro doctrinam esse libero arbitrio contrariam.

Sequitur quinta ratio. Ecclesia damnare potest aliquam propositionem eo quod ex verbis ipsius potest iudicium ferre an obvius illius propositionis sensus sit falsus. Sed etiam judicare potest de doctrina alicujus libri ex verbis, ac textu ipsius. Igitur potest Ecclesia damnare etiam alicujus libri doctrinam.

Postrema ratio moralis est hujusmodi. Est necessaria disciplina, & regimini Ecclesiæ divini Spiritus assistentia tam in damnando novo aliquo dogmate, quam in expendendo, & qualificando scripto, ex quo illud deriva-

mus. Nam occasio subversionis, & scandali, quæ præberetur fidelibus, si Ecclesia propositionem falsam definiret ut veram, exhiberetur etiam, si hæreticum librum tamquam catholicum approbaret. Itaque si Janseniani fatentur irrefragabile esse pronunciatum Ecclesiæ circa aliquam propositionem veram aut falsam; & illud fateantur necesse est, non decipi Magisterium Ecclesiæ circa doctrinam librorum, ex quibus propositum dogma deducitur.

His argumentationibus ex Scripturis, ex Historia Ecclesiastica, & ratione depromptis duas alias extrinsecas superaddo, unam ex doctrina Cleri Gallicani, & alteram ex scriptis ipsorum Jansenistarum. Obortis enim in Sorbona circa Propositiones Jansenii dissidiis, Synodus Parisiensis anno 1650. Epistolam ad Innoc. X. subscriptam ab Episcopis lxxxv. dedit, in qua hæc leguntur: *Majores causas ad Sedem Apostolicam referre solennis Ecclesiæ mos, quem Fides Petri nunquam deficiens perpetuo retineri pro jure suo postulat. Infra: Experta est nuper Beatitudo tua, quantum Apostolica Sedes in Gemini Ecclesiæ Capitis errore profligando valuerit auctoritas: continuo sedata est tempestas, atque ad Christi vocem, & imperium venti, & mare obedierunt. Item: Flagitamus Beatissime Pater, ut clara firmaque de propositionum istarum sensu prolata sententia, caliginem omnem discutias, animos fluctuantes componas, dissidia prohibeas, Ecclesiæ tranquillitatem, splendoremque restituas.* Hæc est Cleri Gallicani ante damnationem propositionum Jansenii erga Apostolicam Sedem observantia.

Damnatis per Innocentium quinque Propositionibus, quanto plausu summi Pontificis constitutio in Galliis fuerit recepta, comonstrat Epistola xxx. Episcoporum ad eundem Innoc. data die 15. Julii an. 1653. In qua gratulantur accidisse, *ut quemadmodum ad Episcoporum Africa relationem Innocentius I. Pelagianam hæresim damnavit olim, sic ad Gallicanorum Episcoporum consultationem hæresim ex adverso Pelagianæ oppositam Innocentius X. auctoritate sua proscripserit.*

Hactenus videri potest quæstionem in solo dogmate versari. Veruntamen ubi post Innocentii decretum Jansenistæ spargere cœperunt quinque propositiones in sensu Auctoris non fuisse proscriptas; Clerus Gallicanus die 27. Martii anno 1654. iterum hæc

ad Pontificem conscripsit: *Nos in hac Urbe Parisiensi congregati censuimus, & per Epistolam Encyclicam his literis adjunctam declaravimus, Propositiones illas & opiniones esse Cornelii Jansenii a Sanctitate vestra damnatas disertis & manifestis verbis. Quam enim auctor ille usurpatione privata novam doctrinam sub specie veteris inducebat, necessum fuit ut Apostolica Sedes iudicio lato ex publica & antiqua traditione reselleret. Rursus tentantibus Jansenistis Innocentii Rescriptum eludere facta distinctione quæstionis juris & facti, Galliarum Antistites Synodali Epistola Alexandrum VII. Successorem Innocentii anno 1656. certiore reddiderant, declarantes se firmissime credere, Doctrinam Jansenii, quam opere suo ille explicavit in propositionum confixarum materia, Pontificia Constitutione fuisse damnatam. Id vero postquam Alexander absque ulla ambiguitate Kalendis Novembris ejusdem anni definivit. quanta reverentia Galliarum Præsules Pontificiam Constitutionem susceperint, constat ex iteratis Epistolis ad eundem Pontificem, atque ex Synodalibus Comitibus anni 1661. & 1675. Quæ omnia, cum legi possint eruditis notationibus illustrata in Controv. 17. memorati P. Joannis Laurentii Czepanski, nec non postrema Parte Documenti Pastoralis Archiepiscopi Cameracensis, nos brevissima narratione complectebamur.*

Tandem confessione suorum Janseniani revincuntur. Ipse Jansenius extremis Tabulis de Opere suo hæc protulit: *Si Romana Sedes aliquid mutare voluerit, sum obediens filius: atque cap. 29. libri Proemialis scripserat: Mihi constitutum erat, eandem quam ab infantia secutus sum, sensuum meorum ad extremum spiritum usque ducem sequi Romanam Ecclesiam, & beatissimi Petri in Romana Sede Successorem. Super illa Petram adificatam Ecclesiam scio. Quicumque cum illo non colligit, spargit, apud quem solum incorrupta Patrum servatur hereditas. Quidquid ab ista Petri cathedra, in cujus communione a teneris vixi, & porro vivere & mori fixum est, ab isto Christi Domini nostri Vicario, ab isto Ecclesie Christiane universæ Capite, Moderatore, Pontifice præscriptum fuerit hoc teneo: quicquid improbatum improbo, damnatum damno, anathematizatum anathematizo. Sequantur ergo Jansenistæ Romanam Ecclesiam non solum*

dogmatum, sed etiam sensuum suorum iudicium proferentem: atque ne dispergant, dum volunt colligere, quicquid ipsa improbat, improbant, & anathemate damnant quicquid damnat.

Antonius Arnaldus fatetur quædam esse Facta, quæ spectant ad Traditionem, nullo pacto conjuncta cum illo pronunciato Theologorum, qui volunt Ecclesiam non esse in factis dijudicandis immunem ab erroris periculo. Idem scribit Vallonius, & Defensor Silentii obsequiosus, alique sectæ homines, apud Ill. Archiepiscoporum Cameracensem P. 1. & 3. Verum est, quod negant id de Facto Janseniano valere. At e fuisset positionibus refutantur. Docent enim facta quædam absque erroris periculo dijudicari quoniam dici plane & omnino non potest hujusmodi facta non esse revelata, cum habeant cum perpetua Traditione vinculum connexionis. Sed, ut paulo ante dicebam, est in Ecclesia derivata a Patribus traditio circa libertatem & gratiam, a qua Traditione num deflectat sensus Jansenii optime debet percipere Magistra veritatis Ecclesia. Igitur in dijudicando Facto Janseniano erit ab omni periculo Apostolica Sedes immunis.

C A P U T VI.

Ad ea, quæ obijciunt Jansenistæ, responsio.

STRUUNT nunc aciem, ut evertant superius dogma, sectarii. Ac primo texunt catalogum Scriptorum, qui affirmarunt iudicium Pontificis in dirimendis quæstionibus facti esse obnoxium periculo erroris. Quod tradunt Cardinalis Turrecremata lib. 2. de Ecclesia cap. 46. Bellarminus lib. 4. de Summo Pontifice cap. 12. Petavius lib. 1. de Pœnitentia publica cap. 1. & alii Scriptores innumeri. Verum respondendum est, opinionem istorum veram tantummodo esse in quæstionibus facti personalis: neque in omnibus, sed in iis duntaxat, in quibus crimen aut error alicui personæ tribuitur ex sola hominum relatione, quemadmodum in damnando latrone e sola depositione testium posset errare Iudex. At plura sunt facta, etiam personalia, quæ cum certis indiciis dignoscantur, non solum infallibilitatem fidei habere possunt, sed etiam naturalem evidentiam, ut dum attente perlegens librum aliquem,

quem, in eo video propositionem expresse conscriptam, quemadmodum habet iudex evidentiam de homicidio latronis, si viderit perspicue illum infligere vulnera, & hominem interficere. Ita neque in hac quaestione facti, *An quinque propositiones sint in Jansenio*, dici potest Ecclesiam errasse, cum librum viderit, legerit, assiduoque examine cribraverit. Quamquam huic definitioni, *Propositiones istae in sensu, quem habent, damnato, excerptae sunt e libro Jansenii*, non assentimur assensu naturali, sed fidei, ob haereticum sensum singulis haerentem; quem talem esse definit Ecclesia non ex verbis expressis, aut æquivalentibus, sed ex dogmate in talium verborum significatione contento: idest, quia ex libro derivatae creduntur, non tantum quod verba, sed etiam, & praecipue quoad sensum verbis singularum propositionum expressum. Ad summum ergo posset errare Ecclesia in facto tantum historico: quare foret, hunc librum ex: gr: revera fuisse a Cornelio Jansenio conscriptum; id vero prudentissime supponit ex nomine quod praefert Auctoris, ex hominum consensu, ex Jansenistarum ipsorum confessione.

Reponunt Jansenistae. At Innocentius X. & Alexander VII. quinque propositiones damnaverunt ex sola relatione quorundam Episcoporum Galliae. Est ergo hæc quaestio facti, in qua potuit Ecclesia in errore versari.

Respondemus splendidissime Jansenianos mentiri; nam post consultationem Episcoporum Galliae, adhibitam Romae diligentiam, qua major desiderari non poterat, librosque Jansenii maturo examine fuisse lustratos, manifestum est ipsorum Romanorum Pontificum testimonio, & rerum gestarum narratione in priori capite hujus disquisitionis praemissa.

Inquiunt, longiorem esse librorum Jansenii textum, nec videri verisimile Pontifices hujus Scriptoris mentem penitus fuisse scrutatos. Verum hæc sunt triplici responsione jam contracta & illisa. I. quia non plura scripsit Jansenius magno Protoparente Augustino, cujus de gratia doctrinam Romana tenet Ecclesia. II. quia sensus Jansenii sua sponte ex iis, quæ docet de superiori delectatione injiciente vinculum libertati, evidentissime erumpit. III. quia per biennium selecti Theologi universum Jansenii Opus

Berti Theol. Tom. III.

accurate versarunt: neque ad omnia illius Auctoris placita directe spectat animadversio Censurae, sed ad quinque positiones obvias, certisque capitibus coarctatas.

Contendunt insuper Jansenii gregales illius sensum non aliunde disquirendum, nisi ex rigidissimis regulis ac præceptionibus artis criticae. Respondemus autem bellam hanc esse lusionem. Ars enim Critica tradit quasdam regulas ad dijudicandam germanitatem, ætatemque Scriptorum, quæ disciplinarum sunt instrumenta; & nihil valet ad pronuntiandum de Scriptorum illorum veritate, doctrina, & orthodoxia. Sic regulis Critices, nempe ponderatione stili, notarum chronologicarum, contextuum, formæ disputationis, lynchronorum Auctorum, inquiri num Pœmander sit genuinum opus Mercurii, an prodierit primis Christianis sæculis, an Dionysio Areopagita libri de Divinis Nominibus sint accensendi, num Augustinus aut Augustinus aut Gennadius scripserit Opus de Ecclesiasticis Dogmatibus, an Inscriptio hujus Numismatis, aut lapidis his aut illis Consulibus quadret, & consimilia plurima. Id vero quid, ut judicium feras an in Opere Mercurii sit Catholica de Trinitate Doctrina, sive in libris Dionysii tradatur Verbi Divinitas, sive in eo, qui inscribitur de Theologicis Dogmatibus, extent vestigia Pelagianismi, sive in hoc ære vel marmore sint aurea latinitatis vocabula? Hoc te non Critica docet, sed vel dogmatum scientia, vel ars disputandi, vel grammatica vel alia demum facultas, ad quam inquisitio illa pertineat. Ergo ex præceptionibus Criticis, v.g. ex collatione *Martini Gallici*, disquires num Jansenius scripserit librum, *Augustinus*: ex Epistolis agnosces an Bajonæ editus, an limatus Ypri, Doctrinam ab eruditione Theologorum, & Orthodoxiam a judicio Apostolicae Sedis perquiras, necessum est.

Persistunt objectare Janseniani distinctionem duplicis Facti, quorum unum dicatur Personale, aliud Dogmaticum, commentationem esse recentiorum Scholasticorum, atque antiquioribus Theologis incompertam. Respondemus ex adverso, primum hanc distinctionem non esse adeo novam, ut iactant, cum in terminis tradatur etiam a Cletaro Gallicano in libro, cui titulus *Relations des Deliberations du Clerge de France*, ante plures annos conscripto. Dicimus præterea,

S s

quod

quod etsi hæc distinctio sub iis verbis non inveniatur in Antiquiorum lucubrationibus, frequentissima est tamen, si rei significatio attendatur, eo quod non tantum dogmata, sed etiam hæreticorum libri, librorumque doctrina quovis Ecclesiæ sæculo proscripta fuerint. Addimus, omnes hæreses quasdam intulisse quæstiones, quibus diligentius Catholica Fides defenditur; ac talem esse quæstionem de Factis dogmaticis.

Affirmant Jansenistæ, Factum, de quo controvertitur, esse factum quoddam decimiseptimi sæculi, nullatenus dirimendum per vetusta Ecclesiasticorum dogmatum traditione.

In promptu autem responsio est, novum quidem esse factum istud, si spectetur scriptio libri, & propositionum enunciatio, quo sensu nova fuit quælibet hæresis cum primum cœpit vulgari. Non est autem novum comparate ad doctrinam Fidei, cum repugnet dogmatibus perpetuo in Ecclesia explicitis, aut saltem implicite creditis.

Producunt exemplum Vigilii Papæ, qui olim tria *Capitula* decretorio iudicio probavit, quæ postea damnavit quinta Synodus: ideoque aut iudicium Vigilii, aut iudicium quintæ Synodi circa Factum Dogmaticum falsum erit.

At istud argumentum contra Jansenistas retorquetur. Enim vero, ut diximus, iudicium a V. Synodo, & a Romano Pontifice de tribus *Capitulis* prolatum est omnino irrefragabile & firmissimum, & tamen versatur circa Factum Dogmaticum. Igitur neque Synodus Oecumenica approbata a Pontifice, neque ipse Pontifex errori unquam subicitur in dirimendis Factis Dogmaticis. Jam vero quod asserunt Vigilium Papam tria *Capitula* approbasse, falsum est penitus. Concilium Chalcedonense in suas Sedes restituerat Theodoretum atque Ibam, posteaquam impium Nestorium damnaverant; neque in ea Synodo dogmatice tria *Capitula* discussa sunt. Cum ergo de trium *Capitulorum* damnatione ageretur, Vigilius Papa veritus ne contra definitionem Chalcedonensis Concilii e suis sedibus Theodoretus exturbaretur, haud ignorans inimicorum ejus machinamenta, prudentissime obstitit; & cum anno 548. scripsit *Judicatum*, & tria *Capitula* damnavit, adjecit clausulam, *Salva in omnibus reverentia Synodi Chalcedonensis*. Ob eandem causam

die 14. Maji anno 553. damnatis a V. Synodo Tribus *Capitulis*, timens aliquid fuisse innovatum in Causa Theodoreti, & Ibæ, quos Synodus Chalcedonensis pristina decoraverat dignitate, edidit adversus Quintam Synodum *Constitutum*. Ceterum ubi Vigilia compertum est, nullum a Synodo V. anathema pronunciatum contra Personas Theodoreti & Ibæ, sed tantum adversus istorum scripta; solus enim Theodoretus Mopsuestenus duodecimo Synodi anathematismo cum suis scriptis damnatur: Vigilius Synodum, simulque trium *Capitulorum* condemnationem firmavit. Animadvertas hoc loco, magna fraude Apologistas Jansenii scribere eandem causam fuisse Theodoreti, & duorum aliorum Episcoporum, ut inferant Theodoretum & Ibam a Synodo Chalcedonensi absolutos, & a V. Synodo fuisse damnatos. Est enim una, eademque Causa in quantum spectat ad doctrinam trium *Capitulorum*, non quantum attinet ad trium Episcoporum personas.

Rursus opponunt Jansenistæ factum Honorii, quod potest hac, vel consimili argumentationis forma proponi. Habemus iudicium Ecclesiæ in quæstione Facti Dogmatici Janseniano simillimi fallax & erroneum in Causa Honorii, quem Sexta Synodus tamquam Monothelitam damnavit, non ex aliorum relatione, sed ex Epistolis ejusdem Honorii ad Sergium. Etenim quemadmodum olim instituta fuit quæstio, an hæresis asserentium unam in Christo voluntatem contineretur in Epistolis Honorii; ita nunc controvertitur an sensus hæreticus quinque propositionum contineatur in libro Jansenii. At in priori quæstione falsum iudicium protulit Synodus Oecumenica. Potuit ergo similiter falli in hac de facto Janseniano quæstione Romanus Pontifex.

Respondeo quæstionem de anathemate dicto adversus Honorium perplexam esse, nullatenus tamen suffragari Jansenii Apologitis. Onuphrius Panvinus, Baronius, Severinus Binius, & alii permulti arbitrantur Acta Sextæ Synodi fuisse falsata, nec levi ducti ratione, sed argumentationibus plurimis in libris de Incarnatione proponendis. Dilabitur, juxta horum sententiam, prædicta argumentatio: neque enim verum est Sextam Synodum dixisse anathema Honorio, quod narrare nequaquam prætermisissent Theophanes & Gregorius Monachus Græcus, qui ex auto-

autographis voluminibus gesta in hac Synodo literis consignantes Honorii damnationis non meminerunt. Censent alii damnatum a Sexta Synodo Honorium, non quod hæresim Monothelitarum in Epistolis ad Sergium docuerit, sed quod hæresi illi quodammodo indulserit, non satis prudens in fovenda familiaritate cum Sergio, neque in oppugnanda hæresi nimis sollicitus. Atque in hac pariter sententia argumentatio illa exarescit. Potest enim probari ingenua fides Honorii, tametsi non probetur Oeconomia. Nonnulli cum Turrecremata lib. 2. de Eccl. cap. 93. putant Concilium revera errasse in quæstione facti: sed neque hæc responsio juvat Jansenistas; quoniam eo loco Turrecremata scribit, ideo Patres fuisse deceptos, quoniam de Honorio judicarunt, non ex ejus Epistolis (in quarum una de duplici in Christo voluntate altum habetur silentium, in altera Honorius Sergium tantummodo hortatur, ut devitet vocabuli novitatem; & consequenter neque una, neque altera Epistola poterat sensum Honorii demonstrare). sed pronunciarunt judicium *ex falsa informatione, & ex falsis rumoribus*. Unde ad summum sequitur potuisse Ecclesiam errare in definienda Facti Jansenii quæstione, si rigidiori Censura judicium pronunciasset ex sola quorundam Episcoporum relatione: quo in casu Factum diceretur historicum, non Dogmaticum. Petitdidier scribit quæstionem Honorii ad hanc minime pertinere, quoniam Honorii Epistolæ non continent judicium Pontificis deficientis ex Cathedra, & docentis universalem Ecclesiam; sed commonentis tantum Constantinopolitanos præfules. Judicium vero de propositionibus Jansenianis definitivum esse, publicum, universale, & Apostolicis Censuris communitum, nullus ignorat. Noster demum Desirant in *Honorio Vindicato* probat judicium Sextæ Synodi ferire Epistolas Honorii male in Græcam linguam translata, non latinum exemplar; sed de Honorio alibi.

Adhuc Jansenistæ argumentantur. Hæc enunciatio: *Quinque propositiones hæresim continent damnata sunt in sensu Jansenii*, æquivaleret his duabus, *Quinque propositiones hæresim continent*, & *Quinque propositiones sunt in libro Jansenii*: quarum prima est purum dogma, altera purum factum. Igitur judicium de hac postrema ambiguum & in-

certum est, etiam prout primæ conjungitur: quicquid enim de se est dubium, ubicumque ponitur, dubium incertumque est.

Resp. nego consequentiam; primo quia etiam de puro facto, quod non pendet a sola hominum consultatione & relatione, quale est in hoc libro, quem omnes videre ac legere possunt, contineri hæreticam aliquam propositionem, est mea sententia Pontificis judicium irrefragabile, & invictum, præsertim si Fidelibus proponatur credendum, & juramento confirmandum. Deinde licet hæc propositio, *Quinque illi articuli extant in libro Jansenii*, solitarie & divisim accepta non esset objectum certæ & invariabilis definitionis; est tamen, si cum priori, idest cum dogmate conjungitur. Nam si dixerò, *ex gr: Christus non est Deus & homo juxta sensum Nestorii*, hæc sane enunciatio æquivaleret duabus, *Christus non est Deus & homo*, & *Christum esse Deum & hominem docuit Nestorius*. At quoniam prima Propositio est dogma fidei secundum impiam doctrinam Nestorii, non debet utraque accipi solitarie, sed conjunctim; atque hoc pacto accepta redollet dogma firmissime Apostolica auctoritate damnatum. Atque ex dictis reliqua omnia Jansenianorum objecta in nihilum recidunt.

CONCLUSIO.

Postrema hac dissertatione universa Jansenianæ Hæreseos machina evertitur. Prolatas a Jansenio quinque Propositiones, prædamnatas ab Augustino, digna Censura proscriptas, ac suprema auctoritate anathematizatas, quantum patiebatur ingenium, otiumque nostrum, demonstrare curavimus. Neque est, cur moremur studentium juvenum progressionem refellendo etiam defensores *obsequiosi silentii*; eos scilicet, qui *Formulario* subscribunt simulatione & hypocrisi, interiori animo a Jansenii sensu non alieni. Hi quippe errorem obtendunt sola fallaci opinione, quod Ecclesia in quæstione Facti Janseniani dirimenda potuerit errare. Id verum non esse hætenus commonstravimus. Sed, etiamsi hæc in re Apostolica Sedes obnoxia esset errori, quod ab omnium mente avertat Spiritus veritatis, non est quomodo homines isti excusare se valeant. In *Formulario* exhibentur quinque propositiones, ut excerptæ ex libro, cui titulus *Augustinus*, & damnatæ in sensu ab

Auctore intento, absque ulla ambiguitate verborum, ita ut mendacissime profiteatur obedientiam Ecclesiae quisquis hoc idem iurando confirmare detrectat. Sed & seipsos obstringunt gravissimo perjurii crimine: quoniam Alexander VII. veram, ac totalem obedientiam se velle declaravit, nec aliquam in tam gravi negotio exceptionem seu restrictionem unquam admissurum: uti testatur in Bulla *Vinea Domini* data anno 1705. Clemens XI. Si autem hunc in exponenda Prædecessoris sui mente, vel in damanda hac nova iurandi methodo, similiter errasse autumabunt: videant se Pastori universalis Ecclesiae hoc etiam denegare, quod definire valeat quale sit licitum, & quale illicitum curamentum. Si autem hoc non audeant asserere, abstineant prorsus a Juramento, quod Pontifex perniciosum, & impium esse declarat. Nec Pontifex tantum, sed & Theologi prorsus omnes; necnon a Secta Janseniana quamplurimi, qui ceteris perjurii crimen obijciunt. Nescio tamen, an istorum pervicacia illorum superet impietatem. Meminerint scriptum in lege Domini, Exodi xxx. 7. *Nec enim habebit insentem Dominus eum, qui assumpserit nomen Domini Dei*

sui frustra: quod & Gentes tamquam Deorum Oraculum apud Herodotum servaverunt:

A'α' ὅρκα παῖς ἐστὶν ἀνώνυμος, ἔδ' ἐπὶ χεῖρες,

Οὐδ' ἐπὶ πόδας. κραινὴ δὲ μετέρχεται εἰσὶν ὅκα πᾶσαν

Συμμάχους ὀλέσῃ γενεὴν, καὶ οἶκον ἀπαντα

Idest, At Juramento quodam est sine nomine proles,

Trunca manus, & trunca pedes; tamen impetu magno

Advenit, atque omnem vastat stirpemque, domumque,

Legant & Zachariae Prophetiam cap. v. vers. 3. & 4. Ego namque ut librum ad extrema perducam, & novissima conferam primis, hæc, aliaque scripta omnia Romanæ Ecclesiae Pastor & Capiti omnino subjiciens Pelagianam, Semipelagianam, Lutheranam, Calvinianam, & Jansenianam hæresim, ceterasque omnes damno atque anathematizo, non obsequioso Jansenistarum silentio, sed manifesta confessione, sincero corde, ac simplicissimo, apertissimo, purissimoque iurando.

AD PRÆCEDENTEM LIBRUM XVII.

DE HÆRESI JANSENIANA. THEOLOGICÆ DISSERTATIONIS

A C C E S S I O.

D priorem Jansenii propositionem diximus, nunquam Dei præcepta esse justis *impossibilia*. Immo nec impiis, neque ulli mortalium, quamvis illi iusto Dei iudicio gratia aliquando subtrahatur, *impossibilia* dici poterunt. Habet enim quilibet homo liberum arbitrium, licet per Adæ prævaricationem extenuatum infirmumque, non tamen extinctum: quod ad malum utique *seipso* sufficit, ad bonum vero, si ab omnipotenti

„ bono adjuvetur. Et quoniam semper adjuvari potest, semper potest implere mandata, *potentia* illa, quæ ipsi indita est, & qua exspoliari non potest; non autem *potentia*, quæ omni ad agendum necessaria virtute, Dei operantis & cooperantis auxilio, instructa sit. Est enim apertissima S. P. Augustini doctrina, semper hominis in potestate esse quod, si vult, facit. Inquit enim S. Pater de Grat. & lib. arb. cap. 16. num. 32. Certum est nos mandata servare, si volumus: Sed quia „ præ-

„ preparatur voluntas a Domino, ab illo pe-
 „ tendum est, ut tantum velimus, quantum
 „ sufficit, ut volendo faciamus. Et de Sp.
 „ & lib. cap. 31. num. 53. quæstionem in-
 „ stituens, an fides in nostra sit potestate,
 „ docet duo quædam esse velle, & posse;
 „ quippe ipsis evolutis vocabulis satis constat,
 „ quod ab eo quod est velle, voluntas; ab
 „ eo autem quod est posse, potestas nomen
 „ accepit. Deinde affirmat, illud quemque
 „ habere in sua potestate, Quod si vult, fa-
 „ cit: si non vult, non facit. Hinc infert
 „ Augustinus, fidem in potestate hominis
 „ esse, Quoniam cum vult, quisque credit:
 „ & cum credit, volens credit. Quod de fi-
 „ de, idem de conversione impii, atque de
 „ ceteris Dei mandatis, est proculdubio af-
 „ firmandum. Cum ergo impius converteretur
 „ ad Dominum si vellet, & præcepta
 „ Domini transgrediatur, quoniam vult; con-
 „ versio illa, & ista transgressio in ejus est
 „ potestate. Hæc autem potestas est insita
 „ libero arbitrio, quod eodem libro cap. 33.
 „ nu. 58. dicitur illa media vis, que vel
 „ intendi ad fidem, vel inclinari ad infide-
 „ litatem potest. Atque hæc potestas a vo-
 „ luntate interdum sejungitur; plura enim
 „ possumus, quæ tamen nolumus, sed ut ad-
 „ sit voluntas mala, sufficit sibi ipsi liberi
 „ arbitrii potestas, quia ad malum sufficit:
 „ ut vero habeatur voluntas bona, requiri-
 „ tur gratia, quoniam preparatur voluntas a
 „ Domino, atque liberum arbitrium ad bo-
 „ num parum est, nisi adjuvetur ab omni-
 „ potenti bono, ut inquit idem Augustinus de
 „ Corrept. & Grat. cap. 11. num. 31. Quam-
 „ vis ergo in impiis nulla sit aliquando vo-
 „ luntas bona inspirata a domino largitore
 „ gratiarum; est in eis tamen potestas ad se
 „ convertendum, ac pariter in infideli pote-
 „ stas credendi: quam potestatem inditam li-
 „ bero arbitrio Scholastici appellare consue-
 „ verunt Potentiam remotam. Ne quis au-
 „ deat hanc doctrinam insimulare hæresis Jan-
 „ senianæ, audiendus est Ven. Bellarminus
 „ lib. 6. de Grat. & lib. arb. cap. 15. quo
 „ in loco proposita sibi difficultate, an sine
 „ adjutorio Gratiæ prævenientis peccator con-
 „ verti queat, ad hunc loquitur modum, Re-
 „ spondeo conversionem semper esse in potesta-
 „ te liberi arbitrii, quoniam semper potest
 „ converti quando voluerit. Quod vir sapien-
 „ tissimus demonstrat ex verbis Augustini,

„ quæ supra produximus, ex libro de Sp. &
 „ lit. atque id verum esse docet, tametsi
 „ ipsum velle credere aut converti non potest
 „ homo (potentia nimirum proxima, expe-
 „ dita, completaque in ordine ad actum)
 „ habere, nisi per gratiam prævenientem ac-
 „ ceperit ut possit. Sequitur autem Bellar-
 „ minus: Atque hoc est, quod supra dixi-
 „ mus, habere hominem ad actus pietatis,
 „ ante omnem gratiam, liberum arbitrium,
 „ & potentiam remotam, sed non proximam.
 „ Possunt ergo converti ad Dominum, &
 „ præcepta servare etiam impii, quamvis de-
 „ stituti aliquando, justo Dei judicio, gratia
 „ præveniente: atque in dubium nequit revo-
 „ cari quod ait magnus Augustinus libro de
 „ Grat. & lib. arb. cap. 15. num. 31. Sem-
 „ per est autem in nobis voluntas libera, sed
 „ non semper est bona.

„ Si ergo nulla ratione affirmari potest,
 „ præcepta esse impossibilia iis, quibus gratia
 „ subtrahitur, propterea quod semper habent
 „ voluntatem liberam, & potestatem ad a-
 „ ctus pietatis ante omnem gratiam: multo
 „ minus impossibilia dici poterunt aliquibus
 „ justis volentibus, & conantibus, quum i-
 „ psis bona voluntas, quam habent, & co-
 „ natus, nifusque ejusdem bonæ voluntatis,
 „ omni procul dubio inspiretur a gratia; i-
 „ deoque justis volentibus & conantibus ne-
 „ que deest potentia illa, quæ naturaliter in-
 „ dita est libero voluntatis arbitrio, neque
 „ potentia illa, quam confert supernaturale
 „ gratiæ adjutorium. Itaque ad justos quod
 „ attinet, quæstio institui potest, an illis
 „ subtrahatur gratia habitualis, sive sanctifi-
 „ cans, an aliquando eis desit quoque gratia
 „ actualis.

„ Si de gratia sanctificante, atque habi-
 „ tuali instituatur oratio; certissime tenen-
 „ dum est ea nunquam justos exspoliari, nisi
 „ antea libero voluntatis arbitrio Deum de-
 „ serant, & de se præsumentes, neque sese
 „ ad gratiam convertentes adjuvantem & o-
 „ perantem, motibus concupiscentiæ, mun-
 „ dique illecebris obsequantur. Sane de ipsa
 „ gratia habituali Theologi quidam præstan-
 „ tissimi explicarunt verba Concilii Triden-
 „ tini sess. 5. cap. 11. Deus namque sua
 „ gratia semel justificados non deserit, nisi
 „ ab eis prius deferatur. Quæ verba desum-
 „ pra sunt ex libro Augustini de Nat. &
 „ Grat. cap. 26. num. 29. Clarissimus enim

„ Estius

Estius in 2. dist. 26. sect. 43. ad 5. ait:
 Nec tamen, si justus derelinquatur a Deo,
 ut sit in omnibus qui non perseverant, i-
 deo falsum erit quod dicunt Patres Conci-
 lii, Deum sua gratia semel justificados non
 deferere, nisi ab eis prius deferatur. Hoc
 enim dictum est de gratia justificante, ut
 ex ipsis verbis patet; atque hunc sensum
 habet: Nunquam Deus aufert gratiam san-
 ctificantem ab homine, neque amicitiae re-
 nunciat, nisi propter peccatum ejus morta-
 le; nam peccatum mortale est, quod gra-
 tiam expellit, & amicitiam dissolvit. Tra-
 dit eandem explicationem etiam Franci-
 scus Sylvius, scribens 1. p. quæst. 23. art.
 5. Ejusmodi sententias intelligendas esse
 de gratia habituali, qua justificamur, ut
 sensus sit, Deum nunquam subtrahere gra-
 tiam justificantem ab homine, nisi propter
 peccatum, quo ipse deserit Deum; ita sci-
 licet, ut quamvis sint simul tempore pec-
 catum mortale & amissio gratiæ, peccatum
 tamen sit causa meritoria illius amissionis:
 unde Concilium Tridentinum expresse lo-
 quitur de justificatis. Alvarez item Tho-
 mista doctissimus lib. 11. de Auxiliis di-
 sput. 110. num. 19. inquit: Respondetur
 sensum legitimum Concilii Tridentini esse
 quod Deus non privat gratia habituali se-
 mel justificados, nisi illi prius natura pec-
 catum mortale committant, per quod dese-
 runt Deum, & merentur gratia justifican-
 te privari. Invenies eandem applicatio-
 nem apud Medinam, Ledesma, Nazarium,
 Salmanticenses, aliosque plures doctissimos,
 clarissimosque Theologos.

Neque a vero aberrare crediderim Guil-
 elmum Estium asserentem citato in loco
 suam de Gratia habituali explicationem ex
 ipsius Concilii Tridentini verbis manife-
 stam esse & perspicuam. Immediate enim
 producta verba, Deus namque sua gratia,
 &c. hæc præcedunt: Ut justi ipsi eo ma-
 gis se obligatos ad ambulandum in via ju-
 stitiæ sentire debeant, quo liberati jam a
 peccato, servi autem facti Deo, sobrie, ju-
 ste, & pie viventes proficere possint per
 Christum Jesum, per quem accessum ha-
 buerunt in gratiam istam. At hæc gratia,
 qua justi liberati sunt a peccato, & servi
 facti sunt Deo, est gratia sanctificans, &
 habitualis, nemine prorsus dissentiente.
 Syntaxis etiam proxime sequentium ver-

borum; Deus namque gratia sua semel ju-
 stificados non deserit; haud obscure Estii,
 aliorumque sententiam confirmat, quippe
 ea verba, Gratia sua, non cum verbo
 deserit, sed cum participio justificados con-
 juncta sunt. Sequuntur vero hæc alia, u-
 tique de sola gratia adoptionis, & justifi-
 cationis accipienda, & præcedentium con-
 secutio & illatio: Itaque nemo sibi in so-
 la fide blandiri debet, putans fide sola se
 heredem esse constitutum, &c. Non male
 igitur Estius ex ipsis Concilii verbis infe-
 rebat, explicandum illud esse de gratia
 sanctificante. Profecto de eadem gratia lo-
 quitur S. P. Augustinus lib. de nat. &
 grat. cap. 26. ex quo & sensum & verba
 Patres Tridentini hauserunt. Augustini
 quippe verba sunt ista: Ipse autem Deus
 cum per mediatorem Dei & hominum ho-
 minem Jesum Christum, spiritualiter sa-
 nat agrum, vel vivificat mortuum, idest,
 justificat impium, & cum ad perfectam
 sanitatem, hoc est, ad perfectam vitam ju-
 stitiamque perduxerit, non deserit, si non
 deferatur, ut pie semper justeque vivatur.
 De gratia itaque, per quam homo justifi-
 catur, ita sentimus, ut de fide tenendum
 esse credamus illam non amitti, nisi per
 peccatum mortale, quo homo recedit a
 Deo, ejusque amicitiae renunciat.

Arbitrabantur nonnulli, nec injuria, non
 posse defensores scientiæ Mediæ interpreta-
 ri Concilii Tridentini verba, de quibus
 dictum est modo, nisi de Gratia habitua-
 li atque justificante. Ad hunc etenim mo-
 dum quidam ratiocinantur: Gratia actua-
 lis, quæ ab habituali distinguitur, alia est
 congrua, quæ effectu non caret, & alia
 est sufficiens quæ nunquam subtrahitur mor-
 talibus. Efficacem sensu Augustiniano ac
 Thomistico non admittunt Medistæ. Cu-
 jus ergo gratiæ denegatione deserit Deus
 justos, qui peccando ipsum deseruerunt?
 Gratiae ne sufficientis? Minime, quoniam
 in Medistarum sententia nulli mortalium
 gratia ista subtrahitur. Gratiae ne congruæ?
 Nequaquam, siquidem hæc gratia congrua
 non adest semper justis, qui Deum dese-
 runt. Deserit ergo Deus semel gratia sua
 justificados, si deseratur ab ipsis, non sub-
 trahendo eis gratiam congruam quam non
 habebant dum peccarunt; non gratiam
 sufficientem, qua nunquam privantur: de-
 se-

serit ergo subtractione gratiæ habitualis, non subtractione gratiæ actualis. Qua argumentatione, cujuscunque generis sit, nullatenus percelluntur, qui gratiam per se efficacem propugnant, & sufficientem non semper singulis adesse contendunt. Sed inquirendum jam est, quænam gratia aliquando subtrahatur justis, qui recedunt a Deo, & ad bonum commutabile noxia deliberatione convertuntur.

Statuendum est primo, Justis aliquando deesse gratiam efficacem, qua minima quædam peccata vitent, quæ tamen peccata patrando non desinunt esse Justis. Id Sacrosancta Tridentina Synodus definit præcit. sess. 6. de Justific. cap. 11. his verbis: *Licet enim in hac mortali vita quantumvis sancti & justis in levissima saltem & quotidiana, quæ etiam venialia dicuntur, peccata quandoque cadant, non propterea desinunt esse justis: nam justorum illa vox est, humilis, & verax, Dimitte nobis debita nostra &c.* Eadem est sententia S. P. Augustini, auctoritate S. Cypriani, & testimonio divinarum Scripturarum luculenter comprobata libro 4. contra duas Epist. Pelag. cap. 10. num. 27. repetita in lib. de Dono Persev. cap. 5. num. 8. explicata exemplo Abelis in lib. de Nat. & grat. cap. 38. num. 45. relata in Canones C. de quotidianis, de Pœnit. dist. 3. atque experimento, omniumque consensu firmata.

Asserendum est 2. Justis aliquando subtrahi gratiam efficacem ad perseverandum, quæ nempe cum perseverantia conjungitur. Primum fulcitur hæc assertio definitionibus Tridentini Concilii prælaudata sess. 6. canone 22. & 23. quibus statuitur Justum in accepta justitia sine speciali auxilio Dei perseverare non posse, posse autem peccare, & gratiam amittere, neque affirmari posse nunquam fuisse justificatum *Eum qui labitur & peccat.* Cum gratia autem per se efficaci, quæ dat posse & velle, atque operatur velle & perficere pro bona voluntate, non componitur lapsus ab accepta justitia, sive peccatum. Probatur deinde ex Augustino, qui lib. 2. De Peccat. meritis, & remiss. cap. 19. num. 32. ait: *Nos quantum concessum est sapiamus, & intelligamus, si possumus, Dominum Deum bonum ideo etiam Sanctis suis alicujus ope-*

ris justis aliquando non tribuere vel certam scientiam, vel victtricem delectationem, ut cognoscant non a seipsis, sed ab illo sibi esse lucem, qua illuminentur tenebræ eorum, & suavitatem, qua det fructum suum terra eorum,

Tertio asserendum est Justis volentibus servare divina præcepta adesse gratiam orationis, per quam impetrare possunt voluntatem robustam, quæ ad observantiam præceptorum plane sufficiat, atque efficax sit: ad actu orandum, non qualemcunque voluntatem, sed adjutam gratia per semetipsam efficaci esse necessariam; si justus eadem gratia privatur, id subrepenti illius superbiæ tribuendum erit. Hujus assertio- nis pars prior innititur capiti undecimo superius citato Tridentini Concilii hæc definienti: *Nemo temeraria illa, & a Patribus sub anathemate prohibita voce uti debet, Dei præcepta homini justificato ad observandum esse impossibilia: nam Deus impossibilia non jubet, sed jubendo monet & facere quod possis, & petere quod non possis, & adjuvat ut possit.* Hæc verba deprompta fuerunt ex Augustino libro de Nat. & Grat. cap. 43. num. 50. De Gratia itidem & libero arb. cap. 15. num. 31. ait S. Pater: *Ad hoc enim valet quod scriptum est, Si volueris conservabis mandata, ut homo qui voluerit & non potuerit, nondum se plene velle cognoscat, & oret ut habeat tantam voluntatem, quanta sufficit ad implenda mandata.* Sic quippe adjuvatur, ut faciat quod jubetur. Vide & proximum caput ejusdem libri 17. num. 33. unde verba, quæ iterum producere necessum non est, exscripsimus superiori libro xiv. cap. 8. prop. 3. Lege etiam SS. Fulgentii & Prosperi testimonia apud illustrem Norisium in Vindiciis cap. 3. §. 6. pag. 1007. tom. 1. & ad Germanitatem 14. pag. 1467. necnon in Janseniani erroris calumnia sublata cap. 2. & 3. nimirum pag. 1066. & seqq. tertii Voluminis edit. Veronensis. In quibus locis Norisius docet homines cum illa sola gratia, qua volunt servare mandata, posse orare Deum pro impetrando auxilio proxime sufficienti ad perficiendum opus imperatum.

Assirmandum ulterius est, Justis ad actu orandum necessariam esse gratiam, non qua-

„ qualemcumque , sed suapte natura effica-
 „ cem . Ratio est , quoniam *ipsa oratio cla-*
 „ *rissima est gratiae testificatio* , ut ajunt Afri-
 „ cani Patres in epistola ad Innocentium ,
 „ quæ est inter Augustinianas 95 . Oramus
 „ autem , non solum ut nobis spiritum agen-
 „ di , spiritum fidei , spiritum cuiusque vir-
 „ tutis , verum etiam *Spiritum orationis* no-
 „ bis Dominus largiatur . Ita docet S. P.
 „ Aug. Epistola 194. num. 18. Insuper ar-
 „ bitramur nos , gratiam natura sua effica-
 „ cem iis testimoniis plurimis scripturarum
 „ & Patrum , maxime Augustini , Prosperi ,
 „ & Fulgentii , evidentissime comprobari ,
 „ quibus asseritur Deum *facere ut faciamus* ,
 „ & non tantum in nobis operari bonum .
 „ posse , sed etiam bonum velle . At eadem
 „ phrasi , eadem prorsus ratione divina scrip-
 „ tura , & prælaudati Patres loquuntur , dum
 „ sermonem instituunt de oratione , prout
 „ ostendimus infra lib. 18. cap. 8. prop. 5.
 „ Præterea si gratia *efficax* necessaria quo-
 „ que esse debet ad actum orationis ; alio-
 „ qui , ut alibi dicemus , corrumpit universum
 „ efficacis Gratiae Systema , cum apud Tho-
 „ mistas affirmantes fieri non posse ut causa
 „ secunda prodeat in actum , nisi efficienter
 „ præmoveatur a Causa prima ; tum apud
 „ Augustinenses illos , qui eandem physicam
 „ & efficacem præmotionem saltem exigunt
 „ in hoc statu , in quo caro concupiscit ad-
 „ versus spiritum , & in quo virtus in infir-
 „ mitate perficitur . Attendat prudens lector ,
 „ quomodo loquatur S. Pater libro de *Dono*
 „ *Persev.* cap. 23. num. 64. posteaquam do-
 „ cuerat neminem orationibus suis a Domi-
 „ no petere quod a se ipso se sumere existi-
 „ met , non ab illo : *Præsertim* (ita Augu-
 „ stinus) *quoniam* „ *quid oremus sicut oportet*
 „ *nescimus* , sed ipse Spiritus , ait Apo-
 „ stolus , *interpellat pro nobis gemitibus inen-*
 „ *narrabilibus* . Qui enim scrutatur corda ,
 „ *scit quid sapiat Spiritus* , quia secundum
 „ Deum *interpellat pro Sanctis* „ *Quid est* ,
 „ *ipse Spiritus interpellat* „ *nisi interpellare*
 „ *facit* , *gemitibus inenarrabilibus* , sed
 „ *veracibus* , quoniam „ *veritas est Spiritus* ?
 „ *Ipse est enim de quo alio loco dicit* :
 „ *Misit Deus Spiritum Filii sui in corda no-*
 „ *stra clamantem* , *Abba , pater* . „ Et hic
 „ *quid est* , clamantem , nisi clamare facien-
 „ tem , tropo illo quo dicimus *letum diem* ,
 „ *qui letos facit* ? Quod alibi manifestat ,

„ *ubi dicit* , „ *Non enim accepistis Spiritum*
 „ *servitutis iterum in timore* , sed accepistis
 „ *Spiritum adoptionis filiorum* , in quo cla-
 „ *mamus* , *Abba , pater* . „ Ibi dixit cla-
 „ mantem ; hic vero , in quo clamamus :
 „ *aperiens quomodo dixerit* , clamantem ,
 „ *idest* , sicut jam exposui , *clamare facien-*
 „ *tem* . Ubi intelligimus , & hoc ipsum esse
 „ *domum Dei ut veraci corde* & *spirituali-*
 „ *ter clamamus ad Deum* . Adtendant ergo
 „ *quomodo fallantur* , qui putant esse a nobis ,
 „ non dari nobis , ut petamus , quæramus ,
 „ *pulsemus* : & hoc esse dicunt , quod gratia
 „ *præceditur merito nostro* , ut sequatur illa
 „ *cum accipimus petentes* , & invenimus
 „ *querentes* , *aperiturque pulsantibus* ; nec vo-
 „ lunt intelligere etiam hoc divini muneris
 „ esse , ut oremus , hoc est , petamus , quæra-
 „ mus , atque pulsemus . Accepimus enim Spi-
 „ ritum adoptionis filiorum , in quo clama-
 „ mus , *Abba , pater* : Quod vidit & beatus
 „ Ambrosius . Ait , enim „ Et orare Deum
 „ *gratia spiritalis est* : sicut scriptum est ,
 „ *Nemo dicit* , Dominus Jesus , nisi in Spi-
 „ *ritu Sancto* . Hactenus Augustinus , eodem
 „ modo gratiam quæ dat velle , quæ facit
 „ ut faciamus , requirens ad agendum & ad
 „ orandum , nullo alio appposito discrimine ,
 „ nisi quod gratia plena *sufficiens* ad oratio-
 „ nem non sit proxime pleneque *sufficiens*
 „ ad implenda mandata ; per illam tamen
 „ hæc impetretur , si humiliter suppliciterque
 „ petatur .

„ Affirmandum est insuper , Justos ali-
 „ quando , licet gratia *habituali* exornatos ,
 „ & simul subsultos adiutorio proxime *suffi-*
 „ *cienti* ad orandum , actu non orare , imo
 „ obicem ponere potentiae proximæ ad po-
 „ nendum actum orationis , propterea quod
 „ putant se arbitrii sui viribus implere legem
 „ iubentem , & ista implicati *superbia* ad
 „ gratiam non convertuntur juvantem . Quæ
 „ sunt verba S. P. Augustini lib. 3. ad Bo-
 „ nisacium cap. 7. num. 20. Profert hæc
 „ aliæque plura Cardinalis Norisius in Ca-
 „ lumnia sublata cap. 3. §. 2. , idest , tomo
 „ 3. pag. edit. Veron. 1087. & seqq. ubi
 „ demonstrat exemplo Petri hominem ex sup-
 „ positione iudicii practice erronei obicem po-
 „ nere potentiae proximæ ad orandum . Id ve-
 „ ro cum nos prolixè explicaverimus hoc
 „ eodem libro 17. cap. 3. ptop. 1. in Re-
 „ sponzione ad Jansenistarum objecta , &

„ rursus libro 18. cap. 8. prop. 5. ipsis No-
 „ risi verbis usurpatis, Sanctorumque Pa-
 „ trum sententiis, quas ille profert, exscri-
 „ ptis; jure unusquisque mirabitur, fuisse
 „ viros alioqui doctos, qui scripserint Nori-
 „ sium agnovisse in justis gratiam proxime
 „ sufficientem ad orandum, hanc vero a me
 „ denegari, ideoque illum ab hæresi Janse-
 „ nii esse immunem, me autem in eandem
 „ hæresim impegisse. Quam atrox & ini-
 „ qua sit hæc calumnia perspicue agnoscet
 „ quisquis & Cardinalis præstantissimi, &
 „ libros nostros in his quæ nuper laudavi-
 „ mus locis perlegere. simulque conferre mi-
 „ nime dedignabitur. Ut ad justos mea re-
 „ vertatur oratio; Augustinus in lib. de
 „ nat. & gratia posteaquam scripserat Deum
 „ spiritualiter sanare ægrum, & vivificare
 „ mortuum, id est, justificare impium, eum-
 „ que sanare, non solum ut deleat quod
 „ peccavit, sed ut præstet etiam ne peccet,
 „ (quod utique tam habitualis, quam actua-
 „ lis gratiæ præclarum est argumentum)
 „ cap. 27. num. 31. ad hunc loquitur mo-
 „ dum: Sed Deus, inquiunt, potest omnia
 „ sanare. Hoc utique agit, ut sanet omnia:
 „ sed agit judicio suo, nec ordinem sanan-
 „ di accipit ab ægroto. Proculdubio quippe
 „ firmissimum Apostolum volebat efficere, cui
 „ tamen dixit, virtus in infirmitate perfici-
 „ tur: & non ei totiens oranti aufert nescio
 „ quem stimulum carnis, quem sibi dicit da-
 „ tum, ne magnitudine revelationum extolle-
 „ retur. Cetera enim vitia tantum in male-
 „ factis valent, sola autem superbia etiam
 „ in recte factis cavenda est. Unde admo-
 „ nentur illi, ne dona Dei suæ potestati
 „ tribuendo, seseque extollendo gravius pe-
 „ reant, quam si nil operarentur boni, qui-
 „ bus dicitur, Cum timore & tremore ve-
 „ stram ipsorum salutem operamini: Deus
 „ enim est qui operatur in nobis & velle &
 „ operari pro bona voluntate. Quare ergo
 „ cum timore & tremore & non potius cum
 „ securitate, si Deus operatur, nisi quia pro-
 „ pter voluntatem nostram, sine qua bene
 „ non possumus operari, cito potest subrepe-
 „ re animo humano, ut quod bene operatur
 „ suum tantummodo existimet, & dicat in
 „ abundantia sua, Non movebor in æternum?
 „ Ideo qui in voluntate sua præstiterat deco-
 „ ri ejus virtutem, avertit paululum faciem
 „ suam, ut qui hoc dixerat fieret conturba-
 „ Bertii Theol. Tom. III.

„ tus: quoniam ipsis est ille tumor sanandus
 „ doloribus. Non itaque dicitur homini,
 „ Deserit aliquantum Deus unde superbis,
 „ ut scias non tuum, sed ejus esse, & di-
 „ scas superbus non esse. Hinc habes, ju-
 „ xta Augustinum Deum justificando im-
 „ pium, conferre illi etiam gratiam ad non
 „ peccandum, illum tamen aliquando defe-
 „ rere, dum subrepente superbia non con-
 „ vertitur ad implorandam gratiam juven-
 „ tem: atque id est, quod nos diximus cum
 „ Norisio, obicem ponere potentia proxima
 „ ad orandum.

„ Postremo asserendum est, nullam a no-
 „ bis causam proferri posse, præter volunta-
 „ tem divinam, cur Deus aliquibus justis
 „ conferat gratiam illam robustam atque ef-
 „ fectricem, quæ superat subrepentem super-
 „ biam, & concupiscentiam carnis vincit
 „ concupiscentia spiritus; quam utique gra-
 „ tiam occulto, sed justo judicio subtrahit
 „ quibusdam aliis justis, qui tentationibus
 „ propria voluntate succumbunt, neque per-
 „ severant in accepta justitia. Hæc est aper-
 „ tissima S. Patris Augustini doctrina. Is
 „ enim scribit in libro de Dono Persever. cap.
 „ 7. num. 13. Post casum hominis non nisi
 „ ad gratiam suam Deus voluit pertinere,
 „ ut homo accedat ad Deum; neque nisi ad
 „ gratiam suam voluit pertinere, ut homo
 „ non recedat ab eo. Sequenti num. 14. Ac-
 „ per hoc sicut operatur ut accedamus, sic
 „ operatur ne discedamus: & paulo infra,
 „ Manus igitur Dei est ista, non nostra, ut
 „ non discedamus a Deo. Legendum est
 „ proximum cap. 8. num. 16. 17. & 18.
 „ ubi ad inscrutabilia, justissima tamen ju-
 „ dicia Dei refert, cur Deus non omnibus
 „ gratiam largiatur: cur in una eademque
 „ causa parvulorum, etiam geminorum, di-
 „ versum inveniat judicium: cur quibus-
 „ dam, qui eum coluerunt bona fide, non
 „ donetur perseverantia? repetens (dignam
 „ Augustino sententiam!) Qui liberatur,
 „ habet unde gratias agat: qui damnatur,
 „ non habet quid reprehendat. Concludit
 „ num. 19. Voluntas sua cadit, qui cadit,
 „ & voluntate Dei stat, qui stat. Potens
 „ est enim Deus statuere illum, non ergo
 „ se ipse, sed Deus. Quod omnis qui hu-
 „ militer, & veraciter pius est, esse verissi-
 „ mum sentit. Non repetam quæ scripsi lib.
 „ 18. cap. 7. pertractans de Dono perseve-
 „ ran-

„ rantia. Addam duntaxat verba S. Pro-
 „ sperii ad objectionem 14. Vincentii : *Ad*
 „ *prævaricationem legis, ad neglectum reli-*
 „ *gionis, ad desertionem fidei, ad corrupte-*
 „ *lam disciplinæ, ad perpetrationem qualif-*
 „ *cunque peccati; nulla omnino est prædesti-*
 „ *natio Dei: nec fieri potest, ut per quem*
 „ *a talibus malis surgitur, per eum in talia*
 „ *decidatur. Si ergo sanctitate vivitur, si*
 „ *in virtute proficitur, si in bonis studiis per-*
 „ *manetur, manifestum munus est Dei, sine*
 „ *quo nullius boni operis fructus acquiritur:*
 „ *si autem ab iis receditur, & ad vitia &*
 „ *peccata transitur; nihil ibi Deus male*
 „ *tentationis immittit, & recessurum non*
 „ *deserit antequam deserat, & facit plerum-*
 „ *que ne deserat, aut etiam, si discessit, ut*
 „ *redeat. Cur autem illum retineat, illum*
 „ *non retineat, nec possibile est comprehen-*
 „ *dere, nec licitum vestigare; cum scire suf-*
 „ *ficiat, & ab illo esse quod statur, & non*
 „ *ab illo esse quod ruitur.*

„ Ex iis, quæ diximus, compertum esse
 „ puto, Augustini ejusque discipulorum ex-
 „ ploratissimam sententiam esse, omnia Dei
 „ præcepta cunctis ea servare volentibus esse
 „ *possibilia*: iustis, qui volunt & conantur,
 „ *sufficientem gratiam* adesse, eorum volun-
 „ tatem, etsi aliquando parvam, habere
 „ *potentiam proximam ad oradum*: huic po-
 „ tentiæ proximæ obicem interdum poni,
 „ quando nempe homo sibi fidens, ac de
 „ propria virtute superbiens putat se ipso
 „ posse permanere in accepta iustitia, &
 „ peccata vitare: ad vincendam hanc sub-
 „ repentem superbiam necessum esse ut Deus
 „ gratia per se efficaci operetur in homine
 „ *velle & perficere*: cur hanc gratiam ali-
 „ cui iusto interdum deneget, ita ut unus
 „ voluntate Dei stet, alter voluntate pro-
 „ pria cadat, non esse temere vestigan-
 „ dum. Si cum S. Thomæ & Ægidii di-
 „ scipulis velis asserere, iustis semper adesse
 „ *gratiam sufficientem & potentiam proximam*
 „ *expeditam, & in linea*, ut inquirunt, *po-*
 „ *tentiæ completam*: quoniam hi ad execu-
 „ tionem actus *efficacem gratiam* requirunt,
 „ ab illorum sententia nullatenus est rece-
 „ dendum, missa ea quæstione Grammati-
 „ cali, quam parvi momenti esse puto. An
 „ potentia illa, quæ ad actum ponendum
 „ indiget præmotione efficientis gratiæ, pos-
 „ sit vere proprieque appellari *proxima*, ex-

„ *pedita & completa*: de qua tamen quæ-
 „ stione plura dixi §. *De quæstione Gram-*
 „ *matali superiori cap. 3. prop. 2.* plura
 „ etiam in *Vindictis Augustiniani Systema-*
 „ *tis* dissert. 4. cap. 1. §. 5. nonnulla etiam
 „ addam paullo infra, ad retundendas ad-
 „ versariorum nostrorum calumnias. Si ve-
 „ ro cum Molinistis sentias, talem iustis,
 „ ceterisque hominibus semper adesse *poten-*
 „ *tiam*, quæ ut prodeat in actum non in-
 „ digeat *efficientis gratiæ* adiutorio; ultro
 „ fateor me ab hac sententia recedere. Sed
 „ de priori damnata Jansenii propositione di-
 „ ctum est satis.

„ Quantum attinet ad secundam Jansenii
 „ propositionem; de fide tenendum est dari
 „ internas illustrationes, piosque voluntatis
 „ affectus divina gratia excitatos, quibus li-
 „ berum hominis arbitrium resistit; ideoque
 „ propositionem illam jure meritoque fuisse
 „ confixam. Id constat momentis superiori
 „ cap. 3. prop. 2. productis, & quotidiano
 „ confirmatur experimento. Quoties enim
 „ vocamur a Domino, non exteriori, dum-
 „ taxat voce, minitante lege, promissione
 „ honorum, exhortationibus, exemplisque,
 „ multiplici nempe genere gratiarum illa-
 „ rum, quas neque hæresis denegat Pela-
 „ gianorum, verum etiam irradiante intrin-
 „ secus mentis nostræ tenebras immisso, cæ-
 „ litus lumine, & cordis nostri duritiam
 „ suavitate spiritus commovente; nec tamen
 „ prava semper obtemperat voluntas, nec
 „ semper ad lucis divinæ radios gelu ani-
 „ morum nostrorum dissolvitur? Cum id
 „ certissimum sit, quæstio oritur, an ad vi-
 „ tandam secundæ Jansenianæ propositionis
 „ censuram necessum sit adfirmare, gratiam
 „ illam, cui in statu naturæ lapsæ relucta-
 „ tur liberum humanæ voluntatis arbitrium,
 „ esse revera *sufficientem*, ac talem absque
 „ ulla ambiguitate esse a Theologis consi-
 „ tendam.

„ Sunt qui id negant, propterea quod no-
 „ men *Gratiæ sufficientis*, si vocis attenda-
 „ mus etymologiam, significat *id quod sa-*
 „ *tis est ad agendum*: ad agendum vero re-
 „ quiritur auxilium efficax; ideoque istud
 „ tantummodo vere proprieque videtur esse
 „ *sufficiens*. Deinde, ut agebat Opusc. 3.
 „ cap. 101. Cardinalis de Lauræa, discrimen
 „ inter gratiam *sufficientem* & *efficacem* an-
 „ tiquis Theologis fuit prorsus inauditum,
 „ at-

„ atque in usum receptum est contra vim
 „ nativæ significationis, quæ inest huic vo-
 „ cabulo, *sufficiens*. Tertio nunquam Ec-
 „ clesia definitione aliqua constituit, ut gra-
 „ tiam illam, quæ ab efficaci secernitur,
 „ vere ad agendum *sufficientem* esse dicamus;
 „ neque mihi videtur verisimile, velle Ec-
 „ clesiam ipsam, Magistram veritatis, exi-
 „ gere Confessionem fidei ad placita recen-
 „ tiorum inter se repugnantium Theologo-
 „ rum, dogmata ad eandem fidem spectan-
 „ tia exponi, & propugnari oportere voca-
 „ bulis ambiguis, in varium sensum detor-
 „ tis, atque a pluribus contra obviam, gram-
 „ maticalem, propriamque significationem
 „ adhibitis. Doctores gravissimos id sentien-
 „ tes laudavi citato in loco §. *De questio-
 „ ne Grammaticali*. Testimonia vero Theo-
 „ logorum docentium auxilium illud, quod
 „ ab efficaci distinguitur, non esse vere pro-
 „ prieque *sufficiens*, neque conferre poten-
 „ tiam *proxime expeditam completamque* ad
 „ agendum, in medium protuli in *Vindiciis*
 „ dissert. 4. cap. 1. §. 2. neque verbosus
 „ ero semel, iterumque eadem repetendo.
 „ Quoniam autem, quidquid sit de sensu
 „ *Grammaticali*, auxilium *sufficiens* Theolo-
 „ gico sensu a nobis nequaquam respuitur; sed u-
 „ lo Theologicus iste sensus est expendendus.
 „ Nam aliter auxilium ab efficaci, quod cum
 „ actu conjungitur, distinctum appellatur *suffi-
 „ ciens* a Thomistis, aliter vero a defensoribus
 „ scientiæ Mediæ. Explicabo Thomistarum
 „ sententiam verbis insignis Theologi Tho-
 „ mæ de Lemos, qui pro Gratia sese effi-
 „ caci in congregationibus de Auxiliis stre-
 „ nue naviterque pugnavit. Is ergo in *Pa-
 „ noplia Gratia* lib. 4. p. 2. tract. 3. cap.
 „ 2. primum ait: „ Aliquos ex discipulis
 „ Sancti Thomæ in ista materia satis peri-
 „ tos (inter discipulos illos connumeramus
 „ Franciscum Sylvium Theologum per cele-
 „brem Universitatis Duacensis, Franciscum
 „ Zumæ Ordinis S. Mariæ de Mercede Theolo-
 „ gum præstantissimum in Salmanticensi Aca-
 „ demia, ceterosque, de quibus egimus præ-
 „ laudato cap. 1. *Vindiciarum*) arbitrari
 „ minus congrue auxilium illud, quod divi-
 „ ditur contra efficacem, vocari *sufficiens*, cum
 „ potissime S. Thomas auxilium *sufficiens*
 „ accipiat pro efficaci. „ Addit Lemos: „
 „ At postquam tot antiquiores Scholastici,
 „ inter quos Cajetanus, Ferrariensis, & com-
 „ plures alii, illa voce, *Auxilium sufficiens*,

„ uti cœperunt, loquendum esse cum pluri-
 „ bus, & ita illam vocem explicandam,
 „ fundandam & defendendam, ut rem con-
 „ gruenter significatam importet. „ Monet
 „ deinde Lemos, in hac parte attendendum
 „ non esse ad puram *Grammaticalem* voca-
 „ buli significationem, sed ad Theologorum
 „ & Catholicorum usum. Purus enim Gram-
 „ maticus illud dicit *sufficiens*, ultra quod
 „ aliud non requiritur. Ex his doctissimi
 „ Thomistæ verbis aperte colligitur, Sancti
 „ Thomæ discipulos auxilium, quod ab ef-
 „ ficaci secernitur, appellare *sufficiens*, non
 „ sensu *Grammaticali*, sed sensu *Theologico*,
 „ propterea quod acerrime pugnant pro ne-
 „ cessitate gratiæ semetipsa efficaci, qua
 „ præmovente ac prædeterminante liberum
 „ arbitrium actu operatur, actu Deo vocan-
 „ ti ac trahendi assentitur.

„ Si modo petas, qua ratione Auxilium
 „ *sufficiens* dicatur tale, si ad ponendum a-
 „ ctum auxilium *efficax* requiratur; commu-
 „ nior Thomistarum responsio erit, appella-
 „ ri congrue ac recte *sufficiens*, spectato sen-
 „ su *Theologico*, non autem sensu *Gramma-
 „ ticali*. Quorum Thomistarum ratio est,
 „ quoniam auxilium *sufficiens* a Theologis
 „ definitur, *Illud sine quo non potest homo
 „ bene operari, & cum quo bene operari po-
 „ test*: hujusmodi autem Auxilium ii ha-
 „ bent, qui destituti gratia efficaci non ope-
 „ rantur bene reipsa. Quod autem bene non
 „ operentur reipsa, non est ex defectu divi-
 „ ni auxilii in se ipso sufficientis, sed ex
 „ defectu liberi arbitrii ponentis resistentia
 „ sua obicem atque impedimentum. Est e-
 „ nim constans S. P. Augustini, Sanctorum-
 „ que Prosperi, Hilarii, Fulgentii aliorum-
 „ que contra hæresim Pelagianam pugnan-
 „ tium, necnon doctoris Angelici doctrina,
 „ adscribendum esse hominum voluntati, non
 „ Gratia divinæ defectui, si homo suffultus
 „ adjutorio *sine quo non*, vel non converta-
 „ tur ad Dominum, vel non permaneat in
 „ accepta iustitia, quemadmodum de primo
 „ parente scribit Augustinus *de Corrupt. &
 „ Grat. cap. 11. Ut nollet, de libero descen-
 „ dit arbitrio*. Exemplis hanc Thomistarum
 „ sententiam explicavi superius cap. 3. prop.
 „ 2. §. *Alia ex parte*.

„ Dixi *communio*rem hanc esse Thomista-
 „ rum sententiam, non dixi sententiam esse
 „ Thomistarum omnium. Memini quippe
 „ me legisse apud Joannem Gonzales Con-

„ trov. 5. art. 6. *Archiepiscopus Tranensis*,
 „ *Magister Herrera*, & alii *asserunt auxilium*,
 „ *quod contra efficacem dividitur, in eo non*
 „ *esse sufficiens, idest, non reddere potentiam*
 „ *complete actuatam in ratione principii, sed*
 „ *indigere auxilio efficaci: quod in illorum*
 „ *sententia duo facit, & complet potentiam,*
 „ *& illam applicat ad operandum infallibi-*
 „ *liter.* Revera id affirmat Alvarez disput.
 „ 79. de Auxiliis, Herrera Controver. 4.
 „ Ledesma Tract. de Auxiliis q. unica art.
 „ 3. & 11. &c.

„ Manifestum ex his fieri arbitror, iniquis-
 „ simam esse illorum insimulationem, qui
 „ nos in 2. Jansenianam positionem impe-
 „ gisse scriptitarunt, propterea quod de Gra-
 „ tia *sufficiente* differendo sensum Gram-
 „ maticalem a Theologico distinguendum
 „ esse asseruimus, diximus malle nos ad
 „ omnem ambiguitatem tollendam, præ-
 „ sertim dum res agitur cum Molinistis, Gra-
 „ tiam ab Efficaci distinctam appellare *ineffi-*
 „ *cacem*, quam *sufficientem*, in sensu Tho-
 „ mistico id a nobis probari quammaxime,
 „ Thomistas tamen in ea questione, an per
 „ auxilium sufficiens potentia completa sit
 „ & proxime expedita, sive, ut inquirunt,
 „ *actuata*, minime inter se convenire; spe-
 „ ctato denique sensu *Grammaticali* & obvio,
 „ quod sufficiens sit illud, præter quod nihil
 „ aliud requiritur ad agendum, sufficientem
 „ revera futuram fore illam gratiam, quam
 „ discipuli Ludovici Molinæ *sufficientem* esse
 „ definiunt; at Gratiam sufficientem in isto-
 „ rum sensu in hoc statu naturæ lapsæ non
 „ dari. Quæ omnia cum sint asserta doctis-
 „ simorum Theologorum, ac Thomistarum
 „ præsertim; duo necessaria consecutione in-
 „ feruntur, scilicet, Insimulatores nostros
 „ nunquam scholæ Thomisticæ adiisse præ-
 „ claros vulgatosque Doctores, & nullam a-
 „ liam *sufficientis* auxilii habuisse notionem,
 „ quam traditam a Molinistis, ad quos nun-
 „ quam futurum fore speramus, ut nostrates
 „ istiusmodi calumniis laceffiti, desertis Ma-
 „ jorum Castris, accedant.

„ Gratia itaque *sufficiens* dicitur a Moli-
 „ nistis *quæ includit omnia auxilia necessaria*
 „ *simpliciter, quæ per modum principii con-*
 „ *currunt ad supernaturalem actum.* Tradit
 „ hanc definitionem Suarez lib. 3. de Au-
 „ xiliis cap. 6. num. 4. Fatemur recte de-
 „ finiri hoc modo auxilium sufficiens, si hu-

„ jus vocabuli, *sufficiens*, sensus attendatur
 „ grammaticalis: sed negamus dari in hoc
 „ statu Gratiam hoc sensu *sufficientem* distin-
 „ ctam ab Efficaci, quoniam *ad supernatu-*
 „ *ralem actum* ipsa Efficax Gratiam requiri-
 „ tur; ideoque gratia sejuncta ab efficaci
 „ minime comprehendit *quidquid per modum*
 „ *principii ad supernaturalem actum con-*
 „ *currit.*

„ Quod hac in re ingerit haud levem dif-
 „ ficultatem, est, quomodo dici queat ho-
 „ minem præditum gratia sufficienti, & ex-
 „ spoliatum gratia efficaci, sive habentem
 „ solummodo auxilium *sufficiens*, ut explica-
 „ tur a Thomistis, habere potentiam com-
 „ pletam proximamque bene ac supernatura-
 „ liter agendi, si ad agendum necessaria sit
 „ gratia efficax, qua caret. At reponunt
 „ Thomistæ per Gratiam sufficientem con-
 „ ferri libero arbitrio omnem virtutem, quæ
 „ requiritur *ex parte actus primi*, & per
 „ gratiam efficacem dari applicationem &
 „ complementum se tenens *ex parte actus*
 „ *secundi*: per auxilium sufficiens dari po-
 „ tentiam *expeditamque* facultatem bene o-
 „ perandi, & opus bonum perficiendi, si ve-
 „ lit: per auxilium efficax operari a Deo in
 „ nobis ipsum velle ac perficere: in omni
 „ re, in omni natura, Angelica quoque ac
 „ divina, potentiam ab operatione distingui,
 „ nec semper unam consequi ad alteram:
 „ tradente Angelico doctore duplex esse di-
 „ vinum gratiæ auxilium, unum *quo datur*
 „ *facultas exequendi*, alterum *quo ipsa ope-*
 „ *ratio perficitur.* Verbo dicam, per Gra-
 „ tiam *sufficientem* redditur homo idoneus
 „ & potens ad agendum; *per efficacem* ap-
 „ plicatur ad actum. Vide S. Thomam in
 „ caput 3. Epistolæ ad Ephesios, Thomam
 „ de Lemos Tract. 3. de divinis Prædefinit.
 „ cap. 16. Joannem Baptistam Gonet in
 „ Manuali Tract. 7. de Grat. cap. 15. An-
 „ tonium Massoulié Tom. 2. dissert. 3. quæst.
 „ 1. art. 1.

„ Nequaquam ex his consequitur, Gratiam
 „ *sufficientem* absque efficaci esse inutilem,
 „ eo quod hæc gratia efficax ex Dei bene-
 „ placito confertur, nec præcedentibus homi-
 „ nis conatibus, meritisque rependitur. Nam
 „ quod careat homo gratia per se efficaci
 „ (imo sententia nostra etiam sufficienti)
 „ in causa est impedimentum, quod obicit
 „ ipsamet humana voluntas. Ut enim scri-

„ bit

bit Angelicus Doctor 1. 2. q. 112. act. 3. ad 2. Defectus gratiae prima causa est ex nobis: sed collationis gratiae prima causa est a Deo, secundum illud Osee 13. Perditio tua ex te, Israel: tantummodo in me auxilium tuum. Idem S. Doctor q. 3. de Malo ait: Ex indispositione hominis provenit, ut motio primi moventis non sit perfecta, ita ut perfectam operationem producat: quae indispositio vel est praecedens peccatum, vel est error, ignorantia, vel saltem inadvertentia; propter quorum aliquod motio Dei moventis sufficienter ad bonum non fit ita efficax, ut perfectam in homine operationem producat. Quae omnia relata ex culpa hominis sunt. Uberiori doctrina, & stylo fusiori hoc idem docet S. Thomas in lib. 3. contra Gentes cap. 159. ubi ita loquitur: Licet aliquid per modum liberi arbitrii divinam gratiam nec promereri, nec acquirere possit, potest tamen seipsum impedire ne eam recipiat. Dicitur enim de quibusdam (Job. 21.) Dixerunt Deo, Recede a nobis, & scientiam viarum tuarum nolumus. Et (Job. 24.) Ipsi fuerunt rebelles lumini. Et cum hoc sit in potestate liberi arbitrii impedire divinae gratiae receptionem, vel non impedire; non immerito in culpam imputatur ei, qui impedimentum praestat gratiae receptioni. Deus enim, quantum in se est, paratus est omnibus gratiam dare, vult enim omnes homines salvos fieri & ad agnitionem veritatis venire, ut dicitur 1. ad Timoth. 2. Sed illi soli gratia privantur, qui in se ipsis gratiae impedimentum praestant; sicut sole mundum illuminante, in culpam imputantur ei, qui oculos claudit, si ex hoc aliquod malum sequatur; licet videre non possit, nisi lumine solis sit praeventus. Cohæret hæc S. Thomæ doctrina Augustino, qui animadvertens gratiam non reddi meritis, & esse liberrimum Dei beneficium, docet esse penes Dei beneplacitum, iustitiam, & excellentissimam potestatem, dare hominibus vel denegare gratiam parvam & magnam, sufficientem, atque victricem; sed vel unam, vel alteram negandi causam esse ex hominum demeritis repetendam, adeo, ut in distributione gratiarum misericordiam & amplitudinem beneficiorum Dei, in subtractione autem agnoscamus poenam peccati, rectissimumque iudicium. Testimo-

nia autem Augustini id tradentis proferam lib. 18. cap. 8. ubi pertractabo de auxilio sufficienti, quod sententia nostra aliquibus iudicio Dei denegatur.

Hinc quidam non male inferunt Gratiam sufficientem & efficacem non distingui reipsa, & quemadmodum Thomistica loquitur schola, entitative; sed eandem gratiam, quæ in uno efficax est, in altero esse duntaxat sufficientem, quoniam in uno non reperitur excæcatio & obduratio, quæ adinvenitur in alio. Quod de Tyriis & Sidoniis diximus differentes de præscientia futurorum conditionatorum. In qua sententia non versantur tantummodo Augustinenses, verum etiam Nicolaus L' Herminier Tract. de Gratia sufficiente tomo 4. pag. 340. & seq. & Antonius Massoulié tom. 2. diss. 3. p. q. 6. art. 2. De huius Auctoris mente plura in Vindiciis nostris diss. 4. cap. 1. §. 2. num. 6. Præstat modo illius verbis, quæ hucusque dicta fuerunt, exponere. Quod divinae gratiae motio (inquit) verbi gratia, ut quatuor interdum effectum non habeat, non oritur ex defectu ipsius motionis divinae, quæ vim agendi non habeat; est enim verissime sufficiens, imo & natura sua efficax: nec minorem in suo ordine vim habet agendi, quam habeat ve: gr: calor in ordine physico, quem nemo negaverit vim habere sufficientem comburendi, ita ut si ad motum lignum igni non comburat, id non oriatur ex eo quod ipsi igni desit sufficiens vis agendi, sed quod lignum oppletum humiditate, & aqua, impressioni seu vi & efficaciae ignis obsistat. Atqui idem de voluntate sentiendum est. Nam si prava voluntas minori ve: gr: obstinatione obfirmata esset, minusque intensus esset pravus ipsius habitus, quo veluti pondere a virtute colenda retrahitur, & ad vitium impellitur; ipsa eadem divinae gratiae motio, ut quatuor, voluntatem ad virtutem impelleret, atque huius consensum obtineret; superaret enim vim pravi habitus, & malitiam voluntatis, eamque a sequendo vitio retraheret. Quod si eadem divinae gratiae motio, ut quatuor, voluntatis consensum non obtineat; id non oritur ex defectu ipsius motionis gratiae divinae, sed ex prava dispositione voluntatis, quæ ob pravam habitum, intensum ve: gr: ut quin-

que

que, ipsius actionis impressioni, & vi seu
 efficaciae divinae motionis non subicitur.
 Atque inde alterum etiam consequitur, quod
 non levem difficultatem ingerere solet,
 qua ratione scilicet, & qua aequitate pos-
 sit imputari homini ad culpam, quod non
 agat, & divina praecepta non impleat,
 cui divina motio deest, quae tamen ut a-
 geret necessaria foret. Imputatur enim ad
 culpam homini aequissime, cum non oria-
 tur ex defectu motionis & gratiae divinae
 quod non agat, sed ex obstinatione & ma-
 litia creatae voluntatis. Sufficeret enim rei-
 ipsa ea motio, qua impellitur ve: gr. ad e-
 rogandam pauperibus eleemosynam, cum
 praeceptum caritatis proximi urgeret, nisi
 pravo avaritiae & cupiditatis laqueo com-
 pedita voluntas teneretur. Quod si in eo
 statu pravae cupiditatis, quae voluntati do-
 minatur, eamque constringit, praeter eam
 motionem altera ipsi necessaria sint, eo
 majoris remedii ope egeat; imputet sibi
 & magnitudini morbi, non motioni divi-
 nae, prava hominis voluntas, quae seipsam
 sua malitia & cupiditate constrinxit: nihil
 enim deest ex parte motionis, sed solum
 deest ex parte voluntatis, quae sese pravo
 habitu implicuit; & ut olim ex S. Ber-
 nardo retulimus, nihil habet quid respon-
 deat prava voluntas, cum ipsa fecerit.
 Tantum enim abest, quod malitia volun-
 tatis hominem minus reum efficiat, ut con-
 tra magis eum gravet. Quis enim unquam
 ex sua malitia excusationem in peccatis
 merito praetendere possit, quem ipsa mali-
 tia, quo major est, magis reum peragit?
 Haecenus Massoulié: cujus doctrinam plu-
 ribus explicat celebris Auctor operis Galli-
 ce inscripti *de L'Action de Dieu* sect. 7.
 cap. 12. summorum virorum calculis adpro-
 batus; tamen *Bibliotheca, & Dictionarii*
Jansenistarum, proscriptorum nempe libro-
 rum, compilatores hunc quoque Jansenia-
 nis accenseant, frivola illa ineptaque ratio-
 ne ducti, quod philosophicis argumentis u-
 tatur; quasi hoc non liceat Scriptori Ca-
 tholico, & quasi idem auctor saepenumero
 placita illustrium Theologorum, Sancto-
 rumque Patrum testimonia non proferat.
 Profecto nullus erit paullum in doctrina
 Augustini versatus, qui nobis opponat re-
 petendam esse gratiae divinae efficaciam ab
 hominum voluntate, non ex Dei benepla-

cito, si causa cur non est efficax sit ipsa
 voluntas pravis irretita cupiditatibus, & con-
 gelascens ad imbrem gratiae. Etenim po-
 test voluntas seipsa ponere impedimentum,
 quoniam seipsa ad malum sufficit, non
 potest seipsa impedimentum auferre, quia
 ad bonum impotens est, nisi ab omnipo-
 tenti bono adjuvetur. Praeterea major vel
 minor humanae voluntatis obduratio est u-
 tique majus aut minus demeritum: at nul-
 lam habet rationem meriti, quo Deus mo-
 veatur ad majorem, vel minorem gratiam
 elargiendam. Interdum enim Deus opti-
 mus perditissimis peccatoribus misericordi-
 ter largitur gratiam, quae a nullo duro cor-
 de respuitur; & cur illum adjuvet. illum
 non adjuvet; illum tantum; illum autem
 non tantum; istum illo, illum isto modo,
 penes ipsum est & aequitatis tam secretae
 ratio, & excellentia potestatis. Demum
 nolunt homines facere quod justum est, sive
 quia latet an justum sit, sive quia non de-
 lectat, ut autem innotescat quod latebat,
 & suave fiat quod non delectabat, Gratia
 Dei est, quae hominum adjuvat voluntates;
 qua ut non adjuventur in ipsis itidem caus-
 sa est, non in Deo. Agnoscit, opinor,
 prudens lector verba Augustini allata quo-
 que supra libro 13. cap. 8. & rursus repe-
 tita cap. 8. libri xvii. nec aliud necessum
 est addere ad secundam thesim Jansen-
 nianam.

De tertia autem & de quarta simul per-
 tractabo. Utraque enim eo collineat, ut
 neget necessariam in hoc statu infirmitatis
 libertatem indifferentiae ad merendum vel
 demerendum, & hanc indifferentiam ad er-
 rores Semipelagianorum amandet. Qui sa-
 ne, licet ad initium fidei piisque volun-
 tatis affectum admisissent gratiam non effi-
 cacem, & hanc solam negavissent, quod
 exitiosam crederent libertati (quae est qua-
 sitio historica & perdifficilis); eorum ta-
 men error in adstruenda libertate indiffe-
 rentiae, & talem profitendo gratiam, cui
 posset humana voluntas obistere, vel ob-
 temperare, nulla ratione consisteret. Ca-
 tholici quippe omnes fateri debent, nun-
 quam gratiam, quantumvis efficacem illam
 statuamus, injicere humanae voluntati vin-
 culum necessitatis nunquam ea opera, quae
 antecedenti necessitate, deliberatione vo-
 luntatis semota, peraguntur, meriti aut
 de-

„ demeriti habere rationem. Quo autem pa-
 „ sto cum gratia victrici, ac præmovente
 „ conciliatur libertas, difficillima est quæstio,
 „ quæ ingenium quoque magni Augustini
 „ torquebat. At ita prædicanda est Christi
 „ gratia, ut non tollatur libertas humana,
 „ quamquam mentis nostræ imbecillitas ad
 „ percipiendum quomodo Deus operetur in
 „ nobis velle & perficere absque læsione li-
 „ bertatis, nequeat facile atque expedite per-
 „ stringere. Sententia nostra est, liberum ar-
 „ bitrium in iis tantum, qui ratione pollent,
 „ adinveniri; quippe irrationalia naturali in-
 „ stinctu, non autem iudicio libero, in sua
 „ objecta feruntur. Quare etsi arbitrium li-
 „ berum potentia est, neque est a voluntate
 „ distinctum; ejus tamen proprietas est *ele-*
 „ *ctio*: quoniam ideo dicimur esse liberi ar-
 „ bitrii, quod ex pluribus unum eligere pos-
 „ sumus rejecto altero. At electioni præce-
 „ dit consilium, quod determinatur per sen-
 „ tentiam rationis. Hæc est sententia S. Tho-
 „ mæ prima parte q. 83. per quatuor arti-
 „ culos explicata. Iudicium vero rationis an-
 „ cept esse non potest circa finem, in quem
 „ naturaliter fertur, sed tantum circa media,
 „ quæ ad finem conducunt: unde & liberum
 „ arbitrium definitur, *vis electiva mediorum*.
 „ His innixi principiis dicimus voluntatem
 „ necessario moveri ab objecto illo, quod est
 „ universale bonum, non a particulari bono
 „ quod potest non velle: propterea quod Bo-
 „ num universim acceptum est objectum, in
 „ quod voluntas naturaliter fertur: neque e-
 „ nim aliud eligere potest, quam illud, quod
 „ iudicio rationis ei tamquam bonum propo-
 „ nitur. Necessitate item voluntas videntis
 „ Deum per essentiam, nimirum prout est
 „ in se, inhæret Deo, in quo sita est vera
 „ beatitudo; quoniam in Deo, non in spe-
 „ culo & in ægymate viso, sed facie ad fa-
 „ ciem, locum non habet indifferentia iudi-
 „ cii, neque apprehendi potest ratio aliqua
 „ mali. Si excipias Bonum in communi,
 „ & Deum visum in se, nullum bonum par-
 „ ticulare necessarie attrahit voluntatem; quia
 „ nullum iudicium rationis de particulari bo-
 „ no adeo est necessarium, ut percipi nequeat
 „ bonum aliud esse præeligendum. Atque ita
 „ nunquam indifferentia libertatis amittitur,
 „ quantumvis mentis illustratio vivida sit,
 „ & motio voluntatis robusta, excepta, ut
 „ diximus, visione beatorum, & voluntatis

„ inclinatione in bonum universale. Cujus
 „ rei hæc ratio proferri potest, quoniam mens
 „ creaturæ rationalis condita ad imaginem
 „ Dei capax est omnem veritatem assequen-
 „ di, nec ita una cognita veritate constrin-
 „ gitur, ut nequeat ex una progredi ad a-
 „ liam, iudiciumque suum commutare; que-
 „ madmodum nec voluntas naturaliter appe-
 „ tens beatitudinem ac tendens in summum
 „ Bonum, adeo hoc, vel illo bono particu-
 „ lari satiatur, ut non possit illud deserere
 „ cui inhæret, atque aliud appetere; donec
 „ in patria Sanctorum impleatur torrente vo-
 „ luptatis, & satientur cum apparuerit glo-
 „ ria Domini. Tunc enim suavissima neces-
 „ sitate incommutabili bono adhærebit; ne-
 „ que bona reliqua libertate indifferentiæ e-
 „ ligere poterit, nisi quatenus cum illo Bo-
 „ no incommutabili ac summo nectuntur,
 „ *servato*, ut inquit Scholastici, *non per-*
 „ *turbato ordine finis*. Paucis rem perdiffici-
 „ lem explanavi, si explanavi tamen: non
 „ enim adeo præsumo de ingenii mei tardi-
 „ tate, ut credam omnem a me penitus di-
 „ rimi difficultatem. At dari in hoc quoque
 „ statu, & necessariam esse ad merendum &
 „ demerendum libertatem indifferentiæ firmis-
 „ sime teneo, meique ingenii infirmitatem
 „ sincera confessione profiteor. Hæc fortassis
 „ lucidiora erunt, si recolantur quæ scripsi
 „ in *vindictis* dissert. 4. cap. 1. §. 3. num. 8.
 „ Eodem capite primo §. 7. num. 5. re-
 „ futavimus illos, qui ad libertatem indiffe-
 „ rentiæ necessarium putant *æquilibrium*, quo
 „ voluntas habeat potentiam æque expedi-
 „ tam ad bonum & ad malum, iislemque
 „ viribus præditam ut pro suo lubitu in u-
 „ nam, vel in alteram partem declinet. I-
 „ dem *æquilibrium* rursus arbitror refellen-
 „ dum, ne istas lucubrationunculas perlegentes
 „ pervolutare debeant cetera a me conscripta
 „ volumina. Principio *æquilibrium* istud tra-
 „ ditum fuisse a Pelagianis ostendimus ex E-
 „ pistola S. P. Augustini 186. ad Paulinum
 „ num. 34. Addimus verba S. Patris in *O-*
 „ *pere imperf.* contra Julianum libro 2. num.
 „ 118. *Libra tua, quam contris ex utraque*
 „ *parte per æqualia momenta suspendere, ut*
 „ *voluntas quantum est ad malum, tantum*
 „ *etiam sit ad bonum libera, vergendo in u-*
 „ *nam partem, te indicat delirantem*. Non
 „ audemus hoc testimonio tamquam Pela-
 „ gianos traducere Molinistas nonnullos *Æ-*
 „ *qui-*

„ *quilibrii* propugnatores, spretis Ecclesiæ de-
 „ finitionibus istiusmodi criminationes vetan-
 „ tibus: Molinistæ enim ad bonum ordinis
 „ supernaturalis aliquam Dei gratiam requi-
 „ runt, quam Julianus ceterique Pelagiani
 „ negabant. Petimus nihilominus, Annon
 „ indicet 2. delirantes *libra* illa, quam non-
 „ nulli in iis peccatoribus putant reperiri,
 „ qui vix divinæ gratiæ sentiunt motionem,
 „ & pravorum habituum implicantur consue-
 „ tudine? qui tenui gratiæ aura juvantur,
 „ atque jactantur concupiscentiæ procellis,
 „ fluctibusque vitiorum merguntur? qui ari-
 „ ditate spiritus languent, & non experiun-
 „ tur cœlestium gratiarum dulcedinem? qui
 „ ardent fragrantissima caritate, nec percel-
 „ luntur motibus indomitæ cupiditatis? Est
 „ ne in horum voluntate *libra* ex utraque
 „ parte per æqualia momenta *suspensa*. Præ-
 „ terea prædicto Juliano asserenti homini
 „ *tam liberum esse Deo obedire imperanti*
 „ *quam diabolo persuadenti*, respondent S. P.
 „ præcitato *Opere imperf.* lib. 3. num. 110.
 „ & seq. hujus utique generis fuisse liberum
 „ arbitrium Adæ in prima sua conditione;
 „ at ob prævaricationem ipsius evasisse vitia-
 „ tum atque opus esse ut sanetur per gra-
 „ tiam Reparatoris, quod Pelagiani negan-
 „ tes in manifestam prolapsi sunt hæresim.
 „ *Verum dicis* (ait Augustinus) *Hoc est li-*
 „ *berum arbitrium, tale omnino accepit A-*
 „ *dam; sed quod datum est a Conditore, &*
 „ *a deceptore vitiatum, utique a Salvatore*
 „ *sanandum est. Hoc vos non vultis cum Ec-*
 „ *clesia confiteri; hinc estis hæretici.* Alibi
 „ Sanctus Doctor docet periisse libertatem
 „ illam, quæ fuit in Adam, plenam haben-
 „ di cum immortalitate justitiam: at non
 „ periisse liberum arbitrium *naturaliter* no-
 „ bis inditum; quin potius per illud peccata
 „ patrari, pluraque scelera admitti *delectatio-*
 „ *ne peccati.* In secundo autem Adam, nem-
 „ pe per Christum, dari nobis gratiam *po-*
 „ *tentiolem*, quæ non tantum tribuit *posse*,
 „ sed etiam *velle*, nec tantum voluntatem
 „ adjuvat, sed etiam operationem, ac præ-
 „ stat ut rationalis creatura *volendo appetat*,
 „ *agendoque perficiat*: hujus vero gratiæ ad-
 „ miniculis eos, qui servi erant peccati, li-
 „ beros esse justitiæ, & liberos a peccato non
 „ fieri nisi gratia Salvatoris. Vide Augusti-
 „ num lib. 1. *contra duas Epist. Pelag.* cap.
 „ 2. & 3. *de Gratia Christi* cap. 14. *de cor-*

„ *rept. & grat.* cap. 11. & 12. &c. Jam
 „ vero nemo unus inficiat ibit, liberum ar-
 „ bitrium primi hominis fuisse in æquilibrio
 „ positum. Quisquis ergo in homine lapso,
 „ in quo periit prima illa libertas a miseria
 „ & a peccato, & liberum arbitrium vitia-
 „ tum est, atque indiget sanari per gratiam
 „ Christi, æquilibrium illud comminiscitur,
 „ primi parentis prævaricationem, hujusque
 „ derivata in posteros consecutaria videtur pe-
 „ nitus ignorare, atque in eadem libra inte-
 „ grum hominem atque infirmum, sua pace
 „ fruuentem & concupiscentiæ jactatum flucti-
 „ bus, aut impie, aut ignoranter appendere.
 „ Quod si loquamur de Gratia Reparatoris,
 „ de illa maxime, *quæ aufert duritiam cor-*
 „ *dis*, nec solum dat *posse*, sed etiam *velle*:
 „ nullus profecto dixerit arbitrium hominis
 „ tali gratia præventum in aqua lance su-
 „ spendi, atque hinc inde pari facilitate in-
 „ clinari; quando certum est gratia illa de-
 „ stitutum motibus pugnantis cupiditatis af-
 „ sentiri, & tentationibus succumbere: con-
 „ tra vero ea gratia præveniente, voluntate
 „ spiritus voluntatem carnis superari, & in-
 „ declinabiliter agi, neque vinci aliqua ad-
 „ versitate. Atque id asserimus (ne quis
 „ rursus nobis succenseat) *in sensu composito*
 „ & necessitate dumtaxat *consequente* admis-
 „ sa cum nostratibus, ac Thomistis, acerrime
 „ æquilibrium, de quo differitur, oppu-
 „ gnantibus. Sed quoniam de hoc Æquili-
 „ brio pertractatum est alibi, atque de po-
 „ strema propositione Jansenii subjicere non-
 „ nulla oportet, hæc tantummodo in præsen-
 „ tia de tertia & quarta adnotasse sufficiat.
 „ Dicamus ergo de quinta. Nihil magis
 „ familiare fuit male de Christi gratia sen-
 „ tientibus, quam asserere consequi ex S. P.
 „ Augustini doctrina Deum nolle salutem
 „ hominum universorum, quoniam non omni-
 „ bus juxta eandem doctrinam confertur do-
 „ num *perseverantia*; sed ante mundi consti-
 „ tutionem affirmatur facta *secundum propo-*
 „ *situm voluntatis divine* electorum & re-
 „ proborum discretio. Eadem ratione de mor-
 „ te Christi differendum est. Quibus enim
 „ *perseverantia* per Christi merita non con-
 „ fertur, & pro quibus non oravit Dominus,
 „ (cujus oratio exaudita fuit, ut demonstrat
 „ S. Thomas 3. p. q. 21. art. 4. testimonio
 „ Apostoli ad Hebræos cap. 5.) pro his i-
 „ psum Christum non esse mortuum, neque
 „ fu-

„ fudisse Sanguinem, necessaria consecutione
 „ inferri Semipelagiani autumabant. Cum
 „ enim oratio Christi exaudita sit, & abso-
 „ soluta ejus voluntas Deo semper fuerit con-
 „ formis, ut inquit citato in loco Doctor
 „ Angelicus; Semipelagiani opponebant, Si
 „ Deus ante præscientiam meritorum unum
 „ præ alio eligit, non vult omnes homines
 „ salvos fieri, neque Unigenitus Dei Filius
 „ omnes homines sua passione redemit. Hoc
 „ Semipelagianos objecisse refert S. Prosper
 „ in Epist. ad Rufinum, in Carmine de In-
 „ gratis, & in responsionibus ad objecta Vin-
 „ centii, & Calumniantium Gallorum. Idem
 „ opponunt, qui discretionem illam traditam
 „ ab Augustino secundum quod placuerit Crea-
 „ tori, nullaque præcedente futurorum me-
 „ ritorum ratione, rejiciunt in Scholis Ca-
 „ tholicorum, eatenus a Semipelagianis di-
 „ screpantes, quatenus nullum meritum, ne-
 „ quæ bonæ voluntatis initium agnoscunt,
 „ quod gratia non auxiliante in hominibus
 „ inveniatur. Contra vero Augustino tam
 „ cæco affectu adhærentes, ut ab illo solam
 „ Dei voluntatem absolutam, efficacem, &
 „ quemadmodum a Scholasticis appellatur,
 „ consequentem, & huic undequaque consen-
 „ tientem voluntatem Christi Reparatoris as-
 „ sertam fuisse contendunt, qua in classe sunt
 „ Jansenistæ quintæ propositionis defensores,
 „ ceterique Prædestinatiani; ultro audacter-
 „ que pronunciant nec Deum revera velle
 „ omnes & singulos homines salvos fieri, ne-
 „ que Unigenitum Dei Filium pro omnibus
 „ & singulis mortem oppetiisse. Discreti ita-
 „ que Augustinianæ doctrinæ propugnatoris
 „ æque interest illam tueri, atque a Semi-
 „ pelagianorum aliorumque adversariorum ob-
 „ jectamentis vindicare; & duritiem erro-
 „ remque illorum rejicere, qui cum se Au-
 „ gustino addictos temere jactent, indigne
 „ sentiunt de voluntate Dei circa salutem o-
 „ mnium, indigne item de copiosa apud Do-
 „ minum redemptione. Atque id pro mea
 „ virili facere modo aggredior.

„ Itaque Deus peculiari quadam ratione,
 „ nimirum simpliciter, absolute, sive, ut
 „ inquit Scholastici, voluntate consequen-
 „ te, & quæ est de rerum effectu, vult sal-
 „ vos fieri solos prædestinatos, ideoque &
 „ Christus, cujus voluntas semper Deo Pa-
 „ tri conformis fuit, pro solis prædestinatis
 „ peculiari ratione, & voluntate efficaci, ac

Berti Theol. Tom. III.

„ simpliciter, ut reciperent fructum passionis
 „ suæ uberrimum, oravit, sanguinem fudit,
 „ & tradidit spiritum. Id probant testimo-
 „ nia scripturarum sanctarum producta præ-
 „ cedenti cap. 4. ex Joannis cap. 17. atque
 „ ex Augustino Tract. 100. in Joannem,
 „ & primo in Epistolam ejusdem Joannis,
 „ quæ explicavimus verbis Catechismi Ro-
 „ mani, ac Tridentini Concilii. Huc spe-
 „ ctant quæ produximus ex beato Prospero
 „ ad 9. objectionem Gallorum, *Potest dici*
 „ *Christus pro his tantum crucifixus, quibus*
 „ *mors ipsius profuit.* Haud aliter sentit S.
 „ Thomas, qui 3. p. q. 21. art. 4. docens
 „ orationem Christi semper fuisse exauditam,
 „ objicit, sibi secundo loco. *Ipse oravit, ut*
 „ *peccatum crucifixoribus suis ignosceretur, ut*
 „ *patet Luca 22. Non tamen omnibus pecca-*
 „ *tum illud fuit dimissum; nam Judæi sue-*
 „ *runt pro illo peccato puniti. Ergo videtur,*
 „ *quod non omnis oratio sit exaudita.* Et
 „ num. 3. Præterea, Dominus oravit pro his,
 „ qui erant credituri per verbum Apostolorum
 „ in ipsum, ut omnes in eo unum essent, &
 „ ut pervenirent ad hoc, quod essent cum i-
 „ pso. Sed non omnes ad hoc perveniunt.
 „ Ergo non omnis ejus oratio est exaudita.
 „ Has vero duas oppositiones Angelicus Do-
 „ ctor ita dirimit: *Ad secundum dicendum,*
 „ *quod Dominus non oravit pro omnibus cru-*
 „ *cifixoribus, neque etiam pro omnibus, qui*
 „ *erant credituri in eum, sed pro his solum,*
 „ *qui erant prædestinati, & per ipsum vi-*
 „ *tam consecuturi æternam.* Unde patet respon-
 „ sio ad tertium. Accedit quoque apertissi-
 „ ma ratio: quoniam, ut legitur in Ps. 113.
 „ *Omnia quaecumque voluit Deus fecit; ideo-*
 „ *que omnis Dei voluntas impletur, ut do-*
 „ *cet 1. p. q. 19. art. 6. S. Thomas.* Con-
 „ stat etiam naturæ lumine Deum esse o-
 „ mnipotentem, ejusque voluntati neminem
 „ posse resistere: unde Augustinus in Enchi-
 „ ridio cap. 103. n. 27. ait: *Omnipotens*
 „ *velle inaniter non potest quodcumque volue-*
 „ *rit.* Demonstrat eo loci S. Pater Deum
 „ non futurum fore omnipotentem, si ne
 „ fieret quod vult, impedire posset humana
 „ voluntas. Aiebat pariter S. Prosper Carm.
 „ de Ingratis cap. 13.

„ Nam si nemo usquam est, quem non
 „ velit esse redemptum;
 „ Haud dubie impletur quicquid vult
 „ summa Potestas.

V u

„ Hinc

„ Hinc gravissima oritur Quæstio, quo-
 „ modo intelligenda sint verba Apostoli ad
 „ Timotheum 2. *Qui vult omnes homines*
 „ *salvos fieri, & ad agnitionem veritatis ve-*
 „ *nire*, cum permulti sint filii perditionis ac
 „ tenebrarum, qui propria voluntate salvi
 „ non fiunt; multi etiam excæcati, qui fa-
 „ cti rebelles luminī, ad lucem veritatis non
 „ veniunt. Profecto celeberrimum illud A-
 „ postoli testimonium intelligi nequit de vo-
 „ luntate illa peculiari, quam paullo supra
 „ diximus in Scholis appellari *consequentem*,
 „ nunquam impediri, & connotare rerum
 „ effectum. Augustinus igitur disputans con-
 „ tra hæreticos, & inimicos Gratiae Dei,
 „ ea verba Apostoli exponentes de volunta-
 „ te Dei, quæ spectet hominum universorum
 „ salutem eadem prorsus ratione, nulla
 „ habita electorum præ reprobis discrepantia;
 „ in prælaudato cap. 103. Enchiridii, & de
 „ Corrept. & Grat. cap. 14. ita Apostoli-
 „ cam sententiam exponit, ut quoniam Deo
 „ volenti nullum hominum resistit arbitrium,
 „ ita debemus intelligere quod dictum est,
 „ Qui omnes homines vult salvos fieri,
 „ tamquam si diceret, nullum hominum fieri
 „ salvum, nisi quem salvum fieri velit, seu
 „ quod nullus fiat salvus nisi quem velit, &
 „ ideo rogandus est, ut velit; quia necesse
 „ est fieri si voluerit. Ex hoc autem princi-
 „ pio, Deo volenti nullum hominum resistit
 „ arbitrium, tres S. Pater infert explicatio-
 „ nes Apostolici testimonii, quarum prima
 „ est de hominum singulorum generibus; Si-
 „ quidem in numero prædestinatorum sunt
 „ Reges, privati; nobiles, ignobiles, subli-
 „ mes, humiles; docti, indocti; integri
 „ corporis, debiles; ingeniosi, tardicordes,
 „ fatui; divites, pauperes, mediocres; ma-
 „ res, sceminae; infantes, pueri, adolescen-
 „ tes, juvenes, seniores, senes; in linguis
 „ omnibus, in moribus omnibus, in artibus
 „ omnibus, in voluntatum & conscientia-
 „ rum varietate constituti; & si quid aliud
 „ differentiarum est in hominibus. Lege
 „ præcitatum cap. 13. Enchiridii. Hanc au-
 „ tem primam S. P. Augustini expositionem
 „ affert probatque, ut mox dicam, etiam
 „ Angelicus Doctor Thomas. Expositio al-
 „ tera, quam Scholastici vocant *per distri-*
 „ *butionem accommodam*, traditur verbis su-
 „ perius exscriptis, Deum nempe velle o-
 „ mnes homines salvos fieri, non quod nul-

„ lus sit hominum, quem Deus nolit sal-
 „ vari, sed quia nullus fit salvus, nisi quem
 „ Deus vult salvum fieri: quam pariter ex-
 „ positionem profert probatque Angelicus.
 „ Is enim citata quæst. 19. art. 6. ubi in-
 „ quirat, utrum voluntas Dei semper im-
 „ pleatur, opponit 1. *Videtur quod voluntas*
 „ *Dei non semper impleatur. Dicit enim A-*
 „ *postolus 1. ad Tim. 2. quod Deus vult o-*
 „ *mnes homines salvos fieri, & ad agnitio-*
 „ *nem veritatis venire. Sed hoc non ita eve-*
 „ *nit. Ergo voluntas Dei non semper imple-*
 „ *tur.* Respondet autem ad hunc plane mo-
 „ dum: *Ad primum ergo dicendum, quod il-*
 „ *lud verbum Apostoli, quod Deus vult o-*
 „ *mnes homines salvos fieri, &c. potest tri-*
 „ *pliciter intelligi. Uno modo ut sit accom-*
 „ *moda distributio, secundum hunc sensum;*
 „ *Deus vult salvos fieri omnes homines qui*
 „ *salvantur, non quia nullus homo sit quem*
 „ *salvum fieri non velit; sed quia nullus*
 „ *salvus sit, quem non velit salvum fieri,*
 „ *ut dicit Augustinus. Secundo potest intel-*
 „ *ligi, ut fiat distributio pro generibus sin-*
 „ *gulorum, & non pro singulis generum, se-*
 „ *cundum hunc sensum: Deus vult de quoli-*
 „ *bet statu hominum salvos fieri; mares &*
 „ *sceminas; Judeos & Gentiles; parvos &*
 „ *magno; non tamen omnes de singulis sta-*
 „ *tibus. Tertia S. Thomæ responsio inniti-*
 „ *tur distinctioni voluntatis antecedentis &*
 „ *consequentis, de qua distinctione dicam in-*
 „ *fra. Perspicuum est hanc duplicem S. Tho-*
 „ *mæ expositionem fuisse ab Augustino præ-*
 „ *monstratam. Tertia demum ipsius Augu-*
 „ *stini expositio est, Deum velle homines*
 „ *omnes salvos fieri, quia ipse per auxilium*
 „ *gratiæ prævenientis facit, ut salvi fieri*
 „ *velimus, & ab ipso Deo id quotidianis o-*
 „ *rationibus postulemus. Potest etiam sic in-*
 „ *telligi (inquit S. Pater in libro de Cor-*
 „ *rept. & gratia cap. 51.) quod omnes ho-*
 „ *mines Deus vult salvos fieri, quoniam nos*
 „ *facit velle; sicut misit spiritum Filii sui*
 „ *clamantem, Abba, Pater, idest, nos cla-*
 „ *mare facientem. Similia habentur lib. 22.*
 „ *de Civit. Dei c. 1. & 2. Quamcumque*
 „ *ex his Augustini Expositionibus præferas,*
 „ *manifestissimum est prælaudatum Apostoli*
 „ *testimonium ad omnes Prædestinatos, at-*
 „ *que ad eos qui volunt salvos fieri, non*
 „ *ad singulos promiscue homines, peculia-*
 „ *ri ratione spectare.*

„ Quod

„ Quod Augustinus, hoc idem Patres, qui
 „ data opera Pelagianam confutarunt hære-
 „ sim, tradiderunt, Prosper præsertim, &
 „ Fulgentius. Ac Prosperi verba in resp. ad
 „ nonam objectionem Gallorum, & ad pri-
 „ mam Vincentianam, laudavimus præced.
 „ cap. 4. §. *Hanc veram esse*. Adde quæ le-
 „ guntur in Epistola ad Rufinum cap. 13.
 „ *Confiteamur omnipotentissimam Domini bo-*
 „ *nitatem omnes salvare, & omnes ad agni-*
 „ *tionem veritatis imbuere, quos vult omnes*
 „ *salvos fieri, & ad agnitionem veritatis ve-*
 „ *nire*. Hanc esse planiorem lucidioremque
 „ doctrinæ Evangelicæ, & Apostolici testi-
 „ monii intelligentiam Prosper testificans hæc
 „ subjicit: *Ut in confitenda Dei gratia defæ-*
 „ *catisimam ac saluberrimam Evangelica A-*
 „ *postolicaque doctrinæ intelligentiam conse-*
 „ *quaris*. Fulgentius item de Fide ad Petrum
 „ cap. 31. num. 66. *Ex hac regula, inquit,*
 „ *quæ celestibus inserta monstratur, oraculis,*
 „ *sic intelligamus omnes homines, quos vult*
 „ *Deus salvos fieri, ut noverimus, omnes qui*
 „ *salvantur, nonnisi ex ejus gratuita bonita-*
 „ *te salvari; & paucis interjectis: Sic ergo*
 „ *quos vult salvat, quemadmodum quos vult*
 „ *vivificat. Nihil namque voluit & non fe-*
 „ *cit, qui scriptura teste, Omnia quæcunque*
 „ *voluit fecit; ac rursus: Nefas est autem,*
 „ *si quis omnipotentem dicat aliquid facere*
 „ *non posse quod velit*. Idem Fulgentius in
 „ Epistola ad Venerium Diaconum cetero-
 „ sque Monachos Orientis, quæ est numero
 „ 15. scribit: *Omnes prædestinati ipsi sunt,*
 „ *quos vult Deus salvos fieri, & ad agni-*
 „ *tionem veritatis venire. Qui propterea o-*
 „ *mnes dicuntur, quia in utroque sexu, ex*
 „ *omni hominum genere, gradu, atate &*
 „ *conditione salvantur. Semper quippe volun-*
 „ *tas Dei omnipotentis impletur, quia pote-*
 „ *stas ejus nullatenus vincitur. Ipse est e-*
 „ *nim qui omnia quæcunque voluit fecit in*
 „ *caelo & in terra, in mari & in omnibus*
 „ *abyssis, & cujus voluntati nemo resistit*.
 „ Laudavi autem præ ceteris Prosperum, &
 „ Fulgentium, quoniam ille præ omnibus
 „ adversus Reliquias Pelagianorum strenue
 „ pugnavit: iste vero & scripsit de Fide ad
 „ Petrum omnibus Africanis Patribus in eam-
 „ dem sententiam conspirantibus, & connu-
 „ meratur inter Patres, de quibus Canone
 „ 3. Concilii Valentini celebrati anno Do-
 „ mini 855. legitur, *Omne quod contra illos*

„ *sapitur, a recta fidei regula abhorere sen-*
 „ *titur*.

„ Memorata Synodus Valentina in memo-
 „ riam revocat nostram quid gestum sit nono
 „ vertente sæculo in Causa Gothescalchi.
 „ Cum is tamquam Prædestinarianus audiret
 „ (jure ne, an injuria, non quæram mo-
 „ do) adversus ejus sententiam, quæ vene-
 „ rat in suspicionem hæreseos, celebrata est
 „ auctore præsertim Hincmaro Archiepiscopo
 „ Remensi Synodus Carisiaca anno 853. in
 „ qua edita fuerunt quatuor Capitula, de
 „ quibus egimus libro 6. differentes de Hæ-
 „ resi Prædestinarianorum. Definitum est au-
 „ tem in tertio, *Deum omnipotentem omnes*
 „ *homines sine exceptione velle salvos fieri,*
 „ *licet non omnes salventur; & in quarto*
 „ *capitulo, Christi sanguinem pro omnibus*
 „ *fusum, licet non omnes passionis myærio*
 „ *redimantur*. Magna de his Synodi Carisi-
 „ cæ Capitulis exorta est controversia. Ete-
 „ nim illa eodem anno 853. proscripsit S.
 „ Prudentius Trecensis Antistes in sua Tra-
 „ ctoria, quam per Vicarium suum misit ad
 „ Synodum Senonensem. In quo S. Pruden-
 „ tii Scripto quatuor Carisiaca Capitula fue-
 „ re proscripta, & adversus tertium defini-
 „ tum est, approbante Senonense quoque
 „ Concilio, *Deum omnem quoscunque vult*
 „ *salvare, & quoscunque non salvantur, pe-*
 „ *nitus non esse voluntatis illius ut salventur;*
 „ *& adversus quartum, Christi sanguinem pro*
 „ *solis credentibus fusum*.

„ Circa eadem tempora prodiit contra Ca-
 „ pitula Carisiaca liber de tribus questionibus
 „ auctore Servato Lupo, & Opus de tribus
 „ Epistolis, ac aliud de tenenda veritate Scri-
 „ pturæ, auctore S. Remigio Lugdunensium
 „ Archiepiscopo. Servatum Lupum fuisse pre-
 „ sbyterum Maguntinum quidam scripserunt;
 „ sed judicio clarissimorum Virorum Sirmon-
 „ di, Mabillonii, Baluzii, aliorumque, fuit
 „ Lupus Abbas Ferrariensis, sive, ut Galli
 „ vocant, *Des Ferrieres*. Itaque Lupus per
 „ omnia sententiam S. Prudentii secutus est,
 „ pro Gothescalcho certavit, Hincmarum &
 „ decreta Synodi Carisiacæ impugnavit; quod
 „ & fecit in Epistola ad Carolum Regem.
 „ At S. Remigius, quem Servato Lupo du-
 „ cimus præferendum, sententiam suam ple-
 „ nius & accuratius exposuit; nam in libro
 „ de tribus Epistolis cap. 11. pertractans de
 „ verbis Apostoli, *Deus vult omnes homines*
 „ *sal-*

„ *salvos fieri*, ait hunc esse *obscurissimum &*
 „ *difficillimum locum*, in quo scilicet expo-
 „ nendo, non verba Apostoli, sed sensum,
 „ non litteræ superficiem, sed medullam &
 „ veritatis radicem oporteat investigare. Sub-
 „ inde ait cap. 13. *in tribus modis* ab Au-
 „ gustino traditis esse veram testimonii A-
 „ postolici intelligentiam, neque in illis ul-
 „ lam absurditatem, ullam repugnantiam fi-
 „ dei inveniri; *Quia sive* omnes homines,
 „ quos Deus vult salvos fieri, *omnia homi-*
 „ *num genera accipiantur*; *sive* omnes ho-
 „ mines salvos fieri Deum velle *ita intelli-*
 „ *gatur*, quia omnes qui salvantur, *nonnisi*
 „ *eius voluntate salvantur*; *sive eo modo di-*
 „ *ctum credatur*, omnes homines Deum vel-
 „ le salvos fieri, *quia in Sanctis suis ipse*
 „ *hoc vult*, qui eis talem voluntatem inspi-
 „ rat, ut omnes homines velint salvos fieri,
 „ *sicut se ipsos*. In his, inquam, omnibus &
 „ vera omnino & salubris intelligentia est.
 „ Addit S. Remigius expositionem quartam,
 „ quam ait esse *secundum pium sensum quo-*
 „ *rundam Patrum* (hos autem Patres mini-
 „ me nominat) ut nimirum dicamus Deum
 „ velle omnes homines salvos fieri *Bonita-*
 „ *te Creatoris*, qua creaturam suam bene a
 „ se conditam perire non vult; & Deum
 „ nolle omnes homines salvos fieri, *Judicis*
 „ *aquitate*, qua eandem creaturam suam
 „ vel originali, vel etiam actuali peccato
 „ nequiter inquinatam & vitiatam, impuni-
 „ tam esse non sinit. Verum de hoc quarto
 „ explicandi modo ita nos S. Remigius mo-
 „ net: *In quarto autem modo illud sine du-*
 „ *bio cavendum*, quia & occasionem *Pelagia-*
 „ *nae pravitati præbet*, quod Deum, ut sal-
 „ vet homines, humanas expectare asserat vo-
 „ luntates. Admonet ulterius, ut si velimus
 „ asserere Deum velle omnes homines sal-
 „ vos fieri *bonitate Creatoris*, non credamus
 „ hanc voluntatem bonitatis suæ humana ob-
 „ sistente voluntate implere non posse, sed
 „ obistente humana iniquitate implere nolle.
 „ In libro pariter de tenenda veritate scri-
 „ pturæ edito nomine Lugdunensis Ecclesiæ
 „ cap. 12. ista leguntur: *Ecce aliquis sentiat*
 „ *& dicat*, sicut etiam antiquitus & sen-
 „ sum est & dictum. Non dixit Apostolus,
 „ universaliter, & generaliter, & ut isti,
 „ (scilicet, Hincmarus, & Patres Synodi
 „ Carisiacæ) addiderunt, sine exceptione.
 „ Qui vult omnes homines salvos fieri; Sed

„ *specialiter ad eos retulit*, de quibus supra
 „ dixerat, Pro omnibus hominibus, pro re-
 „ gibus, & his qui in sublimitate sunt, ut
 „ quod dixit, Omnes, omnia genera homi-
 „ num intelligi voluerit, omnium scilicet
 „ Gentium, sexuum, conditionum, ordinum.
 „ dignitatum. Quid habet hæc intelligentia
 „ inconsequens, aut contrarium veritati? Hæc
 „ SS. Prudentii, & Remigii, atque totius
 „ Lugdunensis Ecclesiæ doctrina contra Ca-
 „ pitula Carisiaca, approbata fuit, ut supra
 „ diximus, in Synodo Valentina, necnon
 „ anno 859. in Synodis Lingonensi, ac Tul-
 „ lensi. Perspicuum est ergo, & demonstra-
 „ tum auctoritate SS. Patrum, maxime Au-
 „ gustini, Prosperi, Fulgentii, Prudentii,
 „ Remigii, necnon plurium Synodorum, pe-
 „ culiari ratione, & voluntate efficaci atque
 „ absoluta, Deum velle salutem duntaxat
 „ Electorum, & fidem atque sanctificatio-
 „ nem illorum, qui credunt, & justifican-
 „ tur, & universim loquendo velle quæ suum
 „ consequuntur effectum, nolle quæ effectum
 „ non consequuntur; sed voluntatem Dei
 „ semper impleri, eique volenti salvum fa-
 „ cere humanum non resistere arbitrium:
 „ verbo dicam, voluntas Dei, & Passio Chri-
 „ sti speciali titulo ad Electos ac Prædesti-
 „ natos dicenda sunt pertinere.

„ Quamquam vero Deus efficaci & abso-
 „ lata voluntate Electos a se ante mundi
 „ constitutionem, non autem singulos homi-
 „ nes, velit salvos fieri, & pro iisdem Ele-
 „ ctis efficaci item & absoluta voluntate per
 „ omnia paternæ conformi piissimus Redem-
 „ ptor affixus sit Cruci; allucinatur tamen
 „ quisquis ex dictis nititur demonstrare, Deum
 „ nullo pacto velle salutem universorum ho-
 „ minum, & Christum mortem pro univer-
 „ sis non subiisse; ac notam esse *Semipela-*
 „ *gianismi* ad singulos homines divinam sal-
 „ vandi illos voluntatem, & redemptionem
 „ humani generis extendere, ut dogmatiza-
 „ vit in quinta propositione Jansenius, &
 „ in tricesima Paschasius Quesnellus. Ad o-
 „ mnes quippe & singulos homines illam
 „ voluntatem, & redemptionem liberalissi-
 „ ma Dei beneficentia extendi, supra cap.
 „ 3. & 4. demonstratum est. Neque oppo-
 „ situm evincunt argumenta superius produ-
 „ cta. De voluntate enim efficaci & abso-
 „ luta, ut non semel diximus, Augusti-
 „ nus, ejusque discipuli Prosper & Fulgen-

„ tius

„tius, contra Pelagianos horumque Reli-
 „quias loquebantur, victtricem gratiam, e-
 „lectionem gratuitam, & perseverantiæ spe-
 „cialissimum donum, quæ utique cunctis
 „singulisque hominibus communia non sunt,
 „propugnantes. Etenim Pelagiani docebant
 „ita Apostolicum testimonium, *Qui vult*
 „*omnes homines salvos fieri*, accipiendum
 „esse, ut ideo non omnes salvi fiant, *quia*
 „*ipsi nolunt petere, cum Deus velit dare,*
 „*nolunt quærere, cum Deus velit ostendere,*
 „*nolunt pulsare, cum Deus velit aperire,*
 „negando esse in Deo certam voluntatem
 „aliquos in suum regnum introducendi ante
 „futurorum operum præsentationem: quam
 „voluntatem S. Pater in Deo esse demon-
 „strat exemplo præsertim parvulorum; quos
 „utique Deus æquali voluntate non diligit,
 „cum aliqui pereant maternis in visceribus,
 „aut non percepta gratia baptismatis, ali-
 „qui contra rapiantur in cælum post acce-
 „ptum lavacrum regenerationis; necnon e-
 „xemplo Jacob & Esau, quorum unum
 „Deus dilexit, alterum odio habuit, ante-
 „quam quidquam boni egissent, vel mali.
 „Atque id Augustinus declarat libro 4. *con-*
 „*tra Julianum* cap. 8. atque in aliis locis
 „quamplurimis. Pari ratione Semipelagiani
 „divinam voluntatem salvandi omnes homi-
 „nes eadem omnino ratione ad Electos re-
 „probosque referendam esse putabant, rati
 „in eo apparere Dei bonitatem, *Si nemi-*
 „*nem repellat a vita, sed indifferenter uni-*
 „*versos velit salvos fieri, & in agnitionem*
 „*veritatis venire*, ut in Epistola ad Augu-
 „stinum, quæ libro *de Præd. Sanct.* præ-
 „mittitur, refert beatus Prosper: sive, ut
 „inquit S. Fulgentius in libro *de Incarna-*
 „*tione & gratia*, testimonium Apostoli,
 „*Qui vult omnes salvos fieri*, non sicut o-
 „portet intelligentes, utpote qui hanc Dei
 „voluntatem accipiendam existimabant *sicut*
 „*in vasis misericordiae, sic & in vasis iræ.*
 „Quapropter ex productis Augustini, Pro-
 „speri, & Fulgentii verbis, aliisque consi-
 „milibus bene multis argumentum utique
 „petitur invictissimum ad refutandos Semi-
 „pelagianos ac Pelagianos, atque ad ad-
 „struendam firmandamque voluntatem Dei
 „absolutam, & consequentem circa salutem
 „Prædestinatorum: sed nullum inde præsi-
 „dium captare possunt Jansenii Quesnellique
 „patroni. Haud secus sentiendum puto de

„sanctis Præsulibus Prudentio ac Remigio,
 „de præcitatis Synodis, virisque doctissimis,
 „Florentino Lugdunensi, Lupo Servato, Ratra-
 „mno Corbejensi monacho, & si qui fue-
 „runt alii, qui steterunt contra capitula Ca-
 „rifiaca. Hi enim verebantur, ne prætextu
 „damnandæ hæresis Prædestinarianæ, quam
 „suscitatam agebant a Gothescalcho, impe-
 „teretur S. P. Augustini doctrina, & in
 „Deo statueretur voluntas illa, quæ pari ra-
 „tione, absque ullo discrimine, indifferen-
 „ter, & sine exceptione respiceret vasa mi-
 „sericordiæ, & vasa iræ, atque sensim irre-
 „peret, ac in florentissimo Galliarum regno
 „iterum germinaret hæresis Semipelagiana, quæ
 „ibidem olim radices fixerat, clarissimisque
 „nacta fuerat propugnatores. Eapropter ad-
 „monebat S. Remigius, ut superius animad-
 „verti, ne doctrina Synodi Carisiacæ minus
 „prospecte suscepta præberet occasionem Pe-
 „lagianæ pravitati. Verebatur quoque S.
 „Remigius, ne asserentes Deum velle sine
 „exceptione salutem omnium, & Christi
 „sanguinem sine exceptione pro omnibus fu-
 „sum, in alium gravissimum, & in Orige-
 „nistis damnatum errorem impingerent;
 „quasi putarent etiam infideles & impios,
 „qui ab exordio mundi ad Christum usque
 „obierunt, & damnati sunt, & quibus ne-
 „quit proculdubio fructus redemptionis ap-
 „plicari, fuisse redemptos, ac posse aliquan-
 „do salutem consequi æternam. Sane Hinc-
 „marus, hanc hæresim, de qua S. P. Au-
 „gustinus *ad Quodvultd.* num. 79., imme-
 „rito sibi fuisse afflictam conqueritur in libro
 „*de Prædestinatione* cap. 29. Quare adversus
 „eamdem hæresim in libro *de tribus Epist.*
 „cap. 19. prælaudatus S. Remigius ita in-
 „vehitur: *Quamvis igitur idem Dominus*
 „*noster ad omnes salvandos & omnes redi-*
 „*mendos, etiam quos nec salvavit, nec re-*
 „*demit, idest infideles, & impios in sua*
 „*infidelitate & impietate perditos, & p-*
 „*reuntes, sive perituros venisse contendatur:*
 „*unum tamen est quod nos & fidelissime*
 „*credimus, & verissime novimus, quia pro*
 „*illa innumerabili & infinita multitudine*
 „*impiorum, qui ab exordio mundi usque ad*
 „*passionem Domini per quatuor ferme anno-*
 „*rum millia in sua impietate sunt mortui,*
 „*& apud inferos æterna perditione damnati,*
 „*nunquam Dominus passus, nunquam mor-*
 „*tuus est, nec ad eos salvandos ullatenus*

„ venit, nec pro eis pretiosum sanguinem fu-
 „ dit; quoniam solos illos ex his, qui ab e-
 „ xordio mundi usque ad passionem ejus ex-
 „ titerunt, eadem passione sua redemisse &
 „ salvasse, atque ab inferni claustris eduxisse
 „ credendus est, qui & fideliter eum spera-
 „ verunt venturum, & fideliter per eum re-
 „ demptionem, & liberationem ad salutem
 „ se accepturos esse crediderunt. Sive ergo
 „ dixeris Remigium, quique illi adhæserunt,
 „ reprobasse Capitula Carisiaca, quod credi-
 „ derint affinia esse Semipelagianorum do-
 „ gmatibus, seu quod suspicarentur instaura-
 „ ri in eis hæresim nuper descriptam: mini-
 „ me ex illorum auctoritate conficitur, nul-
 „ la ratione Dei voluntatem circa salutem
 „ omnium versari, nullaque ratione impro-
 „ bos, qui damnantur, in Christi redemptione
 „ ne comprehendi.

„ Sed oritur quæstio omnium difficillima,
 „ Quomodo Deus velit salvos fieri omnes,
 „ etiam qui non salvantur, & quomodo Do-
 „ minus redemerit omnes, etiam qui pereunt;
 „ nec aliter respondendum esse censeo, nisi
 „ Deum velle omnes homines salvos fieri
 „ voluntate antecedente, non voluntate con-
 „ sequente, & Christum pro omnibus mor-
 „ tuum esse quantum ad sufficientiam obla-
 „ tionemque pretii, non quantum ad appli-
 „ cationem & communicationem fructus pas-
 „ sionis suæ. Primum de voluntate, deinde
 „ de redemptione differendum est ea, quam
 „ patitur controversiæ qualitas, perspicuitate.
 „ S. Thomas 1. p. q. 19. art. 6. docet Deum
 „ velle omnes homines salvos fieri volunta-
 „ te antecedente, non voluntate consequente,
 „ laudatque S. Joannem Damascenum, cui
 „ distinctionem istam refert acceptam. Do-
 „ cet eandem distinctionem non esse intel-
 „ ligendam ex parte voluntatis divinæ, in
 „ qua nihil est prius vel posterius, sed ex
 „ parte volitorum. Vide an hæc distinctio
 „ eadem sit ac tradita a nobis, repetenda
 „ ex objectis, seu connotatis: Docet volun-
 „ tatem antecedentem tendere in bonum,
 „ consideratum absolute, & voluntatem con-
 „ sequentem tendere in bonum consideratum
 „ cum aliquo adjuncto: quod explicat exem-
 „ plo Judicis, qui absolute, & circumstan-
 „ tiis non attentis vult hominem vivere,
 „ quoniam hominem vivere bonum est: at
 „ animadvertens hunc hominem esse homi-
 „ cidam & latronem, vult illum occidi,

„ quoniam bonum non est latrones & ho-
 „ micidas impune in vita servari. Ad hunc
 „ modum ait Deum antecedente voluntate
 „ velle omnes homines salvare, quoniam o-
 „ mnes homines salvari, si & natura huma-
 „ na capax æternæ salutis, ipsaque æterna
 „ salus absolute, in se, & absque adjunctis
 „ spectentur, bona sunt; & voluntate con-
 „ sequente velle aliquem damnare, quia
 „ considerata circumstantia peccati ad mor-
 „ tem, & divinæ justitiæ lege, bonum non
 „ est iniquum illum salvari. Connotat ita-
 „ que juxta Doctorem Angelicum voluntas
 „ antecedens humanum genus secundum se,
 „ & humanam naturam individuis, in qui-
 „ bus reperitur, singulatim & in particula-
 „ ri non inspectis. Et quoniam voluntas
 „ comparatur ad res prout sunt in seipsis,
 „ in seipsis autem sunt in particulari; se-
 „ quitur quod sola voluntas consequens, quæ
 „ comparatur ad res consideratis omnibus cir-
 „ cumstantiis particularibus, sit simpliciter
 „ velle; voluntas autem antecedens sit vo-
 „ luntas secundum quid, & magis dicenda
 „ sit velleitas, quam absoluta voluntas. Hæc
 „ sanctus Thomas. Ex cujus doctrina evi-
 „ denter infertur, ex voluntate antecedenti
 „ nullum consequi effectum, quoniam quæ
 „ efficiuntur, particularia sunt, existunt in
 „ se ipsis, atque ad ea comparatur voluntas
 „ absoluta & consequens, non autem volun-
 „ tas secundum quid & antecedens. Quare
 „ ibidem S. Thomas scripserat in 1. Sent.
 „ dist. 46. quæst. unica art. 2. Operatio non
 „ correspondet voluntati antecedenti, sed con-
 „ sequenti. Recte ergo mentem Angelici
 „ assecutus est Thomas de Lemos, qui in
 „ Panoplia tom. 2. Tract. 2. cap. 12. num.
 „ 107. inquit: Voluntas Dei antecedens,
 „ qua præcise ratione antecedens est, absque
 „ eo quod habeat Dei voluntatem consequen-
 „ tem adjunctam, nunquam impletur. Pa-
 „ riter Joannes Baptista Gonet Tract. de
 „ volunt. disp. 4. art. 4. num. 94. Sanctus
 „ Thomas expresse docet voluntatem antecede-
 „ dentem non habere effectum, nisi voluntas
 „ consequens adjungatur. Quod Lemos &
 „ Gonet ajunt, necessarium est consecta-
 „ rium fluens ex principiis Thomisticis: si-
 „ quidem juxta eadem principia nihil omni-
 „ no efficitur nisi Deo præmoyente ac præ-
 „ determinante; præmotio autem ac præde-
 „ terminatio sunt actus voluntatis consequen-

„ *tis, non antecedentis*, ut patet. Ex ea
 „ dem Thomistica doctrina sequitur volun-
 „ tatem *antecedentem* non esse illam veram
 „ propriamque voluntatem, quæ semper im-
 „ pletur, tum quia voluntas ipsa *antecedens*
 „ nullum habet effectum, nisi adjunctam
 „ habeat voluntatem *consequentem*, ut di-
 „ ctum est modo; tum etiam quia S. Tho-
 „ mas præcitato art. 6. in corpore demon-
 „ strat voluntatem Dei semper impleri, quo-
 „ niam *voluntas Dei est causa universalis*
 „ *omnium rerum*; cumque sub se omnes cau-
 „ sas secundas comprehendat, istarum effe-
 „ ctus nullo pacto evadere potest ordinem
 „ causæ universalis: *Unde* (verba sunt ejus-
 „ dem Doctoris) *quod recedere videtur a*
 „ *divina voluntate secundum unum ordinem,*
 „ *revertitur in ipsam secundum alium*; sicut
 „ peccator, qui quantum est in se recidit a
 „ divina voluntate peccando, incidit in or-
 „ dinem divine voluntatis, dum per ejus
 „ justitiam punitur. Id S. Doctor compa-
 „ ratione motus primi coeli, stellarumque
 „ aliquando lumen subtrahentium ob corpo-
 „ rearum causarum occursum, apposite evi-
 „ denterque declarat. Art. 4. præcitatæ di-
 „ stinct. 19. docuerat voluntatem Dei esse
 „ causam rerum, quoniam *effectus determi-*
 „ *nati ab infinita ipsius Dei perfectione pro-*
 „ *cedunt, secundum determinationem volun-*
 „ *tatis & intellectus ipsius*: at voluntatem
 „ determinantem esse illam, quæ dicitur
 „ *consequens*, nullus Thomistarum inficiatur.
 „ Ex quo autem voluntas *antecedens* non
 „ comparetur ad res, prout sunt in seipsis,
 „ seu ut existunt constitutæ in certis circum-
 „ stantiis & adjunctis, ac præterea eadem
 „ voluntas dicatur ab Angelico Præceptore
 „ voluntas *secundum quid*, & *velleitas* po-
 „ tius, quam voluntas *absoluta*, oritur quæ-
 „ stio altera perdifficilis, An hæc voluntas
 „ secundum quid, seu *velleitas*, sit in Deo
 „ *formaliter*, aut *eminenter* duntaxat, seu
 „ per tropum & metaphorice. Dicuntur au-
 „ tem ea esse in Deo tantum *eminenter* ac
 „ metaphorice, quæ imperfectionem inclu-
 „ dunt aliquam, ut ira, dolor, & pœni-
 „ tentia. Itaque Thomistarum nonnulli do-
 „ cent utramque partem esse probabilem, ut
 „ refert Alvarez de *Auxiliis* libro 4. disput.
 „ 34. at longe probabiliorē esse putant ii-
 „ dem, aliique Thomistæ celebriores, vo-
 „ luntatem, de qua loquimur, esse in Deo

„ metaphorice tantummodo ac *eminenter*.
 „ Etenim id sentiunt Bannes & Zumel lau-
 „ dati eo loci ab Alvarez; quorum primus
 „ in 1. p. q. 19. art. 6. ait: *Multo proba-*
 „ *bilius videtur, quod in Deo non sit forma-*
 „ *liter voluntas quæ significatur, hoc nomi-*
 „ *ne, velleitas, sed sufficit quod talis vo-*
 „ *luntas sit in Deo eminenter*: & alter ibi-
 „ dem, *Sane in Deo est unica & simplissi-*
 „ *ma voluntas, & efficacissima, cui nemo*
 „ *resistit*: Sed ista voluntas *antecedens* non
 „ *est efficacissima*: ergo non est *actus positi-*
 „ *vus verus in Deo*. Perlegerat hæc Frac-
 „ ciscus Silvius inter Propugnatores Doctri-
 „ næ Thomisticæ Theologus præstantissimus:
 „ qui Commentario in priorem partem, &
 „ in articulum 6. q. 19. productis momen-
 „ tis eorum, qui asserunt voluntatem *ante-*
 „ *cedentem* esse *formaliter* in Deo, inquit: „
 „ Nihilominus cum Bannesio & Zumel re-
 „ spondeo *videri probabilius, quod voluntas*
 „ *antecedens non est in Deo formaliter &*
 „ *proprie, sed solum eminenter & per tro-*
 „ *pum, quomodo ira, misericordia, pœniten-*
 „ *tia & similes affectiones, quæ in homini-*
 „ *bus imperfectionem includunt, dicuntur esse*
 „ *in Deo*. Animadvertit vir clarissimus hanc
 „ esse inter Thomistas sententiam commu-
 „ niorē & veriorē, ut affirmat Nava-
 „ rete *controv.* 8. in præcitatum articulum
 „ 6. his verbis, *Communior atque verior re-*
 „ *solutio est, illam voluntatem non esse for-*
 „ *maliter in Deo, sed tantum eminenter*.
 „ Ludovicus Molina in *Concordiâ* supra eum-
 „ dem art. disp. x. fatetur eandem esse re-
 „ vera mentem Cajetani, & Marfilii. Vi-
 „ desis Cajetanum in primam ad Timotheum
 „ 2. Marfilium in 1. D. 45. art. 1. Adde
 „ Theologos innumeros, qui tradunt volun-
 „ tatem Dei salvandi omnes esse *voluntatem*
 „ *signi, non beneplaciti*. Ita Hugo de S.
 „ Victore in *Summa* tract. 1. cap. 13. Gon-
 „ zales disput. de *Justitiâ Orig* tomo 1.
 „ pag. 526. Joannem Driedonem in *Con-*
 „ *cord. liberi arbitrii & prædestinat.* cap. 4.
 „ primæ partis, Florentium de Cocq tom.
 „ 1. tract. 1. cap. 3. Cardinalem de Lau-
 „ ræa Opusc. 2. Franciscum Macedo in *Cor-*
 „ *tina* thesi 14. & in libro, cui titulus,
 „ *Mens summi Pontificis Innocentii X. divi-*
 „ *nitus inspirata* pag. 106. Ibidem Macedo
 „ alios Theologos laudat, præsertim Cæsa-
 „ rem Vanium, a quo ait *generalem illam*
 „ *erga*

„ *erga omnes homines voluntatem, & com-*
 „ *mune ex illa gratia sufficientis auxilium*
 „ *multis argumentis impugnari.* Contendit
 „ quoque Macedo fuisse in eadem sententia
 „ Vasquez & Maldonatum præstantissimos
 „ Societatis Jesu Scriptores. Ex nostratibus
 „ legendi Gregorius Ariminensis in 1. dist.
 „ 46. & Basilus Legionensis 1. p. q. 6.
 „ vap. 12.
 „ Prætermittendus non est Guilelmus Estius,
 „ qui in 1. Sent. dist. 45. præmissa distin-
 „ ctione voluntatis divinæ in voluntatem
 „ *beneplaciti, & signi*, quarum illa proprie
 „ voluntas est, eaque constitutum a Deo est
 „ ut sit & fiat quidpiam Deo placitum,
 „ *ve: gr: ut mundus existat & conservetur,*
 „ *ut nemo electorum pereat, & nullus re-*
 „ *proborum salvetur:* altera est temporarium
 „ aliquod signum voluntatis, ut præceptum,
 „ consilium, prohibitio, operatio, permissio;
 „ præmissa, inquam, hac distinctione docet E-
 „ stius voluntatem *signi* improprie voluntatem
 „ dici, nec semper impleri, atque de hac vo-
 „ luntate accipiendum esse quod ait Apostolus
 „ scribens ad Timotheum, *Qui vult omnes*
 „ *homines salvos fieri.* Observat idem Estius
 „ non ideo voluntatem *signi* talem dici,
 „ quasi præcepta, consilia, aliaque signa vo-
 „ luntatis divinæ, demonstrent voluntatem
 „ & beneplacitum Dei; sed quia ea, quæ
 „ in nobis solent esse signa volendi, in Deo
 „ voluntates dicuntur, quemadmodum ea,
 „ quæ in nobis sunt signa indignationis &
 „ iræ, dicuntur in Deo ira & indignatio.
 „ Tradiderat idem S. Thomas 1. p. q. 19.
 „ art. 11. ubi etiam docet hanc voluntatem
 „ signi distinctam a voluntate beneplaciti
 „ esse in Deo metaphorice tantum: *In Deo*
 „ *(inquit Doctor Angelicus) distinguitur*
 „ *voluntas proprie & metaphorice dicta. Vo-*
 „ *luntas enim proprie dicta vocatur voluntas*
 „ *beneplaciti; voluntas autem metaphorice*
 „ *dicta est voluntas signi, eo quod ipsum si-*
 „ *gnum voluntatis voluntas dicitur.* Ibidem
 „ ad secundum: *Signa voluntatis dicuntur*
 „ *voluntates divinæ, non quia sint signa*
 „ *quod Deus velit? sed quia ea quæ in no-*
 „ *bis solent esse signa volendi, in Deo divi-*
 „ *næ voluntates dicuntur.* Sicut punitio non
 „ est signum quod in Deo sit ira: sed pu-
 „ nitio eo ipso quod in nobis est signum iræ,
 „ in Deo dicitur ira. Post hæc aliaque plu-
 „ ra Estius illorum sententiam amplectitur,
 „ Qui negant in Deo *formaliter* & proprie

„ esse voluntatem *antecedentem*, cui volun-
 „ tas bene placiti non respondeat, idest, vo-
 „ luntatem *velleitatis* nomine significatam: at-
 „ que sufficere dicunt hujusmodi voluntatem
 „ *eminentem*, sive per tropum in Deo con-
 „ stitui, quomodo sunt in Deo ira, pœni-
 „ tentia, misericordia, & quæcumque bonæ
 „ affectiones, quæ ita in hominibus sunt,
 „ ut imperfectionem aliquam includant,
 „ passionem, defectum; propter quas imper-
 „ fectiones necesse est vel per eminentiam
 „ causalitatis, vel quocunque alio tropo ser-
 „ monis, Deo tribuantur. Constat autem
 „ Deum in piorum cordibus operari hunc
 „ affectum ut omnes velint salvos fieri. Est
 „ igitur hujusmodi affectus in Deo *eminen-*
 „ *ter.* „ Hæc Estius, qui postea plures in-
 „ terpretationes Apostolici Testimonii pro-
 „ ducit, rejecta tamen tamquam Scripturis
 „ minus consentanea, & refutata ab Augu-
 „ stino, illorum expositione, qui contendunt,
 „ Deum velle omnes homines salvos fieri,
 „ *quod omnibus det gratiam sufficientem ad*
 „ *salutem.*

„ Innititur vero sententia illorum Theolo-
 „ gorum, qui negant voluntatem Dei *an-*
 „ *tecedentem* esse in Deo *formaliter*, rationi
 „ satis obviæ atque invictæ. Voluntas enim
 „ illa multiplicem imperfectionem includit.
 „ Etenim impotentia nota est velle aliquod
 „ quod impedire possit humana voluntas, ut
 „ docet in Enchiridio Augustinus. Importat
 „ quoque desiderium habendi aliquid, quod
 „ non fit, neque habetur, scilicet, salvatio-
 „ nem hominum universorum. Insuper ea
 „ voluntas est actus imperfectus & incom-
 „ pletus, cujus nempe frustratur effectus:
 „ idque non tantum demonstrant prælaudati
 „ Theologi, verum etiam S. Bonaventura
 „ apud Trigolum in *summa Theologica* Cle-
 „ menti VIII. dicata q. 14. art. 1. dub. 2.
 „ & Polman in *Breviario Theologico* p. 1.
 „ num. 249.

„ Sunt quidem alii, qui *antecedentem* vo-
 „ luntatem salvandi omnes, etiam acceptam
 „ in sensu S. Thomæ, idest, prout versa-
 „ tur circa salutem hominum in se specta-
 „ tam absque ulla circumstantiarum, meri-
 „ tumque hominum ratione, constituendam
 „ esse in Deo censent proprie, non meta-
 „ phorice, adeo, ut dicenda sit voluntas
 „ *beneplaciti*, non *signi*. Sed ii tamen ab
 „ explicata Thomistarum sententia, me qui-
 „ dem iudice, non recedunt, si solam Me-
 „ di-

„ distarum opinionem excipias. Thomistæ
 „ enim, ut vidimus, docent *antecedentem*
 „ voluntatem non habere effectum aliquem,
 „ nisi voluntas aliqua consequens illi adjun-
 „ gatur. Quid vero alii Theologi docent?
 „ Scotus 1. p. dist. 46. q. 1. ait, Deum
 „ velle *voluntate antecedente* omnes homines
 „ salvos fieri, quatenus *dedit eis dona na-*
 „ *turalia, & leges certas, & adjutoria*
 „ *communia sufficientia ad salutem*. Volun-
 „ tati igitur *antecedenti* conjungit Scotus vo-
 „ luntatem *efficacem & consequentem*, non
 „ quidem conferendi vitam æternam, sed
 „ dona naturalia, leges, & adjutoria com-
 „ munia, & sufficientia. Ægidius Romanus,
 „ & S. Bonaventura in eandem distinctio-
 „ nem 46. tradunt, voluntatem *antecedentem*
 „ connotare ordinationem ad salutem, tum
 „ *ex parte nature data, tum ex parte gra-*
 „ *tiae oblate*. Exponam id paullo post accu-
 „ ratius. Modo hoc unum adnotandum est,
 „ dare hominibus naturam æternæ beatitu-
 „ dinis capacem, eisque gratiam offerre, ef-
 „ fectus aliquos esse: ideoque voluntas *an-*
 „ *tecedens* ab omni voluntate efficiente &
 „ *consequente* nequaquam sejungitur.

„ Distinctionem voluntatis *antecedentis &*
 „ *consequentis* tradidit S. Joannes Damasce-
 „ nus libro 2. de fide Orthodoxa cap. 29.
 „ his verbis: *Sciendum est Deum præcipua*
 „ *& antecedente voluntate velle omnes salva-*
 „ *ri, & regni sui compotes fieri, non enim*
 „ *nos ut puniret condidit, sed ut participes*
 „ *simus ipsius bonitatis tamquam bonus: pec-*
 „ *cantes porro puniri vult tamquam justus.*
 „ *Ita prima illa voluntas antecedens dicitur,*
 „ *& beneplacitum quod ex ipso est: secun-*
 „ *da autem consequens voluntas & permissio*
 „ *ex nostra causa ortum habens; & paullo*
 „ *infra, Eorum autem, quæ in nobis sita*
 „ *sunt, bona quidem primario vult Deus ac*
 „ *secundum beneplacitum, mala vero, quæ*
 „ *revera mala sunt, neque primario, neque*
 „ *consequenter vult, sed libero arbitrio per-*
 „ *mittit.* Vide lib. 5. Theol. Dogmatum
 „ cap. 4. Dionysium Petavium Græce, &
 „ Latine doctissimum. Productam ex Da-
 „ masceno distinctionem voluntatis divinæ
 „ approbat S. Thomas 1. p. q. 19. art. 6.
 „ ad primum, eaque utitur ad explicandum
 „ testimonium Apostoli, *Qui vult omnes ho-*
 „ *mines salvos fieri*, præmissis aliis duabus
 „ expositionibus Augustini: quarum una est
 „ Berii Theol. Tom. III.

„ secundum distributionem *accommodam*, al-
 „ tera pro generibus singulorum. Utramque
 „ superius descripsimus. Hanc vero ex Da-
 „ masceno petitam ita explanat Scholarum
 „ Angelus, ut voluntas *antecedens* tendat in
 „ bonum in prima sui consideratione abso-
 „ lute spectatum secundum se, præcisus re-
 „ rum circumstantiis; & voluntas *consequens*
 „ comparetur ad res, ut sunt in seipsis, si-
 „ ve in particulari; & in certis posita cir-
 „ cumstantiis. Quapropter voluntas *antece-*
 „ *dens* juxta Damascenum, prout exponitur
 „ a S. Thoma, potius *velleitas* est, quam
 „ voluntas; nec videtur in Deo proprie &
 „ *simpliciter* admittenda, quoniam voluntas
 „ proprie ac *simpliciter* accepta non est de
 „ rebus secundum se consideratis, siue qua-
 „ tenus bona sunt abstractim ab adjunctis
 „ & circumstantiis. Paragrapho, *Sed oritur*
 „ *questio &c.* rem totam enucleatius ex-
 „ posui.

„ Sunt tamen nonnulli, qui alio sensu
 „ Damasceni verba interpretantur, & qui-
 „ dem plana & nativa, non violenta vel
 „ extorta, eorundem verborum significatio-
 „ ne. Secundum Damascenum, inquit,
 „ Voluntas antecedens est *Dei beneplacitum*,
 „ quo vult aliquid *ex seipso*, scilicet, ex
 „ propria liberalitate ac bonitate, nulla me-
 „ ritorum vel demeritorum spectata ratione;
 „ atque ita condere hominem ad imaginem
 „ suam naturalibus beneficiis cumularum,
 „ ad illum postea redimendum mittere Fi-
 „ lium suum factum in similitudinem car-
 „ nis peccati, omnibus salutis aditum ape-
 „ rire, gratiarum auxilia singulis exhibere,
 „ necnon in sententia, quam nos propugna-
 „ mus, discernere a massa perditionis ele-
 „ ctos, eisque parare beneficia, quibus cer-
 „ timine liberantur; hæc, inquam, cetera-
 „ que hujus generis, quæ a nostra volunta-
 „ te, siue a præcedentium meritorum consi-
 „ deratione non pendent, sed ea vult Deus
 „ *ex seipso*, secundum beneplacitum volun-
 „ tatis suæ, sunt objectum voluntatis *ante-*
 „ *cedentis*, sensu explicato. In eodem au-
 „ tem sensu, ipsam voluntatem *antecedentem*
 „ esse in Deo propriam & sinceram,
 „ vel, prout loquuntur Scholastici, *formati-*
 „ *ter*, non metaphorice, evidentissima res
 „ est; propterea quod est voluntas *benepla-*
 „ *citi*, non *signi* dumtaxat; eique suus re-
 „ spondet effectus, quo effectui caret volun-
 „ tas

tas *antecedens* accepta in priori sensu tradito a S. Thoma. Quoniam vero voluntas, cujus effectus ponitur, est voluntas *consequens*; si voluntati *antecedenti* postremo sensu explicata suus respondet effectus, quænam erit juxta Damascenum voluntas *consequens*? Ea profecto, quæ *ex nostra causa ortum habet*; scilicet, non est Dei beneplacitum ex seipso, atque ex bonitate sua tantummodo proficiscens, sed ex justitia, qua ob præscientiam meritorum prædestinatis coronam, reprobis supplicium gehennæ misericors Pater, & Justus Judex rependit. Non videtur hæc verborum Damasceni expositio aliena ab illa, quam innuit S. Remigius scribens secundum pium sensum quorundam Patrum velle Deum salutem omnium *bonitate creatoris*, nolle salutem omnium *aquitate judicis*.

Ex voluntate *antecedenti* hætenus explicata Molinæ discipuli consequi putant Deum largiri omnibus & singulis hominibus auxilium gratiæ sufficientis. Quomodo enim, ajunt, Deus vult sincere ac proprie salutem universorum hominum, si aliquibus denegat media, quæ necessaria sunt ad consequendam salutem? Quidquid sentias de hac Medistarum doctrina, quam ab aliis quoque probari fateor, nihil negotii hoc argumentum Thomistis, nobisque faceffit. Thomistæ quippe reponent voluntatem *antecedentem* nequaquam referri ad homines, ut in se existunt, & in certis positi sunt circumstantiis, & illius nullam dari operationem, nullum effectum: addent illorum plurimi, eandem voluntatem potius dicendam esse *velleitatem*, quam voluntatem *simpliciter*, reperiri in Deo metaphorice, non *formaliter*, & esse voluntatem signi, non *beneplaciti*. Hæc Thomistarum responsio constat ex dictis: nostram, hac minime repudiata, subjiciemus inferius. Monemus interim, illam Medistarum sententiam idoneam non esse ad probandum invicte, Deum velle omnes homines salvos fieri, & Christum pro omnibus mortuum esse. Ratio evidens est, quoniam dogmata fidei non sunt exigenda ad placita peculiaris scholæ, sed ad firmissimas, certissimasque definitiones Ecclesiæ. At Christum mortuum esse pro omnibus est dogma fidei: omnibus vero auxilio gratiæ sufficientis conferri, neque

ab Ecclesia definitum est, neque a Catholicis universis conceditur. Agemus de hac controversia libro 18. Subscribimus interim S. P. Augustino, qui epist. 217. num. 16. ait: *Scimus gratiam non omnibus hominibus dari: scimus eis, quibus non datur, justo judicio Dei non dari; & Patribus Africanis in Sardinia exulantibus in sua Epistola cap. 9. De gratia non digne sentit quisquis eam putat omnibus hominibus dari.*

Jam vero inter præmissas, aliasque Theologorum sententias, quid nobis planius ac probabilius asserendum sit, in medium est proferendum. Alibi in Deo solam distinctionem admisimus *secundum connotata*. Nam *formalem* ex natura rei major pars Theologorum rejicit, excepta florentissima Scoti schola. *Virtualis Thomistica*, cum sit *una perfectio æquivalens pluribus distinctis*, vel est potius dicenda *distinguibilitas*, quam distinctio, vel a nostra non differt, quatenus percipi nequit sine relatione *connotatorum*, & effectuum plurium illarum causarum, & virtutum, quibus suprema causa, & simplicissima Dei virtus æquipollet. Quare si tricis omissis verborumque involucris, ad perceptiones mentis serio convertamur; non video quid intersit inter has duas positiones, *In Deo est una perfectissima virtus ab ejus natura omnino indistincta, quæ punit, & misereatur; quod præstant in homine duæ virtutes distinctæ, Justitia & misericordia*: atque, *In Deo justitia & misericordia sunt idem omnino cum natura, neque alia ratione distinguuntur, nisi respectu connotatorum, videlicet, quia Deus punit & misereatur, quod faciunt homines diversa actione ac virtute*. Nec aliter affirmandum esse puto de distinctione *rationis*; eatenus quippe humana mens Dei misericordiam a Dei justitia secernit, quatenus non valens una perceptione assequi supremam incomprehensibilem Deitatem, quæ immutabilis perseverans punit, & parcit, metitur illam pro modulo suo, quasi duæ res sint misericordia & justitia, quemadmodum duo effectus sunt inflictio pœnæ, atque veniæ largitio. Vereor idcirco, ne plures circa divinorum attributorum distinctionem exortæ sententiæ manaverint ex idearum confusione, & interdum logomachia de-

cer-

certetur in Scholis. At sit unicuique ut
 lubet opinandi licentia: id sane mihi vi-
 detur vero similis; ideoque non repudia-
 ta distinctione *virtuali* Thomistarum, ne-
 que distinctione *rationis* aliorum Theolo-
 gorum, *formali* autem Scotistarum in sua
 probabilitate relicta: uti feci in reliquis
 Dei proprietatibus, ita in ejus voluntate
antecedente, & *consequente*, illam distin-
 ctionem admittendam esse arbitror, quæ pe-
 titur ex objectis, seu *connotatis*.
 Ergo voluntatis *antecedentis* objectum,
 & connotatum est *institutio ordinis*, quo
 possit unusquisque salvari, in qua institu-
 tione Deus vult homines singulos consequi
 posse hæreditatem regni cœlestis: & ideo
 pro omnibus is pretium obtulit, pro omnibus
 sanguinem fudit, Ecclesiam ædificavit, quæ
 omnes ad se venientes maternis ulnis ex-
 ciperet, atque in illa Sacramenta quæ vim
 habent omnia delendi peccata, sacrosque
 ministros, qui omni creaturæ prædicent
 Evangelium, & Dei mysteria dispensent,
 sacrificium offerant, atque peccata dimit-
 tant, adesse voluit; thesauros demum o-
 mnium gratiarum, non tantum legis do-
 ctrinæ, exhortationum, consiliorum divi-
 norum, aliarumque similium, verum etiam
 internarum, idest, sanctarum cogitationum,
 piorum motuum cordis, timoris sancti, fi-
 dei supernaturalis, spei, caritatis, cetera-
 rumque virtutum, paravit, aperuit, ipsa
 cœlorum janua omnibus patefacta. Horum
 tamen donorum distributio & applicatio
 est objectum voluntatis *sequentis*, quæ do-
 norum illorum divitias distribuit, prout
 vult, & secundum excellentiam potestatis
 suæ, uni hanc, alteri illam gratiam sup-
 peditans, quibusdam parvam, quibusdam ma-
 gnâ, aliis talem cui humanum resistit
 arbitrium, aliis talem quæ a nullo duro
 corde respuitur, iis vero, quos elegit an-
 te mundi constitutionem, & a massa per-
 ditionis discrevit, finalem quoque perseve-
 rantiam. Cur Deus misericors & justus
 beneficia, quæ voluntate *antecedente* pro
 cunctis instituit, cunctisque paravit, vo-
 luntate *consequente* non omnibus distribuat,
 aut non æquali modo distribuat, nemo
 nostrum debet investigare, nisi velit erra-
 re; quamquam firmissime tenendum est
 munera illa gratiarum, quæ commemora-
 vi, & si quæ sunt alia ejusdem vel alte-

rius generis, sive omnia cumulatim, sive
 plura, sive perpauca, iis quibus dantur,
 misericorditer dari, iis vero quibus dene-
 gantur, iusto iudicio denegari; ita, ut sa-
 lus a Deo, perditio a nobis sit repetenda.
 Exponit hoc modo voluntatem antece-
 dentem per impositionem ordinis, institu-
 tionem Sacramentorum, ac preparationem
 & exhibitionem divinarum gratiarum,
 Ægidius Romanus in 1. sent. dist. 46. at-
 que universa ejus Schola apud Fridericum
 Gavardi quæst. 4. de voluntate art. prout
 ostendimus in *Vindiciis* dissert. 4. cap. 1.
 §. 6. n. 12. Utuntur & alii Theologi
 præclarissimi eadem explicatione. Scribit
 enim Sanctus Bonaventura in eadem di-
 stinctionem 46. art. 1. q. 1. Prout Deus
 dicitur velle omnium salutem, quantum
 in se est; & antecedenter, connotatur in
 omnibus ordinatio ad salutem, tum ex par-
 te nature data, tum ex parte gratiæ. De-
 dit enim Deus naturam, secundum quam
 possent eum cognitum querere, & quæsi-
 tum invenire, & invento inhaerere, ac per
 hoc salutem obtinere. Gratiâ similiter ob-
 tulit, dum Filium misit, & obtulit, cu-
 jus pretium omnium saluti sufficit. Leges
 etiam & mandata tribuit salutis & osten-
 dit. Ipse etiam præsto est omnibus inqui-
 rentibus, & prope est omnibus invocanti-
 bus eum. Velle ergo hominem antecedenter
 salvare, est ordinatum ad salutem facere,
 & volenti pervenire non deesse. Unde vel-
 le antecedenter salvare non connotat salu-
 tem, sed ordinabilitatem ad salutem. Si-
 milia leguntur apud Hervetum, & Du-
 randum, quibus asserunt Deum velle ho-
 mines salvos fieri, Quatenus dedit omni-
 bus naturam ordinabilem in beatitudinem,
 & omnibus, quantum ipso ipso est, præbet
 auxilia communia, quibus possunt ad bea-
 titudinem, dando intellectum & volunta-
 tem, præcepta & consilia, dicitur velle
 salutem omnibus voluntate antecedente: Ita
 Hervetus.
 Si rem penitus scrutemur, hæc volun-
 tatis *antecedentis* explicatio non differt ab
 ea, quam tradidit S. Thomas, & potest
 cum illa facillime conciliari. Enimvero
 Thomistæ doctissimi affirmant per volun-
 tatem *antecedentem* preparari *media*, seu
 auxilia, quibus homines sufficienter ordi-
 nentur, & promoveantur ad vitam æter-
 nam,

„ nam, licet non omnibus eadem media
 „ applicentur, exemplo allato medici, qui
 „ aperiens apothecam omnium medicamen-
 „ torum genere abunde instructam, dicitur
 „ velle, quantum est ex se, infirmorum o-
 „ mnium sanitatem, quamvis non omnes in-
 „ firmi parata medicamenta percipiant. Ita
 „ Lemos, Joannes a Sancto Thoma, Go-
 „ net, & alii, de quibus plura præcitato
 „ cap. 1. dissertationis 4. Exemplum illud
 „ medici præmonstratum fuit a Doctore An-
 „ gelico 3. p. q. 49. art. 1. ut vidimus ca-
 „ pite proxime præcedenti. Neque objicit
 „ S. Thomas modum loquendi adhibitum a
 „ S. Bonaventura, & ab Ægidio Romano;
 „ siquidem quæst. 23. de Verit. art. 2. docet
 „ effectum voluntatis *antecedentis* esse *dare*
 „ *omnibus naturam ad beatitudinem ordina-*
 „ *tam*. Scripsit quoque S. Thomas in 1.
 „ sent. dist. 46. q. 1. art. 1. *Vocatur volun-*
 „ *tas antecedens, qua Deus omnes homines*
 „ *vult salvos fieri secundum Damascenum; &*
 „ *eius voluntatis effectus est ordo nature in*
 „ *finem salutis, & promoventia in finem o-*
 „ *mnibus communiter proposita, tam natura-*
 „ *lia, quam gratuita, sicut potentie natura-*
 „ *les, & præcepta legis, & hujusmodi.*

„ Hæc cum ita sint, hætenus dicta faci-
 „ le conciliantur. Si enim voluntas *antece-*
 „ *dens* spectetur *connotative* ad proprium ob-
 „ jectum, quod est nature rationalis ordi-
 „ nabilitas in vitam æternam, *preparatio*
 „ donorum cum naturalium, tum supernatu-
 „ ralium, ejusdemque vitæ æternæ *possibili-*
 „ *tas*; eadem *antecedens* voluntas est in Deo
 „ *formaliter*, ac proprie, neque suo caret ef-
 „ fectu, immo impletur ratione voluntatis
 „ absolutæ, & consequentis, quæ illi adne-
 „ ctitur, quoniam revera natura rationalis
 „ condita est intelligendi & volendi capax,
 „ ad beatitudinem supernam aspirans, ac
 „ propter illam producta: ei insuper lex pro-
 „ ponitur, pro ea parata sunt omnia gratia-
 „ rum genera, habet eadem propitiationem
 „ in Sanguine Christi, exhibitum pro illa est
 „ liberationis pretium superabundans, & in-
 „ stituta sunt remedia, quibus peccata omnia
 „ possint deleri, quandiu in hac mortali vi-
 „ ta peregrinamur, ac tempus permanet con-
 „ versionis & poenitentiae. Recte etiam hæc
 „ voluntas dicitur a S. Joanne Damasceno
 „ voluntas eorum, quæ Deus vult ex ipso,
 „ atque ab aliis Patribus, ut ait S. Remi-

„ gius, *ex bonitate Conditoris*, quoniam Deus,
 „ ut nos conderet ad imaginem & similitu-
 „ dinem suam, ut erueret de potestate te-
 „ nebrarum, ut nobis januas cœli aperiret,
 „ ut tanta, ac tam præclara remedia & ad-
 „ jutoria institueret, pararet, atque exhibe-
 „ ret, non permotus est præscientia merito-
 „ rum nostrorum, sed beneficentissimæ vo-
 „ luntatis suæ beneplacito. Si vero voluntas
 „ illa *antecedens* spectetur *connotative* ad ob-
 „ jectum voluntatis *consequentis*, nimirum
 „ relate ad actuale consecutionem salutis,
 „ sive ad applicationem gratiarum, aliorum-
 „ que mediorum ad ipsam salutem condu-
 „ centium, rectissime dicitur a S. Thoma
 „ *velleitas* potius quam voluntas, & *signi-*
 „ *potius*, quam *beneplaciti*, nec alia ratione
 „ explicari potest, quam *pro generibus singu-*
 „ *lorum*, vel *secundum distributionem accom-*
 „ *modam*, quemadmodum fecit sapientissimus
 „ Augustinus. Cujus rei apertissima ratio
 „ est, quoniam non omnes hæreditatem ca-
 „ piunt salutis, neque omnes passionis Chri-
 „ sti fructum percipiunt; immo in plurimo-
 „ rum Scholasticorum sententia non omnibus
 „ semper actu applicantur auxilia sufficien-
 „ tia, quibus in poenam præcedentium pec-
 „ catorum justo Dei judicio privantur: &
 „ idcirco ad hujusmodi homines, qui repro-
 „ bantur, & deferuntur a Deo, comparatur
 „ solummodo illa voluntas *consequens*, quæ
 „ juxta Damascenum *ex nostra causa ortum*
 „ *habet*, & juxta alios Patres oritur *ex*
 „ *æquitate justitiæ*.

„ Ex his quoque infertur Christum mor-
 „ tuum esse *pro omnibus*, quatenus *commu-*
 „ *nem hominum causam suscepit*, & in pre-
 „ tio sanguinis ejus est illa sufficientia, quam
 „ postulat generalis redemptio, ut inquit
 „ Beatus Prosper; quatenus instituit *causam*
 „ *nostræ liberationis*, ex qua possent viatori-
 „ bus quæcunque peccata quodocunque re-
 „ mitti, ut docet Doctor Angelicus; qua-
 „ tenus *dedit semetipsum redemptionem* pro
 „ omnibus, ut Sacra testantur litteræ, &
 „ definiunt Sacrosancta Concilia: & nihilo-
 „ minus verissime dici crucifixum *pro solis*
 „ *predestinatis*, in quantum iis mors ipsius
 „ peculiariter profuit, in ipso electi sunt an-
 „ te mundi constitutionem, in ipso creati
 „ sunt in operibus bonis, pro ipsis speciali
 „ affectu piissimus Redemptor oravit, ne
 „ quisquam illos raperet de manu sua: ver-

„ bo dicam, pro iis crucem subiit qui fructum
 „ passionis ejus, propitiationem peccatorum,
 „ adoptionem perfectam, filiorumque hære-
 „ ditatem percipiunt. De hac tamen re ali-
 „ bi plura in Opusculo de Gratia sufficienti.
 „ Hæc sunt, quæ de voluntate Dei circa o-
 „ mnium hominum salutem, & de omnium ho-
 „ minum redemptione facta per Christum hoc
 „ in loco proferenda esse putavi. Saltem hoc
 „ unum fatebitur ingenuus lector, ea, quæ
 „ de hoc argumento in libris de Theologicis
 „ disciplinis, & in Vindictis Augustiniani Sy-
 „ stematis produxi, non esse fraudes, & ca-
 „ villulas hominis infecti Jansenianæ hæresis
 „ labe, neque vocabula ad illudendum in-
 „ venta, ut quidam calumniabantur; sed
 „ cuncta, quoad sententias & verba, ex Au-
 „ gustino, Prospero, & præstantissimis Theo-
 „ logis fuisse deprompta. Quare iidem po-
 „ tius calumniatores imperitis fucum facere,
 „ & nos novitatis redarguendo vetustatem
 „ penitus ignorarunt. Constat etiam quam
 „ imperite ad hæc dogmata statuenda oppor-
 „ tunum solummodo censeatur placitum il-
 „ lorum, qui sufficiens gratiæ divinæ adju-
 „ torium actu singulis conferri contendunt.
 „ Quorum opinio, ut probabilis sit, non est
 „ tamen adeo certa & universim recepta,
 „ ut illi adversantes induci deceant in suspi-
 „ cionem erroris. Nec tamen ego scita il-
 „ lorum Theologorum pro universali gratia-
 „ rum distributione pugnantium expendam
 „ severiori judicio; salva enim fide, unicui-
 „ que fas est in proprio sensu abundare.

„ Absolvam itaque hanc dissertationem ver-
 „ bis S. Remigii lib. de tenenda verit. Script.
 „ cap. 12. Sit ergo inter nos etiam de hac
 „ re pia cautela & moderatio, quatenus &
 „ Sanctis Patribus debitus servetur honor,
 „ & quolibet quis acquiescat modo, ex il-
 „ lis sensibus, qui de hac sententia ab eis
 „ positi sunt, non judicemus esse hæreticum,
 „ sed potius vitemus contentionis malum,
 „ per quod etiam de pacificis, & ecclesiasti-
 „ cis sensibus potest qui contentiosus esse vo-
 „ luerit, hæreticum efficere quod sentit. In
 „ libro etiam de tribus Epistolis cap. 13. S.
 „ Remigius ita loquitur: Quæ omnia cum
 „ tam obscura sint, & tam profunda atque
 „ perplexa, nollemus inter fratres, & carissi-
 „ mos nostros aliquid de his contentiose ven-
 „ tilari, vel temere definiri, sed potius quod
 „ in eis certum est, sine dubitatione defen-
 „ di: quod tamen etiam inter magnos di-
 „ verso modo, sed non diversa pietate sen-
 „ tientes, ambiguum atque incertum reman-
 „ sit, etiam æquum est reverenter honorari,
 „ quin neutrum videtur esse falsum, vel fi-
 „ dei contrarium. Eo libentius hæc Sancti
 „ Remigii exscriptimus verba, quo compre-
 „ hendunt monitum utilissimum, ac saluber-
 „ rimum, & ille pro Sancti Patris Augusti-
 „ ni sententia pugnavit acerrime, ceterisque
 „ præferendas duxit expositiones ejusdem Au-
 „ gustini pertinentes ad Apostolica testimo-
 „ nia, Deus vult omnes homines salvos fie-
 „ ri, & Christus pro omnibus mortuus est;
 „ de quibus a me pertractatum est hætenus.

TERTII VOLUMINIS

PROPOSITIONES.

- i. **H**ominum universorum Protoparens fuit Adam. 2
- ii. Ipsius Corpus neque infantili aetate, neque statura gigantis productum est. 8
- iii. Non fuit, ut putavit Eugubinus, Androgynum. 9
- iv. Quae de productione Evae narrantur, sunt literaliter, & historice accipienda. 10
- v. Animus hominum est spiritualis, atque incorporeus. 12
- vi. Rationalis Anima non est portio aliqua divina substantiae. 13
- vii. Creatura non fuit Anima spiritualis extra corpus, neque in illud ob crimen antea perpetratum detrusa. 14
- viii. Utrum anima creatur ex nihilo, questio perdifficilis est, nec sine causa Magnus Augustinus in hac re dubitavit. Est tamen catholicum, & irrefragabile Dogma, quod anima non propagetur semine corporali. 17
- ix. Non demoritur spiritualis Anima simul cum suo corpore. 25
- x. Neque datur Animarum de uno in aliud corpus transmigratio. 28
- xi. Sive circulus Animorum, aut revolutio Platonica. 29
- xii. Creatus est homo ad imaginem, & similitudinem Dei: & hac imago sita est in facultate intelligendi & volendi, atque in arbitrii libertate. 30
- xiii. Verum similitudo Dei etiam gratiarum, ac virtutum dona complectitur. 31
- xiv. Cum gratia habituali productus fuit primus homo. 32
- xv. Præter hanc gratiam habitualement, Deus illi etiam actualem largitus est. 35
- xvi. Verumtamen Adam ut perseveraret non opus habebat adiutorio gratiae prædeterminantis, atque victricis. 37
- xvii. Non fuit immortalitas primi hominis proprietas naturæ, sed gratiæ Dei beneficium. 44
- xviii. Habuit primus homo libertatem a necessitate, a peccato, a miseria. 46
- xix. Fuiſſet etiam in statu Innocentiæ Filiorum per conjugalem copulam propagatio. 51
- xx. Æquissima fuit lex principio lata, ne homo certa arboris fructum tangeret. 53
- xxi. Ad hujus legis violationem Diabolus hominem impulit, usus vero, ac naturali serpente, tamquam organo, & instrumento. 54
- xxii. In transgressionem illa plura reperiuntur peccata, sed fuit primum, & radix ceterorum superbia. 57
- xxiii. Mors est pœna peccati: ac poterat quidem primus homo sibi mortem consciscere, sed non erat moriturus nisi peccasset. 59
- xxiv. Ignorantia pariter, quam patitur omnis homo ab exordio natiuitatis suæ, non est natura institui hominis, sed pœna damnati. 63
- xxv. Similiter concupiscentia est vitium peccato infeminatum, & vulnus, atque supplicium. 65
- xxvi. Hujus concupiscentiæ argumentum non esse pudorem nuditatis, perperam nititur adversus Augustinum demonstrare Phereponus. 67
- xxvii. Vere fecit Deus Adamo, & Evæ tunicas pelliceas ad tegendam corporum nuditatem. 68
- xxviii. Adam patrati criminis pœnituit, æternamque salutem fuit consequutus. 70
- xxix. Complura sunt argumenta, quibus aliqui demonstrare nituntur, non repugnare statum puræ naturæ. 72
- xxx. At non desunt valida momenta etiam iis, qui ex adverso eundem statum impossibilem esse contendunt. 78
- xxxi. Tenendum est itaque inter utramque sententiam traditum ab Augustino temperamentum. 82
- xxxii. Originalis peccati transfusio evincitur ex veteri Testamento. 86
- xxxiii. Eadem Catholica veritas confirmatur novi Testamenti locupletissima auctoritate. 89
- xxxiv. Inique scribi Phereponus, Augustinum confidentius explicasse Caput V. Epistolæ Sancti Pauli ad Romanos. ibid.
- xxxv. Ex scriptis veterum Patrum depromi pos-

possunt pro Originali peccato apertissima
testimonia. 94

XXXVI. Demonstratur ejusdem peccati transfu-
sio ex Ecclesiasticis definitionibus. 96

XXXVII. Ex miseriis etiam, quas modo patimur,
comprobatur peccatum Originale. 101

XXXVIII. Contrahitur idem peccatum etiam a
filiis Baptizatorum. 106

XXXIX. Originale peccatum non est mala quæ-
dam, ac perversa substantia, ut affir-
mavit Illyricus. 108

XL. Neque est ipsum Adæ personale deli-
ctum. 110

XLI. Sed est concupiscentia, cui inest reatus
culpe, seu privatio originalis justitiæ;
adeo ut concupiscentia sit originariæ cul-
pæ quasi materies, reatus vero sit illud,
quod Theologi appellant formale pecca-
ti. 111

XLII. Contrahitur originalis noxa propagatio-
ne naturæ, eo quod concupiscentia, &
libidine seminetur corpus, cui lege pro-
videntiæ anima a Deo inseritur, unde
hec carnis consortio vitiatur. 117

XLIII. Non ergo transfunditur in Adæ poste-
ros ob arbitrarium illud pactum, pro quo
decertatur in Scholis. 119

XLIV. Scelus Judæorum, quibus auctoribus
Christus affixus est Cruci, nequit appel-
lari peccatum naturæ pervadens in po-
steros. 125

XLV. Pueri sine baptismo decedentes minime
potiuntur supernaturali beatitudine. 130

XLVI. Fictitia est quoque beatitudo illa natu-
ralis, quam benigniores quidam iisdem
infantibus pollicentur. 131

XLVII. Hi enim parvuli morientes absque re-
generationis lavacro dolore aliquo afficiun-
tur. ibid.

XLVIII. Imo & plectuntur pœna sensus, li-
cet in comparatione adultorum mitissi-
ma. 132

XLIX. Hæc est doctrina Augustini resellentis
hæresim Pelagianam: cujus auctorem re-
cte Norisius noster tradidit fuisse Orige-
nem. 147

L. Rufinus, qui Pelagiano errore imbuunt Cœ-
lestium, est Rufinus Aquileiensis, non
Palæstinus, vel Syrus. 149

LI. Alter Pelagianorum Prodromus fuit Theo-
dorus Mopsuestenus. 151

LII. Pelagius, qui nomen seclæ, & hæresi
dedit, fuit patria Britannus, & Mo-

nachus instituto. 152

LIII. Quæ scripsit Norisius de Cœlestio, &
Juliano Pelagianis, hujusque uxore filia
Æmilii, haud merebantur recentiorum
Criticorum castigationem. 156

LIV. Nulla est hæresis, quæ tantis anathema-
tismis, & vellicationibus fuerit exagita-
ta, quemadmodum Pelagiana. 159

LV. Hujus hæresis status tres distinguuntur: in
quorum primo admisit Pelagius etiam
legem, atque doctrinam. 162

LVI. In secundo autem erroris statu admisit
etiam gratiam, quæ sanctam dilectionem
inspirat: at non ut simpliciter necessa-
riam. 163

LVII. Tandem in tertio statu admisit Pela-
gius ut necessariam interne illuminatio-
nis; at nunquam gratiam, quæ adjuvat
voluntatem per inspirationem caritatis. 164

LVIII. Quartus status Pelagianæ hæresis, in
quo agnovit veram gratiam consistentem
cum indifferentia liberi arbitrii, com-
mentum est Jansenianum. 167

LIX. Habitualement quidem gratiam Pelagius
agnovit, at non sensu recto, & Catho-
lico. 168

LX. Præter habitualement ipsam gratiam, neces-
sarium est ad actus supernaturales præ-
movens aliquod actuale adjutorium. 170

LXI. Adjutorium istud nihil aliud est, quam
mentis illustratio, & inspiratio carita-
tis; sed magis in hac inspiratione, quam
in illa illustratione consistit. 172

LXII. Recte ergo Gratia ab Augustino defini-
tur, Est inspiratio dilectionis, ut cogni-
ta sancto amore faciamus. 175

LXIII. Dividitur hæc gratia in sufficientem,
& efficacem; & hæc est inspiratio cari-
tatis superans contrariam cupiditatem. 178

LXIV. Habet hæc gratia gradus suos, ex qui-
bus absque ullo præjudicio absoluta Dei
voluntatis dignoscitur una cum vera ar-
bitrii nostri libertate mirabilis ejusdem
gratiæ æconomia. 180

LXV. Atque hæc sententia recte explicata nihil
habet affinitatis cum hæresi Janseniana,
in qua victrix delectatio libertatem ever-
tit. 182

LXVI. In hoc infirmitatis statu admittendam
esse Gratiam ab intrinseco efficacem, de-
monstratur ex sacris litteris. 189

LXVII. Idem evincitur ex Orationibus Eccle-
siæ. 194

- LXVIII. Traditur eadem sententia a Gratia strenuissimo vindice S. Parente Augustino. 195
- LXIX. Conspirant in eandem alii etiam Ecclesie Patres. 201
- LXX. Magis, magisque hac sententia firmatur ex aliarum confutatione. 202
- LXXI. Doctrina de gratia per se efficaci nihil prejudicii, sed multum potius auctoritatis accessit tam occasione dissidiorum Belgii, quam ex institutis Congregationibus De Auxiliis. 204
- LXXII. Frustra quidam nituntur demonstrare, quod hac doctrina liberi arbitrii potestatem, & indifferentiam interimat. 208
- LXXIII. Est autem gratia tale donum, quod solis operibus naturalibus nec de condigno, nec de congruo possumus promereri. 214
- LXXIV. Ad praevenientem gratiam nemo potest sese viribus naturae positive disponere; & dispositionis negativae nullam Deus rationem habet in suorum dispensatione donorum. 216
- LXXV. Non extat lex aliqua, aut promissio, per quam Deus facienti quod in se est per naturales vires arbitrii gratiam supernaturalem elargiatur. 217
- LXXVI. Itaque ex gratia est etiam bona voluntas, quae fidem praecedat, quidquid opinati fuerint semipelagiani. 222
- LXXVII. Quorum errori nequaquam praelusit S. Joannes Chrysostomus. 225
- LXXVIII. At Cassianus ejusdem Chrysostomi discipulus nequit a Semipelagianismi nota purgari. 228
- LXXIX. Etiam Faustus Rejensis fuit revera imbutus Semipelagianorum errore. 230
- LXXX. Vincentius Lirinensis fuit, & ipse Semipelagianus. 232
- LXXXI. Quid vero de Hilario Arelatensi dicendum est? De Sancto hoc viro judicium Cardinalis Norisii grave est liberatum, & verum. 236
- LXXXII. Ad Semipelagianos declinavit etiam Gennadius. 238
- LXXXIII. Contra hos, aliosque Christi Gratia ad initium fidei asseritur necessaria. 240
- LXXXIV. Non admiserunt Semipelagiani necessariam ad fidei initia aliam gratiam, quam mentis illustrationem. 244
- LXXXV. Debemus simul cum gratia defendere liberum arbitrium, & refellere quolibet

- perversa dogmata haereticorum. 250
- LXXXVI. Itaque liberum arbitrium etiam in homine lapsa persistit. 253
- LXXXVII. Tradit hoc Dogma Catholicum Augustinus & contra Manichaeos, & contra Pelagianos decertans. 256
- LXXXVIII. Ad libertatis essentiam pertinet posse agere, & non agere; non autem posse peccare: quod potius est defectus libertatis. 260
- LXXXIX. Requiritur libertas indifferentiae ad meritum, vel demeritum in statu naturae lapsae. 262
- XC. Indifferentia liberi arbitrii non est mere passiva, ut opinantur haeretici. 264
- XCI. Futile est quidquid adversus liberi arbitrii activam indifferentiam Lutherani, Calvinistae, & Janseniani objectant. 265
- XCII. Blasphemum est appellare Deum causam efficacem peccatorum. 277
- XCIII. Male de Gratia, & libero arbitrio senserunt Bajus, & Jansenius, & Quesnellus. 283
- XCIII. Assertiones complures Baji anno 1560. revera proscriptae fuerunt a sacra Facultate Parisiensi. 288
- XCIV. Subreptitiae non sunt Romanorum Pontificum adversus eundem Bajum Constitutiones. ibid.
- XCV. In Bulla Pii V. ejusque confirmationibus articuli Baji vere ac proprie in sensu ab assertoribus intento reprobati fuerunt. 289
- XCVI. Damnationi ipsorum articulorum nefas est refragari. 290
- XCVII. Affirmavit Jansenius aliqua Dei praecepta hominibus iustis volentibus, & conantibus secundum praesentes, quas habent vires esse impossibilia, & deesse illis gratiam qua possibilia fiunt. 293
- XCIX. Verum Augustinus oppositum tradidit. ibid.
- C. Et recte propositio illa Jansenii declarata est Temeraria, impia, blasphema, anathemate damnata, & haeretica. 294
- CI. Jansenius etiam asseruit interiori gratiae in statu naturae lapsae numquam resisti. 298
- CII. At Augustinus contrarium docuit. 299
- CIII. Meritoque hac secunda Jansenii positio tamquam haeretica proscripta est. ibid.
- CIV. Protulit Jansenius & enunciationem illam haeticam Ad merendum, & demerendum in statu naturae lapsae non requiritur in homine libertas a necessi-

- te, sed sufficit libertas a coactione. -303
- CV. In qua assertione Jansenio opponitur Augustinus. 304
- CVI. Debuitque hac tertia Jansenii propositio eadem censoria animadversione damnari. ibid.
- CVII. Etiam in hoc absurdum Jansenius prolapsus est, ut scripserit Semipelagianos admisisse praevenientis gratiae necessitatem etiam ad fidei initium, & in hoc fuisse haeticos quod vellent eam gratiam talem esse, cui possit humana voluntas obistere, vel obtemperare. ibid.
- CVIII. Quod est plane falsum, & a doctrina S. Augustini alienum. 305
- CIX. Ideoque hac quarta propositio Jansenii recte damnata est tanquam falsa, & haeretica. ibid.
- CX. Janseniana est etiam hac enunciatio: Semipelagianum est dicere, Christum pro omnibus omnino hominibus mortuum

- esse, & sanguinem fudisse. ibid.
- CX. Verum Augustinus Christum pro omnibus, & singulis pretiosum sanguinem effudisse innumeris in locis asseruit, & monstravit. 306
- CXII. Falsa est autem hac assertio Jansenii, temeraria, scandalosa, aliisque notis, quibus afficitur ab Ecclesia iure meritoque confixa. 307
- CXIII. Quae vero a Jansenistis adversus universorum redemptionem obiciuntur, non ex incertis quorundam placitis, sed ex communi Conciliorum, & Patrum doctrina diluuntur, & refutantur. 309
- CXIV. In hoc etiam Janseniani decipiuntur, quod pugnaciter contendunt iudicium Romani Pontificis in factis Dogmaticis esse obnoxium errori. 316
- CXV. Denique se obstringunt gravissimo periurii crimine, qui obsequioso, ut inquirunt silentio, atque simulatione celebri Formulario subscribunt. 323

TERTII VOLUMINIS

LIBRI

Cum suis Capitibus.

DE PRIMO HOMINE,

EJUSQUE STATU.

LIBER DUODECIMUS.

Qui pertractat de universorum hominum Protoparentibus
Adamo, & Eva.

CAPUT I. Exploditur fabula Præadamitarum. 1

Caput II. De corporeo primi hominis plasmate, & formatione mulieris. 8

Caput III. De substantia, & origine Animæ. 11

Caput IV. Altera pars præcedentis dissertationis, quæ est de Animarum origine. 14

Caput V. Status questionis pars tertia, quæ est de immortalitate Animarum. 25

Caput VI. Absolvitur disputatio de Anima hominis, refellendo errorem de eius transmigratione, & revolutione Platonica. 27

Caput VII. Reditur ad primum Hominem, & inquiritur, quomodo fuerit ad Imaginem Dei conditus, & cum originali iustitia. 30

Caput VIII. Primo homini etiam gratiam æternalem fuisse collatam, sed ei necessa-

riam non fuisse ad perseverandum ab intrinseco efficacem, & prædeterminantem. 35

Caput IX. Immortalitatem Animæ donum supernaturale, non proprietatem ei naturaliter debitam. 44

Caput X. De libero arbitrio primi hominis, & in quo essentialis ratio libertatis consistat. 46

Caput XI. An generatio hominum in Paradiso fuisset per carnalem complexum, si nemo peccasset. 51

Caput XII. Quomodo protoplastæ suasionem Serpentis præceptum Domini transgressi sunt. 53

Caput XIII. De pœnis, quæ iusta retributione Adæ inobedientiam secutæ sunt. 58

Caput XIV. De Adami resipiscentia, ac salute. 61

PRÆCEDENTIS LIBRI XII.

ADDITAMENTUM

In quo de statu puræ naturæ disquiritur.

CAPUT I. Doctorum, qui statum puræ naturæ censent esse possibilem, argumentationes præcipuæ.	72	impossibilem esse contendunt, proponuntur argumenta.	78
Caput II. Eorum, qui statum puræ naturæ		Caput III. Quale tenendum sit in hac dissertatione temperamentum.	82

DE PECCATO ORIGINALI

LIBER DECIMUS TERTIUS.

In quo Originalis peccati ex primo Homine in posteros demonstratur transfusio.

CAPUT I. Peccatum Originale ab Adam in Posteros eius transfundi: a sacris litteris demonstratur.	86	natura.	108
Caput II. Patrum quoque traditione, & Sacrorum Conciliorum auctoritate commonstrari originale peccatum.	94	Caput VI. Quomodo peccatum Originale sit ex Adam derivatum in posteros.	116
Caput III. Ex huius quoque vitæ miseriis Originale demonstrari peccatum.	101	Caput VII. De singulari quadam opinione asserente peccatum Judæorum Crucifixionis Domini auctorum esse genere suo originale.	125
Caput IV. Originale peccatum contrahi etiam a filiis Baptizatorum.	106	Caput VIII. De pœnis, quæ in altera vita originali peccato respondent.	128
Caput V. In quo consistat Originalis peccati		Caput IX. Refelluntur oppositæ sententiæ argumenta.	137

DE HÆRESIBUS

ADVERSUS LIBERUM ARBITRIUM, ET GRATIAM.

LIBER DECIMUS QUARTUS.

Qui Pelagianam Hæresim vellicat, & refellit.

CAPUT I. De Pelagianæ hæreseos Auctoribus Origene primum, Rufino, ac Theodoro Mopsuesteno.	147	Caput II. De Pelagio, ejusque gestis, erroribus, variisque statibus hæreseos, quæ ab eo dicta est Pelagiana.	152
---	-----	---	-----

Ca-

Caput III. De Cælestio, & Juliano Pelagianis. 156

Caput IV. Hæresim Pelagianam Romanorum Pontificum, & Conciliorum auctoritate, nec non Patrum maxime Augustini lucubrationibus fuisse proscriptam, & profligatam. 159

Caput V. Disputatur de statibus Pelagianæ hæresis enumeratis secundo Capite, & ostenditur Christi gratiam non solum mentem collustrare, verum etiam adjuvare voluntatem per inspirationem sanctæ dilectionis. 162

Caput VI. Num Pelagius Gratiam habitua-lem negaverit. 167

Caput VII. Queritur quid sit gratia. 171

Caput VIII. De Actualis Gratiæ divisionibus. 176

Caput IX. Sit ne in hoc infirmitatis statu admittenda Gratia ab intrinseco efficax. 187

Caput X. Quam in literario Orbe Molinae doctrina fortunam subierit. 204

Caput XI. Expediuntur argumenta, quæ pugnant adversus gratiam per se efficacem. 208

Caput XII. De Theologico, & pervulgato Axiomate: facienti quod in se est Deus non denegat Gratiam. 214

LIBER DECIMUS QUINTUS.

Sive de Hæresi Semipelagiana.

Caput I. Quenam fuerit Semipelagiana hæresis, & qui illam intruserint, qui profligaverint. 222

Caput II. Vindicatur S. Joannes Chrysostomus a nota Semipelagiani. 224

Caput III. De Sanctis viris, quorum doctrinam fuligo Semipelagiani erroris aspersit. 228

Caput IV. Demonstratur contra Semipelagianos prævenientis Gratiæ ad initium Fidei necessitas. 240

Caput V. Queritur an Semipelagiani gratiam

aliquam interiorem ad initium fidei agnoverint necessariam. 244

LIBER DECIMUS SEXTUS.

Pertractans de libero voluntatis arbitrio adversus Lutheranam, & Calvinianam Hæresim.

Caput I. Perversa Lutheranorum, & Calvinistarum dogmata circa gratiam, & libertatem. 250

Caput II. Demonstratur, adhuc liberi arbitrii facultate pollere cum in civilibus, tum in moralibus operibus, homines Adæ postereros. 253

Caput III. Dissolvuntur Hæreticorum obiecta. 265

Caput IV. Deum non esse causam effectricem peccatorum. 275

Caput V. Ad obiecta Hæreticorum Responsio. 279

LIBER DECIMUS SEPTIMUS.

Qui inscribitur de Hæresi Janseniana.

Caput I. De gestis Baji, Jansenii, & Quenellii. 283

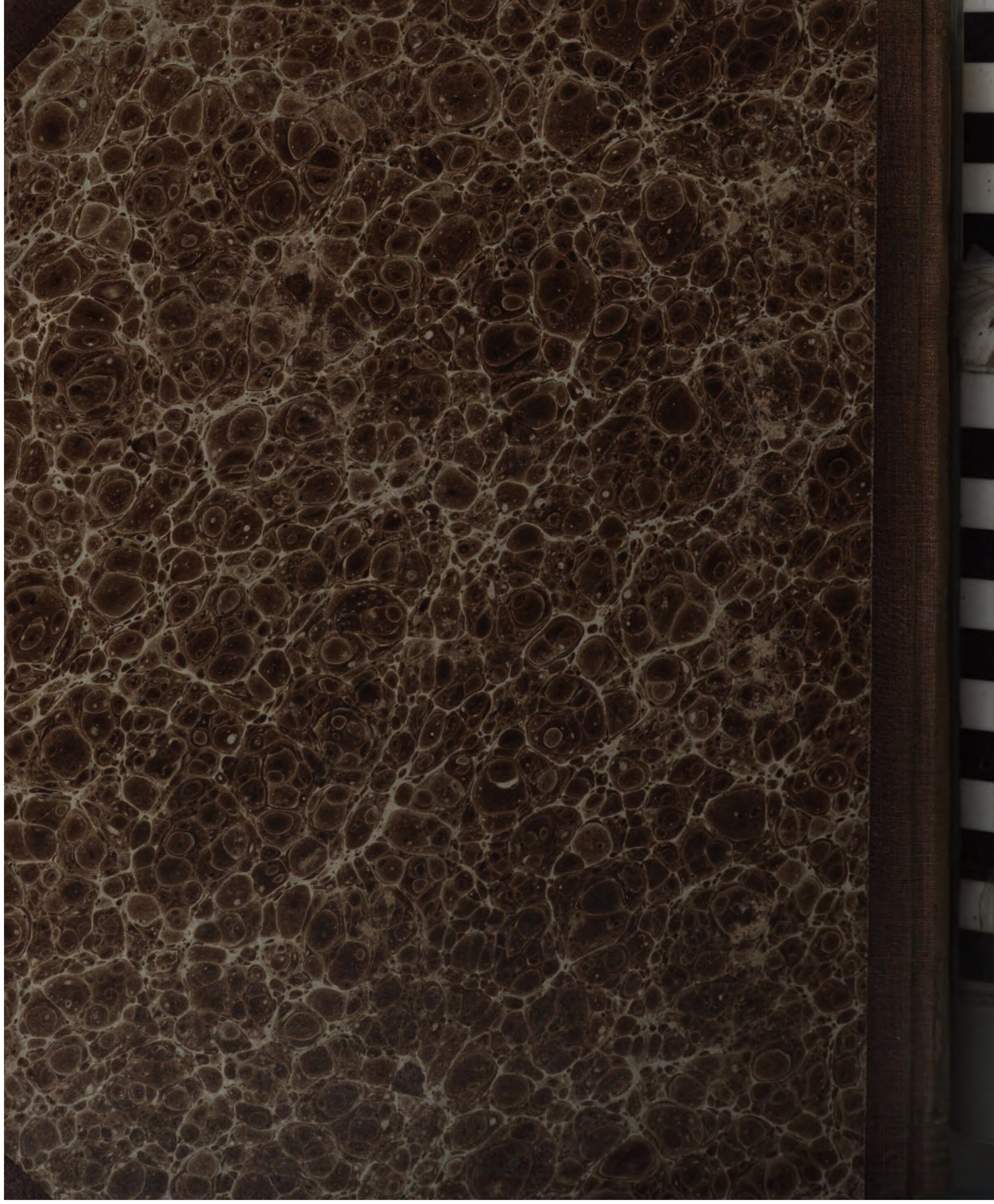
Caput II. Non esse Censuras, & Constitutiones adversus Bajum adulterinas, & subreptitias. 288

Caput III. Sint ne revera quinque Propositiones in Libro Jansenii, & doctrinæ S. Patris Augustini cohereant. 292

Caput IV. Quibusdam prænotationibus positis, diluuntur ea quæ adversus universorum redemptionem obiciuntur. 309

Caput V. Demonstratur Romani Pontificis circa Facta Dogmatica definitionem esse firmissimam. 315

AD PRÆCEDENTEM LIBRUM XVII.
DE HÆRESI JANSENIANA THEOLOGICÆ DISSERTATIONIS ACCESSIO. 324

Berti, Giovanni Lorenzo, 1696-1766

Opus de theologicis disciplinis ...

Bd.: 3. 1776. - 349 S.

Neapoli 1776

Dogm. 1236 e-3

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10400178-3